

חיי מוהר"ן מנוקד

• שיר יידידות אשר כתב מורנו מוהרנ"ת ז"ל • שיר יידידות • הקדמה • שיחות וספורים וענינים
שהיה אצל כל תורה ומעשה • סדר הזמנים של אמירת המאמרים הנודעים לנו • ספורי
מעשיות • שיחות הר"ן • שיחות השיכים לספורי מעשיות • שיחות השיכים לשיחות
הר"ן • שיחות השיכים לספר המדות • שיד להשיחות שהיה אצל כל תורה • ספורים
חדשים • מקום לידתו ושיבתו ונסיעותיו וטלטוליו • נסיעתו לארץ ישראל • נסיעתו
לנאורייטש, לזאסלאב, ולדובנא ולבראד • נסיעתו ללעמברג • נסיעתו ושיבתו באומאן • שיר
יידידות לכבוד מורנו ורבנו • יגיעתו וטרחתו בעבודת ה' • גדלות נוראות השגתו • מעלת
המתקרבים אליו • מעלת תורתו וספריו הקדושים • ענין המחלקת שעליו • גדל יקרת ראש
השנה שלו • להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה • דברי צחות שלו • שלא להתעקש על שום
דבר ואין לדחק את השעה • מעלת ההתבודדות • עבודת השם

שיר יידידות אשר כתב מורנו מוהרנ"ת ז"ל

שיר יידידות

הקדמה

שיחות וספורים וענינים שהיה אצל כל תורה

ומעשה

אות א

אות ב

אות ג

אות ד

אות ה

אות ו

אות ז

אות ח

אות ט

אות י

אות יא

אות יב

אות יג

אות יד

אות טו

אות טז

אות יז

אות יח

אות יט

אות כ
אות כא
אות כב
אות כג
אות כד
אות כה
אות כו
אות כז
אות כח
אות כט
אות ל
אות לא
אות לב
אות לג
אות לד
אות לה
אות לו
אות לז
אות לח
אותלט
אות מ
אות מא
אות מב
אות מג
אות מד
אות מה
אות מו
אות מז
אות מח
אות מט
אות נ
אות נא
אות נב
אות נג
אות נד
אות נה
אות נו
אות נז
אות נח
אות נט

סדר הזמנים של אמירת המאמרים הנוודעים

לנו

ספורי מעשיות

שיחות הר"ן

שיחות השיכים לספורי מעשיות

אות ס

אות סא

אות סב

אות סג

אות סד

אות סה

אות סו

שיחות השיכים לשיחות הר"ן

אות סז

אות סח

אות סט

אות סט-ב

אות ע

אות עא

אות עב

אות עג

שיחות השיכים לספר המדות

אות עד

אות עה

אות עו

אות עז

שיך להשיחות שהיה אצל כל תורה

אות עח

אות עט

אות פ

ספורים חדשים

אות פא

אות פב

אות פג

אות פד
אות פד-ב
אות פה
אות פו
אות פז
אות פח
אות פט
אות צ
אות צא
אות צא-ב
אות צב
אות צג
אות צד
אות צה
אות צו
אות צז
אות צח
אות צט
אות ק
אות קא
אות קב
אות קג

מקום לידתו וישיבתו ונסיעותיו וטלטוליו

אות קד
אות קה
אות קו
אות קז
אות קח
אות קט
אות קי
אות קיא
אות קיב
אות קיג
אות קיד
אות קטו
אות קטז
אות קיז
אות קיח
אות קיט
אות קכ
אות קכא

אות קכב
אות קכג
אות קכד
אות קכה
אות קכו
אות קכז
אות קכח

נסיעתו לארץ ישראל

אות קכט
אות קל
אות קלא
אות קלב
אות קלג
אות קלד
אות קלה
אות קלו
אות קלז
אות קלח
אות קלט
אות קמ
אות קמא
אות קמב
אות קמג
אות קמד
אות קמה
אות קמו
אות קמז
אות קמח
אות קמט
אות קנ

נסיעתו לנאוריתש, לזאסלאב, ולדובנא

ולבראד

אות קנא
אות קנב
אות קנג
אות קנד
אות קנה
אות קנו
אות קנז

אות קנח
אות קנט
אות קס
אות קסא
אות קסב
אות קסג
אות קסד
אות קסה
אות קסו

נסיעתו ללעמברג

אות קסז
אות קסח
אות קסט
אות קע
אות קעא
אות קעב
אות קעג
אות קעד
אות קעה
אות קעו
אות קעז
אות קעח
אות קעט
אות קפ
אות קפא
אות קפב
אות קפג
אות קפד

נסיעתו וישיבתו באומאן

אות קפה
אות קפו
אות קפז
אות קפח
אות קפט
אות קצ
אות קצא
אות קצב
אות קצג
אות קצד
אות קצה

אות קצו

אות קצז

אות קצח

אות קצט

אות ר

אות רא

אות רב

אות רג

אות רד

אות רה

אות רו

אות רז

אות רח

אות רט

אות רי

אות ריא

אות ריב

אות ריג

אות ריד

אות רטו

אות רטז

אות ריז

אות ריח

אות ריט

אות רכ

אות רכא

אות רכב

אות רכג

אות רכד

אות רכה

אות רכו

אות רכז

אות רכח

אות רכט

חלק שני - ונקרא בשם שבחי מוהר"ן

שיר ידידות לכבוד מורנו ורבנו

יגיעתו וטרחתו בעבודת ה'

אות רל

אות רלא

אות רלב

אות רלג
אות רלד
אות רלה
אות רלו
אות רלז
אות רלח
אות רלט
אות רמ

גדלות נוראות השגתו

אות רמא
אות רמב
אות רמג
אות רמד
אות רמה
אות רמו
אות רמז
אות רמח
אות רמט
אות רנ
אות רנא
אות רנב
אות רנג
אות רנד
אות רנה
אות רנה-ב
אות רנו
אות רנז
אות רנח
אות רנט
אות רס
אות רסא
אות רסב
אות רסג
אות רסד
אות רסה
אות רסו
אות רסו-ב
אות רסו-ג
אות רסז
אות רסח
אות רסט

אות ער
אות רעא
אות ערב
אות רעג
אות רעד
אות רעד-ב
אות ערה
אות רעו
אות רעז
אות רעח
אות רעט
אות רפ
אות רפא
אות רפב
אות רפג
אות רפד
אות רפה
אות רפו
אות רפו-ב
אות רפז
אות רפח
אות רפט
אות רצ
אות רצ-ב
אות רצ-ג
אות רצ-ד
אות רצ-ה
אות רצ-ו

מעלת המתקרבים אליו

אות רצא
אות רצב
אות רצב-ב
אות רצג
אות רצד
אות רצה
אות רצו
אות רצז
אות רחצ
אות רצט
אות ש
אות שא

אות שא-ב

אות שב

אות שג

אות דש

אות שה

אות שו

אות שז

אות שח

אות שט

אות שי

אות שיא

אות שיב

אות שיג

אות שיד

אות שטו

אות שטז

אות שיז

אות שיח

אות שיט

אות שכ

אות שכא

אות שכב

אות שכג

אות שכג-ב

אות שכד

אות שכה

אות שכו

אות שכז

אות שכז-ב

אות שכת

אות שכת

אות של

אות שלא

אות שלב

אות שלג

אות שלד

אות שלה

אות שלו

אות שלז

אות שלח

אות שלט

מעלת תורתו וספריו הקדושים

אות שמ

אות שמא

אות שמב

אות שמג

אות שדמ

אות שמה

אות שמו

אות שמז

אות שמח

אות שמט

אות שנ

אות שנא

אות שנב

אות שנג

אות שנד

אות שנה

אות שנו

אות שנז

אות שנח

אות שנט

אות שס

אות שסא

אות שסב

אות שסג

אות שסד

אות שסד-ב

אות שסד-ג

אות שסה

אות שסו

אות שסז

אות שסח

אות שסט

אות שע

אות שעא

אות שעב

אות שעג

אות שעד

אות שעה

אות שעו

אות שעז

אות שעח

אות שעט
אות שפ
אות שפא
אות שפב
אות שפג
אות שפג-ב
אות שפד
אות שפה
אות שפז
אות שפז
אות שפח
אות שפט
אות שפט-ב
אות שצ
אות שצא

ענין המחלקת שעליו

אות שצב
אות שצג
אות שצד
אות שצה
אות שצז
אות שצז
אות שצח
אות שצט
אות ת
אות תא
אות תב

גדל יקרת ראש השנה שלו

אות תג
אות תד
אות תה
אות תו

להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה

אות תז
אות תח
אות תט
אות תי
אות תיא

אות תיב
אות תיג
אות תיד
אות תטו
אות תטז
אות תיז
אות תיח
אות תיט
אות תכ
אות תכא
אות תכב
אות תכג
אות תכד
אות תכה
אות תכה-ב
אות תכה-ג
אות תכה-ד

דברי צחות שלו

אות תכו
אות תכז
אות תכח
אות תכט
אות תכט-ב
אות תכט-ג

שלא להתעקש על שום דבר ואין לדחק את

השעה

אות תל
אות תלא
אות תלב
אות תלג
אות תלד
אות תלה

מעלת ההתבודדות

אות תלו
אות תלז
אות תלח
אות תלט
אות תמ

אות תמא

אות תמב

אות תמג

עבודת השם

אות תמד

אות תמה

אות תמו

אות תמז

אות תמח

אות תמט

אות תנ

אות תנא

אות תנב

אות תנג

אות תנד

אות תנה

אות תנו

אות תנז

אות תנח

אות תנט

אות תס

אות תסא

אות תסב

אות תסג

אות תסד

אות תסה

אות תסו

אות תסז

אות תסח

אות תסט

אות תע

אות תעא

אות תעב

אות תעג

אות תעד

אות תעד-ב

אות תעה

אות תעו

אות תעז

אות תעח

אות תעט

אות תפ
אות תפא
אות תפב
אות תפג
אות תפד
אות תפה
אות תפו
אות תפז
אות תפח
אות תפט
אות תצ
אות תצא
אות תצב
אות תצג
אות תצד
אות תצה
אות תצו
אות תצז
אות תצח
אות תצט
אות תק
אות תקא
אות תקב
אות תקג
אות תקד
אות תקה
אות תקו
אות תקז
אות תקח
אות תקט
אות תקי
אות תקיא
אות תקיב
אות תקיג
אות תקיד
אות תקטו
אות תקטז
אות תקיז
אות תקיח
אות תקיט
אות תקכ
אות תקכא

אות תקכב
אות תקכג
אות תקכד
אות תקכה
אות תקכו
אות תקכז
אות תקכח
אות תקכט
אות תקל
אות תקל-ב
אות תקלא
אות תקלב
אות תקלג
אות תקלד
אות תקלה
אות תקלו
אות תקלז
אות תקלח
אות תקלט
אות תקמ
אות תקמ-ב
אות תקמ-ג
אות תקמא
אות תקמב
אות תקמג
אות תקמד
אות תקמה
אות תקמו
אות תקמז
אות תקמח
אות תקמט
אות תקנ
אות תקנא
אות תקנב
אות תקנג
אות תקנד
אות תקנה
אות תקנו
אות תקנז
אות תקנח
אות תקנח-ב
אות תקנט

אות תקס
אות תקס-ב
אות תקס-ג
אות תקס-ד
אות תקסא
אות תקסב
אות תקסב-ב
אות תקסג
אות תקסד
אות תקסה
אות תקסו
אות תקסז
אות תקסח
אות תקסט
אות תקסט-ב
אות תקע
אות תקעא
אות תקעב
אות תקעג
אות תקעד
אות תקעה
אות תקעו
אות תקעז
אות תקעח
אות תקעט
אות תקפ
אות תקפא
אות תקפב
אות תקפג
אות תקפד
אות תקפה
אות תקפו
אות תקפז
אות תקפח
אות תקפט
אות תקצ
אות תקצ-ב
אות תקצא
אות תקצב
אות תקצג
אות תקצד
אות תקצה

[אות תקצו](#)
[אות תקצז](#)
[אות תקצח](#)
[אות תקצט](#)
[אות תר](#)
[אות תרא](#)
[אות תרב](#)
[אות תרג](#)
[אות תרד](#)
[אות תרה](#)
[אות תרו](#)
[אות תרז](#)
[אות תרח](#)
[אות תרט](#)
[אות תרט-ב](#)
[אות תרט-ג](#)
[אות תרי](#)
[אות תריא](#)
[אות תריב](#)
[אות תריג](#)
[אות תריד](#)

שיר ידידות אשר כתב מורנו מוהרנ"ת ז"ל

אָדוֹן כָּל הַנְּאֻצִּים וְהַנְּבָרָאִים וְהַנוֹצְרִים וְהַנְּעֻשִׁים:
דְּבָרֶיךָ מְגִיד לִיעֶקֶב, חֻקֶּיךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְיִשְׂרָאֵל עִם עֲמוּסִים:
וּבְעִבּוֹדֵתֵינוּ לֹא עֲזָבוּנוּ אֱלֹהֵינוּ, וַיִּשְׁלַח לָנוּ מוֹשִׁיעַ וְרַב בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, מִגֵּן
הוּא לְכָל הַחֹסִים:
נִפְשָׁנוּ חֲפָתָה לְה', גַּם עֵתָה אֵין דּוֹר יְתוֹם:
יִשְׁפִיעַ עָלֵינוּ מְטוֹבוֹ רַב חֶסֶד לְקֶרֶב הַרְחוּקִים, לְהַצִּילֵנוּ מִיַּד שׁוֹסִים:
נִקְשֶׁר עֲצָמֵנוּ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַמְּאִירִים לָנוּ בְּכָל פְּנוֹתָם:
וּמְפִיקֵם אֵנוּ חַיִּים, אֲשֶׁרֵי הַבָּאִים בְּחֻצְרֵיהֶם וּבְטִירוֹתָם:
מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹתֶיךָ ה', וְאֶפִּילוּ כָּל הַיָּמִים דָּיו וְאֶגְמִים קְלִמוּסִים:
וְהוּא אָמַר וַעֲשֵׂה עִמָּנוּ גְּדוּלוֹת וְנוֹרָאוֹת, נִפְלְאוֹת וְנִסִּים:
רַבּוֹת עֲשִׂיתָ אֶתְּךָ ה' אֱלֹהֵים, נִפְלְאוֹתֶיךָ וְנוֹרָאוֹת מְחֻשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ, לְמַעַן
עֲשֵׂה כִּיּוֹם הַזֶּה עִם רַב לְהַחֲיוֹתָם:

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשׂוֹי בְּנֵי צִיּוֹן וַיְגִילוּ בְּמִלְכָם, מֵאֵן מַלְכֵי רַבְּנֵן הַמְּאִירִים אֹר
לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹשְׁבוֹתָם :
נֶפֶשׁ רַעְבָּה יִמְלֵא טוֹב, לְהַצִּיל נֶפֶשׁ הַעֲשׂוֹק מִשְׂאוֹל תַּחְתִּיּוֹת לַחַיִּים נֶצְחִיִּים
לְזָכוֹתָם :

וְחָשַׁב מַחְשְׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדְחַת, לְהַחְזִיר לְמִקּוֹר נַפְשׁוֹתָם :
וְאִנְחָנוּ לֹא נִדַע מָה נַעֲשֶׂה וּמָה נַעֲבֹד עַד בּוֹאֲנוּ שָׁמָּה אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר
הָאֲמִתִּיִּים, הֵם יוֹרוּנוּ הַדֶּרֶךְ וְנִלְדָּה בְּנִתִּיבוֹתָם :
רַבִּי אוֹמֵר אֵיזָהוּ דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁיְבֹר לוֹ הָאָדָם מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל דַּעְתּוֹ עַד בֹּא
עַתָּה פְּקֻדָּתָם :
בָּכוּ כָּל בְּעָלֵי נֶפֶשׁ, הַחֲסִים עַל מִסְפַּר יְמֵיהֶם וּמְרַחֲמִים עַל נַפְשׁוֹתָם :
יִתְפַּלֵּל עַל זֹאת כָּל חֲסִיד לְעַת מְצֵא, לְזָכוֹת לְמֵצֵא רַב וּמְנַהִיג דְּרָכֵי
הַתְּשׁוּבָה הַהוֹרוֹתָם :
נְשׁוּטֵט לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' לְמֵצֵא מִי שֶׁיִּשְׁקֹד עַל תְּקִנַּת נַפְשׁוֹ מֵאֲשֵׁפוֹת עֶפֶר
לְדוֹתָם :

וְעַל מִי לָנוּ לְהִשְׁעֵן כִּי אִם עַל אָבִינוּ שֶׁבִּשְׂמִים, לְהוֹדִיעֵנוּ דֶרֶךְ הָאֲמִת וְצַדִּיק
הָאֲמִת הַמְּרַחֵם עַל עַנְיֵי הַצֹּאן לְיִשְׂרָאֵל לְבוֹתָם :
הֵט אֲזַנְיָךְ וּשְׁמַע דְּבָרֵי חֲכָמִים, וְלִבְךָ תִּשְׁתֵּי לְדַעְתָּם :
רְבוֹת בְּנוֹת עֲשׂוֹ חֵיל, וְאִישׁ אֲמוּנִים מִי יִמְצֵא שֶׁיִּפְנֶה לְעָמוֹ, לְרַפֵּא
מִשׁוֹבְתָם :

בִּקְשׁוּ צַדִּיק, בִּקְשׁוּ עַנְיּוֹ, הַסּוֹבֵל וְנוֹתֵן עֵין לְסוֹרְרִים לְהַשִּׁיבָם מֵרַעְתָם :
רַב וְצָעִיר גְּדוֹל וְקָטָן, הַכֹּל צָרִיכִין לְמַרְי חֲטִיָּא לְבַקֵּשׁ תּוֹרָה מִהָרַב הָאֲמִת,
כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיּוֹתָם :
בֵּית צַדִּיק חֶסֶן רַב, אֲשֶׁרֵי הַשׁוֹקֵדִים עַל דִּלְתוֹתָם :
יֵשׁ זָהָב וְרַב פְּנִינִים וְכָלֵי יָקָר שֶׁפְתִי דַעַת, הַצַּדִּיק הַמְּשַׁפֵּיעַ מִטוֹבוֹ לְבֵית
יִשְׂרָאֵל, לְהַקִּימָם וּלְהַחְיּוֹתָם :

נְאֻמָּן רוּחַ מְכַסֶּה דְבַר, אֲשֶׁרֵי הַבָּאִים בְּצַל קוֹרְתוֹ :
חֲכוּ מִמִּתְקִים וְכֹלוּ מִחֲמָדִים, אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתוֹ וְהוֹרְתוֹ :
מֵאֵד עֲמָקוֹ מַחְשְׁבֹתָיו, אֵין חֶקֶר לְתַבּוּנָתוֹ :
נֶפֶת תִּטְפְּנָה שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשְׁנִים, מָה נִמְלָצוּ לְחִיד אֲמֵרְתוֹ :
בֶּן חֲכָם יִשְׁמַח אָב, אֲשֶׁרֵי שָׂזָה יָלַד, אֲשֶׁרֵי שָׂזָה גְּדֹל :
נַפְשׁוֹת אֲבִיוֹנִים יוֹשִׁיעַ, וְחָסוּ בּוֹ עִם עַנְי וְדָל :
שְׁמַחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנָה פִּי, אֲשֶׁרֵי אֲנָשׁוֹ הַעֲמִדִים לְפָנָיו לְשִׁמְעַת חֲכָמָתוֹ :
מָה טוֹב וּמָה יָפָה אֵזֶן שֹׁמַעַת תּוֹכַחַת מוֹסֵר פְּנִים אֶל פְּנִים, לְקַבֵּל הַדְּבָר
מִפִּי הַמְּדַבֵּר בְּעֵצָם קִדְשָׁתוֹ :

חֲלוֹק שֶׁבִּין הַשׁוֹמֵעַ מִפִּי הָרַב לְהַשׁוֹמֵעַ וְלִמְעַן בְּסִפְר, יִבְאֵר בְּמֵאֲמָרִים
הַבָּאִים הַמְּאִירִים עֵינִים כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרְתוֹ :
הַחֲפֵץ לְמִלְאוֹת יָדָיו לְה', יִשִּׁים לְבוֹ אֶל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בְּסִפְר הַזֶּה,
יִפְתָּחוּ עֵינָיו וַיִּתְלַהֵב לְבוֹ לְעַבּוֹדָתוֹ :
יִשִּׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוּץ אֲרָח, כְּחֶתֶן יִצָּא מִחֲפָתוֹ :
צוּף דְּבַשׁ אֲמָרֵי נֶעַם, מִתּוֹק לְנֶפֶשׁ וּמְרַפֵּא לְעֵצָם, תִּזְלַל פֶּטַל אֲמֵרְתוֹ :
וְלֹא יִאֲשָׁמוּ כָּל הַחֲסִים בּוֹ, רֵאשִׁיתוֹ מִצֶּעֶר יִשְׁגָּא מֵאֵד אַחֲרִיתוֹ :
נִרוּ יְאִיר הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם, נִגְיֵלָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ :

חולק על הרב כחולק על השכינה :
 זר לא יתערב בשמחתנו, דקבועי לה קונה :
 קול רנה וישועה באה לצדיקים, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה :
 חזקו ואמצו לבבכם כל המיחלים לה, כי אחרית לאיש שלום :
 יד יהיר לץ שמו פתאם יבוא אידו. גיהנם פלה והם אינם פלים :
 קדש ישראל לה, כזהר הרקיע יזהרו המשפלים :
 ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, ובין עבד ה' לאשר לא עבדו :
 נכוננו ללצים שפטים, יבואו עליו בנשק, ברוח יברח מידו :
 תפר עצתם, יתקלקל מחשבתם, ה' אמר אלי בני אתה כאלו היום ילדו :
 חץ שחוט לשונם, חץ יפלה כבדו :
 ידים הליצני עד מאד, אשרי הגבר אשר תיסרנו יח ומתורתך תלמדנו :
 קרוב ליראיו ישעו, להפליא עמהם חסדו :
 חלילה לך חלילה לך מלהתנאש, לומר: מה יועיל לרב חטאתי ופשעי
 המרבים אשר הרביתי לפשע נגדו; סגר עלי הדרך, אין לי עוד תקוה חס
 ושלום לשוב אליו ולעבדו. כי לא כלו רחמיו ולא אפס לנצח חסדו,
 ולשבים פשוטה ימינו ופתוחה ידו; כי טוב ה' כי לעולם חסדו :
 עד כה עזרנו רחמיו להודיע (נ"א: הגיע) דברינו אלה, כי הציקתנו רוחנו.
 ועל ה' נשים תקותנו. אשר עד כה ברחמיו העצומים היה בעזרנו. וגם עד
 זקנה ושיבה אל יעזבנו. אין פרוץ ואין יוצאת ואין צנחה ברחבתינו. עד
 יבא גואל צדק להאיר עינינו. אמת מארץ תצמח וצדק משמים יהיה
 נשקף על כל ישראל ועלינו. ונזכה כלנו לעבד את ה' באמת בנערינו
 ובזקנינו (נ"א: בנעורינו ובזקנתנו). מלך בלפיו תחזינה עינינו. במהרה
 בְּיָמֵינוּ. אָמֵן כֹּן יְהִי רָצוֹן.
 (אמר המעתיק: נראה מדברי השיר הזה, אשר מורנו מוהרנ"ת ז"ל כתבו,
 שידפס בתחלת הספר הקדוש לקוטי מוהר"ן):

ידידות

שיר

אשר חבר ויסד כבוד אדמו"ר הרב רבי נתן ז"ל לשם כבוד מורנו ורבינו
 אור האורות וכוי כבוד מורנו הרב ר' נחמן ז"ל
 נפת תטפנה שפתותיך. דבש וחלב. תחת לשונך :
 חכמת חכמת. אתה אתה מלאת רצון קונך :
 מי ידמה לך. בכל כחך עבדת את אדונך :
 נחל נבע מקור חכמה. מי יספר הדרך וגאונך :

נפשי גחלים תלהט. בזכרי ידידות ערבות נעם אמרתך :
 חיל עשו רבות. ואת עלית על פלנה. עדי שגבה מעלתך :

מבני אדם יפִיפִית. הוצק חן בשפֹתוֹתֶיךָ :
נפֹלאוֹת היא בעינינו. בַּמָּה זָכִינוּ לְשִׁקֵּד עַל דְּלֹתוֹתֶיךָ :

נשים לִפְנֵינוּ מַחְסוֹם. מִלְסַפֵּר שְׂבַחֶיךָ וַתְּהַלְתֶּךָ :
חֲמֹדָה גְנוּזָה קִנִּית. עֲדֵי שְׁרָשִׁיו וַיִּסּוּדְיוֹ. מֵאֵד עֲמָקוֹ מַחְשַׁבְתֶּיךָ :
מֵאֲסֹת וְגַעְלַת בְּכָל הַבְּלִי הָעוֹלָם לְגַמְרִי. אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דְגַמְתֶּךָ :
נִקְוָה וְנוֹחִיל עֲדֵי עָרֵב יִהְיֶה אֹר. אֲזִי יִדְעוּ עֲצָם נוֹרָאוֹת גְּדֻלַּתֶּךָ :

נפש חֵי עֲמַל עֲמֵלָה לוֹ :
חֵי הַחַיִּים יִסְבְּבוּ יְבוֹנְנָהוּ מִיָּמִינוּ וּמִשְׂמָאלוֹ :
מְנַהֵג אֲמַתִּי לְכָל. מְרוֹם הַמַּעְלוֹת. עַד תַּכְלִית נִפְשוֹת הָעֲשׂוּקוֹת פִּקְטוֹן
כְּגֹדוֹל לְהוֹעִילוֹ :
נוֹרָא וְאִיוֹם נוֹדַע בְּשַׁעְרֵים דְּלִבֶּךָ. כִּי אַתָּה יִדְעַת כִּי גְדוֹל הַשֵּׁם. עַל כֵּן נוֹחִיל
לוֹ :

בֶּן יָדִיד. בֶּן יָקִיר. בֶּן אָהוּב. בֶּן נַחְמָד. בֶּן הָעֶבֶד אוֹתוֹ :
נֶפֶשׁ. רוּחַ. נִשְׁמָה. חַיָּה. יְחִידָה. עַד תַּכְלִית רוּם הַמַּעְלָה. הַשִּׁיג אֵין כְּמוֹתוֹ :

יִשְׁמָחוּ מֵאֵד אָבִיו וְאִמּוֹ יוֹלְדָיו. אֲשֶׁרִיכֶם שִׁינְאָה זֶה מַחְלָצִיכֶם :
מִמֶּנּוּ יֵצֵא הַגּוֹאֵל צָדֵק. לָכֵן כְּפוּל שְׂכָרְכֶם :
חַיִּים וְחֹסֵד עֲשֵׂה עִמָּנוּ. כֵּן יִסִּיף הַשֵּׁם לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ וְעִמְכֶם :
הָעַם הַהִלְכִים בַּחֲשֶׁךְ. רְאוּ אֹר גְּדוֹל עַל יָדוֹ. שְׂמָחוּ בְּהַשֵּׁם אַתֶּם
וְאַבוֹתֵיכֶם :

נִפְשָׁנוּ חֲכָתָה מֵאֵד נַעַם אֲמָרוֹתָיו :
חֲשִׁקָה נִפְשָׁנוּ מֵאֲרוֹת נוֹרָאוֹת תּוֹרוֹתָיו :
מָה נִמְלָצוּ חַבִּיבַת נְעִימוֹת פְּלֹאוֹתָיו :
נֶאֱמָנִים מֵאֲמָרָיו. חֲשׂוּקִים נַחְמָדִים לַעֲד. לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתָיו :

נַחְמָד אוֹצְרוֹ הַטּוֹב. הַמְּלֵא יִרְאֵת שְׂמִים :
חֲפֵץ בְּחַיִּים. יִשְׁמַע לַעֲצָתוֹ יְחִיָּהוּ מִיָּמִים :
מָה רַב טוֹבוֹ אֲשֶׁר עֲשֵׂה עִמָּנוּ. לַעֲד וּלְנֶצַח. עַד בְּלַתִּי שְׂמִים :
נִקְשְׂרָה נִפְשׁוֹ בְּנִפְשָׁנוּ. עִם כָּל הַכְּתוּב לְחַיִּים בִּירוּשָׁלַם :

נוֹרָאוֹת בְּצִדֵּק תַעֲנֵנוּ. אֱלֹהֵי יִשְׁעָנוּ :
חֲסִדֶּךָ הַפְּלֵאתָ עִמָּנוּ. כֵּן תִּגְמַר נָא בְּעֲדֵינוּ :
מָה טוֹב חֲלָקָנוּ. וּמָה נְעִים גּוֹרְלָנוּ אֲשֶׁרֵנוּ :
נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נִפְשָׁנוּ לְחֲצֵרוֹת הַשֵּׁם. לִבְנוּ וּבְשָׁרְנוּ אֵל אֵל חֵי יִרְנָנוּ :

נפֹלאוֹת היא בעינינו. אֲשֶׁר עֲשֵׂה עִמָּנוּ אֱלֹהֵינוּ :
חֲדָאֵי נִפְשָׁנוּ חֲדָאֵי נִפְשָׁנוּ. כִּי הַשֵּׁם עִמָּנוּ אֵל יַעֲזִבָנוּ וְאֵל יִטְשָׁנוּ :
מָה נָשִׁיב לְהַשֵּׁם כָּל תִּגְמוּלוֹהֵי עֲלֵינוּ. מִי יֶאֱמִין לְשִׁמוּעֵיתָנוּ :
נְגִילָה וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ. כִּי הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה. קוִינּוּ לוֹ וְיִוֹשִׁיעֵנוּ :

נְבוֹנִים וְחַכְמִים. נְעָרִים וְזִקְנִים:
חוּרֵי עָם. רְאשֵׁים. פְּרִתְמִים וּסְגָנִים:
מְאֹד הַטּוֹ אֲזַנֵּיכֶם. לְאֶמְרֵי פִי הַנְּכוֹנִים:
נִפְשְׁכֶם תִּגִּיל בְּהֵשֵׁם. רְאוּ כִּי נָתַן לָכֶם הֵשֵׁם. גִּנְזֵי מִטְמוֹנִים:

בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת הֵשֵׁם. כִּי הִפְלִיא לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם:
נִתְגַּבֵּר וְנִתְחַזַּק וְנִתְאַמַּץ. בַּעֲבוּדַת הֵשֵׁם. בְּאַמֶּת. הִנֵּה זֶה יֵצֵא לְפָנֵינוּ
לְהִלָּחֵם:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. אַתֶּם קָרְבִים הַיּוֹם. לְהִלָּחֵם עִם אִיְבֵיכֶם אֶל יַרְדֵּי לְבַבְכֶם:
מְאֹד מְאֹד חֲזָקוּ וְאַמְצוּ בְּהֵשֵׁם. אֶל תִּירְאוּ וְאַל תַּעֲרָצוּ כִּי הֵשֵׁם עִמָּכֶם:
חוּסוּ וְחַמְלוּ עַל נִפְשְׁכֶם. טָרֶם יִכְבֶּה נִרְכָּם:
הִבּוּ יַדְכֶם לְהֵשֵׁם. בְּקֶשֶׁר אֶמִּיץ וְחֲזֵק בַּל יִמוּט. אֲזִי תַעֲלֶה בְיַדְכֶם:

זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ. וּמִכָּל צָרוֹתֵינוּ יוֹשִׁיעֵנוּ:
כָּבֹד אֱלֹהִים הַסֵּתֵר דָּבָר. לָכֵן נִשְׂא בְּשָׁרְנוּ בְּשִׁנְנוּ:
רְחַמֶיךָ רַבִּים הֵשֵׁם. רְאִינוּ בְּעֵינֵינוּ. אֲשֶׁר חָמַלְתָּ עָלֵינוּ:

צְדָקוֹת הֵשֵׁם עֲשֵׂה. וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל:
דַּרְכָיו יִשְׂרִים. לְכֹל הַחֲפֵץ חַיִּים אֲמִתִּיִּים כְּרָצוֹן הָאֵל:
יָחִיד בְּדוֹרוֹתָיו. אִישׁ חֵיל. רַב פְּעָלִים מִקְבָּצָאֵל:
קְדוֹשׁ וְטָהוֹר. מַעֲוֹדוֹ וְעַד חִלְדוֹ. מִמַּעַל לְכוֹכְבֵי אֵל:

לִי נֶאֱחָה לְסִפֵּר מְעַט מְזַעַר מִתְהַלְתּוֹ. פְּחוֹת מִטְּפָה מִן הַיָּם הַגְּדוֹל:
בֵּית צְדִיק חֶסֶן רַב. אֲשֶׁרֵי כָּל חוֹסֵי בּוֹ. לְעוֹלָם יִרְנְנוּ עַד כִּי שִׁלָּה יִגְדַּל:
רַב מְחוֹלָל כָּל. עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. כְּקֶטָן כְּגְדוֹל:
כְּמֵה לֶף בְּשָׂרֵי. צְמֵאָה לֶף נִפְשֵׁי. כִּי אֵין מִסְפָּר לְטוֹבוֹתֶיךָ עוֹד לְסִפֵּר כִּי חֲדַל:
הוֹלֵךְ וְאוֹר. עַד נִכּוֹן הַיּוֹם. יְרוּם וְנִשְׂא וְגִדַּל:

לְחַיֵּי עוֹלָם הִבָּא. יִזְכְּנוּ וַיְבִיאֵנוּ לְנֶצַח:
עוֹלָם שְׁפָלוֹ טוֹב יִנְחִילֵנוּ. אוֹר צַח וּמִצְחָצַח:
הִבָּא לְטָהָר מְסִיעֵינָ לּוֹ. עַד יִזְכֶּה נַעֲמוֹת בְּיַמֵּינוּ נֶצַח:
נִפְשׁ נַעֲנֶה תִשְׁבִּיעַ טוֹב. פֶּתַח תִּפְתַּח אֶת יַדְּךָ לּוֹ נְתִיב תִּתֵּן:
תֵּן לִי מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנִי. כִּי עַד שֶׁתְּחַנְּנֵנִי דָּמִי לֶף לֹא אֶתֵּן:
נִפְשׁ רַעֲבָה תִמְלֵא. טוֹב לְחַלֵּק לְעַמֶּךָ כְּרָצוֹנְךָ. תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֻטוּן:

הקדמה

”מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו” (תהלים ק"ו). מי יוכל לספר, מי

יוכל לשער, את כל הגדולות והנפלאות והנוראות אשר עשה אדמו"ר, אור האורות, אור הצחצחות, אור הגנוז וצפון וטמון, עם כלל נפשות ישראל שבהם תלויים כל העולמות. וביותר אשר פעל ועשה עם אנשיו המקרבים אליו אשר זכו להסתופף בצלו צל הקדוש, ולשמע מפיו מה ששמעו, דברים שפסם עתיק יומין. ובפרטות, אשר פעל ועשה עמי העני והאביון, אשר הקימני מעפר ומאשפות, והושיבני אצלו, וקרבני ברחמי ביותר, וסמך ידו עלי לקבל ולכתב את כל דברי תורתו ושיחותיו וספורי מעשיותיו. הכל באשר לכל, זיכני שיהיה נכתב על ידי. ואמר בפה מלא שאין מי שיודע ממנו, כי-אם אנכי מעט, ועוד כמה לשונות כאלה. ובאמת נפשי יודעת מאד, מה שאי אפשר לספר כלל. וכבר כתבתי הרבה, וספרתי לחברי ותלמידי בפה הרבה מאד. וברוך השם דברי עשו רשם בכחו הגדול, שנכנס בלבם האמת פאש בוערת. ונתעוררו הרבה להשם יתברך, וכמה כבר נסתלקו בקדשה ובטהרה ונפטרו בשם טוב מתוך דברי תורה ותפלה ואמונה שלמה, חלקם בחיים, והנשארים לארץ ימים ושנים הנם חזקים בעזרת השם יתברך בהאמת והאמונה כראי מוצק בל ימוטו לעולם. ועם כל זה, ידעתי בנפשי כי הם גם הם עדין צריכין למודעי רבא, ועדין אינם יודעים אור אמתת האמת ואמתתו בשלמות כראוי, באשר תקוע בנפשי. וכעין מאמר רבותינו ז"ל: "הרבה למדתי מרבתי ולא חסרתי מהם כי אם כפלב המלקק מהים ותלמידי לא חסרו ממני" וכו' (סנהדרין

מה אדבר, כי כל דברי אלה נוגעים בידיעות נעימות התנוצצות אלקות בלב, אשר הוא לכל חד כפוס מה דמשער בלבה. והן הן גבורותיו הן הן נוראותיו, אשר יגע וטרח בעבודתו יתברך כל-כף, עד שזכה למה שזכה ועלה למקום שעלה, אשר המשיד שכליות עמקים כאלה, "מים עמקים עצה בלב איש" "עמק עמק מי ימצאנו". עד אשר בחכמתו הנשגבה ובכחו העצום האיר בטובו בלב הפחות והנשחת התנוצצות השגת אלקות מה שאי אפשר לספר לחברו כלל. וראה זה חדש, אשר לא היה לעולמים, וכמרמז בהתורה "מישרא דספינא" (בסימן למ"ד) עין שם, שצריכין רבי גדול ואמן נפלא ורופא נאמן שיוכל להכניס השגת אלקות בלב הקטנים כאלה, חולים כאלה, רחוקים כאלה.

והנה אם אין כלי הכתיבה וכלי הדבור מספיקים לספר חלק אחד מאלף מאשר בלבי, על כל זה להוציא חלק אי אפשר. על כן למן היום שזכיתי להתקרב, חיזקני השם יתברך והוא ז"ל, לעסוק בכתיבת נוראות התגלות תורתו הקדושה. והשם יתברך חיזקני לכתב תמיד העניינים והשיחות שהיו אצל כל תורה, כי ידעתי שכל דבור ודבור הוא תורה שלמה. אבל בתחלה לא נזהרתי עדין לכתב כל השיחות הקדושות והדבורים הקדושים שיצאו מפיו הקדוש, כי אם מה שהיה בהם איזה המשד התגלות חדושי תורה, אבל שאר השיחות לא נזהרתי לכתבם. ובאמת למן היום אשר התחלתי להכיר היטב אמתת נשגבות מעלתו וקדשתו הנוראה, הייתי אומר תמיד שראוי היה שיעמד אחד שיכתב כל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש בקדשה ובטהרה וכל מיני חן של אמת, וביראה נוראה בוערת כלפיד אש. אפלו כל הדבורים במלי דעלמא וצרכי אדם וכל

דְּבַרְיוֹ שֶׁדָּבַר, כֻּלָּם רְאוּיִים לְהִכְתֵּב בְּסֵפֶר. כִּי כָל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁיֵּצֵא מִפִּיו, אִפְלוּ בְּמִלֵּי דְעִלְמָא, כֻּלָּם הָיוּ בּוֹעֲרִים כְּגַחְלֵי אֵשׁ וְ"לְפִידִים יִהְלְכוּ כִּידוּדֵי אֵשׁ יִתְמַלְטוּ" (איוב מ"א). אַךְ רְאִיתִי שֶׁהוּא דְבַר שְׂאֵי אֶפְשֶׁר, וּמַחֲמַת זֶה נִתְרַשְׁלַתִּי וְלֹא נִשְׁתַּדְּלַתִּי לְכֹתֵב אֶפְלוּ כִּמָּה דְבַרֵּי חֲכָמָה אֲמַתִּיּוֹת שֶׁנִּשְׁמַע מִדְּבוּרָיו הַקְּדוּשִׁים, וְלֹא כְּתַבְתִּי כִּי-אִם כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֵיזָה הַמֶּשֶׁד דְּבַרֵּי תוֹרָה, אֹו שֶׁהִיא שִׁיף לְאֵיזָה תוֹרָה. עַד אַחַר כִּמָּה שָׁנִים לְהִתְקַרְבוֹתֵי אֵלָיו, הָעִיר ה' לְבִי לְהִתְחִיל לְרָשָׁם גַּם כִּמָּה שִׁיחוֹת וְעִנְיָנִים מֵאֶשֶׁר נִשְׁמָעוּ מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ אַז, וּקְצַת מֵהַ שֶׁנִּשְׁמַע כָּבֵר. גַּם רִשְׁמַתִּי כִּמָּה סְפוּרִים וְעִנְיָנִים מֵאֶשֶׁר עָבַר עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו, וּמַעַט מִסְּפוּרֵי יִגְיַעְתּוֹ וְטִרְחָתּוֹ אֲשֶׁר טִרַח וְיָגַע בְּעִבּוּדַת ה', אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְמָה שֶׁזָּכָה, וְסֹדֵר נִסְיַעְתּוֹ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְכִמָּה סְפוּרִים וּמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁהָיוּ אֶצְלָ כָּל תוֹרָה וְתוֹרָה וְאֶצְל כָּל סְפוּר מַעֲשֵׂה, וְאִידָּ וְעַל יְדֵי מָה נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו עַד שֶׁפָּתַח פִּיו הַקְּדוֹשׁ וְגָלָה מָה שֶׁגָּלָה. וְאִם אֲמַנֵּם בְּכָל אֱלֹהֵי אֵי אֶפְשֶׁר לְבָאֵר וְלְצִיר בְּכֹתֵב מֵהוּת הָעִנְיָן הַיֵּטֵב כְּאֲשֶׁר הָיָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה, עִם כָּל זֶה לֹא מִנְעַתִּי מִלְּכֹתֵב וְלְרָשָׁם כָּל מָה שֶׁאֶפְשֶׁר לְכֹתֵב וְלְרָשָׁם, וְהַמְשַׁכֵּיל יָבִין מִדְּעַתּוֹ מַעַט מֵהוּת הָעִנְיָן. כִּלִּי הָאֵי וְאוּלֵי יִזְכּוּ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים לִידַע אֶת כָּל הַגְּדוּלוֹת וְהַנְּפִלְאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ אֲדוֹן כָּל, הַנוֹהֵג בְּחִסְדּוֹ כָּל דּוֹר, אֲשֶׁר מַחֲשִׁבּוֹת לְבוֹ לְדוֹר וְדוֹר, אֲשֶׁר עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל יַעַת לְמַעַן סֵפֶר שְׁמוֹ בְּכָל הָאָרֶץ, לְמַעַן יִתְעוֹרְרוּ בְּכָל דּוֹר לְשׁוֹב אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ. כִּי כָּבֵר פָּנָה לְפָנֵינוּ דָּרָךְ נִכּוֹן עַל יְדוֹ ז"ל, אֲשֶׁר מַעֲתָה כָּל הַרוּצָה לְגִשְׁתׁ אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּקַל יוֹכֵל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, עַל פִּי הַדְּרָכִים הַמְּבוֹאָרִים בְּסֵפֶרֵי הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁרֵי שְׂיֵאֲחִזּוּ בָהֶם. "הַפּוֹד בָּם וְהַפּוֹד בָּם וְסִיב וּבִלָּה בָּם וּמֵהֶם לֹא תִזְוַע שְׂאִין לָךְ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם" (אבות ה').

הוּ כָּל אֱלֹהֵי רְאֵתָה עֵינַי, כִּי הוּא רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ לְרָשָׁם הַכָּל עַל הַסֵּפֶר. עַל כֵּן זֶה יָמִים אֲשֶׁר שָׁמַתִּי אֶל לְבִי בְּזֶה לְכֹתֵב וְלְרָשָׁם כָּל שִׁיחָה וְדְבוּר וְעִנְיָן וְסְפוּר שֶׁיַּעֲלֶה עַל זְכְרוֹנִי, וְהוּ הוּן הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה. וְקִרְאֵתִי שֵׁם הַחֲבוּר הַזֶּה בְּשֵׁם חַיִּי מוֹהַר"ן מַחֲמַת שֶׁרְבוּ מִסְּפָר מַחֲיָיו הַקְּדוּשִׁים, מֵאֲשֶׁר עָבַר עָלָיו בִּימֵי חַיָּו הַקְּדוּשִׁים וְהַחַיִּים אֲשֶׁר חֵי בְּעוֹלָם. כִּי הוּא הָיָה אִישׁ חֵי בְּאַמְתָּ אֲשֶׁר לֹא הָיָה דְגַמְתּוֹ, וְהוּא חֵי תַמִּיד חַיִּים אֲמַתִּיִּים, חַיִּים שֶׁלֹּא זָכָה בָּהֶם אָדָם מְעוֹלָם, וּבְכָל פְּעַם חֵי חַיִּים חֲדָשִׁים, כְּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ שֶׁפְּעַם אַחַת אָמַר אֲנִי חַיִּיתִי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁלֹּא חַיִּיתִי מְעוֹלָם חַיִּים כְּזֶה, וְאִזּוֹ הִתְחִיל לְגַלוֹת מַעַט רְאֵשֵׁי פְרָקִים מֵהַתוֹרָה "קִרְטִלִּיתָא" (סימן י"ח) כְּנִרְשָׁם בְּזֶה הַסֵּפֶר לְקַמֵּן בְּמִקוֹמוֹ (סימן ח'). וְכֵן כִּמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מִמָּנוּ ז"ל הַתְּפָאָרוֹת נִפְלָא מְעַנְיָן הַחַיִּים שְׁלוֹ, וּבְעִנְיָן גְּנוֹת הַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאֵינָם חוֹשְׁבִים עַל תְּכִלְיָתָם. וְגַם בְּחַיִּוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ חִילוּקִים הַרְבֵּה לְאִין מְסֵפֶר, כְּמִבְאֵר בְּזֶה לְקַמֵּן קְצַת. וְהַכָּל: שֶׁעַקֵּר הַחַיִּים הוּא חַיִּים אֲמַתִּיִּים שֶׁהוּא חֲכָמָה אֲמַתִּית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַחֲכָמָה תִּחְיֶה אֶת בְּעַלְיָה" (קוהלת ז'). וְעַקֵּר הַחֲכָמָה לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְיַגֵּעַ לִידַע וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ שֶׁהוּא חֵי חַיִּים. וְכָל אֶחָד כְּפִי קְרוּבוֹ לְזֶה, כֵּן חַיָּו חַיִּים, וּלְהַפִּד לְהַפִּד. וְעַל-כֵּן: "רְשָׁעִים בְּחַיִּיהֶם קְרוּיִים מִתִּים" (ברכות יח:), וּלְהַפִּד, צְדִיקִים בְּמִיתָתָם קְרוּיִים חַיִּים, מַחֲמַת שֶׁתַּמִּיד הֵם דְּבָקִים בְּחַיִּים אֲמַתִּיִּים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה'

אַלְקִיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם" (דברים ד'). וְעַל אֱלוֹ הַחַיִּים אָנוּ מִתְפַּלְלִים הַרְבֵּה בְּרֵאש־הַשָּׁנָה וַיּוֹם-הַכַּפּוּרִים "זָכְרָנוּ לְחַיִּים" וַיִּכְתֹּב לְחַיִּים". כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֵבֵל וְאִין שׁוּם חַיִּים כְּלָל. וְעַל חַיִּים אֱלוֹ נֹאמַר: "לְמַעַן תַּחֲיֶיהָ" וְכוּ' (שם ה') "לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם" וְכוּ' (שם ח') "לְמַעַן תַּחֲיוּן". אָבֵל חַיִּים שְׂזָכָה הוּא ז"ל, עֲדִין לֹא טַעַמָן שׁוּם אָדָם מֵעוֹלָם. אֲשָׁרֵי מִי שְׂיִזְכָּה לְהַרְגִישׁ מֵעַט הַתְּנוּצָצוֹת מְנַעֲיֵמוֹת הַחַיִּים שְׁלוֹ, שְׁהִיָּה חַי חַיִּים אַרוּכִים חַיִּים טוֹבִים בְּאַמֶּת, כְּמוֹבֵן מִהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשְּׂבָעָה בְּעֵטְלֶעֶרס (בספורי מעשיות מעשה י"ג), אֲשֶׁר עַל חַיִּים אֱלוֹ בְקֵשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הַרְבֵּה כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב: "תוֹדִיעֵנִי אַרְח חַיִּים" וְכוּ' (תהלים ט"ז).

בְּזֶה הַסֵּפֶר נִכְתְּבוּ כָּל הַמַּעֲשִׂוֹת שֶׁשָּׂמַעְנוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ. גַּם כְּמָה שְׂיַחֲוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁשָּׂמַעְנוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, כִּי שְׂיַחֲוֹתוֹ הִיא כְּלָה תוֹרָה. גַּם כְּמָה מַעֲשִׂוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ וְעָבְרוּ בֵּינוּ וּבֵין מַקְרָבָיו. וּמִכֶּלֶם יָבִין הַמַּשְׁכִּיל לַעֲצֵם גְּדֻלָּתוֹ וְתִקְוָה קְדֻשָּׁתוֹ הַמוֹפְלָג מְאֹד מְאֹד מֵהַ שְׂאִין הַפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. וְהַמַּשְׁכִּיל כְּעַת יָדָם וַיִּשְׁתַּק. וְכָל חֵד כְּפֹוֹם מָה דְמַשְׁעַר בְּלִבָּהּ, יָבִין מֵעַט מֵעַט פְּחוֹת מִטְּפָה מִן הַיָּם הַגְּדוֹל. וְאִפְלוּ מָה שֶׁשָּׂמַעְנוּ וְרָאִינוּ לֹא הִצְגְנוּ כָּאֵן רַק מֵעַט קֶצֶת בְּרָמָז. וּמִפְּנֵי עֲצָם הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁרְבוּ עָלָיו מְאֹד, אָנוּ מַכְרַחִים לְשׁוּם לְפִינוּ מַחֲסוּם לְבָלִי לְסִפֵּר בְּשִׁבְחוֹ. וּמִגְּדֹל עֲצָם קְדֻשָּׁתוֹ וְרוֹמְמָתוֹ הוּא מְרוֹמָם וְנִשְׁגָּב מְאֹד מִיִּדְעֵתָנוּ. אֲדָּ גַם זֶה הַמַּעֲט דְמַעֲט שְׂזָכְנוּ לִידַע וּלְהַבִּין קֶצֶת, אִי אִפְשָׁר לְסִפֵּר כְּלוּ מִפְּנֵי הַמַּחֲלֶקֶת הַגְּדוֹלָה אֲף עַל פִּי שְׁהִיָּה טוֹבָה לְהַעֲלוֹם, רַק רְשָׁמְתִי זֹאת בְּשִׁבִיל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים וּבְשִׁבִיל הַיָּמִים הַבָּאִים לְקַרְאֲתָנוּ לְשְׁלוֹם, לְמַעַן לֹא תִשְׁכַּח מִפִּינוּ וּמִפִּי זְרַעְנוּ. לְמַעַן יִדְעוּ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים גְּדֹל חֲבַתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זָכוּ בַּדּוֹרוֹת הָאֲחֻרֹנִים לְאוֹר צַח וְנֹדֶף כְּזֶה, אוֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן. אֲשָׁרֵי עֵין רְאֵתָה אוֹתוֹ, אֲשָׁרֵי אֲזוֹן שֶׁשָּׂמַעָה מִפִּי דְבוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְהַמַּעֲמִיק עֵיוֹנוּ בְּאַמֶּת בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים (נ"א: בְּסִפֵּר רַבְנוּ ז"ל) יָבִין מֵעַט מֵעַט מַעֲצָם קְדֻשָּׁתוֹ. הַכּוֹתֵב דְּבָרֵי

הַקְּטוֹן נִתָּן בֶּן אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרְנוּ הַרְבֵּה נִפְתְּלֵי הִירָץ יִשְׁמְרָהוּ צוּרוֹ וַיַּחֲיֶיהוּ מִנַּעֲמִירוֹב

וּבִקְשָׁתִי מֵאֵת הַמַּעֲיָן לְבַל יִפְלֵא בְּעֵינָיו אִם לַפְּעָמִים יִמְצָא בְּדְבָרֵינוּ כְּמָה שְׂיַחֲוֹת וְסִפּוּרִים מִרְבֵּנוּ ז"ל שֶׁנִּכְתְּבוּ כָּאֵן שְׁהֵם נִרְאִים דְּבָרִים פְּשׁוּטִים, וְלַפְּעָמִים נִרְאָה כְּאֱלוֹ אִין לָהֶם פְּרוּשׁ כְּלָל, וַיִּקְשֶׁה בְּעֵינָיו עַל מָה נִכְתְּבוּ. אֲדָּ בְּאַמֶּת בְּכָל הַדְּבָרִים וְהַשְׂיַחֲוֹת וְהַסִּפּוּרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ כָּאֵן, בְּכֶלֶם יֵשׁ דְּבָרִים בָּגוּ, וּמִי שְׂזָכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו וְלִשְׁמַע מִפִּי הַדְּבָרִים וְהַשְׂיַחֲוֹת הִיָּה מִתְּנוּצָץ לוֹ קֶצֶת, וְהִיָּה רוֹאֶה וּמִבֵּין קֶצֶת שְׁהֵם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים וּגְבוּהִים מְאֹד, וְהִיָּה מִתְּעוֹרֵר לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁיִּצָּא מִפִּי בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה. וּמִחֲמַת זֶה לֹא יִכְלַתִּי לְהַתְּאַפֵּק מִלְּכַתְּבֵי וְלִרְשֵׁם קֶצֶת סִפּוּרִים וְשְׂיַחֲוֹת לְזַכְרוֹן, וְאֲף שְׂיֵשׁ בְּהֵם קֶצֶת (נ"א: כְּמָה) שְׂיַחֲוֹת שֶׁלֹּא יְבִינָם הַמַּעֲיָן כְּלָל תִּכְן הַכּוֹנֵה שְׂיֵשׁ בְּהֵם, עִם כָּל זֶה "מִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָה" (לְשׁוֹן חַז"ל יְבָמוֹת ל.). וּמִי שֶׁחִפֵּץ בְּאַמֶּת יָכוֹל לְמַצּוֹא בְּרוֹב הַשְׂיַחֲוֹת דְּבָרִים נִפְלְאִים, וְכְמָה וְכְמָה הַתְּעוֹרְרוֹת נִפְלְאָה לְעַבּוֹדַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכְמָה עֲצוֹת וְכְמָה הַתְּחַזְּקוֹת שְׂיַתְחַזֵּק הָאָדָם מְאֹד לְבַל יִתְיָאֵשׁ עֲצָמוֹ בְּשׁוּם אִפְן וְכִיּוֹצָא בְּזֶה. כִּי: "לֹא דְבַר רִיק הוּא מִכֶּם" (דְּבָרִים

ל"ב) "וְאִם רִיק הוּא מִכֶּסֶם" (וְרוּשְׁלָמִי פָאָה פָּרַק א' הִלְכָה א'). כִּי אֶפְלוּ דְבוּרִים פְּשׁוּטִים שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ הֵם פּוֹתְחִים אֹר גְּדוֹל, וַיֵּשׁ לָהֶם כַּח גְּדוֹל לְעוֹרֵר כָּל הָעוֹלָם לְעִבּוּדְתוֹ יִתְבַּרְךָ, אֲשֶׁר זֶה הָיָה כָּל מַגְמַת רַבֵּנוּ ז"ל כָּל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים. גַּם נִשְׁמַע מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ שֶׁאֶפְלוּ שִׁיחוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁלוֹ צְרִיכִים לְכוֹתְבָם. כִּי בְּכָל שִׁיחָה וְשִׁיחָה שֶׁלוֹ יֵשׁ בְּהֵן פְּנוֹת עֲמֻקּוֹת מְאֹד, וְהֵם פְּלִיאוֹת גְּדוֹל, וְכָל אָדָם יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהֶם עֲצוֹת נִפְלְאוֹת וְהִנְהֻגוֹת יִשְׁרוֹת לְעִבּוּדְתוֹ יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ. אֲמַר הַמַּעֲתִיק, לְעִנְיָן הַעֲלַמַת הָאוֹר הַגְּדוֹל וְהַנִּפְלָא שֶׁל אֲדָמוֹ"ר ז"ל, אֲשֶׁר חִידוֹשׁ כְּמוֹהוּ עֲדִין לֹא הָיָה אֶפְלוּ בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, כְּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ שֶׁאֲמַר כֵּן בְּפִרוּשׁ. וְלִסּוֹף הוּא נֶעְלַם כָּל כָּךְ בְּתַכְלִית הַהַעֲלָמָה וְהַכְּסוּי, עַד אֲשֶׁר רוֹב הָעוֹלָם אֵינָם זוֹכִים לְבוֹא עַל קַבְרֵוֹ הַקְּדוֹשׁ, אֲשֶׁר זֶה כָּל תְּקוּנָם לְנִצּוּחַ. יֵשׁ לְמִצּוֹא רָמֵז עַל זֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֲמַר, כִּי כָּל עֶסְקוֹ הוּא רֵאשׁ-הַשָּׁנָה ("גָּאָר מִיּוֹן זָאָךְ אִיז רֵאשׁ הַשָּׁנָה"). וְעַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה כְּתִיב: "בַּפֶּסַח לְיוֹם חֲגֻנּוֹ" (תְּהַלִּים פ"א) כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חַז"ל (רֵאשׁ הַשָּׁנָה ח.ו). וְעַל כֵּן אֹרוֹ הַגְּדוֹל וְהַנִּפְלָא נֶעְלַם וּמְכַסֶּה כָּל כָּךְ גַּם כֵּן מְאֹד, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אֵינָם זוֹכִים לְבוֹא עַל קַבְרֵוֹ לְהַתְּפִיל שֵׁם. וְכִמוֹ שֶׁאֲמַרוּ חַז"ל: "מִפְּנֵי מָה נִסְתַּתֵּר קַבְרֵוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִן הָעוֹלָם" וְכוּ' (בְּמַסַּכַת סוּטָה יג.ו). נִמְצָא, כִּי לֹא יָדַע אִישׁ קְבוּרַת מֹשֶׁה לְמַעַן לֹא יוֹכְלוּ לְבוֹא עַל קַבְרֵוֹ לְהַתְּפִיל שֵׁם. וְכֵן קַבֵּר הָאֲדָמוֹ"ר ז"ל נִסְתַּתֵּר גַּם כֵּן מִן הָעוֹלָם עַל יְדֵי גְדֻלַּת הַמַּחְלָקַת, אֲף שִׁיּוֹדְעִים מְקוֹם קְבוּרָתוֹ, לְמַעַן לֹא יוֹכְלוּ גַם כֵּן לְבוֹא לְשֵׁם לְהַתְּפִיל שֵׁם. יְהִי רְצוֹן שִׁיתְּגַלֶּה הָאֻמַּת בְּעוֹלָם וַיִּתְּפָרְסֶם קְדוּשָׁתוֹ בְּעוֹלָם וְאִז תְּבוֹא הַגְּאוּלָּה בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ אָמֵן:

שיחות וספורים וענינים שהיה אצל כל תורה ומעשה

אות **א**
א, הַתּוֹרָה "בְּחֻצוֹצְרוֹת" (סִימָן ה') אֲמַר בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה, פֶּה בְּרִסְלָב שְׁנַת תַּקְס"ג. וְרֵאשׁ-הַשָּׁנָה חָל אִז בְּיוֹם שְׁנֵי וּשְׁלִישִׁי, וְהוּא הָיָה רֵאשׁ-הַשָּׁנָה הַרְאִשׁוֹן לִישִׁיבָתוֹ פֶּה וּלְהַתְּקַרְבוֹתֵי אֱלֹיוּ. וְאִז נִשְׁמַע בְּעוֹלָם הַגְּזֵרוֹת שֶׁרְצוּ לְגַזֵּר בְּעוֹלָם, אֲשֶׁר יֵצְאוּ בְּיַמֵּינוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, הֵינּוּ לְקַח אֶת בְּנֵי-

יִשְׂרָאֵל לַחֲלִיל, רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן מִעֲתָהּ. כִּי אֵלֹהֵי הַגְּזֵרוֹת הַתְּחִילוּ לְצַמַּח בְּיָמַי
 מַלְכוּת פּוֹלִין קָדָם שְׁכַבְשׁ הַקִּינִי"ה [הַקִּיֶּסֶר יְרוּס הוֹדוּ] מִרוּסְיָא אֶת
 מְדִינַתְנוּ, וְאַחֲר־כֵּן בְּתַחֲלַת כְּבִישָׁתוֹ אֶת מְדִינַתְנוּ נִשְׁקַט הַדְּבָר קָצַת.
 וְאַחֲר־כֵּן חָזַר וְנִתְעוֹרַר שְׁנִשְׁמַע בְּעוֹלָם שְׁרוּצִין לְגִזֵּר כְּמָה גְזֵרוֹת שְׁקוֹרִין
 "פּוֹיִנְקִטִין", וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הַתּוֹרָה "בְּחֻצוֹצְרוֹת", וְהִיא מִתְחַלֶּת: "כִּי
 צְרִיךְ כָּל אָדָם לֹמַר כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּשִׁבְלִי וְכוּי' וְלִמְלֶאֱת חֶסְרוֹן
 הָעוֹלָם וְלְהַתְּפִיל עַבּוּרָם לְהֵשִׁים יִתְבָּרֵךְ וְכוּי' הֵינּוּ קָדָם גְּזֵר־דִּין" וְכוּי', עֵין
 שָׁם. וְזֶה מְרַמֵּז עַל הַגְּזֵרוֹת הַנִּי"ל.
 (וְעֵין בְּסֵפֶר פְּרָפְרָאוֹת לְחַכְמָה כְּתַב שָׁם: "וְשִׁמְעֵתִי מֵאֲבִי ז"ל שְׁרַמֵּז אֶז
 רַבֵּנוּ ז"ל שְׁכַבְר הוּא לְאַחֲר גְּזֵר דִּין. אֵךְ אֶף-עַל-פִּי-כֹן עָסַק אֶז רַבֵּנוּ זצ"ל,
 הַרְבֵּה בְּכָל הַשָּׁנָה לְהַמְתִּיק הַדִּין עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה פָּעַל בְּתַפְלָתוֹ שְׁנִתְעַבֵּב
 הַדְּבָר וְלֹא יִצְאָה הַגְּזֵרָה אֶל הַפֶּעַל עַד שֶׁש־עֲשָׂרָה שָׁנִים אַחֲר הַסְתַּלְקוּתוֹ.
 וַיֵּשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסֵפֶר וַיִּבְאֵר בְּמָקוֹם אַחֲרִי", עֵין שָׁם (וְעֵיין לַקְמֹן וי').
 וְאֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַזְּקֵנִים סָפְרוּ שֶׁשָּׁמְעוּ אֶז מְרַבֵּנוּ ז"ל שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן:
 "אֵיךְ הָאֵב דָּאֵס אֶפּ גִּישְׁטוּפֵט אוֹיף עֵטְלִיכֶע און צוואנצִיג יאָהר" [אֲנִי
 דְּחִיתִי זֹאת לְעֲשָׂרִים וְכַמָּה שָׁנִים]. וְכֵן הָיָה מְכוּן מִמֶּשׁ, כִּי מִשְׁנַת אֲמִירַת
 הַתּוֹרָה הַנִּי"ל עַד שְׁנַת יְצִיאַת הַגְּזֵרָה לְפֶעַל בְּשְׁנַת תַּקפ"ז בְּסוּפָה יֵשׁ עַרְךְ
 חֲמָשָׁה וְעֲשָׂרִים (שָׁנִים):

אות ב

ב, הַתּוֹרָה "קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ" (בְּסִימֹן וַא"ו) אָמַר בְּשִׁבְתַּת תְּשׁוּבָה שְׁאַחֲר
 רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנִּי"ל. וְאָז הַזְּכִיר בְּהַתְּחַלַּת הַתּוֹרָה בְּסִמּוּךְ אֶת הַפְּסוּק "וְעַל
 הַכֶּסֶּא דְמוֹת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מְלֻמְעָלָה" (יַחֲזַקְאֵל א'י). (וְאַחֲר־כֵּן בְּכַתֵּב-
 יָדוֹ הַקְּדוֹשׁ לֹא נִזְכַּר פְּסוּק זֶה עַד סִמּוּךְ בְּסוּף כְּמַבְאֵר בְּסֵפֶר, עֵין שָׁם). וְאָז
 אַחַז בְּשִׁתֵּי יָדָיו בְּשִׁתֵּי יָדוֹת הַכֶּסֶּא שִׁיֵּשֵׁב עָלֶיהָ, וְהָיָה מִתְנוּעֵעַ עִם הַכֶּסֶּא
 וְאָמַר בְּאִימָה וּבִירָאָה וּבְמִסִּירַת נֶפֶשׁ עֲצוּם מְאֹד בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "כְּשִׁישְׁבִין
 עַל הַכֶּסֶּא אֶז הוּא אָדָם" (וְאָמַר בְּלְשׁוֹן אֲשַׁכְנֶנּוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אֶז מְעַן זִיְצֵט
 אוֹיף דָּער שְׁטוּל דְּעַמְאֵלֵט אִיז מְעַן אֲמַעַנְטֵשׁ"). וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד
 (אָמַר הַמְעַתִּיק עֵין זֶהר תִּזְרִיעַ דָּף מַח.). וְאַחֲר־כֵּן גָּמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה
 הַזֹּאת הַנִּדְפָּס בְּסֵפֶר. וּבְשַׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה לֹא דְבַר כָּלֵל מְעַנֵּן כְּוֹנֵת
 אֶלּוּל, רַק אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁגָּמַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אַחֲר שֶׁהַתְּפִלָּל עַרְבִית
 וְהַבְּדִיל, אַחֲר־כֵּן חָזַר וְדַבֵּר מִהַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּדָרְכוֹ תְּמִיד. וְאָז עָנָה וְאָמַר
 לְאֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים זְקֵנִים שִׁיֵּשְׁבוּ אֶצְלוֹ אֶז, שֶׁהֵיוּ מִתְּפַלְּלִים מִתּוֹךְ סְדוּר
 הָאֲרִיז"ל: "תֵּאמְרוּ לִי אֵיךְ מְרַמֵּז בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל כָּל הַכְּוֹנוֹת שֶׁל אֶלּוּל?"
 וְהַחֲרִישׁוּ וְלֹא עֲנוּ. כִּי בְּאֶמֶת אֵי אֲפֹשֶׁר בְּשׁוּם אֲפֹן לְהַבִּין בְּעַצְמוֹ סוּד
 הַכְּוֹנוֹת שֶׁל אֶלּוּל אֵיךְ מְרַמֵּזִים בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל. וְצִוָּה לְהַבִּיא לְפָנָיו סְדוּר
 הָאֲרִיז"ל, וּפְתַח אוֹתוֹ וְהִרְאָה לְפָנֵיהֶם הַכְּוֹנוֹת שֶׁל אֶלּוּל. וְאַחֲר־כֵּן פְּתַח

פיו הקדוש והנורא והתחיל לגלות פלאות, איך כל הפונות של אלול מרמזים שם בדרך נפלא ונורא מאד, כמבאר מזה בספר. אבל אי אפשר לציר בכתב את השעור שבלב, את כל הנעימות והנפלאות תמים דעים שהרגשתי אז, בעת שזכיתי לשמע כל זה. גם דבר אחר שבת מהתורה הנ"ל שמדברת שם מענין משה ויהושע ואהל מועד שהם בחינת נקדה העליונה ונקדה התחתונה וואו. ואז אמר לי בזה הלשון: שבכל מקום שמתועדן יחד רבי ותלמיד נעשה בחינה זאת, בחינת משה ויהושע ואהל מועד. והנה, כל זה היה בהתחלת התקרבותי אליו, ואז לא זכיתי עדן לכתב לפניו התורות הגדולות, רק המאמרים קצרים כתבתי בעצמי שלא בפניו, והייתי מתגעגע זמן הרבה לקבל זאת התורה אצלו בכתיבת ידו הקדושה, ולא זכיתי לזה עד אחר פורים שהייתי אז אצלו במעדועדין. ואז ישבתי לפניו והעתיקתי התורה הזאת לפניו, ומפיו יקרא אלי מתוך ספרו בכתב-ידו הקדושה, ואני כותב על הנר. ואחר-כך באיזה עת בסמוך בלילה עמדתי לפניו כשכבר ישב על מטתו ורצה לישן, ודברתי עמו אז הרבה, ואז גלה לי השלשה מצוות שנצטוו ישראל בכניסתן לארץ (סנהדרין כ:): ששייך לזה פנדפס במקומו שם, עין שם. וסיים אז ואמר, כי כל שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה פנדפס שם. ואז שאלתי אותו: "איך שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה?" ענה ואמר: זה תאמר אתה ("דאס זאג דוא שוין"). ובזה הלכתי אז מלפניו ז"ל, ותכף התחלתי לחשב בזה. ותכף בדרך הליכתי מביתי לאכסניא שלי הזמין לי השם יתברך בזה חדושים נאים, ובבואי לאכסניא שלי מצאתי בעזרת השם יתברך כלי פתיחה וכתבתי מיד מה שחנני ה' בזה, וזה היה בתחלת חנוכי לחדש בתורתו הקדושה, שחנן אותי ברחמי ודרךיו הנפלאים. וביום שלאחריו הבאתי לפניו מה שכתבתי, והוטב בעיניו, ושחק מחמת שמחה. וענה ואמר: תוכל ללמד אם תהיה מתמיד ("דו וועסט קענען לערנען אז דוא וועסט בנערין"). אף-על-פי-כן אחר-כך הכרחתי להפסיק מלחדש עד שאלמד פוסק הרבה ואחר-כך ספרי קבלה וכו', עד שאחר-כך צוה לי לחדש, ואחר-כך צוה לי לכתב פאשר מבאר מזה במקום אחר (לקמן תל"ה):

ג

אות

ג, קדם שאמר התורה "משפטים אמונה" (בסימן ז'), שמעתי ממנו ז"ל התורה "צהר תעשה לתבה" (בסימן קי"ב), וכתבתי מה שמעתי כפי מה שנדפס בסימן הנ"ל. אף אחר-כך אמר התורה "תהמת יכסימו" (בסימן ט"ו), ושם נכלל התורה "צהר" הנ"ל. והתורה "תהמת יכסימו" נאמרה בשבת שירה תקס"ג בדרך. ואחר-כך התחיל לומר התורה "משפטים" הנ"ל, ואמרה פסקא פסקא. ובאותו העת ספר שהיה אצלו הבעל-שם-

טוב ז"ל, ואמר לו: כשפוגמין בארץ-ישראל נופלין בגלות, וסימן: "משם רעה אבן ישראל" (בראשית מ"ט). ושאל אותנו לומר לו פרוש על אותו המראה ולא ידענו להשיבו דבר. אחר-כך הראיתי לו התורה "צהר תעשה לתבה" שכתבתי פנ"ל, וראה והסתכל בה. אחר-כך ענה ואמר: "ומתלמידי יותר מכלם" (כלומר שעתה הבין על ידי פרוש על המראה הנ"ל של הבעל-שם-טוב ז"ל), כי עכשו אני יודע היטב הענין. ואחר-כך גמר התורה "משפטים" הנ"ל. ושם מדבר מאמונה ומארץ-ישראל, ששפוגמין בארץ-ישראל באמונה, יורדין לגלות מצרים, ושאלתי אותו אם זה שיך למראה הנ"ל. השיב, שענין המראה כבר גמר מקדם להשיג הענין בשלמות. ואחר-כך קבלתי ממנו התורה "תהמות יכסימו", וגם שם נכלל התורה "צהר" הנ"ל. ושם בסופו מבאר גם-כן כשפוגמין בארץ-ישראל יורדין לגלות, ושם מבאר בסופו הפסוק "משם רעה אבן ישראל" על באור הפסוק "ירדו במצולת כמו אבן". ועתה יכולים להבין מעט פרוש המראה הנ"ל:

ד

אות

ד, כשאמר התורה "ראיתי מנורת זהב" (בסימן חי) בשבת חנכה תקס"ג, ושם מדבר איך להפיל ולהשפיל הרשעים, בחינת: "משפיל רשעים עדי ארץ" (תהלים קמ"ז), עין שם. ואז באותה העת הפיל והשפיל רשע אחד מפרסם שהיה בנעמרו, שהיה לאנשי שלומנו יסורים גדולים ממנו, וספרו לפניו ז"ל. ואחר חנכה, אחר שאמר התורה הנ"ל בשבת חנכה, היה להרשע הנ"ל מפלה גדולה. גם אז אמר הלצה: כשתסעו וישאלו אתכם מה פעלתם, תאמרו פעלנו רוח. והאמת כן הוא, שפעלנו רוח חיים. שקבלנו ממנו להשלים כל החסרונות כמבאר בהתורה הנ"ל. גם אחר אמירת התורה רקד הרבה, כי באותה השנה רקד הרבה כמה פעמים:

ה

אות

ה, התורות שנאמרו על מאמרי רבה בר בר חנא (בלקוטי מוהר"ן א' - ט"ו) אמר רבנו ז"ל שאמרם בשם אומר, הינו בשם רבה בר בר חנא בעצמו. גם בעת שהתחיל לגלות תורות על מאמרי רבה בר בר חנא אז, ספר שרבה בר בר חנה בא אליו ושחר פניו, ואמר, מדוע אינו משים לב להמאמרים שלו. ובקש אותו על זה שישים לבו עליהם, והוא יגלה לו

אות

ו

ו, סימן ט"ז "רבי יוחנן משתעי". זאת התורה אמר בשבת בשחרית באמצע הקיץ תקס"ג. ואז נתקבצו אליו פתאים על אותה השבת, כי לא היה אז זמן קבוצ כלל [כמבאר במקום אחר שעקר זמן הקהלה והקבוצ בקביעות על-פי דעתו היה שש פעמים בשנה] (לקמן קכ"ו). ובתחלה הקפיד קצת, ואמר שאנו עושים לעצמנו שבתים. הינו כי הוא בעצמו עשה וקבע לנו שבתים לבוא אז אצלו, ועכשיו עשינו לעצמנו שבת על קבוצ. ואחר-כך אמר, אני הייתי רוצה לעשות איזה דבר אודות הגזרות שקורין "פונקטין" שנשמע בעולם שרוצים לגזר על ישראל חס ושלום. הינו שהיה רוצה לעסק להמתיקם ולבטלם. אך כשאני בעצמי מה אני, כי אני בעצמי איש פשוט, על-כן נתקבצו העולם פתאים כדי שאוכל לעשות מה שאני צריך לעשות בזה. ואמר אז ענין הנדפס בסימן קס"ו שאצל אלישע כתיב פעם אחת "אלישע" סתם, ופעם אחת "איש אלקים". ואיך, שכשהיה בעצמו נקרא "אלישע" סתם, וכשהיו בני הנביאים אצלו נקרא "איש האלקים" (זוהר שמות מד.). ואמר אז תורה שתי פעמים: בליל שבת אמר התורה "אמצעותא דעלמא היכא" (סימן כ"ד חלק א'), שמדברת שם מתשעה היכלין "דלא אתנדבקין ולא אתנדעין ולית מאן דקימא בהו" וכו'. ובבקר בסעדת שחרית אמר התורה הנ"ל, שהיא "רבי יוחנן משתעי וכו'. ודמיא עינה כתרי סהרא". ואמר אז, שיש שבעים אמות, והם כלולים בעשו וישמעאל. שזה כלול משלשים וחמש אמות, וזה כלול משלשים וחמש אמות. ולעתיד, יכבשו אותן שני משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. ויש צדיק אחד שהוא כלול מתרין משיחין נחדיו. ועוד אמר אז כמה דברים יותר ממה שנדפס. ואז נשבר השלחן מרב העולם שדחקו עצמן עליו. והקפיד ואמר: וכי גויים יושבים אצלי על השלחן, וכי עכשו ימות המשיח שיתקרב גויים לצדיקים, כמו שכתוב: "ונהרו אליו כל הגוים" (ישעיה ב'). וזה הפסוק "ונהרו" שיך להתורה "רבי יוחנן משתעי" הנ"ל, עין שם. כי כך היה דרכו, שכל שיחתו היה שיך להתורה שעסק בה אז, כמבאר במקום אחר (לקמן קכ"ו, רמ"ג). ובאותה השנה עסק הרבה מאד בענין הפונקטין, והצטער עליהם הרבה מאד, ואמר כי לא דבר רק הוא. והקפיד מאד על האומרים שבודאי לא יתקיימו הפונקטין, כי איך אפשר שהשם יתברך יעשה חס ושלום זאת לישראל. והוא ז"ל אמר כמה פעמים שהוא שטות, כי הלא מצינו שכבר היו כמה גזרות קשות על ישראל רחמנא לצלן מעתה. ועוד דבר מזה הרבה שצריכין להתפחד מאד מאלו הגזרות הנשמעים רחמנא לצלן, ושלא להחזיק אותם לדבר קל, רק צריכין להעתיר ולהתפלל ולצעק

וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹלַי יַעֲתֵר ה' שְׁנֹזֶכֶה לְבִטְלָם, כִּי בּוֹדָאֵי תִפְלָה וְצַעֲקָה מוֹעִיל תִּמְיֵד. וְעַיִן בְּהַשִּׁיחָה הַשִּׁיכָה לְהַתּוֹרָה "לְשִׁמְשׁ שֵׁם אֱהֵל בָּהֶם" (לְקַמֵּן קִט"ז), שֵׁם מְבֹאֵר עוֹד כְּמָה וְכְמָה הָיָה מִתְנַגֵּעַ אֶז בְּעֵתִים הִלְלוּ עַל אוֹדוֹת הַפּוֹנֵקֶטִין שְׁנִשְׁמְעוּ אֶז, וְהוּן הוּן הַגְּזוֹרוֹת שְׁיֻצְאוּ בְּיָמֵינוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחֵר הִסְתַּלְקוּתוֹ, וּבְזָכוֹת תִּפְלָתוֹ נִתְעַכְּבוּ עַד הֵנָּה. וְהַלּוֹאֵי הָיוּ מְצִיִּתִים אוֹתוֹ לְהַרְעִישׁ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ מִקֶּדֶם, לְעַסֵּק הַרְבֵּה בַתִּפְלוֹת וְצַעֲקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּרָצוֹנוֹ, בּוֹדָאֵי הָיוּ מִתְבַּטְּלִין לְגַמְרֵי:

ז

אות

ז, כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שְׁקִיָּהֶם" (בְּסִימֵן י"ז) בְּשִׁבְתַּת חֲנֻכָּה תְּקַס"ו, בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה נִתְגִּירוּ גְרִים הַרְבֵּה מִחֲמַת שְׁמֻצָּאוֹ בְּסַפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֶמוֹנָתָם. וְזֶה הָעֲנִין מְבֹאֵר הַיֵּטֵב שֵׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה הַנִּלְל, מֵהֵיכָן בָּא זֶה שְׁיֻמְצָאוֹ עֲכוּ"ם בְּסַפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֶמוֹנָתָם וְכוּ', עַיִן שֵׁם. וּבְאוֹר הָעֲנִין כְּפִשׁוּטוֹ. כִּי כָּבֵר נִשְׁמְעוּ דְּבָרִים כְּאֵלוֹ מִפִּי כְּמָה גְרִים, וּבְכַרְט בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שְׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הַמַּאֲמָר הַזֶּה, אֶז הָיוּ בְּעוֹלָם מַעֲשִׂיּוֹת הַרְבֵּה כְּאֵלוֹ, שְׁפִתָּאִם אַחֵר שִׁבְתַּת חֲנֻכָּה שְׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל אֶז הַמַּאֲמָר הַנִּלְל, אֶז נִתְגִּיר פְּתָאִם כְּמָר אֶחָד מְכַפֵּר. וְהוּא הָיָה אַחֵר-כֶּף אֶצְלוֹ ז"ל, וְסַפֵּר לְפָנָיו שְׁמֻצָּא בְּדַבְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֶמוֹנָתָם. וְכֵן אִשָּׁה אַחַת עִם בְּנִיָּה נִתְגִּירוּ אֶז, וְסַפְרָה שְׁבָנִי מִשְׁפַּחְתָּהּ נִתְגִּירוּ גַם-כֵּן מִחֲמַת שְׁמֻצָּאוֹ מְבֹאֵר בְּסַפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֶמוֹנָתָם, וְכֵן הָיָה כְּמָה פְּעָמִים. גַּם מֵהַגֵּר צֶדֶק [פְּאֵטְאֶצְקִי] שְׁהִיָּה בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הַסְּמוּכִים שֶׁהוּא מְפָרְסֵם מְאֹד, מְסַפְרִים מִמֶּנּוּ גַם-כֵּן שְׁנִתְגִּיר מִחֲמַת שְׁמֻצָּא בְּסַפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֶמוֹנָתָם. גַּם אֲנֹכִי דְּבִרְתִּי עִם גֵּר אֶחָד, וְסַפֵּר לִי מֵעַיִן הַנִּלְל שְׁמֻצָּא בְּסַפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֶמוֹנָתָם. וְעַל-פִּי הַמַּאֲמָר הַנִּלְל מְבֹאֵר סוּד הָעֲנִין הַיֵּטֵב וְהֵבֵן מְאֹד. וּבִיָּמֵים הָהֵם שְׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הַתּוֹרָה הַנִּלְל, אֶז נִתְגִּירוּ גְרִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּעוֹלָם:

ח

אות

ח, "רַבִּי יוֹנָתָן מִשְׁתַּעֵי קַרְטְלִיתָא" (בְּסִימֵן י"ח). אֵיזָה זְמַן קֶדֶם שְׁאָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִכְנָסְנוּ פְּעַם אֶחָד אֵלָיו אֲנִי וְחַבְרִי, וּבְאֵנוּ לְחַדְרוֹ, וְהָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ. עָנָה וְאָמַר: אֲנִי חֲיִיתִי הַיּוֹם חַיִּים שְׁלֵא חֲיִיתִי עַדְיוֹן מֵעוֹלָם. כִּי יֵשׁ כְּמָה מֵיָנִי חַיִּים, וְהַכֵּל נִקְרָא חַיִּים, אֲבָל הַיּוֹם

חִייתֵי חַיִּים טוֹבִים שֶׁלֹּא חִייתֵי מַעוֹלָם חַיִּים כְּאֵלֶּה. וְאַחַר-כֵּן הִתְחִיל לְדַבֵּר וּלְזַרֵק מִפִּי הַקְּדוֹשׁ דְּבוּרִים, וְגָלָה קֶצֶת רְאֵשֵׁי פְּרָקִים מִהַתּוֹרָה "קִרְטָלִיתָא" הַנִּ"ל. וְלֹא גָלָה לָנוּ כָּל הַתּוֹרָה אֲזוּ בְּפִרוּשׁ, רַק רְאֵשֵׁי פְּרָקִים בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. גַּם אַחַר-כֵּן דִּבֶּר עִמָּנוּ עוֹד בְּזִמְנִים אַחֲרַיִם כַּמָּה פְּעָמִים מִעַנָּן הַחַיִּים הַנִּ"ל, שֶׁהַכֹּל נִקְרָא חַיִּים. וְגַם בְּעַנָּן חַיִּי צַעַר יֵשׁ חִלּוּקִים הַרְבֵּה וְכוּ', כְּאֲשֶׁר נִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחַר (לְקַמּוֹן סִימּוֹן ת'). וּמוּבָן כְּפִנְתּוֹ, שֶׁעַקֵּר הַחַיִּים כְּשֶׁזּוֹכִין לִידַע מִמָּנוּ יִתְבָּרֵךְ, וְלִהְשִׁיג הַשְּׂגַת הַתּוֹרָה הַשְּׂגָה אֲמִתִּיּוֹת. כִּי הֵם עִקֵּר הַחַיִּים בְּאֲמִתּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי הוּא חִיִּיד" (דְּבָרִים ל'). אֲבָל אֵין כָּל הַחַיִּים שׁוֹיִן. וְגַם אֲצִלוּ בְּעֶצְמוֹ ז"ל הִיָּה חִלּוּק בֵּין הַחַיִּים שֶׁל הַזְּמַן הַקֶּדֶם לַחַיִּים שֶׁל עַכְשָׁנוּ, עַד שֶׁהַתְּפָאָר שְׁחֵי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁמַּעוֹלָם לֹא חֵי חַיִּים כְּאֵלֶּה. רְאֵה וְהִבֵּט וְהִבֵּן עֲמֻקּוֹת הַלְּשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה, אֲשֶׁרִינוּ שְׂזַכִּינוּ לְרֵאוֹת אִישׁ חֵי כְּזֶה:

אות ט

ט, "תִּשְׁעָה תִּקְוִנִין יִקְרִיִן" (סִימּוֹן כ'). זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמָרָה בְּרֵאשׁ-הַשְּׂנָה תַקס"ה שְׁחַל בְּיוֹם חֲמִישֵׁי וְשִׁשִּׁי. וּבִקְצֵי הַקּוּדֶם בֵּין פְּסַח לְעֶצְרַת, הִיָּנוּ אֲצִלוּ בְּעֵת שֶׁהִיָּה פֶה מִחֲתָנוּ הַרְבֵּי מִחֲמַעֲלָנִיק, וְאֲזוּ סִפֵּר לָנוּ הַמְּרָאָה הַנּוֹרָאָה הַמִּתְחַלֶּת: "אֶחָד הִיָּה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ" וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקְוִנִין" הוּא פְּרוּשׁ עַל הַמְּרָאָה הַנִּ"ל. וְאָמַר שֶׁבְּכָל הַתּוֹרוֹת שֶׁאֹמַר יֵשׁ בָּהֶם רְמִזִּים מִהַמְּרָאָה הַזֹּאת, אֵךְ הַתּוֹרָה הַזֹּאת "תִּשְׁעָה תִּקְוִנִין" הוּא כְּלָה פְּרוּשׁ עַל הַמְּרָאָה הַנִּ"ל. וְקֶצֶת מִזֶּה מְבֹאָר בְּמָקוֹמוֹ, עֵינִן שֶׁם (לְקַמּוֹן פ"ג):

אות י

י, אַחַר-כֵּן בְּשִׁבְעוֹת שְׁחַל אֲזוּ בְּיוֹם רְבִיעֵי וְחֲמִישֵׁי, אָמַר הַתּוֹרָה "וַתִּפְלֶה לְחִבְקוֹק" (סִימּוֹן י"ט). וְאַחַר-כֵּן בְּאוֹתוֹ הַקִּיץ הִתְחִיל לֹאמַר הַתּוֹרָה "עֲתִיקָא טְמִיר וְסִתִּים" (סִימּוֹן כ"א). וּבִתְחִלָּה שֶׁמֵּעֵתִי מִמָּנוּ ז"ל אֵיזָה עֲנִינִים מִהַתּוֹרָה הַנִּ"ל פְּסָקָא פְּסָקָא, וְאַחַר-כֵּן אָמַרָה בְּשִׁלְמוֹת בְּדָרְךָ בְּשִׁבְת נַחְמוּ. וּמִקֶּדֶם לָזֶה עֲמַדְתִּי לְפָנָיו בְּעֶרְב רֵאשׁ-חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בְּשִׁבְת לְעַת עֶרְב, בְּעֵת שֶׁפּוֹסְקִין לְאָכֵל בֶּשֶׂר. וְהִיָּה אֲזוּ מֵאִים מְאֹד, וְשׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, וְשִׁתֵּק הַרְבֵּה וְחָשַׁב מֵה שֶׁחָשַׁב. וְאֲנִי עֲמַדְתִּי לְפָנָיו מְרַעִיד וּמְשִׁתוֹמֵם, וְעֲמַדְתִּי אֲזוּ לְפָנָיו כַּמָּה שְׁעוֹת. וְאֲזוּ סִפֵּר לִי עַנָּן זֶה. עֲנֵה וְאָמַר:

בְּזֶה הַשָּׁבֶת בְּכִיתִי מְאֹד לִפְנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, מִדּוּעַ כָּל דָּבָר שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֲנִי מִכְרַח לַעֲשׂוֹתוֹ בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ (הֵינּוּ שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּעִבּוּדַת הַשָּׁם קָשָׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וְאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כִּי-אִם בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ). וְסֵפֶר שֶׁבְּכָל יוֹם כְּשֶׁעוֹמֵד בַּבִּקּוּר וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל אִינוּ יָכוֹל לִפְתַּח פִּי כָּלֵל, וְאִין לוֹ בְּמָה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ. וְאִזִּי הוּא רוֹצֶה לְזָכֵר לַעֲצֻמוֹ עַל-כָּל-פְּנִים אִיזוֹ נִגּוֹן (נ"א : עֲנִינוּ) כְּדִי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּאִיזוֹ נִגּוֹן (נ"א : עֲנִינוּ), וְגַם זֶה נִמְנָע מִמֶּנּוּ כִּי אִינוּ יָכוֹל לְהִזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ שׁוּם נִגּוֹן (נ"א : עֲנִינוּ), עַד שֶׁאִינוּ יוֹדְעַ כָּלֵל אֵיךְ לַעֲמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן הוּא עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל. וְאַחֵר-כֵּן כְּשֶׁבָּא בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה אִזוֹ מְזַכֵּיר אֶת עַצְמוֹ אִיזוֹ נִגּוֹן (נ"א : עֲנִינוּ) שֶׁבָּא עַל דַּעְתּוֹ מִמִּילָא. הַכָּלֵל, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קָשָׁה עָלָיו מְאֹד, וּמִכְרַח לַעֲשׂוֹת בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ. וּמִזֶּה נִתְעוֹרֵר לְבִי וְהִבְנֵתִי מוֹסֵר גָּדוֹל לַעֲצֻמּוֹ, לְלַמֵּד קַל-וְחֹמֶר מִמֶּנּוּ כְּמָה וְכְמָה אֲנַחְנוּ צָרִיכִין לְהִתְחַזֵּק וּלְהַכְרִיחַ עַצְמָנוּ בְּכָל הַפְּחוֹת בְּכָל הַדְּבָרִים הַנוֹגְעִים לָהּ, בַּפֶּרֶט עַל הַתְּפִלָּה. הֲלֹא אִם צָדִיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כְּמוֹתוֹ הִיָּה צָרִיךְ לְמַסֵּר נֶפֶשׁוֹ כָּל כֵּן (נ"א : כָּל יַעַת) עַל הַתְּפִלָּה וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה, וְהִיָּה לוֹ מְנִיעוֹת וּכְבֻדוֹת כָּל כֵּן (נ"א : מְנִיעוֹת רַבּוֹת בְּכָל פְּעַם) קֹדֶם שֶׁעֲשֶׂה אִיזֶה דָּבָר כְּנִ"ל, קַל-וְחֹמֶר וּבְנוֹ שֶׁל קַל-וְחֹמֶר כְּמָה וְכְמָה אֲנוּ צָרִיכִים לְטַרַח וּלְהִתְיַגֵּעַ וּלְמַסֵּר נֶפְשָׁנוּ בְּכָל יוֹם, בַּפֶּרֶט בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּתַחֲלָה כְּבִדָּה מְאֹד עַל הָאָדָם, וְצָרִיכִים יִגִּיעוֹת הַרְּבִיָּה וּלְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכְמָה אוֹפְנִים וְעֻצּוֹת, אוֹלֵי יִזְכֶּה לְדַבֵּר אִיזֶה דְּבוּר בְּתַפְּלָה. כִּי בְּשִׁבְלֵי דְּבוּר אֶחָד שֶׁל הַתְּפִלָּה כְּדֹאֵי לְמַסֵּר נֶפֶשׁוֹ, כִּי "תְּפִלָּה הִיא דְּבָרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם" כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֻכּוֹת ו :) :

יא

אות

יא, וְאִזוֹ סֵפֶר לִפְנֵי וְאָמַר : בְּזֶה הַשָּׁבֶת הִקְשִׁי קִשְׂיָא לְמַעְלָה וְאֲנִי אֶמְרֵתִי עָלָיָה תְּרוּץ. וְהִקְשִׂיאָה הִיא : כִּי יֵשׁ מְקִיפִים אֶצֶל הַשָּׁכֵל וְיֵשׁ מְקִיפִים לְהַתּוֹרָה, וּמָה לַעֲשׂוֹת שֶׁיִּכְנָסוּ הַמְּקִיפִים לִפְנֵים וְכוּ', כְּנִדְפָס כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה "עֵתִיקָא" הַנִּ"ל. אַחֵר-כֵּן עֲמַדְתִּי עוֹד לִפְנֵינוּ עַד אַחֵר שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה, בְּתוֹךְ כֵּן נִכְנַס אֵלָיו הַמְּשַׁרְתַּת שְׁלוֹ וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן : "רַבִּי גִיט גְּעֻלְט אוֹיף לְעֵכְט". וּבְלִשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ : תְּנִנוּ מַעוֹת עַל גֵּרוֹת. עֲנֵה וְאָמַר אֵלָי : הַשְּׂמַעְתָּ מָה שֶׁהוּא אוֹמֵר? גַּם אֶת זֶה תִּזְכֹּר, כִּי גַם הוּא תְּרוּץ עַל הַקְּשִׂיאָה (הֵינּוּ עַל הַקְּשִׂיאָה הַנִּ"ל בְּעִנְיַן הַמְּקִיפִין שֶׁהִקְשִׁי לְמַעְלָה). אִם תִּהְיֶה אִישׁ כְּשֶׁר תִּזְכֶּה לְהַבִּין זֹאת. וּתְהַלֵּךְ לֵאל יִתְבָּרַךְ כְּבָר הִבְנֵתִי מֵעַט קוֹט בְּזֶה :

יב, אחר-כך נסע לדרך, ואמר התורה "עתיקא" הנ"ל שם בדרך בשבת
 נחמו כנ"ל. ובהיותו בדרך נפטר בתו הקטנה מרת פיגא ז"ל. ובבואו
 לביתו העלימו ממנו ולא הודיעו לו כלל, כי לא נתגדלה בביתו רק בעיר
 הסמוכה בלאדיזין שהיתה שם אצל מינקת, ועל-כן היו יכולין להעלים
 ממנו. והוא ז"ל תקף כשירד מהעגלה ונכנס לביתו מצא אנשים מאנשי-
 שלומנו שבאו אצלו מנעמרוב, אז תקף אמר לפניהם דברי תורה הרבה
 מהתורה "עתיקא" הנ"ל, והכניס בתוך דברי תורתו ענין שבעת ימי
 אבלות כמבאר שם, עין שם (אות ה'). וגם בדרך קדם כניסתו לעיר הבינו
 מדבריו שהוא יודע ברוח קדשו שנסתלקה. ואחר-כך כשנכנס לביתו שאל
 וחקר את בני ביתו, והעלימו ממנו. ולא נהג אבלות כלל, ולא נודע לו מפי
 אדם עד אחר ראש-השנה, ואז נהג שעה אחת אבלות כדינא, כי כבר היה
 אחר שלשים יום. ואמר אז, שכל זמן שאין יודעים מפי אדם אין צריכין
 לנהג אבלות אף-על-פי שיודעין על פי השגות.
 ואחר-כך בימי אלול הייתי אצלו בעצמי (כי אז בבואו לא הייתי אצלו
 בעצמי, רק כל הנ"ל שהיה בעת כניסתו לביתו שמעתי מחברי שהיו אצלו
 אז). ותקף כשנכנסתי אצלו, והוא ז"ל היה יושב בכבד ראש בצער,
 והתחיל לדבר תקף מענין חיים ומיתה. ענה ואמר לי: הלא בין חיים
 למיתה אין חלוק כ-אם באמה אחת, שעכשו האדם כאן ואחר-כך הוא
 שוכן שם. והטה בידו על בית עלמין, כלומר מי שהוא צדיק ואף במיתתו
 הוא חי, מה חלוק אצלו בין חיים למיתה? רק מקדם היה דר בכאן ועכשו
 קבע דירתו שם בקבר, והוא חי שם. ואז התחיל לומר: "חיים נצחיים הם
 רק אצל השם יתברך ומי שהוא נכלל בו יתברך הוא חי גם כן חיים
 נצחיים" וכיו' כמבאר כל זה אצל התורה "עתיקא" הנ"ל. ובראש-השנה
 שבאחריו תקס"ה אז אמר התורה "תשעה תקונין יקירין" הנ"ל. וראש
 השנה חל אז ביום חמישי וששי, ובשבת תשובה שאחריו היינו מספקים
 אם נזכה שיכנס אלינו מחדרו לישוב עמנו בסעדה שלישית לגלות לנו
 תורה, כי לא היה דרכו לישוב עמנו בסעדה שלישית, כי-אם בעתים ידועים
 כמבאר במקום אחר (לקמן קכ"ו). והיינו עומדים ומצפים סמוך לחדרו,
 ובתוך כך פתח פתאם הדלת מחדרו בבהלה גדולה. וכל האנשים אשר
 עמדו שם בסמוך נפל עליהם פחד גדול, ונבהלו ונשתוממו מאד. וקרא
 בתחלה שתבוא אצלו בתו הגדולה, ונכנסה תקף לחדרו. והתחיל לדבר
 עמה מענין פטירת בתו הקטנה ז"ל, והתחילה שוב להכחיש ולהעלים.
 ואמר, הלא כבר אני יודע האמת. והכרחי להגיד לו בפרוש, ולא נכנס
 מחמת זה לסעדה שלישית. ונהג שעה אחת אבלות במוצאי שבת:

יג, אחר-כך נכנס אצלנו לביתו הגדול ודבר עמנו כדרך. ואז שאל לאחד אם בכה בראש-השנה. ואמר אז, שעקר הבכיה כשהיא מחמת שמחה. וגלה אז ענין הנפלא: "בישמך יגילון כ'ל היום" שהוא ראשי-תבות בכיה, כמבאר בסימן קע"ה (בלקוטי מוהר"ן). ואמר אז, שהיה לו אז מה שנקרא בלשון חסידות "הארה גדולה" לומר תורה, אך על-ידי-זה נתבלבל הדבר. וספר שבתו הקטנה שנפטר, באה אליו בקובלנא רבא. כי בני ביתו היו עוסקים ברפואתה עם נכרי אחד שהיה עוסק בלחשים וסגלות. ואמר רבנו ז"ל שאף-על-פי שעכשו אינם שכיחים מכשפים, אבל זה העכוי"ם היה מכשף גמור, וזה היה פגם גדול לנשמה קדושה ויקרה כזאת, על-כן באה אליו בקובלנא רבא על זה. ואז הכרח לשאל עד שהודיעו לו פני"ל, ועל-ידי-זה תקן אותה. ומחמת זה נתבלבל הדבר ולא אמר אז התורה הגדולה שהיה מוכן לומר פני"ל. ובחמלת השם חסדו גבר עלינו, וסבב השם יתברך אחר כך, שאף-על-פי-כן לא אבדנו התורה הזאת, כי זכינו אחר-כך ביום שני שגלה לנו אז תורה גבוהה ארצה ורחבה ועמקה מאד, והיא התורה "חותם בתוך חותם" (סימן כ"ב). והתורה הזאת נאמרה פתאם, כי בתחלה ישב ודבר עמנו כדרך, ומקדם צוה לאיש אחד להביא לו שמן ופתילה לתקן לו נר של שמן זית, ואחר-כך הדליק הנר בעצמו. כי כן היה דרכו כמה פעמים שהיה פתאם מדליק נר של שמן זית, והדבר היה מוכן שהיה ממתיק דינים בזה. ואז סמוך להחדלקה, והנר היה דולק סמוך לשלחנו, והוא דבר עמנו באימה גדולה. ובתוך כך צוה להביא לפניו סליחה והביאו לפניו. ופתחה, ואמר קצת מאיזה סליחה של יום כפורים. והכל היה בפני פלנו שהיינו עומדים סביבו, והוא ישב על פסאו סמוך לשלחנו בחדרו. בתוך כך התחיל לדבר מהגן-עדן והגיהנם, שהגן-עדן והגיהנם הם בזה העולם וכו'. ונכנס מענין לענין, עד שגמר כל התורה "חותם בתוך חותם" הנ"ל. ונשתהתה האמירה בערך ארבע שעות. ומה שעבר אז (נ"א: וכל מה שדבר אז) אי אפשר לספר בכתב. אשרי השעה, אשרי הרגעים שזכינו לעמד לפניו. ואחר-כך בשבת אחר סכות אמר, שבשביל התורה הזאת נתן אלהים אדמים לשומר הפתח למעלה במקום שהיה שם וכו' כמבאר במקומו (לקמן קי"ז):

יד, בעת שנתנו לנו התורה "תשעה תקונין" הנ"ל בכתיבת ידו, היינו עומדים לפניו, והוא חתך הדפין של התורה הנ"ל מתוך ספרו כדי לתנם לנו להעתיקם. ותחלת התורה הייתה מתחלת באמצע הדף שהיה פתוב עליו תורה אחרת שלא רצה לתן אותה לנו להעתיקה. והכרח לומר לי

אלו הדברים בעל-פה מלה במלה, ואני ישבתי אצלו והייתי כותב מפיו הקדוש. ובתוך כך נתלהב מאד ופניו היו מאדימות ומאירות, והפסיק באמצע קצת והיה אצלו פליאה גדולה. ואחר-כך ספר לנו שזאת הלילה הוא היארצייט של אמו, כי היה אז י"ט אדר והוא שכח לגמרי שעכשו הוא היארצייט שלה ולא הדליק נר ולא אמר קדיש, ואז הייתה שנה מעברת שהיארצייט הוא בשני חדשי אדר כידוע ובתוך כתיבת זאת התורה באה אמו אצלו והזכירה אותו היארצייט. ותקף קרא מנין ולמד משניות ואמר קדיש והדליק נר בשבילה. ובבקר קרא גם-כן מנין לחדרו שישב שם ופרס על שמע בעצמו ואמר ברכו וקדשה ואחר-כך כל הקדישים של ובא לציון ותפלה לדוד ופטום הקטרת ועלינו. ואמר כלם בעצמו לא נעדר אחד, ואחר-כך למד משניות ואמר עוד קדיש דרבנן. ואמר אחר-כך שממיו לא פרס על שמע וזה היה פעם ראשון אצלו שאמר ברכו וקדשה לפני התבה ועוד יש בזה דברים בגו. ונראה לי לפי מעוט תפיסתנו אז, כי הקטנה הנ"ל היה שמה פיגא על שם אמו ז"ל שהיה שמה פיגא. והתורה הנ"ל שיכה לענין הסתלקות הנשמה שממנה נמשך באורי התורה, כי יש נשמה שסובלת מרירות כמו שמבאר שם, עין שם. ומחמת זה נראה לפי עניות דעתי שהיתה שיכות שדיקא בעת שעסקנו בהתורה הנ"ל באה נשמת אמו הקדושה ז"ל, כי אמו הייתה צדקת גדולה. ופעם אחת שמעתי מפיו הקדוש בפרוש שאמו הייתה בעלת רוח-הקדש, והדברים עתיקים. כי כל דברי רבנו ז"ל ומעשיות שאנו מספרים ממנו, אין בהם דבר אחד שלא יהיה בהם סודות גבוהות ונוראות ועצומות מאד מאד. "עמק עמק מי ימצאנו" (קוהלת ז'). בפרט המעשיות שעברו על זרעו הקדושים. כי בניו הם בחינת למעלה מששים רבוא נשמות ישראל כמובן בלקוטי מוהר"ן על-פסוק: "ובני רחביה עלו (צ"ל רבו) למעלה" (דברי הימים-א' כ"ג), עין שם (חלק ראשון סימן רע"ג). ובשביל זה עבר עליהם מה שעבר המקום ירחם עליהם להבא שימשך עליהם על פלטה הנשארת חיים ואריכות ימים ושנים עליהם ועל זרעם ועל זרע זרעם עד סוף כל הדורות אמן ואמן:

טו, אחר שאמר התורה "תשעה תקונין" הנ"ל, ושם מדבר הרבה ממעלת ארץ ישראל, שזה עקר נצחון המלחמה כשזוכין לבוא לארץ-ישראל וכו', עין שם. ובפרט בעת שאמר התורה, באר הדבר יותר. כי אז התחיל בהתחלת התורה תקף לדבר מארץ ישראל. ואמר בזה הלשון: "מי שרוצה להיות יהודי, דהינו לילך מדרגא לדרגא, אי אפשר כי-אם על-ידי ארץ ישראל. כשמנצחין המלחמה אז נקראין איש מלחמה. כי קדם שמנצחין המלחמה, אז "אל יתהלל חוגר כמפתח" (מלכים-א' כ'), רק כשמנצחין

המלחמה, אז הוא איש מלחמה". ואחר-כך התחיל לדבר מהנשמה, ונתלהב מאד והרים קולו, ואמר, "יש נשמה" וכו' כנדפס בספר בסימן הנ"ל. רק שבכתבתו התחיל תכף מהנשמה, אבל באמירתו התחיל מארץ-ישראל כנ"ל. ואחר שגמר התורה, אחר-כך בעת השיחה שאלתי אותו: "מה פונתכם במה שאמרתם שארץ-ישראל היא גדולה כל כך (נ"א: פנ"ל) ושה עקר נצחון המלחמה?" ונער בי, וענה ואמר: פונתי ארץ ישראל הזאת בפשיטות, עם אלו הפתים והדירות (ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "איך מיין טאקע דאס ארץ-ישראל מיט דיא שטיבער און מיט דיא הייזער"). כלומר שכל פונתו במה שהאריך במעלת ארץ-ישראל, פונתו בפשוטו, על ארץ-ישראל הזאת שבני ישראל נוסעים לשם. שרצונו שכל איש ישראל, כל מי שרוצה להיות איש ישראל באמת, יסע לארץ-ישראל. ואף-על-פי שיש לו מניעות רבות על-זה, ישבר כל המניעות וילך לשם. כי זה עקר נצחון המלחמה שזוכין לבוא לארץ-ישראל וכנ"ל. וזה אשר העיר לבבי ביותר, וחזק אותי ביותר לעבר על כל המניעות הרבות שהיה לי בלי שעור, לשבר כלם ולבוא לארץ-ישראל. ברוך השם יתברך אשר היה בעזרי לשבר מניעות ובלבולים ועפובים כאלה, ולבוא לשם בשלום ולחזר בשלום.

כשהתחיל התורה "תשעה תקונין" הנ"ל בראש-השנה בין השמשות כדרך תמיד, דהינו סמוך לתחלת הלילה השיכה ליום שני דראש-השנה. וכבר חשד היום, ואני ישבתי סמוך מאד אליו, והסתכלתי בו, וראיתי שאמר התבות "תשעה תקונין יקירין אתמסרין לדקנא" בכחות גדולות מאד מאד עד מצוי הנפש, ובאימה ויראה ורתת וזיע אשר אי אפשר לשער. ותפס את זקנו כמה פעמים בכחות גדולות כמו שרוצה לתולשה, ואי אפשר לציר זאת בכתב. וכבר מבאר במקום אחר שאמר, שקדם שהוא מוציא מפיו התבה הראשונה של התורה נדמה לו שתצא נפשו, וכן בתבה הראשונה של הקדוש (לקמן שס"א). ואצל התורה הזאת ראיתי זאת בעיני עצם מסירת נפשו שאי אפשר לשער. (שיד לעיל לענין המבאר שם שקדם שבאין לארץ-ישראל אזי אל יתהלל חוגר כמפתח וכו', רצונו לומר כי הרבה יסורים ומניעות וכו' צריכין לעבר קדם שבאין לשם.)

פעם אחת כשספר רבנו ז"ל מעצם המניעות והסכנות שהיה עליו בסטאמבול, ואיך שהיה בסכנה גדולה קדם שבא לארץ ישראל וכו', אז ענה ואמר לנו שאנחנו יכולים לבוא לארץ ישראל בנקל, כאומר שעלינו לא יתגברו מניעות כאלה וסכנות כאלה כמו שהיו עליו, ואם נרצה נוכל לבוא לארץ ישראל בנקל. אך אף-על-פי-כן, בודאי גם אנחנו צריכים להיות מרצים לסבל יסורים ולשבר מניעות קדם שבאין לשם, כי ארץ ישראל היא אחת משלשה דברים שנתנו על-ידי יסורים (ברכות ה.), וכמובא גם שם במאמר הנ"ל.

(ופעם אחת אמר רבנו ז"ל, יש שנדמה להם שרוצין ונכספין מאד לבוא לארץ-ישראל אם היו יכולים לסע לשם בהרחבה, אבל לא בצער ודחק. ובאמת אין זה רצון שלם. כי מי שרוצה לבוא באמת לארץ ישראל צריך לילך גם רגלי, וכמו שנאמר לאברהם לך לך וכו' לך דיקא. ועין ימי נתן

ימי מוהרנ"ת) בְּנִסְיַעְתּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַחַר שֶׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל מֵאֲמַר
"תִּשְׁעָה תִּקְוִינִין" הִנ"ל אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחֲוִית: "אֵיךְ הָאֵב הַיֵּינִט גִּיזָא גִּט פֶּאָר
פִּייעָר אֹן פֶּאָר וואַסער". [אֲנִי הַיּוֹם אֲמַרְתִּי עַל אֵשׁ וְעַל מַיִם]. כִּי שֵׁם מְדַבֵּר
מְעַנֵּן דְּבוּרִים חֲמִים כְּגַחְלֵי אֵשׁ, וּמְעַנֵּן פֶּתַח צוּר וַיִּזּוּבוּ מַיִם. מוּבָא שֵׁם
בִּימֵי נִתְּן הִנ"ל):

אות טז

טז, לְעַנֵּן הַמְּקִיפִים הַמְּבַאֲרִים בְּהַתּוֹרָה "עֲתִיקָא" (סִימֹן כ"א) שֶׁכָּל אֶחָד
יִשְׁיג לְעֵתִיד כְּפִי טְרַחוּ וַיִּגִּיעְתּוּ וְכוּ' בְּעִבּוּדַת ה'. אָמַר, שְׁיֵשׁ עֲבָדוֹת כְּאֵלוֹ
בְּזָה הָעוֹלָם, שְׁזוֹכִין עַל יָדָם שֶׁגַם בְּעוֹלָם הַבָּא יִזְכֶּה בְּכָל פְּעַם לְעֹלוֹת
מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, וְלִהְשִׁיג בְּכָל פְּעַם מְקִיפִין חֲדָשִׁים.
(וּמָה שֶׁכָּתַב שֵׁם בְּעַנֵּן מְרִים שֶׁפְּגָמָה בְּכַבּוּד מְשָׁה, וְאֶהְרֹן בְּקֵשׁ: "אֵל נָא
וְכוּ' בְּצִאתוֹ מֵרְחֹם אֲמוֹ" (בַּמְדַּבֵּר י"ב), שְׁזָה בְּחִינַת עֲנִשׁ הַיְבוּס, עֵינֵן שֵׁם.
יֵשׁ בְּזָה נִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת, כִּי רָמַז בְּזָה עַל בֵּיתוֹ מְרִים ז"ל, שֶׁהִיְתָה כְּלֵתוֹ שֶׁל
הָרַב הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק וְכוּ' הָרַב לִיבוֹשׁ מִן וְאֵלֶּטְשִׁיסק זצ"ל, שֶׁנִּסְעַ לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל עִם כָּל בְּנָיו, וְעַל-יְדֵי-זָה נִסְעָה גַם בֵּיתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכַמָּה שְׁנִים
אַחַר פְּטִירַת אֲדַמוֹ"ר זצ"ל נִתְּיַבְּמָה שֵׁם):

אות יז

יז, כְּשֶׁאָמַר הָעַנֵּן עַל הַתּוֹקֵעַ בְּבוּר: אוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּחוּץ וְכוּ' (רֵאשׁ הַשְּׁנָה
כז:), עֵינֵן שֵׁם בְּסִימֹן כ"ב מְעַנֵּן הַתְּגִלוֹת סוּד קוֹל הַבְּרָה, עֵינֵן שֵׁם. וְאֵז אָמַר
בְּעֶצְמוֹ, שְׁיֵשׁ בְּזָה קְשִׁיָּא לְכַאוּרָה: כִּי שֵׁם מְבַאֵר שְׁמֵי שְׁאִינוּ בְּבַחֲינַת בְּשׂוּר
אִינוּ יָכוֹל לְשִׁמְעַתְּ הַקּוֹל בְּעֶצְמוֹ כִּי-אִם קוֹל הַבְּרָה, עֵינֵן שֵׁם. וּמְבַאֵר זָה בְּתוֹךְ
הַמְּשָׁנָה הִנ"ל שֶׁאֲמָרָה: "אִם קוֹל שׁוֹפֵר שְׁמַע וְכוּ' וְאִם קוֹל הַבְּרָה שְׁמַע"
וְכוּ'. וְקִשָּׁה לְכַאוּרָה, הֲלֹא הַזְּכִירָה הַמְּשָׁנָה בְּתַחֲלָה אוֹתָן הָעוֹמְדִים בְּחוּץ,
אִם קוֹל שׁוֹפֵר שְׁמַע וְכוּ', וּפְרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל שֵׁם בְּעֶצְמוֹ אוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּחוּץ
שְׁאִינָם בְּבַחֲינַת בְּשׂוּר וְכוּ', אִם קוֹל שׁוֹפֵר שְׁמַעוּ וְכוּ'. וְאִם-כֵּן קִשָּׁה, אֵיךְ
אוֹתָם שְׁעוֹמְדִים בְּחוּץ שְׁאִינָם בְּבַחֲינַת בְּשׂוּר יְכוּלִים לְשִׁמְעַתְּ הַקּוֹל בְּעֶצְמוֹ
שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹל שׁוֹפֵר? וְאֵיךְ אָמַר הַתְּנָא עַל אוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּחוּץ,
שְׁאִינָם בְּבַחֲינַת בְּשׂוּר, אִם קוֹל שׁוֹפֵר שְׁמַע וְכוּ', הֲלֹא אוֹתָם שְׁאִינָם בְּבַחֲינַת
בְּשׂוּר אִינָם יְכוּלִים לְשִׁמְעַתְּ הַקּוֹל בְּעֶצְמוֹ וְכוּ'? אֲבָל לֹא בֵּאֵר הָעַנֵּן לְתַרְץ זֹאת
בְּפְרוּשׁ, רַק אָמַר בְּשִׁיחְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה, הֲלֹא גַם-כֵּן אִין מְבִינִים עַנֵּן הִנ"ל. אֵךְ

מִדְּבָרָיו מוֹבֵן שֶׁיֵשׁ בָּזֶה עֲנָן בָּגוּ. וְהִנְרָאָה מִדְּבָרָיו הוּא, שְׁגַם מִי שֶׁאִינוּ זֹכְחָה
עֲדִין לְהִיּוֹת קָרוֹב לְהַנְשָׂמָה וְלְהַצְדִּיק הָאֲמֶת בְּבַחֲנֵינָת בְּשֵׁר הַנִּי"ל, אָף-עַל-
פִּי-כֵן אִם יִכְרִיחַ עֲצָמוֹ הַרְבֵּה, וַיִּטָּה אֲזָנוֹ הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב בְּכַח גְּדוּל לְשִׁמְעַע קוֹל
הַנְשָׂמָה וְקוֹל הַצְדִּיקִים אֲמֵתִיִּים, יֵשׁ לוֹ גַם-כֵּן תִּקְוָה לְשִׁמְעַע קוֹל דְּקִדְשָׁה
בְּעֲצָמוֹ, רַק שֶׁצָּרִיךְ לְהִטּוֹת אֲזָנוֹ הַיֵּטֵב. וְהוּא מִמָּשׁ כְּמוֹ בְּעֲנָן דִּין הַמְשָׁנָה
הַנִּי"ל לְעֲנָן קוֹל שׁוֹפֵר בְּפִשְׁטוּת, שְׁמִי שֶׁאִינוּ תוֹקֵעַ בְּבוֹר בּוֹדָאֵי אִינוּ צָרִיךְ
הַבְּחָנָה אִם קוֹל שׁוֹפֵר שְׁמַע וְאִם קוֹל הַבְּרָה, כִּי בּוֹדָאֵי שְׁמַע קוֹל שׁוֹפֵר.
וְכַמְבָּאָר בְּשִׁלְחוֹן-עֲרוּךְ שֶׁרַק מִי שֶׁתוֹקֵעַ בְּבוֹר וְכִיּוֹצֵא צָרִיךְ הַבְּחָנָה אִם קוֹל
שׁוֹפֵר שְׁמַע אִם קוֹל הַבְּרָה שְׁמַע (אֹרַח חַיִּים סִימָן תַּקֵּפ"ז). כְּמוֹ כֵּן הוּא
מִמָּשׁ בְּעֲנָן זֶה שֶׁאֲמַר רַבֵּנוּ ז"ל בְּהַמְשָׁנָה הַנִּי"ל, שְׁמִי שֶׁהוּא תוֹקֵעַ בְּבוֹר,
שְׁמַנְחַ בְּבוֹר תַּחֲתִיּוֹת, וְשֵׁם תוֹקֵעַ וּמִתְאַנֵּחַ וְצוֹעֵק עַל עוֹנוֹתָיו, שֶׁאֵז
צָרִיכִים הַבְּחָנָה אוֹתָם שְׁעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאִינָם בְּבַחֲנֵינָת בְּשֵׁר, אִם קוֹל שׁוֹפֵר
שְׁמַעוּ יֵצְאוּ וְכוּ'. כִּי אָף-עַל-פִּי שֶׁאִינָם בְּבַחֲנֵינָת בְּשֵׁר, אִם יִכְרִיחוּ עֲצָמָם
וַיִּטּוּ אֲזָנָם הַיֵּטֵב, יוֹכְלוּ לְשִׁמְעַע הַקּוֹל בְּעֲצָמוֹ כְּנִי"ל. אֲבָל מִי שֶׁזֹּכְחָה שֶׁהוּא
בְּבַחֲנֵינָת בְּשֵׁר אִינוּ צָרִיךְ הַבְּחָנָה כָּלֵל, כִּי בּוֹדָאֵי יִשְׁמַע בַּחֲנֵינָת הַקּוֹל שׁוֹפֵר
שֶׁהוּא הַקּוֹל דְּקִדְשָׁה בְּעֲצָמוֹ וְכוּ', וְהֵבִין. כֵּן נִרְאָה לְעֲנִיּוֹת דְּעֵתִי (לְעֲנָן
הַמְבָּאָר בַּמְאֵמֶר הַנִּי"ל שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת הֵם בַּחֲנֵינָת עֲזוֹת וְכוּ', אֲמַר אֵז,
שֶׁאֲפִלוּ קוֹל קֶשְׁקוּשׁ הַמְטַבְּעוֹת שֶׁל נְתִינָת הַצְדָּקָה הֵם גַם-כֵּן בַּחֲנֵינָת עֲזוֹת
דְּקִדְשָׁה (וְכוּ') :

אות **יח**
יח, מֵאֲמַר "אֲמַצְעוּתָא דְּעֵלְמָא" (סִימָן כ"ד) נֶאֱמַר בְּקִיץ תַּקֵּס"ג בְּסַעֲדַת
לַיִל שֶׁבֶת. וְאֲמַר אוֹתוֹ בִּירְאָה גְדוּלָּה וּבְהַתְּלֵהבוּת עֲצוּם וְנִשְׁגַּב כָּל-כָּד, עַד
שֶׁלֹּא יִכְלוּ הַשׁוֹמְעִים לְהֵבִין כָּלֵל מֶה הוּא אוֹמֵר. רַק נִכְתַּב אַחֲרֵי-כֵן
בְּכַתִּיבַת יָדוֹ וּבְלִשׁוֹנוֹ הַקְדוּשָׁה :

אות **יט**
יט, שֶׁיֵּךְ לְהַמְאָמֶר "אֲחוּי לֹן מְנָא" (סִימָן כ"ה). נִשְׁמַע מִפִּיו הַקְדוּשׁ בְּפִרוּשׁ
אֲצֵל הַמְאָמֶר הַנִּי"ל שֶׁמְדַבֵּר שֵׁם מְעֵלִיָּה מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, שְׁמִתְגַּבְּרִים
הַמְנִיעוֹת דְּסִטְרָא-אַחְרָא בְּכָל פְּעַם וְכוּ'. וְאֲמַר אֵז בְּפִרוּשׁ שְׁגַם מִי שֶׁהוּא
בְּתוֹךְ הָאָרֶץ מִמָּשׁ, כְּשֶׁנִּתְעוֹרַר לְעֵלוֹת מִשָּׁם, הַהֲכָרַח שֶׁיִּלְךְ מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא,
וְאֵז מִשְׁתַּטְּחִין כְּנִגְדוֹ בְּכָל פְּעַם וְכוּ'. כְּמַבָּאָר שֵׁם בַּמְאֵמֶר הַנִּי"ל (מֻבָּא

אות

כ

כ, התורה "האי מאן דאזל למנסב אתתא" (סימן כ"ט) אמר בשבועות תקס"ו לפרט-קטן. ובאותו העת לבש פעם ראשון בגדים לבנים, ואז נכלל בתוך התורה בחינת בגדים לבנים, עין שם. וגם איש אחד הביא בתו הבתולה שהיה לה חלי נופל רחמנא לצלן, וגם הביא יין וכו'. וכל זה נכלל שם עין שם וכו' וכו'. ועוד כמה דברים נפלאים שראינו בעינינו שנכללו בתוך התורה הזאת, מלבד הנסתרות. כי עצם פונתו בכלל ובפרט אי אפשר להשיג. גם אמר שהתורה הזאת עומדת על הצרפת, כי מדבר שם מכסף וממון, הינו מענין תקון הכללי של המשא-ומתן. וכן מדבר שם מתקון הדבור על-ידי שבח הצדיקים ומבגדים לבנים. וזה: "כסף נבחר לשון צדיק" (משלי י') סופי-תבות פרנק (באותה העת שאמר מאמר הנ"ל היה לאיש אחד עשיר מאנשי רבנו ז"ל איזה עסק עם אדונים בויניציא מאנשי חיל של הקיר"ה הינו שהעמיד להם קמח ולא הוטב בעיניהם ורצו האדונים הנ"ל לספן אותו בספנות נפשות לבד מספנות ממון, ובשעה שאמר רבנו ז"ל המאמר הנ"ל נכנס בלבו מאד מה שמבאר שם שעל ידי שבח הצדיקים הדבור נשמע ונתקבל כי זה כל ענינו, כי הלא העקר שיהיה דבוריו וטענותיו נשמעים ונתקבלים לפני האדונים. ותכף במוצאי שבועות נסע לוויניציא וכל אותו הדרך עסק לספר לפני בעל האכסניא שלו הרבה משבחי רבנו ז"ל כי באמת היה לכל אנשי רבנו ז"ל אפילו להבעלי בתים הפשוטים ספורים ושבחים הרבה לרבנו ז"ל עד אין מספר ותכף אחר כך נכנס אל האדונים ודבר לפניהם כל טענותיו ואמתלאותיו ונתקבלו דבריו באזניהם וקבלו אותו בכבוד גדול ונצול מכל הספנות הנ"ל ויצא בשלום מן העסק הנ"ל כראוי):

אות

כא

כא, בעת שאמר התורה "מישרא דספינא" בסימן למ"ד בשבת חנכה תקס"ז בסעודה השלישית של שבת. והתחיל התורה על פסוק "ויהי מקץ" (בראשית מ"א), ולא גמר לגלות פרוש הפסוק אידך שיכה תורה הזאת לפסוק הנ"ל. ובמוצאי שבת אחר הבדלה דבר עמנו, ואמר, שאם היה רוצה לסיים התורה על פסוק הנ"ל היה צריך לומר עוד הפעם תורה כמו

זו שְׁאָמַר. וְאַחַר-כֵּן אָמַר, אֲנִי דוֹמָה עֲכָשׁוּ כְמוֹ מִי שֶׁפּוֹסְקִין עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ
בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעִיר. וְלֹא הִבִּינוּ דְבָרָיו כָּלֵל. כַּעַת נִזְכָּרְתִּי שֶׁמֶרְמֹז קֶצֶת
בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל. כִּי מְבֹאָר שֶׁם שְׁצָרִיכִין לְחַתּוֹךְ הַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת
דְּלִ"ת, מִדֵּי מַלְכוּת דְּסִטְרָא-אַחְרָא, בְּחִינַת חֲתִיכוּ לְד'. וְאַפְשָׁר רְמֹז קֶצֶת
בְּדְבָרָיו ז"ל, לְעֲנִין שְׁצָרִיךְ לְסַבֵּל יְסוּרִים ד' פְּעָמִים בְּשָׁבִיל לְחַתּוֹךְ הַדְּלִ"ת
הַנִּי"ל מִבֵּין הַד' מַלְכוּת וְכו':

אות כב

כב, פֶּעַם אַחַת דְּבִרְתִּי עִמּוֹ מִהַתּוֹרָה "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהַנִּים"
(בְּסִימָן ל"ד), הַמְדַּבֵּר מִהַנִּקְדָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת צְדִיק וְכו', וְאָמַר לִי שְׁבֹזְאֵת
הַתּוֹרָה יְכוּלִין לְרְאוֹת כָּל הַצְּדִיקִים שֶׁבְּדוֹר, מֵהוּת וּמִדְּרַגַּת וּמַעֲלַת כָּל אֶחָד
וְאֶחָד:

אות כג

כג, מֵאָמַר "הַנְּעוֹר בְּלִילָה" סִימָן נ"ב נֶאֱמַר בְּשֵׁנַת תַּקְס"ג בְּבְּחִינַת "עוֹשֵׂי
דְּבָרוֹ לְשִׁמְעַת בְּקוֹל דְּבָרוֹ" (תַּהֲלִים ק"ג). כִּי מוֹרְנוּ הָרַב ר' נִתָּן זצ"ל קִיִּם
עֲנִין זֶה מִתְחַלֵּה מִדְּעֵתָא דְּנִפְשֵׁיהּ. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם בָּא אֶל אֲדָמוֹ"ר זצ"ל,
וְהוּא כְּוֹן בְּרוּחַ קְדָשׁוֹ הַנוֹרָא וְהַנִּפְלָא מְאֹד וְגָלָה לְפָנָיו הָעֲנִין הַזֶּה. וּמוֹרְנוּ
הָרַב רַבִּי נִתָּן זצ"ל בְּשִׁמְעוֹ אֵיךְ שֶׁמְגַלֶּה לְפָנָיו עֲנִין הַזֶּה שֶׁעָשָׂה מִדְּעֵתָהּ
דְּנִפְשֵׁיהּ, וּמָה שֶׁזוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה, וְגַם מַעֲצָם הַרְגָּשְׁתוֹ בְּנִעִימוֹת הַדְּבָרִים
הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה נִתְּבַטַּל מִגִּשְׁמִיּוֹתוֹ. וַיִּצְעַק בְּקוֹל וְאָמַר: "גִּיּוּוֹא לְד!
אֲרוּצָה נָא בְּשׁוֹקִים וּבְרַחוּבוֹת וְאַצְעַק, אֲהֵה, מֵהַ חוֹשְׁבִים לְנִפְשָׁם".
וּמִגְדֵּל תִּבְעֵרֶת לְבָבוֹ, עַד שֶׁמִּמֶּשׁ יֵצֵא מִגְּדֵר אֲנוּשֵׁי, רָצָה בְּאַמַּת לְרוּץ וְלִצְעַק
כְּנִי"ל. וּמִיָּד חָטַף אוֹתוֹ אֲדָמוֹ"ר זצ"ל בְּבִגְדוֹ, וְאָמַר לוֹ: עֲמֹד! כִּי לֹא תִפְעַל
כָּלֵל ("שְׁטִיּא, דוּא וּוְעִסְט נִיט פּוֹעֲלִין"):

כד, פעם אחד באנו אליו אני וחברי רבי נפתלי סמוך לשבועות תקס"ה, ואמר לנו, שענתה אינו יודע כלל, רק זאת נודע לי בעתים הללו שעל-ידי לשון הרע שבעולם אין הצדיקים יכולין להיות ענוים וכו', כמבאר בסימן קצ"ז, ויתר מזה אינו יודע. ואמר בפרוש: כמו שאנתה אינך יודע, כך ממש אני איני יודע עכשו כלום. ואמר, שעכשו הוא מתנהג בפשיטות, שעומד בבקר ומתפלל תפלתו, ואחר-כך הוא לומד קצת, ואחר-כך הוא אומר תהלים, ואחר-כך אוכל אכילתו ומניח עצמו לישן קצת, ואחר-כך הוא עומד ומפרש שיחתו קצת לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים. ויש לי רחמנות עלי ("און איך האב אויף מיר רחמנות"). ואלו הדבורים שיש לו רחמנות על עצמו אמר בתמימות ובלב נשבר, עד שכל מי ששמע אלו הדבורים ראה והבין גודל הרחמנות העצום שיש לו על עצמו, כאלו היה רחוק בתכלית הרחוק מהשם יתברך חס ושלום וכו'.

וספר לנו אז שחלם לו שהיה שבועות, והיינו כלנו אצלו כדרךנו בכל שנה להתקבץ אליו על חג השבועות. ולא היה יכול לומר תורה כלל. והיה מבזה ומיסר אותנו מאד, ואמר, כי הכל בשבילנו שמחמת עוביותנו וכו' אינו יכול לומר תורה (כמבאר אצלנו שהתורה של הצדיק נעשית מהאנשים הבאים ומתקבצים אליו לקוטי מוהר"ן סימן כ'). והוכיח אותנו מאד, ועל-ידי-זה נתעוררנו כלנו בתשובה גדולה. ואחר-כך אמר תורה נפלאה ונוראה מאד. והמובן מדבריו היה שנתגלה לו בחלום גם התורה שאמר אז. אחר-כך היינו אצלו בחג השבועות, ואמר אז תורה נפלאה על פסוק "ויביום הבכורים" (בסימן נ"ו) המתחלת: "כי יש בכל אחד מישראל בחינת מלכות". אחר שאמר התורה הנ"ל, ושם מדבר מענין בחינת מלכות שיש בכל אחד ואחד מישראל וכו', ויש מלכות באתגליא ובאתכסיא וכו', ויש אחד שאף-על-פי שבאתגליא אין לו שום ממשלה אף-על-פי-כן באתכסיא וכו'. אחר-כך אמר בפרוש על עצמו: לכם נדמה שאין לי ממשלה כי-אם עליכם, באמת אני מושל אפלו על כל צדיקי הדור, רק שהוא באתכסיא.

אחר שאמר הענין המבאר בסוף התורה הנ"ל המדבר מדרכי ה' שאי אפשר להבינם, שהם בחינת אלו ואלו דברי אלקים חיים, שאף-על-פי שזה הצדיק הלכה כמותו וזה אין הלכה כמותו, אף-על-פי-כן אלו ואלו דברי אלקים חיים. וזה הדבר אי אפשר להבין כלל, כי הם בחינת רעמים וכו', בחינת נפלאות תמים דעים שאי אפשר להבין בשכל כלל רק באמונה וכו', עין שם. אחר-כך בליקלה דבר מזה קצת בשיחתו הקדושה עם העולם, ואמר, שאף-על-פי שנמצא בספרי מקבילים תרוץ על קשיא הזאת וכיוצא בזה, כי הם רוצים לתרץ מה שזה מקל וזה מחמיר, שזה מחסד וזה מגבורה וכו', על-כן באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, עין בדבריהם. ואמר רבנו ז"ל, אף-על-פי-כן באמת אלו התרוצים אינם כלום למבין קצת. ואמר בזה הלשון: "מיר לאז עמיצער זאגין אתרוץ". יחגר אחד מתניו לומר תרוץ על קשיא זאת בפני. כי באמת אינו תרוץ כלל. כי זה אמר שהדבר פשוט ומתור לאכל, וזה אומר להפך שאסור לאכלו. ואיך אפשר להבין בשכל שדברי שניהם אמת, מאחר שכל אחד אומר הדין

בְּהַפֵּךְ מִחֲבֵרוֹ וְכוּ'. וְכוֹנְנָתוֹ הִיְתָה שֶׁהִתְרוּצִים עַל קִשְׁיוֹת כְּאִלוֹ אֵין בָּהֶם מִמֶּשׁ. לֹא מִבְּעֵינָא הִתְרוּצִים שְׁבִסְפָרֵי הַמְּחַקְרִים שְׁבִנְדָאֵי אֵין בָּהֶם כְּלוּם, וְכַמְבָּאָר בְּדַבְרֵינוּ בְּמָקוֹם אַחַר (לְקַמֵּן סִימֵן ת"ז), שְׁבִשְׁבִיל זֶה אֶסֶר רַבְּנוּ ז"ל לְעֵין אֶפְלוֹ בְּסִפְרֵים שֶׁל הַמְּחַקְרִים הַכְּשָׁרִים, מִחֲמַת שְׁמַבִּיאֵין קִשְׁיוֹת חֲזָקוֹת גְּדוֹלוֹת עַל דְּרָכֵי הַשֵּׁם וּמְאָרִיכִין בְּקִשְׁיוֹתֵם, וְאַחֲר־כֵּן רוֹצִין לְתַרְצָה, וְהִתְרוּץ חֲלוּשׁ מְאֹד וּבִנְקַל לְסוֹתְרוֹ. וְעַל-כֵּן מִי שְׁמַעֵין בָּהֶם וְרוֹצֶה לְתַרֵץ הַקִּשְׁיוֹת עַל-יְדֵי שֶׁכֵּל יוֹכֵל לְבוֹא לְאַפִּיקוֹרְסוֹת גְּדוֹל, כִּי מִבִּין אַחֲר־כֵּן שֶׁהִתְרוּץ אֵינוֹ כְּלוּם וְנִשְׁאָר בְּקִשְׁיָא, עַל-כֵּן אֶסוּר לְעֵין בָּהֶם כֹּלֵל רַק לְסַמֵּךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד. וּכְשֶׁבֵּא חֵס וְשְׁלוֹם בְּדַעְתּוֹ אֵיזָה קִשְׁיָא בְּעֵנְיָנִים אֱלוֹ, צָרִיךְ לִידַע שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְתַרְצָה, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לָנוּ לְדַעַת וְלַהֲשִׁיג בְּשִׁכְלָנוּ הָאֲנוּשֵׁי דְרָכֵי ה' וְכוּ', רַק לְסַמֵּךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד, לְהֶאֱמִין שְׁבִנְדָאֵי בְּאַמְתַּת הַכֹּל נִכוּן וְיִשָּׁר, רַק שְׁבִשְׁכְּלָנוּ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין דְּרָכֵי הַשֵּׁם, וְכַמְבָּאָר זֶה בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל הַרְבֵּה. אֲלָא אֶפְלוֹ קִצַּת הִתְרוּצִים הַמוּבָאִים בְּסִפְרֵי הַמְּקַבְּלִים אֲמַתִּיִּים, שֶׁהִיוּ צְדִיקִים קְדוֹשִׁים בְּעֵלֵי הַשְּׂגָה וְרוּח־הַקֹּדֶשׁ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵי אֶפְשָׁר לְתַרֵץ הַקִּשְׁיָא עַל-יְדֵי תְרוּצִים, כִּנְרָאָה בְּחוּשׁ שֶׁהִתְשׁוּבָה נִשְׁאָר מְעַל, וְצָרִיכִין רַק לְסַמֵּךְ עַל אֱמוּנָה. וְכֵן עַל שְׂאָר קִשְׁיוֹת כִּיּוּצָא בְּאֱלוֹ, כְּגוֹן הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה שְׁמוּבָא גַם-כֵּן שְׂרוּצִים לְתַרְצָה. וּמִי שֵׁישׁ לוֹ עֵינָיִם יִרְאֶה שְׂאֵין יְכוּלִין לְהַבִּין הִתְרוּץ כֹּלֵל בְּשִׁכְלָנוּ. עַל-כֵּן אֵין לָנוּ לְכַנֵּס בְּזֶה כֹּלֵל לְתַרֵץ קִשְׁיוֹת כְּאִלוֹ.

וְכֵן הַקִּשְׁיָא הַמוּבָאָה בְּעַץ הַחַיִּים בְּתַחֲלָתוֹ שְׂרוּצָה בְּעַל ה"שְׁעָרֵי גֹן עֵדֶן" לְתַרְצָה, וּמִי שֵׁישׁ לוֹ שֶׁכֵּל כֹּל שֶׁהוּא יִרְאֶה שֶׁהִתְרוּץ הוּא וְלֹא כְלוּם (נ"א: בְּדַחַק גְּדוֹל). כִּי סוּף כֹּל סוּף מְסִיִּים שֶׁם שְׁלַמְעֵלָה מִשֵּׁם אֶסוּר לְהַרְהֵר. אִם-כֵּן טוֹב אֲשֶׁר יִפֶּה לְתַרֵץ הַקִּשְׁיָא בְּתַחֲלָה עִם זֶה הִתְרוּץ, שְׂאֶסוּר לָנוּ לְהַרְהֵר כֹּלֵל מֶה לְפָנִים וּמֶה לְאַחֹר, וְלָמָּה לָנוּ לְכַנֵּס בְּחֻקִּירוֹת שֶׁל עוֹלָם הִתְהוּוּ כְּאִלוֹ, וּלְבִסוּף לֹא יִתְרַצוּ כְלוּם, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יִשׁוּב בְּשְׁלוֹם, טוֹב לְשְׂאָר תִּכְפֹּר בְּאֱמוּנָה לְבַד. כִּי חֻקִּירוֹת כְּאִלוֹ כְּמוֹ הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן, וּבִפְרִט הַקִּשְׁיוֹת שֶׁבְּתַחֲלַת עֵץ הַחַיִּים, אֵי אֶפְשָׁר לְתַרְצֵם בְּשִׁכְלֵי אֲנוּשֵׁי כֹלֵל, וְאֶסוּר לְכַנֵּס בָּהֶם כֹּלֵל, רַק צָרִיכִין לִידַע שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְתַרְצֵם בְּשִׁכְלֵי אֲנוּשֵׁי בְּשׁוּם אֶפְן, רַק לְסַמֵּךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד. כִּי גְבַהוּ שְׁמַיִם מְאָרֵץ כֵּן גְּבַהוּ דְּרָכֵינוּ מְדַרְכֵינוּ וּמִחֲשָׁבוֹתֵינוּ

וְעֵין נִפְלְאוֹת בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּסִימֵן כ"א עַל מְאָמֵר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "לְעַתִּיד לְבוֹא צְדִיקִים יוֹשְׁבִים" וְכוּ' (בְּרֻכּוֹת יז.), שְׁבָאָר שֶׁם, אֵיךְ אֱלוֹ הַמְּבוֹכּוֹת הַנִּי"ל נִמְשָׁכִין מִשְׁכָּל הַמְּקִיף שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיגוּ עַכְשָׁו בְּשׁוּם אֶפְן. וְכֵן בְּהַתּוֹרָה "בֹּא אֶל פְּרַעֲה" (בְּסִימֵן ס"ד), שְׁמַבָּאָר שֶׁם שֵׁישׁ קִשְׁיוֹת שְׁנַמְשָׁכִין מִסוּד חָלָל הַפְּנוּי, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְמַצָּא בָּהֶם שֶׁכֵּל לִישָׁבֵן בְּשׁוּם אֶפְן. וְכֵן בְּהַתּוֹרָה "וַיְהִי מִקֶּץ כִּי מִרְחַמָּם יִנְהַגִּם" (לְקוּטֵי תַנִּינָא סִימֵן ז'), שְׁמַבָּאָר שֶׁם שֵׁישׁ קִשְׁיוֹת שֶׁהֶם לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְתַרְצֵם, כִּי אִם יִרְצָה לְתַרֵץ אוֹתָם יִקְשֶׁה אַחֲר־כֵּן עוֹד קִשְׁיָא שֶׁיְהִיָּה חֲזָקָה יוֹתֵר מִבְּתַחֲלָה, עַד שֶׁיְכוּל לְכַנֵּס בְּקִשְׁיוֹת וְתְרוּצִים שְׁלַמְעֵלָה מֵהַזְּמַן, שְׂאֵין הַזְּמַן מְסַפִּיק לְבָאָר הַקִּשְׁיוֹת וְהִתְרוּצִים שֵׁישׁ שֶׁם וְכוּ' עֵין שֶׁם הַיֵּטֵב, וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּסִפְרֵים שְׁלוֹ הַקְּדוֹשִׁים. וְכֵן מֶה שְׁכַתּוּב שֶׁם בְּלְקוּטֵי תַנִּינָא סִימֵן נ"ב דְּבַר נְאֻה וּמִתְקַבֵּל, שְׂאֶמֶר רַבְּנוּ ז"ל, שְׁמָה שְׁקִשָּׁה קִשְׁיָא עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זֶה

מְכַרְח לְהִיּוֹת כֹּהֵן, כִּי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִכָּרְח שְׂיִהְיֶה קִשָּׁה קִשְׁיֹת שְׂאִי אֶפְשֶׁר לְהִבְיֵן. כִּי אִם לֹא, רַק יִתְנַהֵג כְּפִי חַיִּיב דְּעִתְנֹו בְּלִי קִשְׁיֹת עָלָיו, אִם-כֵּן יִהְיֶה דְּעִתְנֹו כְּדְּעִתְנֹו חֵס וְשָׁלוֹם. עַל-כֵּן בְּהִכָּרְח שְׂיִהְיֶה עָלָיו יִתְבָּרַךְ קִשְׁיֹת גְּדוֹלוֹת שְׂאִי אֶפְשֶׁר לָנוּ לְהִבְיֵן בְּשׁוּם אֶפֶן, כִּי דְּעִתְנֹו בְּהִנְהַגוֹתָיו מְרוֹמֵם וְנִעְלָה וְנִשְׁגָּב מְאֹד מְאֹד מְדַעִתְנֹו וְכוּ' עַיִן שָׁם, וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. הַכֹּל, שְׁבִכָּל מְקוֹם שְׁמִדְבָר רַבְנוּ ז"ל מְעַנְנֵי חֲקִירוֹת וְקִשְׁיֹת כְּאֵלוֹ, אֵינוֹ רוֹצֶה לְתַרְצֵם בְּשׁוּם מְקוֹם, רַק כָּל דְּבָרָיו הֵם, שֶׁהוּא ז"ל בְּחֻכְמָתוֹ הַנִּפְלְאָה מְגַלֶּה תוֹרָה נִפְלְאָה בְּדָרְךְ נִפְלְאָה וְנוֹרָא מְאֹד, וּמְרָאָה לְעֵינַיִם וּמְבַאֵר לְדַעַת לְהִרְאוֹת מֵהֵיכָן אֵלוֹ הַקִּשְׁיֹת נִמְשָׁכִין, שְׁמַחְמַת זֶה אִי אֶפְשֶׁר לְתַרְצֵם וְלִישָׁבֵם בְּשׁוּם אֶפֶן. וְכֹונְתוֹ לְהִרְאוֹת לְדוֹרוֹת שְׁאֶסוּר לְכַנֵּס בְּחֻקֵּי הַתּוֹרָה אֵלוֹ, כִּי אִי אֶפְשֶׁר לִישָׁבֵם בְּשׁוּם אֶפֶן, וְעַל-כֵּן "כָּל בְּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא יִשְׁגּוּ אַרְחוֹת חַיִּים" (מִשְׁלֵי ב'). רְאֵה דְרָכָיו וְחֻכָּם וְתִבִּין נִפְלְאוֹת ה', אִיךְ מִי שְׂרוֹצֶה לְהִסְתַּפֵּל עַל הָאֱמֶת, יִבִּין מְדַעִתְנֹו שְׂאִי אֶפְשֶׁר לִישָׁבֵם קִשְׁיֹת כְּאֵלוֹ בְּשׁוּם שָׂכַל, וְאֶפְלוּ בְּדַרְכֵי הַמְּקַבְּלִים הָאֱמֶתִיִּים, רַק לְסַמֵּךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד אֲשֶׁרִי הַזֹּכֶה לָזֶה (וְעַיִן מַה שְׁפַתְבִּתִּי מְזַה בְּהִלְכוֹת בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר הַלְכָה ג'):

אות כה

כה, שִׁיךְ לְמֵאמָר: "פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן" (סִימָן ס'). אַחַר שְׂאֵמַר רַבְנוּ ז"ל מֵאמָר זֶה הַנִּי"ל, אָמַר בְּדָרְךְ צַחוֹת: הַיּוֹם אֲמַרְתִּי שְׁלֹשָׁה דְבָרִים שְׁלֹא כְּדַבְרֵי הָעוֹלָם: (א) הָעוֹלָם אוֹמְרִים שְׁסַפּוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מְסַגֵּל לְשָׁנָה. וְאֲנִי אֲמַרְתִּי שְׁעַל-יְדֵי סַפּוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מְעוֹרְרִין בְּנֵי אָדָם מִשְׁנָתָם. (ב) הָעוֹלָם אוֹמְרִים שְׁמַסְפּוּרֵי דְבָרִים אֵינֶם בְּאִים לִיְדֵי הַרְיוֹן ("פּוֹן זְאִגִּין וְוַעֲרֵט מְעַן נִיט טְרַאגִּין"). וְאֲנִי אֲמַרְתִּי שְׁמַסְפּוּרֵי דְבָרִים שֶׁל הַצְּדִיק, שְׁמַעוֹרֵר עַל-יְדֵי-זֶה בְּנֵי אָדָם מִשְׁנָתָם, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא פְּקִידַת עֲקָרוֹת. (ג) הָעוֹלָם אוֹמְרִים כִּי הַצְּדִיק הָאֱמֶת הַמְּפֻלֵּג בְּמַעֲלָה אֵין צָרִיךְ לְמַעוֹת הַרְבֵּה, כִּי לְמָה לוֹ מַעוֹת. וְאֲנִי אֲמַרְתִּי שְׁיֵשׁ הַתְּבוּנָנוֹת כְּזֶה שְׁצָרִיךְ לָזֶה כָּל הַיּוֹם דְּעִלְמָא. (אֲמַר הַמַּעֲתִיק: שְׁמַעֲתִי בְּשֵׁם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי רַבְנוּ ז"ל, שְׁשָׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ לְעַנְיָן מַה שְׂרַצוֹנוּ הָיָה שְׁיִדְפְּסוּ הַסַּפּוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת גַּם בְּלִשׁוֹן טִיטֵט שְׂאֵנוּ מְדַבְּרִים בּוֹ, וְאֲמַר אַז, שְׁיִכּוֹל לְהִיּוֹת בְּנִקָּל שְׂאִשָּׁה שֶׁהִיא עֲקָרָה תִּקְרָא בָּהֶם אֵיזָה מַעֲשָׂה, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּפְקֹד לְטוֹבָה וְתִזְכָּה לְבָנִים, עַד-כֵּן אֵין שְׁמַעֲתִי. וְיֵשׁ סְמִיכוֹת לָזֶה מִמָּה שְׁמְבַאֵר בְּמֵאמָר הַנִּי"ל, שְׁעַל-יְדֵי סַפּוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת אֵלוֹ נַעֲשָׂה פְּקִידַת עֲקָרוֹת):

כו, בחורף בשנת תקס"ה, נסע רבנו ז"ל למעדוועדווקע על שבת שירה לומר שם תורה כמנהגו. באותה העת הייתה בתו חיה ז"ל, שהייתה אז בקהלה קדושה הנ"ל, והייתה חולה על העינים, שגדל לה על העינים מה שקורין "בילמא" [נבלת], וכמעט שנסמית בעיניה. וכשבא רבנו ז"ל למעדוועדווקע נודע לו. ואמר אז התורה "ויסב אלקים" (הנדפסת בלקוטי א' בסימן ס"ב), שמובא שם מאמר הזהר הקדוש: "עלמיתא שפירתא דלית לה עיניו", ונתרפאה על ידי זה. וכשבא לביתו ספר לפני זאת המעשה בעצמו, והבנתי מתנועותיו הקדושים שהיה אצלו דבר גדול ונפלא ענין זה, שהמשיך לה רפואה על-ידי דבור מתורתו הקדושה כנ"ל. כי כל מה שעבר על זרעו הקדושים נוגע עד למרחוק. כי כל מה שעובר על כל אדם יש בו נסתרות הרבה, כי אין דבר לריק חס ושלום, וכל הגדול במעלה יותר, כל מה שעובר עליו נוגע למרחוק יותר, אבל זרעו הקדושים עצמה ונגדלה מעלתם ברום גבהי מרומים כמבאר במקום אחר (לקמן תקפ"ג). וכל מה שעבר עליהם היה בכל דבר מלחמות גדולות, כי נוגע למרחוק מאד:

כז, התורה שבסימן ס"ג המתחלת: "סוד פונת המילה", נאמרה בבקר קדם סעדת שחרית בשבת שקדם הברית מילה של בנו הקדוש שלמה אפרים ז"ל שנת תקס"ה סמוך לראש-חדש ניסן, אחר שיצאו רב העולם שבאו לקבל פנים בנהוג, שנקרא "שלום זכר". ומעשה שהיה כך היה: אחר שיצאו ההמון עם, נשארנו אנחנו עומדים לפניו. בתוך כך הסתכל על המנעל שלי שנתעקם מאד, הינו שהעקב (שקורין "פידעשׂווי") נתעקמה הרבה לפניו על פני המנעל. ענה ואמר: המנעל שלך הוא דומה כמי שטופחין בפנים (ואמר בזה הלשון בלשון אשכנז: "דיין שיד האט אפנים וויא א פאטש אין פנים"). ואחר-כך שתק מעט. והנה אנחנו בודאי היינו מאמינים שכל דבריו אינם פשוטים, ובודאי יש בהם רזין גדולים וכמבאר בסימן מ"ב, עין שם. אחר-כך ענה ואמר: שיחות חלון שלנו. ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "אונזער שיחות חלון". ודחק תבת "אונזער" [שלנו]. יאמר לי איזה מקבל איד בהווערטיל הזה כלולים כל הפונות של מילה ומה שהיא גבוה מפונות. והתחיל לזרק מפיו הקדוש בחן קדוש ונורא, ואמר: יש וטפח לו על פניו, ויש וטפח לו בסנדלו. והזכיר מאמר רבותינו ז"ל לענין סנדל שאמרו שם לענין מעברת חברו: "גזרה

שְׁמָא יַעֲשֶׂה סִנְדֵּל לְמִשְׁל וְכוּי כְּמִי שֶׁבֹא וְטַפַּח לוֹ עַל פְּנֵיו" וכו' (יבמות מב.).
וְגַם הַזְכִּיר מָה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "דְּרוֹסַת אִישׁ" וכו' "מָה שֶׁעָשְׂתָה
עָנָה עָקֵב לְסִלּוֹתָא" (נדה כה:). וּבְכָל אֵלּוּ הָעֲנִינִים מְרָמֵז שֵׁישׁ סוּדוֹת
הַתּוֹרָה בְּעֵנֵן הָעָקֵב וְהַסִּנְדֵּל, וּבְעֵנֵן טַפְחוֹ בְּפָנָיו שֶׁהַזְכִּיר. וְכָל זֶה נוֹגֵעַ
לְעֵנֵן פָּגַם הַבְּרִית וְתִקּוּנוֹ, שֶׁכָּל זֶה עֵנֵן מִיֵּלָה, שֶׁהוּא תִקּוּן הַבְּרִית כַּמּוּבָן
מִכָּל הַנִּי"ל לְמִשְׁפִּיל. וְאַחַר-כֵּן עָנָה וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַמְּבֹאֶרֶת בְּסִימָן
הַנִּי"ל, וְעֵדֵן אֵין אֶתְנוּ יוֹדְעֵי עַד מָה. וְגַם הַתּוֹרָה הַנִּי"ל לֹא אָמַר בְּבִאוֹר קֶשֶׁר
הָעֲנִינִים, רַק הִכָּל בְּדָרְךָ רָמַז וְהַתְּנוּצָצוֹת. וּבְכָל זֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ גְבוּרוֹת
הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, אֵיךְ בְּדַבְּרֵי שִׂיחָה שֶׁל הַצְּדִיק הָאֶמֶת מְלַבְּשִׁים סוּדוֹת
כְּאֵלֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת שֶׁנִּזְכָּה לְהִבִּין כָּל זֶה בְּשִׁלְמוֹת.
(אָמַר הַמַּעֲתִיק שֶׁמַּעֲתִי שֶׁאַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל מֵאָמַר "סוּד כְּוֹנֵת הַמִּיֵּלָה"
הַנִּי"ל, שֶׁאֵלּוּ אוֹתוֹ אַחַר-כֵּן קָצַת מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֵיזָה שֶׁאֵלּוֹת בְּמֵאָמַר זֶה,
כִּי קָצַת דְּבָרִים אֵינָם מוּבָנִים שָׁם כָּל-כָּךְ, וְגַם קֶשֶׁר הַמֵּאָמַר אֵינוּ מוּבָן כָּל-
כָּךְ. הַשֵּׁב לָהֶם רַבֵּנוּ ז"ל: מִי חָיֵב לָכֶם שָׂאִין לָכֶם הַשְּׂגָה וַיְדִיעָה בְּעֲנִינֵים
דְּקִים וְרוֹחֲנִים? וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ: "וְוַעֲרֵ אֵיזוֹ אֵיךְ שׁוֹלְדִיג אִזוֹ אֵיהֵר הָאֵט
נִיט קִיין יְדִיעָה אֵין אֵיידִלְקִיט"):

כח

אות

כח, מֵאָמַר "וַיֹּאמֶר בְּעַז אֶל רוּת" (סימן ס"ה) נֶאֱמַר בְּקִיץ תִּקְסִי סְמוּךְ
לְפִטְיֵרַת בְּנוֹ הַיָּלֵד הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי שְׁלֵמָה אֶפְרַיִם ז"ל. וְאִז
עָמַד לְפָנָיו מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נֶתָן זְצ"ל עִם עוֹד אֶחָד עַל הָעֲלִיָּה שֶׁהָיָה
לְאֲדָמוּ"ר ז"ל עַל בֵּיתוֹ. וְאֲדָמוּ"ר זְצ"ל סִפֵּר עִמָּם מְגִדֵּל צִעְרוֹ וַיְסוּרִים שְׁלוֹ
הַגְּדוּלִים שֵׁישׁ לוֹ מִכָּל צַד וּמִצְדֵי צְדָדִים, וְהָאֵרִיךְ בָּזָה קָצַת כִּי הָיָה מְלֵא
יְסוּרִים רַבִּים וְעֲצוּמִים מְאֹד מִבֵּית וּמְחוּץ בְּכָל עֵת תָּמִיד. וּבַתּוֹךְ דְּבָרָיו עָנָה
וְאָמַר, מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מַה גְּדוֹל וְעֲצוּם הַשֶּׁבֶר הַזֶּה שֶׁהָיָה בְּעוֹלָם עֵנֵן
הַסִּתְּלָקוֹת הַיָּלֵד הַנִּי"ל, כָּל לְבָבִי נִשְׁבַּר וְנִתְקַ מִמְּקוֹמוֹ. וְהַתְּחִילוּ הַדְּמָעוֹת
הַקָּדוֹשׁוֹת לִירֵד עַל לְחָיֵיו. וְתַכְּף וּמִיד נִשְׁמְטוּ מִלְּפָנָיו מַעֲצָם הַבוֹשָׁה שֶׁנִּפְל
עֲלֵיהֶם עַל שֶׁרָאוּ בְּכִיתוֹ בְּפָנֵיהֶם, עַד שֶׁנִּדְּמָה לָהֶם כְּאֵלּוֹ נְהַפֵּךְ כָּל הָעוֹלָם
וְנִחְרַב. וּכְבָר מְבֹאֵר בְּמִקּוֹם אַחַר בְּרָמֵז קָצַת, מֵעֵנֵן הַתִּקּוּן הַגְּדוּלָה שֶׁהָיָה
רָאוּי לְבוֹא לְכָלל יִשְׂרָאֵל אִם לֹא הָיָה נִפְטֵר הַיָּלֵד הַקָּדוֹשׁ הַנִּי"ל. וְאַחַר-כֵּן
בִּיּוֹם שֶׁאַחַר זֶה, שֶׁהָיָה בִּיּוֹם שֵׁשִׁי עָרַב שְׁבַת-קֹדֶשׁ, אָמַר לָהֶם אִם לֹא הָיוּ
יוֹרְדִים תַּכְּף הָיָה מְסִפֵּר לָהֶם דְּבַר יָפָה מְאֹד. וּבִיּוֹם זֶה אָמַר לָהֶם הַמֵּאָמַר
"וַיֹּאמֶר בְּעַז אֶל רוּת" הַנִּי"ל הַמְּדַבֵּר מֵעֵנֵן תִּקּוּן הַנִּשְׁמוֹת וּמָה שֶׁצָּרִיכִין
מְאֹד לְבַעַל הַשְּׂדֵה שֵׁישְׁגִיחַ עֲלֵיהֶם וַיִּתְקַנֶּם, וְזֶה שְׁחוּגְרָ מִתְּנִיּוֹ לְהִיּוֹת בְּעַל
הַשְּׂדֵה עוֹבְרִין עֲלָיו יְסוּרִים הַרְּבָה בְּלִי שְׁעוֹר רַחֲמָנָא לְצֻלָּן. וְהוּא בְּגִדֵּל כְּחוֹ
עוֹבֵר עַל כָּלֶם וְעוֹשֶׂה פְּעֻלוֹת הַשְּׂדֵה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, עֵין שָׁם בְּמֵאָמַר הַזֶּה. וְזֶה
הָיָה שֵׁיךְ לְעֵנֵן הַסְּפוֹר מֵהַיְסוּרִים הָעוֹבְרִים עֲלָיו שֶׁסִּפֵּר לְפָנֵיהֶם בִּיּוֹם

אות

כט

כט, זֶה שֶׁיָּדָה לְמֵאמֶר "חֹמֶר אֲסוּר גְּזֵלָה" (סימן ס"ט). בְּשָׁעָה שֶׁאֶמֶר רַבֵּנוּ ז"ל הַמֵּאמֶר הַנִּיל, עָמַד אָז לְפָנָיו אִישׁ עֹשֶׂי רֵשָׁע שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים, וְאַחַר אֵיזָה זְמַיִם הִפְצִיר הָעֹשֶׂי הַנִּיל אֶת רַבֵּנוּ ז"ל לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו שֶׁיְהִי לוֹ בָּנִים. הַשִּׁיב לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: הֲלֹא אֶמְרָתִי לָךְ תּוֹרָה עַל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה. וְלֹא הִבִּין כְּוִנָּתוֹ. וְאַחַר-כֵּן נִוָּדַע לוֹ שֶׁכְּוִנָּתוֹ הִיא כִּי בְּבִרְסָלָב הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁיָּרַד מִנְּכֶסֶד, וְהָיָה לְהָאִישׁ הַנִּיל קִנְיָה גְדוֹלָה עַל הָעֹשֶׂי הַנִּיל שֶׁעָלָה לְמַעַלָּה וְנִתְעַשֶּׂר כָּל-כָּךְ, וְזֶה זְמַן לֹא כַּבִּיר אֲשֶׁר הָיוּ בְּשִׁתְפוּת עִמּוֹ, וְהָיוּ לוֹ מַעוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהָעֹשֶׂי הַנִּיל וְלִבְסוּף יָרַד מִמְדַּרְגָּתוֹ כָּל-כָּךְ, וְעַל-כֵּן הָיְתָה לוֹ עָלָיו קִנְיָה גְדוֹלָה. גַּם לָקַח אֶצְלוֹ מַעוֹת מְזַמָּן וְלֹא הִחְזִיר לוֹ. וְרִמְזוּ לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה אֵין לוֹ לְהָעֹשֶׂי הַנִּיל בָּנִים, כַּמְבָאָר הַיֵּטֵב בַּמֵּאמֶר הַנִּיל. אָדָּם בַּמֵּאמֶר הַנִּיל מְבָאָר שֶׁלְפָעֵמִים מִתְגַּבֵּר אֶת עֲצֻמוֹ בְּקִנְיָה וְחִמְדָּה גְדוֹלָה כָּל-כָּךְ עַל מַעוֹת חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה לֹקַח מִמֶּנּוּ אֵף אֶת אֲשֶׁתוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁאַחַר-כֵּן סָמוּךְ לְפִטְרֵת רַבֵּנוּ ז"ל צָוָה לְאַנְשֵׁי שִׂיאֵמְרוֹ לְהָעֹשֶׂי הַנִּיל שֶׁיִּגְרֹשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ וְיִקַּח אִשָּׁה אַחֶרֶת וְיִוָּלֵד בָּנִים. וְכֵן עָשָׂה וְגִרֹשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ ז"ל כַּמָּה שָׁנִים. וּבִתּוֹךְ זֶה הַזְּמַן נִכְטְרָה אֲשֶׁתוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַנִּיל שֶׁהָיָה לוֹ קִנְיָה עַל הָעֹשֶׂי הַנִּיל, וְאָז לָקַח הָאִישׁ הַזֶּה אֶת אֲשֶׁת הָעֹשֶׂי הַנִּיל, וְנִתְקִימוּ כָּל דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל הַמְרַמְזִים בַּמֵּאמֶר הַנִּיל. וְהָעֹשֶׂי הַנִּיל לָקַח לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְהָיוּ לוֹ מִמֶּנָּה בָּנִים. וּבְעֵנֶן הָעֹשֶׂי הַנִּיל יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר וְאֵין כָּאֵין מְקוֹמוֹ:

אות

ל

ל, בַּעֲת שֶׁנִּסְעַ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, בְּתַחֲלַת נְסִיעָתוֹ מִבֵּיתוֹ שָׁבַת בְּקַהֲלַת סָאקִילֵעַ, וְשֵׁם רָאָה אֶת הַצַּדִּיק הַמְּפָרָס מוֹרְנוּ הַרְבַּ מִנְּחָם מְעַנְדִּיל ז"ל מוֹיִטְעֶפֶסֶק שֶׁנִּפְטַר בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל כַּמְּפָרָס. וְגַלָּה לוֹ שֵׁשׁ "אַתָּה" מְסַגֵּל עַל הַיָּם (כַּמּוּבָא בְּלִקוּטֵי א' בְּסִימָן רנ"ו) כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּשׂוֹא גָלְיוֹ אֶתָּה תִּשְׁבְּחֶם" (תהלים פ"ט). וְעַיִן לְקַמּוֹן הַפְּרוּשׁ עַל זֶה (סימן קל"ו):

אות

לא

לא, כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנִּדְפָּסֶת בְּסִימָן רס"ב בְּלִקוּטֵי א' עַל פְּסוּק: "וַיִּשְׁקֹנִי בְּבִכֵי מְסַכְתֵּי" (תהלים ק"ב), שֶׁקֵּדֵם חֲדוּשֵׁי תוֹרָה צְרִיכִין לְבָכוֹת. אָמַר אֲזַעַל עֲצָמוֹ, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁי-תוֹרָה הוּא בּוֹכֶה מִקֵּדֵם. גַּם אֲזַבְעֵת הַהֵיבֶט רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ עֲנָן זֶה. כִּי בְּאוֹתָהּ הָעֵת אָמַר הַתּוֹרָה: "וַיֹּאמֶר בְּעַז אֶל רוּת", בְּיוֹם וְאִיו עָרַב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, קִיץ תִּקְס"ו. גַּם קֵדֵם לָזֶה אָמַר הַתּוֹרָה: "דַּע שְׂיֵשׁ אֶרֶץ אֲנִפִּין דְּקִלְפָּה" וְכוּ' (בסִימָן רמ"ב), וּבְיוֹם חֲמִישֵׁי שְׁלֹפְנֵי בְּכָה לְפָנֵינוּ. וְאַחַר-כֵּן בְּיוֹם שַׁבַּת שְׁלֹאֲחֵרֵי אָמַר הָעֲנָן הַנִּלְעַל עַל פְּסוּק: "וַיִּשְׁקֹנִי בְּבִכֵי מְסַכְתֵּי" וְכוּ' פִּנ"ל. וַיֵּשׁ בְּעֲנָן זֶה הִרְבֵּה לְסַפֵּר, כִּי כָּל זֶה הָיָה בְּסִמּוֹן אַחַר פְּטִירַת בְּנוֹ שְׁלֵמָה אֶפְרַיִם ז"ל. וּמֵעַט יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחַר בְּעֲזָרְתוֹ יִתְבָּרַךְ (עֵינִן ימֵי מוהרנ"ת-א' י"א):

אות

לב

לב, בְּעֲנָן הַנִּדְפָּס בְּסִימָן נ"ז וּבְסִימָן רע"ז לְעֲנָן מַעֲלַת אֲכִילַת שַׁבַּת שֶׁהִיא כְּלָה קֹדֶשׁ וְכוּ', וְעוֹלָה לְמָקוֹם אַחַר לְגַמְרֵי וְכוּ'. דִּבֵּר עֲמֵנוּ מִזֶּה הִרְבֵּה, וְהִזְהִיר אוֹתָנוּ לֶאֱכֹל בְּשַׁבַּת וְלִשְׂמַח וְכוּ'. כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירָה תוֹרָה: "אֲכַלְוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם" (שְׁמוֹת ט"ז), אֲכַלּוּ בָּנִים ("אֲזַעַל מֵעַן זָאֲגַט שׁוֹיִן עֶסֶט קִינְדֵּעֵר") [כְּשֶׁכָּבַר אוֹמְרִים, אֲכַלּוּ בָּנִים]. אַחַר-כֵּן אָמַר גַּם אֶת זֶה אֵין יְכוּלִין לְקַיֵּם:

אות

לג

לג, בְּעֵת שֶׁנִּסְעָה רַבֵּנוּ ז"ל לְלִבּוֹב אַחַר סְכוּת תִּקְס"ח, נִסְעָה דָרָךְ קַהֲלַת קְרָאֲסֵנֶע וְלֵן שָׁם. וְאַחַר-כֵּן בְּבִקְרָה נִסְעָה פְּתָאוֹם, וְרַדְפָּנוּ אַחֲרָיו עַד שֶׁזָּכִינוּ לְהַשְׁיִגוֹ אֶצֶל הַגִּישָׁר, וְאָחַד קִדְמוֹ שָׁם וְעָכְבוּ, וּבְאֵתֵי אֲנִי וְחֲבָרֵי רַבִּי נִפְתְּלֵי וְנִהְיָה קֶצֶת. וְאָמַר: מָה אַתֶּם רוֹצִים אִם לְבָרַךְ אֶתְכֶם אוֹ שְׁאֲמַר לָכֶם תּוֹרָה. וְנִתֵּן לָנוּ בְּרָרָה לְבָרַר. וְעֲנִיתִי וְאָמַרְתִּי: הַבְּרָכָה תִּבְרַכּוּ אוֹתָנוּ כְּשֶׁתְּבוֹאוּ לְשָׁלוֹם מִלְּמַעְבְּרֵי וְעֵתָה אֲמָרוּ לָנוּ תּוֹרָה. עָנָה וְאָמַר: אֲמַר לָכֶם הַתְּחִלָּה מִן הַנְּסִיעָה שְׁלִי. וְאָמַר אֲזַלְנוּ מֵעֲנָן הַמְּשָׁפָן שֶׁכָּל אֶחָד מִן הַצְּדִיקִים בּוֹנִים וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן רפ"ב בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי

בְּעוֹדֵי. כִּי הַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה" אָמַר בְּשִׁמְיִי עֲצַרְתָּ שְׂקָדָם לָזֶה. וְאִזִּי עַל
הַעֲגָלָה הַתְּחִיל מֵעַנְנָן הַמְּחַבֵּר לְהַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה" הַנִּי"ל הַמְּתַחֵל: "וְיָדַע
שְׁמִי שֶׁיִּכּוֹל לַעֲשׂוֹת אֵלֹהֵי הַנְּגוּנִים" וְכוּ' עַד "בְּאֵמַת אָמְרוּ הַחֲזֹן רוֹאֵה הַיֶּכֶן
הַתִּינּוּקוֹת קוֹרִין". וְאַחֲרֵי-כֵן נִשְׁקַנּוּ אוֹתוֹ בְּיָדוֹ, וְתִכְרָף צָוָה לְהַבְעֵל עֲגָלָה
לְסַע וְנָסַע מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם, וְעָדִין אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אֵיךְ מְרָמֵז בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת
עַנְנָן הַנִּסְיָעָה שְׁלוֹ לְלַעֲמֶבְרַג שְׁנָסַע אָז. וְאִזִּי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִדְפַס הַסֵּפֶר
לְקוּטֵי מוֹהֲרֵי"ן. וְעוֹד יֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר נִפְלְאוֹת תַּמִּים יְדָעִים וְחֻסְדֵי ה'
אֲשֶׁר הִפְלִיא אָז עִמִּי, וְסִבֵּב סִבּוֹת בְּרַחֲמָיו לְחֹזֵר מִטוֹלְטָשִׁין בֵּין יוֹם-כְּפוּר
לְסִכּוֹת, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה זְכִיתִי לְגַמֵּר כְּתִיבַת הַסֵּפֶר שְׁנִשְׁרָף, וְלִמְסֹר לוֹ סֵפֶר
לְקוּטֵי מוֹהֲרֵי"ן הַנִּכְתָּב, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִדְפַס בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, וְלִדְבַר עֲמוֹ
הַרְבֵּה וְלִשְׁמַע תּוֹרוֹת נִפְלְאוֹת מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר הֵם זְכוֹת הַרְבִּים לְדוֹרוֹת. "מָה
אֲשִׁיב לִּי כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלַי". וַיִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה ה' (עֵינֵי יָמִי
מוֹהֲרֵי"ת-א' כ"ו):

לד

אות

לד, אֶחָד שָׂאֵל אוֹתוֹ בְּעָרֵב-רֵאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוֹמְאֵן סְמוּךְ
לְהַסְתֵּלְקוֹתוֹ עֲצָה לְהַתְמַדָּה. הִשִּׁיב לוֹ: שְׂלֵא יִדְבֵּר עַל שׁוֹם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
(נ"א: שׁוֹם אִישׁ יִשְׂרָאֵל). כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אוֹת בְּהַתּוֹרָה וְכוּ',
וְכִשְׁמִדְבַר עַל אֶחָד מוֹשֵׁךְ אֶת עֲצָמוֹ מִהַתּוֹרָה מְחַמֵּת שְׁמוּצָא פָּגַם חֵס
וְשָׁלוֹם בְּאוֹת מִהַתּוֹרָה, שֶׁהוּא שָׂרֵשׁ נִפְשׁוֹ שֶׁל זֶה הַמְּדַבֵּר עָלָיו כְּמִבְּאֵר
בְּמִקּוֹם אַחֵר (שִׁיחוֹת הַר"ן צ"א). וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: וְאִם רוֹאִין שֶׁהוּא רָשָׁע
גְּמוּר? גַּעַר בּוֹ רַבְּנוֹ ז"ל: אֵיךְ אֵתָּה אוֹמֵר עַל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהוּא רָשָׁע
גְּמוּר? (נ"א: מִיִּלַּת "גְּמוּר" לִיתָא) הֲלֹא נִמְצָא בּוֹ בּוֹדְאֵי עוֹד מְעַט טוֹב, אוֹ
אֵיזָה נִקְדָּה טוֹבָה שְׁשָׁם אֵינוֹ רָשָׁע. וְהַזְכִּיר אָז עַנְנָן וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע
הַמְּבָאֵר בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי" הַנִּי"ל, עֵינֵי שָׁם:

לה

אות

לה, אִישׁ אֶחָד הָיָה אֶצְלוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ פֶּה בְּרִסְלָב, וְאִזִּי
נִתְקַשֵּׁר מְאֹד לְרַבְּנוֹ ז"ל בְּתַשׁוּקָה גְּדוֹלָה, וְשָׁמַע אָז מִרַבְּנוֹ ז"ל דְּבָרֵי תּוֹרָה
נִפְלְאִים, הֵינּוּ הַתּוֹרָה "תְּהִלָּה לְדָוִד" וְכוּ' (לְקוּטֵי מוֹהֲרֵי"ן י"ב) וְעוֹד
דְּבוּרִים נִפְלְאִים. וְאָמַר לוֹ רַבְּנוֹ ז"ל: אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁבִינְמִים הַבָּאִים לֹא תִסַּע
אֶצְלִי וְלֹא תִהְיֶה מְקָרֵב שְׁלִי (וְכֵן הָיָה שְׁאַחֲרֵי-כֵן לֹא הָיָה עוֹד אֶצְלֵי רַבְּנוֹ

ז"ל), אָד אָף-על-פּי-כּוּן יוֹעִיל לָךְ מַה שְׁטַעַמְתָּ עִתָּה מְעַט מִדְּבָרֶי. וְאָמַר לוֹ
אִז הַפְּסוּק: "טַעַמָּה כִּי טוֹב סְחָרָה" (משלי ל"א) תִּכְרֹךְ כְּשִׁטּוֹעֵמִין הַתּוֹרָה
שֶׁל הַצְּדִיק, שׁוֹב "לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה גְרָה", הַנִּדְפָּס בְּלִקוּטֵי א' סִימָן רפ"ה,
ע"ן שָׁם:

אות לו

לו, סִפֵּר לִי אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו כְּשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הַתּוֹרָה "בֵּטַח בַּה" (בסימן ע"ט), בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיָה הוֹלֵךְ בְּבֵיתוֹ אָנָּה וְאָנָּה כְּדָרְכּוֹ, וְאָחִז מִטָּה
בְּיָדוֹ, וְאָמַר: וּמִטָּה הָאֱלֹקִים בְּיָדֵי. וְדַחַק וּמִשָּׁד תִּבַּת "בְּיָדֵי", כְּלוֹמַר
שֶׁבְּיָדוֹ הַמִּטָּה אֱלֹקִים לְהַטּוֹת כְּרָצוֹנוֹ. כִּי מְרַמֵּז שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל, שֶׁמִּטָּה
אֱלֹקִים מְרַמֵּז עַל הַבְּחִירָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַט"ט מְסֻטְרָה חַיִּים וּמְסֻטְרָה
מוֹת וְכוּ', כְּמַבְאָר בְּמֵאמֶר הַתְּקוּנִים הַמְּבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל, וְקִצַּת
מְרַמֵּז וּמוֹבָן מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים הַנִּי"ל שֶׁהַתְּפִאָר שֶׁזָּכָה לְכַבֵּשׁ הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ
וְהַמִּטָּה בְּיָדוֹ לְהַטּוֹתוֹ כְּרָצוֹנוֹ. אֲשֶׁרֵי הַזִּכָּה לָזֶה, אֲשֶׁרֵי לוֹ. ע"ן בְּהַתּוֹרָה
הַנִּי"ל מַה שֶׁמְּבֹאָר שָׁם עַל פְּסוּק זֶה: "וּמִטָּה אֱלֹקִים בְּיָדֵי", שֶׁזֶה בְּחִינַת
שֶׁכָּבֵד זָכָה לְכַבֵּשׁ הַבְּחִירָה, וַיֵּשׁ לוֹ נִיחָא בְּחִינַת שֶׁבַת, וּבְיָדוֹ לְהַפִּיץ מֵרַע
לְטוֹב, כִּי כָּבֵד יֵשׁ לוֹ נִיחָא וּשְׁבִיתָה מִן הָרַע שֶׁנִּתְבַּטַּל לְגַמְרֵי אֶצֶל הַצְּדִיק
הַזֶּה הַזִּכָּה לְמַדְרָגָה הַזֹּאת:

אות לז

כְּתַב-יָד רַבֵּנוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ:
לו, מִי שֶׁרוּצָה לְשׁוֹב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּנִדְאֵי צָרִיד לַעֲשׂוֹת עֶצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה.
וְתַדַּע, שֶׁבְּאַנְחָה שֶׁנֶּאֱמַר עוֹשֶׂה אֶת עֶצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. כִּי הָאָדָם אֵינוֹ נֹחַ
מֵהַנְּשִׁימָה. כִּי בְּכָל עֵת הוּא מֵנֻשִׁים, הֵינּוּ שְׂמוּצִיא הֶבֶל וּמְכַנִּיס הֶבֶל, וְזֶה
עֶקֶר חַיּוּתוֹ. וְהֶבֶל הַזֶּה יֵשׁ לוֹ שֶׁרֵשׁ לְמַעְלָה: יֵשׁ הֶבֶל טוֹב שֶׁל הַצְּדִיק, וַיֵּשׁ
הֶבֶל רָע שֶׁל הָרָשָׁע. וְהַצְּדִיק מִמְּשִׁיךְ בְּכָל עֵת הֶבֶל מֵהַקְּדָשָׁה, וְהָרָשָׁע
מִמְּשִׁיךְ הֶבֶל מֵהַטְּמָאָה. נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם רוּצָה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, צָרִיד
לְרֹאוֹת שֶׁיִּפְסִיק הֶבֶל הָרַע מִלְּבֹאֵ בּוֹ. בְּכֵן יַעֲשֶׂה כֹּד: יֵאָנַח, וְאַנְחָה הוּא
שֶׁמֵּאֲרִיד הֶבֶל בְּבִיאתוֹ וּבִיציאתוֹ וּמִמְּשִׁיךְ הַהֶבֶל בְּהוֹסְפָה, וְהוּי הַהוֹסְפָה
כְּמוֹ "תִּסְפֵּן רוּחַס יִגְוֵעוּן" (תהלים ק"ד), הֵינּוּ כְּמוֹ מִיתָה. כְּמוֹ שֶׁקֹּדֶם מִיתָה
נִתְנוּסַף בְּאָדָם הָרוּחַ, וְאַחַר-כֵּן מֵת וְהוֹלֵךְ מִמֵּנו הָרוּחַ, כֵּן כְּשֶׁנֶּאֱמַר נִתְנוּסַף
בּוֹ הַהֶבֶל וְאַחַר כֵּן נִפְסַק מִן הַהֶבֶל, הֵינּוּ שֶׁמִּתִּיר אֶת עֶצְמוֹ מִקּוֹ הַהֶבֶל

הטמאה ומקשר את עצמו לקו ההבל הטהור, ומקבל הבל וחיות מהבל הטהור. נמצא, שעל-ידי אגחה שנאנח על עוונותיו, מתיר את עצמו משרש הטמאה ומקשר את עצמו לשרש הקדשה. וזה בחינת תשובה ששב מהטמאה להקדשה. נמצא שמקבל חיות חדש, וגם הגוף נעשה חדש. כי אמרו רבותינו ז"ל: "אגחה שוברת כל גופו של אדם" (ברכות נח:). נמצא שנעשה גוף חדש. וזה פרוש: "יש הבל אשר נעשה על הארץ" וכו' (קוהלת ח'). הינו יש צדיקים שעושים עברות גדולות, וזה מחמת ההבל, הינו שתוהים על מעשיהם הראשונים ונאנחו על מעשיהם הטובים, ועל-ידי אגחותיהם נפסקו משרש הבל הטהור ונתקשרו להבל הטמא, והבל הזה החטיאם. והוא הדין להפך, מה שרשעים עושים מצוות גדולות כמעשה הצדיקים גם זה הבל, הינו גם זה מחמת ההבל, הינו מחמת אגחה שנאנחו על מעשיהם הרעים, ועל-ידי אגחה קשרו עצמן להבל הטוב כמו שכתבנו לעיל.

עד כאן לשון רבנו אות באות ממה שכתב בעת ילדותו:

לח

אות

לח, אמר שאין הדבר כמו שאומרים קצת בני אדם, שהצדיק שמכניע את עצמו בפני חברו מן הסתם חברו גדול ממנו. כי מפני מה אינו בהפוך? אלא חברו בודאי גדול ממנו, כך אומרים קצת. אבל האמת אינו כן, כי יכול להיות שהוא ענו יותר והצדיק השני יש לו עזות יותר, על-כן יכול להיות שזה שנכנע לפני חברו גדול הרבה יותר מזה שהוא נכנע בנגדו. ואמר, שבאמת אם היה העולם מתנהג באמת כסדר כראוי, בודאי היה ראוי להיות כך, שהקטן יתבטל תמיד לפני הגדול ממנו, כי כך ראוי להיות, כי הקטנות מתבטל לפני הגדלות. אבל אין העולם מתנהג באמת, כי האמת נעדרת בעוונותינו הרבים. ומחמת שאין האמת בעולם, מחמת זה יכול להיות אפלו בין הצדיקים השלמים שאחד יתבטל לפני השני. ובאמת זה שמתבטל ונכנע גדול יותר מן השני. ואז שמעתי מפיו הקדוש התורה על פסוק: "כי אקח מועד אני מישרים אשפט" (תהלים ע"ה), ששם מדבר מענין הקטנות שנתבטל לפני הגדלות (סימן קל"ה):

לט

אות

לט, מה שנדפס בספר הראשון בסימן קמ"א: "אית ל'בבד ו'את ל'בב"

ראשי-תבות "אלול" זה שמעתי מפיו הקדוש בראש חודש אלול. ומעשה שהיה כן היה: שהיה רבנו ז"ל הולך עמי בחוץ אצל בית-הכנסת אנה ואנה כדרךכו, ודבר עמי ושאל אותי אם נפל עלי פחד בזה הראש-חודש אלול. וספר לי שעליו נפל פחד גדול ונורא מאד כששמע קול השופר בזה היום שהתחילו לתקוע, כי אחזתו פחד ורעה גדולה. ואחר-כך אמר לי ענין הנ"ל הנדפס: את לבבך ואת לבב ראשי-תבות אלול. והענין, שכשאתם זוכה להרגיש בלבבו באמת כאב עוונותיו, אזי מחיבים הלבבות של כל הטפות שנמשכו ממנו להרגיש כאבם ומכאובם וכו'. ולכל מקום שנמשכו הטפות או שנעשו מהם בנים ממש או חס ושלום וכו' כמבאר שם, בכל מקום שהם, מחיבים הלבבות של הטפות שנמשכו ממנו להרגיש כאבם ומכאובם הגדול, כשנתעורר לב אביהם והרגיש היטב כאב עוונותיו וכו', כמבאר שם עין שם. ואמר אז: אני הרגשתי זאת היום הזה. כי היום הזה אחזני סמר ורעה גדולה כששמעתי קול השופר כנ"ל, ואחר-כך באתה אלי בתי אדל תחיה, ואמרה: אבי, בשרי סמר ופחד לבי עלי מקול השופר שמעתי עתה. וראיתי זאת שעל-ידי שלב האב נתעורר, נתעורר גם לבב הטפות שנמשכו ממנו ילדיו ממש או חס ושלום וכו' רחמנא לצלן, בכל מקום שהם, מחיבים הלבבות להרגיש ולהתעורר וכו' על-ידי שנתעורר לב אביהם והרגיש היטב כאבו באמת:

אות מ

מ, אחד שאל אותו אם אפשר שיהיה הצדיק גדול במעלה, אף-על-פי שאין רואין ממנו יגיעות ועבדות באתגליא כמו שרואין מצדיק אחר שעושה באתגליא עבדות קדושות, שמתפלל ביגיעות גדולות וכו'. השיב לו: בודאי אפשר. ויכול להיות שזה הצדיק שמסתיר עצמו ואין רואין ממנו באתגליא עבדות גדולות, הוא גדול במעלה יותר מזה הצדיק שהוא באתגליא. כי יש שני שמות: שם הוי"ה ושם אדנ"י. ושם הוי"ה בהעלם ובהסתור כי אסור לקרות בו, אבל שם אדנ"י באתגליא. ובודאי שם הוי"ה גדול יותר הרבה משם אדנ"י. ואז אמר ענין: "כל השירים קדש" וכו' הנדפס בלקוטי א' בסימן רמ"ג:

אות מא

מא, קדם שאמר התורה הגדולה "תקעו אמונה" (לקוטי תנינא בסימן ה')

בְּרֵאש־הַשָּׁנָה תְּקִיֵּעַ, דְּבַר עֲמָנוּ קִדְּם אֹתוֹ רֵאש־הַשָּׁנָה, וְסִפֵּר שְׁהֲרֵבָה אֲנָשִׁים קִבְּלוּ לְפָנָיו בְּקִוְבֻלָּנָא רַבָּא עַל חֲסָרוֹן אֲמוּנָה, וְכַמָּה סוּבְלֵי חֲלָאִים הָיוּ מֵהֶם שֶׁקִּבְּלוּ גַם-כֵּן לְפָנָיו עַל חֲסָרוֹן אֲמוּנָה. אַחַר-כֵּן אָמַר הַתּוֹרָה הַנִּיִּל שֶׁמִּדְּבַר מְכַל זֶה. גַּם קִדְּם רֵאש־הַשָּׁנָה הַנִּיִּל בְּעֵת הַחֲזָרָה מֵהַטִּיּוֹל, הִיָּה מְשִׁיחַ עֲמָנוּ מֵעַנְיָן הַמְּגַנֵּי אֶרֶץ שֶׁקָּרָא אוֹתָנוּ הַזֶּקֶן הַיְדוּעַ וְכוּי' (עֵינִי יָמִי מוֹהֲרַנִּית-אִי לִיז), וְגַם זֶה נִזְכָּר בְּהַתּוֹרָה הַהִיא, עֵינִי שָׁם בָּאוֹת ז'. וְאִז רְאִיתִי מִרְחוֹק נִפְלְאוֹת ה', אֲשֶׁר עֲדוּן אֲנִי רְחוֹק מִלְּהַשִּׁיגִם אֶפְס קֶצֶתָם. גַּם בְּרֵאש־הַשָּׁנָה קִדְּם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנִּיִּל, הֵלֶךְ לוֹמַר תִּשְׁלִיךְ וְנִפְּל עַל הַרְפֵּשׁ וְכוּי'. וְאַחַר-כֵּן נִכְלַל זֹאת בְּהַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ נִפְלָא שֶׁלֹּא נִשְׁמַע מֵעוֹלָם. עֵינִי שָׁם בָּאוֹת ט"ו, מֵהַ שְׁמוּבָא שָׁם שֶׁצָּרִיךְ לְגַלְּגַל עֲצָמוֹ בְּכָל מֵינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְאָבִיו שֶׁבְּשָׂמִים, וְיִמָּה שְׂזוּכִין עַל-יְדֵי-זֶה, עֵינִי שָׁם. וְאַחַר רֵאש־הַשָּׁנָה סִפֵּר מֵאִישׁ שֶׁנִּפְטָר וּבָא אֵלָיו וְהִגִּבִּיהַ עֲצָמוֹ עַד הַחֲמָה וְכוּי'. כְּמִבְּאֵר בְּמִקּוֹם אַחַר (לְקַמֵּן ק"א):

אות מב

מב, הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים אַחַר הַתּוֹרָה "וַיְהִי מִקֶּץ כִּי מִרְחֻמִּם יִנְהַגִּם" (לְקוּטֵי תַנִּינָא בְּסִימָן ז') הַמִּתְחִילִין: "וַיְהִי בְּחִינַת קְבוּרַת מִשָּׁה" וְכוּי', אֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם מֵהַדְּבָרִים שֶׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל לְפָנָיו אֲנָשִׁי שֶׁלֹּשׁ סְעֻדוֹת אַחֲרָיִם, הֵינּוּ לְפָנָיו עֲלִיוֹנִים. כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁי שֶׁלֹּשׁ סְעֻדוֹת אַחֲרָיִם שֶׁאוֹמֵר לְפָנֵיהֶם גַּם-כֵּן תּוֹרָה. וּמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁבְּשַׁעָה שֶׁאוֹמֵר לְפָנֵינוּ תּוֹרָה עוֹמְדִים שָׁם מִי שְׁעוֹמְדִים, וְאוֹמֵר לְפָנֵיהֶם גַּם-כֵּן מֵעֵין הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר לְפָנֵינוּ. אֲבָל בְּוַדָּאִי אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר לְפָנֵיהֶם הוּא גְבוּהַ יוֹתֵר הֲרֵבָה, וּמֵעַט דְּמַעַט מֵאוֹתָן הַדְּבָרִים אָמַר לְפָנֵינוּ בְּרָמֵז בְּעֵלְמָא וְלֹא בֵּאֵר אוֹתָם כָּלֵל, וְהֵן הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים שָׁם אַחַר הַתּוֹרָה הַנִּיִּל:

אות מג

מג, בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תוֹכְחָה" (לְקוּטֵי תַנִּינָא בְּסִימָן ח') מוּבָא: לְעַנְיָן גְּדֵל עֲצָם הַמַּעֲלָה כְּשְׂזוּכִין שְׁנַתּוּסַף נֶפֶשׁ אֶחָד לְהַקְבוּץ הַקְּדוּשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַבֵּין הַבְּתִים שֶׁל הַתַּפְּלָה אֲלֵפֵי אֲלֵפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת מֵהַ שְׂאִין הַפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב. כִּי אֵיתָא בְּסִפְרֵי יִצְיָרָה (פֶּרֶק ד'): שְׁתֵּי אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁנֵי בְּתִים, שֶׁלֹּשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁשֵׁה בְּתִים, אַרְבַּע - עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה בְּתִים, חֲמֵשׁ - מֵאָה וְעֶשְׂרִים, שֵׁשׁ - שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְכוּי', עֵינִי

שם. והנני מבאר לך הכלל בזה, כדי שתדע חשבון עצם רבוי הבתים
 בברור, ותבין גדלות הבורא יתברך ומעלת הקבוצ של ישראל, כמה וכמה
 בתים בלי שעור וערך נתוספו ונתרבין כשנתוסף נפש אחד להקבוצ
 הקדוש של ישראל כנ"ל. והוא, שכל מה שנתוסף אבן אחת, אזי נתרבין
 הבתים כמספר כפולות של כל מספר האבנים האלו, בכל המספר של כל
 הצרופים שהם הבתים הקודמים.

למשל, בתחלה היו שתי אבנים, והיו בונים שני בתים. הינו כי מן תבה
 של שתי אותיות אין נעשין ממנה כי-אם שתי צרופים. למשל, אי"ב אין
 יכולין לצרפן כי-אם בשני צרופים, הינו אי"ב ב"א. וכשנתוסף עוד אבן
 הינו אות ג', ונעשה תבה של שלש אותיות כגון אב"ג, אזי נתרבין הבתים
 כפי כפולות מספר אלו האבנים שהם שלש בכל המספר של הבתים
 הראשונים. דהינו כפי כפולות מספר שלש שהוא מספר האבנים של עכשו
 במספר הבתים הקודמים שהם שנים, הינו שלש פעמים שנים שהיא
 ששה. ועל-כן שלש אבנים בונות ששה בתים. וכן אחר-כך כשנתוסף עוד
 אות אחת ונעשה תבה של ארבע אותיות כגון אבג"ד, אזי נתרבין הבתים
 כמספר ארבע פעמים ששה שהוא עשרים וארבעה. וכשנתוסף עוד אות
 אחד ונעשה תבה של חמש אותיות, אזי נתרבין הבתים כמספר חמש
 פעמים עשרים וארבעה שהוא מאה ועשרים. וכן כשנתוסף עוד אות אחד
 ונעשה תבה של שש אותיות, אזי נתרבין הבתים כמספר שש פעמים מאה
 ועשרים שהוא שבע מאות ועשרים.

וכן לעולם, שכל מה שנתרבה אות אחד נתרבו הבתים כפי כפולות כל
 מספר האבנים האלו הנמצאים עתה במספר כל הבתים שנבנו מהאבנים
 שהיו מקדם, והבן היטב. ועין בפרדס שם מבאר ענין זה. ודעת לנבון נקל
 להבין הטעם מי שיבין היטב מהות הצרופים, ואין להאריך בזה. ומזה
 תבין לענין הנפשות הנ"ל

והא לך החשבון ממספר כמה אותיות שנקראים אבנים וכן לענין הנפשות
 הנ"ל:

2....	בתים	שתי	בונות	אבנים	ב'	-	ב'
6.....	בתים	ששה	ב'	פעמים	ג'	-	ג'
24.....	בתים	כ"ד	ששה	פעמים	ד'	-	ד'
120.....		ק"ך	כ"ד	פעמים	ה'	-	ה'
720.....		תש"ך	-	פעמים	ו'	-	ו'
5040.....			תש"ך	פעמים	ז'	-	ז'
40320.....		הנ"ל	מספר	פעמים	ח'	-	ח'
362880.....		הנ"ל	מספר	פעמים	ט'	-	ט'
3628800.....							יו"ד
39916800.....							יא
479001600.....							י"ב
6227020800.....							י"ג

נמצא, שמשלש-עשרה אבנים נעשים ששה אלפים ושני מאות ושבעה
 ועשרים מיליאן ועשרים אלף ושמונה מאות (6.227.020.800). ועל-פי דרך
 זה תחשב לעולם. והבן היטב עד היכן הרבוי מגיע, כשנתוסף אבן אחד על

הַאֲבָנִים, הֵינּוּ נֶפֶשׁ אֶחָד עַל הַקְּבוּץ הַקְּדוּשׁ שֶׁל הַנְּפֻשׁוֹת שֶׁהֵיוּ כְּבָר. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִזְכְּנוּ לְשִׂמְחָה בְּאֵלוּ הַבְּתִים אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וְשִׂמְחָתֵיכֶם בְּבֵית תְּפִלָּתֵי" (ישעיה נ"ו), כְּמוֹבֵן בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל. אֲשֶׁרֵי הַזִּזְכָּה לָזֶה. וְעַיִן בְּסִפְרָ לְקוּיֵי הַלְכוּת מֵהַ שְׁכֵתֵבֵתֵי בְּעֵנֵן זֶה עַל מֵאֲמַר בְּסוּטָה (דף לו'): "אֵין לָךְ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁלֹּא נִכְרְתוּ עֲלֶיהָ אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנֶה בְּרִיתוֹת שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים" וְכו', עַד "עֲרַבָּא וְעֲרַבָּא דְעֲרַבָּא" וְכו' (אבן העזר הלכות פריה ורביה הלכה ה' אות י"ב ובהלכות ציצית הלכה ז' אות ד'). וְעַיִן שֶׁם בְּפִרוּשׁ רִשְׁיֵי וְתוֹסְפוֹת שֶׁם וְהַגְּהוֹת מֵהַרְשֵׁ"ל. וְהָא לָךְ הַחֲשֵׁבוֹן בְּקִצּוֹר מִמֶּסְפֵּר הַבְּרִיתוֹת הַנִּי"ל: אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנֶה פְּעָמִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים, עוֹלָה עֲשָׂרִים וּשְׁמוֹנֶה מִיִּלְיָאן וְתִשַׁע מֵאוֹת וּשְׁבַעִים אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת (28, 970, 400). תְּרִי"ג פְּעָמִים כָּל הַנִּי"ל, כִּי עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מִתְרִי"ג [שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשֶׁת-עֶשְׂרֵה] מִצְוֹת נִכְרְתוּ כָּל הַבְּרִיתוֹת הַנִּי"ל, עוֹלָה: (17, 758, 855, 200). וְלִמָּאן-דְּאָמַר עֲרַבָּא וְעֲרַבָּא דְעֲרַבָּא, צְרִיכִין לְכַפֵּל עוֹד שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים כְּכֹל הַנִּי"ל, כְּמוֹבֵן שֶׁם בְּפִרוּשׁ רִשְׁיֵי וְתוֹסְפוֹת עַיִן שֶׁם הֵיטֵב, עוֹלָה: (10, 718, 357, 055, 960, 000). וְזָכַר הֵיטֵב שֶׁהֵם שְׁבַע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפְעַר (סְפָרוֹת), שֶׁהוּא מִסְפֵּר גָּדוֹל וּמְפֹלֵג מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר. כִּי הֵם יוֹתֵר מֵעֶשְׂרֵת אֲלָפִים פְּעָמִים מִיִּלִּי מִיִּלְיָאן. וְאִם יִדְעַת מִסְפֵּר הַמִּילִי מִיִּלְיוֹן שֶׁהוּא מִיִּלְיָאן פְּעָמִים מִיִּלְיָאן, אֲשֶׁר נוֹדַע לְבַעֲלֵי חֲשֵׁבוֹן אֲשֶׁר אִם יִחְיֶה הָאָדָם חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי אֶלֶף שָׁנִים וְיוֹתֵר אֵינּוּ מִסְפִּיק לְסַפֵּר מִסְפֵּר הַזֶּה אֶחָד לְאֶחָד, אֲפִלוּ לְחֲשֵׁבוֹן שֶׁיִּכּוֹלִים לְסַפֵּר מִסְפֵּר מֵאָה בְּמִינּוּט [בְּדִקְהָ] אַחַת. וְדָבָר זֶה מְבַאֵר לְכֹל הַרוּצָה לְבוֹא לְחֲשֵׁבוֹן הַזֶּה. וְזֶה יִדוּעַ שֶׁעַל מִיִּלִּי מִיִּלְיָאן אֶחָד אֵין צְרִיכִין לְסַדֵּר וּלְצַרֵּף רַק מִסְפֵּר שְׁלֹשֶׁת-עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפְעַר [סְפָרוֹת], וְכֵאֵן בְּמִסְפֵּר כְּפוֹלוֹת הַבְּרִיתוֹת הַנִּי"ל עוֹלָה הַחֲשֵׁבוֹן עַד בְּמִסְפֵּר שְׁבַע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, שֶׁזֶה הַמִּסְפֵּר גָּדוֹל וְעֲצוּם וְרַב מְאֹד. כִּי הוּא עֶשְׂרֵת אֲלָפִים פְּעָמִים מִיִּלִּי מִיִּלְיָאן, וְעוֹד שְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה פְּעָמִים מִיִּלִּי מִיִּלְיָאן, מְלַבֵּד כְּמָה וְכְמָה אֲלָפִים פְּעָמִים מִיִּלְיָאן שְׁבַעֲרֵה הַחֲשֵׁבוֹן. וְעַתָּה בּוֹא וּרְאֵה וְהִבֵּן, שֶׁאַחַר כָּל עֵצֶם רְבוּיֵי הַבְּרִיתוֹת שֶׁהִתְחַיֵּב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, אֲפִלוּ לְמָאן דְּאָמַר עֲרַבָּא דְעֲרַבָּא, אֶף-עַל-פִּי-כּוּ, כְּשֶׁמְקַרְבִּין נֶפֶשׁ אַחַת לְקְבוּץ הַקְּדוּשׁ שֶׁל עֲשָׂרִים מִיִּשְׂרָאֵל עוֹלִים הַבְּתִים בְּכַפְלֵי כַפְלֵים כְּמָה פְּעָמִים יוֹתֵר מִכָּל עֵצֶם מִסְפֵּר רְבוּיֵי הַבְּרִיתוֹת הַנִּי"ל. דִּק עַיִן וְתִשְׁכַּח עַל-פִּי מֵהַ שְׁכֵתֵבֵתֵי לְעִיל בְּמִסְפֵּר הָעוֹלָה מֵהַצְּרוּפִים הַנְּעֻשִׂים מִשְׁלֹשֶׁת-עֶשְׂרֵה נְפֻשׁוֹת. וְאַחַר-כֵּן תַּחֲשֵׁב אַרְבַּע עֶשְׂרֵה פְּעָמִים, וְאַחַר-כֵּן חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה פְּעָמִים, עַד שֶׁבְּאֵין לְחֲשֵׁבוֹן שְׁמִמֶּסְפֵּר עֲשָׂרִים נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל נְצֻטְרִין צְרוּפִים תִּשַׁע-עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפְעַר. כִּי עוֹלָה לְסֵד: (2, 432, 902, 005, 471, 040, 000). הִרְאִיתָ אַחֵי, כְּמָה וְכְמָה עוֹלָה מִסְפֵּר הַצְּרוּפִים מֵעֲשָׂרִים נְפֻשׁוֹת שֶׁהֵם כְּפִלֵי כַפְלֵים מִמֶּסְפֵּר הַבְּרִיתוֹת הַנִּי"ל. וְכִשְׁמוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד נֶפֶשׁ אֶחָד, שְׂאֵז נִכְפַּל עֲשָׂרִים וְאַחַת פְּעָמִים בְּכֹל הַנִּי"ל. מְכַל-שְׂכֵן וְכָל-שְׂכֵן עוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד. עֵמֵד מְרַעִיד וּמְשִׁתּוֹמֵם כְּמָה וְכְמָה אֲלָפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת בְּתִים נְעֻשִׂים מֵהַצְּרוּפִים, מֵהַ שְׂאֵין הַפָּה יְכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב, כְּמוֹבֵן בְּסִפְרָ יְצִירָה לְעֵנֵן צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת.

ועל-ידי-זה יכול לצאת ידי הערבות וכל עצם מספר רבוי הבריות הנ"ל. והכל בכל הצדיקים האמתיים המפלגים במעלה העוסקים בענין הבתים הקדושים של נפשות ישראל, שהם בחינת שכנים שנתוספו על הקבוץ הקדוש, כמו שמבאר על פסוק: "ובל יאמר שכן חליתי" (ישעיה ל"ג) בלקוטי תנ"א סימן ח' עין שם היטב, ובמה שכתבנו בהלכות הנ"ל. שים לבד היטב ותשוב ותתפלא, תסמר שערות ראשך, וארכבותיך דא לדא יהיו נקשו, מאימת גדלתו של יוצר בראשית, ומאימת גדלת הצדיקים הקדושים האמתיים, וכמה גדל הזכות של הזוכה לחסות בצל כנפיהם ולהיות נמנה עם נדיבי עם ה' של הקבוץ שלהם. מכל שכן וכל שכן מי שזוכה לדבר עם חברו ביראת שמים עד שמביאו לידי מעשה שיעסק בתורה ובתפלה באמת ובתמימות עד שיתוסף גם כן על הקבוץ הקדוש. אשריהם אשרי חלקם. "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחפה לו" (ישעיהו ס"ד).

ובזה תוכל להבין מה שאמרו רבותינו ז"ל במשנה: "עתיד הקדוש-ברוך-הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י [שלש מאות ועשרה] עולמות" (עקצין פרק ג'). והדבר נפלא ונשגב מדעת האדם, איך יתרבו אלפי אלפים ורבי רבבות עולמות כל-כך עד שיגיע לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות? כי מימות עולם עד הסוף בודאי נמצאים צדיקים רבים מאד, וכמו שכתוב: "אספרם מחול ירבון" (תהלים קל"ט). וגם כתיב: "ועמד כלם צדיקים" (ישעיה ס'). כי בודאי כל ישראל יזדככו ויהיו בכלל צדיקים. אך על-פי חשבון הנ"ל, של עצם מספר הבתים שנעשים על-ידי הקבוץ של ישראל בכל פעם שנתוסף עליהם שכן אחד, על-ידי-זה יעלו לעולמות רבים עד אין מספר. אך על-פי שבודאי בכל עולם ועולם בודאי יש בו אלפי אלפים ורבי רבבות בתים, אך-על-פי-כן עצם מספר הבתים הנ"ל על ידי הצרופים הנ"ל ממאה נפשות ומאלף ומיותר וכו' וכו', עולה עד אין חקר ואין מספר, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. עד שיהיה נעשה מהם ש"י עולמות לכל אחד ואחד, ובכל עולם ועולם יהיו אלפי אלפים ורבי רבי רבבות בתים. שים לבד היטב לכל זה והבן היטב, כי דעת לנבון נקל. והעקר שתהיה באמת ובתמימות.

(התורה הנ"ל אמר רבנו ז"ל בראש-השנה האחרון שהיה סמוך להסתלקותו. כי נסתלק בחל-המועד של סכות שאחריו. וזאת התורה היא התורה האחרונה של ימי חיו הקדושים. ושם מדבר מענין תוכחה. כי עקר התוכחה של גדולי הצדיקים היא סמוך למיתתו, כמו שפרש רש"י על פסוק: "אלה הדברים" וכו' (דברים א'). גם שם מדבר מענין מלחמת עוג וכו', שזה בחינת: "אלה הדברים אשר דבר משה וכו' אחרי הכתו את סיחון ואת עוג" (וכו') (שם):

ודע אחי המעיין, שבענין השיר חדש שיתער לעתיד המבאר במאמר זה, שהוא בחינת הקול המשקה את הגן, ששם גדלים כל הריחות והיראות, שזה בחינת קול המוכיח הראוי שמוסיף ונותן ריח טוב בנשמות ישראל השומעין תוכחתו, שזה בחינת משיח, בחינת (בראשית מ"ט) "ויהי למס עבד" עין שם, יש בכל אלה סודות עמקים וגבוהים מאד, סתרי נסתרות רזין דרזין נוראים מאד, כמובן מרבנו ז"ל הקדוש בשעה שהזכיר

הפסוק: "ברוך ה' אשר לא השבית לך גואל" וכו' (רות ד'). ושמעתי שמתנועותיו הקדושות ז"ל אז, ומנעימות הקול והנגון שאמר פסוק זה, היה נראה כנותן בעצמו גם-כן שבח והודאה להשם יתברך שנתן להם גואל כזה, לעסק בתקון וגאלת נפשותם ובהמשכת רוחו של משיח על-ידי המשכת תקונים נפלאים ונוראים כאלה. ואז בראש-השנה היה ספר מעגן הנגון והשיר שיהיה העולם הבא של כל הצדיקים והחסידים, כמבאר במקום אחר (לקמן רס"ז). והמובן היה, שזה שיך לבחינת השיר החדש המבאר במאמר זה. ועין עוד מזה בספר פרפראות לחכמה על מאמר זה:

אות מד

מד, לעגן מה שמבאר בלקוטי תניינא סימן נ', שהמשכה ביד האדם לתפסה בידו ולהטותה כרצונו. ואפלו כשנוטה מחשבתו לדברים אחרים, או להרהורים חס ושלום, יכול לתפסה להחזירה למחשבה אחרת טובה כרצונו, כמו שיוצא מן הדרך שיכולין לתפסו באפסור להטותו כרצונו לדרך הטוב (נ"א: הישר). ספר לי איש אחד מאנשי-שלומנו, שפעם אחד דבר רבנו ז"ל עמו מעגן זה. ואז באר קצת יותר, ואמר, שהמשכה נבראת שלא תהיה נחה ושובתת לעולם, והוא כמו האינינו נח שבאבן השעות (שקורין "אום רוא") [שעון] שאינו נח לעולם. ואפלו בשעת שנה המשכה חושבת לעולם. רק שכשהשנה חזקה על האדם אז הוא שוכח מה שחשב, אבל באמת, אין המשכה שובתת לעולם. ועל-כן על-ידי שמטין המשכה למחשבה אחרת כרצונו, על-ידי-זה יכולין לבטל ולהתגבר על כל המחשבות זרות והרהורים ובלבולים וכיוצא. והכלל, שזה שנדמה להאדם שקשה לשבר מחשבות והרהורים ובלבולים הוא שקר גדול. כי באמת המשכה ביד האדם להטותה כרצונו כנ"ל. רק מחמת שהמשכה מתנועעת וחושבת תמיד ואינה נחה לעולם, נדמה לו שאין בידו לבטל המחשבות רעות. אבל באמת בידו להטות המשכה, ממשכה למחשבה אחרת כרצונו, לתפסה ולהוציאה ממחשבות רעות למחשבות טובות כנ"ל:

אות מה

מה, מעגן מאמר "בראשית לעיני כל ישראל" (לקוטי מוהר"ן ח"ב ס"ז).

כָּבֵד מְבֹאֵר קִצֵּת בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאוֹר עֲנָן זֶה, אִידֵּךְ שְׁנֵרְאָה בְּחוּשׁ שְׁהַתּוֹרָה
הַזֹּאת נֶאֱמָרָה כְּלָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ (עֵינַי שִׁיחוּת הַר"ן קצ"ו). כִּי אֶמְרָה בְּלֵיל
שְׁבֵת קֹדֶשׁ בְּרֵאשִׁית, וְאִזּוֹ לֹא נוֹדַע עֲדֵין שׁוּם דְּבַר מְפֹטִירַת הָרֵב
מִבְּאֲרֵיטְשׁוּב, עַד אֵיזָה יָמִים אַחֵר שְׁבֵת בָּאָה הַיְדִיעָה לְכָאן. וְאִזּוֹ רָאוּ
וְהִבִּינוּ לְמַפְרָע, אִידֵּךְ שְׁכָל עֲנָן זֶה הוּא מְרָמוֹ בְּבֵאוֹר הַיֵּטֵב בְּתוֹךְ דְּבָרֵי
הַמְּאָמֵר הַנִּי"ל. וְהִנֵּה בְּמֵאֲמֵר זֶה מְבֹאֵר, שְׁכֻשְׁנִסְתֵּלֶק הַצְּדִיק הָרֵאשׁ בֵּית.
עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדְּלִין וְנִתְפָּרְסִמִּין בְּעֲלֵי שְׁמוֹת הַטְּמָאָה וְקִדְרִיִּים וְכוּ', וְכֵן עַל-
יְדֵי-זֶה בָּאִים שְׁרָפוֹת רַחֲמָנָא לְצֻלָּן. וְכֵל זֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, שְׁבִסְמוּךְ אַחֵר
פְּטִירַת הָרֵב הַקֹּדֶשׁ הַנִּי"ל נִתְפָּרְסִם סְמוּךְ לְמִקְוֹמוֹתֵינוּ קִדְרֵי אֶחָד בְּכִפּוּר
חֻאֲסִטְיוּעַץ בְּפָרְסוּם גְּדוֹל, וְהִיוּ נוֹסְעִים אֵלָיו מְכָל הַסְּבִיבוֹת, וְעָשָׂה פְּעֻלוֹת
רְבוֹת בְּשְׁמוֹת הַטְּמָאָה. וְכֵן נִתְפָּרְסְמוּ כְּמָה וְכְמָה קִדְרִיִּים בְּמִקְוֹמוֹת
אַחֵרִים. גַּם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה הָיוּ שְׁרָפוֹת גְּדוֹלוֹת בְּעוֹלָם, עַד שְׁכֻמְעֵט שְׁלֹא
הִיָּתָה עִיר אַחַת שְׁלֹא נִשְׂרָפָה כְּמָה פְּעַמִּים. וְגַם בְּבְרִסְלָב הָיוּ שְׁרָפוֹת גְּדוֹלוֹת
כְּמָה פְּעַמִּים בְּשָׁנָה זֹו, וְכֵן בְּעִירוֹת הַסְּמוּכוֹת וְהַרְחוֹקוֹת. וּבְזֶה רָאִינוּ
בְּעֵינֵינוּ אִידֵּךְ שְׁכָל תּוֹרָתוֹ הִיא כְּלָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וַיְכּוֹלִין לִידַע מִמֶּנָּה עֲתִידוֹת,
כְּאִשֶּׁר אָמַר הוּא ז"ל בְּעֲצָמוֹ עַל מֵאֲמֵר הַנִּי"ל. גַּם מָה שְׁאָמַר קֹדֶם סְכוֹת,
שֶׁהוּא בְּטוֹחַ בְּכַחוֹ שֶׁל הָרֵב הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה שִׁיְהִיו אֲתֵרוּגִים בְּמִדְיָנְתָנוּ וְכוּ',
מְבֹאֵר גַּם-כֵּן בְּזֶה הַמְּאָמֵר בְּסוּפוֹ, מֵעֲנָן הַדּוֹר הָאֲתֵרוּגִים שְׁנִמְשָׁךְ גַּם-כֵּן
מִהָרֵאשׁ בֵּית בְּבַחֲיֵנַת: "קִרְא הַדְּרוֹת מֵרֵאשׁ" וְכוּ' (יִשְׁעִיהוּ מ"א), עֵינַי שָׁם:

מו

אות

מו, קֹדֶם שְׁגִלָּה עֲנָן הַנְּדָפֵס בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָּא סִימָן ס"ח, מֵעֲנָן הַצְּדִיק
שְׁצָרִיד שִׁישְׂאִיר בְּנִים וְתַלְמִידִים, וְהוּא שִׁידֵךְ לְהַתּוֹרָה "כִּי מִרְחֻמָּם יִנְהַגִּם"
(סִימָן ז') כְּנֶרֶשׁ שָׁם. אִזּוֹ דְּבַר שֶׁהִיוּ כְּמָה גְּדוֹלִים, שְׁכָל אֶחָד עָשָׂה וְתִקֵּן
מָה שֶׁתִּקֵּן וְאַחֵר-כֵּךְ נִפְסַק. וְכּוֹנְתוֹ לְעֲנָן הַהֶאָרָה שֶׁהֵאִירוּ דְעַתָּם
בְּתַלְמִידֵיהֶם וְקִרְבוּ כְּמָה אֲנָשִׁים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אַחֵר-כֵּךְ נִפְסַק
הָאֲרֵתָם. אֲבָל אֲנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת דְּבַר שְׁלֹא יִפְסַק לְעוֹלָם, שְׁאֵלוֹ אֲנָשִׁים
יַעֲשׂוּ אֲנָשִׁים אַחֵרִים, וְהֵם יַעֲשׂוּ עוֹד אֲנָשִׁים וְכֵן לְעוֹלָם. וְכֵן שְׁמַעְתִּי כְּבָר,
שֶׁהַמְּקַרְבִּים שְׁלָנוּ בְּהַכְּרַח שִׁיאִירוּ בְּחַבְרֵיהֶם וְתַלְמִידֵיהֶם. וְכֵל אֶחָד מְכַרַח
שִׁיעֲשָׂה אֵיזָה פְּעֻלָּה וַיֵּאִיר בְּחַבְרוֹ, וְחַבְרוֹ בְּחַבְרוֹ. כִּי יֵשׁ עֲנָפִים לְהֵאִילָן,
וּמֵאֵלוֹ הָעֲנָפִים יוֹצְאִין עוֹד עֲנָפִים וְכֵן לְהֵלָן יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ' וְהֵבֵן.
וְכָבֵד נִרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר מָה שְׁאָמַר: שֶׁהָאֵשׁ שְׁלוֹ תוֹקֵד לְעוֹלָם לֹא תִכְבֶּה
(ר' לִקְמוֹן רַכ"ט, ש"ו). וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "מִיִּין פִּיעֵרְל וְוַעֲט
שׁוֹיִן טְלוּעָן בִּיז מְשִׁיחַ וְוַעֲט קוּמְעָן" [הָאֵשׁ שְׁלֵי תוֹקֵד עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ].
וְהַתְּחִלַּת הַשִּׁיחָה הַנִּי"ל מֵעֲנָן בֵּין וְתַלְמִיד, הַתְּחִיל עַל-יְדֵי שְׁנִכְנַס מִחֲדָרוֹ
לְחֲדָר הַשְּׁנֵי שְׁסָמוּךְ לְבֵיתוֹ הַגְּדוֹל. וְעַמֵּד אֲצֵל הַפֶּתַח שִׁיִּצָּא מִשָּׁם מִחֲדָרוֹ,
וּמִצָּא אוֹתָנוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו, הִינּוּ אוֹתֵי וְחַבְרֵי וְחַתְנֵנוּ רַבִּי יוֹסֵקָא עֲלֵינוּ

השָׁלוֹם, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם חֲתָנּוֹ וְאָמַר לוֹ: שְׁמַעְתִּי שְׁלֹמֹדֶת הַיּוֹם. וְהִתְחִיל לְהוֹכִיחוֹ בְּאֵהָבָה שְׂיַחְזִיק בְּלִמּוּדוֹ. וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא טוֹב וַיָּפֶה כְּשִׁלּוֹמֵדִים תְּחִלָּה וְאַחֲר־כֵּן הוֹלְכִים לְשׁוּק לְסַחֵר וְכוּ'. וְאַחֲר־כֵּן עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא גַם אֲנֹכִי לוֹמֵד גַּם-כֵּן. וְהִלְמוּד שְׁלִי הוּא חֲדוּשׁ. וְהִתְחִיל לְהִתְפָּאֵר אֶת עֲצָמוֹ, וְעָנָה וְאָמַר: אֲנִי יָכוֹל לְלַמֵּד. אֲנִי יָכוֹל לְהִרְאוֹת לְלִמְדָן הַגָּדוֹל שֶׁבְּגִדוּלִים שְׂעָדִין אֵינוֹ יָכוֹל לְלַמֵּד כָּלָל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כָּלָל. וְכֵן לְהִפְדֵּךְ, אֲנִי יָכוֹל לְהִרְאוֹת לְהַקְטִינִים שְׁקֵרוּבִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ וּלְהִתּוֹרָה וְכוּ'. וְנִכְנַס מְשִׁיחָה זֹאת לְתוֹךְ שִׁיחָה הַנִּי"ל, וְגָלָה כָּל הָעֲנָן הַנֶּאֱמָר שֶׁם מַעֲנֵן בֶּן וְתִלְמִיד מִה שְׂדָרִי מֵעֵלָה שׁוֹאֲלִים דִּיקָא "אֵיךְ מְקוּם כְּבוֹדוֹ", וּלְהִפְדֵּךְ דָּרִי מִטָּה אוֹמְרִים "מִלֵּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" וְכוּ', עַיִן שֶׁם וְהָבֵן הַיֵּטֵב. אֲשֶׁרִי הַשְּׁעָה וְהַרְגַע שְׂזַכִּינוּ לְשִׁמְעַת זֹאת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּעֲצָמוֹ. אֲלֵמָלֵא לֹא אֶתִּינָא לְעֵלְמָא אֲלֵא לְשִׁמְעַת דָּא, דִּינִי. וְכֵן עַל כָּל דְּבִיבֵי וְדְבִיבֵי שְׁשִׁמְעֵתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּעֲצָמוֹ. בְּפִי אֲקַדֵּם ה', כְּעַל כָּל אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ. "מָה אָשִׁיב לָהּ" - כָּל תְּגִמּוּלוֹהִי עֲלֵי":

מז

אות

מז, הַתּוֹרָה הַנִּדְפָּסֶת בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא בְּסִימָן ע"א, הַמִּתְחַלֶּת: "דַּע שְׂיֵשׁ מַחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל" וְכוּ', נֶאֱמָרָה בְּלִיל שַׁבַּת שִׁירָה. לְעֲנֵן הַשִּׁיחָה שֶׁהִיָּתָה בְּשַׁעַת הַסְּעָדָה, לְעֲנֵן הַמְּחַלְקֵת הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיָּתָה אִז בֵּין הַמְּפָרְסָמִים אוֹדוֹת הַמַּעֲוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שְׂזָה אָמַר לְהִתְנַהֵג כֵּן בְּהַצְדָּקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְזָה אָמַר כֵּן. וְקִצְתָם הָיוּ בְּהֵם פְּנִיּוֹת שֶׁל כְּבוֹד, שְׂזָה רָצָה שִׁיְהִיָּה הַמְּשַׁלַּח אֶצְלוֹ, וְזָה רָצָה שִׁיְהִיָּה אֶצְלוֹ. וְגַם בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מְחַלְקֵת גְּדוֹל בְּעֲנֵן זֶה, כִּידוּעַ לְבָקִיאִים בְּזָה, וּבְכַרְט הוּא ז"ל שֶׁהִיָּה שֶׁם בְּעֲצָמוֹ. וּבְעֲנֵן זֶה הָיוּ מְשִׁיחִים וּמְדַבְּרִים עִמוֹ הַרְבֵּה, כְּמַעַט בְּכָל הַסְּעָדָה שֶׁל לִיל שַׁבַּת-קִדְשׁ הַנִּי"ל. אַחֲר־כֵּן פָּתַח פִּי וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרְאָה הַנִּי"ל, שְׂיֵשׁ מַחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וַיֵּשׁ מַחִין שֶׁל חוּץ-לְאֶרֶץ, וְשַׁעֲקָר הַמְּחַלְקֵת אֵין שְׂיֵד רַק בְּחוּץ-לְאֶרֶץ וְכוּ'. פּוֹק עַיִן וְתִשְׁכַּח שֶׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל כָּל עֲנֵן הַשִּׁיחָה הַנִּי"ל שְׁמַדְבֵּר שֶׁם מַעֲנֵן כְּבוֹד הַנִּי"ל, לְהַעֲלוֹת כָּל הַכְּבוֹד לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ. וּמַעֲנֵן צְדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמַעֲנֵן מְחַלְקֵת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. עַיִן שֶׁם וְתִרְאָה נִפְלְאוֹת:

מח

אות

מח, הַתּוֹרָה "חִיִּים נְצַחִיִּים" (סִימָן ע"ב בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא) נֶאֱמָרָה בְּעֵת שְׂפָא

אָצלוּ עַל שַׁבַּת קִדְשׁ פְּרִשְׁת יִתְרוֹ צַדִּיק אֶחָד מִפְּרָסָם גָּדוֹל. וְהוּא ז"ל לֹא אָמַר שׁוּם תּוֹרָה בְּלֵיל שַׁבַּת קִדְשׁ וְלֹא בְיוֹם שַׁבַּת קִדְשׁ. וְכַשְׁגֹּמְרָנוּ סְעֵדַת שְׁחָרִית שֶׁל שַׁבַּת, וְכִבֵּר בְּרַכְנוּ בְּרַפְת הַמְּזוֹן, וְהֵינּוּ סְבוּרִים לְהַסְתַּלֵּק מִהַשְׁלָחוֹן כְּנַהוּג אַחַר בְּרַפְת הַמְּזוֹן, אָבֵל הוּא ז"ל נִשְׂאָר אִזּוּ יוֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ, וְגַם אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ נִשְׂאָרְנוּ אִזּוּ יוֹשְׁבִים לְפָנָיו, וְגַם הַצַּדִּיק הַנִּי"ל נִשְׂאָר עַדִּין יוֹשֵׁב לְפָנָיו. בְּתוֹךְ כֵּךְ עָנָה וְאָמַר: כְּשֶׁרוֹאִין אֶת עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיק אֲפֵלוּ כְּשֶׁאִין שׁוֹמְעִין תּוֹרָה גַם זֶה טוֹב מְאֹד, כִּי עַל-יַד־זֶה מְקַבְּלִין גְּדֻלָּה. וְהַתְּחִיל לֹמַר תּוֹרָה הַנִּי"ל. בְּתוֹךְ דְּבָרָיו כְּשֶׁנִּכְנַס בְּאַמִּירַת הַתּוֹרָה כְּנִי"ל, עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא בְּתוֹךְ כֵּךְ אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה. וְאָף-עַל-פִּי-כֵן גָּמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנִּי"ל. הַכֹּלל שְׁכַפְמָה וְכַמָּה תּוֹרוֹת, כְּמַעַט כָּלָם נֶאֱמָרוּ בְּנֶס גָּדוֹל שְׁכַמְעַט כְּמַעַט הָיָה הָעוֹלָם חָסֵר מִהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה. וְקִדְּם כָּל תּוֹרָה הָיָה הָעוֹלָם מִתְמוּטָט אִם יִזְכּוּ לְהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַרְכּוֹ הַנִּפְלְאִים וְחִסְדּוֹ הָעֲצוּמִים, סָבַב בְּכָל פְּעַם סְבוּת לְטוֹבָה, עַד שֶׁזָּכִינוּ בְּכָל פְּעַם לְשֹׂאב מִהַנַּחַל הַנוֹבֵעַ וְכוּ', כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הֶעֱלִינוּ עַל הַסְּפָרִים. וְכִבֵּר מִבְּאֵר שְׂאֵמַר, שֶׁבְּכָל דְּבוּר וְדְבוּר שְׂאוּמֵר בְּפָנָיו הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים (לְקַמּוֹן שַׁעִי"ד):

מט

אות

מט, בַּעֲת שְׂאֵמֵר הַתּוֹרָה "וְאֶתְחַנֵּן" הַנִּדְפָּס בְּלְקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ע"ח, וְשֵׁם מְדַבֵּר מַעֲנִין שְׂאֵסוּר לִיֵּאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם, אֵיךְ שֶׁיְהִיָּה חָס וְשָׁלוֹם. וְאָמַר אִזּוּ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "מַעַן טָאָר זֵיךְ נִישְׁט מִיֵּאֵשׁ זַיִן. גִּיּוּאֵלְד זַיִט אֵיִיךְ נִישְׁט מִיֵּאֵשׁ" [אָסוּר לְהִתְיֵאֵשׁ, אֵהָה אֵל תִּתְיֵאֵשׁוּ] וּמִשְׁךְ מְאֹד תִּבֵּת "גִּיּוּאֵלְד" [אֵהָה] כְּדָרְךְ הַמְּזֵהִיר וְצוּעֵק מַעֲמֵק הַלֵּב:

נ

אות

נ, כְּשֶׁשְׂמַעְנוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ מְאֵמֵר הַמְּתַחִיל: "מִה שֶׁהָעוֹלָם רְחוּקִים מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מַחְמַת שְׂאִינָם מִיֹּשְׁבִים עַצְמָם", עֵינֵינוּ שָׁם (לְקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן י'). וְשֵׁם מְדַבֵּר מִשְׁמַחָה. וְהָיָה הוּא ז"ל יוֹשֵׁב אִזּוּ בַּחוּץ אֲצֵל כְּתֵל בֵּית-הַכְּנֶסֶת בְּדָרוֹם, אֲצֵל חֲתִיכַת עַץ מִן הָעֵץ הָעֵב הַמִּנְחָה לִיסוּד. כִּי שָׁם הָיָה רָגִיל לִישֵׁב כְּמָה פְּעָמִים לְפָעָמִים בְּצַד דָּרוֹם וְלְפָעָמִים בְּצַד צָפוֹן וְלְפָעָמִים בְּמִזְרָח וְלְפָעָמִים בְּמַעְרָב, וְלְפָעָמִים בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה שֶׁל בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְלְפָעָמִים הַלֵּךְ עִמָּנוּ לְטִיֵּל עַל הָהָר שֶׁסְּבִיב הָעִיר, וְלְפָעָמִים הַלֵּךְ עִמָּנוּ אֲנָה

וְאָנָה לִפְנֵי בֵּית-הַכְּנֶסֶת. וּבְכָל אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת שְׁמַעְנוּ תְּמִיד חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים וְשִׁיחוֹת קְדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ כְּזֹאת מִיָּמִים רַבִּים. גַּם אַחַר שֶׁהִיָּתָה לוֹ הַחֹלְאָת שֶׁל הַהוֹסֵט [שְׁעוּל] הָיָה נוֹסֵעַ לִטִּיל עַל-פִּי הָרֵב. וְהֵינּוּ נוֹסְעִים עִמוֹ, וְהֵינּוּ שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ בְּדַרְךְ תּוֹרַת הָרֵבָה. וְנַחֲזֵר לְמַעַלָּה. בְּעֵת שֶׁאָמַר עֲנִין הַנִּי"ל אִז דִּבֶּר הָרֵבָה מִשְׁמַחָה, וְחִזַּק אוֹתָנוּ וְזָרַז אוֹתָנוּ מְאֹד לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד. כִּי בְּאוֹתָן הָעֵתִים, שֶׁהָיָה בְּעֵת שֶׁבָּא מְלַעַמְבֶּעֶרֶג אִז דִּבֶּר עִמָּנוּ הָרֵבָה מְאֹד מִעֲנִין הַתְּחִזְקוֹת לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד. וְאָמַר אִז לָנוּ, שֶׁרְאוּי לָנוּ לְשַׂמַּח מְאֹד מֵה שֶׁנִּצְלָנוּ בְּרַחֲמֵי מַלְאָכֵי הַשָּׁמַיִם. וְאָמַר אִז בְּזֶה הַלְשׁוֹן: בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לְכַבּוֹדוֹ וְהַבְּדִילָנוּ מִן הַתּוֹעִים. מִשְׁנֵי תּוֹעִים: הֵינּוּ מִהַתּוֹעִים לְגַמְרֵי מִהַתּוֹרָה שֶׁהֵם הַעֲכוּ"ם וְהָאֲפִיקוֹרְסִים, וְגַם נִצְלָנוּ מִהַתּוֹעִים הַמִּתְנַגְּדִים הַחֹלְקִים עָלָיו שֶׁאֲבָדוּ מֵה שֶׁאֲבָדוּ בְּלִי שְׁעוֹר וְעֶרְךָ וּמִסְפָּר. וְאָמַר: הֲלֹא אַתֶּם בְּיָדַי הֵייתֶם מִתְנַגְּדִים גְּדוֹלִים, לוֹלֵא חֲסָדִי וְרַחֲמֵי הַמְּרַבִּים אֲשֶׁר נִצְלָנוּ מִפָּח יוֹקֵשִׁים מִפֶּת הַמִּתְנַגְּדִים, אֲשֶׁר אִם הֵינּוּ שׁוֹמְעִין לָהֶם חֵס וְשָׁלוֹם הָיָה נֶאֱבָד תִּקְוַתָּנוּ חֲלִילָה וְכוּ'. עֲנֵה וְאָמַר כְּמַתְמִיָּה וְאָמַר: עָלֵי הֵייתֶם חֹלְקִים?! (וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנּוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אוֹף מִיר וְוַאלֵט אִיהֶר גִּיקְרִיגֵט"):

נא

אות

נא, הַתּוֹרָה "אִיָּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ" הַמִּתְחַלֶּת: "כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שְׂכָלוֹ וְחִכְמָתוֹ יוֹכֵל לִפּוֹל בְּטְעוֹתָיו וּמְכַשׁוֹלִים רַבִּים" וְכוּ' (לְקוּטֵי תַנִּינָא סִימָן י"ב). זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמָרָה לְעֲנִין שִׁיחָה, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמִּי מִעֲנִין טְעוֹתָיו וּמְבוֹכוֹת הָרֵבָה וְקַלְקוּלִים גְּדוֹלִים, שֶׁבָּאִים עַל-יָדֵי שֶׁהוֹלְכִים אַחַר שְׂכָלוֹ וְחִכְמָתוֹ. וְהִזְכִּיר אִז אֶת בְּעַל הַמַּחְבֵּר "עֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת" שֶׁטְעָה וְעוֹת מְאֹד עַל-יָדֵי חִכְמָתוֹ. שֶׁאָמַר, שֶׁהִזְקָן גְּבוּהָ כָּל-כָּךְ עַד שֶׁחוּץ לְאַרְץ אִינְהָ יְכוּלָה לְסַבֵּל אוֹר קְדוֹשֵׁת הַזִּקָּן (וְהִגֵּם כִּי כְּנֻתוֹ גַּם-כֵּן לְהַתִּיר בְּחוּץ לְאַרְץ עַל-יָדֵי סָם אוֹ בְּמִסְפָּרִים כְּעִין תַּעֲרָר אֲבָל מִכָּל מְקוֹם), וּבְזֶה חִזַּק אֶת יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה הַמְּגַלְחִים זִקְנָם בְּמַדִּינוֹת אֲשֶׁכֶּנּוּ. וְאַחֲרֵי-כֵן הַתְּחִיל לִזְמַר אֶת הַתּוֹרָה הַנִּי"ל עַד שֶׁגִּמַּר אוֹתָהּ. וְאִז הָיָה זֶה אֲצִלִּי לְדַבֵּר פְּלֵא, כִּי אִז לֹא שְׁמַעְתִּי עֲדִין מִעוֹלָם שֶׁהַמַּחְבֵּר הַנִּי"ל אָמַר טְעוֹת רַע כְּזֶה, הִ' יִסְלַח לוֹ. אַךְ אַחֲרֵי-כֵן דִּבַּרְתִּי עִם אֲנָשִׁים הַבְּקִיָּאִים בְּסִפְרִים וּבְסִפּוּרִים כְּאֵלֶּה, וְאָמְרוּ לִי שֶׁהוּא דִּבֶּר מִפְּרִסָּם שֶׁאָמַר כְּךָ בְּעַל הַמַּחְבֵּר הַנִּי"ל. גַּם שְׁמַעְתִּי שֶׁבְּסִפְרֵי "שׁוֹי"ת בְּאֵר עֵסֶק" מְבִיא שְׁטוֹת סְבָרָא רְעָה וְכוּזָבֵת הַנִּי"ל. וְכִבֵּר מְחוּ לוֹ בְּמֵאָה עוֹכְלֵי כָּל צְדִיקֵי וְחִכְמֵי אֲמָת. וּבְזֶה יְכוּלִים לְרַאוֹת אִיךָ דַּעַת הָאָדָם כּוֹזָבֵת, וְאִיךָ שֶׁאֲסוּר לְסַמוֹךְ עַל שְׂכָלוֹ כְּנֶגֶד תּוֹרַת מֹשֶׁה שֶׁבְּכֶתֶב וּבְעַל-פִּי אֲפֵלוּ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה. מִכָּל-שֶׁכֵּן בְּדַבֵּר כְּזֶה שֶׁמִּפְרָשׁ בַּתּוֹרָה, אֲסוּר גְּלוּחַ הַזִּקָּן. וְרַבּוֹתֵינוּ ז"ל אָמְרוּ שֶׁעוֹבְרִין עַל

חַמְשָׁה לְאוּיִן (מכות כ'). וְכִבֵּר הַלְכָה פְּסוּקָה שְׁכַל דְּבַר שֶׁהוּא חוֹבֵת הַגּוֹף אִינוֹ חֲלוּקִים בֵּין אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאֶרֶץ כָּלָל (קדושין לו). וּבְפוֹסְקִים בַּהֲרַבָּה (מקומות). וְיֻכַּל לְמַצֵּא אֶחָד שְׁעַל-יָדֵי חֲכָמָתוֹ וְדַעְתּוֹ יֹאמֵר סִבְרָא שְׁקָר וְשִׁטוּת, שִׁיתְגַּלְגַּל עַל-יָדֵי-זֶה שְׁיִבֹאוּ לְהַתִּיר חֵס וְשָׁלוֹם אֲסוּר כְּזֶה חַמְשָׁה לְאוּיִן בְּתוֹרָה כְּנ"ל, וְלַחֲזֹק עַל-יָדֵי-זֶה עוֹבְרֵי עֲבָרָה, אֲשֶׁר רָאוּ לְכָל מַחְבֵּר סֵפֶר לְצַעַק עַל-זֶה כְּכְרוּכִיא בְּכָל מִינֵי קוּלוֹת וְצַעֲקוֹת שֶׁבֶר יַעוֹרֵר עַל פְּרָצָה הַזֹּאת שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל, זֶה קָרוֹב בְּמַדִּינוֹת אֲשֶׁכְּנֹז לְעֵבֵר בְּכָל יוֹם חַמְשָׁה לְאוּיִן כְּנ"ל. כִּי גַם בְּמַדִּינוֹת אֲשֶׁכְּנֹז אֵין הַמְּנַהֵג הָרַע הַזֶּה מִיְּמֹת עוֹלָם חֵס וְשָׁלוֹם, רַק הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲלֹף שָׁנִים אַחַר חֲרַבּוֹן בֵּית שְׁנֵי הַתְּחִילָה הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לְצַמַּח בָּהֶם.

כִּי שְׁמַעְתִּי מֵרַבְּנֵי ז"ל שֶׁגַם אַמּוֹת הָעוֹלָם לֹא הָיוּ מְגַלְּחִים זְקָנִים בְּיָמֵי קִדְּם, וְזֶה סְמוּךְ אֵיזָה מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁהַתְּחִילוֹ אַמּוֹת הָעוֹלָם לְגַלַּח זְקָנִים. וְאַחֲרֵי-כֵן בְּזַמַּן רַב, בְּתַקְוָה מְרִירוֹת הַגְּלוּת, הַתְּפִשְׁטָה הַסֵּטְרָא-אַחֲרָא וְהַתְּגַרְרָה הַיֵּצֵר הָרַע גַּם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִתְעַרְבוּ בְּגוֹיִים וְלָמְדוּ מֵעֲשִׂיהֶם, וְהַתְּחִילוּ אֵיזָה רְשָׁעִים גְּדוֹלִים מִפְּרָסְמִים לְגַלַּח זְקָנִים, וְכֵן לָמְדוּ אֶחָד מַחְבְּרוֹ, עַד שֶׁנִּתְרַבְּהַּ הַפְּרָצָה בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים וְנַעֲשֶׂה לָהֶם כְּהֵתֵר. כְּאֲשֶׁר רוֹאִים גַּם עַכְשָׁיו, שֶׁהַכְּשָׁרִים בְּאֵמֶת אֵינָם מְגַלְּחִים זְקָנִים גַּם בְּאֲשֶׁכְּנֹז. וְגַם בְּמַדִּינוֹת הַסְּמוּכִים לְאֲשֶׁכְּנֹז עֲדִין לֹא נִתְפִשְׁטָה הַרְעָה הַזֹּאת כְּמוֹ בְּאֲשֶׁכְּנֹז, וְרַק הַרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים מִתְּחִילִים בְּזֶה, וְאַחֲרֵי-כֵן טוֹעִים בְּזֶה גַם הַכְּשָׁרִים קָצֵת. וְגַם עֲתָה כְּשִׁמּוֹכִיחִים אוֹתָם שְׁעוֹבְרִים עַל חַמְשָׁה לְאוּיִן בְּתוֹרָה, הֵם עוֹנִין שְׁמַגְלְחִין עַל-יָדֵי סֵם שְׁמַתֵּר בְּאֵמֶת. וּמִי שֶׁנֹּחֵג כֵּן יֵשׁ לוֹ הֵתֵר עַל-פִּי הַדִּין, וְלֹא עַל-פִּי כְּתָבֵי הָאֲרִיז"ל וְזֶהר הַקְּדוֹשׁ. אֲבָל בּוֹחֵן לְבוֹת יוֹדֵעַ, שְׁרַבֵּם עוֹבְרִים בְּמִזִּיד וּמְגַלְּחִים בְּשֵׁאֵט נֶפֶשׁ בְּיָדֵים בְּתַעַר, וּמֵאַחַר שֶׁהֵם בְּעַצְמָם מוֹדִים שֶׁבְּתַעַר אֲסוּר, כִּי אֵינָם יְכוּלִים לְהַכְחִישׁ הַמְּפָרֵשׁ בְּתוֹרָה וּבִגְמָרָא, וְהֵם בְּעַצְמָם בְּנַפְשָׁם יוֹדְעִים הָאֵמֶת אִם מְגַלְּחִים בְּתַעַר אוֹ בְּסֵם, כְּמָה יֵשׁ לְבַכּוֹת וְלְצַעַק בְּמֵר נֶפֶשׁ וְלְבַכּוֹת כְּנַחַל שׁוֹטֵף מֵאֵין הַפּוּגוֹת עַל הַפְּרָצָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהַתְּחִילָה לְצַמַּח הַרְעָה הַזֹּאת סְמוּךְ לְמַדִּינַתְנוּ, שֶׁנִּמְצְאִים גַּם שָׁם רְשָׁעִים כְּאֵלוֹ הַפּוֹרְקִים עַל וּמְגַלְּחִים זְקָנִים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עַל פְּלִטַת עַמּוֹ, וְיִצִּיל הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאָרָת בְּכַחוֹ הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וְיָבִיא לָנוּ מְשִׁיחַ צְדִיקֵנוּ וְיַגְלֶה הָאֵמֶת בְּעוֹלָם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

נב

אות

נב, קִדְּם שְׁאֵמֵר רַבְּנֵי ז"ל הַתּוֹרָה הַנִּדְפָּסֶת בְּלִקוּטֵי תַּנְיִנָא בְּסִימָן ל"ב הַמְּתַחֲלֵת: "יֵשׁ צְדִיקִים גְּנוּזִים", וְנֹאמְרָה בְּשִׁבְתַּת פְּרִשְׁתַּת יִתְרוֹ תַּקְס"ט לַפ"ק [לְפָרֵט קָטוֹן]. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה מִקִּדְּם. שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל הָיָה בְּקַהֲלַת-קִדְּשׁ בְּרָאד, וְנִתְאַכְסֵן אֶצֶל גְּבִיר אֶחָד. וְהָיוּ מְסַבִּין שָׁם עַל הַשְּׁלָחוֹ

אָנְשִׁים רַבִּים מְכַבְּדִים לְכַבּוֹדוֹ כְּנַהוּג. וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם לְמִטָּה אֶצֶל הַשְּׁלַחַן
בְּעַל דְּרָשָׁיִר אֶחָד, הֵינּוּ דְרָשָׁן. וְהָיָה אוֹכֵל הַרְבֵּה. וְהִסְתַּכְּלוּ עָלָיו שְׂאוֹכֵל
הַרְבֵּה מְאֹד, וְהִתְחִילוּ לְתַן לוֹ וּלְהוֹשִׁיט לוֹ אֲכִילָה הַרְבֵּה בְּשִׁבִיל לִיצְנוּת.
וְהִדְרָשָׁן עָשָׂה אֶת שְׁלוֹ, וְאָכַל הַרְבֵּה כָּל מָה שֶׁהוֹשִׁיטוּ לוֹ, כְּגוֹן דְּגִים שֶׁהָיוּ
אוֹכְלִים שְׁנֵי אָנְשִׁים חֲתִיכָה אַחַת, וְהִדְרָשָׁן אָכַל בְּעֶצְמוֹ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת
דְּגִים. וְכֵן רָטַב, שֶׁהָיָה אוֹכֵל בְּעֶצְמוֹ קְעֶרֶה מְלֵאָה. וְכֵן בְּשָׂר הַמְּאָכְלִים.
וְהֵם הוֹשִׁיטוּ לוֹ בְּכָל פַּעַם בְּשִׁבִיל לִיצְנוּת, מִחֲמַת שֶׁרָאוּ שְׂאוֹכֵל הַרְבֵּה.
אַחַר-כֵּן הִתְחִילוּ לְהַפְצִיר אוֹתוֹ שֶׁיֵּאמֶר לְפָנֵיהֶם תּוֹרָה. וְכִנְיָתָם הִיָּתָה גַם
כֵּן בְּשִׁבִיל לִיצְנוּת, שֶׁיֵּאמֶר תּוֹרָה עַל הַשְּׁלַחַן שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל מְסַב שָׁם
בְּרֵאשׁ. וְהוּא נִהַג בְּתַמִּימוּתוֹ, וְהִתְחִיל לומר לְפָנֵיהֶם תּוֹרָה. וְהִתְחִילוּ
לְשַׁחַק מִמֶּנּוּ בְּתוֹךְ פֶּסֶת יְדֵיהֶם, וְהָיָה בְּעֵינֵיהֶם לְחוּכָא וְאַטְלוּלָא [לְשַׁחֵק
וְלִיצְנוּת]. וְהָבִין הִדְרָשָׁן שֶׁהֵם מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ בְּשִׁבִיל שְׂאוֹכֵל הַרְבֵּה. עָנָה
הִדְרָשָׁן וְאָמַר: וְכִי אִם אֵין יְכוּלִים לומר תּוֹרָה אֲסוּר לְאָכַל חֲתִיכַת דָּג.
אַחַר-כֵּן הִסְתַּכְּל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְרָאָה כָּל הָעֲנָן וְהַקְּפִיד וְכַעַס עָלֵיהֶם,
וְשָׁמַע תּוֹרָתוֹ שֶׁל הִדְרָשָׁן וְהוֹטַב בְּעֵינָיו מְאֹד. וְאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁזֶה
הִדְרָשָׁן אוֹמֵר תּוֹרָה מִפִּי אֱלֹהֵינוּ ז"ל.
כָּל זֶה סִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל. וְאַחַר-כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁדָּבָר זֶה הוֹטַב בְּעֵינָיו
מְאֹד, מָה שֶׁאָמַר הִדְרָשָׁן, וְכִי אִם אֵינֶם יְכוּלִים לומר תּוֹרָה אֲסוּר לְאָכַל
חֲתִיכַת דָּג. אַחַר-כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הַתּוֹרָה הַנִּי"ל, לְעֵנֶן הַצְּדִיקִים הַגְּנוּזִים
שֶׁיּוֹדְעִים תּוֹרָה נִפְלְאָה וְהֵם גְּנוּזִים מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ הִדְרָשָׁן שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ
תּוֹרָה נִפְלְאָה, אִךְ הָיָה צְדִיק גְּנוּז, וְהָעוֹלָם הִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ:

נג

אות

נג, תקס"ח (ני"א : תקס"ט) סמוך לראש-השנה, נסענו עמו מחוץ לעיר אני
וחברי רבי נפתלי, וספר שחלם לו באשר שהיו משיחים שהרפואה היא
מהשם יתברך לבד "כי אני הי רופאך". ורק השם יתברך יכול לרפאות.
ואמרו: מי יודע שהשם יתברך רוצה? וענה אחד משנינו, ולא רצה להגיד
מי האחד, כי אני הי רופאך מורה על-זה. כי הוא ראשי-תבות אכי"ר
[אמן כן יהי רצון]. כנדרס בלקוטי תנינא סימן מ"ב:

נד

אות

נד, דבר עמנו מענין התורה הנדרסת בלקוטי תנינא סימן מ', המתחלת:

"מי שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-ישראל" וכו'. ואמר שהוא היה יודע זאת מכבר. כי הלא נסעתי לארץ ישראל, ומסתמא היה לי מקדם תאוה והשתוקקות לנסע לארץ-ישראל, וגם חלם לי ארץ-ישראל. ופעם אחד היה אצלי איש אחד ודברתי עמו, והתחיל להתעורר אצלי תשוקה וחמדה גדולה לארץ-ישראל. ואחר-כך שאלתי אותו אם היה אצל צדיקים על ראש-השנה. וספר לי שהיה אצל כמה צדיקים גדולים אמתיים על ראש-השנה. ומחמת זה היה לי השתוקקות גדול כשדברתי עמו כמבאר בהתורה הנ"ל. ואמר לי, שאף-על-פי שידע ענין זה מקדם, אבל לא היה יודעו כלל כמו עכשו. כי אז לא היה יודע רק זה לבד, שמחמת שמדברים עם אחד שהיה אצל צדיק על ראש-השנה, ראוי שירגיש ארץ-ישראל מי שמשתוקק לארץ-ישראל. אבל ענין הדבר מהיכן נמשך זאת, לא היה יודע כלל כמו עכשו. כי עכשו זכה שנתגלה לו הענין בשלמות:

נה אות

נה, וכן ענין העשרים וארבעה מיני פדיונות, שצריך להמתיק העשרים וארבעה בתי דינין הנדפס בלקוטי א' בפסימן רט"ו, כבר ידע מזה מקדם שהיה בארץ-ישראל, כמו ששמעתי מאנשי-שלומנו. ובפרט מאיש אחד חשוב מאנשי-שלומנו שספר, שפעם אחד חלתה אשתו והיתה סמוך למיתה ממש כמעט שיצאה נפשה. ובא אליו ז"ל, ואמר לו: רוצ מהר והבא עשרים וארבעה פדיונות טרם שיגזר ויחתם הגזר דין, ורץ והביא לו שק מלא מעות. ואחר-כך נעשה נס וחזרה לאיתנה, ואחר-כך צוה רבנו ז"ל להחזיר לו כל המעות, רק לקבל עשרים וארבעה גדולים [סוג מטבע] ולחלק לעניים. ואז דבר גם-כן שאי אפשר לעשות פדיון כי אם כשיודעין כל העשרים וארבעה מיני פדיונות, להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים. ואמר משל: כמו כשתובעין אחד בגונבערני [ממשל] של קיעב, והוא מעמיד טוען שקורין "פיליפסענט" בקאמיניץ. כך איד אפטר לעשות פדיון אם אינו יודע באיזה בתי דינין דנין אותו. ואמר אז גם-כן שיש פדיון גבוה כל כך שיכול להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינין. ועוד יש בזה כמה שיחות מכבר, אבל לא ידע אז כל הענין בשלמות באשר ידע אחר-כך. באשר גלה קצת מזה לנו, שלפעמים גם בזה הפדיון שכולל כל העשרים וארבעה בתי דינין, אף-על-פי-כן אינו מועיל כי נעשה מזה ענין אחר הינו גרים וכו', וזה בחינת משה, שעומד בין שמד לרצון. כל זה לא ידע אז, רק אחר-כך על-ידי עבודתו שנגע ועבד בכל עת, עד שהגיע בכל פעם למדרגות גבוהות עליונות יותר, ואז השיג והבין בהתגלות נפלא מה שידע מתחלה בסתם, בבחינת העלם רק ברמז. ומזה תוכל להבין מעט מקצת גדלתו. כי גם מקדם היה חדוש נפלא חד

בְּדָרָא. כִּי אָמַר שְׂמָאֵלוּ הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּדִיוֹנוֹת אֵינּוּ יוֹדַע כִּי-אִם חָדָּ
בְּדָרָא, וְכֹל זֶה הָיָה קִדְּם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְאַחֲר־כֵּן כְּשָׁבָא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל,
אָמַר שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּכֹל הַתּוֹרוֹת וְהַהֲשָׁגוֹת שֶׁהַשִּׁיג קִדְּם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-
יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיוּ נֹחֲשָׁבִים בְּעֵינָיו לְכֻלּוֹם. רָאָה וְהָבִן עַד הֵיכֵן עָלָה אַחֲר־כֵּן,
וַיֵּשׁ בְּעֵנָן זֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה אִיךָ גַּם קִדְּם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא
מְאֹד, כְּשִׁידַע מִהָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה מֵינֵי פְּדִיוֹנוֹת, אוֹ מֵעֵנָן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל
הַנִּי"ל כְּמוֹ שֶׁהָיָה יוֹדַע אִזּוֹ. אִךָ אֶף-עַל-פִּי-כֵן, נֶגְדַת הַיְדִיעָה שִׁידַע אַחֲר־כֵּן
עֵנִינִים אֵלּוּ בְּעֶצְמָם כְּמוֹ שִׁידַעִם אַחֲר־כֵּן, אִין הַיְדִיעָה הַרְאֵשׁוֹנָה נֹחֲשָׁבֶת
לְכֻלּוֹם, כְּפִי אֲשֶׁר הַבְּנֵתִי מִדַּעְתּוֹ הַקְדוּשָׁה. אִךָ בְּכֹל עֵנָן זֶה אִין כְּלֵי
הַפְּתִיבָה מִסְפִּיקִים לְהַסְבִּיר הָעֵנָן הַיֵּטִב, וְהַמְשִׁכִּילִים יְבִינוּ מְעַט
מֵאֲלֵיהֶם:

נו

אות

נו, רָאָה זֶה מְצֵאתִי מִכְּתָב יַד רַבֵּנוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ, מֵעֵנָן הַתּוֹרָה "וַיָּבִן לוֹ בֵּית"
רס"ו):

דַּע, כְּשֶׁהָעוֹלָם פּוֹגְמִין בְּמִצְוֹת סִפְהָ, כְּשֶׁאִין מְקִימִין אוֹתָהּ כְּרָאוּי, גּוֹרְמִין
מִיָּתָה אוֹ חוֹלְאֵת לְבִהְמוֹת וְלִשְׂאָר בְּעֵלֵי חַיִּים, הַכֹּל לְפִי הַפְּגָם. כִּי זֶה
הַהֲפָרֵשׁ שֶׁבֵּין בְּנֵי הָאָדָם וּבֵין בְּעֵלֵי חַיִּים. כִּי שִׁפְעָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם יוֹנְקִים
מִמְּקוֹם בִּינָה, כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל: שִׁ"עֲשֵׂה לָהּ דְּדָדִים בְּמִקְוֹם בִּינָה"
(בְּרֻכּוֹת י.). מַה שֶּׁאִין כֵּן בְּעֵלֵי-חַיִּים, שִׁשְׁפָּעִם יוֹנְקִים מִמְּקוֹם הָעָרוּה.
וּבְחִינַת סִפְהָ, הִיא בְּחִינַת "אֲמַא בִּינָה דְּמִסְכְּכָא עַל בְּנֵהָ" (תִּיקוֹנֵי זוֹהַר
דף ב:). וְאֵנּוּ יוֹנְקִים מִמְּנָה. וּבְזֹאת הַמִּצְוָה אֵנּוּ מְבַדְּלִים מִשְׁפַּע שֶׁל בְּעֵלֵי
חַיִּים. וְכִשְׁפּוֹגְמִין בְּמִצְוֹת סִפְהָ, אִזִּי יוֹרְדִין עַל-יְדֵי-זֶה מִמְּדַרְגַּת בְּנֵי אָדָם,
וְאִין לָהֶם שִׁפְעָה מִמְּקוֹם בִּינָה, וַיּוֹרְדִין לְמַדְרָגוֹת שְׂאָר בְּעֵלֵי חַיִּים, וְנִדְחִין
שְׂאָר בְּעֵלֵי חַיִּים מִהַשְׁפַּע שֶׁלָּהֶם, כִּינּוֹן שֶׁבְּנֵי אָדָם לּוֹקְחִין הַשְׁפַּע שֶׁלָּהֶם.
וְאִזִּי הַבְּעֵלֵי הַחַיִּים מִתִּים אוֹ נוֹפְלִים בְּחוֹלְאִים, הַכֹּל לְפִי לְקִיחַת הַשְׁפַּע
שֶׁלָּהֶם, אִם רַב אִם מְעַט. וְזֶהוּ: "וַיִּלְמְקְנֵהוּ עֲשֵׂה סִפְתָּ" (בְּרֵאשִׁית ל"ג).
הֵינּוּ, כִּי סִפְתָּה הוּא חַיִּים וְקִיּוֹם לְבַעֲלֵי חַיִּים שִׁשְׁפָּעוּ עַל מְדַרְגָּתָם כְּנִי"ל.
וְכִשְׁבְּנֵי אָדָם יוֹשְׁבִים בְּסִפְתָּה כְּרָאוּי, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם בְּמַדְרָגָתוֹ, וּבְבְחִינַת
תּוֹרָה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת: "אֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אֲמֹדָ" (מִשְׁלֵי א'), "אִם
לְבִינָה תִקְרָא" (שֵׁם ב'). בְּשִׁבִּיל זֶה סְמוּךְ לְסִפְתָּה אֵנּוּ עוֹשִׂים שְׂמִחַת תּוֹרָה.
וְזֶה: סוּן - רָאשֵׁי-תִבּוֹת: וַיַּעֲקֹב נִסַּע סִפְתָּה וַיָּבִן. כִּי בְּסִיּוֹן נִתְּנָה תּוֹרָה,
וְאֵנּוּ בְּמַדְרָגַת הַתּוֹרָה עַל-יְדֵי מִצְוֹת סִפְתָּה כְּנִי"ל:

נז, דע שעל-ידי מצות ספה פראוי מתר לו לעסק בפנין ואינו מזיק לו לממונו. כי אמרו רבותינו ז"ל: "העוסק בפנין מתמסכן" (יבמות צ"ג). וטעם הדבר, כי מה ענין העניות להבונה? אך טעם הדבר, כי מי שבונה בנין צריך לבנות בחכמה, כמו שכתוב: "בחכמה יבנה בית" (משלי כ"ד) ובנדאי הבונה בחכמה לא יתמסכן, ואדרבא יתעשר ויתקיים בו "בחכמה יבנה בית וכו' ובדעת חדרים ימלאו". אבל מי שבונה בלא חכמה, מענישין אותו בעניות, ועל-ידי-זה יתבזה חכמתו בבחינת: "חכמת המסכן בזויה" (קוהלת ט'), מדה פנגד מדה. ועל-ידי מצות ספה הוא במדרגות תורה פני"ל. והתורה היא מקור כל החכמות. בשביל זה מתר לו לבנות, כי בנדאי יש לו חכמה. וסימן לדבר: ויעקב נסע ספתה ויבן. על-ידי מצות ספה התר לו לבנות. לב - ראשי-תבות: ליו בית. לב זו התורה, ביי"ת מבראשית וכו'.

נח, קדם שאמר התורה "אנכי" (לקוטי א' סימן ד') ספר מעשה זו: מעשה באיש אחד מאנשי הבעל-שם-טוב ז"ל שהיה חולה ונחלש מאד. ושלח איש אחד להבעל-שם-טוב ז"ל, שיבקש את הבעל-שם-טוב ז"ל שיסע אליו, הינו שהבעל-שם-טוב ז"ל יסע להחולה הנ"ל. כי האיש הנ"ל היה מהאנשים חשובים שלו. וכן הנה. ובא האיש השליח הנ"ל להבעל-שם-טוב ז"ל, וספר לו כל הנ"ל שזה האיש הוא חולה, ושבקש ממנו שיסע אליו. ונסע אליו הבעל-שם-טוב ז"ל. בדרך שאל האיש השליח הנ"ל להבעל-שם-טוב ז"ל: איך ששמעתי מכם שכשאתם עושה (נ"א: חולה עושה) תשובה שלמה בנדאי לא גמות קדם זמנו (נ"א: יכול להתרפאות מחליו). וזה האיש החולה (גם בן עשה תשובה) כמדמה שעשה תשובה שלמה באמת, והוא איש כשר באמת, ועדין לא בא בימים כל-כך, ומפני מה לא יתרפא מחליו? השיב הבעל-שם-טוב ז"ל להשליח: אמת כך אמרתי, ובנדאי בן הוא. וזה האיש החולה הנ"ל גם-כן עשה תשובה שלמה באמת על כל חטאיו ופשעיו וכו'. וזה שלא נתרפא עדין, הוא מחמת שלא התודה חטאיו לפני צדיק אמת. וזה שאני נוסע אליו בכדי שיתודה. ובאם שיתודה לפני תקף יתרפא, ובאם שלא ירצה להתודות לפני תקף יכבד עליו חליו, ויתחיל לצעק אוי ואבוי על כל אבריו וידי ורגליו, וימות. כי באמת בעולמות עליונים הינו בבית-דין של מעלה אין עליו שום חטא ועברה כלל כלל לא, כי עשה תשובה שלמה על כל החטאים כמו שצריך לעשות. ואחר הסתלקותו לא יהיה להקלפות והחיצונים שום אחיזה בו, כי כבר תקן כל מה שפגם. ובאם שיתודה לפני אזי תקף יתרפא, ובאם שלא יתודה אזי יש עוד כח להחיצונים שינקמו בו בעולם הזה בכל גופו ואבריו עד שימות. וכן הנה שבא אליו הבעל-שם-

טוב ז"ל, ואמר להחולה בזה הלשון: אמר מה שאתה יודע, והקדוש-ברוך הוא יודע ואני יודע גם-כן. הינו שיתודה לפניו כל החטאים. ואמר לו כך שלשה פעמים ולא רצה לומר. ותכף התחיל לצעק אוי ואבוי על גדל כאב כל אבריו. וצעק בתמרורים בפרוטרוט על כאב כל אבר ואבר מאבריו, כי התחילו להשבר שקורין "ברעכין" כל עצמותיו של כל אבר ואבר. וצעק כך מתוך חליו איזה זמן עד שמת, כמו שאמר הבעל-שם-טוב ז"ל. והמעין במאמר "אנכיי" הנ"ל יבין היטב ענין זה הספור:

נט

אות

סדר הזמנים של אמירת המאמרים הנודעים לנו

נט, מאמר "אקרקתא" (סימן ג'), שמעתי שנאמר בשבת הראשון שנקנס רבנו ז"ל לברסלב, סוף שנת תקס"ב. מאמר "אנכיי" (סימן ד'), נאמר בזלאטיפלע בשבועות. מאמר "בחצוצרות" (סימן ה'), נאמר בראש-השנה תקס"ג. מאמר "קרא את יהושע" (סימן ו'), נאמר בשבת-תשובה שאחר זה. מאמר "משפטים" (סימן ז'), נאמר בחורף תקס"ג. מאמר "ראיתי מנורת זהב" (סימן ח'), נאמר בשבת חנכה תקס"ג. מאמר "תהמת יכסימו" (סימן ט'), נאמר בשבת-שירה תקס"ג. מאמר "משפטים" (סימן י'), נאמר גם-כן בחורף זה בטרהאויצע קדם פורים.

מאמר "אני ה' הוא שמי" (סימן י"א), נאמר בשבועות תקס"ג. מאמר "תהלה לדוד" (סימן י"ב), נאמר בשבת-נחמו תקס"ג, והמתיק בתוכו פרוש הפסוק: נחמו נחמו וכו'. מאמר "אשרי השגחה" (סימן י"ג), נאמר בראש-השנה תקס"ד. מאמר "תקעו להמשיך שלום" וכו' (סימן י"ד), נאמר בשבת חנכה תקס"ד.

מאמר "רבי יוחנן משתעי" (סימן ט"ז), נאמר בשבת בסעדת שחרית בקיץ תקס"ג.

מאמר "מריקים שקיהם" (סימן י"ז), נאמר בשבת חנכה תקס"ו.

מאמר "קרטליתא" (סימן י"ח), כמדמה שנאמר בחרף תקס"ד
בטירהאויצע.

מאמר "תפלה לחבוק" (סימן י"ט), נאמר בשבועות תקס"ד.
מאמר "תשעה תקונין" (סימן כ'), נאמר בראש-השנה תקס"ה.
מאמר "עתיקא" (סימן כ"א), נאמר בשבת נחמו תקס"ד.
מאמר "חותם בתוך חותם" (סימן כ"ב), נאמר בשבוע שאחר ראש-השנה
תקס"ה.

מאמר "צוית צדק" (סימן כ"ג), נאמר בחרף תקס"ג.
מאמר "אמצעיתא דעלמא" (סימן כ"ד), נאמר בסעדת ליל שבת בקיץ
תקס"ג.

מאמר "האי גברא וכו'" (סימן כ"ט), בשבועות תקס"ו.
מאמר "מישרא דספינא" (סימן ל), נאמר בשבת חנכה תקס"ז.
מאמר "מרכבת פרעה" (סימן ל"ח), נאמר בשבת שירה תקס"ב.
מאמר "אתם נצבים" (סימן מ"ד), נאמר בסוף תקס"ב, בשבת שקדם
ראש-השנה.

מאמר "על אשר מעלתם" (סימן מ"ח), נאמר באסרו חג סכות תקס"ג.
מאמר "לשמש" (סימן מ"ט), נאמר בשבת ג' ניסן תקס"ג, אחר נשואי
בתו שרה ז"ל שהיו בראש חדש ניסן במעדועדוקע.
מאמר "אמר רבי עקיבא" (סימן נ"א), נאמר אחר שבועות תקס"ג.
מאמר "הנעור בלילה" (סימן נ"ב), נאמר בתחלת שנת תקס"ג.
מאמר "ויהי מקץ זכרון" (סימן נ"ד), נאמר בשבת חנכה שנת תקס"ה.
מאמר "וביום הבפורים" (סימן נ"ו), נאמר בשבועות תקס"ה.
מאמר "תלת נפקין ו'היכל הקדש" (סימנים נ"ח, נ"ט), נאמרו בראש-
השנה
תקס"ו.

מאמר "פתח רבי שמעון" (סימן ס'), נאמר בראש-השנה תקס"ז.
מאמר "חדו רבי שמעון" (סימן ס"א), נאמר בראש-השנה תקס"ח.
מאמר "ויסב" (סימן ס"ב), נאמר בשבת שירה תקס"ה.
מאמר "סוד פונת המילה" (סימן ס"ג), נאמר בשבת שקדם הברית מילה
של בנו הקדוש שלמה אפרים ז"ל, שנולד סמוך לראש-חדש ניסן תקס"ה.
מאמר "ויאמר בעז" (סימן ס"ה), נאמר בקיץ תקס"ו בסמוך אחר פטירת
בנו הקדוש שלמה אפרים הנ"ל, שהיה בחדש סיון תקס"ו. ואז נאמר
המאמר הנ"ל ביום ערב שבת-קדש. וקדם לזה אמר מאמר "דע כי יש
אריך אנפין" וכו' (סימן רמ"ב), וביום חמישי שלפניו בכה לפנינו. ובשבת
שאחר זה אמר מאמר "ושקוני בבכי מסכת" (סימן רס"ב).
מאמר "ויהי נא פי שנים" (סימן ס"ו), נאמר אחר חנכה תקס"ז. ובשבת
נאמר מענין שבירת מניעות המבאר שם. ובמוצאי שבת נאמר מענין
המשכת רוחו של משיח המבאר שם. ובאותו העת הינו באותו הלילה
שהתחיל לומר המאמר הנ"ל בסעדת הערב, אז ספר קדם הסעודה
המעשה של הצפרים ומזל טוב המבאר במקום אחר (לקמן סימן פ"ב).
מאמר "ויבן את הצלע" (סימן ס"ז), נאמר בזאסלאב בשבועות תקס"ז.
מאמר "להתחזק בכל פעם נגד היצר הרע" (סימן ע"ב), נאמר באותו העת
שנולד בנו הקדוש שלמה אפרים הנ"ל.

מאמר "וייתן עוז למלכו" (סימן ע"ח), נאמר בזלאטיפאליע בראש-השנה תקס"א.

מאמר "זומם רשע לצדיק" (סימן צ"ו), נאמר זמן רב קדם נסיעתו לארץ-ישראל.

מאמר "צהר תעשה לתבה" (סימן קי"ב), נאמר בתחלת חרף תקס"ג. מאמר "מעין דנפק מאתר חד" ומאמר "וארח צדיקים" (סימנים קל"ב, קל"ג), נאמרו אחר פסח תקס"ג בחזירתו מנסיעת החתונה של בתו שרה ז"ל.

מאמר "בשמך יגילון" וכו' (סימן קע"ה), נאמר במוצאי שבת תשובה תקס"ה.

מאמר "ויאמר ה' סלחתי כדברך" (סימן קע"ז), נאמר בשבת ראש-חדש חשון תקס"ה שהיה אז הפאר-שפיל של בתו מרים ז"ל. מאמר "לשון הרע פוגם עונה" (סימן קצ"ז), נאמר קדם שבועות תקס"ה. "תקון למקרה" וכו' (סימן ר"ה), נאמר אחר שבועות תקס"ה. והתגלות העשרה קפיטל תהלים היתה בשנת תקס"ט. מאמר "תעיתי כשה אבד" (סימן ר"ו) (שמעתי מהרב רבי נתן ז"ל, שבשעה שגלה רבנו ז"ל לפניו את המאמר הנ"ל, אמר לו שזה המאמר הוא עכשו בעתים הללו ההתבודדות שלו).

מאמר "מה שהעולם נוסעין על ראש-השנה" (סימן רי"א), נאמר סמוך לראש-השנה תקס"ח. ובראש-השנה נאמר מאמר "חדו רבי שמעון" (סימן ס"א), ושם מבאר ביותר ענין זה שנוסעין על ראש-השנה לצדיקים, וענין בלהו במחשבה אתברירו, רק שבכאן (בסימן רי"א) מרמז גם מענין נסיעה על קברי צדיקים, בבחינת "ויקח משה את עצמות יוסף" וכו'. מאמר "בקמים עלי" (סימן רע"ז), ומאמר "דע שעל חליף טוב" וכו', "בקנאו את קנאתי" וכו' (סימן רע"ח), ומאמר "אזמרה" (סימן רפ"ב), נאמרו בשמיני עצרת תקס"ח. ואחר ספות בנסיעתו ללבוב, בשעה שלוו אותו מקראסנע, גלה אז ענין המשכון והתינוקות וכו' שהוא גמר מאמר "אזמרה" הנ"ל.

מאמר "תקעו ממשלה" בלקוטי תנינא (סימן א'), נאמר בראש-השנה תקס"ט. וקדם לזה ספר מראה נראה כמבאר במקום אחר. מאמר "ימי חנכה" (סימן ב') נאמר בשבת חנכה תקס"ט. מאמר "וביום הפורים" (סימן ד'), נאמר בשבועות תקס"ט. מאמר "תקעו אמונה" (סימן ה'), נאמר בראש-השנה תקי"ע. מאמר "כי מרחמם" (סימן ז'), נאמר בשבת חנכה תקי"ע. מאמר "תקעו תוכחה" (סימן ח'), נאמר בראש-השנה תקע"א. סימנים י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז. נאמרו בסוף שנת תקס"ח בחזירתו מלבוב.

סימן ל"ב, "יש צדיקים גנוזים" נאמר בשבת פרשת יתרו תקס"ט. סימן ס"ו, "הצדיק מכרח לעשות תשובה", נאמר בין יום-כפור לספות תקי"ע. ובעת הזאת נאמר גם-כן מאמר "לפי הימים נוראים" וכו' (שיחות הר"ן פ"ז).

מאמר "בראשית לעיני כל ישראל" (סימן ס"ז), נאמר בשבת בראשית

תק"ע. ומרמז שם מענין הסתלקות הרב הקדוש מבארדיטשוב, ומהסתלקות רבנו ז"ל בעצמו, כמובן ממה שחזר ונשנה מאמר זה סמוך לכניסתו

סימן	ס"ח	קדם	חנכה	תק"ע.
סימן	ע"א	נפלו לי	בנעמים"	שבת שינה.
סימן	ע"ב	נצחיים"	שבת פרשת	יתרו תק"ע.
סימן	ע"ח	שבת	נחמו	באומאן.

ספורי מעשיות

מעשה ראשונה תקס"ו בקיץ.
 מעשה ז' "מזבוב ועכביש", ומעשה של "הרב עם בנו" (מעשה ח'), קיץ תקס"ז.
 מעשה ח' (צ"ל ט') "מחכם ותם", חרף תקס"ט קדם פורים.
 מעשה י' "מבערךיר ועני", תקס"ט אחר פורים.
 מעשה י"א "מהבנים שנחלפו", מוצאי שבת פרשת נח תק"ע.
 מעשה י"ב מ"בעל תפלה", מוצאי-שבת וארא ומוצאי ראש-חודש שבט תק"ע.
 מעשה י"ג מה"שבועה בעטלירס", התחלתה בליל שבת-קדש פרשת שמני כ"ה אדר שני תק"ע.

שיחות הר"ן

השיחה מענין לשפד שיחו כבן המתחטא לפני אביו, ומעשה מזקנו רבי נחמן (סימן ז'), הנה אחר שבועות תקס"ט.
 סימן כ"ד, "מעלת הזוכה לתן מעות לצדיקי אמת" קיץ תקס"ט. ואחר-כך בראש-השנה תק"ע נאמר מאמר "תקעו אמונה" (לקוטי מוהר"ן תנינא ה'). ושם נכלל ענין "צדיק אכל לשבע נפשו", "והשביע בצחצחות נפשד".
 סימן ל"ב, "צריך לחזק את עצמו באמונה וכו' ושעל-ידי אמונה זוכין לבוא לבחינת רצון" וכו', חרף תק"ע אחר מאמר "כי מרחמם" שאמר בשבת חנכה (סימן ז' לקוטי מוהר"ן תנינא).
 סימן מ', "בענין ספרי המחקרים" וכו' וענין "דריידיל" הנה גם-כן בחנכה

זֶה. סִימָן נ"א, "הַעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם" וְכוּי' עַד "כִּי כָּבֵד הֵם יוֹדְעִים מֵהַ
לַעֲשׂוֹת עַל-יַדֵי הַתּוֹרָה", לִיל א' שֶׁל שְׁבוּעוֹת מוֹצָאֵי-שַׁבָּת תַּקְס"ט. וְאִז
אָמַר בְּתוֹךְ הַשְּׁיחָה הַנִּלְעָנִין "תָּנּוּ לְבַבְכֶם לִי" וְכוּי' הַמְבֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר.
שָׁם: "עֲנֵה וְאָמַר וְכוּי' שְׁיַעֲמֵדוּ וְיִשְׁקֹטוּ שְׁמַרֵי הַמַּח" וְכוּי', קִיץ תַּקְס"ט.
סִימָן ס', מַעֲנִין "בְּנִינִים", חֶרֶף תַּק"ע.
הַמַּעֲשֶׂה מִ"הַסּוֹס עִם הַפְּלוֹמֶפֶ", שְׁבוּעוֹת תַּקְס"ז בְּזֹאֲסֻלָּב.
סִימָן פ"ו, מַעֲנִינִי חֲתָנָה, שְׁמִינִי עֶצְרַת תַּקְס"ג.
סִימָן פ"ז, "לְפִי בְּחִינַת הַיָּמִים נוֹרָאִים", בֵּין יוֹם-הַכְּפוּרִים לְסָפוֹת תַּק"ע.
סִימָן צ"א, "סִגְלָה לְהַתְמַדָּה", עֶרֶב-רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה שֶׁל תַּקְע"א.
סִימָן צ"ג, "דַּע שְׁיֵשׁ אֹר שֶׁהוּא מְאִיר בְּאֶלְף עוֹלָמוֹת", חֶרֶף תַּקְס"ז, קֶדֶם
חֲנֻכָּה בְּשָׁבוֹעַ שֶׁל הַבְּרִית מִיֵּלָה שֶׁל בְּנוֹ יַעֲקֹב ז"ל:

שיחות השיכים לספורי מעשיות

אות **ס**
א, הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבְּעֵרָגִיר (בְּסִימָן יו"ד) סֵפֶר אַחֲרֵי שְׁסָפְרוּ לְפָנָיו מִקֶּדֶם
מַעֲנִין כְּתָב עִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל זָהָב וְכוּי'. וְזֶה הָיָה אַחֵר פּוּרִים תַּקְס"ט. קֶדֶם
פּוּרִים סֵפֶר הַמַּעֲשֶׂה מַחְכֵּם וְתָם:

אות **סא**
ב, בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת פְּרֻשֶׁת נח שְׁנַת תַּק"ע, אַחֲרֵי שְׁאָמַר בְּלִיל שַׁבָּת הַתּוֹרָה
הַמְתַּחֲלָת: "וְזֶה בְּחִינַת הַסִּפֵּד עַל סְלוּק הַצְּדִיק" (סִימָן ס"ז תַּנִּינָא).
וּבְמוֹצָאֵי-שַׁבָּת נִכְנָסְנוּ אֵלָיו כְּדַרְכָּנוּ, וְהָטָה בִּידוֹ שְׁנִלְךְ מֵאֲתוֹ, וְתִכְף הִלְכָנוּ
מֵאֲתוֹ. וְהָיָה לָנוּ לְפָלָא, כִּי דַרְכָּנוּ הָיָה תְּמִיד לְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּמוֹצָאֵי-
שַׁבָּת, וְהָיָה לָנוּ צֶעַר קֶצֶת מְזָה. וְנִכְנָסְנוּ לְבֵית הָרֵב דְּפָה. אַחֵר אֵיזָה שְׁעוֹת
שָׁלַח הַמְּשָׁרֵת שָׁלוּ, וְקָרָא אוֹתָנוּ שְׁנִכְנַס אֵלָיו, וְנִכְנָסְנוּ אֵלָיו אֲנִי וְחַבְרֵי רַבִּי

נפתלי ני"י. וצוה לספר לו חדשות כדרך תמיד, שהיה שואל לספר לו חדשות דיקא. וספר לו רבי נפתלי מה ששמע אז, מענין מלחמת הצרפת שהיה באותן העתים. ואז באותה השיחה, היינו מתפללים ומתמיהים על גדל התנשאות שנתנשא כל-כך פתאום, כי היה בתחלה עבד פשוט ונעשה קיסר. ודברנו עמו אז מענין זה. ענה ואמר: מי יודע איזה נשמה יש לו, כי יכול להיות שנתחלף, כי בן בהיכלי התמורות נתחלפין לפעמים הנשמות וכו'. ואחר-כך התחיל לספר שכבר היה מעשה כזאת, שפעם אחת ילדה המלכה ובאותו העת וכו'. וספר כל המעשה של הבן מלך שנתחלף בסיומן

אחר שספר המעשה של הבן מלך ובן השפחה הנ"ל אז, היה לי וכוונת עם חברי רבי נפתלי, בענין מה שכתוב שם כשהלך על היריד שלקח כל אשר לו, והניח על האכסניא. ונדמה לאחד מאתנו שהניחם בשביל מה שהיה חיב על האכסניא, והשני אמר לא כן הוא, רק שהניחם סתם שם. ונתערבנו שם על זה. והלכנו ושאלנו את פיו הקדוש. והוא היה עוסק אז בעבודתו, והלך אנה ואנה בביתו כדרך הקדוש, והשיב לנו כדברי השני שהניח סתם לא בשביל חוב. אחר-כך היה אצלו איש אחד מחשובי אנשי-שלומנו, וספר רבנו ז"ל עמו, ואמר לו, שבאלו המעשיות שכשמנין דבור אחד מכפי מה שאמרו בעצמו חסר הרבה מהמעשה. וספר לו, הלא אלו השנים שנתערבו על ענין הנ"ל, נדמה לכאורה שזה דבר קטן ואין בזה קפיצא כל כך אם הוא כדברי זה או כדברי זה. ובאמת תלוי בזה הרבה, ויש בזה קפיצא ודקדוק גדול. ומזה תוכל להבין קצת עד היכן אלו המעשיות מגיעים. כי מאד עמקו מחשבותיו. אשרי מי שיזכה להשיג בהם קצת כפי מדרגתו:

אות סב

ג, (התחלת השיחה בשיחות הר"ן סימן קמ"ח) המעשה של הבעל תפלה הנ"ל התחילה אחר שספר עם החזן רבי יוסף דפה, ואנחנו עמדנו לפניו. והחזן הנ"ל היה מלבושו קרוע. ענה ואמר להחזן: הלא אתם בעל תפלה שעל ידה נמשך הכל (הינו כל השפעות), ומדוע לא היה לכם מלבוש (שקורין "קאפאטיו")? ובתוך כך התחיל לספר בזה הלשון: כבר היה מעשה כזאת שהיה בעל תפלה, וספר כל המעשה. ובתחלת ספורו לא ידענו שמספר מעשה ממעשיות שלו, רק סברנו שמספר מעשה סתם שארע כך. רק אחר-כך כשנכנס בדברים, הבננו נוראות הענין שמספר, שהוא מעשה נוראה ממעשיות שלו, שהם ספורי מעשיות של שנים קדמוניות:

אות

סג

ד, שִׁיף לְהִתְחַלֵּת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשְּׁבָעָה בְּעֵטְלִירֶס הַנִּדְפָס בְּהַשְׁיחוֹת סִימָן קמ"ט, עֵינֵי שָׁם. אַחַר תְּבוּת: "אֲנִי אֶסְפֵּר לָכֶם אֵיךְ פָּעַם אַחַת הָיוּ שְׂמַחִים", צָרִיךְ לִהְיוֹת: וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר אִזּוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: מָה אַתֶּם יוֹדְעִים אֵיךְ לְשַׂמַּח מִתּוֹךְ מְרָה שְׁחוֹרָה, אֲנִי אֶסְפֵּר לָכֶם אֵיךְ פָּעַם אֶחָד הָיוּ שְׂמַחִים וְכוּ'. נִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּפִרוּשׁ, שֶׁהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסָּפַר הֵם חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְרֵאוּיִים לְדַרְשָׁם בְּרַבִּים, לְעִמּוּד בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת וּלְסָפַר מַעֲשֶׂה מְאֹד. הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסָּפַר, כִּי הֵם חֲדוּשִׁים גְּבוּהִים וְנוֹרָאִים מְאֹד. (אָמַר הַמַּעֲתִיק, שֶׁמַּעֲתִי מִפִּי הָרַב נִפְתְּלִי ז"ל שֶׁאַחַר שֶׁסָּפַר רַבֵּנוּ ז"ל הַמַּעֲשֶׂה מִהַשְּׁבָעָה בְּעֵטְלִירֶס, הִפְלִיג בְּמַעֲלָתָהּ מְאֹד, וְאָמַר, שֶׁרָשָׁאִין לִסַּע לְבָרָאד וּלְכַנֵּס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלוֹמַר לְהַשְׁמִשׁ שִׁקְבָץ הָעוֹלָם לְדַרְשָׁה, וְלִהְיוֹת עַל הַשְּׁלָחַן (כְּפִי הַחֶמֶד הַמִּית הָעַם), וּלְסָפַר לָהֶם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה):

אות

סד

ה, שִׁיף לְהַשְׁיחוֹת (שִׁיחוֹת הַר"ן) סִימָן קנ"א אַחַר תְּבוּת "נִשְׁגָּבוֹת מַעֲלָתָם". אַחַר-כֵּן בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אַחַר חֲצוֹת עֲמִדְנוּ לְפָנָיו, וְדָבַר עִמָּנוּ. וּבִתּוֹךְ הַשְׁיִיחָה דָּבַר אֵיזָה דְּבִיר (שְׁקוֹרִין "וְעוֹרְטִיל") [בְּדִיחוּתָא] עַל הַפֶּתַח הַנִּקְרָאִים חַב"ד. אַחַר-כֵּן דָּבַר מְעַנֵּן כְּתַפִּים רַחֲבִים. אַחַר-כֵּן מְאוֹתָהּ הַשְׁיִיחָה נִתְגַּלְגַּל שֶׁשָּׂאֵל הֵיכָן אָנוּ עוֹמְדִים בְּהַמַּעֲשֶׂה, וְהַשְּׁבָנוּ לוֹ בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי. וְאִזּוֹ סָפַר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַחֲמִישִׁי, וְסָפְרָה בְּשִׂמְחָה:

אות

סה

ו, שֶׁמַּעֲתִי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ שֶׁאָמַר, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ ז"ל הַמַּעֲשֶׂה מְעַנֵּן הַצְּדִיק שֶׁנִּפְלַע פָּעַם אֶחָד לְעַצְבוֹת גְּדוֹל, שֶׁהִחִיָּה אֶת עַצְמוֹ עִם מָה שֶׁזָּכַר עַצְמוֹ גְּדוֹל הַחֶסֶד שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא עָשִׂי גוֹי, שֶׁנִּדְפָס כְּבָר בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת עֵינֵי שָׁם, שֶׁנִּכְתְּבָה כְּפִי מָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ ז"ל בְּעַצְמוֹ. וְאָמַר הָאִישׁ הַנִּי"ל שֶׁהוּא שָׁמַע מַעֲשֶׂה זֹאת מִפִּי רַבֵּנוּ ז"ל בְּסִגְנוֹן אַחַר קֶצֶת. וְאָמַר, שֶׁסָּפַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהִיָּה צְדִיק אֶחָד גְּדוֹל בְּמַעֲלָה

שְׁהִיָּה מִמָּאָרֵי דְחֻשְׁבָּנָא, שְׁהִיָּה מְחֻשָּׁב עֲצָמוּ בְּכָל יוֹם אִם עָשָׂה עֲבוּדַת הַיּוֹם בְּשִׁלְמוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כְּפִי דְרַכּוּ תְּמִיד. וְחֻשָּׁב הַדְּבָרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וּמִצָּא שֶׁלֹּא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ בְּשִׁלְמוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. כְּגוֹן שְׁהִיָּה צָרִיךְ לִילֵךְ אָנָּה וְאָנָּה בְּתוֹךְ הַבַּיִת כֶּךָ וְכֶךָ פְּעָמִים כְּפִי מַה שְׁהִיָּה צָרִיךְ כְּפִי הַשְּׂגָתוֹ הַגְּבוּהָ, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא הֵלֵךְ כָּל-כֶּךָ בְּבֵית כְּרָאוּי לוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִפְלַב בְּדַעְתּוֹ מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֲפָשָׁר לוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ. עַד שְׁהַחֲיָה עֲצָמוֹ בְּמַה שְׁזָכָה שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גוֹי. וְגַם בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֵׂה הָיָה קָצַת שְׁנוּי וְאֵינִי זוֹכֵר יוֹתֵר. וּמִזֶּה הֶעֱנִין תַּבִּין מַעֲלַת הַפְּלִגָּת אוֹתוֹ הַצְּדִיק, כְּמַה הָיָה גְּדוֹל בְּמַעֲלָתוֹ שְׁהִיָּה לוֹ עֲבוּדָה גְּבוּהָ בְּמַה שְׁהֵלֵךְ אָנָּה וְאָנָּה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, עַד שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁמַּעֲט לְפִי דַעְתּוֹ בְּעֲבוּדָה זֹאת, הַצְּטַעַר כָּל-כֶּךָ עַד שֶׁכְּמַעֲט לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ, לוֹלֵא שְׁהִזְכִּיר אֶת עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גוֹי. רְאֵה וְהִבֵּן וְהִבִּט עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים וְצַעֲרָם עַל מַעוּטָם בְּעֲבוּדָתָם, עַד הֵיכֵן עַד הֵיכֵן מְגִיעַ, אֲשֶׁרִי לָהֶם:

אות סו

ז, שִׁיךְ לְעִנְיָן הַנִּדְפָּס בְּסוּף סְפוּרֵי-מַעֲשֵׂיֹת הַמִּתְחִיל: דַּע, שִׁישׁ שְׁנֵי מִינֵי פְּלִטִין בְּאֶחָד דָּר מְלֻךְ וּבְאֶחָד דָּר עֶבֶד וְכוּ'. כְּשֶׁעוֹבְדִין הַשֵּׁם וְעִדִּין הוּא בְּבַחֲיִנַת עֶבֶד, עִדִּין הוּא בְּבַחֲיִנַת אֲרוּר חַס וְשְׁלוֹם. וַיֵּשׁ בְּחִינַת עֶבֶד בְּקִדְשָׁהּ, בְּחִינַת "מֹשֶׁה עֶבֶד ה'". וְדַע, שִׁישׁ מִצְוָה, שֶׁעַל יָדָהּ יוֹצְאִים מִבְּחִינַת עֶבֶד, וְהִיא מִצְוַת פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים (וְעִיֵּן לְקַמֵּן סִימָן ס"ט):

שיחות השיכים לשיחות הר"ן

אות סז

ח, שִׁיךְ לְהַשִּׁיחָה הַנִּדְפָּסַת בְּסוּף סְפוּרֵי-מַעֲשֵׂיֹת הַמִּתְחִיל: "הַפְּלִיג מְאֹד בְּגִדְלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ" (שיחות הר"ן ג'). וְשֵׁם חֶסֶד קָצַת וְלֹא נִכְתָּב כְּרָאוּי, וְכוּ' צָרִיךְ לְהִיּוֹת:

בהיותו יושב על העגלה, בעת שנסעתי עמו מפה ברסלב לאומאן להסתלק שם, ענה ואמר: השם יתברך גדול מאד ואין יודעים כלל וכו'. ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "גאט איז גרויס" (ומשך תבת "גרויס" [גדול] בנעימות נפלא למעלה, ואי אפשר לצייר זאת בכתב כלל). "מען ווייזט גאר נישט סע טואין זיך אויף דער וועלט אזאלכע זאכן מען ווייזט גאר ניט" [השם יתברך גדול אין יודעים כלל. נעשים דברים פאלו בעולם אין יודעים כלל]. ושאלתי אותו: הלא כבר אמרתם שעתה נודע לכם ענין תכלית הידיעה אשר לא נדע וכו'? השיב: "זינט איך בין ארויס פון ברסלב ביז אהער ווייז איך שוין אויך ניט" [מאז שיצאתי מברסלב עד כאן כבר גם איני יודע]. (כל זה אמר בשעת השיחה הנ"ל, ואז לא היה כי-אם שעה קלה מעת שיצא מברסלב. ואם אתה בקי קצת בעמקות שיחותיו הקדושות, תבין מזה מעט עצם גדלתו. כי כבר אמר שהאינו יודע שלו גדול ביותר וכו', ועתה התפאר שבשעה קלה כזו שוב אינו יודע כלל):

סח

אות

ט, שיך להשיחה לענין דאקטורים, שצריכים להתרחק מהם מאד בתכלית הרחוק עין שם (סימן נ' שיחות הר"ן). ואמר, שמי שיש לו חולה בתוך ביתו חס ושלום, אם היה אחד בא אצלו, והיה אומר לו שיתן להחולה הפאה גדולה עם עץ עב שקורין "דרוק", בודאי היה נבהל מזה. והרי כשמוסר את החולה ביד הדאקטיר הרי הוא כמוסר אותו לרוצח ממש. כי רפואותיו בודאי יזיקו לו יותר מהפאת הרוצח, ואיך יתרחק להמית החולה בידיים? וכי בשביל שהוא מכרח לעשות איזה דבר להחולה להשתדל בהצלתו על-פן הוא מוסרו להדאקטיר? אם-כן, יקרא אחד שיכה את החולה תכף מפת רציחה. והבן היטב. (ומה שרבונו ז"ל נסע בעצמו ללעמבערג ועסק שם ברפואות יש בזה סודות ודברים נסתרים מאד. כי לא היתה פונתו כלל במה שנסע לשם בשביל הרפואות, רק בשביל דברים אחרים הידועים לו. וכמו שכל הנסיעות שלו היו פליאות נעלמות ונשגבות, כמו הנסיעה לקאמיניץ ולנאוורייטש ולשאר יגראד וכיוצא בהם, המזכרים קצת בדברינו, כי היה לו בזה סודות נוראות מאד הנעלמות מעין כל חי. וכמו שפעם אחת כשבא מהדרכים הנ"ל, ספר איזה מעשה נוראה (מזבוב ועכביש) המבאר בספורי-מעשיות, ואמר שזאת המעשה מבארת ענין הנסיעה שלו. ובאמת הדבר סתום וחתום מאד, כי מי יוכל לעמוד בסוד המעשיות שספר, או בסוד הנסיעות וההנהגות הנפלאות הנעלמות שלו. וכמו כן היתה הנסיעה שלו ללעמבערג. ומאחר שיצא ובא לשם, היה מכרח מן השמים לעסק שם ברפואות מטעמים וסודות הידועים לו. אבל כשבא משם, אז דיקא הרבה לספר ביותר מהרחקת הרפואות. ואמר אז כמה תורות. וגם מקדם

שְׁנִסַּע לְלַעֲמַבְעָרָג הָיָה מְדַבֵּר מֵעַנְנוּ זֶה, אָבֵל אַחֲר־כֶּף הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה
מְאֹד מְזָה לְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּתַכְלִית הַרְחִיק):

סט

אות

י, שִׁיחַ לְהַשִּׁיחַה הַנִּדְפָּסֶת בְּסוּף סְפוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת הַמִּתְחַלֵּת: "יֵשׁ דָּבָר
שְׁפוּרָח בְּמַחְשָׁבָה" (שיחות הר"ן נ"ח). זֹאת הַשִּׁיחָה שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ עַל
הַעֲגָלָה קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה שֶׁל: "דִּיּוּ לְעֶבֶד לְהִיּוֹת כְּרַבּוֹ, בְּחִינַת דִּיּוּ עַל
הַסִּפְרָ" עֵינֵי שֵׁם (בִּלְקוּטֵי א' בְּסִימָן קצ"ב).
וּמַעֲשֵׂה שֶׁהָיָה כֶּף הָיָה: שְׁנִסַּעְתִּי עִמּוֹ עַל הַעֲגָלָה לְלוֹוֹתוֹ כְּשֶׁנִּסַּע לְטַשְׁעָה־רִין
עַל שֶׁבֶת שִׁירָה. וְאִזּוּ בְּדַרְדָּר אָמַר, שֶׁפָּרַח לְפָנָיו בְּאוֹתוֹ הִרְגַע אֵיזָה דָּבָר, וְאָמַר
אִזּוּ עַנְנוּ הַנִּ"ל. וְאִזּוּ דָּבָר עִמִּי הַרְבֵּה, וְחִזַּק אוֹתִי, וְנַחֵם אוֹתִי אִזּוּ הַרְבֵּה
בְּדַבְרִים עֲרָבִים וְנִעִימִים, וְהַשִּׁיב אֶת נַפְשִׁי מְאֹד. וְאָמַר לִי: הֲלֹא הַכֹּל
יִתְבַּטְּלוּ לְפָנֵי הַנַּחֲת רֹחַ שִׁיחָה לָךְ. וְכִי זֶה מְלֹאכָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְהֶאֱדָם
בְּעוֹלָם הַבָּא לְבַד, אֲלֵא שְׁגַם בְּעוֹלָם הַזֶּה יְהִי טוֹב לוֹ. עַד שֶׁמֶרְבוּי
הַהִתְקַרְבוּת שֶׁקָּרַב אוֹתִי אִזּוּ, וְהַתְּגַלוּת הָאֵהָבָה בְּדַבְרִים מְתוּקִים שֶׁדָּבָר
עִמִּי, נִתְעוֹרְרוּ אֲצִלִּי דְמַעוֹת לְבָבוֹת מִחֲמַת שְׁמַחָה:

סט-ב

אות

אַחֲרֵי שֶׁאָמַר הַשִּׁיחָה הַמִּתְחַלֵּת: "הִיִּתְכֹן שְׁאֲנוּ מְנִיחִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
לְגֹזֵר גְּזֵרוֹת" (שיחות הר"ן ס"א). אָמַר אַחֲרֵי כֶּף דְּבָרֵי צְחוּת: "אֲלֵקִים
אֵל דְּמִי לָךְ". לְבָלִי לְהַנִּיחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' דְאָמְעוּ. שֶׁהִתְבָּה הַזֹּאת
הִיא בְּלִשׁוֹנָם "טְרַאכְטִין":

ע

אות

יא, שִׁיחַ לְשִׁיחוֹת שֶׁאַחֲרֵי סְפוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת, מֵה שֶׁכְּתוּב שֵׁם שְׁצָרִיכִין בְּתַפְלָה
לַעֲשׂוֹת לְעֲצָמוֹ רְגֹז וְכוּ' (שיחות הר"ן ע"ד). וְאָמַר, שֶׁזֶה בְּחִינַת: "לְעוֹלָם
יִרְגִּיז אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרָע" (קְדוּשִׁין ל:). יִרְגִּיז דִּיקָא, לְשׁוֹן רְגֹז,

אות

עא

יב, שְׁיָדָה לְלִקְוֹטֵי מוֹהַרִין שְׁאֲצֵל הַמַּעֲשִׂיּוֹת לַמַּאֲמָר הַמִּתְחִיל: "דַּע שְׁיֵשׁ חֲבִילוֹת" וְכוּ' (שיחות הר"ן פ"ט). וְחִסַּר שֵׁם מְשׁוּרָה ט' עַד שׁוּרָה ה' שְׁבִדָּף י"ד הַסְמוּךְ. וְכֵן צָרִיךְ לְהִיּוֹת: "מַעֲבִיר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן". הִנֵּנוּ עֲוֹן רֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה (וּבִזָּה מְדִיק מְאֹד לְשׁוֹן "רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן". כִּי עַל-פִּי פְּשׁוּטוֹ תַּמּוּהָ, אִיךְ שְׁיָדָה שְׁתֵּי פְּעָמִים רֵאשׁוֹן? כִּי אֵין רֵאשׁוֹן אֶלָּא אַחַד? אִךְ עַל-פִּי הַנִּי"ל מְדִיק הֵיטֵב. כִּי הִנֵּנוּ עֲוֹן רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה כַּנִּי"ל). וְאַזִּי, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַעֲבִיר עֲוֹן רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה, שְׁכַל שְׁאָרֵי הָעוֹנוֹת שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה הֵיוּ תַלְוִיִּים וְנִגְרָרִים אַחַר הָעוֹן הָרֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה כַּנִּי"ל. וְעַכְשָׁו, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הַעֲבִיר וּבִטַל הָעוֹן רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה, וְעַתָּה, מִהִיכֹן יִקְבְּלוּ שְׁאָר הָעוֹנוֹת שֶׁל כָּל חֲבִילָה וְחֲבִילָה חַיּוֹת, מֵאַחַר שֶׁנִּתְבַּטַּל וְנִפְסַק שְׁרָשָׁם שֶׁהוּא הָעוֹן הָרֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה כַּנִּי"ל? וְאַזִּי שְׁאָרֵי הָעוֹנוֹת שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה שְׁבִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבָאִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁיִתֵּן לָהֶם חַיּוֹת, וְאַזִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ נוֹתֵן לָהֶם חַיּוֹת, וְנִפְטָר הָאָדָם מֵהֶם, כִּי אֵין צָרִיךְ לָתֵן לָהֶם עוֹד חַיּוֹת עַכְשָׁו, אַחַר שֶׁזָּכָה לְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ לְהַעֲבִיר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְכוּ' כַּנִּי"ל. כִּי עַכְשָׁו שָׁבוּ שְׁאָרֵי הָעוֹנוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִקְבָּלִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ חַיּוֹת. וְזֶהוּ בְּחִינַת: "אֶלְמָדָה פּוֹשְׁעִים דְּרַכִּיךְ וְחַטָּאִים אֶלִיךְ יִשׁוּבוּ" (תהלים נ"א). "דְּרַכִּיךְ", זֶהוּ בְּחִינַת הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב: "הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת דְּרַכִּיךְ" (שמות ל"ג). וְהִרְאָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים. הִנֵּנוּ, כְּשֶׁלּוֹמְדִים לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַנִּי"ל, אִזּוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַעֲבִיר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה כַּנִּי"ל. אִזּוֹ: "וְחַטָּאִים אֶלִיךְ יִשׁוּבוּ". הִנֵּנוּ, שֶׁהַחַטָּאִים הַנִּשְׁאָרִים שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה אֶלִיךְ יִשׁוּבוּ, כִּי חוֹזְרִים וְשְׁבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְקַבֵּל חַיּוֹת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ, מֵאַחַר שֶׁנִּפְסַק שְׁרָשָׁם שֶׁהוּא הָעוֹן הָרֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁבִכְל חֲבִילָה וְחֲבִילָה, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַעֲבִירוֹ עַל-יְדֵי הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים. אִךְ מֵאֵין הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לָהֶם חַיּוֹת

אות

עב

יג, שִׁיָּד לְמָה שֶׁמְבַאֵר בְּהַשִּׁיחוֹת, שֶׁהַחֲרָף הִיא בְּחִינַת עֲבוּר וְקִיץ הוּא בְּחִינַת לְדָה (סִימָן צ"ח). וְאִז דְּבַר עֲמֻנו שִׁיחָה נִפְלְאָה וְנִשְׁפָּח הָרֵב. וּמָה שֶׁאֲנִי זֹכֵר עֲדֵין הוּא, מָה שֶׁדְּבַר אִז מְעַנֵּן הַקִּיץ שֶׁהִיָּה מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא. כִּי שִׁיחָה זֹ הִיָּתָה בִּימֵי נִיסּוֹן קִדְּם פֶּסַח, בְּעֵת שֶׁהִיָּה הַבְּרִית שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֲפָרַיִם ז"ל בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי לַמִּילָה. וְדְבַר אִז, שֶׁבְּחֲרָף כָּל עֲשָׂבִים וְכָל הַצְּמָחִים כָּלֵם מֵתִים, כִּי בְּטֵל כָּחַם בְּחֲרָף וְהֵם אִז בְּבְחִינַת מִיתָה, וּכְשָׁבָא הַקִּיץ כָּלֵם נִתְעוֹרְרִים וְנִחְיִים. וְאִז טוֹב וַיִּפֶּה כְּשִׁיּוֹצְאִים לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֵה, שִׁיחָה זֹ תִפְלָה, וְתַחֲנֶנֶה וְכִסּוּפִין לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ. וְאִז, כָּל שִׁיחַ הַשָּׂדֵה הַמִּתְחַלֵּלִים לְחַיּוֹת אִז וְלְצִמָּח, כָּלֵם נִכְסָפִים וְנִכְלָלִים בְּתוֹךְ תִּפְלָתוֹ וְשִׁיחָתוֹ. וְהָאֲרִיךְ אִז בְּשִׁיחָה נִפְלְאָה בְּעֵנִין זֶה וְעוֹד בְּשָׂאֵר עֲנִינִים:

אות

עג

יד, שִׁיָּד לְהַשִּׁיחָה הַנִּדְפָּסֶת בְּסִימָן ל' [ל"ט], מָה שֶׁכָּתַב שֶׁם שֶׁצָּרִיכִין לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ בְּקִיר, הֵינּוּ לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ שֶׁהוּא הַמַּח בְּקִירוֹת הַלֵּב וְכוּי עֵינֵי שָׁם. אַחַר-כֵּן שֶׁמְעַתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁזֶה בְּחִינַת: "וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר" (ישעיה ל"ח), שֶׁהִסָּב וְהִמְשִׁיךְ הַפָּנִים, שֶׁהוּא הַמַּח וְהַדְּעַת אֶל קִירוֹת הַלֵּב. הֵינּוּ פְּנִי"ל, כִּי עֵקֶר הַפָּנִים הוּא הַחֲכָמָה וְהַדְּעַת, שֶׁהוּא אֹרֶךְ הַפָּנִים כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחַר (לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן חֶלֶק א' סִימָן ל"ה):

שיחות השיכים לספר המדות

אות

עד

טו, שִׁיָּד לְהָאֶלֶף-בֵּית [סֵפֶר הַמִּידוֹת] לְעֵנִין הַרְפּוּאוֹת הַנֶּרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחַר. אָמַר, שֶׁהִיָּה לוֹ בְּהָאֶלֶף-בֵּית אוֹת ר' עַל רְפוּאָה, שֶׁהִיָּה כְּתוּב שֶׁם כָּל הַרְפּוּאוֹת, וְלֹא הִיָּה חוֹלְאֵת בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא הִיָּה כְּתוּב שֶׁם רְפוּאָתוֹ, אִךְ לֹא

אות

עה

טו, שִׁיף לְהֶאֱלֹף-בֵּית הַחֹדֶשׁ אֹת ד' דַּעַת סִימָן א', הַמִּתְחִיל: "דַּע כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְכָל נְבְרָא יֵשׁ קוֹמָה מִיְחֻדָּת. לְמִשָּׁל מִיֵּן הָאָרִיָּה וְכוּ'. וְהַהֲבִדְלִים כָּלֶם הֵם רְמוּזִים בְּתַמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת בְּצַרְוּפֵיהֶם. וְהַזֹּכֶה לְהַבִּין אֶת הַתּוֹרָה" וְכוּ'. נִרְאָה לִי, שֶׁזֶה עֲנִין הַשִּׁיחָה שֶׁשֶׁמַּעֲתִי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ קָדָם שֶׁבַת חֲנֻכָּה תַקְס"ה מֵעֲנִין הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הַתַּמוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם כָּלֶם נִכְלָלִים בְּתַבַּת "אָדָם" הַנֶּאֱמָר בְּתוֹרָה "נַעֲשֵׂה אָדָם". כִּי בְּזֶה הַתַּבָּה "אָדָם", שֶׁאֲמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "נַעֲשֵׂה אָדָם", בְּתַבָּה זֹאת נִכְלָלִים כָּל מִינֵי הַתַּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁפְּעוּלָם. וְכֵן בְּתַבַּת: "בְּהֵמָה" וְ"חַיָּה" הַנֶּאֱמָר בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, בְּזֶה הַתַּבָּה גַם-כֵּן נִכְלָל כָּל הַתַּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה. וְכֵן שְׁאֵר הַנְּבְרָאִים. וְהָאָרִיף בְּשִׁיחָה זֹאת, וְאֲמַר אָז, שֶׁיֵּשׁ חֲכָמוֹת אֲפֵלוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּכְוֹלִין לַחֲיוֹת בָּהֶם לְבַד בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה. וְהָאָרִיף בְּשִׁיחָה זֹאת הַרְבֵּה וְלֹא זָכִינוּ לְכַתְּבָהּ:

אות

עו

יז, שִׁיף לְהֶאֱלֹף-בֵּית הַחֹדֶשׁ אֹת דַּעַת סִימָן א' בְּסוּפּוֹ: "וְגַם יוֹדַע הַתְּאֻחָדוּתָם, הִינּוּ רְאִישֵׁיָם וְתַכְלִיתָם. כִּי בְּרָאשִׁית וּבְתַכְלִית הֵם בְּאֻחָדוּת בְּלִי הַבְּדִל". אֲפֹשֶׁר שֶׁזֶה הִיָּה קִצַּת כְּוִנַּת רַבֵּנוּ ז"ל בְּהַתּוֹרָה הַמִּתְחַלֶּת: "לָכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה', כִּי לְכָל דָּבָר יֵשׁ הַתְּחִלָּה וְתַכְלִית" וְכוּ', עֲנִין שֶׁם הֵיטֵב (בְּלִקוּטֵי תַנִּינָא סִימָן ל"ט). וְאֲפֹשֶׁר הִיָּתָה כְּוִנַּתוֹ עֲנִין הַנִּ"ל, שֶׁצָּרִיכִין לְזַכּוֹת לַיָּדַע וְלַהֲשִׁיג עֲנִין הַנִּ"ל, שֶׁבְּהַתְּחִלָּה וְהַתְּכִלִּית הֵם בְּאֻחָדוּת בְּלִי הַבְּדִל. כִּי זֹאת הַתּוֹרָה "לָכוּ חֲזוּ" הַנִּ"ל לֹא זָכִיתִי לְהַבִּינָה הֵיטֵב בְּשַׁעֲה שֶׁשֶׁמַּעֲתִי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ, וְגַם כְּשֶׁרָאָה הַתּוֹרָה בְּכַתָּב אֲמַר, שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה לֹא כְּוִנַּתִּי לְדַעְתּוֹ. וְאֲמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: לֹא כָּדָא אֲמַרְתִּי, וְגַם אֲפֵלוֹ לֹא כָּדָא הִיָּתָה כְּוִנַּתִּי. וְאֲפֹשֶׁר הִיָּתָה כְּוִנַּתוֹ עֲנִין הַנִּ"ל, וְזֶה לֹא בְּאֻרְתִּי שֶׁם בְּכַתָּב, עַל-כֵּן אֲמַר שֶׁלֹּא כְּוִנַּתִּי לְדַעְתּוֹ. וְהִי יוֹדַע נִסְתָּרוֹת:

יח, שִׁיחַ לְאֶלֶף-בַּיִת הַחֲדָשׁ שֶׁחָבַר בְּיָמֵי יְלָדוּתוֹ: "עַל-יְדֵי זְרִיזוּת, בְּנִקְל לְהִיּוֹת פְּרָנָס הַדּוֹר בְּגִשְׁמִיּוֹת אוֹ בְּרוּחָנִיּוֹת, וְסִימָן לְדַבָּר: "לֵךְ אֶל נַמְלָה עֲצִיל" (מִשְׁלֵי ו'). עַל-זֶה כָּתִיב: "מִשְׁשֵׁם רוּעִיהַ אָבִין יִשְׂרָאֵל" דְּהִינּוּ פְּרָנָס (הַתְנַשְׂאוֹת חֶלֶק שְׁנֵי אוֹת ד'). הִינּוּ לְזָכוֹת לְהַתְמַנּוֹת לְהִיּוֹת פְּרָנָס, זֶה עוֹמֵד עַל זְרִיזוּת הַנְלָמָד מִהַנְמָלָה, כִּי: "מִשְׁשֵׁם רוּעִיהַ אָבִין יִשְׂרָאֵל" כְּנִ"ל. וְעַנְיָן זֶה כָּבֵר נְדַפֵּס בְּאֶלֶף-בַּיִת הַחֲדָשׁ בְּלִשׁוֹן אַחֵר, אֵד בְּסִגְנוֹן זֶה שֶׁמֵּעֵתִי זֶה הָעַנְיָן מִפִּי: הַקְדוּשׁ:

שיח להשיחות שהיה אצל כל תורה

יט, הַתּוֹרָה "אַתֶּם נֹצְבִים" בְּלִקוּטֵי א' בְּסִימָן מ"ד, אָמַר בְּשֶׁבֶת שְׁקָדָם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תַּקְס"ג, בְּשֶׁבֶת הָרֵאשׁוֹן שְׁנַת קַרְבְּתֵי אֱלֹו. וְשֵׁם מְדַבֵּר מֵעַנְיָן מְחִיאַת כְּפִים בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה. וְדַע שֶׁבְּאוֹתוֹ הָעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אַז הָיָה סְמוּךְ לְכַנִּיסָתוֹ לְפָה בְּרִסְלָב, וְאֵז דָּבַר הַרְבֵּה מֵעַנְיָן מְחִיאַת כְּפִים בְּתְפִלָּה. וְסִפֵּר לִי שֶׁבְּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לְפָה, עָמַד פֶּעַם אַחַת עַל פֶּתַח בַּיִת הַמְדַרְשׁ שֶׁבְּבֵיתוֹ וְהוֹכִיחַ אֶת הָעוֹלָם עַל אוֹדוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁאֵינָם מְתַפְּלָלִים כְּרְאוּי. וְעָנָה וְאָמַר, שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין מִשׁוּם אֶחָד מִהַמְתַּפְּלָלִין שׁוּם הַמְחִיאַת כְּפִי. וּמָזָה הַבְּנֵנו מִיָּד שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהַחְזִיר הָעֵטְרָה לְיוֹשְׁנָה, שִׁיחְזִרוּ לְהַתְעוֹרֵר לְהַתְּפִלָּל בְּכּוֹנֵה וּבְחִיּוֹת וְהַתְּלַהֲבוֹת וּבְכַח גְּדוֹל, כְּמוֹ הַחֲסִידִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּיָמֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל וְתַלְמִידָיו הַקְדוּשִׁים שֶׁהָיוּ בְּדוֹרוֹת שְׁלִפְנֵינוּ. כִּי בְּתְחִלַּת יָמֵי רַבְּנוּ ז"ל כָּבֵר הַתְּחִילוֹ הַחֲסִידִים לְהַתְּקַרֵּר וְכוּ', וְהוּא ז"ל יָגַע וְטָרַח הַרְבֵּה לְתַקֵּן כָּל זֶה לְהַחְזִיר הָעֵטְרָה לְיוֹשְׁנָה. גַּם בְּעֵת הַהִיא קָדָם הַשֶּׁבֶת שְׁלִפְנֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנִּ"ל, הָיוּ אֶצְלוֹ שְׁנֵי חֲסִידִים מִהַחֲשׁוּבִים קֶצֶת וְסֵעֵדוֹ אֶצְלוֹ ז"ל, וּבְתוֹךְ שִׁיחְתָּן עָמוּ הָיוּ מְתַלּוֹצְצִים מְאֹד בְּנַעֲמָרִיב שֶׁדָּרְכוּ לְהַרְבוֹת בְּמְחִיאַת כְּפִים בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה. וְהַקְפִּיד רַבְּנוּ ז"ל עַל זֶה, וְדַבֵּר אֶתֶם קְשׁוֹת, וְאָמַר לָהֶם: וְכִי אַתֶּם יוֹדְעִים מֵהוּ מְחִיאַת כְּפִים בְּתְפִלָּה וְכָל הָעַנְיָנִים שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עַד שֶׁאַתֶּם מְתַלּוֹצְצִים מְזֶה הָאִישׁ הַנִּ"ל שֶׁלֹּא נִתְקַבַּל אֶצְלָכֶם מְחִיאַת כְּפִים שְׁלוֹ? וְאַחֵר-כֵּן בְּשֶׁבֶת שֶׁאַחֵר זֶה, שֶׁהוּא שֶׁבֶת שְׁלִפְנֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בְּאֵתִי אֲנֹכִי עַל

שָׁבַת. וְאִזּוֹ אָמַר הַתּוֹרָה "אַתֶּם נֹצְבִים" עַל עֲנִין מְחִיאַת כְּפִים. וְהִיא הִיָּתָה הַתּוֹרָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁזְּכִיתִי לְשָׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, וְתִכְף כְּתַבְתִּי אוֹתָהּ בְּעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה תְּהִלָּה לְאֵל חַיִּי. גַּם אַחֲר־כֵּן בְּסִמּוּךְ, אַחֲרֵי חֵג הַסְּכּוֹת, בָּא אִישׁ אֶחָד מִנְּעֻמְרִיב אֵלָיו. וְהוּא הָיָה הָאִישׁ שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ קֶדֶם רֵאשׁ-הַשָּׁנָה, שֶׁהָיָה מֵתְלוּצֵץ מִמְּחִיאַת כְּפִים שֶׁל אֶחָד בְּנֵי־ל. וְהָאִישׁ הַזֶּה בָּא עַל אוֹדוֹת בְּנוֹ שֶׁנִּחְלָה אֶצְלוֹ רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ. וְהִרְאָה לוֹ רַבְּנוּ ז"ל מֵאִמֵּר אֶחָד בְּפָרִי עֵץ הַחַיִּים בְּעֲנִין: "וַיֵּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם", שֶׁהוּא רֵאשִׁי-תְבוּת "שְׁלוֹ", שֶׁהוּא בְּחִינַת: "שְׁלוֹ הֵייתִי וַיִּפְרַרְנִי" (איוב ט"ז) וְכוּ' (ע' שַׁעַר חֲזַרְתִּי הַעֲמִידָה פ"ז בְּסוּפּוֹ). וְצִוָּה לוֹ שֶׁיֵּאמֶר לְפָנָיו זֶה הָעֲנִין וְהִכְרַח לוֹמַר לְפָנָיו. וְאַחֲר־כֵּן אָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל הַתּוֹרָה עַל מְחִיאַת כָּף שֶׁבְּסִימָן מ"ו, מֵעֲנִין הַשְּׁלֵשׁ יָדִים וְכוּ', עֵין שָׁם. אָבֵל זֶה הָאִישׁ מֵיֵאֵן לְהַטּוֹת שְׁכָמוֹ, לְסַבֵּל עַל תּוֹרָה וְלְהִתְקַרֵּב אֵלָיו ז"ל. וְחֲזַר לְבֵיתוֹ וְהִילָד נִחְלָשׁ יוֹתֵר. וְסִפֵּר לִי הָאִישׁ כֹּל הָעֲנִין הַנִּזְכָּר שֶׁעֲסַק עִמּוֹ רַבְּנוּ ז"ל, וְכֹל הַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁאָמַר לוֹ אִזּוֹ. גַּם סִפֵּר לִי שֶׁרַבְּנוּ ז"ל סִפֵּר לוֹ אֵיזָה מַעֲשֶׂה מְאֹדוֹן אֶחָד שֶׁהָיָה עֲזוּ פָּנִים וְקָשָׁה בְּיוֹתֵר שֶׁקּוֹרִין "בְּאַנִּיט", וְאִינוֹ זוֹכֵר הֵיטֵב הַמַּעֲשֶׂה. וּבִקֵּשׁ מִמֶּנִּי הָאִישׁ, שֶׁכִּשְׁאַסַּע אֵלָיו שֶׁאֲזָכִיר לְפָנָיו אֶת הַיֶּלֶד וְלִבְקֵשׁ אוֹתוֹ שִׁיּוֹשִׁיעַ לוֹ. וְאֲנִי נִסְעֵתִי בְּסִמּוּךְ אֵלָיו ז"ל, וְדַבַּרְתִּי עִמּוֹ מִזֶּה. עָנָה וְאָמַר: עוֹד הַיֶּלֶד חַי? (בְּלִשׁוֹן תְּמִיחָה). וְעַמְדַתִּי מֵרַעִיד וּמִשְׁתוֹמֵם. כִּי הִבְנַתִּי מִדְּבָרָיו שֶׁכִּבֵּר נַחֲתָם הַגָּזַר דִּין עַל הַיֶּלֶד לְמִיתָה רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ. עָנָה רַבְּנוּ ז"ל וְאָמַר: אִם הָיָה הָאִישׁ הַנִּזְכָּר מְקַבֵּל דְּבָרֵי כְּבֹד הָיָה הַיֶּלֶד שֶׁבִּלְבָבֵי אוֹתוֹ (כְּאוֹמֵר, אָבֵל עֲכָשׁוּ שְׁלֵא קִבֵּל דְּבָרֵי אִי אֶפְשָׁר שִׁיחִיָּה הַיֶּלֶד). וְכֵן הוּא שֶׁבְּסִמּוּךְ נִפְטַר הַיֶּלֶד רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ. וְכִשְׁדָּבַר רַבְּנוּ ז"ל עִמִּי מֵאִישׁ הַנִּזְכָּר שְׁלֵא קִבֵּל דְּבָרָיו, הַתְּחַלְתִּי לְהַמְלִיץ עֲבוּרוֹ. וְאָמַרְתִּי: אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקַרֵּב וְהֵלֵא הוּא כְּבֹד מְקַרֵּב וְכוּ' (הֵינּוּ לְאֶחָד מֵהַחוֹלְקִים). הַשִּׁיב הוּא ז"ל: אִם-כֵּן יֵשׁ לוֹ נִסְיוֹן גָּדוֹל. כְּלוּמַר, וְכִי מַה בְּכַף? וְכִי מִפְּנֵי זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקַרֵּב? רַק שֶׁהַנִּסְיוֹן שְׁלוֹ גָּדוֹל. וּבּוֹדָאִי הוּא צָרִיךְ לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹן וּלְשַׁבֵּר כֹּל הַמְּנִיעוֹת וְלְהִתְקַרֵּב:

עט

אות

כ, הַתּוֹרָה: "יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה בְּחִינַת תּוֹדָה" וְכוּ' (לְקוּטֵי תַנִּינָא בְּסִימָן ב'), זֹאת הַתּוֹרָה אָמַר בְּשִׁבְתִּי חֲנֻכָּה. וּבְאוֹתָהּ שָׁנָה בָּא מְלַעֲמַבְעָרָךְ. וּלְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי, הַמְּשִׁיךְ בְּזֶה בְּחִינַת תְּקוּן קָרְבַן תּוֹדָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהִבְיֵא עַל שְׁחִזּוֹר מִשָּׁם בְּשְׁלוֹם לְבֵיתוֹ. כִּי זֶה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה וְנִפְלְאָה מְאֹד לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל. כִּי אִם הָיָה נִשְׁאָר שָׁם בְּלַעֲמַבְעָרָךְ, אֶפְשָׁר הָאוֹר הָיָה מְסִתֵּלֵק לְגַמְרֵי חֵס וְשְׁלוֹם, וְלֹא הֵינּוּ שׁוֹמְעִין כֹּל הַנוֹרְאוֹת שֶׁהָיָה מְגַלָּה לָנוּ אַחֲר־כֵּן, בְּתוֹרוֹתָיו וְשִׁיחוֹתָיו שֶׁאָמַר אַחֲר־כֵּן. בְּפִרְטֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת, שֶׁעֲקָר הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת גָּלָה לָנוּ אַחֲר־כֵּן, בְּפִרְטֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשְּׁבַעָה בְּעֵטְלִירֵס". וּבּוֹדָאִי רָאוּי לְהִבְיֵא קָרְבַן תּוֹדָה עַל יְשׁוּעָה כְּזֹאת. גַּם כְּמָה

פְּעָמַיִם אַחֲרֵי שְׂבָא מְלַעַמְבֶּעֶרֶג, שְׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ ז"ל, שְׁנַתְּנוּ שְׂבַח וְהוֹדִיָּה גְדוֹלָה
לְהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ עַל שְׁחֹזַר מִשָּׁם. וּבַעֲת הַטִּיּוֹל, בְּכָל עֵת שְׂבָא עַל אֵיזָה מְקוֹם
שְׁהִיָּה שָׁם מִכְּבָר, קִדְּם שְׁנִסְע לְשָׁם, הִיָּה אוֹמֵר שְׂרָאוּי לְשִׁבְח לְהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ
עַל שְׁחֹזַר וְהִבִּיאֲנִי לְכָאן לְחֹזַר וְלִהְיוֹת בְּאֵלוּ הַמְּקוֹמוֹת, כִּי הִיִּיתִי סְבוּר
שְׁחַס וְשָׁלוֹם לֹא אָשׁוּב לְרֵאוֹתֶם עוֹד:

פ

אות

כֹּא, מַה שְׁנִאָּמַר שָׁם בְּסוּף עַל פְּסוּק "וַיְהִי מִקֶּץ", עַל-פִּי מֵאָמַר רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל עַל "בֵּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא" (חֲגִיגָה ה:). זֶה נִתְגַּלְגַּל עַל-יְדֵי אִישׁ אֶחָד
מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שְׁנִסְע אֵלָיו עַל שְׂבַת חֲנֻכָּה מִבְּרֶסֶלֶב, וְנִתְעַכֵּב בְּנַעֲמָרוּב וְלֹא
בָּא עַל אוֹתוֹ שְׂבַת, וְאַחֲרֵי שְׂבַת בָּא לְכָאן. וְרַבֵּנוּ ז"ל בְּעֵת שְׂאָמַר הַתּוֹרָה
"יְמֵי חֲנֻכָּה" הַנִּ"ל, לֹא סִיִּם לְפָרֵשׁ הַמְּקָרָא הַנִּ"ל עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנִּ"ל, עַד
שְׂבָא הָאִישׁ הַנִּ"ל אַחֲרֵי שְׂבַת, אִזְ הִתְחִיל לְפָרֵשׁ הַמְּקָרָא הַנִּ"ל עַל-פִּי מֵאָמַר
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מֵעַנְיָן "בֵּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא". וְהִיָּה מֵעַנְיָנוּ, כִּי זֶה הָאִישׁ הִיָּה
מִמֶּשׁ בֵּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא, כִּי בְּשְׂבַת לֹא הִיָּה אֶצְלוּ רַק אַחֲרֵי-כֵן בַּחֲל יוֹם
אֶחָד לְבַד. וְרֵאוּנוּ נִפְלְאוֹת ה', שְׁעַל יְדוֹ דִּיקָא נִאָּמְרוּ דְּבָרִים אֵלוּ, שְׁיֵשׁ לְהֵם
שְׂיָכוֹת אֵלָיו. וְהֵם מְרַמְזִים בְּמְקָרָא הַנִּ"ל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאָר מַה שְׁיֵשׁ בְּלִבֵּי
עַל-זֶה. כִּי כָּל דְּבָרָיו הִיוּ בְּמִשְׁקַל גְּדוֹל וְנִפְלָא, כְּמַבְאָר בְּמְקוֹם אַחֲרֵי. וְגַם
אִז רְאִיתִי זֹאת. כִּי מִקִּדְּם בְּשְׂבַת לֹא גָּלָה כָּלָל עַל הַמְּקָרָא "וַיְהִי מִקֶּץ", כִּי
הַתְּגַלּוֹת הַתּוֹרָה הוּא כְּפִי הַנְּפִשׁוֹת שְׁנִמְצָא אִז לְפָנָיו (כְּמַבְאָר בְּהַתּוֹרָה
"אַשְׁרֵי") (לְקוּטֵי א' בְּסִימָן י"ג). וְכֵן בְּהַתּוֹרָה "תְּשַׁעָה תְּקוּנִים" (סִימָן כ'
בְּלְקוּטֵי א'). וְאַחֲרֵי כֵן, כְּשִׂבָּא הָאִישׁ הַנִּ"ל, אִז גָּלָה פְּרוּשׁ הַתְּחִלַּת הַמְּקָרָא
עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנִּ"ל, הִיָּנוּ "וַיְהִי מִקֶּץ" וְכוּ', כְּמַבְאָר בְּמְקוֹמוֹ עֵינֵי שָׁם. אֲבָל
שְׂאָר הַמְּקָרָא לֹא סִיִּם לְפָרֵשׁ. וְאַנְכִי הַפְּצַרְתִּי מֵאֵד אוֹתוֹ שְׁיִפְרֹשׁ לָנוּ הַשְּׂאָר,
וְלֹא רָצָה בְּשׁוּם אַפֵּן. וְאִז רְאִיתִי אִידָּ כָּל דְּבוּר וְדְבוּר יוֹצֵא בְּמִשְׁקַל גְּדוֹל

כְּפִי הַנְּפִשׁוֹת וְכִסּוּפִין וְכוּ'.
גַּם מַה שְׁמַבְאָר שָׁם עַל הָאֲרַבְעָה דְּבָרִים שְׁהִרְאָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שְׁהֵם: חֲרוּב
יוֹכִיחַ וְכוּ', גַּם הַתְּגַלּוֹת אֵלוּ הַדְּבָרִים לֹא גָּלָה בְּשַׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה רַק
בְּדָרְךָ כָּלָל, אֲבָל לֹא בְּפָרֵט (נ"א: בְּאַרְס בְּפָרוּשׁ) כְּמוֹ שְׁמִפְרֹשׁ עֲתָה. עַד שְׂבָא
אַחֲרָיו רַבִּי יַחִיאֵל ז"ל עִם עוֹד אֲנָשִׁים שְׁנִסְעוּ גַם-כֵּן עַל אוֹתוֹ שְׂבַת, וְנִתְעַכְּבוּ
גַם-כֵּן. וְאַחֲרֵי-כֵן כְּשִׂבָּאוּ, אִז דִּיקָא גָּלָה עֵנְיָן הַנִּ"ל. וּבְאֵר הָאֲרַבְעָה דְּבָרִים
הַנִּ"ל עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנִּ"ל בְּפָרוּשׁ, הִיָּנוּ כְּנִ"ל:

אות

פא

א, שְׁנַת תַּקס"ה. הַיִּיתִי עוֹמֵד סָמוּךְ עַל הַשְּׁלֶחַן וְשׁוֹחָה בַּיָּם, וְכָל הָאֲמוֹת
 וְכָל הַמְּלָכִים עִמָּדוֹ וְהַסְתַּפְּלוּ וְתַמְהוּ. הִינּוּ שְׁלַחַן מְלָכִים, יָם הַחֲכָמָה.
 שְׁאֲגֵלָה חֲכָמָה שְׁאֲפָלוּ וְכו':

אות

פב

ב, שְׁנַת תַּקס"ז בְּרַסְלָב פְּרִשֶׁת וַיְחִי. אַחַר שֶׁהֵייתִי מְקַדֵּשׁ הַלְבָּנָה בְּעֶצְמִי,
 וְאָמַר לִי: אִם הֵייתֶם שְׂמֵחִים הֲיָה טוֹבָה גְדוֹלָה לְהַעֲלוֹם. אַחַר-כֵּן סִפַּר
 זֹאת:

שָׂרָאָה בְּחָלוּם, הָיוּ הוֹלְכִים חִילוֹת רַבּוֹת מְאֹד, וְהָיוּ פוֹרְחִים אַחֲרֵיהֶם
 צְפָרִים רַבִּים מְאֹד, גְּזֵמָא גְדוֹלָה. וְשָׂאֲלַתִּי לְאוֹתוֹ שְׁאֲצָלִי: עַל מָה הֵם
 פוֹרְחִים הַצְּפָרִים שְׂאֲחֲרֵיהֶם? וְאָמַר לִי: שֶׁהוֹלְכִים לְעֹזֵר לְאוֹתָן הַחִילוֹת.
 וְשָׂאֲלַתִּי: אֵיךְ יַעֲזְרוּ לָהֶם? וְהַשִּׁיב לִי: שֶׁהַצְּפָרִים הָאֵלוּ מְנִיחִין מְעַצְמָם
 לַחָה, שֶׁעַל-יַדֵּי אוֹתָהּ הַלְחָה נִסְתַּלְקִים שְׁכַנְגָדָם, וּבְזָה הֵם עוֹזְרִים לְאוֹתָן
 הַחִילוֹת. וְהָיָה קִשָּׁה לִי זֹאת, הֲלֹא בְּמָקוֹם הַהוּא שְׂמִנִּיחִין הַלְחָה נִמְצָאִים
 אוֹתָן הַחִילוֹת גַּם-כֵּן שָׁם, וַיִּזְיַק לָהֶם גַּם-כֵּן? בְּתוֹךְ כֵּן, רָאִיתִי, וְהִתְחִילוּ
 הַצְּפָרִים לְהוֹרִיד עֶצְמוֹן לְמִטָּה עַד שֶׁעִמְדוֹ כֵּלָם עַל הָאָרֶץ, וְהָלְכוּ אַחֲרֵי
 הַחִילוֹת וְהָיוּ מְלַקְטִים מִן הָאָרֶץ בְּפִיהֶם. וְהַדְּבָר שֶׁלְקָטוּ הָיָה דְבָר עָגֹל וְלֹא
 הָיָה דְבָר מְאָכֵל. וְהָיָה קִשָּׁה לִי: אֵיךְ יִבֹּאוּ וַיִּלְכוּ אֵלֵינוּ הַצְּפָרִים אַחֲרֵי
 הַחִילוֹת, כִּי בְּהַלִּיכָהּ הָאָדָם הוֹלֵךְ מְהֵרָה יוֹתֵר מִן הַצְּפָרִים, וַיִּמְהוּ זֶה
 שֶׁמְלַקְטִים. וְאָמַר לִי: שֶׁזֶה שֶׁמְלַקְטִים מִזֶּה נַעֲשֶׂה לַחָה הַנִּי"ל שְׂמִמִּית אוֹתָן
 שְׁכַנְגָדָם כְּנִי"ל. וּבְכָל מָקוֹם שְׂמִנִּיחִין הַלְחָה עַל יַדֵּי זֶה נִסְתַּלְקִים וּמִתִּים
 שְׁכַנְגָדָם בְּמָקוֹם שֶׁהֵם (וְהָיָה קִשָּׁה לִי בְּזֶה כַּמָּה דְבָרִים וְאֵינִי זוֹכֵרָם).
 וְנִכְנַסְתִּי לְמָקוֹם מְצַנֵּעַ, וְרָאִיתִי שֶׁהָיָה פֶתַח נִמְךְ מְאֹד, וְנִכְנַסְתִּי לָשָׁם,
 וְשִׁכַבְתִּי עִצְמִי שָׁם. וְלֹא הָיוּ שׁוֹיִם חֲלוֹנוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֹדֶר, וְהָיָה שָׁם חֲשֵׁךְ.
 וְנִכְנַסְתִּי לָשָׁם, שֶׁהֵייתִי רוֹצֵה לְהִתְחַבֵּא, וְנִחַבְּאֵתִי שָׁם. בְּתוֹךְ כֵּן הִתְחִילוּ
 לְכַנֵּס לָשָׁם כָּל הַצְּפָרִים. וְהֵייתִי רוֹצֵה לְגַרְשָׁם וְהֵייתִי מְפָרִיחַם בְּיַדִּי,
 וְעִמְדָה שׁוֹנְרָא [חֲתוּל] בְּפִנְיָהֶם. וְדָרָךְ הַצְּפָרִים לְבָרַח מִפְּנֵי הַשׁוֹנְרָא,
 וּמִחֲמַת זֶה נִכְנָסוּ כֵּלָם לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַחֹדֶר. וְכָל מָה שֶׁהֵייתִי מְפָרִיחַם בְּיַדִּי
 לֹא הוֹעִיל מִחֲמַת הַשׁוֹנְרָא. וְשָׂאֲלַתִּי: עַל מָה הֵם בָּאִין לְכָאוּ? וְאָמַר לִי:

שָׁהִם בָּאוּ לְכַאֵן לְהִיּוֹת לָהֶם "פֶּאקִיּוֹן" [אֲבַעְבוּעוֹת]. וְשָׂאֲלֹתִי: לָמָּה זֶה? וְאָמַר לִי: שֶׁהִלְחָה שֶׁל הַפֶּאקִיּוֹן, הִיא הִלְחָה הַנִּי"ל שֶׁמִּמִּיתָה אוֹתָם כַּנִּי"ל, הֵינּוּ אוֹתָם שֶׁכִּנְגְדָם. וְשָׂאֲלֹתִי: הֲלֹא מִפֶּאקִיּוֹן יְכוּלִים לָמוֹת מֵהֶם גַּם-כֵּן? וְאָמַר לִי: שֶׁכֵּן הוּא בְּאֵמֶת, וּמֵאוֹתָן הַנְּבִלּוֹת שֶׁמִּתִּין מֵהֶם, זֶה מְזִיק לְאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁהֵם מִתִּים שָׁם. וְהִזָּה לִי צֶעַר גָּדוֹל, כִּי יִרְאֵתִי שֶׁלֹּא אֶגּוּעַ חֵס וְשָׁלוֹם מִסְרַחוֹן הַנְּבִלּוֹת, כִּי הָיוּ שָׁם צְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, וְהֵייתִי מִתְפַּלֵּל לְהֵשִׁים יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה. בְּתוֹךְ כֵּךְ עָבְרוּ עֲלֵיהֶם הַפֶּאקִיּוֹן וְחִזְרוּ לְבְרִיתָן. וַפָּרַח מִשָּׁם צִפּוֹר בְּשִׁמְחָה, וְכֵן פָּרְחוּ כָּלֵם אַחֲרָיו, וְנִעְשָׂה צֶעֱקָה בְּעוֹלָם מְזֹל טוֹב מְזֹל טוֹב, וְגַם אֲנִי שָׂאֲגִתִּי מְזֹל טוֹב:

פג

אות

ג, מה שֶׁסָּפַר תְּחִלַּת קִיץ תַּקְס"ד. עָנָה וְאָמַר: אֶסְפֹּר לָכֶם מֵה שֶׁרְאִיתִי וְתִסְפְּרוּ לְבִנְיָכֶם:
אֶחָד הָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ, וְסָבִיבוּ הָיוּ יוֹשְׁבִים עָגוּל. וְסָבִיב הָעָגוּל עוֹד עָגוּל, וְסָבִיב הָעָגוּל עוֹד עָגוּל, וְכֵן עוֹד כַּמָּה עָגוּלִים. וְסָבִיב הָיוּ יוֹשְׁבִים עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים בְּלִי סֹדֵר. וְאוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּאֲמָצַע (כְּלוֹמֵר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב מִטָּה עַל צִדּוֹ) הָיָה עוֹשֶׂה בְּשִׁפְתָיו, וְכָלֵם סָבִיבוּ הָיוּ עוֹשִׂים בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם אַחֲרָיו. וְאַחַר-כֵּךְ רְאִיתִי, וְהִנֵּה אֵינְנוּ (אוֹתוֹ הָאֲמָצַעִי). וְכָלֵם הָיוּ יוֹשְׁבִים סָבִיבוּ הַפְּסִיקוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם. וְשָׂאֲלֹתִי: מָה זֶה? הֲשִׁיבוּ לִי: שֶׁנִּתְקַרַּר וְנִגּוּעַ וּפְסַק מִלְדַּבֵּר, וְהַפְּסִיקוֹ מִלְדַּבֵּר. וְאַחַר-כֵּךְ הִתְחִילוּ כָּלֵם לָרוּץ וְרָצְתִי אַחֲרֵיהֶם. וְרְאִיתִי מִרְחוֹק שְׁנֵי "פֶּאֲלֶאצִּיּוֹן", הֵינּוּ בְּנִינִים נְאִים יָפִים מְאֹד, וְשָׁם הָיוּ יוֹשְׁבִים שְׁנֵי שְׁרָרוֹת. וְהֵם רָצוּ לָשֵׁם לְהִשְׁרָרוֹת, וְהִתְחִילוּ לָטֶעַן עִמָּהֶם: לָמָּה הִתְעִיתֶם אוֹתָנוּ? וְרָצוּ לְהוֹרִגָם, וּבְרַחוּ הִשְׁרָרוֹת לַחוּץ. וְרְאִיתִים, וְהוֹטֵב בְּעֵינַי מְאֹד מֵהוֹת שְׁלָהֶם, וְרָצְתִי אַחֲרֵיהֶם. וְרְאִיתִי מִרְחוֹק אֶהֱל יָפָה. וְצִעְקוּ מִשָּׁם לְהִשְׁרָרוֹת: חִזְרוּ לְאַחֲרֵיכֶם, וּבְקִשְׁתֶּם כָּל הַזְּכִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לָכֶם וְנִטְלַתֶם בְּיַדְכֶם. וְתִלְכוּ לְהִנָּר הַתְּלוּי שָׁם, וְשָׁם תִּפְעְלוּ כָּל מָה שֶׁתִּרְצוּ. וְחִזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם, וּקְבְּלוּ הַזְּכִיּוֹת שְׁלָהֶם. וְהָיוּ שָׁם חֲבִילוֹת זְכִיּוֹת. וְרָצוּ לְהִנָּר וְרָצְתִי אַחֲרֵיהֶם, וְרְאִיתִי גֵר דְּלוּק תְּלוּי בְּאוֹיֵר. וּבְאוֹ הִשְׁרָרוֹת, וְהִשְׁלִיכוּ הַזְּכִיּוֹת אֶל הַנֵּר, וְנִפְּלוּ מֵהֵנָּה נִיצוֹצוֹת לְתוֹךְ פִּיהֶם. וְהִחֲזִיר עֲצָמוֹ הַנֵּר וְנִעְשָׂה מֵהֵנָּה נֶהָר, וְשָׁתוּ כָּלֵם מֵהֵנָּה. וְנִעְשׂוּ בְּרִיּוֹת בְּקִרְבָּם, וּכְשִׁפְתָּחוּ לְדַבֵּר יָצְאוּ מֵהֶם הַבְּרִיּוֹת. וְרְאִיתִים רָצִים וְשׁוֹבִים. וְאֵינֶם מִן אָדָם וְלֹא מִן חַיָּה, רַק בְּרִיּוֹת. וְאַחַר-כֵּךְ הִתְיַעֲצוּ לְחַזֵּר לְמִקוֹמָם. וְאָמְרוּ: אֵיךְ נוֹכַל לְחַזֵּר לְמִקוֹמָנוּ? עָנָה אֶחָד: נִשְׁלַח לְהֶאֱחָד הָעוֹמֵד שָׁם וְאוֹחֵז חֶרֶב מִשְׁמִים לְאָרֶץ. וְאָמְרוּ: אֵת מִי נִשְׁלַח? וְהִתְיַעֲצוּ לְשַׁלַּח לְהַבְּרִיּוֹת. וְהִלְכוּ הַבְּרִיּוֹת לָשֵׁם וְרָצְתִי אַחֲרֵיהֶם. וְרְאִיתִי אוֹתוֹ מְאִים, עוֹמֵד מִשְׁמִים לְאָרֶץ, וְחָרְבוּ בְּיָדוֹ מִשְׁמִים לְאָרֶץ, וְלָהּ כַּמָּה פִּיּוֹת. הֵינּוּ, פֶּה אֶחָד, הֵינּוּ חָד (שֶׁקוֹרִין "שְׂאֲרָף") לְמִיתָה, וּפֶה אֶחָד

על עניויות, ופה אחד על חלשות. וכן כמה פיות על שאר עונשים. והתחילו לבקש: שזה זמן רב היו לנו יסורים ממך. עתה היה לנו לעזר והבא אותנו אל מקומנו (ואמר: איני יכול לעזר אתכם). ובקשו: תן לנו הפה של מיתתה ונהרג אותם. ולא רצה. ובקשו פה אחר. ולא רצה לתן להם שום פה (הינו שארף). וחזרו. בתוך כך בא פקדה להרג את השררות והסירו את ראשם. בתוך כך חזר המעשה כשהיה, שהיה אחד שוכב על הארץ כנ"ל וסביבו עגולים וכו', ורצו להשררות וכו' הכל כנ"ל. רק עתה ראיתי שהשררות לא השליכו הזכיות אל הנר. רק לקחו הזכיות והלכו להנר ושברו את לבם, והתחילו לבקש בתחנונים לפני הנר. ונפלו ניצוצות מהנר לתוך פיהם, ובקשו בתחנונים עוד. ונעשה מהנר נהר וכו' ונעשו הבריות כנ"ל. ואמרו לי שאלו יחיו, כי הראשונים נתחייבו הריגה, על שהשליכו הזכיות להנר ולא בקשו בתחנונים כמו אלו.

ולא ידעתי מה זה. ואמרו לי: לך אל החדר הזה ויאמרו לך פרוש על זה. והלכתי לשם. והיה יושב שם זקן אחד ושאלתי על זה. ותפס זקנו בידו ואמר לי: הרי זקני הוא פרוש על המעשה. ושאלתי: איני יודע עדן. ואמר לי, לך אל החדר הזה, ושם תמצא פרוש. והלכתי לשם, וראיתי החדר ארוך ורחב עד אין קץ, וכלו מלא כתבים, ובכל מקום שפתחתי ראיתי פרוש על המעשה.

כל זה שמעתי מפיו הקדוש פה אל פה. ואמר, שכל התורות שהוא אומר יש בהם רמזים מהמעשה הזאת. והתורה המתחלת "תשעה תקונין" (לקוטי א' סימן כ') הוא כלו פרוש על זאת המעשה. והמשכיל יבין שם כמה רמזים נפלאים מזאת המעשה, עין שם מה שכתוב שם שנתח הלב, ב"חיינת" "פתח צור ויזובו מים" (תהלים ק"ה) עין שם, בחינות נהרות הנ"ל. והבן שם כל התורה היטב ותזכה להבין איזה רמזים בעלמא בזאת המראה הנראה.

זה שהיה שוכב על הארץ, ואחר-כך ראה והנה איננו, והשיבו לו שנתקרה ונגוע וכו'. זה בחינת הנשמה המבאר בהתורה הנ"ל, שהיא מסבלת ביסורין פת במלח תאכל וכו', עין שם. ואפשר מרמז על מה שנאמר שם במשנה, אחר: "פת במלח תאכל" וכו' "ועל הארץ תישן" (אבות ו').

ואפשר לזה מרמז מה שכתוב לעיל, שהיה שוכב על הארץ, וסביבות הנ"ל כמה עגולים וכמה בלי סדר. כי כלם מקבלים מהנשמה הנ"ל, כי כל באורי התורה נמשך על ידה. ואפשר זהו שמרמז שהיו עושים בשפתותיהם, הינו שהיו מגלים באורי התורה הנ"ל, ועל-כן כשנתקרה ונגוע האמצעי הנ"ל שהוא מרמז להנשמה הנ"ל, על-כן הפסיקו כלם לעשות בשפתותיהם ולדבר. כי כשהנשמה הזאת נצטננת, שהוא בחינת הסתלקות שלה, אזי אין כח להמשיך באורי התורה, כמבאר במאמר הנ"ל עין שם היטב. ודוק מאד בעיון גדול במעשה הנ"ל, ובתורה הנ"ל, ותזכה להבין עוד כמה רמזים נוראים.

וזה שרצו להשררות והתחילו לטען עמהם, הינו ענין מריבה וקטטה, זה בחינת מחלקת שנעשה על הצדיקים על-ידי הסתלקות באורי התורה. ואפשר שהשררות מרמזים על משה ואהרן שנסתלקו בשביל מי מריבה, על שטעו הטעות המבאר שם בהתורה הנ"ל, שלא בקשו בתחנונים והבן

היטב.

וְעַנְיָן הַנֵּר שֶׁנִּפְלוּ נִיצוּצוֹת לְתוֹךְ פִּיהֶם, וְחִזַּר הַנֵּר וְנִעְשָׂה נֶהָר וְכוּ' כִּנ"ל. זֶה בְּחִינַת דְּבוּרִים חֲמִים שֶׁמִּמְשִׁיכִים מִלֵּב הָעֲלִיּוֹן, עַל-יַדִּי שֶׁנִּכְמְרוּ רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו וְנִפְתַּח לֵב הָעֲלִיּוֹן, וְנִשְׁפַּע מִלֵּב הָעֲלִיּוֹן דְּבוּרִים, וְעַל-יַדִּי-זֶה מִמְשִׁיךְ בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה גַּם-כֵּן מִשָּׁם, בְּבְחִינַת "פֶּתַח צוּר וַיִּזְוּבוּ מֵיָם" וְכוּ' כָּמוֹ שֶׁכָּתוּב שְׁמ.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁחִזַּר הַנֵּר וְנִעְשָׂה נֶהָר. כִּי הַנֵּר מְרִמֵּז עַל הַלֵּב, שֶׁהוּא גֵר דְּלוּק כִּידוּעַ. וּבְתַחֲלָה נִפְלוּ נִיצוּצוֹת מִשָּׁם לְתוֹךְ פִּיהֶם, זֶה בְּחִינַת דְּבוּרִים חֲמִים שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַלֵּב שֶׁנִּקְרָא בְּהַמְעָשָׂה הַנִּי"ל "נֵר" כִּנ"ל, וְאַחַר-כֵּן זֶה הַנֵּר בְּעֶצְמוֹ נִחְזַר וְנִעְשָׂה נֶהָר, זֶה בְּחִינַת בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁךְ גַּם-כֵּן מֵהַלֵּב הַנִּי"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת נֵר כִּנ"ל, בְּבְחִינַת "פֶּתַח צוּר וַיִּזְוּבוּ מֵיָם" כִּנ"ל. וּמַה שֶּׁהִשְׁלִיכוּ הַזְּכִיּוֹת, הֵינּוּ שֶׁהַזְּכִיּוֹת הַזְּכִיּוֹת וְהַמְעָשִׂים טוֹבִים שֶׁלָּהֶם. וְהַשְׁתַּמְשׁוּ בְּמַטָּה עַז בְּשִׁבִיל הַמְשַׁכֵּת הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ הַטְּעוֹת שֶׁטְעוּ כַּמְבֹאֵר שְׁמ, עֵינַי

וְהַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּעְשׂוּ בְּקִרְבָּם, וְאַחַר-כֵּן כִּשְׁפָתָחוּ פִּיהֶם יֵצְאוּ. זֶה בְּחִינַת כְּחוֹת הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁהֵן הַמְּלֵאכִים שֶׁנִּבְרָאִים מֵאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁמִּחְדָּשִׁין. וְהֵם מְקַבְּלִים כַּח מְאָדוּם. שֶׁהוּא בְּחִינַת זֶה שֶׁאוֹחוֹז הַחֶרֶב בִּידוֹ הַמְּבֹאֵר בְּהַמְעָשָׂה. כִּי הוּא מְמַנֶּה עַל הַחֶרֶב, וְהוּא מְמַנֶּה עַל כָּל הָעוֹזְנִים לְעֹנֵשׁ אֶת הַרְשָׁעִים. וְזֶה בְּחִינַת כַּמָּה מִיְנֵי פִיּוֹת וְחִדּוּדֵינָן שֶׁיֵּשׁ לְחַרְבוֹ. לְפַעֲמִים צָרִיכִין לְעֹנֵשׁ הַרְשָׁעִים בְּחֶרֶב וּבְקִטְלָא, וְלְפַעֲמִים בְּעוֹזְנִים אַחֲרֵים, כַּמְבֹאֵר שֶׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל. וּמִחֲמַת הַפֶּגֶם וְהַטְּעוֹת הַנִּי"ל לֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם פֶּה וְחַד (בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁר כִּנ"ל "שְׂאֵרָף") מֵהַחֶרֶב, כִּי לֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם כַּח, בְּחִינַת: "וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר בֵּי" וְכוּ' (בַּמִּדְבָּר כ'), עֵינַי שֶׁם הַיֵּטֵב. כִּי צָרִיכִין לְשַׁבֵּר הַלֵּב דְּוָקָא וּלְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּגִים. וְאַף-עַל-פִּי שְׁלוֹקָחִין בְּיָדָם הַזְּכִיּוֹת הֵינּוּ הַמַּטָּה עַז, הוּא בְּשִׁבִיל עֵינַי אַחַר לְהַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבַעֲדָה, אֲבָל הַמְשַׁכֵּת הַתּוֹרָה צָרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּגִים.

וְדוּק הַיֵּטֵב מְאֹד מְאֹד בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל וּבְהַמְעָשָׂה, וְתִבִּין עוֹד רְמִזִּים נִפְלְאִים, וְתִרְאֶה נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם לְפִי הַשְּׂגָתְךָ, מַה מְאֹד עֲמָקוֹ מַחְשְׁבוֹתָיו. אִם אֲמַנְסֵם אַחַר כָּל זֶה, אֲף אִם מוֹצְאִים אֵיזָה רְמִזִּים בְּעֵלְמָא, עֲדִין הַדְּבָרִים סְתוּמִים וְחֲתוּמִים עַד עַת קָץ. עִם כָּל זֶה, מַה שֶׁאֲפָשֶׁר לָנוּ לְהַשִּׁיג אֵיזָה רְמִזֵּי בְּעֵלְמָא בְּמִרְאָה נִפְלְאָה וְנוֹרְאָה כְּזוֹ, מַה טוֹב לְהַנְשִׁמָּה. כִּי הוּא זְכוּת גְּדוֹל לְהֵאָדָם כְּשֶׁזֹּכֶה (נ"א: זְכוּת גְּדוֹל לְהַנְשִׁמָּה שְׂיִזְכֶּה) שֶׁיְהִיּוּ מַחְשְׁבוֹתָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנוֹרָא מְאֹד זְכוּת לְאִשְׁרֵי אֵין עָרַךְ אֲלָיו. וְאֵי אֲפָשֶׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁלֹּא לְפָגֵם בְּכְבוֹדוֹ חֵס וְשְׁלוֹם. כִּי כָל הַמוֹסִיף גּוֹרַע. מְשַׁל לְמַלְךְ שֶׁמִּקְלָסִין אוֹתוֹ וְכוּ' (עֵיין בְּרִכּוֹת ל'ג:). וְכָל מַה שֶׁנִּמְצָא בְּדַבְּרֵינוּ אֵיזָה שֶׁבַח עַל רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנוֹרָא מְאֹד זְכוּת לְ, צָרִיכִין לִידַע שֶׁהַכֹּל נִחְשָׁב כְּלֹא, וְאֵינּוּ אֲפִלּוּ כְּטָפָה מִן הַיָּם הַגְּדוֹל. כִּי אֵי אֲפָשֶׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ כָּלֵל, כִּי הִיא נִעְלָם בְּתַכְלִית הַהַעֲלָם מִשְׁכָּל הָאֲנוּשִׁי, וְאֲפִלּוּ צְדִיקִים גְּדוֹלִים וְנוֹרְאִים אֵי אֲפָשֶׁר לָהֶם לְהַשִּׁיג מִקְצַת מַעֲלָתוֹ. וְאֵין לָנוּ שׁוּם הַשְׂגָּה וְתַפְיִסָּה בּוֹ כָּלֵל כִּי-אִם עַל-יַדִּי קִצַּת הַתּוֹרוֹת הַנִּפְלְאִים שֶׁגָּלָה בְּסִפְרֵיו הַקְּדוֹשִׁים, וְהַמְעָשִׂוֹת הַנוֹרְאוֹת הַמוֹבְאִים פֶּה. וּמִזֶּה יָכוֹל כָּל חַד, כְּפֹהֵם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבָּהּ, לְהַבִּין קִצַּת מְעַט מִזְעִיר, עַד הֵיכֵן

מגיע רום תוקפו וקדשותו עד אין תכלית. אשרי ילוד אשה שזכה למעלה כזו, העולה למעלה למעלה, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. ואם אמנם אף-על-פי-כן היה אפשר לספר קצת בשבחיו הקדושים מה שראינו בעינינו קצת, אך המשכיל כעת ידם מחמת המחלקת הגדולה שהיתה עליו

בחייו. (שגד לעיל)

וזה שבקשו פה (הינו "שארף") של מיתה, ולא רצה לתן, ובקשו פה אחר ולא רצה גם-כן. כי רצו לענש אותם בחרבא וקטלא, ולא רצה לתן להם זה הכח. ובקשו על-כל-פנים ענש אחר לענש את הרשעים, ולא רצה לתן להם כלל. הכל מחמת הטעות הנ"ל. וזה שבקשו שיתן להם כח כדי שיוכלו לחזר, זה מרמוז שיבואו לארץ-ישראל. כי הם צריכין לקבל ממנו איזה כח לענש הרשעים כדי לבוא לארץ-ישראל. והבן היטב. וזה שאמרו לזה שהחרב בידו, שזה זמן רב היה להם יסורים ממנו, זה בחינת מה שאמרו לאדום: "אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו" (במדבר כ'). "אתה" דיקא, כי כל העונשים על ידו, עין שם בהתורה הנ"ל. וזה שאמר הזקן שזקנו הוא פרוש על המעשה, כי כל התורה הנ"ל מרמז בבחינת זקן, כמו שבאר רבנו ז"ל שהכל מרמז בתשעה תקונין יקירין דאתמסרו לדקנא, כמבאר שם היטב עין שם. ועל-כן אחר-כך כשחזר ונעשה מעשה הנ"ל שהיה אחד שוכב על הארץ וכו' כנ"ל, אז נשמרו השררות ולא השליכו הזכיות אל הנר, רק לקחו הזכיות והלכו להנר ושברו את לבם, והתחילו לבקש בתחנונים. ואמרו שאלו יחיו. כי הראשונים נתחייבו הריגה על שהשליכו הזכיות להנר, ולא בקשו בתחנונים כמו אלו, הינו כנ"ל. שעקר הטעות של משה רבנו היה שלא המשיך מימי התורה על-ידי רחמים ותחנונים, רק על-ידי מטה עז, שזה בחינת הכאת הצור וכו' כמו שמבאר שם. ועל-כן עתה נשמרים לדבר ולבקש רק ברחמים ותחנונים, ועל-ידי-זה יחיו. יהי רצון שיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, ויביאנו לשלום לארץ-ישראל הקדושה, ואז יתקן הכל במהרה בימינו. אמן כן יהי רצון:

פד

אות

ד, מה שספר קדם ראש-השנה תקס"ט סוף קנין תקס"ח. ובאותו העת הביא לו השוחט מקהלת טעפליק פסא נפלאה, וסמוך לזה ספר זאת: שראה במראה או בחלום, שהביאו לו פסא, והיה אש סביבה. והלכו כל העולם אנשים ונשים וטף לראותה. וכשחזרו משם, אזי תכף נתקשרו זה עם זה ונעשה שדוכים ביניהם. וגם כל מנהיגי הדור כלם הלכו לראותה. ושאלתי: כמה היא רחוקה, ומפני מה תכף נעשו שדוכים? והלכתי והקפתי סביבם לילך שם. ושמעתי שהולך ובא ראש-השנה. והייתי

מִסָּפֵק אִם לַחֲזֹר אִם לְהִתְעַכֵּב שָׁם. וְהֵייתִי נְבוּזָה בְּדַעְתִּי וְאִמְרַתִּי בְּלִבִּי : אֵיךְ
אֲשָׂאֵר בְּכֹאן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאִמְרַתִּי בְּדַעְתִּי : לְפִי הַגּוֹף חָלוּשׁ שָׁיֵשׁ לִי לָמָּה
לִי לַחֲזֹר, וְהֵייתִי שָׁם. וּבֵאתִי לְהַפְסֵא וְרֵאִיתִי שָׁם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, רֹאשׁ-הַשָּׁנָה
מִמָּשׁ. וְכֵן יוֹם-כְּפוּר, יוֹם-כְּפוּר מִמָּשׁ. וְכֵן סְכוּת, סְכוּת מִמָּשׁ. גַּם שְׁמַעְתִּי
שֶׁהֵיוּ צוּעֵקִים : "חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׁנָאָה נִפְשִׁי" (ישעיה א'), מַה לָּכֶם
לָדוֹן אֶת הָעוֹלָם, רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעֲצָמוֹ יִשְׁפֹּט. וּבְרַחוּ כֻלָּם, עִם כָּל מְנַהֲיָי
הַדּוֹר כֻּלָּם בְּרַחוּ. וְרֵאִיתִי שָׁם שֶׁהָיָה חֲקוּק עַל הַפְסֵא כָּל צוּרוֹת שֶׁל כָּל
בְּרוּאֵי עוֹלָם, וְכָל אֶחָד הָיָה חֲקוּק עִם בֵּת זֹגוֹ אֲצִלוֹ וּבִשְׁבִיל זֶה נַעֲשִׂין תַּכְף
שְׂדוּכִים. כִּי כָּל אֶחָד מֵצֵא שָׁם וְרָאָה בֵּת זֹגוֹ. וּמֵאַחַר שְׁבִימִים הַקּוֹדְמִים
לְמִדְתִּי, נִפְל בְּדַעְתִּי שְׁפֹסוּק : "כְּרִסְיָה שְׁבִיבִין דְּיֵי נְיוֹר" (דניאל ז') רֹאשֵׁי-
תְבוֹת "שְׂדָכָן". כִּי עַל-יְדֵי הַפְסֵא נַעֲשִׂין שְׂדוּכִין כְּנִ"ל. גַּם "כְּרִסְיָה" רֹאשֵׁי-
תְבוֹת : רֹאשׁ-הַשָּׁנָה יוֹם-כְּפוּר סִיפּוֹת. וְעַל-כֵּן בְּשִׁמְנֵי עֲצָרַת זְוִיגָא
דְּמִטְרוֹנִיתָא (זוהר ויקרא צו :). וְשְׂאֵלְתִי : מַה יְהִיָּה פְּרָנְסְתִי? וְאָמְרוּ לִי,
שְׂאֵהִיָּה שְׂדָכָן. וְהָאֵשׁ הַקִּיף סְבִיבוֹ.
כִּי בְּאֵמַת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה. כִּי הוּא מוֹעֵד שֶׁהַלְבָּנָה מִתְכַּפֶּסֶה
בּוֹ. שְׁעַל זֶה נֶאֱמַר : "הִבִּיאוּ עָלַי כְּפָרָה" (חולין ס :). וְהוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה
לְהָעוֹלָם, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה אָנוּ יְכוּלִין לְבַקֵּשׁ כְּפָרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. עַיִן כָּל זֶה
בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר וַיִּבֶן ה' אֶת הַצִּלְע", הַמְדַבֵּר מִשְׂרָשֵׁי נְשָׁמוֹת
הַכְּלוּלִים בַּפְּסֵא. עַיִן שָׁם הֵיטֵב כָּל הַתּוֹרָה (בלקוטי תנינא סימן א') כִּי הוּא
פְּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֵׂה הַנִּ"ל. כִּי זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמָרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׂאֵחַר זֶה
הַסְּפוּר, וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְנִעְלָמִים מְאֹד. גַּם חֶסֶר קִצָּת כִּי לֹא נִכְתַּב
בְּשִׁלְמוֹת.

וּפְעַם אַחַת דְּבַר מִהַמַּעֲשִׂוֹת, וְהַזְכִּיר אֲזוֹ עַנְיָן זֶה מִקְשֶׁר הַמַּעֲשֵׂה הַזֹּאת עִם
הַתּוֹרָה הַנִּ"ל. כְּמָה נוֹרָא וְנִפְלָא וְנִשְׁגָּב מְאֹד הָעַנְיָן הַזֶּה לְמִי שָׁיֵשׁ לוֹ לֵב
לְהִבִּין. וְאֲזוֹ אָמַר : אִם אֵין אַתָּם שְׂמַחִים אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לָּכֶם. כְּלוּמַר שְׂרָאוּי
לָנוּ לְשִׂמְחָה עַל-כָּל-פְּנִים מְאֹד תְּמִיד, כְּשִׁזְכִּינוּ לְטַעַם אוֹרוֹת נוֹרָאוֹת כְּאֵלוֹ
וְכוּ'. וְאַחַר שֶׁסָּפַר הַמַּעֲשֵׂה הַזֹּאת אָמַר, שְׂאֵתֶם יְכוּלִין לוֹמַר עָלֶיהָ תּוֹרָה כָּל
יְמֵי חַיֵּיכֶם. וְגַעַר בָּנוּ עַל שְׂאִין אָנוּ שְׂמַחִים, וְאָמַר שְׂרָאוּי לָנוּ לְשִׂמְחָה מְאֹד
מְאֹד :

פד-ב

אות

ד-ב, וְאִרְאָה בְּחִלוּם, שֶׁהָיָה יוֹם כְּפוּר, וְזֶה הָיָה פְּשוּט אֲצִלִּי שֶׁבְּכָל יוֹם כְּפוּר
מִקְרִיבִין אֶחָד לְקָרְבָן, שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מִקְרִיב אוֹתוֹ. וּבִקְשׁוּ אֶחָד לְקָרְבָן,
וְנִתְרַצִּיתִי אֲנִי לְהִיּוֹת לְקָרְבָן. וְאָמְרוּ לִי שְׂאֵכְתָב עֲצָמֵי עַל זֶה, וְחִיבְתִי עֲצָמֵי
עַל זֶה בְּכִתָּב. אַחַר-כֵּן כְּשֶׁרָצוּ לְהַקְרִיב, חֲזַרְתִּי בֵּי, וְהֵייתִי רוֹצֵה לְהַתְחַבֵּא,
אֵךְ רֵאִיתִי שֶׁכָּל הַהֲמוֹן סְבִיבֵי וְאֵיךְ אֶפְשֶׁר לְהַתְחַבֵּא. וְרֵצִיתִי לְצֵאת מִן
הָעִיר. וְהֵייתִי יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ מִן הָעִיר, וּבִתּוֹךְ יְצִיאָתִי חֲזַרְתִּי וּבֵאתִי לְתוֹךְ

העיר, והנה אני מסתכל שחזרתי לתוך העיר. והייתי רוצה להתחבא בין פאלק מאסקוויטיר [אנשי מוסקבה] אמות העולם. וחשבתי, שבאם יבואו כל העולם ויבקשו מהם שיתנו אותי, בודאי ימסרו אותי לידם. ונמצא אחד שנתרצה להיות לקרבו במקומי, אך אף על פי כן מכל מקום מתירא על להבא. ולא נכתב פסדר, גם חסר הסיוס. וכפי ששמענו, היה זה שנתרצה להיות קרבו במקומו הרב מברדיטשוב ז"ל (כי נסתלק אז. וזה שאמר: "אני מתירא על להבא", כי גם הוא נסתלק בשנה האחרת, אחר פטירת הרב מברדיטשוב זצ"ל). (אמר המעתיק: עין תוס' סוף מנחות ד"ה ומיכאל, ובכתבי האריז"ל, שלא לומר מהרה אחר ואשי ישראל ותפלתם וכו', עין שם):

אות פה

ה, תקס"ט א' דחנכה. אחר הדלקת נר חנכה בלילה, אורח נכנס לבעל הבית. ושאל לבעל-הבית מאין פרנסתך? והשיב לו: אין לי פרנסה קבוע בביתי רק מחיתי מן העולם. ושאל לו: מה אתה לומד? והשיב לו. והיו משיחים יחד. עד שנכנסו בתוך שיחת דברים היוצאים מן הלב, והתחיל הבעל הבית להשתוקק ולהתגעגע מאד, איך משיגים ומגיעים לאיזה דבר מעלה שבקדשה. אמר לו האורח אני אלמד עמך. ותמה הבעל הבית, והתחיל לחשב, אולי אינו בן אדם כלל. אך חזר וראה שהוא מדבר עמו כדרך בני אדם. אך תכף נתחזק האמונה אצלו להאמין בו. והתחיל תכף לקראו רבי, ואמר לו: קדם כל אני מבקש ללמד מכם איך להתנהג בכבודכם, ואין צריך לומר שאפגם ממש בכבודכם חס ושלום, רק אף-על-פי-כן בן אדם קשה לו להזהר לגמרי כראוי, על-כן אני רוצה שתלמדוני איך לנהג בכבודכם. והשיב לו: כעת אין לי פנאי, בעת אחר אבוא אצלך ואלמדך זאת, וכעת אני צריך לילך מכאן. ואמר לו גם על זה אני צריך ללמד מכם, כמה אני צריך ללוות אתכם. ואמר לו עד אחר הפתח. והתחיל לחשב איך אצא עמו, כי כעת אני עמו בין הבריות ואם אצא עמו לבדו מי יודע מי הוא. ושאל לו, ואמר לו, יש לי פחד לצאת עמכם. השיב לו: אם אני יכול כזאת ללמד עמך. גם עתה אם ארצה לעשות לך איזה דבר מי ימחה בידי? ויצא עמו מן הפתח. ואזי תכף חטף אותו והתחיל לפרח עמו. והיה קר לו, ולקח מלבוש ונתן לו, ואמר לו, קח זה המלבוש וייטב לך ויהיה לך אכילה ושתיה וכל טוב ותשוב לביתך (נ"א: ותשב בביתך). ופרח עמו. בתוך כך הסתכל והנה הוא בביתו. ולא היה מאמין בעצמו שהוא בביתו, אך הסתכל, והנה הוא מדבר עם בני אדם ואוכל ושותה כדרך העולם. בתוך כך חזר והסתכל, והנה הוא פורח כבתחלה. חזר והסתכל, והנה הוא בביתו. חזר והסתכל, והנה הוא פורח, וכו' היה מתנהג זמן רב.

אחר-כך הוריד אותו בין שני הרים בגיא, ומצא שם ספר והיו בו צרופי
 אותיות אז"ח הוא ד' וכו'. והיה מציר בהספר כלים, ובתוך הכלים היו
 אותיות. גם היה בתוך הכלים אותיות של הכלים, שיכולין לעשות על ידם
 אלו הכלים. והיה לו חשק מאד ללמד את הספר. בתוך כך הסתכל והנה
 הוא בביתו. חזר והסתכל, והנה הוא שם. והתישב עצמו לעלות אל ההר,
 אולי ימצא שם איזה ישוב. וכשבא אל ההר, ראה עומד שם אילן של זהב
 עם ענפים של זהב, ועל הענפים תלויים כלים כמו אלו הכלים המצוין
 בספר. ובתוך הכלים היו כלים שעל ידם עושים אלו הכלים. והיה חפץ
 לקח משם הכלים, ולא היה יכול, מחמת שהיו נסבכים שם על הענפים
 שהיו בעקמימיות. בתוך כך הסתכל והנה הוא בביתו.
 והיה לו פליאה גדולה, מה זאת שהוא פעם בכאן ופעם שם? והיה חפץ
 לספר זאת לבני אדם, אך איך מספרין פליאה כזו לבני אדם, מה שאין
 ראוי להאמין. בתוך כך, הסתכל מן החלון וראה את האורח הנ"ל.
 והתחיל לבקש אותו מאד שיבוא אצלו, ואמר לו: אין לי פנאי כי אני הולך
 אצלך. אמר לו: זה בעצמו נפלאת בעיני. הרי אני כאן, ומה זה שאתם
 הולכים אצלי. השיב לו: בשעה שנתרצית לילך עמי, ללוות אותי מן
 הפתח, אז לקחתי ממך הנשמה, ונתתי לה לבוש מן הגן-עדן התחתון,
 והנפש רוח נשאר אצלך. ועל-כן כשאתה מדבק מחשבתך לשם, אתה שם,
 ואתה ממשיך הארה ממני אליך, וכשאתה חוזר לכאן, אתה כאן. ואיני
 יודע מאיזה עולם הוא, מעולם טוב הוא בודאי. ועדין לא נגמר ולא
 נסתיים:

אות **פו**

ו, קיץ תקס"ט. חלם לו שהיה קבוצ אחד של יהודים עם מנהיג אחד
 שהיה גדול בעולם. וגזרו גזרה להרג את כל היהודים, והמנהיג נפל
 על עצה, שצריכין לשנות עצמן לערל. והלך וקרא אמן וגלח לו הזקן עם
 הפאות. ואחר-כך נתברר שהוא שקר, שלא נגזר כלל הגזרה הנ"ל. כמה
 בושה הגיע לאותו מנהיג. בודאי לא היה אפשר לו להתראות לפני העולם,
 והצד לעקר ולברח. ואיך יוצאין מן הפתח, ואיך שוכרין עגלה וכיוצא
 בזה. בודאי היה לו בושה וכלמה גדולה מאד אשר אי אפשר לבאר.
 ובודאי הצד לישב איזה זמן אצל ערל עד שיצמח זקנו. זה הראו לו נגד
 המפרסמים של עכשו:

ז, תקס"ד ליל שבת קדש אחר הקדוש. וארא בחלום, והייתי בתוך עיר, ונדמה לי בחלום שהעיר הייתה גדולה מאד. ובא לשם צדיק גדול מצדיקים הישנים שהיה מחזק לצדיק גדול. והלכו הכל אליו. וגם אני הלכתי אליו. וראיתי, והיו כלם עוברים אצלו בצדו ולא נתנו לו שלום. והיה נראה שעושין זה בכונה. ותמהתי מאד שהיה להם עזות כזה, כי ידעתי שהוא צדיק גדול. ושאלתי: איך יש לכם עזות כזה, לבלי לתן לו שלום בכונה כנ"ל? והיה התרוץ: כי באמת הוא צדיק גדול, אך יש לו גוף מלקט מכמה מקומות, שהוא בחינת מקומות המטנפים. אבל הוא בעצמו אדם גדול, וקבל על עצמו שהוא יתקן זה הגוף, ואין שואליו בשלום חברו במקומות המטנפים (שבת י.). על-כן לא נתנו לו שלום:

ח, בחל. וארא בחלום, והייתה חתונה, והיו שם פלות הרבה וכלה אחת ביניהם הייתה חשובה מכלם. והייתה נראה בעיני העולם חשובה מהם, והיו שם קאפעלייס [מקהלות], הינו כלי שיר שהיו מנגנים. וראיתי שנפתח פתח, ונכנסו אל הישיבה, והיו מתאספים המון רב אל הישיבה. וכשראיתי שהם מתרבים והולכים, הייתי מחשב איך אוכל לכנס בין המון רב כזה. וחטפתי עצמי לשם, והייתי עומד על גבם. והיה שם ראש ישיבה שהיה לומד עמם. והיה שם כבוד התורה גדול מאד מאד. והפלות היו מרקדים, ועקר היה הפלה החשובה הנ"ל, שהיא הייתה מרקדת שם. וכך מה שהייתה הקאפעליע מנגנת איזה נגון, הייתה היא מזמרת הנגון בעצמה אחר-כך. והיה שם כבוד התורה גדול מאד. ונפלאתי הרבה מאד על גדל כבוד התורה שהיה שם. ודברתי עם אנשים שהייתי מכיר עמם, הראיתם כבוד התורה כזה? וכפי הנראה היו עוסקים בלמוד הפשוט בנגלה, כי הנראה שהיו שם רבנים. וגם הספרים היו מראים על זה שהיו ספרים גדולים (נ"א: קדושים) מאד, כדרך הלמוד הנ"ל:

ט, שיחתו הקדושה של רבנו ז"ל מוצאי שבת פרשת תולדות תק"ע פה ברסלב. כל סדר הזמנים של כל השנה, דהינו ראש-השנה יום כפורים סכות הושענא רבא שמני עצרת חנכה ופורים. ומקדם לו, חמשה עשר

פסח שבועות וכו'. בכל זמן וזמן מאלו הזמנים אין אני כמו מקדם (ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "אז סע קומט דיא צייט בין איך ניט דאס וואס פריער") (המוכן מדבריו היה, שבכל אלו הזמנים הוא בא על השגה ודעת חדש לגמרי, ואינו עובד את השם יתברך באלו הזמנים עם העבודה שעבד כבר באלו הזמנים בשנים שעברו, רק בכל שנה ושנה הוא בא על השגה חדשה לגמרי, ויש לו עבודה חדשה באלו הזמנים). בחנכה של אשתקד הייתי מדליק הנרות ושאר הנהגות חנכה בפונות של התורה שנאמר אז, וכן בראש-השנה ויום-כפור וכו' היתה עבודתו בהם על-פי הפונות של התורה שנאמרה בראש-השנה זה, רק שהיתה בדקות יותר (הינו שעבודתו היתה בדקות יותר ממה שנאמר בהתורה הנ"ל):

צ

אות

י, בפורים נודע לי נפלאות. ענה רבנו ז"ל ואמר: אורייתא שמה דקדשא בריה הוא סתום וגלוי. בתחלה התורה מגלית פנים אל האדם, ואחר-כך נסתרת. ומי שהיא בעל נפש, הוא מסבב ומחזר אחריה ומוסר נפשו עליה, ויש לו געגועים גדולים והשתוקקות נמרץ במסירת נפש, עד שזוכה שנתגלה התורה אליו. כי בתחלה נתגלה לי ענין של פורים בקטנות ובהעלם (הינו שלא נגלה לו הענין בהתגלות גמור, רק ברמז והתנוצצות בעלמא), ואחר-כך עזרני השם יתברך. כי הוא יתברך עוזר לי תמיד. ונתגלה לי הענין. והענין של פורים שנתגלה אז, היה סתום ונעלם מכל העולמות. רק בעולמות עליונים שהם רחוקים מאד מאד, רק שם יודעים זאת. כי עבודה שלי בפורים הנ"ל היה לתקן פגם קרח, וכשנתגלה לי זאת, היה רחוק בעיני מאד מה סמיכות יש לפורים עם קרח. עד שעזר לי השם יתברך וכו'. כי יש דברים סתומים מאד בהתורה הקדושה, ונתגלה לי, שאותיות פורים הם ראשי-תבות: "ואם מפאת פניו ימרט ראשו קרח הוא" (ויקרא י"ג), בחינת קרח (והשאר לא באר). אחר-כך אמר רבנו ז"ל, שלא היה יכול לישן כל אותה הלילה שספר זאת, מחמת שהיה מצטער על שגלה זאת. ואמר שנחמתו היתה כי עדין לא גלה כלל. גם באמת אין כתוב כך בתורה, רק כך כתיב: "ואם מפאת פניו ימרט ראשו גיבם הוא". רק מקדם כתוב: "ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא". והדברים סתומים ונעלמים מאד. אשרי המחפה לביאת הגואל, אז ישיגו שיחתו

יא, כסלו תק"ע פה ברסלב. חלום: הייתי יושב בביתי (הינו בבית הקטן שהוא יושב בו) ולא היה שום אדם נכנס אצלי, והיה תמוה בעיני. ויצאתי לחדר השני, וגם שם לא היה שום אדם. ויצאתי לבית הגדול ולבית-המדרש, ולא היה שם גם-כן שום אדם. וישבתי בדעתי לצאת אל החוץ. ויצאתי לחוץ, וראיתי שעומדים בני-אדם עגולים עגולים ומתלחשים זה עם זה. וזה מתלוצץ ממני, וזה משחק בי, וזה מעז פנים נגדי וכיוצא. ואפלו האנשים שלי היו גם-כן כנגדי, קצת העזו כנגדי, וקצת התלחשו בסוד ממני וכיוצא כנ"ל. וקראתי לאחד מאנשי, ושאלתי אותו מה זאת. והשיב: איך עשיתם כזאת, היתכן שתעשו חטא גדול כזה? ואני לא ידעתי כלל על מה הם מתלוצצים עלי. ובקשתי את האיש הנ"ל, שילך ויקבץ איזה אנשים מאנשי-שלומנו. והלך מאתי, ולא ראיתיו עוד. וישבתי בעצמי מה לעשות. וישבתי עצמי להפליג עצמי לאיזה מדינה אחרת, ובאתי לשם, והיה שם גם-כן כן, שהיו עומדים שם גם-כן בני-אדם ודברו מזה, כי גם שם יודעים הנ"ל. וישבתי עצמי לישוב באיזה יער. ונקבצו אלי חמשה אנשים מאנשי-שלומנו, והלכתי עמם ליער, וישבנו שם. וכשהיינו צריכים לאיזה דבר אכילה? וכיוצא, היינו שולחים אחד מהאנשים הנ"ל וקנה לנו מה שהיינו צריכים. והייתי שואל אותו אם נשקט הרעש, והשיב לאו, כי עדן הרעש הנ"ל חזק מאד. בתוך שהיינו יושבים שם, בא זקן אחד וקרא אותי. ואמר שיש לו איזה דבר לדבר עמי. והלכתי עמו, והתחיל לדבר עמי. ענה ואמר: האתה תעשה כזאת? ואיך אין אתה מתבייש בפני אבותיך, נגד זקנד רבי נחמן ונגד זקנד הפעל-שם-טוב ז"ל? ואיך אין אתה מתבייש מתורת משה ומאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב וכו'. מה אתה סבור שתשוב כאן? האם אתה יכול לישוב כאן תמיד, הלא המעות שלך יכלה, ואתה איש חלוש ומה תעשה. וכי אתה סובר שתפליג לאיזה מדינה? ממה נפשך - אם לא ידעו שם מי אתה, לא תוכל להיות שם כי לא יתנו לך מעות. ואם ידעו מי אתה, גם-כן לא תוכל להיות שם, כי גם שם יודעים מזה. השבתי לו: מאחר שהוא כן שאני מגרש כזה, יהיה לי עולם הבא. השיב לי: עולם הבא אתה סבור שיהיה לך? אפלו בגיהנם לא יהיה לך מקום להטמן שם, כי עשית חטא כזה. השבתי לו: לך-לך, הייתי סובר שתנחמו אותי ותדברו על לבי, עכשו אתם עושים לי יסורים, לכו לכם. והלך מאתי הזקן הנ"ל. ובהיותי יושב שם, ישבתי עצמי. מאחר שאני יושב כאן זמן רב כזה, יכולים לשכח לגמרי את הלמוד. וצויתי לאיש הנ"ל ששלחנו לעיר בשביל צרכינו, שיבקש שם איזה ספר וביא לנו, והלך אל העיר ולא הביא ספר. והשיב, שאי אפשר להביא, כי בודאי אסור לגלות בשביל מה צריכין הספר, ובהצנע אי אפשר למצא ספר. והיה לי יסורים גדולים על שאני נע ונד וגם אין לי שום ספר, כי יכולין לשכח את הלמוד לגמרי. אחר-כך חזר ובא הזקן הנ"ל ונשא ספר תחת זרועותיו, ושאלתי אותו: מה אתם נושאים? והשיב: ספר. אמרתי לו: תנו לי הספר ונתן לי. ולקחתי אותו, ולא ידעתי כלל איך להניח את הספר, ופתחתיו את הספר ולא ידעתי בו כלל, והיה דומה בפני כלשון אחר וככתב אחר, כי לא ידעתי

בו כָּלֵל כָּלֵל לֹא, וְהָיוּ לִי יְסוּרִים גְּדוּלִים מְזָה. וְהָיִיתִי מִתְיָרָא גַם מֵאוֹתָם חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים, שֶׁכְּשֵׁי־תוֹדֵעַ לָהֶם זֹאת אוֹלֵי גַם הֵם יִפְרְדּוּ מִמֶּנִּי. וְשׁוֹב קָרָא אוֹתִי הַזְּקֵן לְדַבֵּר עִמִּי, וְהִלַּכְתִּי עִמּוֹ, וְהִתְחִיל שׁוֹב לְדַבֵּר בְּנִי"ל, אֵיךְ עֲשִׂיתָ כְּזֹאת, אֵיךְ אֵין לָךְ בּוֹשָׁה וְכוּ' בְּנִי"ל, הֲלֹא אֶפְלוּ בְּגִיהָנָם לֹא יִהְיֶה לָךְ מְקוֹם לְהִטְמֵן שָׁם. אָמַרְתִּי לוֹ: אִם הָיָה אוֹמֵר לִי כְּזֹאת אָדָם מִבְּנֵי עוֹלָם הָעֲלִיוֹן הָיִיתִי מְאֻמֵּן לוֹ. הִשִּׁיב אֲנִי מִשָּׁם, וְהִרְאָה לִי דָבָר שֶׁהוּא מִשָּׁם. וּבָא עַל דַּעְתִּי הַמַּעֲשָׂה שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל, הַמַּעֲשָׂה הַיְדוּעָה שֶׁהִסִּית אוֹתוֹ הַבַּעַל דָּבָר, וְאִז הָיָה סְבוּר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל גַּם כֵּן שָׁאֵין לוֹ עוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר: אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי עוֹלָם הַבָּא. וְהִשְׁלַכְתִּי אֶת רֵאשִׁי לְאַחֲרֵי בְּמִרְרוֹת גְּדוּל מְאֹד. וְכֹאשֶׁר הִשְׁלַכְתִּי אֶת רֵאשִׁי כֵּן, בָּאוּ אֵלַי וְנִתְקַבְּצוּ אֵלַי כָּל הַנְּזַכְרִים לְמַעַלָּה, שָׁאֵמַר לִי הַזְּקֵן לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶם, הִינּוּ זִקְנֵי וְהָאֲבוֹת וְכוּ' וְכוּ', וְאָמְרוּ לִי הַפְּסוּק: "וּפְרִי הָאָרֶץ לְגֵאוֹן וּלְתַפְאֲרַת" (ישעיה ד'). וְאָמְרוּ לִי: אֲדַרְבָּא, נִהְיֶה מִתְּפֹאֲרִין בְּכֶם. וְהִבִּיאוּ לִי כָּל הָאֲנָשִׁים שְׁלִי וּבְנֵי (כִּי גַם בְּנֵי נִפְרְדּוּ מִמֶּנִּי בְּתַחֲלָה בַּעַת הַנִּי"ל), וְדַבְּרוּ עַל לְבִי דְבָרִים כְּאֵלוֹ הַהַפּוּדָה מִהַנִּי"ל. מֵהַשְׁלַכְתִּי אֶת רֵאשִׁי, אִם הָיָה אָדָם שֶׁעֲבַר שְׂמוֹנָה מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, אִם הָיָה מְשַׁלֵּיךְ אֶת רֵאשׁוֹ בְּמִרְרוֹת כְּזֹה, בּוֹדְאֵי הָיוּ מוֹחֲלִין לוֹ. וְשָׂאֵר הַטּוֹב אֵינִי רוֹצֵה לְסַפֵּר לָכֶם, כִּי בּוֹדְאֵי הָיָה טוֹב.

צא-ב

אות

יא-ב, אור ליום י"ד שבט תק"ע ברס"ל. ספר שחלם לו בלילה של אתמול חלום משנה, שלא חלם לו מימיו חלום כזה. כי חלם לו שמי"ש אותו וכו', והיה בזה מעשה שלמה ולא ספר. והיה שם ש"מ וגם האדם שמ"ש אותו היה אדם גדול מאד, והיה יודע מי הוא, אך שכח. גם נתנו לו מלבוש והזהירו אותו שלא יסור המלבוש בשום פעם, גם הזהירו אותו שיסיר הבתי שוקים (שקורין "זאקין") שהיה לבש בהם. אך אינו משגיח על חלומות כאלה. גם היה קובל לפניהם על ענין חלישותו, וספר להם כל הענין החולאת שלו של ההוסט, ושכואב לו צד הגוף. והייתי שמח מאד אז:

צב

אות

יב, ספר שהיה רגיל לאכל הרבה מאד בימי נעוריו. הייתי רגיל לאכל

הַרְבֵּה, וְהֵייתִי אוֹכֵל בְּעַד גִּי גְדוֹלִים (שֵׁם מְטַבֵּעַ) בְּבִקָּר, דְּהֵינּוּ טִי בִּינְגֵעַל (כְּעֵכִים), שֶׁהֵיוּ גְדוֹלִים מִמֶּשׁ, כְּמוֹ עֲכָשׁוּ בְּעַד טִי גְדוֹלִים. וְכֵן בְּצִהְרִים שְׁקוֹרִין "מִיטָאג" (אַרוּחָה הַעֲקָרִית), וְכֵן לַעַת עֲרַב, וְחוּץ מִזֶּה אֲכִילַת שְׁחָרִית וְעֲרָבִית. וְהָיָה לוֹ יִסוּרִים מִזֶּה. וְהַשְּׁלִיךְ זֹאת. וְרָאָה אַחֲר־כֵּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַאֲוָה גַם לְאוֹתוֹ הַמְעַט שְׂאוּכֵל. וְנִתְיָשֵׁב, וְהִתְחִיל שׁוּב לֶאֱכֹל, כִּי מָה לוֹ כְּשִׂאוּכֵל מְעַט עִם תַּאֲוָה אוֹ הַרְבֵּה, וְלָמָּה לוֹ לְהַפְסִיד גּוּפוֹ בְּחִנָּם. וְהָיָה מִנִּיחַ כָּל הַתַּאֲוֹת בְּתוֹךְ תַּאֲוָה זֹו שֶׁל אֲכִילָה. פְּעַם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשְּׁלַחַן אֶצֶל חֲמִיו, בְּשַׁעַת הַסַּעֲדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת. וְיֹשֵׁב בְּזוּיוֹת, וְהָיָה חֹשֵׁךְ בְּבֵית. וְהוּא הָיָה דִרְכּוֹ תְּמִיד לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ כְּדִרְכּוֹ. וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ שְׂיִרְאָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאֲבוֹת אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְהִבְטִיחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: כְּשִׁתְּרָאָה לִי זֹאת, אֲשַׁלֵּךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה (הֵינּוּ שֶׁל אֲכִילָה). וְעָשָׂה בְּזֶה מָה שֶׁעָשָׂה, וְנִכְנַס בְּזֶה מְאֹד וַיִּישָׁן. וּבֹא זִקְנוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל אֵלָיו בְּחִלּוֹם, וְאָמַר לוֹ הַפְּסוּק: "וְנִתַּתִּי עֹשֵׁב בְּשִׂדֵּךְ לְבִהֶמְתֶּךָ" (דְּבָרִים י"א). וְהִקִּיץ וְנִפְלָא בְּעֵינָיו מָה שֶׁיִּכּוֹת יֵשׁ לָזֶה הַפְּסוּק לְמָה שֶׁבִקֵּשׁ? וּבֹא בְּדַעְתּוֹ, שֶׁאֵינָהּ בְּתַקוּנִים: "עֹשֵׁב הוּא אוֹתִיוֹת עֵין בֵּית שֵׁין, עֵין בֵּית הִיא בֵּית עֵין, שֵׁין תִּלְתַּת אֲבָהוֹן" (דָּף סב:). וְזֶהוּ: אִם תִּרְצֶה לְרְאוֹת אֲבָהוֹן, אִי אֶפְשֶׁר לָךְ כִּי אִם: "בְּשִׂדֵּךְ לְבִהֶמְתֶּךָ". צָרִיךְ אֲתָה לְשַׁדֵּד הַבְּהֵמִיוֹת, תַּאֲוֹת אֲכִילָה. וְהַשְּׁלִיךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה. וְצִוָּה לְחֹזֵר גַּם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה.

וּמָה שֶׁאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְאֲדָמוֹר זְכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה, כִּי בִלְתִּי אֶפְשֶׁר לְרְאוֹת אֶת הָאֲבוֹת עַד שֶׁיִּשְׁדֵּד וְיִשְׁבֵּר תַּאֲוֹת אֲכִילָה, עֵין בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרֵין בְּמֵאֵמֶר "שְׂאֵלוּ אֶת ר' יוֹסִי בֶן קִיסְמָא" (סִימָן נ"ז), מְבַאֵר שֵׁם, שַׁעַל-יָדֵי אֲכִילָה בְּקִדְשָׁה מִתְּנוּצָצִים בְּהֶאֱדָם אוֹר הָאֲבוֹת:

צג

אות

יג, יום שְׁנֵי כ"ד אֵיר תְּקִי"ע בְּאוֹמָאן. סִפֵּר לִי חִלּוֹם שֶׁחָלַם לוֹ בְּאוֹתוֹ הַלְיָלָה. וְרָאָה בְּחִלּוֹם שֶׁהֵיְתָה חֲתֻנָּה, וְהִלֵּךְ גַּם-כֵּן אֶל הַחֲתֻנָּה, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֵׁם הַחֲתָן. וְהִסְתַּכַּל וְרָאָה שֵׁם אָדָם מְעוֹלָם הַבָּא, הֵינּוּ אָדָם מֵת. וַיִּתְפַּלֵּא מְאֹד, וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ, הֲלֹא אִם יִרְאוּ אוֹתוֹ הָעוֹלָם הָיָה רַעַשׁ גְּדוֹל מְאֹד. וְהָיָה יוֹדֵעַ שֵׁם זֶה הַמֵּת גַּם-כֵּן, וְאָמַר, שֶׁהַשְּׁמוֹת אֵלוֹ שֶׁל הַחֲתָן וְשֶׁל הַמֵּת, אֵינָם שְׁמוֹת הָעֵצָם, רַק הֵם שְׁמוֹת מִמֶּשׁ שְׁמֵרְמְזִים לְמָה שֶׁמְרַמְזִים כְּמוֹ כָּל שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים. אַחֲר־כֵּן רָאוּ גַם הָעוֹלָם אֶת הַמֵּת הַנִּי"ל, וְדַבְּרֵתִי עִמָּהֶם, הֲלֹא זֶהוּ מֵת? וְאָמְרוּ, אָף-עַל-פִּי-כֵן. וְלֹא הָיָה אֶצְלָם שׁוֹם חֲדוּשׁ כָּלָל. אַחֲר־כֵּן הוּטַב בְּעֵינֵי לֵילֵךְ שֵׁם לְאִיזָה בֵּית-הַכְּנֶסֶת, בְּאֶשֶׁר שְׁמִשָּׁם הָיָה טוֹב יוֹתֵר לְהַסְתַּכַּל עַל הַחֲתֻנָּה. וְסַבְּבֵתִי שֵׁם כְּזֶה: () וְהָיָה מוֹרָה בְּאֶצְבַּע אֵיךְ הָיָה מְסַבֵּב. וּבְאֵתִי אֶל הַבֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְהָיוּ מְזַמְרִים שֵׁם, הֵינּוּ בְּמִקּוֹם הַחֲפָה לְהַחֲתָן, בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אֵיין בְּחוּר אֵיז דְּעַר. אֵיין חֲתָן אֵיז

דַּעַר" [בַּחֹר אֶחָד הוּא זֶה, חֶתֶן אֶחָד הוּא זֶה]. וְגַם יִדְעֵתִי אֶת הַנְּגוּן, וְהִיָּה נְגוּן יָפֵה נְגוּן שֶׁל שְׂמֵחָה. וְהִיִּיתִי מִסְתַּפֵּל שֶׁם מִן הַבַּיִת-הַכְּנֻסֶת הַנִּי"ל, וְאַחֲר־כֵּן גַּם שֶׁם לֹא הוּטַב בְּעֵינַי, וְהִלַּכְתִּי לְבֵיתִי. וּבֵאתִי לְבֵיתִי, וּמִצָּאתִי שֶׁחֶתֶן הוּא שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ, וְנִעְרַתִּי אוֹתוֹ, וְעוֹרַרְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא מְזַמְּרִים לָךְ כָּל-כֵּן וְכוּי, וְאַתָּה שׁוֹכֵב כָּאֵן (וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד. וְאַחֲר־כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ שֶׁהוּא פֶּלֶא, שֶׁשֵּׁם הָיוּ מְזַמְּרִים לוֹ כָּל-כֵּן וְכָאֵן הוּא שׁוֹכֵב. וְהַדְּבָר סְתוּם וְנִעְלָם מְאֹד). וְאָמַר, שֶׁבְּחִלּוֹם נִרְאָה לוֹ שֶׁהַמְּקוֹם שֶׁשֵּׁם בַּיִת-הַכְּנֻסֶת יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר, וְהַמְּקוֹם שֶׁהֵלֵךְ שֵׁם לְבֵיתוֹ יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר, וְאָמַר שְׂיִדַּע וְנִשְׁכַּח. וְאֲנִי מְסַפֵּק אִם עַל הַנְּגוּן אָמַר שְׂיִדַּע וְנִשְׁכַּח, אִם עַל אֱלוֹ הַשְּׂמוּת שֶׁל הַמְּקוֹמוֹת אָמַר שְׂיִדַּע וְנִשְׁכַּח. אֲבָל שְׂמוּת הַנִּי"ל שֶׁל הַחֶתֶן וְהַמֵּת אָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אוֹתָם עֲדוֹן. וְאָמַר שְׂיֵשׁ עוֹד בְּזֶה דְּבָרִים שֶׁרְאָה בְּחִלּוֹם הַנִּי"ל:

צד

אות

יד, פֶּעַם אַחַת אָמַר: כָּל תּוֹרָה יֵשׁ לָהּ מַעֲשֵׂה. וְהַתְּחִיל לְסַפֵּר הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַתּוֹרָה "וַיֹּאמֶר בְּעִז אֶל רוּת" (לְקוּטִי אִי סִימָן ס"ה) שֶׁהֵגִיד בְּעֵת הַהוּא. וְסַפֵּר: עֲזוּת הָיָה לוֹ בַּת וְשִׁלְחָה אֶל הַמַּיִם לְשָׂאֵב אֶל הַכֶּד וְכוּי, וְלֹא רָצָה לְסַפֵּר יוֹתֵר מִחֲמַת שֶׁכָּבַר הֵגִיד הַתּוֹרָה. וּבַפְּרָטִיּוֹת הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל אֶחָד שֶׁהִיָּה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ (לְעִיל פ"ג), יֵשׁ מְמֻנָּה בְּתוֹךְ כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה. וּבַפְּרָט הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקְוִינִי" (בְּלְקוּטִי אִי סִימָן כ'), הוּא פְּרוֹשׁ עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה. מַעֲשֵׂה שֶׁל הַבַּת מְלֻךְ הַמְּסִימָת בְּהַר שֶׁל זָהָב וּמְגֻדֵל שֶׁל מְרַגְלִיּוֹת (הַנְּדָפְסָה בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת סִפּוּר א'), לְדַעֲתֵנוּ שֶׁיִּכַּת עַל הַתּוֹרָה הַמְּתַחַלֶּת: "פֶּתַח רַבִּי שְׂמֵעוֹן וְאָמַר עַת לַעֲשׂוֹת לָהּ" וְכוּי סִימָן ס'. מַעֲשֵׂה מֵהַכֶּסֶא (לְעִיל פ"ד) שֶׁיִּכָּה לְהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ מִמְּשָׁלָה" (לְקוּטִי תִּנְיָנָא סִימָן א'), שֶׁהוּא בְּאוּר אוֹתָהּ הַמַּעֲשֵׂה:

צה

אות

טו, שְׂמֵעֵתִי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל בְּעֶרְב יוֹם-כְּפוּר אַחֲרֵי הַכְּפָרוֹת מַעֲשֵׂה: שֶׁרְאָה שֶׁהֵלֵךְ בְּיַעַר אֶחָד, וְהִיעַר הָיָה גְדוֹל בְּלִי קֶץ, וְרָצָה לְשׁוּב אֶל עַקְבוֹ. וּבָא אֵלָיו אֶחָד וְאָמַר לוֹ, שֶׁבְּזֶה הִיעַר אִי אֶפְשָׁר לְבוֹא לְסוּפוֹ וְקִצּוֹ, כִּי הִיעַר הַזֶּה הִיא בְּלִי קֶץ וְסוּף, וְכָל הַכְּלִים שֶׁבְּעוֹלָם כְּלָם

נעשים מזה היער. והראה לו דרך איך שיצא מזה היער. אחר-כך בא לנהר אחד, ורצה להגיע לסוף הנהר, ובא אליו שוב אחד ואמר לו גם-כן, שבזה הנהר אי אפשר לבוא לסופו, כי זה הנהר אין לו קץ וסוף, וכל בני העולם שותין מאלו המים של זה הנהר. והראה לו גם-כן דרך וכו'. אחר-כך בא אל רחיס אחת שהיתה עומדת על אותו הנהר. ובא אליו גם-כן אחד ואמר לו, שזאת הרחיס טוחנת טחינה על כל העולם כלו. ואחר-כך חזר ובא אל היער הנ"ל, וראה שם נפת אחד שקורין "קאויל", שישב שם ביער ועשה מלאכתו. ואמרו לו, שזה הנפת עושה כלים בשביל כל העולם כלו. והדברים סתומים מאד (גם לא נרשם בשלמות כראוי, כי הרבה נשפך כי לא נכתב בזמנו). ואמר אז, שהעולם מספרין מעשה, ואני ראיתי מעשה. השם יתברך יזכנו להבין דבריו הקדושים והנוראים:

צו

אות

טז, ספר בימי אלול, שחלם לו שהיה רוצה לכנס בבית לשמע קול שופר. ועבר לפני בית אחד, ושמע ששם מזמרים ומכין כף אל כף ומרקדין מאד ושמחין בקפיצות ורקודין גדולים כדרך השמחים והשוחקים מאד. עניתי ואמרתי, הלא לכאן בודאי טוב לכנס לשמע קול שופר (והשאר איני זוכר). וענה אחד, שגם מרמז בספרו שמצות שופר היא בחינת המחאת כף ורקודין, כמובא בהתורה "ואלה המשפטים" (לקוטי א' סימן י') המדבר מהמחאת כף ורקודין. שמבאר שם מאמר הזהר הקדוש: "בתרועה דאיהו רוחא אתעבר אל אחר כפירות" וכו' (תיקוני זוהר מת.), שעל-ידי-זה זוכין להמחאת כף ורקודין. שהיא בחינת "והיה רוחא נשב בשת פרקין דדרועין ובשת פרקין דשוקין" עין שם כל התורה. נמצא מבאר שם, שתרועה, דאיהו קול שופר, הוא בחינת המחאת כף ורקודין, עין שם. ונענע לו רבנו ז"ל ראשו. אחר-כך שלח ה' בלבי שמרמז בפסוק, ששופר היא בחינת רנה ושמחה, כי: "אז ימלא שיחוק פיינו וילשונו רנה" (תהלים קכ"ו), ראשי-תבות: שופ"ר. ועל-כן אחר פסוק: "אשרי העם יודעי תרועה" וכו' (שם פ"ט) כתיב: "בשמך יגילון כל היום". ועין במקום אחר, שעקר הבכיה צריכה להיות מתוך שמחה, כי: "בכיה", היא ראשי-תבות: "בשמך יגילון כל היום, עין שם (לקוטי מוהר"ן קע"ה):

יז, פֶּעַם אֶחָד, הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה עֹשִׂיר גָּדוֹל. וְהָיָה יוֹשֵׁב בְּחִנוּת עִם כַּמָּה
 סְחוּרוֹת כְּדָרָךְ הַחֲנוּנִים. וּבָאוּ אֵלָיו גְּנָבִים, וְגָנְבוּ מִמֶּנּוּ הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ,
 וְנִתְדַלְדַּל הַרְבֵּה. וְהִלֵּךְ וְקִבֵּץ אֶת יֵתֵר הַפְּלִטָה, וַעֲשֵׂה לוֹ מַעֲמָד, וַחֲזַר וְקָנָה
 סְחוּרוֹת, וְשׁוּב נַעֲשֶׂה חֲנוּנִי. וַחֲזָרוּ וּבָאוּ אֵלָיו גְּנָבִים, וְגָנְבוּ אֶת יֵתֵר הַפְּלִטָה
 וְהוֹנוֹ הִנְשָׂאָר גַּם-כֵּן מִמֶּנּוּ. וַחֲזַר שׁוּב, וְקִבֵּץ מִמַּעַט פְּלִטָה הִנְשָׂאָרָת לֹ
 וּמֵהַתְּכַשִּׁיטִין שֶׁל אִשְׁתּוֹ, וַחֲזַר וַעֲשֵׂה לוֹ אֵיזָה מַעֲמָד בְּחִנוּת לְפָרְנֵס אֶת
 בֵּיתוֹ. וַחֲזָרוּ וּבָאוּ אֵלָיו גְּנָבִים, וְגָנְבוּ אֶת יֵתֵר הַפְּלִיטָה הִנְשָׂאָרָת, עַד
 שֶׁנִּתְדַלְדַּל מְאֹד וְנִשְׂאָר בֵּיתוֹ רִיקוֹן מִכָּל. וְהִלֵּךְ וְקִבֵּץ לְאֵיזָה סֵךְ מוּעָט מְאֹד,
 וְקָנָה לוֹ סְחוּרוֹת קִטְנִים וְהִלֵּךְ עַל הַכְּפָרִים, כְּדָרָךְ הָעֲנִיִּים שְׁנוּשָׂאִים
 חֲבִילוֹת עִם מַחֲטִין וְצִנּוּרוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזָה דְּבָרִים קִטְנִים. וְהָיָה הוֹלֵךְ עַל
 הַכְּפָרִים כְּדִי לְתַת לֶחֶם בְּבֵיתוֹ. וְהָיָה מַחֲלִיף עִם הָעֲרֵלִים מַחֲטִין עַל עוֹפוֹת
 וּבִיציִים וְכִיּוֹצֵא, כְּדָרָךְ הָעֲנִיִּים כָּאֵלוֹ.
 פֶּעַם אֶחָד הָיָה הוֹלֵךְ מִן הַכְּפָרִים, וְנִשָּׂא עִמּוֹ מְעַט סְחוּרָתוֹ וְאֵיזָה מִיָּנִי
 מֵאֶכֶל כִּנִּי"ל, וּפָגַע בּוֹ שׁוֹדֵד אֶחָד רוֹכֵב עַל הַסּוּס. וְנִשָּׂא אֶצְלוֹ שְׁתֵּי חֲבִילוֹת
 גְּדוֹלוֹת, וְרָצָה לְגוֹזְלוֹ. וְהִתְחִיל לְבַכּוֹת וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו, וְהוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ עַל
 זֶה, וְגָזַל מִמֶּנּוּ גַם זֶה הַמַּעַט שֶׁהָיָה לוֹ, וְנִשְׂאָר רִיקוֹן מִכָּל וְכָל. וְהָיָה הוֹלֵךְ
 וּבּוֹכָה מְאֹד וְנִפְשׁוֹ מָרָה לוֹ מְאֹד, כִּי לֹא הָיָה דִּי בְּצָרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת,
 שֶׁנִּתְדַלְדַּל כָּל כֶּךָ מֵעֲשִׂירוֹת כְּזֶה, אֲף גַּם מְעַט חִיוּתוֹ בְּצִמְצוּם טְרַפוֹ מִמֶּנּוּ.
 בְּתוֹךְ כֶּךָ הִבִּיט וַרְאָה, וְהִנֵּה נֶפֶל הַשׁוֹדֵד הַנִּי"ל מִן הַסּוּס, וְהָיָה רוֹצֵה לְקוּם,
 וְעָמַד עָלָיו הַסּוּס וַדָּרְסוֹ בְּרַגְלָיו עַל רֵאשׁוֹ, וְנֶפֶל שָׁם הַשׁוֹדֵד וְנִהְרַג. וְהִלֵּךְ
 הָאִישׁ הַנֶּגְזָל הַנִּי"ל לְשָׁם, וַרְאָה שֶׁהִגְזֵלָן שָׁלוֹם נוֹפֵל מֵת אַרְצָה. וּפְתַח אֶת
 הַחֲבִילוֹת שֶׁל הַגְּזֵלָן, וּמָצָא שָׁם כָּל סְחוּרוֹתָיו וְהוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ שֶׁגָּנְבוּ מִמֶּנּוּ
 מִתְחַלָּה וְעַד סוּף. וַחֲזַר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ, וְנַעֲשֶׂה עֹשִׂיר כְּבַתְחִלָּה.
 זֶה הָעֲנִיָּן לֹא שָׁמַעְתִּי בְּעֲצָמִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, רַק מִפִּי אֲחֵרִים בְּשֵׁמוֹ. וְאִם
 אֲמַנֵּם בּוֹדְאֵי אֵינִי זוֹכֵה לְהַבִּין רְמִיזוֹתָיו, מַה שֶׁכֵּן בּוֹזֵאת הַמַּעֲשֶׂה. אֵךְ עַל
 כָּל זֶה, מַה שֶׁנִּרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעְתִּי בְּזֶה הוּא, שֶׁמֶרְמֵז בְּזֶה הַתְּחִיָּקוֹת גְּדוֹל
 לְכָל אָדָם, בְּפָרֵט וּבְכָלֵל, שְׂאֵף-עַל-פִּי שְׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שְׁעוֹבֵר עָלָיו
 בִּימֵי חַיּוֹ, שֶׁגּוֹזְלִין אוֹתוֹ וְטוֹרְפִין מִמֶּנּוּ, וְכָל מַה שֶׁמִּתְחַזֵּק לְהַחֲיוֹת נַפְשׁוֹ
 בְּיֵתֵר הַפְּלִטָה, חוֹזְרִין וְאוֹרְבִין עָלָיו עַד שֶׁגּוֹנְבִין מִמֶּנּוּ גַם זֶה הַמַּעַט. וְכֵן
 כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי מִסָּפֵר. אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵל יִתְיַאֲשׁ עֲצָמוֹ מִן הַרְחָמִים, כִּי
 אִם יִתְּלָה עֵינָיו לְמָרוֹם, וַיִּבְכֶּה וַיִּצְעַק בְּכָל פֶּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שִׁירְאָה בְּעֵינָיו
 וְעָמְלוֹ, אֲזִי סוּף כָּל סוּף יִפֹּל הַשׁוֹדֵד מִפְּלָה שְׂאִין לָהּ תְּקוּמָה, וַיִּשׁוּב וַיִּקְבֵּל
 וַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ כָּל הַקְּדָשׁוֹת, וְכָל הָעֲבוֹדוֹת, וְכָל הַטּוֹב שֶׁגָּנַב וְגָזַל מִמֶּנּוּ, וַיִּשׁוּב
 לְעֲשִׂירוֹתוֹ

וטובו

הנצחתי:

יח, מעשה במלך אחד שבנה לעצמו פלטין. וקרא לשני אנשים, וצוה אותם שיצירו את הפלטין שלו. וחלק להם את הפלטין לשני חלקים. דהינו, שמחצה הפלטין יהיה מטל על האחד לצירו, ומחצה השני יהיה מטל על השני לצירו. וקבע להם זמן, שעד אותו הזמן מחיבים הם לצירו. והלכו להם אלו השני אנשים. והלך אחד מהם, ויגע וטרח מאד, ולמד עצמו זאת האמנות של ציור וכיור היטב היטב, עד שציר את חלקו שהיה מטל עליו בציור יפה ונפלא מאד. וציר שם חיות ועופות וכיוצא בזה בציורים נפלאים ונאים מאד. והשני לא שם אל לבו וזרת המלך ולא עסק בזה כלל. וכאשר הגיע סמוך לזמן המגבל שהיו צריכין לגמר מלאכתם, הנה הראשון כבר גמר מלאכתו ואמנותו בחלקו, בציור נאה ונפלא מאד. וזה השני התחיל להסתפל על עצמו, מה זאת עשה שפלה הזמן בהבל וריק ולא חש לגזרתא דמלכא. והתחיל לחשב מחשבות מה לעשות, כי בודאי באלו הימים המועטים הסמוכים לזמן המגבל אי אפשר לתקן עוד ללמד לעצמו ולעשות אומנות הציור, ולציר חלקו בזה הזמן המועט. כי היה סמוך מאד למועד הקבוע להם. ונתישב בדעתו והלך וטח והטיח כל חלקו במשיחת סממנין (שקורין "פאקוסט") [סוג צבע], ועשה פאקוסט שחור על כל חלקו. והפאקוסט היה כמו אספקלריא ממש, שהיו יכולין להתראות בו כמו באספקלריא ממש, והלך ותלה וילון לפני חלקו להפסיק בין חלקו ובין חלק חבירו. ויהי כי הגיע מועד הקבוע שקבע להם המלך, הלך המלך לראות תבנית מלאכתם אשר עשו באלו הימים. וראה חלק הראשון שהוא מציר בציורים נאים ונפלאים מאד, ומצירים שם בחלקו צפרים וכו' בדרךים נפלאים מאד. וחלק השני היה תלוי בוילון וחשך תחתיו, ואין רואין שם מאומה. עמד השני ופרש את הוילון, והזריח השמש ובאו והאירו כל הציורים הנפלאים כלם בחלקו, מתמת שהיה שם הפאקוסט שהיה מאיר כמו אספקלריא. על-כן כל הצפרים המצירין בחלק הראשון ושאר כל הציורים הנפלאים, כלם נראו בתוך חלקו. וכל מה שראה המלך בתוך חלק הראשון, ראה גם-כן בחלקו של זה. ונוסף לזה, שגם כל הפלים הנפלאים וכל הקרידענצין [רהיטים] וכיוצא שהכניס המלך לתוך הפלטין, כלם נראו גם-כן בחלק השני. וכן כל מה שירצה המלך להכניס עוד פלים נפלאים לתוך הפלטין, יהיו כלם נראים בחלקו של השני. והוטב הדבר לפני המלך וכו' (ויתר מזה איני זוכר). כל זה שמעתי מפיו הקדוש בעצמו:

יט, מעשה במלך אחד שהיה קטן, וכבש אותו מלך גדול, ונעשה נכנע אליו.

וְהַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל כָּבֵשׁ עוֹד מְלָכִים וּמְדִינוֹת. לְאַחַר זֶמַן נִתְחַזַּק הַמֶּלֶךְ הַקָּטָן הַנִּי"ל, וְנִתְעוֹרָר עִם שְׂאֵר מְלָכִים נֶגַד הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל שֶׁכָּבֵשׁ אוֹתָם, וְחִזְרוּ וְכָבְשׁוּ אֶת אֶרֶץ מִיָּדוֹ, וְגַם אָצְלוּ כָּבְשׁוּ מְדִינוֹת. וְנִתְיָשֵׁב הַמֶּלֶךְ הַקָּטָן הַנִּי"ל מֵאַחַר שְׂרוּאָה שֶׁהִגְלִיגַל חוּזֵר, לְפַעֲמִים זֶה כּוֹבֵשׁ, וְלְפַעֲמִים חוּזֵר חִבְרוּ וְכוֹבֵשׁ אָצְלוּ. וּמִי יוֹדֵעַ מַה יוֹלֵד יוֹם, אוֹלֵי יַחֲזוּר וְיִתְהַפֵּךְ הַדָּבָר. וְהַלֵּךְ וְעָשָׂה חוֹמָה אָצֶל הַיָּם, וְגִנְזוּ שֵׁם בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַמְבַצֵּר כָּל הַהוֹן וְהַמָּמוֹן שֶׁקִּבֵּץ מִכָּל מְדִינָתוֹ. וְעָשָׂה שֵׁם חֲדָרִים חֲדָרִים, וּבְכָל חֶדֶר וְחֶדֶר גִּנְזוּ שֵׁם מְטִבֵּעַ מִיַּחֲדָת. וְתִלָּה דָף (שְׁקוֹרִין "טֹאבְלִיצֵע") [שְׁלֹט] עַל הַפֶּתַח, וְהָיָה כְּתוֹב שֵׁם הַמְטִבֵּעַ הַמְנַחֵחַ בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַחֶדֶר. וּבִפְתַח שֶׁל כָּל הַמְבַצֵּר הָיָה נֶעֱשָׂה שֵׁם בְּאֲמֵנוֹת, שְׁקוֹרִין "מֵאֲשִׁין" [מְכוֹנָה], שֶׁלֹּא הָיָה אֲפֹשֶׁר לְכַנֵּס לְשֵׁם. מִחֲמַת שֶׁמִּי שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ הַדָּרֵךְ וְהַנְּתִיב וְהַנְּטִיָּה לְכָל צַד בְּשַׁעַת הַכְּנִיסָה, הָיָה הַמֵּאֲשִׁין חוֹתֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ. וְהָיָה תְלוּי שֵׁם טֹאבְלִיצֵעַ [שְׁלֹט], שֶׁהָיָה כְּתוֹב עָלָיָה בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת הַדָּרֵךְ וְהַחֲכָמָה אֵיךְ לְכַנֵּס לְשֵׁם, וְאֵיךְ לְנִטּוֹת לְכָל צַד, בְּאִפְסוֹן שֶׁיּוֹכֵל לְכַנֵּס וְלֹא יִזְיֵק לוֹ הַמֵּאֲשִׁין הַנִּי"ל. לְאַחַר זֶמַן שָׁטַף הַיָּם אֶת הָאֵי עִם הַמְבַצֵּר הַנִּי"ל, וְנִשְׁתַּכַּח הַדָּבָר. לְאַחַר כַּמָּה מְאוֹת שָׁנִים, חִזַּר מֶלֶךְ אֶחָד וְכָבֵשׁ אוֹתוֹ הָאֶקְלִים וְנִתְגַּלָּה הָאֵי הַנִּי"ל. וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה הָיָה קָטָן, וְרָצָה לַעֲשׂוֹת שֵׁם יָשׁוּב. וְהַלֵּךְ וְהוֹשִׁיב שֵׁם מִן הַיְהוּדִים וּמִן שְׂאֵר אַמּוֹת. וּמִן הַסֵּתֵם נִתְיָשְׁבוּ שֵׁם הַיְהוּדִים עֲנִיִּים וְאֲבִיוֹנִים כְּדָרֵךְ הַמְקוֹמוֹת הַחֲדָשִׁים. וְהָיָה שֵׁם עֲנִי אֶחָד שֶׁעָשָׂה לַעֲצֵמוֹ בֵּית קָטָן אָצֶל הַיָּם. וַיְהִי בַיּוֹם שֶׁשִּׂי הַלֵּךְ לַחֲפֹר טִיט, וּמָצָא הַטֹּאבְלִיצֵעַ הַנִּי"ל וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַה כְּתוֹב בָּהּ. וְהַלֵּךְ וְשָׂאל וְחָקַר אָצֶל הָעֶרְלִים הַזִּקְנִים, אִם יוֹדְעִים אִם הָיָה שֵׁם אֵיזָה פֶּעַם יָשׁוּב, וְלֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וְזוֹכֵר אִם הָיָה שֵׁם יָשׁוּב. וּבָא עֲנִי אֶחָד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לוֹ מְקוֹם לֶאֱכֹל בְּשַׁבָּת, וְהַלֵּךְ אָצֶל הָעֲנִי הַנִּי"ל, וְסִפֵּר לוֹ אֶת אֲשֶׁר מָצָא הַטֹּאבְלִיצֵעַ וְאִין יוֹדֵעַ מַה כְּתוֹב בָּהּ. הִשִּׁיב לוֹ, אֶקְרָא אֶת מַה שֶׁכְּתוֹב בָּהּ. וְנָתַן לוֹ, וְקָרָא מַה שֶׁכְּתוֹב שֵׁם. וְהַלֵּךְ הָעֲנִי הַיְהוּדִי הַזֶּה וְלָקַח כָּל הָאוֹצְרוֹת וְהַהוֹן שֶׁהָיָה שֵׁם:

ק

אות

כ, שֶׁמַּעֲתִי בְשֵׁמוֹ, לְעִנְיֵן הַמְפָּרְסָמִים בְּעֲלֵי מוֹפֵת. סֵפֶר מַעֲשָׂה, שֶׁמֶלֶךְ אֶחָד הָיוּ לוֹ שְׁנֵי בָנִים, אֶחָד הָיָה חָכֵם וְאֶחָד הָיָה שׁוֹטָה. וְעָשָׂה אֶת הַשׁוֹטָה מְמַנָּה עַל הָאוֹצְרוֹת, וְהַחֲכָם לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם הַתְּמַנּוֹת, רַק יָשַׁב אָצֶל הַמֶּלֶךְ תָּמִיד. וְהָיָה קָשָׁה לְהַעוֹלָם מְאֹד, שֶׁזֶה שְׂאִינוֹ חָכֵם יֵשׁ לוֹ כָּל הַתְּמַנּוֹת, וְהַכָּל בָּאִים וְנִכְנָסִים אָצְלוּ לְהַכְנִיס אוֹ לְהוֹצִיא מִן הָאוֹצְרוֹת. וְזֶה הַחֲכָם אֵין לוֹ שׁוּם הַתְּמַנּוֹת כָּלָל. וְהִשִּׁיב לָהֶם הַמֶּלֶךְ, וְכִי זֶה הוּא מַעֲלָה מַה שֶׁהוּא לוֹקַח אוֹצְרוֹת מוֹכְנִים וְחוֹלְקִים לְהַעוֹלָם? כִּי זֶה הַחֲכָם יוֹשֵׁב אָצֶל וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת, וּבָא עַל עֲצוֹת חֲדָשׁוֹת שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְבוֹא עֲלֵיהֶם. וְעַל-יְדֵי אֵלוֹ הַעֲצוֹת אֲנִי כּוֹבֵשׁ מְדִינוֹת שֶׁלֹּא הָיִיתִי יוֹדֵעַ מֵהֶם כָּלָל, אֲשֶׁר מֵאֵלוֹ הַמְּדִינוֹת

נמשכים ובאין כל האוצרות שלי. אבל זה הממנה לוקח אוצרות מוכנים ומחלקם להעולם. על-כן בודאי גדלה ושבבה מאד מעלת החכם על הממנה, אף על פי שנראה שאין לו שום התמנות. כי ממנו נמשכים כל האוצרות הנ"ל:

קא

אות

כא, יום חמישי "ויגד" בין כסה לעשור תק"ע לפ"ק פה ברסלב. ספר לנו, שחלם לו ואינו יודע הפרוש. שאיש אחד שהיה מאנשינו נפטר לעולמו, והוא מת באמת, אך הוא לא ידע עד אותו היום. ונדמה לו בחלומו, שכל העולם סביבו עומדים ונוטלין רשות ממנו לנסע לדרך, פנהוג אחר ראש-השנה. ואותו האיש הנפטר היה גם-כן עומד שם, ושאל אותו, מדוע לא היית על ראש-השנה? השיב לו: הלא כבר נפטרתי לעולמי. אמרתי לו: בשביל כך? ואם האדם נפטר אינו רשאי לבוא על ראש-השנה? ושתק. ומחמת שכמה בני אדם דברו עמי מאמונה, דברתי עמו גם-כן מזה (ונראין הדברים שרבנו ז"ל הבין שנפל מן אמונה). ואמרתי לו: וכי אין בעולם רק אני? אם אין אתה מאמין בי התקרב לצדיקים אחרים. מאחר שנשאר לך אמונה עדין באחרים, התקרב להם. ואמר: למי אתקרב? ונדמה לי שהראיתי לו לזה התקרב. כמורה באצבע על איזה מפרסם. השיב לי: אני רחוק ממנו. אמרתי לו: קרב עצמך לאחר. והייתי חושב לפניו כל המפרסמים, ועל פלם אמר שהוא רחוק מהם. אמרתי לו: מאחר שאתה רחוק מכלם, ואין לך למי להתקרב, טוב לך לשאר כאן כבתחלה ותחזור ותתקרב אצלי. השיב לי: מכם? (בלשון תמינה) אני רחוק מאד. ונדמה לי שהוא באמצע היום, והחמה עומדת כנגד הראש. והגביה עצמו למעלה באויר, עד שעלה למעלה אל החמה. והיה הולך עם החמה, וירד מטה מטה על הארץ כהלוך החמה, עד שירד למטה לארץ ממש בשקיעת החמה. וכן הלך יותר עם החמה, עד שבחצות לילה בא עם החמה כנגדי ממש מלמטה. כי בחצות הלילה אז החמה כנגד רגלי האדם ממש. ואז כשירד למטה מאד עד שהיה כנגדי ממש מלמטה, שמעתי קול צעקה שצעק אלי: השמעתם כמה אני רחוק מכם? ואיני יודע הפרוש.

ואמר אדמו"ר ז"ל בזה הלשון: והיה לי רחמנות גדול. הלא עקר יגיעת ועבודת האדם בשביל התכלית, כי עכשו אין יודעין ומרגישין טעם כל-כך בהתקרבות, מחמת עכירת החומר ומחמת המניעות. נמצא, שהעקר הוא רק בשביל התכלית, שאז אחר ההסתלקות לארץ ימים ושנים, אז ידעו מה ששמעו כבר, וגם מה שישמעו אז. ויתר מזה, מה שיהיה מצד הנשמה כמו שיזכה כל אחד. ואם גם-כן אחר כך אין זוכין להתקרב וכו'. והכלל, אשרי מי שיתחזק באמונה בהשם יתברך ויצדיק האמת ויקים דבריו,

בּוֹדָאֵי לֹא יָבוֹשׁ וְלֹא יִכְלֹם לֹא בְּעוֹלָם הִזָּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. וּפְעַם אֶחָד אָמַר, שֶׁהָאֲדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּאַמוּנָה בְּהַצְדִּיק הָאֲמֵת בְּהִתְחַזְּקוֹת גְּדוֹל, עַד שִׁיְהִיָּה חֹזֵק כָּל כָּךְ שֶׁאֶפְלוּ אַחַר מִיתָתוֹ יִהְיֶה חֹזֵק בְּאַמוּנָתוֹ, וְלֹא יוּכְלוּ לְהִטְעוֹתוֹ שֶׁם בְּשׁוּם אֶפְרוֹ, כִּי גַם שָׁם צָרִיכִין הִתְחַזְּקוֹת גְּדוֹל לְהֵאֱמִין בְּהַצְדִּיק. וְאָמַר, כִּי יֵשׁ נִשְׁמוֹת הַרְשָׁעִים הַמִּתְנַגְּדִים שְׂרוּצִים לְהִטְעוֹתוֹ מִהַצְדִּיק הָאֲמֵת, כְּדִי לְמוֹנְעוֹ שֶׁלֹּא יִתְחַזֵּק לְבֹא אֵלָיו בְּשִׁבִיל תַּקּוּן. וְאָמַר, שֶׁמִּי שִׁיְהִיָּה חֹזֵק בְּאַמוּנָה, בּוֹדָאֵי לֹא יוּכְלוּ שָׁם הַמוֹנְעִים לְמוֹנְעוֹ מִלִּילֵךְ לְצַדִּיק לְקַבֵּל תַּקּוּן לְנִשְׁמָתוֹ. כִּי עֵקֶר הַמְּנִיעוֹת גַּם שָׁם, הֵם רַק מֵה שֶׁהִמְקַטְרָגִים וְהַמְּחַבְּלִים וְכוּי' שֵׁישׁ שָׁם הֵם מְבַלְבְּלִים וּמְחַלְשִׁים דַּעְתּוֹ וּמְטַעֵין אוֹתוֹ, וְדוֹבְרִין עַל הַצְדִּיק מֵה שֶׁדוֹבְרִין, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְחַזֵּק לְבֹא אֵלָיו (כִּי בּוֹדָאֵי אֶפְלוּ אַחַר פְּטִירַת הָאֲדָם, כָּל זְמַן שֶׁאֵינּוּ זוֹכֵה עֲדִין לְבֹא לְמָקוֹם מְנוּחָתוֹ בְּשִׁלְמוֹת, עֲדִין אֵינּוּ בְּעֵלְמָא דְקָשׁוּט. אֲדַרְבָּא עֵקֶר עֲנָשׁוּ וְיִסוּרִים, עַל-יְדֵי הַמְּחַבְּלִין שֶׁמוֹלִיכִין אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ עֲדִין הוּא בְּעוֹלָם הִזָּה, וּמְטַעֵים אוֹתוֹ בְּכַמָּה הִטְעָאוֹת וְכוּי', כַּמְּפָרְסָם בְּסַפְרִים הַקְּדוּשִׁים). אֲבָל אִם הָאֲדָם חֹזֵק בְּדַעְתּוֹ, וְאֵינּוּ שׁוֹמֵעַ לְדַבְּרֵיהֶם וּמִתְעַקֵּשׁ עֲצֻמוֹ, וְאֹמֵר, אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם וְאֵנִי רוֹצֵה דִּיקָא לִילֵךְ וְלְבֹא אֶל הַצְדִּיק, הֵם מְכַרְחִים לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ וְאֵינֶם יְכוּלִים לְמוֹנְעוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אֶפְרוֹ. כִּי עֵקֶר הַמְּנִיעוֹת שֶׁהֵם מוֹנְעִין הוּא רַק מֵה שֶׁמְטַעֵין אוֹתוֹ כְּנִי"ל. וְסִפֵּר מַעֲשֵׂה לְעֲנִין זֶה, שֶׁצָּרִיכִים לְהִתְחַזֵּק לְהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק גַּם לְאַחַר מִיתָה, כִּי גַם שָׁם צָרִיכִין הִתְחַזְּקוֹת אֲמוּנָה. וְסִפֵּר, שֶׁהָיָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי רִיִּיסוֹן, שֶׁנָּסַע יַחַד לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל עִם הַצְדִּיק הַקְּדוֹשׁ הַמְּפָרְסָם, מוֹרְנוּ הָרַב מְנַחֵם מְנַדֵּל זְצ"ל מוֹיִטְפֶּסֶק (וּכְבָּר יְדוּעַ מְגִדֵּל הַמְּחַלְקֵת שֶׁהָיָה עַל הַצְדִּיקִים וְהַחֲסִידִים בֵּימֵי הַקּוֹדֶמִים, בְּפֶרֶט בְּמִדְיָנוֹת לִיטָא וְרִיִּיסוֹן, וְכָל מִי שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְהִתְקַרֵּב לָהֶם, הָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת בְּלִי שְׁעוֹר כַּמְּפָרְסָם). וְהִסְפִּימוּ שָׁם בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל לְשַׁלַּח אוֹתוֹ לְחוּץ לְאַרְץ, בְּשִׁבִיל לְהַבִּיא מַעוֹת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּנֶהוּג. וּבְדַרְךְ הַלּוֹכוֹ עַל הַיָּם נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ, זֶה הָאִישׁ הַשְּׁלִיחַ הַנִּי"ל שֶׁהָיָה מְקַרֵּב לְהַצְדִּיק מוֹרְנוּ הָרַב מְנַחֵם מְנַדֵּל כְּנִי"ל. וּבְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ עֲדִין כָּלֵל, וְאַחַר פְּטִירָתוֹ נִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ הוֹלֵךְ וְנוֹסַע לְלִיפְסִיק עִם אֲנָשִׁים שְׁלוֹ, כְּאִשֶּׁר הָיָה נוֹהֵג בְּחַיָּיו. כִּי הָיָה סוֹחֵר גְּדוֹל וְהָיָה נוֹסַע לְלִיפְסִיק בְּחַיָּיו. וְנִדְמָה לוֹ גַּם עִתָּה, כְּאִלוֹ הוּא נוֹסַע לְשָׁם עִם הַנְּאֻמָּן שְׁלוֹ וְהַבְּעַל-עֲגָלָה כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד. בְּדַרְךְ נִסִּיעָתוֹ, הִתְחִיל לְהִתְגַּעְגַּע וְלְהִשְׁתַּוְּקַק מְאֹד לְסַע לְרַבּוֹ, מוֹרְנוּ הָרַב מְנַחֵם מְנַדֵּל הַנִּי"ל לְקַבֵּל פְּנִי הַקְּדוּשִׁים. וּמֵרַב תְּשׁוּקָתוֹ, הָיָה חִפֵּץ לְהִפְקִיר הַכֹּל וְלָשׁוּב מֵאֲמָצַע הַדַּרְךְ לְמָקוֹם רַבּוֹ הַנִּי"ל. וְהִתְחִיל לְדַבֵּר זֹאת לְאֲנָשָׁיו שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ, שֶׁהוּא מִשְׁתַּוְּקַק לָזֶה. וְהִתְחִילוּ לְשַׁחֹק מִמֶּנּוּ וְלְדַחֹתוֹ מִזֶּה, כִּי אִיךָ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לְסִתֵּר מִשְׂא-וּמִתָּן כְּזֶה וְכוּי'. וְעַל-יְדֵי-זֶה מְנַעוּהוּ מִזֶּה. אַחֲרֵי-כֵן, חָזַר וּנְתַלֵּהב בְּהִשְׁתַּוְּקַקוֹת נִמְרָץ לְסַע לְרַבּוֹ, וְחָזַר וְאָמַר לְאֲנָשָׁיו שֶׁהוּא חִפֵּץ בָּזֶה. וְחָזְרוּ לְמַנְעוֹ וְלְדַחֹתוֹ בְּדַבְּרֵיהֶם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל מִשְׂא-וּמִתָּן כְּזֶה, וְלָשׁוּב מִדַּרְךְ כְּזֶה לְלִיפְסִיק לְבַטֵּל עֵסֶק כְּזֶה, וְלָנַסַע עִתָּה לְבֵית רַבּוֹ. וְשָׁמַע לְדַבְּרֵיהֶם גַּם בְּפַעַם הִזָּה, וְנִמְנַע מִזֶּה. אַחֲרֵי-כֵן חָזַר וּנְתַעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוֹת רַב גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר שֶׁאֵינּוּ שׁוֹמֵעַ כָּלֵל שֶׁאֵינּוּ שׁוֹמֵעַ שׁוּם דְּבַר, כִּי הוּא רוֹצֵה דִּיקָא מְאֹד לְנָסַע לְרַבּוֹ וְלְהִפְקִיר הַכֹּל בְּשִׁבִיל זֶה, וְכָל

מה שאנשיו מנעו אותו, בדברים וטענות ואמתלאות, איך אפשר לעשות כזה באמצע עסק כזה. לא שמע לדבריהם כלל, והיה חזק בדעתו לנסע דיקא תקף ומיד לרבו. וצה עליהם שיחזרו פניהם מדרךכם כדי לסע עמו למקום רבו. וכשראו שאין יכולים למונעו בדברים וטענות, עמדו ומרדו בו. ואמרו, שאינם רוצים לצית אותו בדבר זר כזה, וגער עליהם שיעשו כרצונו דיקא. והם לא רצו לשומעו. והתחיל לכעס עליהם מאד, על שאינם רוצים לצית אותו, כי הוא הבעל הבית, והם מחיבים לשמע ככל אשר

בתוך כך הודיעו לו האמת שהוא כבר מת, ושכל אלו שנוסעין עמו הם הידועים, דהינו מלאכי חבלה שהם מוליכין אותו ומטעין אותו בדרך הזה. ענה ואמר, עתה בודאי אני חפץ דיקא שתוליכו אותי מיד לרבי הצדיק הנ"ל. ענו הם ואמרו, עתה בודאי אין אנו רוצים לזה, להוליך אותך אליו. והיו מתעצמים בדין זה: הוא רצה שיוליכו אותו לרבו, והם לא רצו. עד שהביאו את המשפט לפני הבית-דין שלמעלה. ופסקו שהדין עמו, שצריכין לעשות רצונו להוליכו מיד לרבו. וכן היה. שתקף ומיד הוליכו אותו לרבו הצדיק, מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, שהיה עדין בחיים אז בארץ-ישראל. והביאוהו לביתו, וכשנכנס לבית הצדיק, מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, נכנס עמו אחד מהמחבלים, ונפחד הצדיק הנ"ל ונשאר חלשות, ועוררו אותו. ואחר-כך ישב הצדיק הנ"ל ועסק בתקונו בערך שמונת ימים עד שתקנו. והודיע אז הצדיק הנ"ל לבני ארץ ישראל שנפטר האיש השליח הנ"ל, כי לא ידעו עדין מזה כלל כלל, וספר להם כל המעשה הנ"ל (וזה היה מכרח להם מאד לידע מפטירתו כדי לידע איך להתנהג בעסקי ארץ-ישראל בענין השליחות לחוץ

וספר רבנו ז"ל המעשה, למען דעת עד כמה צריכין להתחזק עצמו בהתקרבות להצדיק גם שם אחר פטירתו. והעקר תלוי בזה העולם, שמי שהוא חזק באמונה בזה העולם בהתחזקות אמתית, יזכה גם שם לזה. כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא, כן הוא בההוא עלמא. ואז בודאי לא יוכל למנע אותו שום מונע מלילך להצדיק גם משם. גם שמעתי בשמו שאמר עצה לזה, שיוכל לבוא אחר פטירתו להצדיק: לשבע על זה בנקיטת חפץ. ולא שמעתי זאת מפיו הקדוש בעצמו, רק מפי אנשי-שלומו ששמעו מפיו הקדוש. [שמעתי מידידנו הנכבד הר' דוד הירש מדימיטריווקע, שהוא שמע מר' שלמה מאגאריניצער, נכד הרב הצדיק הרב ר' שלמה לוצקער, תלמיד המגיד הקדוש ממעזריטש זצ"ל, שהיה משמש את אדמו"ר זצ"ל, מחמת שאמו השאירה אותו אצל רבנו ז"ל לשמשו, ושרבנו ז"ל ישיא אותו לאשה. ור' שלמה הנ"ל שמע הענין הנ"ל מפי רבנו ז"ל. ומעשה שהיה כך היה:

במעדוועדין וקא היה איש אחד נכבד מאד מאנשי אדמו"ר ז"ל, שמו ר' הירש, והיה לו בן יחיד ובת אחת. והגיע על בנו יחידו חלי ההוסט, אך ר' הירש לא היה מבין כל כך על מחלתו, והיה מחלתו קל בעיניו. ובאותו העת בא רבנו ז"ל למעדוועדין וקא, ור' הירש הנ"ל, מחמת שהיה מחלת

בְּנוֹ קָל בְּעֵינָיו, לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ כָּלֵל לְסַפֵּר לְפָנָי רַבְּנוּ אֶת מַחֲלַת בְּנוֹ, אֵדָּ
חֲתָנוּ שֶׁל ר' הִירְשׁ הוּא הָיָה מִבֵּין עַל מַחֲלָתוֹ. וְנִכְנַס לְרַבְּנוּ ז"ל, וּבִקֵּשׁ אֶת
רַבְּנוּ ז"ל לְהִתְפַּלֵּל עִבּוּרוֹ שְׂיִתְרַפֵּא, וְהַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן: בְּזֶה
הָעוֹלָם אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם טוֹבָה, אֵדָּ בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ
טוֹבָה. וְאָמַר לוֹ שְׂיֵאמַר לְגִיסוֹ שְׂיָבֹא אֱלֹיו וַיְדַבֵּר עִמּוֹ מִה שְׂצָרִיד. אֵדָּ
בְּשִׁמְעוֹ זֹאת נִתְבַּהֵל מְאֹד. וַיַּעֲוֹרֵר רַחֲמִים אֶצְל רַבְּנוּ ז"ל שְׂיִשְׁתַּדֵּל מְאֹד
לְהַמְתִּיק הַדִּין שְׂיִחְיֶה עוֹד, כִּי הִרְחַמְנוֹת עַל חֲמִיו גְּדוֹל מְאֹד כְּאִשֶּׁר יִפְטֹר
חַס וְשְׁלוֹם בְּנוֹ יַחֲידוֹ לַעֲת זְקֵנָתוֹ. וְרַבְּנוּ ז"ל הָיָה כְּמַחְרִישׁ. וְהוּא הִרְבֵּה
דְּבָרִים עַל רַבְּנוּ ז"ל שְׂיַעֲתִיר עִבּוּרוֹ שְׂיִתְרַפֵּא. וְאַחֵר כָּל דְּבָרָיו אָמַר לוֹ רַבְּנוּ
ז"ל: לָמָּה אַתָּה דוֹחֵק עָלַי? אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִם אֶשְׁתַּדֵּל עִבּוּרוֹ לְטוֹבָתוֹ
שְׂיִתְרַפֵּא, מִכֶּרַח הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ לְקַח מְזֶה הָעוֹלָם בְּמִקוֹמוֹ שֶׁלְּשָׂה עֶשֶׂר
אֲנָשִׁים אַחֲרָיו? (אָמַר הַמַּעֲתִיק עֵין זֹהר בְּלֶק דָּף רה. בְּהַמְעָשָׂה דְּהִינּוּקָא,
אִשֶּׁר פָּעַל שְׂאָבִיו ר' יוֹסִי דְּפִקִּיעִין יַחֲזֵר לוֹ נִשְׁמָתוֹ וַיִּחְיֶה עוֹד. מוּבָא שָׁם,
שְׂהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת עִבּוּרוֹ תְּלִיסַר בְּנֵי נֶשְׂאָה), וְאַצְל אֲבִינוּ
שְׂבַשְׂמִים כָּל בְּנָיו שׁוֹיִם אֶצְלוֹ. וַיִּכְמוּ שְׂאוּמְרִים הָעוֹלָם עַל זֶה, אִם נוֹקֵף
הָאָדָם עֲצָמוֹ בְּאֶצְבַּע אַחַת גַּם כֵּן הַכָּאב גְּדוֹל מְאֹד, וְאִפְשָׁר אַתָּה הוּא אֶחָד
מִהַשְּׁלֶשָׁה עֶשֶׂר הַנִּי"ל. וּבְשִׁמְעוֹ זֹאת פָּסַק מְלַדְבֵּר עִם רַבְּנוּ ז"ל, וְהִלֵּךְ תַּכְּף
אֶל גִּיסוֹ וַיַּעֲצָהוּ שְׂיִלְךָ לְרַבְּנוּ ז"ל בְּעֲצָמוֹ, וְכֵן עָשָׂה הַחוּלָה הַנִּי"ל, וּבָא אֶל
רַבְּנוּ ז"ל וְדַבֵּר עִמּוֹ מִה שְׂצָרִיד.

וְאַחֲרֵי-כֵן נָסַע רַבְּנוּ ז"ל לְבֵיתוֹ, וְאַחֵר ב' חֲדָשִׁים מֵת הַחוּלָה הַנִּי"ל, וְאָבִיו
ר' הִירְשׁ הִתְאַבֵּל מְאֹד עַל בְּנוֹ יַחֲידוֹ. וּבִימֵי שְׂבַעַת יָמֵי אֲבָלוֹ, אַזְ סִפֵּר חֲתָן
ר' הִירְשׁ לְחֲמִיו כָּל מַה שְׂשָׁמַע מִרַבְּנוּ ז"ל בְּעַת הַיּוֹתוֹ בְּמַדּוּדְעוּקָא.
וַיִּתְמַרְמֵר ר' הִירְשׁ עַל זֶה מְאֹד וּבְכָה הִרְבֵּה מְאֹד. וְתַכְּף אַחֵר שְׂבַעַת יָמֵי
אֲבָלוֹת, נָסַע ר' הִירְשׁ לְבִרְסֵלָב לְרַבְּנוּ ז"ל, וּבָא לְשָׁם בְּלִילָה וְהִלֵּךְ תַּכְּף
לְרַבְּנוּ ז"ל. וַיִּכְבֵּר הָיָה אֵיזָה שְׁעוֹת בְּלִילָה, וְרַבְּנוּ ז"ל כְּבָר הִתְחִיל לְפָשֵׁט
מִלְּבוּשָׁיו לִילְךָ לִישׁוֹן עַל הַמָּטָה. וְהוּא בְּבוֹאוֹ דְּפַק עַל הַדְּלַת לְפִתַּח לוֹ, וְאָמַר
לְהַשְׁמֵשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא ר' שְׁלֵמָה מְגַאֲרִינִיצֵר הַנִּי"ל, לְפִתַּח הַדְּלַת,
וְאָמַר לְרַבְּנוּ ז"ל אִשֶּׁר ר' הִירְשׁ מְמַעַדְעוּדְעוּקָא בָּא אֱלֹיו, וְצוּה רַבְּנוּ ז"ל
שְׂיִכְנַס לְבֵיתוֹ. וְתַכְּף כְּשִׁרְאָה אֶת רַבְּנוּ ז"ל, הִתְחִיל לְבָכוֹת מְאֹד בְּפָנָיו
בְּבִכְיָה רַבָּה וְעֲצוּמָה, עַד אִשֶּׁר לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ. וְרַבְּנוּ ז"ל נָחַם אוֹתוֹ
בְּתַנְחוּמִין, וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא עָקַר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים מַעֲשִׂים טוֹבִים,
וְכִיוּצָא בְּדַבּוּרִים כְּאֵלֶּה, אֵדָּ הוּא מֵאֵן לְהִתְנַחֵם. וְאָמַר לְרַבְּנוּ ז"ל, מַה
עוֹשִׂים עִם קִדִּישׁ לְאַחֵר מוֹתֵי? הֲלֹא רַק הוּא הָיָה הַקְּדִישׁ שְׁלִי. אָמַר לוֹ
רַבְּנוּ: אֲנִי אֶהְיֶה הַקְּדִישׁ שְׁלֵךְ, וְאֲנִי אֶלְמַד אוֹתָךְ אֵיךְ לְמוֹת, וְרַמְזוּ
לְהַמְשִׁמֵשׁ הַנִּי"ל שְׂיִלְךָ מִבֵּיתוֹ. וְהַמְשִׁמֵשׁ הַנִּי"ל אֵף שְׂכּוֹסְפוֹ הָיָה חֲזַק מְאֹד
לְשִׁמְעַ מַה שְׂיִדְבֵּר עִמּוֹ רַבְּנוּ ז"ל, אֵדָּ הִכְרַח לְצִאֵת מִהַבַּיִת וְסָגַר הַדְּלָתוֹת,
אֵדָּ לֹא הֵיטֵב, רַק הֵנִיחַ שְׂפָאֲרִינַע [סְדֵק] לְמַעַן יוֹכֵל לְשִׁמְעַ מִן הַחֲרָכִים
אֵיזָה דְּבֹר. וְאִזּוּ מִכָּל הַדְּבֹרִים שְׂדַבֵּר עִמּוֹ, לֹא שָׁמַע רַק זֹאת, שְׂרַבְּנוּ אָמַר
לְר' הִירְשׁ הַנִּי"ל שְׂיִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת חֲפָץ שְׂיָבֹא אֱלֹיו אַחֵר פְּטִירָתוֹ, תַּכְּף אַחֵר
סְתִימַת

וְהֵנָּה הַמַּעֲשָׂה הַזֹּאת הִיָּתָה בַּחֲרָף, וְר' הִירְשׁ הַנִּי"ל נָסַע לְבֵיתוֹ, וְאַחֲרֵי-כֵן
נָסַע הַמְשִׁמֵשׁ הַנִּי"ל לְמַעַדְעוּדְעוּקָא, וּבְאוֹתוֹ הַעֵת הָיָה שָׁם דְּבַר שֶׁל יְלָדִים

שָׁמְתוּ אֶזְרַחֲמֵנָא לְצִלּוֹן, וְרָצוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר לְשַׁלַּח אִישׁ אֶחָד עִם פְּדִיּוֹן לְרַבְּנּוּ ז"ל, אֲדָּ לֹא יִכְלוּ לְקַבֵּץ מַעוֹת שִׁיחִיו עַל הוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה מִמַּעַדְוֵעַדְוֵעוֹקָא לְבִרְסָלָב, שְׁרַחוּק הַדֶּרֶךְ בֵּינֵיהֶם, וְגַם עַל הוֹצָאוֹת הַפְּדִיּוֹן. בְּתוֹךְ כֵּן מֵת ר' הִירֶשׁ הַנִּי"ל שָׁם. וְאַזְ אַחַר פְּטִירַת ר' הִירֶשׁ הַנִּי"ל, סִפֵּר הַמְּשַׁמֵּשׁ שֶׁהָיָה אֶזְרַחֲמֵנָא בְּמַעַדְוֵעַדְוֵעוֹקָא שֶׁשָּׁמַע מֵאַחֲרֵי הַדֶּלֶת, בְּעֵת שֶׁהָיָה ר' הִירֶשׁ אֶצֶל רַבְּנּוּ ז"ל, אִידָּ שֶׁרַבְּנּוּ ז"ל אָמַר לוֹ הֵעֵצָה מִהַשְּׁבוּעָה בְּנִקְיִטַת חֶפֶץ, אֲדָּ אֲנָשֵׁי אֲדַמּוּ"ר ז"ל לֹא יָדְעוּ אִם עָשָׂה ר' הִירֶשׁ הַנִּי"ל הֵעֵצָה הַזֹּאת. וְנִסְכָּם בֵּין אֲנָשֵׁי אֲדַמּוּ"ר ז"ל, וּבִתְוֹכָם הָיָה הָרַב ר' יוֹדִיל ז"ל, אֲשֶׁר בְּעֵת שֶׁיַּעֲשׂוּ הַהִקְפּוֹת עִמּוֹ כְּנֵהוּג, יִקְחוּ סֵפֶר תּוֹרָה וַיִּשְׁפִּיעוּ אֶת הַנֶּפֶט שֶׁיִּלְדָּ תִּכְרָף לְרַבְּנּוּ ז"ל, וַיִּסְפֵּר לוֹ גַּם כֵּן מִהַדְּבָר שֶׁיֵּשׁ בְּעִיר עַל הַיְלָדִים. וּמִחֲמַת הַשְּׁבוּעָה יִהְיֶה מִכְרָח הַנֶּפֶט אֶצֶל רַבְּנּוּ ז"ל תִּכְרָף, אֲפִּי אִם אוֹלֵי לֹא עָשָׂה בְּעֵצְמוֹ הֵעֵצָה שֶׁאָמַר לוֹ רַבְּנּוּ ז"ל, וְכֵן עָשׂוּ. וְאַחַר-כֵּן בְּמִשְׁדָּ שֶׁשָּׂה חֲדָשִׁים חֲזָר הַמְּשַׁמֵּשׁ הַנִּי"ל לְבִרְסָלָב לְרַבְּנּוּ ז"ל, וּבְבוֹאוֹ שָׁאַל אוֹתוֹ תִּכְרָף רַבְּנּוּ ז"ל אִם הוּא זֹכֵר אֵימַתִּי מֵת ר' הִירֶשׁ, וְהִשִּׁיב לְרַבְּנּוּ ז"ל אֶת הַחֲדָשׁ שָׁמַת בּוֹ, אֲדָּ אֵיזָה יוֹם בְּחֲדָשׁ לֹא זָכַר. וְאָמַר לוֹ רַבְּנּוּ ז"ל, הֲאִם לֹא הָיָה מִיתַתוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, בְּכֵן וְכֵן יָמִים לְחֲדָשׁ? וְנִזְכַּר תִּכְרָף הַמְּשַׁמֵּשׁ הַנִּי"ל שֶׁפָּאָמַת מֵת ר' הִירֶשׁ הַנִּי"ל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאָמַר לוֹ רַבְּנּוּ ז"ל, וְהִשִּׁיב לְרַבְּנּוּ ז"ל, הֵן הֵן. אָמַר לוֹ רַבְּנּוּ ז"ל הֲרֵאִיתִי? הֲלֹא תִּכְרָף אַחַר מִיתַתוֹ לְאַחַר סְתִימַת הַגּוֹלָל בְּאֵי אֵלֵי (כְּאוֹמֵר: דְּמִיתִי שִׁישְׁהָה אֵיזָה זְמַן, אֲדָּ הוּא בְּאֵ תִּכְרָף). וְכֹל הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה שָׁמַע ר' דָּוִד הִירֶשׁ הַנִּי"ל מִפִּי הַמְּשַׁמֵּשׁ הַנִּי"ל בְּעֵצְמוֹ:

אות קב

כב, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁסִּפֵּר, בִּירוּשָׁלַיִם יֵשׁ בֵּית-הַכְּנֶסֶת שֶׁמְבִיאִין לְשָׁם כָּל הַמַּתִּים שֶׁבְּעוֹלָם. וְתִכְרָף שָׁמַת אֶחָד בְּעוֹלָם, מְבִיאִין לְשָׁם תִּכְרָף אוֹתוֹ הַמַּת, וְשָׁם דָּנִין אוֹתוֹ הֵיכָן יִהְיֶה מְקוֹמוֹ. כִּי יֵשׁ מַתִּים בְּאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל שֶׁנוֹשְׂאִין אוֹתוֹן לְחוּץ לְאַרְצָה, וְכֵן לְהַפִּיךָ כְּמוֹבָא (זוֹהַר תְּרוּמָה קמ"א). וְשָׁם בְּאוֹתוֹ בֵּית-הַכְּנֶסֶת, יוֹשְׁבִים הַבֵּית-דִּין שֶׁדָּנִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ הַרְאוּי לוֹ. וַיֵּשׁ אֶחָד שֶׁדָּנִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם מְקוֹם, וַיִּהְיֶה נֶאֱבָד וְנִשְׁלַף בְּכַף הַקָּלַע. וְכִשְׁמְבִיאִין אֶת הַמַּת לְשָׁם, אֲזִי מְבִיאִין אוֹתוֹ בְּמַלְבוּשִׁים. וַיֵּשׁ אֶחָד שֶׁחָסַר לוֹ מִהַמְּלָבוּשׁ שֶׁלוֹ אֵיזָה חֶסֶד. כְּגוֹן, לְאֶחָד נְחָסֵר בֵּית יָד אֶחָד מִהַמְּלָבוּשׁ שֶׁלוֹ (שְׁקוֹרִין "אַרְבִּיל"), וַיֵּשׁ אֶחָד שֶׁחָסַר לוֹ חֶלֶק אֶחָד מִכֶּנֶף שֶׁלוֹ (שְׁקוֹרִין "פְּאַלְעֵ") וְכִיוֹצָא בְּזָה, הַכֹּל לְפִי הַמַּעֲשֵׂה הַאֲדָם, שֶׁכֵּן זֹכֶה לְלְבוּשֵׁין אַחַר מוֹתוֹ כִּידוּעַ, וְכִפִּי הַלְבוּשֵׁין שֶׁלוֹ שֶׁמְבִיאִין אוֹתוֹ לְשָׁם כֵּן דָּנִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ כְּנִי"ל. פְּעַם אֶחָד הִבִּיאוּ לְשָׁם מֵת אֶחָד עָרוּם לְגַמְרֵי בְּלִי שׁוּם לְבוּשׁ רַחֲמֵנָא לְצִלּוֹן. וְדָנּוּ אוֹתוֹ שִׁיחִיָּה נִשְׁלַף וְנֶאֱבָד בְּכַף הַקָּלַע רַחֲמֵנָא לְצִלּוֹן כִּי הָיָה עָרוּם לְגַמְרֵי. וּבֹא צְדִיק אֶחָד וְלָקַח מִלְבוּשׁ אֶחָד מִמְּלָבוּשֵׁין שֶׁלוֹ וְהִשְׁלִיךְ עָלָיו.

וּשְׂאֵלוֹ אוֹתוֹ הַבַּיִת-דִּין דָּשָׁם, לָמָּה אֲתָה נוֹתֵן לוֹ מִלְבוּשׁ שָׁלֶךְ? וְהַקְפִּידוּ עַל זֶה. כִּי מִדּוּעַ יִתְלַבֵּשׁ זֶה הַמֵּת וְיִנְצַל עַל-יְדֵי לְבוּשׁ שְׂאֵינוֹ שָׁלוֹ. הַשִּׁיב הַצְדִּיק הַנִּי"ל: אֲנִי צָרִיךְ לְשַׁלַּח זֶה הָאִישׁ לְמַחוּז חֲפְצִי, וּבְשִׁבִיל זֶה יֵשׁ לִי רְשׁוֹת לְהַלְבִּישׁוֹ בְּמִלְבוּשׁ שָׁלִי. וְכִי לֹא רְאִיתֶם שְׁלֹפְעָמִים שֶׁר גְּדוּל שׁוֹלַח אֶת עַבְדּוֹ לְאִיזָה שֶׁר אַחֵר, וְנִתְעַכֵּב הָעֶבֶד קֶצֶת מִלֵּילָךְ בְּשְׁלִיחוֹתוֹ. וּשְׂאֵל אוֹתוֹ הַשֶּׁר מִדּוּעַ לֹא הִלְכָתָ עִדּוֹן בְּשְׁלִיחוֹתֵי? הַשִּׁיב הָעֶבֶד, כִּי אֵין לִי מִלְבוּשׁ הָרְאוּי לֵילָךְ בּוֹ לְאוֹתוֹ הַשֶּׁר. כִּי הוּא שֶׁר גְּדוּל וְאִי אֶפְשֶׁר לֵילָךְ לְשֵׁם בְּמִלְבוּשׁ בְּזוּי. עֲנֵה הַשֶּׁר וְאָמַר: קַח מִהֲרָה מִלְבוּשׁ אֶחָד מִמִּלְבוּשֵׁי וּלְבַשׁ אוֹתוֹ, וְרוּץ מִהֲרָה לְהַשֶּׁר בְּשְׁלִיחוֹתֵי. כֶּךָ, מִחֲמַת שְׂאֵנִי צָרִיךְ לְשַׁלַּח זֶה הַמֵּת בְּשְׁלִיחוֹתֵי, עַל-כֵּן אֲנִי נוֹתֵן לוֹ אֶחָד מִמִּלְבוּשֵׁי שָׁלִי. וְהַצִּיל הַצְדִּיק אֶת הַמֵּת מֵעֲנֹשׁ הַמֵּר שֶׁל כַּף הַקְּלַע. וְסִפֵּר זֹאת לְעֲנַן עֵצָם כַּח הַצְדִּיק הָאֲמֵת לְהַצִּיל אֲנָשָׁיו בְּעֶלְמָא דְקִשׁוּט (עֵיין לְקַמּוֹן ש"ט):

קג

אות

כג, פֵּעַם אַחַת הָיָה מְלָךְ אֶחָד, וְנָסַע הַמְּלָךְ לְמַדִּינָה אַחַת וְרָאָה שָׁם בְּנִינִים נְאִים מְאֹד שְׁקוֹרִין "פֹּאֲלֵאֲצִין", וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו הַבְּנִינִים מְאֹד. וְנָסַע לְבֵיתוֹ, וְשָׂכַר תַּכְף בְּעֵלֵי מְלָאכּוֹת שְׂיָבְנוּ לוֹ פֹּאֲלֵאֲצִין כְּמוֹ שְׂרָאָה בְּמַדִּינָה הַנִּי"ל. וּבְנוּ לוֹ אוֹתָם הַפֹּאֲלֵאֲצִין, וְצִירוּ אוֹתָם בְּצִיּוּרִים נְפִלְאִים מְאֹד. וְאַחֵר כֶּךָ, כְּשִׁבְנָה אוֹתָם וְצִיר אוֹתָם, עָשָׂה מִשְׁתָּה גְּדוּל מְאֹד. וְשַׁלַּח גִּיזְעָטִין [הַזְּמֻנוֹת] בְּכָל מַדִּינָתוֹ, שְׁכָל מִי שֶׁרוּצָה לְרְאוֹת אוֹתוֹ הַפֹּאֲלֵאֲצִין יֵלֶךְ וְיִרְאָה. וְנָסַעוּ מִכָּל הַמַּדִּינּוֹת לְרְאוֹתוֹ.

וּמַעִיר אַחַת נִתְחַבְּרוּ יַחַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים, אֶחָד הָיָה יְהוּדִי וְאֶחָד הָיָה עַרְל שְׁקוֹרִין "שְׁלֵאֲחֻטְצִיץ" [שֶׁר], וְנָסַעוּ יַחְדָּו לְרְאוֹת אוֹתוֹ הַפֹּאֲלֵאֲצִין שְׁבְנָה הַמְּלָךְ. וּכְשִׁבְּאוּ לְהַשְׁעֵר שֶׁל הַפֹּאֲלֵאֲצִין, רְאוּ שְׂמִצִּיר שֶׁם דָּרָךְ עַל הַשְּׁעַר שֶׁל הַפֹּאֲלֵאֲצִין, דָּרָךְ נְפִלָא מְאֹד. וּמִשְׁנֵי הַצְּדָדִים שֶׁל הַדָּרָךְ עוֹמְדִים מְעִינּוֹת עִם מַיִם, וְעַל כָּל מַעֲנָן וּמַעֲנָן מְמַנָּה מְלֵאָךְ אֶחָד. וּמִצַּד הַדָּרָךְ הוֹלֵךְ בְּעֵטְלִיר [קִבְצוֹן] אֶחָד, וְהַבְּעֵטְלִיר הָיָה צְמָא לְמַיִם מְאֹד מְאֹד. וְהַמְּמַנִּים הַנִּי"ל לֹא רָצוּ לְתַן לוֹ מַעַט מַיִם לְשִׁתּוֹת. וּבְאֲמָצַע הַדָּרָךְ נָסַע אֲדוֹן אֶחָד עִם עֲגָלוֹת צָב, וְאָמַר לְהַמְּמַנָּה שְׂיָתֵן לוֹ מַעַט מַיִם עַל יְדֵיו, וְהִלָּךְ מְמַנָּה אֶחָד וְנָתַן לוֹ. וְהִלָּךְ הַמְּמַנָּה הַשְּׂנִי וְנָתַן לְהַבְּעֵטְלִיר הַנִּי"ל מַיִם לְשִׁתּוֹת, וְהִלָּךְ הַמְּמַנָּה שְׂנִיתוֹ מַיִם לְהָאֲדוֹן הַנִּי"ל וְנָתַן רֶמֶץ [אַפֵּר] עַל הַמְּמַנָּה שְׂנִיתוֹ מַיִם לְהַבְּעֵטְלִיר הַנִּי"ל. כָּל זֶה רְאוּ הַשְּׂנִיִּים הַנִּי"ל, הֵינּוּ הַיְהוּדִי וְהַשְּׁלֵאֲחֻטְצִיץ. וְאָמַר הַשְּׁלֵאֲחֻטְצִיץ עַל זֶה: קַעְפִּסְטוּוֹעַ [עוֹלָה אֵינוֹ יִשְׂרָאֵל]. וְנָתַן לוֹ הַיְהוּדִי הַכְּפָאָה עַל הַלְחִי (שְׁקוֹרִין "פֹּאֲטֻשׁ"), וְנַעֲשָׂה שֶׁם גִּישְׁלַעַג [קִטְטָה]. עַד שֶׁשָּׂמַע הַמְּלָךְ מִזֶּה וְשַׁלַּח הַמְּלָךְ אַחֲרֵיהֶם. וְשְׂאֵל בְּתַחֲלָה אֶת הַיְהוּדִי: מִפְּנֵי מָה הַכִּיתָ אוֹתוֹ עַל הַלְחִי? הַשִּׁיב בְּאֶשֶׁר שְׂיֵאמַר עַל מַעֲשֵׂה הַמְּלָךְ קַעְפִּסְטוּוֹעַ. אָמַר הַמְּלָךְ לְהַעֲרַל הַנִּי"ל: מִפְּנֵי מָה אָמַרְתָּ כֶּךָ? וְהַשִּׁיב: וְכִי הוּא לֹא קַעְפִּסְטוּוֹעַ שְׂזָה

רוצה לשנות ואינם רוצים לתן לו לשנות, וזה רצה שינתנו על ידו ונתן לו? ויתר שאת, כשהלך השני ונתן לו לשנות, נתן עליו רמץ זה שנתן להאדון מים על ידיו. ואחר-כך אמר שוב המלך להיהודי, ולמה הפית אותו? ואמר היהודי: שכל, למה היו נותנין על ידו להאדון ולהבעטליר לא נתנו? כי לזה צריך לתן, הינו להאדון, ולהבעטליר לא צריך לתן. ותו לא אמר, הינו השכל שאמר היהודי, שלזה צריך לתן ולזה לא צריך לתן. ואחר-כך ענה ואמר, שאיש צריך לילך בכל ערב שבת כל הארבעה עולמות, הינו עשיה יצירה בריאה אצילות. ועולם העשיה לבד קשה מאד לילך, ובפרט וכו'. כל זה ספר פעם אחת בליל שבת אחר ברכת המוציא:

מקום לידתו וישיבתו ונסיעותיו וטלוליו

אות קד

א, לדתו היתה בקהלת-קדש מעזיבוזי. ונכנס לברית מילה בשבת הגדול. וכל שנותיו היו כפי הנשמע בערך ארבעים שנה פחות מעט. כי בשנת הארבעים נפטר ונסתלק למעלה למעלה בירח האתנים בחג, ביום שלישי - יום רביעי של סכות חיי תשרי תקע"א באומאן, העיר אשר בחר בה בחיים חיותו לשבב שם כמבאר במקום אחר (לקמן קצ"א, קצ"ז, רי"ז). ואחר-כך שמעתי ששנותיו לא היו כי אם שלשים ושמונה שנה וחצי, וכפי הנראה כך האמת (וידוע כי בשנת תקל"ב היה ראש-חדש ניסן בשבת וזה היום שנולד בו רבנו ז"ל לשני הדעות הנ"ל):

אות קה

ב, מן יום לדתו עד שנתגדל ונעשה בר מצוה עד פניסתו לחפה, הכל היה בקהלת-קדש מעזיבוזי. וכבר מבאר קצת פחות מטפה מן הים מענין

עבודתו, שגם באלו הימים בימי קטנותו ממש התעורר לעבודתו יתברך
וכו' (עין שבחי הר"ן). והנשואין שלו היו במעדוועדווקע, כי משם נשתדף
עם בת הרבני הנגיד המפרסם בתורה וביראה מורנו רבי אפרים ז"ל.
וחותנו היה איש נכבד מאד ומיחס, מקור חצבו היה בזאסלאב. אך אחר-
כך נתגלגל הדבר, עד שקבע ישיבתו בכפר אוסאטין ובשאר כפרים שהם
מהישוב של מעדוועדווקע. והיה מחזיק כפרים הנ"ל, והיה מפרסם בשם
טוב בין כל הצדיקים המפרסמים שכלם נתאכסנו אצלו, כי היה איש
חשוב מאד. גם אשתו היא חמותו של רבנו ז"ל היתה אשה כשרה מאד,
וזכה להתחתן עם רבנו ז"ל.
ותכף ביום החפה, אחר יציאתו מהחפה, היה משתוקק ומתגעגע להשם
יתברך וכו'. ונתחבר תקף עם רבי שמעון ברבי בער. ומאז היה עוסק
בעבודת השם בכפרים הנ"ל, ויגע וטרח בעבודת ה' ביגיעה גדולה
ובמסירת נפש וכו'. והיה נוסע משם לפרקים למעז'בוז', וחזר ונסע
ממעז'בוז' לשם. וגם היה דרכו לדבר לפרקים עם אנשים בעבודת השם,
והיה מעוררם מאד והמשיך את לבם להשם יתברך בהשתוקקות נמרץ
מאד. וברבות הימים ושנים, שהיה מתענה ומתגעגע מאד בעבודת השם
ובהתבודדות בלי שעור ונסיונות אין מספר, והוא עדין היה יושב בכפר
הנ"ל על שלחן חותנו, בתוך כך, התחילו קצת אנשים להתקרב אליו קצת,
גם בהיותו יושב על שלחן חותנו בכפר הנ"ל. והכל היה בימי נעוריו ממש
קדם היותו בן עשרים שנה, כי היה זריז גדול בעבודתו וגם התחיל
בקטנותו ממש כנ"ל:

אות **קו**

ג, וספר לי רבי שמעון הנ"ל, שתכף אחר שכסה רבנו ז"ל פני הפלה ביום
חתנתו, הלך מיד וקרא כמה בני הנעורים, ודבר עם כל אחד ואחד
ביחידות, ונסה אותם בחכמתו היכן הם עומדים. ואחר-כך קרא את רבי
שמעון, והתחיל לדבר עמו גם-כן בחכמה כאלו הוא רוצה חס ושלום הבלי
עולם הזה. ורבי שמעון עמד משתומם, ולא השיב לו כי הוא לא חפץ
באלה. ענה רבנו ז"ל ואמר אליו: וכי אין אתה בן אדם? מדוע אינך חפץ
באלו הדברים של עולם הזה? השיב לו: אני איש תם וחפץ בתמימות. ענה
רבנו ז"ל ואמר לו: כפי הנראה שיהיה הכרות גדול בינינו. ואמר לו בלשון
אשכנז: "סע האט אפנים אז מיר וועלן זיך קעננין". אחר-כך ספר לו רבנו
ז"ל, שדבר עם אלו בני הנעורים ונסה ובחן אותם, והנה הם רחוקים
מהשם יתברך מאד, אף גם הם פגומים ובעלי עברה רחמנא לצלן. ותכף
הלך רבנו ז"ל עם רבי שמעון על השדה, ודברו יחד הרבה בעבודת השם
בהשתוקקות גדול. ודבר רבנו ז"ל לרבי שמעון דברי התעוררות הרבה,
שאין שום תכלית בעולם הזה כי-אם לפרש מתאוות עולם הזה ולעבד את

השם יתברך, ובפרט אנכי שהיום יום חפתי ומוחליו לי כל העוונות, בודאי אני צריך לפשפש במעשי הרבה, וכיוצא באלה הדברים דבר עמו הרבה. והלכו יחד ודברו מזה עד החפה. אשרי הזוכה ביום חפתי לחשב על התכלית באמת.

ומאז והלאה נתקשר רבי שמעון עם רבנו ז"ל, והוא ז"ל דבר עמו הרבה בהתעוררות גדול. והיה מדבר על לבו שיעשה כמותו, לפרש עצמו מן העולם לגמרי, ולהתיגע ולטרח ולעסק רק בעבודתו יתברך. אבל רבי שמעון אמר לו: אתם בודאי תזכו להיות צדיק מפרסם, ואני חפץ להיות משמש אצלכם תמיד. וכן הנה. אבל גם רבי שמעון היה איש כשר מפלג במעלה, כי שמעתי מפי רבנו ז"ל בעצמו לפני כמה שנים, שרבי שמעון כבר שבר כל מדות רעות לגמרי:

אות קז

ד, וספר רבי שמעון, שפעם אחת אחר שנעשה מפרסם, נסע עם רבנו ז"ל דרך כפר אוסאטין, ששם יגע רבנו ז"ל בעבודתו הגדולה בבית חותנו שהיה דר שם. ונסע עמו דרך השדות וכיוצא, והיה רבנו ז"ל מתגעגע מאד, ואמר: כמה היה טוב לפני בכאן, כי בכל פסיעה ופסיעה הרגשתי טעם גן-עדן. כי שם באלו הדרכים היה רגיל לילך ולהתבודד. והיה מצר ומתגעגע מאד, ואמר: הלא כאן היה טוב לפני מאד, ולמה לי הפרסום של עכשו. גם עוד פעם אחת ספר בפני, שבהיותו בימי נעוריו כשהיה מתבודד באיזה מקום ביער או בשדה, כשחזר משם היה כל העולם חדש בעיניו ונדמה לו כאלו הוא עולם אחר לגמרי, ולא היה העולם נראה בעיניו כלל כאשר מקדם:

אות קח

ה, אחר-כך נתגלגל הדבר, והיה מכרח להסתלק משלחן חותנו. כי חמותו נפטרה, ולקח חותנו אשה אחרת מקהלת קדש מאהליב. ורבנו ז"ל בעצמו השיאה לו, כי הוא ז"ל נסע עמו לעיר מאהליב ועל ידו נגמר השדוד ונשאת לו. כי אף-על-פי שהיה עדין בימי נעוריו ממש, וכמדמה ששמעתי שהיה אז בערך שמונה-עשרה שנים, אף-על-פי-כן נשאו לו פנים קצת אנשים מחמת שהיה נכד הבעל-שם-טוב ז"ל, וגם ראו והבינו בו בעצמו שהוא כלי יקר מפז ומפנינים. והמשפילים הבינו גם אז שכאשר יתגדל

יהיה

חדוש

בעולם.

ומעשה שהיה במאהליב כן היה: כי נתאכסן שם בבית איש נכבד אהד מהמקרים להרב הקדוש דודו רבי ברוך ז"ל. והאיש היה עשיר נכבד. וקבלו בכבוד גדול ועשה סעדה עבורו. והיו שם עוד אנשים חשובים מהמקרים להרב הנ"ל, ונתנו לו יין לשתות והוא ז"ל היה עדין סגור ולא היה רגיל לומר תורה ברבים, אך אז בשעת משתה היין נתלהב לבו ופתח פיו וגלה לפניהם דברים נפלאים ונוראים. והאנשים אשר היו שם ראו את המראה הזאת, המה ראו כן תמהו, ונבהלו מאד. ואז היה הנשואין של חותנו ושבנו לביתם. ובאותו הזמן בא לשם הרב הצדיק המפרסם מורנו הרב דב מזאסלאב הנקרא בפי כל רבי בער ברבי בונים שזכה לנסע לארץ-ישראל ונסתלק שם. וספרו לפניו כל הנ"ל כל מה ששמעו מפיו אז, ונבהל ונשתומם מאד ואמר שיהיה חדוש גדול בעולם. ובהיותו יושב בפפר עדין על שלחן חותנו, התחילו אנשים ממקומות הסמוכים להתקרב אליו. ולפעמים נסעו אליו, והיה מלהיב לבם מאד להשם יתברך, ונתקרבו על ידו להשם יתברך, ונעשו אנשים פשרים מאד עד היום הזה, אשרי להם.

אחר-כך עדין היה יושב קצת על שלחן חותנו. אך במשך הזמן קצת, לא יצאה חמותו ידי חובתה נגדו. כי בבית חותנו הנ"ל היה לרבו ז"ל חדר מיחד בתוך הבית דירה שקורין "אלקיר" [חדר צדדי קטן]. ושם היה יושב ומתבודד ועוסק בעבודתו, ולפרקים היה יוצא לחוץ להתבודד בשדה או ליער וכיוצא. ויהי היום, ונסע רבו ז"ל אל העיר, והלכה חמותו והעמידה מטתה שם, כי רצתה לקח את החדר בשבילה. ותכף כשבא רבו ז"ל לשם ומצא שלקחה ממנו מקום קדשתו, לא היה יכול עוד להיות סמוך על שלחן חותנו. ואז יצא מן הכפר, ונכנס לתוך העיר וקבע דירתו במעדוועדווקע:

אות

קט

ו, והנה, בכל הענינים האלה יש הרבה מאד לספר, כמה וכמה אלפים ורבבות מעשיות שעברו עליו באלו הימים והשנים שישב במקומות הנ"ל, שאז היה עקר יגיעתו וטרחתו בעבודתו יתברך ביגיעה גדולה מאד, והיו לו מלחמות גדולות בכל יום ובכל שעה קדם שהכניע ושבר כל מדה ומדה, וכל תאוה ותאוה. ומחמת שלא זכיתי להתקרב אליו אז, רק בבואו לפה ברסלב, וכל אלו הדברים שמעתי בסרוגין רבם מפיו הקדוש, והשאר משאר אנשים שהכירו אותו אז, על-כן איני יכול לספר הכל בסדר הראוי, ואני מכרח לדלג הרבה מענין לענין. וכל מה שיעלה על זכרוני לא אפנע מלספר, כי גם ממה שמעתי כבר נשכח הרב:

ז, וְאַרְשֵׁם אֵיזָה מַעֲשִׂיֹת קִטְנוֹת שְׁשִׁמְעֵתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ ז"ל, שְׁסֹפֵר, שְׁבִימִי נְעוּרָיו בְּעַת עֶסְקוֹ בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם בִּיגִיעָה גְדוֹלָה, הָיָה חֲפָץ מְאֹד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה מְרֹאָה לוֹ מוֹפֵת לְמַעַן תִּתְחַזַּק אֲמוּנָתוֹ יוֹתֵר. וְהָיָה מַעֲתִיר וּמִפְצִיר וּמְרַבָּה בְּתַפְלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. וְסֹפֵר שְׁלֹשָׁה מוֹפְתִים שְׁנַעֲשׂוּ לוֹ אֵז:

אָחַד. כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה רָגִיל לִילֹךְ בַּחוּץ אָנָּה וְאָנָּה וְעֵסֶק בְּהַתְּבוּדוֹת וּדְבָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַדָּרֶךְ צֶלֶם גְּדוֹל שְׁלֵהֶם, הֵינּוּ שְׁתֵּי וְעָרַב כְּדָרְכָם, בְּפָרֵט בְּכַפְרִים. וְהָיָה מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מְאֹד. כִּי הָיוּ לוֹ יְסוּרִים עַל שֶׁהִשְׁתִּי וְעָרַב עוֹמֵד לְנִגְדוֹ בְּעַת הַלּוּכּוֹ בְּדְבָקוֹת וְהַתְּבוּדוֹת. וְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ מוֹפֵת זֶה שֶׁיִּהְיֶה נֶעְקָר הַצֶּלֶם. וַיִּגְזֹר אֲמַר וַיִּקַּם, וּפְתָאוֹם נֶעְקָר הַצֶּלֶם וְנִפְלַל לְאָרְץ. הַשְּׁנִי מֵעֵנָן הַדְּגִים, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵי הַנְּהַר וְרָצָה שֶׁיִּבּוֹאוּ לוֹ דְּגִים לִידוֹ בְּלִי מְצוּדָה וְנִתְקִים וְנִתְקִים קָדָה.

וְהַשְּׁלִישִׁי שְׁכַחְתִּי, כְּמַדְמָה שֶׁהָיָה מֵה שְׁחַפֵּץ שִׁירָאָה מִתּוֹ וְהַפְּצִיר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. וְנִתְקִים קָדָה, שֶׁבָּא אֵלָיו פְּתָאוֹם מִתּוֹ אָחַד, וְהוּא הָיָה שׁוֹכֵב בְּחִדְרוֹ, הֵינּוּ בְּהַאֲלָקִיר שֶׁלּוֹ בְּבֵית חוֹתְנּוֹ. וְנִפְחַד רַבְּנוֹ ז"ל אֵז מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵז הָיָה אֲצִלוֹ פַּעַם הָרֵאשׁוֹן שֶׁרָאָה בְּעֵינָיו אֶת הַמֵּת, כִּי זֶה הָיָה בְּתַחֲלַת יָמֵי נְעוּרָיו. וְגַם אָמַר אַחֵר-כֵּן שֶׁאוֹתוֹ הַמֵּת הָיָה רָשָׁע, עַל-כֵּן נִפְלַע לְעָלְיוֹ פֶּחַד גְּדוֹל עֲצוֹם מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר. וְהַתְּחִיל לְצַעֵק מְאֹד בְּצַעֲקָה מְשֻׁנָּה מְאֹד, וַיִּבְאוּ בְּמְרוּצָה אֲנָשֵׁי הַבַּיִת וְרָצוּ לְכַנֵּס לְחִדְרוֹ. וְלֹא יָכְלוּ לְכַנֵּס מִחֲמַת שְׁרַבְנוֹ ז"ל סָגַר מִתְּחִלָּה אֶת הַחִדְרֵי מִבְּפָנָיִם. וְהִכְרַחוּ לַעֲשׂוֹת תְּחִבּוּלוֹת לְכַנֵּס, וַאֲיַנִּי זוֹכֵר אִם סֹפֵר שֶׁסִּתְרוּ הַכֶּתֶל, אוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ מִלְּמַעְלָה מִן כֶּתֶל הַאֲלָקִיר וַיִּבְאוּ אֵלָיו, וְאַחֵר-כֵּן נָח מִפְּחָדוֹ. וְאָמַר שֶׁאוֹתוֹ הַמֵּת הָיָה רָשָׁע וּבִשְׁבִיל זֶה נִפְחַד כָּל כֵּן. וְאַחֵר-כֵּן רָאָה כְּמָה וְכְמָה מֵתִים וְלֹא נִפְחַד עוֹד, מִכָּל-שָׂכָן בְּסוּף יָמָיו, שֶׁאֵז נַעֲשֶׂה בְּעַל הַשְּׂדֵה שֶׁאֵז בָּאוּ אֵלָיו לְאֲלָפִים וְלָרַבּוֹת בְּלִי שְׁעוֹר בְּשְׁבִיל תַּקּוּן. כִּי בָּזָה הָיָה עוֹסֵק בְּיוֹתֵר לְתַקֵּן נִשְׁמַת הַמֵּתִים וּנְשֻׁמוֹת עֲרֻטִילָאִין שֶׁעֲדִין לֹא נִכְנְסוּ בְּגוּף כָּלֵל וְכוּ', כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְסֹפֵר שֶׁהָיָה עָנִי שְׁבוּעַ אָחַד. וּפַעַם אַחַת לֹא הָיָה לוֹ מֵה לֶאֱכֹל בְּעָרַב, וְהִלְךְ בְּשָׂדֵה כְּדָרְכּוֹ וּמִצָּא פֶּאֶטְשִׁיילֶע אַחַת עִם גְּרוֹיפִין [כְּעֵין מְטַפַּחַת עִם גְּרִיסִים] וְהִבִּיא לְבֵיתוֹ לְבִשֵׁל. וְכַפִּי הַנִּשְׁמַע מִפִּי שֶׁזֶה הַדְּבָר הָיָה יָקָר בְּעֵינָיו כְּמוּצָא שְׁלָל רַב, עַל שֶׁהָיָה לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִזְמִין לוֹ פְּרִנְסָה בְּשָׂדֵה. כִּי שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִבְּטָחוֹן שֶׁאֲפִלוֹ אִם הָיָה יוֹשֵׁב בְּשָׂדֵה מִמֶּשׁ הָיָה לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְמִין לוֹ פְּרִנְסָתוֹ. אֵךְ זֶה הַדְּבָר קָשָׁה וְכִבֵּד יוֹתֵר, הֵינּוּ שֶׁהַצְּדִיק הֵאֱמַתִּי יַחֲזִיק הַמַּעוֹת אֲצִלוֹ, וְלֹא יִפְזֹר מִיָּד זֶה קָשָׁה וְכִבֵּד יוֹתֵר וְכוּ'. וְסֹפֵר לִפְנֵי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲדָמִים נָדוֹן שֶׁלּוֹ, וְהָיָה אוֹכֵל מֵאוֹתוֹ הַמַּעוֹת עַד שֶׁפָּלוּ, וְאַחֵר-כֵּן עָבַר עָלָיו הַנִּיֵּל שֶׁהָיָה עָנִי וְכוּ' כִּנּוֹי לְאֵבֶל בְּתַחֲלָה לֹא חָשַׁב כָּלֵל,

רק עסק בעבודתו ואכל מהסוד הנ"ל וכי פנ"ל:

אות קיא

ח, והיה רגיל לספר הרבה מענין מחשבותיו שהיו לו אז בימי נעוריו, בעת שעסק בעבודתו. שציר בדעתו שאינו רוצה להיות מפרסם בשום אופן, ולא היה רוצה להיות מקבל כלל. והיו לו כמה וכמה מחשבות בענין זה, איך שיעלים עצמו מן העולם ומהיכן תהיה פרנסתו. ולפעמים היו לו מחשבות שיחזר על הפתחים ואיש לא ידע ממנו:

אות קיב

ט, אחר-כך נכנס למעדוועדווקע. ושם נתקבצו כמה אנשי כפרים, ועשו לו מעמד קבוע לתן לו אחד רענדל [סוג מטבע] בכל שבוע, וישב שם במעדוועדווקע בהשקט ושלוח קצת. ושם התחילו כמה אנשים להתקרב אליו, ונלוו אליו אנשים רבים מיום אל יום. והתחילו לנסע אליו מהסביבות, עד שהתחילו לנסע אליו ממקומות רחוקים, בערך עשרים פרסאות. כי אנשי דאשיב נתקרבו אליו בעת ישיבתו שם. וכל מי שזכה להתקרב אליו נתמלא יראת השם. והיה משיב רבים מעוון, וקרבים להשם יתברך בהתקרבות גדול וכי וכי. וגם במעדוועדווקע היה לו קצת מחלקת, אבל כל שונאיו נפלו לפניו. והיו שם איזה מעשיות עם הרבנים דשם, אך איני יודע אותם על ברין:

אות קיג

י, אחר-כך נסע ממעדוועדווקע לארץ-ישראל. בבואו מארץ-ישראל, נשתדף עם בתו אדיל עם כבוד הרב הגאון החסיד הקדוש המפרסם, מורנו הרב אברהם דב ז"ל, הרב אב-בית-דין דקהלת-קדש חמלניק. ואחר ביאתו מארץ-ישראל ישב עוד בערך שנה ויותר קצת במעדוועדווקע.

גם תִּכְּרָף בְּבוֹאוֹ מֵאַרְצ־יִשְׂרָאֵל נִסְעַ לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ לְאֲדִי, לְהִרְבֵּה הַחֲסִיד
הַגָּאוֹן הַמְּפָרָס מוֹרְנוּ הֶרֶב שְׁנִיאוֹר זְלַמֵּן זָכָר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָה, וְדַבֵּר
עִמּוֹ הֶרֶב מַעֲנִין אֲנָשֵׁי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כִּי בָעֵת הַיּוֹת רִבְנוּ ז"ל בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל,
שָׁחֲרוּ פָּנָיו שָׁם שְׁיֵהִיָּה הוּא ז"ל שָׁם. וּבַעֲנָן זֶה יֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת לְסַפֵּר מַה
שָׁעֵבַר עָלָיו בָּעֵת נִסְיַעְתּוֹ לְשָׁם, וּבִהְיוֹתוֹ שָׁם, וּבַחֲזִירְתּוֹ מִשָּׁם.
גַּם הָיָה אֶצֶל הֶרֶב הַקָּדוֹשׁ מִנְעִסְכִּיז חֲמִשָּׁה יָמִים קֹדֶם פְּטִירַת הֶרֶב הַנִּי"ל.
וְנִסְעַ אֵלָיו בַּחֲפֹזוֹן גָּדוֹל, כִּי הָיָה לְהוֹט וְנִחְפֹּז בְּנִסְיַעְתּוֹ כְּדִי לְמַצְאוֹ בַּחֲיִים
חַיּוֹתוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁבָּא אֵלָיו סָמוּךְ לְהַסְתַּלְקוֹתוֹ. וְגִדְל הָאֲהָבָה וְהַשְׂמֻחָה
שֶׁהָיָה לְהֶרֶב הַקָּדוֹשׁ הַנִּי"ל מִבִּיאַת רִבְנוּ ז"ל אִי אֶפְשֶׁר לְסַפֵּר וּלְשַׁעַר כָּלֵל.
כִּי הֶרֶב הַנִּי"ל הָיָה מְטַל עַל עֶרֶשׁ דְּוֵי בַּחֲלֵי כְּבֹד מְאֹד, כַּאֲשֶׁר הָיָה מְפָרָס
בְּפִי כָל. וְחֲצִי שָׁנָה רְצוּפִים הָיָה מְטַל מִסָּגֵר בַּחֲדָר שֶׁלֹּא הָיָה נִכְנָס לְתוֹכוֹ
שׁוּם אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, כִּי לֹא הָיָה אֶפְשֶׁר לוֹ לְסַבֵּל אֶפְלוֹ הַתְּנוּצָצוֹת הַשֶּׁמֶשׁ. וְלֹא
זֶז מִמְקוֹמוֹ, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לֶאֱכֹל שׁוּם תְּבַשִּׁיל. כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל הַרִיחַ
שֶׁל תְּבַשִּׁיל. וְהָיוּ מְכַרְחִים לְסַנֵּן לוֹ הַרְטֵב כַּמָּה פְּעָמִים קֹדֶם שֶׁאֲכָלָה. וּבְכָל
בֵּיתוֹ לֹא הָיוּ רְשָׁאִין לְהִכְנִיס שׁוּם תְּבַשִּׁיל, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל הַרִיחַ
וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, כִּי הָיָה חוֹלָה גָּדוֹל בְּיַסּוּרֵין גְּדוֹלִים וְחוֹלָאֵת כְּבֹד מְאֹד.
וְכִשְׁבָּא רִבְנוּ ז"ל אֶצֶל הַחִיָּה אוֹתוֹ מִמֶּשׁ. וְתִכְרָף כְּשֶׁבָּא הָאִישׁ שֶׁל רִבְנוּ ז"ל
וּבִשֶׁר אוֹתוֹ שֶׁרִבְנוּ ז"ל יָבוֹא אֶצֶלּוֹ, נִתְמַלֵּא שְׂמֻחָה הֶרֶב הַנִּי"ל וְאָמַר שֶׁהוּא
הַחִיָּה אוֹתוֹ מִמֶּשׁ. וְאַחֲר־כֵּן בָּא רִבְנוּ ז"ל אֶצֶלּוֹ וְקִבְּלוּ בְּכַבּוּד גָּדוֹל מְאֹד
וּבִאֲהָבָה וְחַבָּה גְּדוֹלָה בְּלֵי שְׁעוֹר וְעֶרְךָ, וְדַבְּרוּ בִּיחָד הֶרֶב מְאֹד.
וְכִפִּי הַנִּשְׁמָע מִהָאִישׁ שֶׁהָיָה שָׁם עִמּוֹ, שֶׁדַּבְּרוּ שָׁם מַעֲנִין מִרְאוֹת וְחֲזִיוֹנוֹת
שֶׁל צְדִיקִים אֲמִתִּיִּים, מַה שְׁחֹזִים וּמְשִׁיגִים וְכוּ'. וְדַבְּרוּ מִהַמְּלֶאכֶד מִט"ט
וְכוּ' וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאַחֲר־כֵּן צָנָה הֶרֶב הַקָּדוֹשׁ שִׁיעֲשׂוּ סַעֲדָה עֲבוּרוֹ בְּבֵיתוֹ
דִּיקָא, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ רְשָׁאִים לְהִכְנִיס שָׁם תְּבַשִּׁיל כְּנִי"ל, אֶף-עַל-פִּי-
כֵן אֲהָבָה מְקַלְקֶלֶת הַשׁוּרָה. וְעָשָׂה שָׁם סַעֲדָה גְּדוֹלָה עֲבוּרוֹ, וְרִבְנוּ ז"ל יָשַׁב
בְּרֵאשׁ. וְהֶרֶב הַקָּדוֹשׁ הַנִּי"ל הָרִים עֲצָמוֹ וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַבַּיִת לְבוֹשׁ בְּמַלְבוּשׁ
עֲלִיּוֹן שְׁקוֹרֵין "חֲלָאֵט" שֶׁל גִּילְדִין גִּישְׁטִיק [מְעִיל רְקוּם בְּחוּטֵי זָהָב], וְנִכְנַס
וַיֵּשֶׁב אֶצֶל הַשְּׁלַחַן לְכַבּוּד רִבְנוּ ז"ל, אֲשֶׁר זֶה חֲצִי שָׁנָה אֲשֶׁר לֹא קָם
מִמִּטָּתוֹ וְלֹא נִכְנַס לְהַסֵּב אֶצֶל הַשְּׁלַחַן, וּבִשְׁבִיל כְּבוֹד הֶרֶב רִבְנוּ ז"ל נִכְנַס
בְּתוֹךְ תִּקְרָף חֲלָאֵתוֹ, כִּי אִזּוֹ הָיוּ הַיָּמִים קֹדֶם פְּטִירְתּוֹ. וְרִבְנוּ ז"ל הָיָה שָׁם
מִשׁוּבְּתֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וְהַפְּצִיר הֶרֶב הַנִּי"ל שִׁיאֲכַל אֶצֶלּוֹ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְלֹא
רָצָה רִבְנוּ ז"ל. וְאַחֲר־כֵּן הַפְּצִיר בּוֹ מְאֹד, וְכַמְדַּמָּה שֶׁאֲכַל שָׁם. וְהֶרֶב הַנִּי"ל
שָׁלַח לְרִבְנוּ ז"ל עַל פְּדִיּוֹן עֲשָׂרָה אֲדָמִים. וְרִבְנוּ ז"ל הָיָה רוֹאֶה שֶׁהוּא מְכַרְחַ
לְחַלֵּק כָּל מְמוֹנּוֹ, אֲבָל זֶה אִי אֶפְשֶׁר וְכוּ' וְכוּ', וְהָבִין שֶׁהוּא מְכַרְחַ לְהַסְתַּלְקָ.
וְחִזַּר רִבְנוּ ז"ל לְבֵיתוֹ קֹדֶם הַסְתַּלְקוֹתוֹ.
בְּקָרִימִינְטְשָׁאק שְׂמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד, שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִפִּי אָבִיו, שֶׁהוּא הָיָה
מִשְׁמֵשׁ לְהֶרֶב מִנְעִסְכִּיז הַנִּי"ל בָּעֵת שֶׁהָיָה רִבְנוּ ז"ל שָׁם, וְסַפֵּר גַּם-כֵּן, שֶׁהֶרֶב
מִנְעִסְכִּיז נִהְגַּ בּוֹ כְּבוֹד גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. וּבְעֶצֶם חֲלִישׁוֹתוֹ הַנִּי"ל לָוֶה אֶת רִבְנוּ
ז"ל בָּעֵת שֶׁנִּצְאָ מִבֵּיתוֹ לְנִסְעַ לְדָרְכּוֹ. אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁחִזַּר הֶרֶב הַנִּי"ל מִהַלְלוּיָה
שְׁלוֹהָ אֶת רִבְנוּ ז"ל, עָנָה וְאָמַר בָּזֶה הַלְשׁוֹן: אֲלִמְלָא לֹא אֲתִינָא לְעֵלְמָא
אֲלֵא שְׂרַבִּי נַחְמוּן יַפְסִיעַ עַל מִפְתָּן שְׁלִי דִּי (וְ"אִידָּ זֶאל מַעַהר נִיט בַּאֲשַׁאפִּין
וְוַעֲרִין נָאר אַז ר' נַחְמוּן זֶאל בָּא מִיר אֲיַבְעַר טְרַעֲטִין דִּיא שְׁוֹעַל אִיז אוֹיָּד

גינוגי).

בשובו מהרב הנ"ל, היה אז גם אצל הרב החסיד המפרסם מורנו צבי אריה מאליק. וכפי הנשמע מאנשי-שלוֹמנו שכל עסקו עמָהם היה בענין מראות וחזיונות. כי רבנו ז"ל לא היה דעתו מסכים לענין המראות והחזיונות שלהם, והיו לו וכוחים גדולים עם הרב הקדוש מנסכיז שהיה מפרסם גדול בענין זה. ורבנו ז"ל נתפח עמו הרבה בענין זה. ואיני יודע היטב ענין הוכוחים, אך הכלל, שרבנו ז"ל היה אומר, שלא כד צריכין לראות חזיונות כְּאִשֶׁר הֵם רואים. והרב מנסכיז שלח אליו פעם אחת: תאמרו לו שקדם שבא לתוך העיר ראיתי את המלאך מט"ט, וכך וכך ראיתי. וכמדמה ששמעתי שאמר הרב הקדוש הנ"ל שראה את מט"ט בראיה ממש. ורבנו ז"ל אמר שלא כד רואין אותו. וכמדמה שעוד פעם אחד טען הרב הקדוש הנ"ל עם רבנו ז"ל בעצמו, כד ראיתי וכד ראיתי, ורבנו ז"ל לא רצה להסכים על זה. ואמר להם רבנו לא כד רואין את מט"ט, אני ראיתי כד וכך, וזה הוא באמת ראית מט"ט. והיה בענין זה כמה דברים, אך לא הייתי בכל זה אצלו, ולא זכיתי לשמע מפיו הקדוש דבר בענין זה, רק שמעתי סתם ממנו שהיה אצל הרב מנסכיז. וספר לי מעשיות אחרים ששמע אז, מענין התקרבות הרב הנ"ל לרבו מבהק הרב הקדוש מורנו הרב מיכל זכר צדיק וקדוש לברכה. ואחר-כך בשובו כשהיה אצל הרב מאליק הנ"ל, וכבר שמע הרב מאליק את כל טענותיו ווכוחיו עם הרב מנסכיז מענין מראות, כי היה הדבר מפרסם ונשמע בסביבותם, וכשבא רבנו ז"ל אצל הרב מאליק על שבת קדש, היה גם הרב מאליק מדבר הרבה בכל סעדה מענין מראות. ואמר בכל סעדה וסעדה בשבת תורה, וכל התורה וכל הספורים כלם היו מענין מראות להודיע שהוא רואה באמת. ורבנו ז"ל לא הסכים על זה כלל ושתק לו לגמרי, כי קדם שנכנס להרב הקדוש מאליק התפלל להשם יתברך והתישב איך להתנהג עמו וכי, על-כן שתק לו רבנו ז"ל לגמרי בכל השבת. ואחר-כך במוצאי-שבת נכנס רבנו ז"ל לחדרו בתוך בית הרב הנ"ל, ובא אליו הרב מורנו צבי אריה ז"ל בעצמו, ואמר לו: עדן אין אתם מאמינים לי שאני רואה? אתן לכם מופת חותך שאני רואה. והתחיל עוד הפעם לומר תורה ולהוכיח לו שהוא רואה, ואז השיב לו רבנו ז"ל: הרבה צפו לדרש במעשה מרובה ולא ראו אותה מימיהם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מגילה כ"ד):

קיד

אות

יא, ויהי היום בשנת תק"ס ראה רבנו ז"ל במקום שראה והשיג במקום שהשיג, שהוא צריך לקבע דירתו בקהלת זלאטיפאליע. ובאותו השנה בסופו, בראש חדש אלול, עשה נשואין לבתו אדיל הנ"ל. והחתנה הייתה בחמלניק, והיה שם על החתנה עם כל בני ביתו כנהוג. ועל החתנה הייתה

אִמּוֹ הַצְדָּקָת מֵרַת פִּיגָא ז"ל, וְרָאֲתָה בְּעַת הַחֲפָה אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל. כִּי הִיא הָיְתָה צְדָקָת בַּעֲלַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, וְכָל הַצְדִּיקִים הָיוּ מִחֲזִיקִים אוֹתָהּ לַבַּעֲלַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ וּלְבַעֲלַת הַשְּׁגָה גְדוֹלָה, וּבִפְרֹט אַחִיָּה הַצְדִּיקִים הַמְּפָרְסָמִים, הֵינּוּ הָרַב הַקְדוֹשׁ מְסֻדְלָקִיב, וְהָרַב הַקְדוֹשׁ מוֹרְנוּ רַבִּי בְרוּךְ ז"ל, כֹּלָם הִחֲזִיקוּ אוֹתָהּ כְּאַחַת מִן הַנְּבִיאוֹת. וְאִזּוּ בְּאוֹתָהּ הָעֵת, תִּכְרַף אַחֵר הַחֲתָנָה הַנִּי"ל נִשְׁתַּדָּד רַבְּנוּ ז"ל עִם בֵּיתוֹ מֵרַת מְרִים ז"ל, עִם הָרַב הַחֲסִיד הַמְּפָרְסָם מוֹרְנוּ הָרַב לִיבוּשׁ ז"ל אֲב-בֵּית-דִּין דְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ וּוְאַלְטִישִׁיסק. וּבְחֲזִירְתוֹ מִהַחֲתָנָה הַנִּי"ל עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ, הִלָּךְ וְנָסַע עִמָּהֶם תִּכְרַף לְזִלְאִטִּיפְאֲלִיעַ. וְנִכְנַס לְהַעִיר בְּלִי שׁוּם יְדִיעָה מֵאֲנָשִׁי הַקְּהֵלָה. כִּי לֹא שָׁאֵל אֶת פִּיהֶם מִקֶּדֶם כָּלֵל, רַק שָׁכַר לוֹ דִּירָה שֵׁם וְקִבַּע דִּירְתוֹ שֵׁם פְּתָאוּם. אֲבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן קִבְּלוּ אוֹתוֹ אֲנָשִׁי הַקְּהֵלָה בְּכַבּוּד גְּדוֹל. וּבְרֹאשׁ הַשְּׁגָה נִתְקַבְּצוּ שֵׁם אֲצִלוּ אֲנָשִׁים רַבִּים בְּעֶרְךָ מֵאָה אֲנָשִׁים וַיּוֹתֵר, וְהוּא ז"ל לֹא הִכִּין בְּשִׁבְלֵם כָּלֵל, כִּי הָיָה בְּעַצְמוֹ כְּאוֹרַח שֵׁם, כִּי נִכְנַס שֵׁם סְמוּךְ לְרֹאשׁ-הַשְּׁגָה מֵאֵד. וְקִבְּלוּ אֲנָשִׁי הַקְּהֵלָה אֶת כָּל הָאוֹרְחִים אֲצֵלָם בְּכַבּוּד גְּדוֹל, וְהַפְּצִירוּ לְרַבְּנוּ ז"ל שֵׁיכְנַס לְבֵית-הַכְּנֻסֹת הַגְּדוֹל דָּשֵׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו לְהַתְּפַלֵּל, כִּי הוּא מְקוּם רַחֵב וְטוֹב לְפָנָיו לְהַתְּפַלֵּל שֵׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו. וְהַתְּפַלֵּל שֵׁם עִמָּהֶם בְּרֹאשׁ-הַשְּׁגָה וַיּוֹם-כְּפוּר. וּמְסָרוּ לוֹ שֶׁהוּא יִצְוֶה הַכֹּל שִׁיתְּנֵהֶם כְּרָצוֹנוֹ, הֵן בְּעִנְיָנִי בַּעֲלֵי תַפְלוֹת וְתוֹקְעִים וְכִיּוֹצֵא. וַיֵּשֶׁב שֵׁם בְּשִׁלּוֹה בְּיָמִים

וַיְהִי הַיּוֹם, הַתְּפַלֵּל אֶחָד נִעִילָה לְפָנָי הָעַמּוּד בְּיוֹם-כְּפוּר שֶׁלֹּא בְּרָצוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְנִשְׁתַּקַּל מְלוּלוּ בְּאֲמִצֵּעַ הַתְּפִלָּה, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְפָתַח פִּיו בְּשׁוּם אֶפֶן, עַד שֶׁהִכְרַח לְהַסְתַּלֵּק בְּחֶרֶף גְּדוֹלָה וְעָמַד אַחֵר תַּחְתָּיו. וְאַחֵר-כֵּן בְּמוֹצָאֵי יוֹם-הַכְּפוּרִים אָמַר רַבְּנוּ ז"ל דְּבָרֵי צְחוּת נֶאֱמָר כְּדָרְכּוֹ עַל עֵינָיו הַבַּעֲלִי תַפְלָה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם-כְּפוּר, וְאָמַר שֶׁהוּא מְטַבֵּעַ שֶׁל אֲבָרָהֶם אֲבִינוּ זָקוֹן וַיִּזְקַנָּה מֵצַד אֶחָד, בַּחוּר וּבִתּוּלָה מֵצַד אֶחָד. כִּי בַתְּחִלָּה הַתְּפַלֵּל חוֹתְנֵנוּ שֶׁל הַבַּעַל נִעִילָה הַנִּי"ל, וְאַחֵר-כֵּן חֲתָנֵנוּ הַנִּי"ל, וּשְׁנֵיהֶם הַתְּפַלְלוּ בְּשִׁבְלֵי נְשׁוֹתֵיהֶם כְּדִי לְהַתְּכַבֵּד בְּעִינֵיהֶם וְכוּ'. וְאָמַר אִזּוּ, שֶׁהוּא הָיָה רוֹצֵה לְעַסֵּק אִזּוּ בַתְּפִלְתּוֹ אוֹדוֹת הַפְּרִיפִּינְאֲצִיעַ (הֵינּוּ מֵה שֶׁהָאֲדוֹנִים לְקַחוּ הַמְּזִיגָה מִיַּד הַמּוֹכְסֵינִים). וְאִם אַתֶּם יוֹדְעִים אִיךָ הַסְּמֻךְ-מִם עוֹמֵד כְּנִגְדַּד דְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה, וְאִיךָ הוּא מִתְּגַבֵּר לְמָנַע וּלְבַלְבֵּל. וּבֵא זֶה וְעָמַד לְהַתְּפַלֵּל וְדַחֲתִי אוֹתוֹ. וּמִחֲמַת זֶה הַתְּרַעַם עַל רַבְּנוּ ז"ל הָאִישׁ הַזֶּה הַנִּי"ל, וְהִלָּךְ וְנָסַע לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ שְׁפִאֲלִיעַ וְהִלְשִׁין עַל רַבְּנוּ ז"ל בְּפָנָי הַזָּקוֹן הַיְדוּעַ דָּשֵׁם, עַד שֶׁעָשָׂה מַחֲלָקָת גְּדוֹל עַל רַבְּנוּ ז"ל. וּמֵאִזּוּ וְהִלָּאָה נִתְעוֹרַר הַמַּחֲלָקָת הַגְּדוֹל מֵאֵד, עַד שֶׁכְּמַעַט כָּל הָעִיר כָּלָה חִלְקוֹ עַל רַבְּנוּ ז"ל. וְגַדַּל עֲצָם הַמַּחֲלָקָת שֶׁהָיָה עָלָיו שֵׁם, וְגַדַּל הַיְסוּרִין שֶׁהָיוּ לוֹ שֵׁם, אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר וּלְסַפֵּר, כִּי יֵשֶׁב שֵׁם כְּמוֹ עַל קוֹצִים מְמֹשׁ. וְאַחֵר סְכוּת נָסַע לְשֵׁם הַזָּקוֹן הַנִּי"ל וּפְעַר פִּיו לְבָלִי חֶק, עַד שֶׁעָשָׂה שֵׁם מַחֲלָקָת גְּדוֹל עָלָיו. וּבַתְּחִלָּה הָיָה לוֹ אֶהְבָּה עִם רַבְּנוּ ז"ל, וְהָיָה הַזָּקוֹן כְּפוּר וְנִכְנַע מֵאֵד לְפָנָיו, אִךְ מֵעַת הַנִּי"ל, שֶׁנִּכְנַס רַבְּנוּ ז"ל לְזִלְאִטִּיפְאֲלִיעַ סְמוּךְ לְגִבּוּלוֹ שְׁתֵּי פְרָסָאוֹת, וְגַם עַל-יְדֵי רַבּוּי הַמְּלֻשִׁינוֹת כְּנִי"ל, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרַר הַמַּחֲלָקָת הַגְּדוֹלָה, עַד שֶׁבָּדוּ עָלָיו כְּזָבִים אֲשֶׁר לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ. וְרַבְּנוּ ז"ל אָמַר שֶׁהוּא מְכָרַח לִישֵׁב שֵׁם מִן הַשָּׂמִים, כִּי הוּא מְתַקֵּן שֵׁם חֲטָא

שֶׁל יָרְבָּעִם בֶּן נְבֻט.

וְהָרַב הַחֲסִיד הַמְּפָרֵס, מְגִיד-מִיִּשְׂרָאֵל מְטַרְהָאוּוֹיָע שְׁהִיָּה מְאַנְשֵׁי רַבְנֵנוּ ז"ל, שֶׁאֵל אֶת פִּי הַקְּדוֹשׁ: מִדּוּעַ לֹא שָׁלַחְתָּם אוֹתִי מְקַדָּם לְתוֹךְ הָעִיר זְלַאטִיפֶאלִיעַ, וְהֵייתִי מְדַבֵּר עִם הַנְּגִידִים דְּשָׁם וְהָיוּ מְקַבְּלִים אֶתְכֶם לְתוֹךְ הָעִיר בְּכָבוֹד גָּדוֹל כְּרֵאוּי? הַשֵּׁיב לוֹ רַבְנֵנוּ ז"ל: אִם הֵייתִי רוֹצֵה לְהַמְתִּין, הֵייתִי נֹכֵס לְתוֹךְ הָעִיר זְלַאטִיפֶאלִיעַ עִם עֲגֻלַת צַב בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד, אֲדָּ אֵינִי יָכוֹל לְהַמְתִּין, כִּי אֲנִי מְכָרָח מִן הַשָּׁמַיִם לְכֹס לְשָׁם. וּבְכָל הָעֲנִינִים הָאֵלוּ יֵשׁ הַרְבֵּה לְסִפְרָא, יִקְצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת. גַּם אָמַר אֲז, כְּשֶׁם שֵׁישׁ עָרִים לְמִטָּה כֶּךָ יֵשׁ עָרִים לְמַעְלָה, וְאָמַר אֲז הַתּוֹרָה שֶׁל "אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" הַמּוּבָא בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ס"ב, שֶׁמְדַבֵּר שָׁם מִתְקוּן חֲטָא עֲבוּדָה זָרָה לְכַפֵּר עַל "אֵלֶּה אֱלֹקֵיךָ יִשְׂרָאֵל", עַל-יְדֵי "מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". וְשָׁם הוּא רַק רְמִזָּה בְּעֵלְמָא מַעֲנִין זֶה שֶׁל יְרַבְעָם בֶּן נִבְט הַנִּי"ל. וְיֵשֵׁב שָׁם שְׁתֵּי שָׁנִים רְצוּפִים, וְקָרַב שָׁם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יְתַבְרָךְ. וְגַם הַצַּדִּיק מוֹרְנוּ הָרַב יִצְחָק אֵיזִיק ז"ל נִתְקָרַב שָׁם. וְאָמַר שָׁם תּוֹרוֹת הַרְבֵּה גְבוּהוֹת וְנוֹרָאוֹת

(אָמַר הַמַּעֲתִיק: יִסְכַּר פִּי דוֹבְרֵי שְׁקֵר הָאוֹמְרִים שֶׁתִּכְף אַחַר שְׂבָא רַבְנֵנוּ ז"ל מֵאַרְץ-יִשְׂרָאֵל הַתְּחִיל הַזָּקֵן הַנִּי"ל לְחַלֵּק עָלָיו וְאָמַר מָה שֶׁאָמַר וְכוּ', תִּתְּלֵמְנָה שְׁפִתַי שְׁקֵר הַרוֹצִים לְהַכְחִישׁ אֶת הַיְדוּעַ. כִּי אֲדַרְבֵּה כְּשַׁחֲזַר רַבְנֵנוּ ז"ל מֵאַרְץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּבֵית הַזָּקֵן הַנִּי"ל, וְקִבְּלוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְכַמְבַּאֵר לְקַמּוֹ בְּעֵנָן נְסִיעֵתוֹ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל. וְכִיִּדּוּעַ שְׁגַם אַחֲרֵי-כֵן הֵייתָ אֶהְבָּה גְדוּלָה בֵּינֵיהֶם כְּמַקְדָּם, וְנִהְיָ הַזָּקֵן בּוֹ כְּבוֹד גָּדוֹל בְּיוֹתֵר עַד שֶׁנִּכְנַס רַבְנֵנוּ ז"ל לְזְלַאטִיפֶאלִיעַ וְכַמְבַּאֵר כָּאן. וְזֶה הָיָה כְּמוֹ שָׁנָה וּמְחַצָּה אַחֲרֵי שַׁחֲזַר רַבְנֵנוּ ז"ל מֵאַרְץ-יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ):

קטו

אות

יב, וּבְשַׁנַּת תַּקס"ב בְּחֻדְשׁ אֶלוּל נִכְנַס לְבֵרְסֶלַב, וּבָא לְכָאן עַל שַׁבַּת פְּרִשַׁת כִּי תֵצֵא. וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע הַדְּבָר בְּנַעֲמָרִיב הַסְּמוּךְ לָפָה, הָיָה אֲצִלְנוּ דְּבַר פְּלֵא מְאֹד שֶׁהוּא נִכְנַס לְכָאן. אֲבָל הַשֵּׁם יְתַבְרָךְ חָמַל עָלֵינוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְחָשַׁב מִרְחוֹק לְהִיטִיב אַחֲרֵיתָנוּ, לְהַשְׁאִיר שְׂאֵרֵיט בְּאַרְץ לְמַעַן עֲשֶׂה כְּהַיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיוֹת עִם רַב. כִּי בְּכָאן נִגְמְרוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים הַנִּדְפָּסִים, וּפָה חִבְרַת הַסְּפָרִים הַנְּעֻלְמִים מַעִין כָּל חַי, הֵינּוּ מָה שֶׁנִּשְׁרַף וְסִפְרָא הַגְּנוּזָה (לְקַמּוֹ קַעֲוִיָּה) וְכוּ' וְכוּ'. וְאַנְחֵנוּ זְכִינוּ בְּרַחֲמֵי הַמְּרַבִּים לְהַתְקָרַב אֵלָיו תִּכְף בְּכִנְיֻסָתוֹ לָפָה, וְיִתְבַּאֵר מְזָה בְּמַקּוֹם אַחֲרֵי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, בְּאַרְיִכוֹת (בַּסִּפְרָא יְמֵי מוֹהַרְנִי"ת). וְאָמַר, אֵלוּ לֹא בָּא לְבֵרְסֶלַב אֵלֶּה בְּשִׁבִיל לְקָרַב אוֹתִי דִי. וּפָה בְּרִסְלָב יֵשֵׁב בְּשִׁלּוֹה מִבְּנֵי הָעִיר כָּל יְמֵינוּ, אֲבָל בְּעוֹלָם הָיָה הַמַּחְלָקַת הוֹלְךָ וּמִתְגַּבֵּר, וְכָל מָה שֶׁקָּרַב יוֹתֵר אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יְתַבְרָךְ, הַתְּגַבֵּר הַמַּחְלָקַת יוֹתֵר. אֲבָל הוּא ז"ל עֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ, וְעָלָה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שַׁעַה וּבְכָל רְגַע לְמַעְלוֹת גְבוּהוֹת וְרָמוֹת אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר כָּלָל. וְלוֹיֵא שֶׁהַתְּגַבֵּר הַקְּטָרוּג עַל

העולם, עד שלא היה העולם כדאי לניק מאור כזה ועמד וגנזו, היה נתגלה גדלתו בעולם, והיה מחזיר כל העולם אליו יתברך. כי זה היה כל מגמתו תמיד כל ימי חייו, ובזה עסק תמיד לזכות הרבים ולהוציאם מחשך לאור, מאפלה לאור, לאור, לאור, לאור.

ענה רבנו ז"ל ואמר: מה יהיה אם יגרשו אותי מכאן גם-כן, בכל מקום שאבוא לשם בכל מקום שאעשה פסיעה, אתקן תמיד ("וויא איד וועל אטרעט טאהן וועל איד אלץ פאר רעכטין"). כשיצא מזלאטיפאליע, בעת שפבר באו העגלות מברסלב בשבילו להביאו לברסלב, אמר: כאן בזלאטיפאליע סבלתי תרתי גיהנם. כי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש (שבת ל"ג), ואני סבלתי יסורים כאן שתי שנים. גם אמר, עד עכשו היה "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" (ויקרא יג), עכשו מתחיל וכו'. ואני יודע הלשון שאמר יותר, אד הענין הוא, שעכשו מתחיל השם יתברך להיטיב

אמר המעתיק: שמעתי שאמר רבנו ז"ל: "אנחנו כבשנו את עיר ברסלב בהמחאת פך ורקודין" (כי באמת בתחלת כניסתו לברסלב דבר תכף ממחאת כפים בתפלה, שעל-ידי-זה מגרשין האויר של חוץ לארץ וממשיכין אוירא דארץ-ישראל, כמבאר במאמר "אתם נצבים" וכו' (לקוטי מוהר"ן סימן מ"ד). וכן בשנה זו רקד הרבה אודות לבטל הפונקטין [הגזירה לקחת יהודים לצבא]. ובחרף זה אמר מאמר "ואלה המשפטים" (סימן י') המדבר מרקודין והמחאת פך).

עוד שמעתי, שפעם אחת סמוך לכניסתו לברסלב מזגו לו כוס יין לקדוש, ונשפך על הארץ. ומזגו לו כוס אחר, וקדש עליו. ואחר-כך אמר: היום נטענו שם: "ברסלביר חסידים", ושם זה לא ישתקע לעולם, כי לעולם יהיו אנשי-שלומנו נקראים על שם עיר ברסלב, וכן היה כמפרסם. ופעם אחת אמר בביתו של הרב הקדוש דודו רבי ברוך ז"ל, דודי רצה לישב בברסלב ולא נתישב שם, ואני יושב בברסלב. וכן מפרסם עוד בין אנשי-שלומנו דבורים הרבה בענין ישיבת ברסלב. והמובן מדבריו, שהיו לו ז"ל בענין ישיבתו בברסלב סודות נוראים ונפלאים מאד:

קטז

אות

יג, בשנת תקס"ב (אולי צ"ל תקס"ג) עשה נשואין לבתו, הצדקת מרת שרה, בקהלת-קדש מעדוועדווקע, עם חתנו, הרבני מורנו יצחק אייזיק בן הגביר מורנו רבי ליב דאבראווניר. כי לשם נתקבצו שניהם, אף-על-פי שאז היה כבר בברסלב. והחתנה היתה בראש חדש ניסן שחל אז ביום חמישי, והחפה היתה בערב, אור ליום ו' ערב שבת-קדש. אחר החפה דברו ממשיח וכו' (ואמר רבנו ז"ל וגלה ברמז שראוי שיצא מהם וכו'). אחר-כך, בשבת קדש, אמר על סעודה השלישית תורה גבוה מאד

המתחלת: "לשמש שם אהל בהם" (לקוטי א' בסימן מ"ט). ושם מרמז ניסן ושרה ויצחק וכלה וחתנה וכו'. ואמר שזאת התורה לא אמר בשבילנו, רק בשביל הגזרה שקורין "פונקטיון" הנשמע אז שרוצין לגזר על ישראל חס ושלוש, אשר בעוונותינו הרבים יצאו בזמינו. כי שם מדבר מענין הכנעת העפוי"ם: "כי אעשה כלה בכל הגוים", שזה בחינת "כלה דאכלי כלא ושצי כלא", ואתם הדבקים" וכו'. והבן שם מאד כי הם דברים עמקים וגבוהים מאד.

ואחר שגמר אמירת התורה היה מרקד הרבה מאד עם בתו הכלה וכו'. ומי שלא ראה רקודין שלו לא ראה טוב מימיו. כי אף-על-פי שברוך השם זכינו לראות כמה צדיקים שהיו מרקדים לפני הכלה, אבל רקודין שלו לא נראה כזאת. וכל מי שעמד שם בודאי היה לו הרהור תשובה אמתי על כל פשעיו. וגדל ההתעוררות וההתלהבות של כל האנשים שעמדו שם בשעת רקודין אי אפשר לבאר ולצייר זאת בכתב בשום אופן.

וכבר גלה כמה תורות גבוהות מאד על ענין רקודין והמחאת כף, וגם בהתורה "לשמש" הנ"ל מבאר מענין רקודין, אבל לא היה שכיח שיעשה רקודין כפי-אם בעתים רחוקות מאד. אך באותו השנה הנ"ל היה מרקד כמה פעמים, הינו בשמחת תורה, ואחר-כך בשבת הנכה אחר אמירת התורה המתחלת: "ראיתי מנורת זהב" (לקוטי א' סימן ח'), ואחר-כך בפורים במעדוועדווקע, ואחר-כך על החתנה הנ"ל. ואמר בעצמו, בזאת השנה רקדתי הרבה. וזה היה מחמת שבאותו השנה נשמעו הגזרות שקורין "פונקטיון", שהיו רוצים אז לגזר על ישראל חס ושלוש, ומחמת זה רקד כמה פעמים. כי על-ידי רקודין ממתיקין הדינים ומבטלין הגזרות, כמבאר בהתורה "ואלה המשפטים" (סימן י' בלקוטי א') המתחלת: "על-ידי רקודין והמחאת כף ממתיקין הדינים". וגם זאת התורה נאמרה באותו החורף בטרהאויצע:

אות קיז

יד, בשנת תקס"ה עשה נשואין לבתו מרים ז"ל בקהלת-קדש וואלטשיסק. ובשבת שלפני החתנה שקורין "פארשפיל", שהיה בפרשת נח בראש חודש חשוון, היה מרקד כל היום בלוי. ורקודין פאלוי לא נראה ממנו בשום פעם כמותם, כי אז היה מרקד כמעט כל היום. ומה שהיה אז באותו השבת אי אפשר לבאר ולספר. בסעודה שלישית ישב אז עמנו, ואמר לזכר השלש סעודות זה. וספר אז, שבאותו ראש-השנה נתנו לו עקספענס [הוצאות] אלף אדמים אחר כל ההצטרכות. והיה במקום שהיה, והוא אוהב תורה מאד, והיה שם מקום שאמרו שם תורה גבוה מאד, והלך לשם, ועמד שם שומר על הפתח ולא הניחו לכנס. ונתן לו האלף אדמים שלו כדי שיניחוהו. והיה לו שם יצר הרע גדול על האלף

אָדָמִים שְׁלֹא לַתָּנִים. וְגַם יוֹדֵעַ אֶפְלוּ הַיָּצָר הָרַע שְׁיֵשׁ שָׁם. וְנִכְנָס לְשֵׁם וְשָׁמַע מֶה שְׁשָׁמַע. וּמֵה שְׁשָׁמַע בְּאוֹתוֹ הָעֵת, הִינּוּ מֵאֵמֶר "חֹתֶם בְּתוֹךְ חֹתֶם" (לְקוֹטֵי א' סִימָן כ"ב), הוּא מֵאוֹתוֹ הַתּוֹרָה שֶׁל הַמְּקוֹם הַנִּי"ל, רַק הוּא מְעַט וּמִקְצָת

וְאָמַר אֲזֵי הַתּוֹרָה: "וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי כִּי־דִבַּרְיָךְ רָאשֵׁי-תְבוֹת כּוֹסֵי־יַי", שְׁנִדְפָס מִזֶּה רַק רָאשֵׁי פְּרָקִים (סִימָן קע"ז בְּלְקוֹטֵי א'). וְאֲנִי פִּסְקָתִי אֲזֵי לּוֹמֵר קִדְיֵשׁ עַל אֲמֵי ז"ל. וְאֲזֵי אָמַר בְּהַתּוֹרָה "וַיִּתְגַּדַּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא", כְּנִדְפָס בְּהִרְאֵשֵׁי פְּרָקִים. וְגַדַּל הַשְּׁמִיחָה שֶׁהִיא אֲזֵי אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר, אֲשֶׁר־י מִ שְׂרָאָה זֹאת.

בְּאוֹתוֹ הַשְּׁבֵת שְׁתֵּה מְעַט יַיִן מִחֲמַת שְׁמַחַת הַנְּשׂוֹאִין כְּנִהוּג, וְהִיא בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה, וְרִקְדַּת הַרְבֵּה, כְּמִעַט כָּל הַיּוֹם כְּנִי"ל. וְאֲזֵי סִמְךָ עֲצָמוֹ עַל רַבֵּי יוֹדֵל וְרִקְדַּת, וְהָיוּ מְזַמְרִים אֲזֵי נִגּוֹן נֶאֱחָה וְהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל יִרְאָה, וְהוּא רִקְדַּת עַל-יְדֵי זֶה הַנִּגּוֹן. כִּי כֵן הִיא דְרָכּוֹ עַל-פִּי רַב לְרִקְדַּת עַל-יְדֵי נִגּוֹן שֶׁל הַתְּעוֹרְרוֹת וְיִרְאָה. וְהַנִּגּוֹן יְדוּעַ אֲצִלְנוּ, וְאָמַר אֲזֵי, שֶׁהַנִּגּוֹן הַזֶּה הוּא נִגּוֹן קְרִיאָה וּכְרוֹז, שְׁקוֹרִין אוֹתָם עַל-יְדֵי נִגּוֹן זֶה שֶׁיִּתְקַבְּצוּ כָּלָם עַל הַחֲתָנָה. הִינּוּ שְׁקוֹרִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַמֵּתִים, הַצְּדִיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל מְשַׁפְּחָתוֹ, שֶׁהֵם הַבְּעַל-שָׁם-טוֹב ז"ל, וְזִקְנֵי רַבֵּי נַחְמָן ז"ל, וְאִמּוֹ הַצְּדִיקָת ז"ל, שֶׁכָּלָם יְבוֹאוּ עַל הַחֲתָנָה, כְּמִבְּאֵר בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ שֶׁבְּשַׁעַת הַחֲתָנָה מִתְקַבְּצִים כָּלָם (זוֹהַר פִּנְחָס רִיט:). וְאֲזֵי הַתְּפִלָּל מִנְּחָה עִמָּנוּ יַחַד בְּמְקוֹם שֶׁאֲכַלְנוּ שָׁם סְעֻדַת שְׁחֵרִית, הִינּוּ בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְהַתְּפִלָּל מִנְּחָה חֲגוּר בְּפִאֲטָשִׁיילֶע [כְּעִין מְטַפְּחַת] לְבַד. וְאַחֲרֵי-כֵן יֵשֵׁב עִמָּנוּ בְּשֵׁלֶשׁ סְעֻדוֹת כְּנִי"ל. וְהַתְּחִיל לְזַמֵּר בְּנֵי הַיְכָלָא וְכוּ', וְהִיא הַשְּׁלֶשׁ-סְעֻדוֹת בְּדֶרֶךְ שְׁמִיחָה. וְאָמַר אֲזֵי, מִי שֶׁיִּכּוֹל לְשִׁתּוֹת יְכוֹל לְכַפֵּר עוֹנוֹת ("אֲזֵי אֲגוֹטֵר יְהוּד טִיט אֲטָרִינְךָ, וְוִיִן קַעֵן עַר מוֹחַל עוֹנוֹת זֵיִין"). וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה "וַיֹּאמֶר ה' סִלְחָתִי וְכוּ' רָאשֵׁי-תְבוֹת כּוֹסֵי־יַי". וְאַחֲרֵי-כֵן בְּעָרֵב, הַתְּפִאָר שְׁלֹא הַשְּׁתַּמֵּשׁ עֲדִין בְּזִכּוֹת אֲבוֹת, וּמֵה שֶׁהִיא בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל הִיא אֲדָרְבָּא טוֹבָה לָהֶם. וְדַבֵּר אַחַד עִמּוֹ מִמִּי וְאָמַר מִי יוֹדֵעַ מֵהָ יְהוּדֵי נַעֲשֶׂה עַם:

קִיח

אוֹת

טו, בְּשֵׁנֵת תְּקַס"ז נָסַע לְנֵאוֹרִיטְשׁ וְאוֹסְטְרָהָא וְזֹאסְלָאב וְדוּבְנָא וְשְׂאָר קְהֵלוֹת. וְהִיא אֲזֵי גַם-כֵּן בְּקֵה־לַת-קְדָשׁ בְּרָאד, וְשֶׁהָ בְּדֶרֶךְ זֶה בְּעָרֶךְ חֲצִי שָׁנָה. וְאִין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ מֵהָ עֲשֶׂה בְּנִסְיָעָה זֹו. כִּי לֹא קִבֵּל שָׁם מִמּוֹן בְּנִסְיָעָה זֹו. גַּם בְּרַב הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהִיא שָׁם לֹא יָדְעוּ מִמֶּנּוּ כָּלָל, בְּפִרְט בְּבְרָאד שְׁנִכְנָס לְשֵׁם לְבַדוֹ בְּהַעֲלֵם גְּדוֹל וְכוּ'. וּבְנִסְיָעָה זֹו נִפְטָרָה אֲשֶׁתּוֹ בְּזֹאסְלָאב שֶׁהִיָּתָה שָׁם אֲצֵל הַדְּאִקְטוֹר. וְאַנְחָנוּ הִיִּינוּ שָׁם עַל חַג הַשְּׁבִיעוֹת. וְאַחֲרֵי פְטִירַת אֲשֶׁתּוֹ בְּאוֹתוֹ הַקִּיץ נִשְׁתַּדָּד מְבְרָאד. וְאֲזֵי בָּא עָלָיו חוֹלַאת הַהוֹסֵט

[שעול], ואמר תכף שיסתלק. ובחדש אלול נשא אשתו השנייה:

ק"ט

אות

טז, ותכף אחר ראש-השנה תקס"ח נסע ללעמברג, ושהה שם עד אמצע הקיץ. ובא לביתו על פרשת בלק. כשנסע ללעמברג נסע דרך וואלטשיסק, ושם רצה לעבר על הגרעניץ [הגבול] ולא היה יכול לעבר, ונתעכב שם יותר משני שבועות. פעם אחת חלם לו בלילה שעמדו חילות רבות מהקיסר שלנו, וכן פנגדס חילות רבות מהקיסר דוין (אוסטריה), והקיסריות בעצמן היו שם. ובקש רבנו ז"ל מאדון אחד שיניח אותו לעבר. ואמר, אותך בודאי לא אניח לעבר למדינתנו. והדבר היה נראה, שאמר לו שהוא מתירא פן יבלבל שם המדינה וכו'. והלך ובקש מהקיסר דשם בעצמו, ואמר: אני אני מתירא, אני מניחו לעבר לשם. והקיץ בבקר, וספר להאיש שהיה עמו, ואמר לו, אני יודע שהיום אעבר הגרעניץ כי כך חלם לי. וכן היה שעבר אותו היום הגרעניץ. ובענין החלום הנ"ל יש עוד דברים, כי נשכח הרב כי לא נכתב בזמנו:

קכ

אות

יז, בשנת תק"ע נסע לאומאן. בשנת תקע"א נסתלק שם. וכל המעשיות שיש בכל נסיעה ונסיעה, ובכל מקום שישב שם, קצתם כבר נרשמו במקום אחר, ורבים נשכחו. חוץ מזה יש הרבה יותר מה שאין אנו יודעים כלל, כי בודאי אין שום אדם יודע תכן פונות נסיעותיו הקדושים:

קכא

אות

יח, בשנת תקס"ה, בין פסח לעצרת, נסע לשאריגראד ושהה שם שני שבועות. וגם נסיעה זו היתה פליאה גדולה מאד. ואמר לאחד שלנה אותו: העולם מתגעגעים מתי יהיה כהפעל שם-טוב ז"ל, שאלו היה הבעל שם טוב ז"ל, היה גם-כן מחפש יותר. ופתאום יצא משם, ואמר שבורח

כְּמוֹ מֵאֵשׁ. וְאַחֲר־כֵּן הָיָה שֵׁם שְׂרָפוֹת גְּדוּלוֹת כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַר, אֱלוֹהֵי הַיּוֹדְעִים בְּנֵי שְׂאֲרֵיגְרָאד הַטּוֹבָה שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם וְכוּ', אָף-עַל-פִּי-כֵן כָּל זֶה טוֹב מֵעֲפוּשׁ רַחֲמָנָא לְצִלָּן. וּמִוִּבֵּן מְדַבְּרֵיו שֶׁהֲצִילָם עַל-יַדֵּי יְשִׁיבְתוֹ שֵׁם מֵעֲפוּשׁ רַחֲמָנָא לְצִלָּן. "אֵלֹהֵי מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". אֲשֶׁרֵי הַזִּכָּה וְיִזְכָּה לִידַע סוּד אֶחָד מְנַסִּיעוֹתָיו הַפְּלִיאוֹת מֵאֵד שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שׁוּם טַעַם עַל-פִּי פְּשׁוּט. וְאָמַר בְּעֵת שֶׁנִּסְעַע לְנֶאֱוֹרִיטְשׁ: אֱלוֹהֵי הַעוֹלָם יוֹדְעִים עֲנִין נְסִיעֵתִי הָיָה מְנַשְׁקִים הַפְּסִיעוֹת שְׁלִי, בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁל נְסִיעֵתִי אֲנִי מְכָרִיעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ לְכֹף זְכוּת:

אוֹת קַב

יט, בְּשֵׁנַת תַּקְסִ"ב בְּקִיץ, קָדָם שֶׁיֵּצֵא מִזְּלֹאטִיפֶאלִיעַ לְבֶרְסֶלֶב, הָיָה בְּאוֹתוֹ הַקִּיץ בְּבֶרְדִּיטְשׁוֹב עִם אָבִיו, הַרְבֵּנִי הַחֲסִיד הַנְּתִיק הַמְּפָרְסָם, מוֹרְנוּ הַרְבֵּי רַבִּי שְׂמַחָה ז"ל. וְאָז הָיָה תַּקְוֵי הַמַּחְלָקֶת שֶׁל הַזֶּקֶן הַיְדוּעַ. וּבְשַׁעַת הַמַּחְלָקֶת אָמַר הַזֶּקֶן הַנִּי"ל שֶׁיָּבִיא אֲגָרוֹת מִכָּל הַצַּדִּיקִים הַמְּפָרְסָמִים שֶׁכָּלֶם חוֹלְקִים עָלָיו, וְכֵן הָיָה בְּהַפֵּךְ מִמֶּשׁ. כִּי הִגִּיעוּ אֲגָרוֹת מִכָּל הַמְּפָרְסָמִים לְרַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ ז"ל, וְכָלֶם הַחֲזִיקוּ יָדָם עִם רַבֵּנוּ ז"ל בְּאַהֲבָה רַבָּה מֵאֵד, וְכָתְבוּ מְרוֹרוֹת לְהַזֶּקֶן הַנִּי"ל. הִינּוּ הַרְבֵּי הַגָּאוֹן הַחֲסִיד רַבִּי לְוִי יֶצְחָק מְבֶרְדִּיטְשׁוֹב, וְהַרְבֵּי הַחֲסִיד רַבִּי גְּדַלְיָה מְלִינִיץ, וְהַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ דּוֹדוֹ רַבִּי בְּרוּךְ ז"ל, וְהַרְבֵּי הַחֲסִיד רַבִּי זָאב מִטְּשֶׁאֲרֵנִיאֹסְטֶרַע, וְהַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הַרְבֵּי אַבְרָהָם קְלִיטְשֶׁקֶר מֵאֲרָץ-יִשְׂרָאֵל, וּמְחַתְּנֵנוּ רַבִּי לִיבוּשׁ מְוֹאֵלְטְשִׁיטְשֶׁק, וּמְחַתְּנֵנוּ רַבִּי אַבְרָהָם דִּב מְחַמְעֶלְנִיק, כָּלֶם כָּתְבוּ אֲגָרוֹת בְּכָבוֹד גְּדוֹל וּבְאַהֲבָה עֲצוּמָה לְרַבֵּנוּ ז"ל, וּבְזֵי אֶת הַזֶּקֶן הַנִּי"ל מֵאֵד מֵאֵד. אֲבָל הַזֶּקֶן הַנִּי"ל לֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וְהָיָה מְחִזִּיק בְּמַחְלָקֶת חֲנָם עַל לֹא דָבָר. וּבְאוֹתוֹ הַקִּיץ נִסַּע רַבֵּנוּ ז"ל לְבֶרְדִּיטְשׁוֹב, וְשֵׁם הָיָה קְבוּץ שֶׁל כַּמָּה גְּדוּלִים. כִּי מְחַתְּנֵנוּ הַרְבֵּי הַגָּאוֹן מְוֹאֵלְטְשִׁיטְשֶׁק עָשָׂה אֵז שֵׁם בְּבֶרְדִּיטְשׁוֹב נְשׂוֹאִין לְבֵנוּ מוֹהֲרִ"ש ז"ל, וְנִתְנַעְדוּ שֵׁם כַּמָּה וְכַמָּה גְּדוּלִים. וְקִצְתָם אֲנִי יוֹדַע, הַלּוֹא הַמָּה הַרְבֵּי הַגָּאוֹן מְוֹאֵלְטְשִׁיטְשֶׁק, וּבְנוּ הַגָּאוֹן מוֹרְנוּ הַרְבֵּי יוֹסֵף יוֹסֵקָא ז"ל אַב-בֵּית-דִּין דְּקַהֲלַת-קְדֵשׁ יָאֵס, וְהַרְבֵּי הַחֲסִיד מוֹרְנוּ הַרְבֵּי זָאב מִטְּשֶׁאֲרֵנִיאֹסְטֶרַע, וְהַרְבֵּי הַגָּאוֹן מוֹרְנוּ הַרְבֵּי מִשָּׁה ז"ל אַב-בֵּית-דִּין דְּקַהֲלַת-קְדֵשׁ קְרֵאסְנִי בְנוּ שֶׁל הַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ רַבִּי חַיִּים דְּקַהֲלַת-קְדֵשׁ קְרֵאסְנִי, וְהַרְבֵּי הַחֲסִיד רַבִּי יֶצְחָק ז"ל מְקַאסְנִיטִין חֲדָשׁ, וְעוֹד כַּמָּה גְּדוּלִים. וְנִתְנַעְדוּ כָּלֶם שֵׁם לְנִדּוֹת וּלְהַחֲרִים אֶת הַזֶּקֶן הַנִּי"ל עַל שֶׁמְבַזָּה תַּלְמִיד-חֲכָם אֲמַתִּי, הִינּוּ אֶת רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ ז"ל. וְכִבֵּר נִגְמַר הַדְּבָר בִּינִיחָם בְּהַסְכָּמַת כָּלֶם וְרָצוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן, אֲבָל אִישׁ אֶחָד בְּבֶרְדִּיטְשׁוֹב בְּלִבָּל אֶת הַדְּבָר, וְהִלָּךְ וְדָבָר עַל לֵב הַרְבֵּי הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ אַב-בֵּית-דִּין דְּבֶרְדִּיטְשׁוֹב, וְאָמַר שֶׁאִין נֶאֱחָה שְׂעִשְׂנוּ זֶה הַדְּבָר בְּעִירוֹ, וּמְחַמַּת זֶה נִתְבַּלְבַּל הַדְּבָר. וּרַבֵּנוּ ז"ל הָיָה אֵז אֶצֶל הַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ דְּבֶרְדִּיטְשׁוֹב, וְקִבְלוּ בְּכָבוֹד גְּדוֹל מֵאֵד וּבְאַהֲבָה רַבָּה וּבְחַבְּהָ

גדולה. כי הרב דברדיטשוב החזיק ידו עם רבנו ז"ל מתחלה ועד סוף, אבל הדבר הנ"ל, הינו החרם, לא רצה שיהיה נעשה בעירו, מחמת שנמצאו אנשים שדברו על לבו פנ"ל, ומחמת זה נתבלבל הדבר. ואחר-כך בשבא רבנו ז"ל מברדיטשוב, נסע לטולטשין, ושם נתועד רבנו ז"ל עם אנשי ברסלב, וקבלוהו לפה בהסכמת הרב הקדוש מורנו הרב ברוך ז"ל, ונכנס לשם
בחצי

קכג

אות

כ, קדם שנסע לברדיטשוב קבץ מנגן עשרה אנשים וטען לפניהם עם הבעל דבר, ואיני יודע היטב ענין זה על בריו. ואמר, שמאז והלאה כל מה שרוצה לעשות מניח עצמו הבעל דבר לארכו ולרחבו לקלקלו, ומחמת זה כבד מאד לעשות מה שהוא מצוה, אבל אף-על-פי-כן השם יתברך בעזרו. ומי שזכה להתקרב אליו היה רואה קצת מענין זה. ולא היה לרבנו ז"ל שום מנוחה כל ימיו, אפלו רגע אחת. כי תמיד היה לוחם מלחמת השם בכל עת ובכל רגע וכו'. שאני זקן שבקדשה וכו'. מענין הזקן הנ"ל, מרמז בהתורה "דע שיש אריך אנפין בקלפה" (לקוטי מוהר"ן סימן רמ"ב), ובהתורה "ואת הערבים צויתתי" (לקוטי תנינא, סימן ד'), בענין "והחזקתי בזקננו". ואמר אז בפרוש אחר אמירת התורה: "אידך האב אים אן גינעמין פאר דעם זיידען" [אני החזקתי אותו בזקננו]. ובהתורה "וידקה תהיה לנו" (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן רנ"א), ועוד בשאר מאמרים. גם עין בהמעשה מזבוב ועכביש בספורי מעשיות. ואמר כבר, שיהיה בעולם הבא שחוק נאה עם הזקן. ואמר בזה הלשון: "סע וועט מיט אים זיין א שויין שפיליכעל אוף יענער וועלט". ברוך השם אשר הבדילנו מן התועים, ולהיות בחלקו הקדוש של רבנו ז"ל. (אמר המעתיק: שמעתי שפעם אחד נתועדו יחד רבנו ז"ל עם הזקן הנ"ל, כי העולם רצו לעשות שלום ביניהם. ואמר הזקן לרבנו ז"ל: היתכן שאיש זקן כמוני שאין לי שנים, ירצה במחלקת? ולקח אצבע של רבנו ז"ל, והכניס לתוך פיו והראה לו שאין לו שנים. רק אשאל מכם כמה דברים אשר אמרתם: אמת הדבר, שאמרתם שיש עיר זלאטיפאליע על השמים? אמר לו רבנו ז"ל: הלא זה מאמר רבותינו ז"ל בפרוש: "ערים גדולות ובצורות בשמים" - כשם שיש ערים למטה, כך יש ערים למעלה. ואחר-כך שאל את רבנו ז"ל: אמת שאמרתם שבזלאטיפאליע אתם מתקנים החטא של ירבעם בן נבט? השיב: אמת. ואמר לו הענין המבאר (לקוטי תנינא, סימן ס"ד), שמדבר שם מתקונו חטא עבודה זרה, לכפר על "אלה אלהיך ישראל" על-ידי "אלה מסעי בני ישראל" וכו', ושם מובן זה ברמז. אחר-כך שאל לו עוד: אמת שאמרתם שהייתם בהיכל של משיח? השיב לו רבנו ז"ל: ומה בכך? וכי אתם הייתם שם ולא מצאתם אותי! רק

מחמת שאתם שואלים אותי, אם תלכו עמי לביתי לשנות עמי טייה או קאווע ביחד, ותודיעו להעולם שאתם חוזרים מדבריכם אשר אמרתם ואתם מתחרטים על המחלקת, אסביר לכם טעמו וענינו של דבר. השיב לו הזקן הנ"ל: אלך מקדם לביתי, ואחר-כך אלך אצלכם. וכשהלך לו הזקן מן רבנו ז"ל, שמע רבנו ז"ל, ששמע רבנו ז"ל איך שאמר: וכי איזה פנים יהיו לי בפני הנגידים, אם אלך אצלו ואעשה שלום עמו וכו'. ואמר רבנו ז"ל: אם היה מתחלה הולך לביתי באשר אמרתי לו, אפשר היה לי שלום עמו, אבל עכשו לא יהיו לי שלום עמו ויחזיק במחלקת, רק אף-על-פי-כן אין אני מתירא ממנו כלל, כי הלא כבר הראה לי שאין לו שנים (אמר המעתיק: עין בהמעשה של הזבוב והעכביש השיכה לענינו כנ"ל, מבאר שם, שהשונאים של החר, קדם שרצו לעלות על החר היו נופלים להם השנים ולא היו יכולים לעלות).

אמר: יש לי שונא כזה, שלא מקרר אפו וחתו ממני באפן אחר, רק כשרואה את דמי (איך האב אזוי א שונא וואס ער קילט זיך אנדערש ניט אין מיר, סיידין ער זייט מיין בלוט"). ולא גלה מי הוא השונא הזה. וזה אמר בראש-השנה האחרון, אחר שאמר התורה "תקעו תוכחה" (לקוטי תנינא, סימן ח'), שאז יצא ממנו דמים הרבה, כמבאר בספר 'חיי מוהר"ן' וימי מוהרנ"ת.

כ-ב, כשהתחיל הזקן הנ"ל לחלק עליו, אמר: ידעתי שיעמד עלי הס"מ וחילותיו, אבל תמיה לי על שמסרו זאת לידו. ואמר אז דברי צחות. כי אמרו רבותינו ז"ל: מוטב שיפיל אדם עצמו לגוב האריות ואל ימסר ביד שונאיו, אבל מה עושין כשהשונא בעצמו הוא אריה? ואחר-כך אמר, שזה פרוש: "ואני אראה בשנאיי". כי לכאורה תמוה: הלא דוד המלך, עליו השלום, ידע ששאול הוא שונאו, ואיך ירצה לראות בנקמתו, הלא השם יתברך אמר לו: אלמלא אתה שאול והוא דוד אבדתי כמה דוד מפניו וכו' (מועד קטן טז:). אך כך אמר דוד: רבונו של עולם, תן לי עינים שאוכל לראות בשונאי איך הוא עומד עכשו, באיזה מדרגה הוא עומד עכשו, ועל ידי זה אדע בברור מדרגתי. ואמר אז בדרך צחות: אך רבות מחשבות וכו' ועצת ה' היא תקום. ואמר שלעתיד לבוא יהיה צחוק נאה עמו ("אויף יענער וועלט וועט זיין א שיין שפילכען מיט איהם"). אחר-כך אמר רבנו ז"ל כמה תורות הנוגעין לענין המחלקת של הזקן הנ"ל, עין שם ותבין. ברוך ה' אשר הצילנו ממנו, ונחבלים נפלו לנו בנעימים להיות בחלקו הקדוש של רבנו הקדוש והנורא ז"ל:

קנד

אות

כא, בשבת חנכה תקס"ט שהיה סמוך לביאתו מלעמברג, כי בקיץ תקס"ח העבר בא מלעמברג לביתו. ואז באותו החנכה אמר התורה

הַמִּתְחַלֵּת: "יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הַוְדָאָה" (לקוטי תניינא סימן ב'). וְאִזְ צִוָּה לְאָמַר עַל הַשְּׁלָחַן: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְוִלִּי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ" (תהלים קכ"ד). וְזָמְרוּ לְפָנָיו זֶה הַמְזֻמֹּר בְּלֵיל שַׁבָּת כַּמָּה פְּעָמִים אִין מְסַפֵּר. וְגַם פְּעַם אַחַת בְּהֵיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּמַעֲדָוָה וְעִדְוֹקַע הָיָה מְזַמֵּר גַּם-כֵּן הַמְזֻמֹּר לְוִלִּי ה' כַּמָּה פְּעָמִים. וְאַחֲרֵי-כֵן הִפָּךְ פָּנָיו אֶל הָעוֹלָם, וְאָמַר: עֲדִין אִין אַתֶּם נֹחֲשָׁבִים מֵאֲנָשִׁים שְׁלִי. כִּי יְהִיָּה עֵת, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כָּלוּ יַעֲמְדוּ עָלַי וַיִּחְלֹקוּ כָּלֶם עָלַי, וְאִזְ מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק וַיְהִיָּה נִשְׁאָר אֶצְלִי זֶה יְהִיָּה נֹחֲשֵׁב מֵהָאֲנָשִׁים שְׁלִי בְּאַמֵּת (אִין לָנוּ עַל מִי לְהַשְׁעִן אֶלָּא עַל אַבִּינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם כִּי רַבִּים קָמוּ עָלָיו וְעָלִינוּ וְלִוְלִי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ וְכוּ'):

אות קכה

כב, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁאִזְ כְּשֶׁהָיָה בְּבִרְדֵיטְשׁוֹב בְּקִיץ תַּקְס"ב עַם הַזֵּקֵן הַיְדוּעַ כְּנ"ל, וְאָמַר אִזְ, שֶׁאִזְ נֹדַע לוֹ כָּל עֲנִיָּנוּ וּמַהוּתוֹ שֶׁל הַזֵּקֵן הַנִּי"ל. וְעַד אוֹתָהּ הַשְּׁעָה לֹא דָבַר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, כִּי אָמַר שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֵה לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ כָּלֶל עַד אֲשֶׁר נֹדַע לוֹ כָּל עֲנִיָּנוּ וּמַהוּתוֹ. וְאִזְ הִתְחִיל לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ מַעַט לְעֵתִים רְחוֹקוֹת מְאֹד:

אות קכו

כג, דָּרְכָנוּ הָיָה לְהֵיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה וְעַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה וְעַל חַג הַשְּׁבוּעוֹת. וּבְאֵלוֹ הַשְּׁלֵשָׁה זְמַנִּים הָיִינוּ אֶצְלוֹ תְּמִיד, מִיּוֹם שֶׁקָּבַע דִּירְתוֹ פֶּה בְּרִסְלָב. וְהָיָה מְצוּיָה וּמְזֻהָר לְהֵיוֹת אֶצְלוֹ בְּאֵלוֹ הַשְּׁלֵשָׁה זְמַנִּים. וְהָיָה תְּמִיד אוֹמֵר תּוֹרָה נִפְלְאָה בְּאַרְיֵכוֹת גְּדוֹלָה בְּאֵלוֹ הַזְּמַנִּים, הַיְנוּ, בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה הָיָה אוֹמֵר הַתּוֹרָה בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת בֵּין יוֹם רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי, וְהִתְחִיל בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְנִכְנַס הַרְבֵּה לְתוֹךְ לַיִל שְׁנֵי שָׁל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה. וּבְשַׁבַּת חֲנֻכָּה אָמַר הַתּוֹרָה בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית, וּבְשַׁבּוּעוֹת הָיָה אוֹמֵרָה גַם-כֵּן כְּמוֹ בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה, בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת שֶׁל יוֹם שְׁנֵי דְשַׁבּוּעוֹת וְנִכְנַס הַרְבֵּה לְתוֹךְ לַיִל שְׁנֵי אָדָּ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר הַזְּהִיר לְהֵיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה. וְאָמַר שֶׁעַל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה הוּא רוֹצֵה שֶׁיְהִי כָּל אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כָּלֶם כְּאַחַד אֶצְלוֹ, אִישׁ לֹא יְהִיָּה נַעֲדָר. וְגִדְּל הָאֲזָהָרָה שֶׁהַזְּהִיר לְהֵיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה אִין לְשַׁעֵר. וְהַכְּפִיל בְּאַזְהָרָה זֹו כַּמָּה פְּעָמִים וְאָמַר שֶׁכָּל עֲנִיָּנוּ הוּא רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה. גַּם בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן בְּאוֹמְאֵן דָּבַר עֲמָנוּ גַם-כֵּן מְזָה, מַעֲלַת מִי שֶׁזֹּכָה לְהֵיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: מָה אָמַר לָכֶם אִין דָּבַר

גדול מזה (ובלשון אשכנז: "וואס זאל איך אייך זאגן, קיין גרעסירס דער פון איז ניט דא"). ואמר: ואם אצל הצדיקים אחרים אינו כל כך חיוב להיות אצלם דיקא על ראש-השנה, יקשה עלי עוד קשיא אחת ("איז נאך אקשיא"). כלומר שאינו רוצה לתרץ ולומר הטעם, רק כאומר שבלא זה יש כמה קשיות עליו ויהיה עוד קשיא זו גם-כן, מה שהוא מקפיד מאד להיות אצלו על ראש-השנה יותר משאר כל הצדיקים. כי אף-על-פי שאצל כל הצדיקים היו נוסעים על ראש-השנה, אבל שום אחד מהם לא הקפיד ולא הזהיר כל כך כמותו. ועוד מבאר במקום אחר מה שצוה לעשות פרוז וכו' (סימן ת"ג). ואמר אז, שכל מי שזוכה להיות אצלו על ראש-השנה ראוי לו לשמח מאד, אכלו מעדנים וכו' (נחמיה ח'). ועוד שלש פעמים בשנה אמר תורה בקביעות. הינו שהיה נוסע לטשערין ולטירהאויצע פעם אחד בחורף, וישב שם על השלש סעודות, ואמר שני פעמים תורה, הינו בשבת שירה ועוד איזה שבת. וגם בקיץ היה נוסע לשם, אבל לא אמר תורה, רק פעם אחת בטשערין בשבת נחמו. כלל הדבר, שאלו ששה פעמים הנ"ל, הינו, שלש פעמים בביתו ושלוש פעמים בדרך, היה אומר תורה בקביעות. וחוצ מזה לא היה לו שום קביעות לאמירת תורה, כי לא היה יושב עמו על הסעדה שלישית כלל, רק באלו השבתים הנ"ל. אבל בכל השנה היה יושב תמיד בסעדה שלישית בחדרו לבדו, רק אף-על-פי-כן שמענו ממנו תורה הרבה גם בכל השנה, רק שלא היה קביעות וזמן לזה. רק בכל עת שנזדמן שזכנו השם יתברך, היינו זוכים לשמע מפיו תורה נפלאה. לפעמים בליל שבת-קדש ולפעמים בשבת בבקר, ולפעמים במוצאי שבת אחר הבדלה ולפעמים בימי החל. וכמה פעמים נזדמן שמתוך שיחתו שהיה משיח ומספר עמו הרבה מעסקי העולם. והיינו מדברים עמו כל מה שנזדמן לתוך פינו. ואחר-כך זכינו לשמע ממנו תורה הרבה, והתורה הייתה מעין כל השיחות שספרנו עמו. וזה היה שכח מאד, עד שהתחלנו להכיר בעינינו ממש שכל שיחתו היא בלה תורה. וכל פעם שהיינו מטיים אֲזַנֵינו היטב לשיחתו הקדושה, היינו שומעים שכל דבוריו הם תורה נפלאה, עד שהתחלנו לכתב כמה שיחות שלו, אבל לא נכתב חלק מאלף ורובה. אשרי העת אשרי השעה אשרי הרגע, שזכינו לעמד לפניו לשמע הכל פיו הקדוש. מי יתן לנו עכשו שעה כזו, היינו מתגלגלים אלפים פרסאות בעפר כדי לזכות לבוא לפניו, לשמע הכל פיו הקדוש העולה על כל הקדשות:

קבו

אות

כד, פעם אחד נסע למעדוועדווקא, ונתעכב בדרך, ולא הגיע על שבת. והכרח לשבות בכפר האלאווקיוקא סמוך למעדוועדווקא, כי הסוסים נתיגעו ולא היו יכולים לילך. ונתאחר עד שבא סמוך להדלקת גרות ממש

לכפר הנזיל. ואחר-כך כשפא לביתו לכאן ספר לפנינו כל המעשה הזאת באריכות גדול. ואמר, שבעת שהלכו הסוסים סמוך לערב, והוא היה רוצה שיירוצו במהירות גדול, אבל הם לא רצו לילך, ואמר, שהיה דומה כמו שבורחין בחלום, שנדמה להאדם שצריך לברח ואי אפשר לו לברח בשום אופן כידוע בחוש שכך דרך החלום, כך היה לו אז. והיה לו צער גדול מאד שלא יבוא לידי חלול שבת חס ושלום. ונדמה לו בשעת נסיעתו כמו שמוליכין את האדם לגיהנם, שאז בודאי הפחד גדול עד אין סוף, כן ממש פחד זה היה עליו מחשש חלול שבת חס ושלום. ומכלל דבריו הבנתי קצת מלשונו, עצם הפחד של האדם בשעה שמוליכין אותו לגיהנם חס ושלום. ואי אפשר לציר זאת בכתב, כי כפל דבריו פעמים, והפליג מעצם הפחד הגדול והנורא עד אין סוף ואין תכלית שנופל על האדם בעת שמוליכין אותו לגיהנם חס ושלום. וממש פחד זה היה עליו אז, מחמת שהיה מתירא שלא יבוא לידי חלול שבת חס ושלום. והמעשה הזאת היתה בחרף קדם שבת שירה, ויש בזה ספור שלם. כי עכוב של רבנו ז"ל לא היה דבר ריק, בפרט בעת שנסע על שבת שירה, וכבר היו אנשיו מקבצים שם מכמה עירות והוא היה צריך לומר תורתו הקדושה והנוראה מאד, ולעשות ולתקן מה שהיה עושה ומתקן בתורתו הקדושה ועסקו עם אנשיו. ואמר, שבכל עת הקבוצ שהוא צריך לומר תורה לפני אנשיו, אזי ממש הרעש והפחד שיש על כלל ישראל בערב יום-כפור לעת ערב בעת שהולכין לבית-הכנסת, ממש פחד ורעש זה נופל עליו באותו השבת או יום-טוב שהוא צריך לומר תורה בראש. ואחר הרעש הגדול הזה שכבר היה מוכן לבוא על שבת שירה כדרך מכמה שנים, ופתיאום נתעכב ושבת בכפר הוא ואנשיו שנסעו עמו, ועוד קצת אנשים שכבר באו לקראתו, כלם הכרחו לשבת בכפר הנזיל. ולא היה להם מה לאכל ולשתות, והכרחו לאכל חלה של דגן ולקדש על החלה. כי לא היה שם כוס לקדש על היין שרף, ואפלו ספין ושום כלי אכילה לא היו להם. והוא ז"ל ספר אחר-כך כל סדר השבת שהיה שם באריכות. אחר שבת נסע למעדוועדווקע. וביום שני היה חמשה עשר בשבט, ועשו סעודה. וישב אז עם אנשיו ואמר אז התורה שהיה צריך לומר לפניהם. אשרי הזוכה לידע דבר אחד ממה שעבר על רבנו ז"ל בכל פעם, כי בכל מארעותיו היו סודות נוראות נפלאות ועצומות מאד:

קכת

אות

כה, אחר שבא מלעמברג לא נסע עוד על האקריינע לומר תורה כדרךכו מקדם מחמת החולאת. ופעם אחד, היה מספר בשבת שירה מענין שבימים הקודמים היה נוסע על המדינה בעתים הללו והיה אומר שם תורה נפלאה וכו'. והיה מספר כמתנגגע, ואמר, שכשהיה יושב על העגלה

הָיָה עֵנְיָן מִיַּחַד, וּכְשֶׁהָיָה בָּא לְעִיר שְׁנִסְע לְשָׁם וַיֵּצְאוּ לְקִרְאתוֹ וַעֲשׂוּ לוֹ כְּבוֹד
הָיָה נַעֲשֶׂה עֵנְיָן אַחֵר, כְּשֶׁנִּכְנַס אֶל הָעִיר הָיָה עֵנְיָן אַחֵר, כְּשֶׁאָמַר תּוֹרָה שָׁם
הָיָה עֵנְיָן אַחֵר, אַחֵר-כֵּן כְּשֶׁקָּבַל מְעוֹת הָיָה עֵנְיָן אַחֵר. וְחָשַׁב כִּיּוֹצֵא בְּזֶה
כְּמָה עֵנְיָנִים שְׂבָכָל פְּעַם הָיָה עֵנְיָן אַחֵר. וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו, שֶׁהָיָה לוֹ בְּעֵנְיָן
הַנְּסִיעָה עֲבוֹדָה מִיַּחַד נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד בְּכָל עֵנְיָן בְּפָנֵי עַצְמוֹ, הֵן
בְּהַנְּסִיעָה הֵן בְּהַכְּבוֹד וְכוּ' וְכוּ' כַּנִּי"ל:

נסיעתו לארץ ישראל

אות קבט

א, בַּתְּחִלָּה, קִדְּם שְׁנִסְע לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל נִסְע לְקַאמִינִיץ, כְּמַבְאֵר כָּבֵר בְּסִפְר
הַנְּדָפֶס. וּבְנִסְיעָתוֹ לְקַאמִינִיץ אָמַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, יֵשׁ לְפָנַי נְסִיעָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ
לְהִיכֵן. וְשָׁחַק רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵיךְ נוֹסְעִים אִם אֵין יוֹדְעִים לְהִיכֵן נוֹסְעִים?
וְהַשִּׁיב לוֹ, בְּאֵמַת אֵינִי יוֹדֵעַ. וְהִלֵּךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְהִכִּין עֲגָלָה וְסוּסִים וְכָל
צָרְכֵי הַנְּסִיעָה וְנִסְע עִמּוֹ. וּבְנִסְיעָתוֹ עִמּוֹ בִקְשׁ מֵרַבְּנֵי ז"ל. שִׁיסַע דָּרָךְ כְּפָר
וּוּאֲלַחִיוּעַץ. וְקָבַל שָׁם עוֹד אִישׁ אֶחָד, וְנִסְע אִישׁ אֶחָד מִשָּׁם גַּם-כֵּן עִמָּהֶם,
עַד שֶׁבָּאוּ לְמַעְזְבֵּיבוֹז'. וְעַדִּין לֹא יָדְעוּ לְהִיכֵן נוֹסְעִים. וּבְבוֹאוֹ לְמַעְזְבֵּיבוֹז' לְבֵית
אָבִיו וְאָמוֹ הַצַּדִּיקִים ז"ל, וְשָׁמְחוּ עַל בִּיאָתוֹ מְאֹד, עָנְתָה אָמוֹ ז"ל וְאָמְרָה
לוֹ: בְּנִי מְתִי תִלְךָ לְזִקְנָךְ הַבַּעַל-שָׁם-טוֹב ז"ל, הֵינּוּ עַל קִבְרוֹ הַקְּדוֹשׁ. הַשִּׁיב
רַבְּנֵי ז"ל: אִם זִקְנֵי רוּצָה לְרָאוֹת עִמִּי יָבוֹא לְכָאן. אַחֵר-כֵּן בְּלִילָה שְׂכַב
לִישׁוֹן, וּבְבִקְרַ עֲמֻדָה אָמוֹ וּבְאֵתָה אֱלִיוֹ, וְאָמְרָה לוֹ: הֲלֹא זִקְנָךְ כָּבֵר הָיָה
אֲצִלָּךְ, וּמְתִי תִלְךָ אֱלִיוֹ, הֵינּוּ עַל קִבְרוֹ? הַשִּׁיב רַבְּנֵי ז"ל: עֲכָשׁוּ לֹא אֶהְיָה
עַל קִבְרוֹ, בְּחַזִּירְתִּי אִם יִרְצָה הַשָּׁם אֶהְיָה עַל קִבְרוֹ. וְכֵן הָיָה.
וְקִדְּם שֶׁבָּאוּ לְמַעְזְבֵּיבוֹז' נִפְל רַבִּי שְׁמַעוֹן עַל עֲרֵשׁ דָּוִד, וּבָּא לְמַעְזְבֵּיבוֹז' בְּחוֹלְאֵת
חִזְק מְאֹד. וְהִכְרַח רַבְּנֵי ז"ל לְהַשְׁאִיר אוֹתוֹ שָׁם בְּמַעְזְבֵּיבוֹז', וְלֹא נִסְע עִמּוֹ
לְקַאמִינִיץ. וּכְשֶׁהִלֵּךְ רַבְּנֵי ז"ל אֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן לְפִטְר מְמֻנֵי וְלִנְסַע
לְקַאמִינִיץ, לֹא רָצָה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְהִנְיָחוֹ, עַד שֶׁהִבְטִיחוּ עַל דְּבוּרוֹ הַקְּדוֹשׁ
שֶׁבּוֹדֵאֵי בְּחַזִּירְתוֹ יִמְצְאוּנוּ בְּחַיִּים וְשְׁלוֹם. וְכֵן הָוָה. וְגַם קִדְּם שְׁנִסְע מִבֵּיתוֹ,
אָמַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן: הֲתוּכַל לְסַע עִמִּי? וְאָמַר לוֹ, שְׁנִסְיעָתוֹ יִתְמַהֵמָה אוֹ
שְׁבוּעַ אוֹ שְׁתִּים אוֹ חֹדֶשׁ אוֹ רִבְעַ שָׁנָה אוֹ חֲצִי שָׁנָה אוֹ תְּמִימָה.
וּבַתְּחִלָּה שָׁתַק רַבִּי שְׁמַעוֹן ז"ל, אֵךְ כְּשֶׁרָאָה שְׁרוּצָה לְנִסְע בְּאֵמַת, אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן שִׁיפְקִיר הַכֹּל וַיִּסַע עִמּוֹ, אֲפֹלוֹ אִם יִתְמַהֵמָה כְּמָה. וְנִסְע עִמּוֹ כַּנִּי"ל.

ובְּמַעַזְבוֹזֵי, כְּשֶׁנִּפְטַר רַבֵּנוּ ז"ל מִמְּנוּ קִדְּם נְסִיעֶתוֹ, בְּשָׁעָה שְׂרָבִי שְׂמַעוֹן הָיָה מְטֹל עַל עֵרֶשׂ דָּוִי, עָנָה רַבִּי שְׂמַעוֹן וְאָמַר לְרַבֵּנוּ ז"ל: מִתִּי אֶתְרָאָה פְּנִים עִמָּכֶם? כִּי הֲלֹא תוֹכְלוּ לְהַתְמַהֵמָה בְּדַרְךְ כַּמָּה, כָּמוֹ שְׂאֵמַר בְּבֵיתוֹ שְׂאֵינוֹ יוֹדֵעַ כַּמָּה יִתְמַהֵמָה. אָמַר לוֹ שְׂלֹא יִתְמַהֵמָה כִּי-אִם שְׂמוֹנָה יָמִים אוֹ עֶשְׂרֵה יָמִים לֹא יוֹתֵר. שָׁאַל לוֹ: הֲלֹא אֶמְרָתֶם בְּבֵיתְכֶם שְׂאֵינְכֶם יוֹדְעִים כַּמָּה תִּתְמַהֵמָהוּ בְּדַרְךְ? הֲשִׁיב לוֹ: בְּאַמְתַּת בְּבֵיתִי לֹא יִדְעָתִי, אֲבָל עֲכָשׁוּ אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאֲנִי צָרִיךְ לְנִסְעַ לְקַאמִינִיץ, וְלֹא אֶתְמַהֵמָה הַרְבֵּה כִּי-אִם כְּנִ"ל. כִּי בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה הָיָה אֶצְלִי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל, וְאָז הוֹדִיעַ לִי לְהִיכֹן לְנִסְעָ, הֵינּוּ לְקַאמִינִיץ. וְנִסְעַ מִיַּד לְקַאמִינִיץ. וּמָה שְׂעָשָׂה שֵׁם נַעֲלָם מַעִין כָּל חֵי, וְעֵדִין לֹא נוֹדַע לְשׁוּם אָדָם בְּעוֹלָם עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

אות קל

ב, כְּשֶׁבָּא מְקַאמִינִיץ אָמַר תּוֹרָה בְּשִׁבְתַּת עַל פְּסוּק "דְּבַקָּה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ" (תהלים ס"ג), תּוֹרָה נִפְלְאָה מְאֹד. וְהַתְּפָאָר בְּעֶצְמוֹ מְאֹד, וְאָמַר: וּמָה כְּשֶׁבָּאתִי רַק מְקַאמִינִיץ אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה כְּזוֹ, כְּשֶׁאֲבוֹא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׂאֲזָכָה לְגַלוֹת תּוֹרָה נוֹרָאָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ':

אות קלא

ג, כְּשֶׁבָּא מְקַאמִינִיץ נִפְטָרָה אֶצְלוֹ יְלָדָה אַחַת עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם. עָנָה וְאָמַר: כְּהֵנָּה וְכַהֲנָה חֵס וְשְׁלוֹם יָמוֹת אֶצְלִי בְּשִׁבִיל תְּנוּעָה אַחַת שְׂיֵשׁ חֲלוּק בֵּינֵי בֵּין קִדְּם הֵיוֹתִי בְּקַאמִינִיץ וּבֵין לְאַחַר הֵיוֹתִי שֵׁם. הִ' יִצְיָלְנוּ:

אות קלב

ד, בַּעַת נְסִיעֶתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נָסַע דָּרָךְ נִיקוֹלַאֲיִב וְחוּרְסוֹן לְאֶדְעַס, וְשִׁבְתַּת בְּחַג שְׁבוּעוֹת בְּחוּרְסָאן, וְאָמַר שֵׁם תּוֹרוֹת נִפְלְאוֹת עַל פְּסוּק: "יִקָּם סַעֲרָה לְדַמְמָה" (תהלים ק"ז), וְעוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת. וְהָיָה שֵׁם אֲנָשִׁי הָרַב מְלֹאדִי ז"ל. וְהִבִּיאוּ לְפָנָיו תּוֹרָתוֹ שֶׁל הָרַב ז"ל, וְסִתֵּר דְּבָרָיו לְפָנָיו אֲנָשִׁיו וְהִרְאָה

להם שְׂאִינוּ כֵן כְּמוֹ שְׂאֵמֶר.
וּבְלִיל שְׁבוּעוֹת אַחַר שֶׁהָיָה נְעוּר כְּנֶהוּג, הִלָּךְ לְמִקּוֹה עִם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו.
וְסֵפֶר לִי זֶה הָאִישׁ שֶׁהִלָּךְ עִמּוֹ אִזּוֹ לְמִקּוֹה בְּשִׁבוּעוֹת, שְׂאֵמֶר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל
בְּדַרְךְ הַלּוֹכִי לְמִקּוֹה, וְשָׂאל אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם אִם שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת, וְהִשִּׁיב שְׂאִינוּ
שׁוֹמֵעַ כָּלֵל. וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד עַל שְׂאִינוּ שׁוֹמֵעַ, וְאָמַר אֵיךְ אֶפְשָׁר לְבָלִי לְשִׁמְעַ
קוֹלוֹת כַּעֲת. אַחֲר־כֵּן אָמַר אֶפְשָׁר הוּא קוֹל הַקְּאִפְלִיעַ [מִקְהֵלָה] שְׂאִנִּי
שׁוֹמֵעַ. וְהִשִּׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנִּי"ל שֶׁהוּא אִינוּ שׁוֹמֵעַ שׁוֹמֵעַ שׁוֹמֵעַ וְיִבְרָקִים
שֶׁל קִבְּלַת הַתּוֹרָה. אַחֲר־כֵּן כְּשִׁינָא מִהַמִּקּוֹה אָמַר, שְׁנוּדַע לִי עַכְשָׁו בַּעֲת
קִבְּלַת הַתּוֹרָה בְּעִנְיַן הַנְּאָמַר בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ: "אֵית יִרְאָה וְאֵית יִרְאָה" וְכוּ'
(תְּקוּנֵי זוֹהַר עַג:), וְעַכְשָׁו נוֹדַע לִי שֵׁישׁ עוֹד יִרְאָה, שֶׁהִיא גַם-כֵּן עוֹד יוֹתֵר
וְיוֹתֵר אֶפְלוּ מִיִּרְאָה עֲלָאָה הַנְּזַכָּר שָׁם. כִּי נוֹדַע לִי עַכְשָׁו יִרְאֵת אֱלֻקוֹת
שֶׁהִיא יִרְאָה וְנִפְחַד גְּבוּהָ וְעֲצוּם וּמְרוֹמָם וּמְנַשָּׂא מְאֹד מְאֹד:

קלג

אות

ה, וְנִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוּשׁ קִדְּם נְסִיעָתוֹ מִמְּעַדְוֵעַדְוֵקַע לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, בִּימֵי
חַג הַפֶּסַח, שְׂאֵמֶר, שֶׁהוּא רוֹצֵה לְסַע לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְקַיֵּם שָׁם כָּל
הַתְּרִי"ג מִצְוֹת, לְכָלֵל יַחַד כָּל הַמִּצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאַרְץ, עִם כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁל
חוּץ-לְאַרְץ, וְלְכָלֵלם יַחַד וּלְקַיֵּם בְּרוּחָנִיּוֹת. וְאַחֲר־כֵּן יוֹכֵל לְקַיֵּם כְּרָאוּי
בְּגִשְׁמִיּוֹת. וּבְכָל אֵלוֹ הַדְּבָרִים יֵשׁ שִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים הַרְּבִה כְּמוֹבֵן מִהַאֲנָשִׁים
שֶׁסִּפְרוּ זֹאת לְפָנָי. אֵךְ אֲנֹכִי לֹא הֵייתִי בְּכָל זֶה, עַל-כֵּן נֶחְסַר רַבּוֹ כְּכֹל, וְלֹא
יִכְלִיתִי לְלַקֵּט בְּאֵמָרִים כִּי אִם מְעַט דְּמַעֲט.
וְאָמַר, שְׁגַם מִטַּעַם זֶה הוּא נוֹסֵעַ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל. כִּי מִקְּדָם כְּשֶׁהָיָה צָרִיךְ
דְּבַר מְזִקְנוֹ רַבִּי נַחֲמָן ז"ל הַשּׁוֹכֵב בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, הָיָה שׁוֹלַח אֶת הַצַּדִּיק
רַבִּי יִשְׁעִיָה ז"ל (מִיֵּאֲנוּב) הַשּׁוֹכֵב בְּסַמִּילָע וְעַכְשָׁיו וְכוּ' וְאִינוּ יָכוֹל לְשַׁלְּחוֹ.
עַל-כֵּן הוּא נוֹסֵעַ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְדַבֵּר עִם זְקֵנוֹ ז"ל, וְלִהְעַמִּיד עִמּוֹ אֶפֶן
אֵיךְ יוֹכֵל לִידַע מִמֶּנּוּ תַּמִּיד מֵה שֶׁהוּא צָרִיךְ לִידַע עַל יָדוֹ.
וְכִפִּי הַנִּשְׁמַע שֶׁהָיָה לוֹ כְּמָה וְכְמָה טַעֲמִים בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל,
מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁלֹּא גָּלָה כָּלֵל. כִּי כָּל דְּבַר וְדְבַר שֶׁעָשָׂה, לְעוֹלָם לֹא עָשָׂה
דְּבַר בְּשִׁבִיל טַעַם אֶחָד לְבַדּוֹ, רַק בְּכָל דְּבַר שֶׁעָשָׂה הָיָה בּוֹ כְּמָה וְכְמָה
אֲלָפִים וְרַבָּבוֹת טַעֲמִים עֲלִיוֹנִים עֲמֻקִּים וְגִבּוּהִים מְאֹד מְאֹד. וּבִפְרָט
הַנִּסְיָעָה לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּסַּר נַפְשׁוֹ עַל זֶה מְאֹד מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר וְעָרָךְ
כְּמִבְּאָר כְּבָר (בְּשִׁבְחֵי הַר"ן):

אות

קלד

ו, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר קִדְּם שְׁנִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שְׁרוּצָה לְנִסַּע כְּדִי לְהַשִּׁיג חֲכָמָה עֲלֵיךָ. כִּי יֵשׁ חֲכָמָה עֲלֵיךָ וְתִתְּנָהּ, וְחֲכָמָה תִּתְּנָהּ כְּבָר יֵשׁ לוֹ, וְעַדִּין הוּא צָרִיךְ לְהַשִּׁיג חֲכָמָה עֲלֵיךָ, וּבְשִׁבִיל זֶה הוּא נֹסֵעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְנִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר, שְׁתִּכַּף כְּשֶׁהֲלַךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל תִּכָּף זָכָה לְהַשִּׁיג כָּל מִבְּקָשׁוֹ וְחִפְצוֹ שְׁנִסַּע בְּשִׁבִילוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְגַם שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ מַעֲיִן זֶה מְגַדֵּל הַשְּׂמִיחָה וְהַנְּחִיחָה שֶׁהִיָּה לוֹ תִּכָּף כְּשֶׁבָא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שְׁנִתְּמַלֵּא רְצוֹנוֹ וְתִשׁוּקְתוֹ וְכוּ':

אות

קלה

ז, אָמַר אֲזִי לְרַבִּי יוֹדֵל שְׁרוּצָה לְנִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי יוֹדֵל בִּרְךְ אֹתוֹ. וְאָמַר לוֹ: רַבִּנוּ, בְּוַדַּאי אַתָּם רוּצִים לַפְּעַל שֶׁם אֵיזָה דְבַר גְּדוֹל, יְהִי רְצוֹן שְׁהַשֵּׁם יִתְּבַרְךְ יַעֲזֹר אֶתְכֶם שְׁתִּזְכּוּ לַפְּעַל שֶׁם מֵה שְׁאַתָּם רוּצִים. וְנִעֲנַע לוֹ רֹאשׁוֹ עַל בְּרַכְתּוֹ, אַחֲר־כֵּן אָמַר, הֵייתִי יָכוֹל לַפְּעַל מִבְּקָשִׁי וְחִפְצִי וְעַנִּינִי שְׁאַנִּי רוּצָה לַפְּעַל בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הֵייתִי יָכוֹל לַפְּעַל גַּם פֶּה עַל-יָדֵי תַּפְלוּת וּבִקְשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים לְבַד וְלֹא הֵייתִי צָרִיךְ לְנִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, רַק הַחֲלוּק, שְׁכַשְׂאָזְכָּה לְהִיּוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֲזָכָה לְקַבֵּל הַשְּׂגִתִּי עַל-יָדֵי לְבוּשִׁים, אֲבָל כָּאֵן בְּחוּץ לְאֶרֶץ לֹא אוֹכַל לְקַבֵּל הַשְּׂגִתִּי עַל-יָדֵי לְבוּשִׁים, רַק בְּלֹא לְבוּשִׁים, וְזֶה הַחֲלוּק שֶׁבִּין קִדְּשֵׁת שְׁבֵת לְקִדְּשֵׁת יוֹם-טוֹב. וּפְתַח לוֹ לְרִי יוֹדֵל הַנִּי"ל הַסְּדוּר שֶׁל הָאֲרִיז"ל, וְהִרְאָה לוֹ בְּפִגְמוֹת שֶׁזָּהוּ הַחֲלוּק בֵּין שְׁבֵת לְיוֹם-טוֹב, שְׁבִשְׁבֵת הָאוּר מְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשִׁין, וּבְיוֹם-טוֹב הָאוּר בְּלֹא לְבוּשִׁין כְּיָדוּעַ:

אות

קלו

ח, בַּעַת שְׁנִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּתַחֲלַת נְסִיעַתוֹ מִבֵּיתוֹ, שְׁבֵת בְּכַפֵּר סָאקִילַע. וְשֶׁם רָאָה אֶת הַצְּדִיק הַמְּפָרָס מוֹרְנוֹ הַרְבּ מְנַחֵם מְעַנְדֵּל מוֹיִטְפָּסֶק, וְגִלָּה לוֹ שֵׁם "אַתָּה" מְסַגֵּל עַל הַיָּם כְּמוֹבָא בְּסִפְרוֹ (בְּסִימָן רַנ"ו), כְּמוֹ שְׁכַתוֹב: "בְּשׂוֹא גָלְיוֹ אַתָּה תִּשְׁבַּחֵם" (תַּהֲלִים פ"ט). וַיֵּשׁ עוֹד בְּזָה לְסִפְרָ מֵה שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ, וְאֵינִי זוֹכֵר עֲתָה. וְצָרִיכִין לְחַקֵּר אֲצֵל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמִינוֹ שְׁמַעוֹ מִרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּזָה. [אָמַר הַמַּעֲתִיק שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁשְּׁמַע מִרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהִפְרוֹשׁ הוּא כֵּן: שְׁ"אַתָּה" רֹאשֵׁי-תִבּוֹת: אֶל"ף תִּי"ו ה"א. עַל-כֵּן צָרִיכִין לְכַתֵּב חֲמִשָּׁה מִכְּתָבִים שְׁקוּרִין "קוּוִיטְלִיךְ" [פְּתָקִים]. וְעַל כָּל קוּוִיטְלִיךְ יִכְתֹּב שְׁתֵּי הַתִּבּוֹת

"ורב חסד", שגִּימטריא שְׁלֵהֶם הִיא אַרְבַּע עֶשְׂרֵה מֵאוֹת, שֶׁהִיא אֲלִ"ף תִּי"ו כִּי וְרַב חֶסֶד גִּימטריא מֵאוֹתִים וּשְׁמוֹנִים, וְחֻמְשָׁה פְּעָמִים מֵאוֹתִים וּשְׁמוֹנִים, עוֹלָה אֶלֶף אַרְבַּע מֵאוֹת. וְהַחֻמְשָׁה קוּוִיטְלִיךְ הֵם ה"א, וְזֶה הוּא שֵׁם "אַתָּה". וּבִשְׁעַת הַרוּחַ סְעָרָה חֵס וְשָׁלוֹם, יִשְׁלִיךְ חֻמְשָׁה קוּוִיטְלִיךְ שְׁכַתוֹב בָּהֶם "ורב חסד" לְתוֹךְ הַיָּם וּבּוֹדָאֵי יוֹעִיל. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ הַשְׁתַּמֵּשׁ בָּזֶה וְהוֹעִיל לוֹ מְאֹד. וְקִדְּם שְׁנִסַּע פְּעַם שְׁנֵי לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה פֶּה בְּרִסְלָב, וְהִלְךְ לְהַסוּפֵר וְכָתַב לוֹ כַּמָּה קוּוִיטְלִיךְ הַנִּי"ל עַל גּוֹיִל וּבְכַתָּב אֲשׁוּרִית]:

קלז

אות

ט, בְּנִסְיַעְתּוֹ לְהַתֵּם, תִּכְּף בְּנִסְעוֹ מֵאֲדַעַס עַל הַיָּם הַשְּׁחוּר, הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל וְרוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה, אִזּוּ בָּא אֵלָיו מֵת אֶחָד שְׁנַפְטֵר בְּסִמּוֹךְ. וְשָׂאֵל רַבְּנוּ ז"ל אֵת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ, הִרְאִיתָ שֶׁהָיָה כָּאֵן הַרְדֵּי בַּשָּׁנִים מְנוּאֲלַחֲיוּץ וְכוּ'. אָךְ עֲכָשׁוּ אֵין מַעֲשֶׂה זֶה חֲדוּשׁ כָּלֵל. כִּי אַחֲר־כֵּן הָיָה עוֹסֵק בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְתַקֵּן נְשָׁמוֹת הַמֵּתִים אֲלָפִים וּרְבֻבוֹת. וְזֶה הָיָה עֵקֶר עֲבוֹדָתוֹ כְּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, וְעֵקֶר הַסִּתְּלָקוֹתוֹ הָיָה בַּשְּׁבִיל זֶה כְּמִבְּאֵר בְּמִקוֹמוֹ, עֵין שֵׁם (לקמן קצ"א):

קלח

אות

י, מִקִּדְּם לֹא הָיוּ נוֹסְעִים לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל דְּרֹךְ אֲדַעַס, כִּי הָיוּ מִתִּירָאִים לְנִסְעַ דְּרֹךְ שֵׁם, וְהוּא נִסַּע תְּחִלָּה עַל אֲדַעַס כְּשֶׁנִּסַּע לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל. וּמֵאַזּוֹ וְהִלָּאָה נַעֲשֶׂה דְּרֹךְ כְּבוֹשָׁה וְהַכֵּל נוֹסְעִים דְּרֹךְ שֵׁם. וְכֵן כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהוּא הַתְּחִיל בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחֲר־כֵּן הַרְגַּל הָעוֹלָם אַחֲרָיו. גַּם כְּשֶׁהָיָה בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל וְהָיָה עַל הַקְּבָרִים, הָיָה שֵׁם קֶבֶר שֶׁל יְנוּקָא שֶׁהָיוּ מֵעוֹלָם מִתִּירָאִים לְכַנֵּס לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַמַּעְרָה, כִּי אָמְרוּ שֶׁיֵּשׁ שֵׁם נָחֵשׁ. גַּם הָיָה שֵׁם חֲדוּשׁ, שֶׁהָיָה גָּדֵל אֵילָן עַל הַמַּעְרָה. וְהוּא הָיָה הַרֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא חָשׂ עַל זֶה, וְנִכְנַס לְשֵׁם, וְאַחֲזֵי שֶׁרֵשׁ הָאֵילָן בִּידוֹ, כִּי הָיָה הַשְּׂרֵשׁ בְּקִרְקַע וְהָיָה הוֹלִיךְ דְּרֹךְ חֲלָל הַמַּעְרָה, וְלֹא הָיָה שֵׁם שׁוֹם נָחֵשׁ. וּמֵאַזּוֹ וְהִלָּאָה הַכֵּל הוֹלְכִים עַל אוֹתוֹ הַקְּבָר שֶׁל הַיְנוּקָא הַנִּי"ל. וְרֵאִיתִי כָּל זֶה בְּעֵינַי תְּהִלָּה לְאֵל חַיִּי:

יא, קדם שבא לארץ-ישראל היו לו יסורים גדולים ומניעות גדולות מאד אשר אי אפשר לבאר ולספר. ובסטאנבול השליך עצמו לתוך קטנות מפלג מאד אשר אין לשער, והלביש עצמו במלבוש קרוע והלך יחף ובלא כובע העליון, והלך בחוץ והלך כאחד מן הפחותים שבפחותים, וכיוצא בזה ענינים רבים כאלה מעניני קטנות ופחיתות שעשה שם איזה זמן. ועשה מלחמה עם שאר אנשים בדרך צחוק, בדרך הנערים שמצחקים זה עם זה וכו', וכיוצא בזה שאר עניני צחוק וקטנות אשר אי אפשר לבאר ולספר. גם נזדמן שהיה שם בסטאנבול מסביבותינו שני אנשים, שהיו תחלה בארץ-ישראל וחזרו אז בעת שהיה רבנו ז"ל שם בסטאנבול בדרך הלוכו לארץ-ישראל, ופגעו עמו ולא הכירו אותו, ועשה בחכמתו ונדמה להם כאלו הוא איש מרמה חס ושלום, והיו מבזים אותו בכל מיני בזיונות כמה ימים רצופים, והוא היה מקבל על עצמו כל הבזיונות, ואדרבא, עשה תחבולות לזה שהם יבזו אותו. ואמר רבנו ז"ל שאלו לא היה עליו זאת, הינו הקטנות שהשליך עצמו לקטנות גדול הנ"ל והבזיונות הנ"ל, לא היה באפשרי לבוא לארץ-ישראל מחמת המניעות שהיו לו. כי בכל מקום שבא לשם היה שם עפוש רחמנא לצלן ומלחמות גדולות היו אז בעולם, ואנשי צרפת היו אז בסביבות ארץ-ישראל, ורב המניעות שהיו לו אי אפשר לספר. ואמר שהבעל-שם טוב ז"ל והגאון רבי נפתלי ז"ל לא יכלו לבוא לארץ-ישראל מחמת המניעות שהיו להם, והוא ז"ל היה עליו כל המניעות שהיו להם ועבר על כלם, והקטנות הנ"ל הועיל לו מאד, ובלא זה לא היה יכול לבוא לשם:

יב, ושמעתי בשם רבנו ז"ל שאמר, כי קדם שבאים לגדלות צריכין לפל בתחלה לקטנות. וארץ-ישראל הוא גדלות דגדלות, על-כן צריכין לפל בתחלה בקטנות דקטנות. ועל-כן לא היה יכול הבעל-שם טוב ז"ל לבוא לארץ-ישראל, כי לא היה יכול לירד לתוך קטנות כזה. והוא ז"ל זכה לבוא לארץ-ישראל על-ידי גדל הקטנות שירד לשם בחכמתו העצומה לקטנות מפלג, קטנות דקטנות, עד שזכה לבוא לארץ-ישראל שהוא גדלות דגדלות. ועצם ההשגה שזכה בארץ-ישראל, אלו כל הימים דיו וכו' אין מספיק לבאר, אשר לא נשמע ולא נראה מי שיזכה על-ידי כניסה לארץ-ישראל להשגה מפלגת עצומה ועליונה כזו, עד שעלה למעלה ומדרגה עליונה גבוה מאד. וחלילה לנו לדבר מזה שלא לפגם ולמעט

בְּכַבּוּדוֹ חֵסֵד וְשָׁלוֹם, כִּי אֵין לָנוּ כְּלַיִם וְדַבּוּרִים לְכַנּוֹת בְּהֵם עֵצֶם הַשְּׁגָתוֹ
וּמַעֲלָתוֹ, כִּי רַבְּנוּ ז"ל הָיָה חַדוּשׁ מִפְּלֶגֶת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה חַדוּשׁ כָּזֶה אֶפְלוּ
בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים. וְאָמַר בְּפִרוּשׁ עַל עֲצָמוֹ, שְׂאֵלוּ לֹא הָיָה דוֹר כָּזֶה, כְּאֲשֶׁר
יִוָּדַע כָּל אֶחָד בְּעֲצָמוֹ פְּחִיתוֹת הַדּוֹר הַזֶּה, וְלֹא זֹאת הָיָה הוּא ז"ל חַדוּשׁ
גְּדוֹל בְּעוֹלָם. אֲדָּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים מִחֲמַת שְׂלֹא הָיָה הַדּוֹר כְּדָאֵי, נִתְעַלַּם
הָאוֹר מְאֹד וְלֹא נִתְגַּלָּה מִמֶּנּוּ אֶפְלוּ כְּטַפָּה מִן הַיָּם:

אות

קמא

יג, בְּחַזִּירְתוֹ מִן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם הַגְּדוֹל הַלְּבָן, הָיָה לָהֶם שְׁשֵׁה סְדָרֵי
מִשְׁנָה וְהִסְתַּכְּל בְּהֵם, וּבְבוֹאוֹ לְמִשְׁנָה ב' פָּרַק ה' דְּסוּטָה: "אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
מִי יִגְלָה עֶפֶר מֵעֵינַיִךְ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי, שְׁהֵיִת אֹמֵר עֲתִיד דוֹר אֶחָד"
וְכוּי, נִתְלַהֵב מְאֹד וְהִכָּה כֹּף אֶל כֹּף, וְאָמַר, מִי רוֹאֶה כְּמוֹנִי, כִּי נִתְגַּלָּה לִי
בְּמִשְׁנָה הַזֹּאת דָּבָר, וְלֹא רָצָה לְגַלוֹת. וְכַמְדָּמָה שְׂאֵמַר אֲזוּ, שְׁהוּא זָכָה מָה
שְׂלֹא זָכוּ תַנְאִים וְאִמּוֹרָאִים, וְדָבָר אֶחָד גָּלָה לְהָאִישׁ שְׂלוּ, וְצָרִיכִין לְשָׂאֵל
לוֹ עוֹד כְּמָה דְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּיו הַקְּדוּשׁ:

אות

קמב

יד, כְּשֶׁבֵּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַר: בְּדַרְךָ הַזֶּה קִנְיַמְתִּי כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל
הָאוֹפְנִים. כִּי הַשְּׁגָתִי קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה, שְׂאֵפְלוּ אִם הָיוּ מוֹכְרִים אוֹתִי
לְיִשְׁמַעֵאל בְּמַדִּינוֹת רְחוֹקוֹת שְׂאִין שָׂם שׁוּם יְהוּדִי, וְהוּא יִשְׁלַח אוֹתִי
לְרַעוֹת בְּהַמּוֹת, וְאֶפְלוּ אִם לֹא אִדַּע מְתִי שֶׁבֶת וְיוֹם-טוֹב, וְלֹא יְהִיוּ לִי טְלִית
וְתַפְלִין וְלֹא סֶכָה וְלֹא שׁוּם מִצְוָה וְכוּי וְכוּי, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הָיִיתִי יָכוֹל לְקַיֵּם
כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה. וְכִבֵּר מִבְּאֵר מִזָּה בְּמָקוֹם אַחֵר (שְׁבַחֵי הַר"ן כ"ב):

אות

קמג

טו, כְּשֶׁבֵּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַר תּוֹרָה עַל פְּסוּק: "עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׂים אוֹתוֹ
עַל יָס" (בַּמִּדְבָּר כ"ה) בְּלִיל שֶׁבֶת. וְאַחֵר-כֵּן בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית אָמַר תּוֹרָה

על פסוק: "כי תעבר במים אתה אנני" (ישעיה מ"ג). וזאת התורה כבר נדפס בלקוטי א' (סימן ע"ג). וזאת התורה היתה יקרה וגדולה בעיניו מאד:

קמד

אות

טו, פעם אחת, אחר שבא מארץ-ישראל, היה המגיד מטירהאנויצע ז"ל אצלו על שבת במעדוועדווקע, ואמר רבנו ז"ל אז תורה על פסוק: "זה דור דורשיו" (תהלים כ"ד), שפני הדור כן הם הדורשים שלו. והתורה שאמר לא זכינו שתכתב, ואמר אז להמגיד ז"ל בזה הלשון: למשל אתם הוא הדור ואני הדורש שלכם:

קמה

אות

יז, בחזירתם מארץ-ישראל, בנסיעתם מנהר דניעסטרער, הכרחו לשנות מלבושיהן ונדמו כדרך הסוחרים בני הנעורים הנהוגים עכשו, ומחמת זה טעו בהם כמה אנשים וסברו בהם שהם מהקלי עולם חס ושלוש. ובבואו לאומאן היה להם נסיון. ואז בנסיעתו משם בזריזות, מיד למד זכות על העולם, ואמר, תדעו שכל דרכנו הוא לידע שיש נסיונות בעולם, ובקל יכולין לפשל חס ושלוש. ואמר אי ואבוי, והתאנח מאד על זה. כי באותו הבית שנסע לשם הבעל עגלה, הבינו וראו שיש זנות ונאוף גדול רחמנא לצלן. אבל אמר, שבעזרת השם יתברך יהיה טובה גדולה מה שהיה שם, שמעתה לא ימצא עוד זנות עוד בבית זה, ואז נתקורר דעתו. וגם בטעפליק לא ידעו ממנו, ונכנס אצל מלמד אחד, ושחר פניו שיקבל אותו על שבת, ולא רצה המלמד מחמת שנדמה לו כאלו חס ושלוש הוא מהגנבים, ובא אל האיש שהיה עמו וספר לו וכו':

קמו

אות

יח, ובבואו לשפאליע, ושם הלבישו את עצמן בלבושיהן, והיה בבית הזקן

דָּשָׁם שֶׁנַּעֲשֶׂה אַחֲר־כֶּךָ מִתְנַגֵּד גְּדוֹל עָלָיו. וְאִזּוּ בְּאוֹתוֹ הַעֵת לֹא הָיָה עֲדִין חוֹלֵק עָלָיו הַזֶּקֶן הַנִּי"ל, רַק אֲדַרְבָּא, הֵיִתָּה בִּינֵיהֶם אֶהְבֵּה גְּדוֹלָה, וְקִבֵּל אוֹתוֹ הַזֶּקֶן הַנִּי"ל בְּכַבּוּד גְּדוֹל וְחֶבֶה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד. וְעֲשֵׂה שְׂמֵחָה וּמִשְׁתֵּה גְּדוֹל עִבּוּרוֹ. וְהָיוּ יוֹשְׁבִים עַל הַשִּׁלְחָן שְׂנִיֵּהֶם כָּל הַלַּיְלָה כְּלָה. וְגַם שָׂאֵר אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ חֲשׁוּבִים אֲצֵלוֹ, כָּלֵם הָיוּ מְסַבִּים עַל הַשִּׁלְחָן לְכַבּוּד רַבְּנוּ ז"ל. וְהָיָה שֵׁם שְׂמֵחָה גְּדוֹלָה. וְכָל שְׂבָא לְבֵיתוֹ הָיָה הַזֶּקֶן הַנִּי"ל מְקַבְּלוֹ לְעֵדוּת, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ, תְּעִיד עָלַי שֶׁאֵין דְּרָכֵי כָּלֵל לְאֲכַל סְעֻדַת הַלַּיְלָה, וְעִכְשָׁיו מִחֲמַת לֶעָם אֶהְבֵּת הָאוֹרַח הַיֶּקֶר הַזֶּה הַחֲבִיב וְהַיֶּקֶר עָלַי מְאֹד מְאֹד וַיֵּשׁ לִי מִמֶּנּוּ שְׁעִשׂוּעִים גְּדוֹלִים וְתַעֲנוּג גְּדוֹל מְבֹאוֹ אֵלַי, מִחֲמַת זֶה אֲנִי אוֹכֵל עִמּוֹ. וְלֹא יִדְעֵתִי מִה לַעֲשׂוֹת מִחֲמַת שְׂמֵחָה וְכוּ'. וְגַם בִּבְקָר דְּבָרוֹ יַחַד בְּאַהֲבָה וְחֶבֶה גְּדוֹלָה.

כִּי כָּל יְמֵיהֶם הֵיִתָּה בִּינֵיהֶם אֶהְבֵּה גְּדוֹלָה, עַד עֵת שֶׁיֵּצֵא רַבְּנוּ ז"ל מִמַּעַדְוֹ וְעֵדוּקָה לְזִלְאֲטִיפְאֲלִיעַ, שְׁזָה הָיָה בְּעֶרְךָ שָׁנָה וּמִחֲצָה אַחֲרֵי שְׁחִזַר רַבְּנוּ ז"ל מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ. אִזּוּ הִלְכוּ מִלְּשִׁינָיִם וְהוֹלְכֵי רַכִּיל, וְדָבְרוּ לְפָנָיו מִלְּשִׁנוֹת הַרְבֵּה, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ שׁוּנָא גְּדוֹל וְנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ מִי שְׁנֵתִלְבֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁגָּרַם מִה שֶׁגָּרַם עַל-יַדֵּי מַחְלָקוֹתָיו. וְהִגְאֹן הַמְּפָרֶסֶם מִשְׁפָּטִיוּקָה ז"ל קֵלֵל אֵלָיו הַמְּלִשְׁינָיִם בְּקַלְלוֹת נְמָרְצוֹת, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן שִׁישְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנִם עַד טְבוּרָם וְכוּ'. וְכִשְׁשָׁמַע רַבְּנוּ ז"ל אֵת הַמַּחְלָקָה שֶׁהוּא חוֹלֵק עָלָיו וְאוֹמֵר עָלָיו דְּבָרִים בְּדוּיִים אֲשֶׁר לֹא עָלוּ עַל דַּעְתּוֹ, אָמַר רַבְּנוּ ז"ל, צַר לִי מְאֹד שֶׁמְסָרוּ זֹאת אֵלָיו וְכוּ':

קמז

אות

יט, קָדָם שֶׁנִּסְע לְאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל בְּסִמּוּךְ, שָׂאֵל לוֹ אֶחָד מִפְּנֵי מַה אֵינּוּ מְקַרְבִּים וְאֵינּוּ מְדַבְּרֵי עִמָּם, אָמַר לוֹ שֶׁאֵין לוֹ עֵתָה דְּבִוּרִים. וְאָמַר, שֶׁנּוֹדַע לִי עֵתָה עַל-פְּסוּק "כִּי תַעֲבֹר בְּמִים אֲתָה אֲנִי" (ישעיה מ"ג), אִידֵךְ יְכוֹלִין לְרֹאוֹת מְתֵי שְׂרוּצִין אֵת הָאֲבוֹת אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב. וְגַם הָיָה חֲדוּשׁ אֲצֵלִי, מִפְּנֵי מַה עַל-פְּסוּק זֶה דִּיקָא. אִידֵךְ אֲנִי חוֹשֵׁב מִחֲמַת שֶׁאֲנִי צָרִיד לְעֵבֵר עַל הַיָּם, אִידֵךְ לָמָּה לָכֶם זֹאת, מַה צָרָךְ לָכֶם בְּזֶה. וְאִם אֶפְלוּ הָיִיתִי יְכוֹל לְהַלְבִּישׁ זֹאת בְּמוֹסָר שֶׁיְהִיָּה בּוֹ צָרָךְ לְכָל, אִידֵךְ אֵין לִי עֵתָה דְּבִוּרִים. אַחֲר־כֶּךָ הָיָה הוֹלֵךְ וְשָׁב בְּבֵית, וְעָנָה וְאָמַר: אֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן יוֹתֵר מִכָּל הַגְּדוֹלִים. זֶה יֵשׁ לוֹ מִמּוֹן וְזֶה יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף, וְזֶה יֵשׁ לוֹ עִירוֹת, וְאֲנִי אֵין לִי כְּלוּם. אִידֵךְ זֹאת כָּל נְחֻמְתִּי, כִּשְׂאֲנִי מְזִכִּיר שֶׁבְּעֵלְמָא דְקָשׁוּט יְהִיוּ כָּלֵם צָרִיכִים לִי, וַיִּשְׁתַּוְּקוּ כָּלֵם לְשִׁמְעַת הַחֲדוּשִׁים שֶׁאֲנִי מְחַדֵּשׁ בְּכָל עֵת וּבְכָל רִגְעַ. מִהוּ אֲנִי, רַק מִה שֶׁהִנְשָׂמָה שְׁלִי מְחַדֵּשׁ:

אות

קמח

(גם) זֶה קָדָם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
כ, אוֹתֵי צְרִיכִים כָּל הָעוֹלָם. לֹא מִבְּעֵינֵי אֲתֶם וּכְמוֹתְכֶם, אֲתֶם יוֹדְעִים
בְּעֵצְמְכֶם, אֶלֶּא אֶפְלוֹ אוֹתָן הַצְּדִיקִים שְׂיִכּוֹלִין כְּבָר לְהַתְּפִיל, אֲנִי יָכוֹל
לְהִרְאוֹת לְהֶם שְׂאִינָם יוֹדְעִים כָּלֵל מֵהוּ תִּפְלָה, וּלְהִרְאוֹת לְהֶם דֶּרֶךְ בְּתִפְלָה.
וְגַם אֶפְלוֹ צְדִיקִים גְּדוֹלִים מֵאֵד שְׂהוֹלְכִים כְּבָר רַק בְּיַחְוּדִים, אֲנִי יָכוֹל
לְהִרְאוֹת לְהֶם שְׂאִינָם יוֹדְעִים כָּלֵל הַדֶּרֶךְ בְּיַחְוּדִים וּלְהִרְאוֹת לְהֶם דֶּרֶךְ
בְּיַחְוּדִים. וְכַמְדָּמָה שְׂחֹשֵׁב עוֹד כְּפָמָה דְּבָרִים:

אות

קמט

כא, הַמַּגִּיד מְטִירָהאוֹיָצֵעַ הַלֶּךְ חֲצֵי פְרָסָה בְּרַגְלָיו בְּמַהִירוֹת גְּדוֹל אֶצְלוֹ
לְקַבֵּל פָּנָיו כְּשֶׁבֵּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְהָיָה סָמוּךְ לְקִאֲלִינְבְּלָאֵד, כִּי רַבְּנוּ ז"ל
נָסַע דֶּרֶךְ שֶׁם לְבֵיתוֹ, וְרָאָהוּ שֶׁם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי הַמַּגִּיד אֶצֶל הַגִּשְׁרֵי סָמוּךְ
לְעִיר וְנִתְּבַהֵל מְאֹד, וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל שְׂיִלְךָ וְיוֹדִיעַ בְּלַחַשׁ לְהַמַּגִּיד שְׂיִסַּע
אֶצְלוֹ לְכַפֵּר הַסָּמוּךְ חֲצֵי פְרָסָה. כִּי רַבְּנוּ ז"ל לֹא רָצָה לְעַמֵּד וּלְכַנֵּס בְּעִיר.
וְרַץ הָאִישׁ הַנִּי"ל וּבָא בְּבִהְלָה גְדוֹלָה וְהוֹדִיעַ לְהַמַּגִּיד. וְהַמַּגִּיד הָיָה אִזּוֹ בַּחוּץ
וְדָבַר עִם אֲנָשִׁים בְּלִי כּוֹבַע וּבְלִי חֲגוּרָה. וְתַכְףּ וּמִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע הַמַּגִּיד שֶׁהוּא
ז"ל נִמְצָא שֶׁם, צָעַק בְּחֲרָדָה מֵגְדֵל הַשְּׂמִיחָה, וְאָמַר לְהָאִישׁ הַנִּי"ל: מִהֲרָה
חׁוֹשֶׁה אֲסוּר הַמְּרַכְבָּה שְׁלִי וְרוּץ אַחֲרַי לְכַפֵּר הַנִּי"ל, וְאֲנִי אֶלֶךְ רַגְלֵי עַד
שְׂתִּשְׁיִגְנִי. וְהַמַּגִּיד רָץ תַּכְףּ בְּבִהְלָה בְּלִי כּוֹבַע וּבְלִי חֲגוּרָה עַד שְׂיִצָּא מִהָעִיר,
וְכוּן רַץ יוֹתֵר עַד שֶׁבֵּא לְהַכְּפֵר בְּרַגְלָיו. כִּי הַקָּדִים אֶת הַמְּרַכְבָּה שְׁלוֹ שֶׁבֵּא
אַחֲרָיו, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהָאִישׁ הַנִּי"ל קָשָׁר אֶת הַסּוּסִים בְּזִרְיּוֹת גְּדוֹל מְאֹד וְרַץ
תַּכְףּ אַחֲרַי הַמַּגִּיד, אֲבָל הַמַּגִּיד הַלֶּךְ כָּל כֶּף בְּזִרְיּוֹת עַד שֶׁבֵּא לְהַכְּפֵר רַגְלֵי,
וְהָאִישׁ עִם הַמְּרַכְבָּה לֹא הִשִּׁיגוּ עַד שֶׁעָה שֶׁנִּכְנַס לְרַבְּנוּ ז"ל.
רְשָׁמְתִי זֹאת לְמַעַן דַּעַת גְּדֵל הַהִתְּלַהֲבוֹת וְהַתְּשׁוּקָה שֶׁל הַחֲרָדִים לְדָבַר הַי'
לְרִאוֹת פָּנָי הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַגְּדוֹלִים מֵהֶם:

אות

קנ

כב, הַעֲתִיקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאֲגָרֵת שֶׁל קְדוּשׁ עֲלִיוֹן הַמְּפָרָסִם הַגָּאוֹן, מוֹרְנוּ

הרב רבי אברהם זכר צדיק וקדוש לברכה, הנקרא בפי כל רבי אברהם קאליסקיר, אשר שלח מארץ הקדש לרבנו ז"ל, וזהו: שלום וישע רב לדבתונא דלפאי יתיב, הרב המפרסם, קדוש יאמר לו, אתו חכמה ודעת אלקים השכל, כבוד קדשת שמו, מורנו הרב רבי נחמן גרו יאיר, מגזע הקדש נכד הבעל שם-טוב ז"ל זכותו יגן עלינו לנצח יאיר אור, השם עליו יזרח, ולכל בני ביתו והנלוים אליו שלום רב, אמן כן יהי רצון. חדשות מארץ להודיע מביאת שלוחינו דהאי שתא בחדש שבט העבר, ושמחנו מאד אשר שמענו משפעת שלומו. כי בא לביתו בשלום, וראינו שקשר עבותות האהבה לא וזה. בכל לבבו דורש טובותינו, ושם לדרך פעמיו, ונהג נסיעתו בעצמו למדינת רייסין יהי כן ה' עמו. ומעין המארע בקדש בכל פרשת העבר עלינו, אחרי נסיעת כבוד תורתו מאתנו כבר נתודע לו בודאי על-ידי אהובינו השד"ר [השלוחא דרבנו] דאשתקד, המפלא מורנו הרב רבי אליעזר, ועל הפשר שנתפשרנו עם אנשי מדינת וואלין עדין לא גבינו פעם אחת מהם, ואין אנו יודעים מה יהיה סוף דבר מזה. והנה אנו נבוכים בארץ מרב צער ודאגה, מצפה לישועת ה' בכל עת, כי עדין לא נושענו משום מקום, וגם ממדינת רייסין לא יש לנו שום ידיעה מה נעשה שם בנדון זה אחרי נסיעת כבוד-תורתו לשם. ונתראה פנים ויספר להם מכל התלאה אשר מצאתנו. מצפים אנו שיודיע לנו רום מעלת כבוד-תורתו בפרטיות מכל אשר עשה שם. וזאת ידע מה שנשארו חייבים להשר, הכל מקרחים אנו לנו לשלם וקשה כח הסבל מזה שנוגשים אותנו בכל עת בפחדים ובמוראים. ובנסים ונפלאות עד שאנו מוצאים לראות בכל עת ההכרחיות השם יתברך מזמין מקום. וחפיתי לה' המסתיר פניו, וקויתי לו לישועתו, ובו שברתי, ישוב ירחמנו כימות עניתנו כן ישמחנו. (מפאן ואילך נכתב בכתב-ידו הקדוש בעצמו של הגאון הנ"ל) אני בעז אהבתי אהבת תמיד, תהלתו בפי בעטור ועטוף נפשי לה', יאיר ה' פניו אתו מאתר בית שכניתה ונהיר עלוהי הולך ואור בהלו גרו עלי ראשו אור עולם, ויחזק במעזו עז מה', סוף מעשה במחשבה תחלה, ונפשי יודעת מאד ברחימו לנצח. ודורש שלום תורתו ומעתיר בעדו כמו כן יעשה גם הוא להעתיר עבורי בכל עת. נאים הקטן אברהם בן אדוני אבי מורנו הרב אלכסנדר פ"ץ זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא. נכדי האברך מורנו הרב ישראל אליעזר שיחיה דורש שלומו מלב ונפש ומתאוה לתפלתו:

נסיעתו לנאוורייטש, לזאסלאב, ולדובנא

ולבראד

קנא

אות

א, בשנת תקס"ו, היא שנת ארבע לשיבתו פה ברסלב, שהיא שנה הרביעית להתקרבותי אליו, כי בכניסתו לפה נתקרבותי אליו מיד בסמוך כנ"ל (סימן קט"ו). אז בקיץ בשנת תקס"ו בחדש סיון נפטר בנו הי"ד שלמה אפרים ז"ל. וכבר מבאר במקום אחר מענין הי"ד היקר הקדוש הזה, מה שאמר רבנו ז"ל שכבר היה מוכן וכו'. ואז אחר פטירת הי"ד הנ"ל, כשבאנו אליו, אז התחיל לדבר עמנו מענין תקון הנשמות, מענין הבעל השדה, שיש שדה שגדלים בו נשמות וצריכין בעל השדה לתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה יש עליו יסורים הרבה בלי שעור, כמבאר בהתורה "ויאמר בעז אל רות", עין שם (לקוטי א' סימן ס"ה). ומאז דבר הרבה מענין תקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלעמברג, בפרט בכניסתו לאומאן, שכל כניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם ולשכוב שם הכל היה מחמת זה, בשביל תקון הנשמות הצריכים תקון מכמה מאות שנים. כי שם באומאן נהרגו נפשות רבות בלי שעור, וכמה ילדים אלפים ורבות, שנהרגו קדם זמן וכו', וכמוכן משיחותיו באומאן, וקצתם נכתבו במקום אחר (לקמן ק"צ, קצ"א). ואז באותה השנה, התחיל לספר ספורי מעשיות הנדפסים עתה, ואמר: עתה אתחיל לספר מעשיות ("איך וועל שוין אן הייבין מעשיות דער ציילין"). ואז אמר בראש-השנה שאחריו מיד, שהוא ראש-השנה תקס"ז, התורה "פתח רבי שמעון" (סימן ס') שמדברת מספורי מעשיות וכו'. ואז באותו יום-כפור היתה השרפה רחמנא לצלן פה ברסלב בעת תפלת כל נדרי, בשעה שהתחיל החזן הפיוטים שאחר ערבית שהיא יעלה וכו'. ונתפזרנו כלנו להציל ביתו ורכושו ונתבלבלה התפלה. רק אחר גמר השרפה בלילה נתקבצו כמו מנין, וגם רבנו ז"ל היה עמנו וגמרנו הפיוטים. ואז במוצאי יום-כפור אמר רבנו ז"ל שבאותו יום-כפור רצה לפעל דבר אצל השם יתברך, הינו שרצה שהשם יתברך יחזר ויאמר לו התורה כמו לפני משה רבנו עליו השלום, והיו לו כמה טענות על-זה, שאלו היו נכתבים היו נכתבים כמה בוגין [גליונות], ועשיתי לי סדר גדול על הנ"ל. אך על-ידי השרפה נתבלבל הדבר. וגם אחר שבא מלעמברג דבר מענין זה, והיה מוכן מדבריו, שמאז שרצה ביום-כפור לפעל זאת, מחמת זה יש עליו קטרוג גדול למעלה, ושהחולאת והיסורין שהיו לו ושיש לו עדין הוא מחמת זה. ואמר אף-על-פי שכונתי בנדאי לשם שמים אף-על-פי-כן וכו'. וספר אז מעשה מבנו של הרב משפיתיווקע שהיה חולה וידע

שהוא מחמת חטא שפגם בכבוד אב, ואף-על-פי-כן הבין בלבו שאינו מתחרט וכו'. וספר זאת כנגד עצמו, שאף על פי שידע שהיסורין והחולאת שלו הוא מחמת הנ"ל, אף-על-פי-כן אינו מתחרט בלבו. ואמר שרבי שמואל יצחק, שהוא כעת הרב בטשערין, הודיע לו מקדם השרפה שיהיה. גם במעדוועדווקע היתה שרפה, והיה אז גם-כן רבי שמואל יצחק והודיע לי מקדם. שמואל יצחק בגימטריא שרפה כנכתב בתורה חסר (בראשית

וְאִז בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה הִכְרַחְתִּי לְנוֹד מִמְקוֹמִי מִנְעַמְרִיב לְמֵאֵהֶלִיב. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְבַּלְבְּלוּ כַּמָּה אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, רַבִּי אַבְרָהָם מְצִי הִיָּה בְּפִטְעַרְבוֹרְג, וְרַבִּים נִתְבַּלְבְּלוּ מְאֹד. וְרַבְּנוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ הִיָּה נֶעַ וְנָד בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה בְּהִנְסִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁנִּסְעַ לְנֵאוֹרִיטְשׁ וּלְבְּרָאד וְכוּ', וְנִשְׁתַּהֲהָ בְּאוֹתוֹ הַנְּסִיעָה כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה. וּבְאוֹתוֹ הַחֲרָף, בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּטִשְׁעֵרִין עַל שֵׁבֶת שִׁירָה וְאַחַר-כֵּן בְּקָרִימִינְטְשָׁאק כְּדָרְכּוֹ בְּכָל שָׁנָה, אִז נֹלַד נִכְדוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל ז"ל בֶּן בִּתּוֹ הַצְּדָקָת מֵרַת שָׂרָה. וְלִדְתוֹ הִיָּתָה קֹדֶם שֶׁנִּסְעַ רַבְּנוּ ז"ל הַנְּסִיעָה הַנִּי"ל, וְתַכְף אַחַר שָׁבָא מְקָרִימִינְטְשָׁאק נִסְעַ הַנְּסִיעָה הַנִּי"ל. וְקֹדֶם לִדְתוֹ יָשַׁב כַּמָּה שְׁבוּעוֹת בְּקָרִימִינְטְשָׁאק וְהִמְתִּין עַד שֶׁתֵּלַד. וּבְכָל אוֹתוֹ הָעֵת קֹדֶם שֶׁיִּלְדָּה לֹא הָרָאָה פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת כָּלָל, וְהָיָה מְקַפֵּיד כְּשֶׁנִּתְּנוּ לוֹ שְׁנֵי תַבְשִׁילִין בְּסַעֲדָה, כִּי הָיוּ רַק עֵינָיו כָּלוּת כָּל הַיּוֹם שֶׁתֵּלַד בְּשָׁלוֹם בִּתּוֹ תַחֲנִיָּה, וְהָיָה שְׂרוּי בְּצַעַר גְּדוֹל כָּל אוֹתוֹ הָעֵת, עַד אוֹתוֹ הַלֵּילָה שֶׁיִּלְדָּה בִּתּוֹ. וְאִז אַחַר הַלְּדָה נִתְמַלֵּא שְׂמֵחָה תַכְף, וְצָוָה לְהַדְלִיק נְרוֹת וְלַעֲשׂוֹת מְשָׁקָה שְׁקוֹרִין "פֶּאֲנִטְש" מְזוּג בֵּינָן דְּבֵשׁ וּמֵיִם, וְהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר-כֵּן בְּיוֹם הַשְּׂמִינִי מֵל אֶת הַתֵּינוֹק נִכְדוֹ כְּרָאוּי, וְאַחַר הַבְּרִית מִילָה הִיָּה בְּשִׂמְחָה אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאָמַר, שֵׁשׁ לוֹ נַחַת מֵהַ שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים וְכוּ' שֶׁהִזְכִּירוּ אוֹתוֹ שֶׁשְׂמוֹ יִשְׂרָאֵל בֶּן שָׂרָה כְּמוֹ שֶׁמִּי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל. אֲבָל אַחַר-כֵּן בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי לְמִילָה נִחְלְשָׁה בִּתּוֹ הַיּוֹלְדֵת הַנִּי"ל, וְהָיָה לוֹ צַעַר גְּדוֹל, וּבִרְחַ בְּמְרוֹצָה גְּדוֹלָה מְקָרִימִינְטְשָׁאק. וְאָמַר שֶׁהַחַיּוֹת שָׁלוֹ נִפְסַק מִגְּדֵל הַצַּעַר. וְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ רַבִּי שְׂמוּאֵל מְטַעֲפֵלִיק נִתְמַהֲמָה קֶצֶת, וְהִנִּיחַ אוֹתוֹ שֵׁם וְלֹא הִמְתִּין עָלָיו, וְנִסְעַ בְּלַעֲדָיו, וְהִכְרַח רַבִּי שְׂמוּאֵל לְשֹׁכֵר עֲגָלָה וְלָרוּץ אַחֲרָיו. וְאַחַר-כֵּן כְּשָׁבָא מְקָרִימִינְטְשָׁאק נִסְעַ לְנֵאוֹרִיטְשׁ, וְכָל הַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה הַנִּי"ל. וּבְאוֹתוֹ הַחֲרָף הַיִּיִתִי חוֹלָה שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּמֵאֵהֶלִיב, וְכֵן זוּגְתִי וּבְנִי, וְהָיָה לְרַבְּנוּ ז"ל צַעַר גְּדוֹל מְזָה. וּבַחֲסָדֵי ה' וּבְכַח תְּפִלָּתוֹ הַקְּדוּשָׁה נִשְׁאַרְתִּי בְּחַיִּים תִּהְיֶה לְאֵל. וּבְכָל עֲנָן זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר. כִּי יֵשׁ בְּכָל זֶה דְּבָרִים גְּנוּזִים מְאֹד, גְּנוּזִיא דְּמִלְכָּא, אֲשֶׁר זָכָה לְהַשִּׁיג בְּכָל הָעֲנִינִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה הִכְרַח לְטַלְטֵל כָּל כָּךְ וְלְסַבֵּל יְסוּרִים כָּל כָּךְ, וְהִכָּל בְּשִׁבִיל תְּקוּן הָעוֹלָמוֹת, תְּקוּן הַנְּשָׁמוֹת וְהַנְּפְשׁוֹת שֶׁל הַחַיִּים, וּבְבִרְט נְשָׁמוֹת הַמֵּתִים, שֶׁבְּזֶה עָסַק בְּיוֹתֵר בְּסוּף יָמָיו, כְּאֲשֶׁר אָמַר בְּפִרוּשׁ, שֶׁמָּה שֶׁעוֹשָׂה עִמָּנוּ הוּא דָּבָר קָטָן אֲצִלוֹ וְזֶה אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת, אֲבָל הוּא צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּתִקּוּן נְשָׁמוֹת הַמֵּתִים, כִּי יֵשׁ נְשָׁמוֹת עֲרֻטִּילָאִין וְכוּ' כְּמִבְּאָר בְּמָקוֹם אַחַר (שיחות הר"ן כ"ג, קצ"ה). וְאִם אָמְנָם לֹא שָׁמַעְנוּ וְלֹא יָדַעְנוּ בְּכָל זֶה אֲפִלוּ כְּטַפָּה מִן הַיָּם, וְגַם מְעַט דְּמְעַט שֶׁחָמַל עָלֵינוּ וְהוֹדִיעַ לָנוּ, גַּם מְזָה אֵי אֲפֹשֶׁר לְבָאָר כִּי-אִם מְעַט דְּמְעַט בְּרָמְזוֹ, אף-על-פי-כן לֹא נִמְנַעְתִּי מִלְרַשֵּׁם מֵהַ דְּאֲפֹשֶׁר, כִּי הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה

להחפצים באמת השוקדים על דלתותיו כשיודעים מה שיודעים ממה שעבר עליו ואשר יצא מפיו הקדוש בענינים האלה. והמשפילים המעינים בדברינו בעין האמת יבינו מעט גדלות הבורא יתברך על-ידי כל זה, וגדלת הצדיקים, וכמה יסורים וצרות הם סובלים בשביל תקון נפשותינו, אולי נתעורר על-ידי כל זה לילך בדרכיו הקדושים אשר הורה אותנו בספריו הקדושים ונשוב אל השם באמת במהרה בימינו אמן:

קנב

אות

ב, בשנת תקס"ו הנ"ל כשהתחיל לדבר עמי מענין תקון הנשמות שהוא עוסק, שהוא ענין בעל השדה וכ"כ פנ"ל, אז אמר לי, בזלאטיפאליע נודע לי קצת מזה. שאז התחיל לידע קצת מענין זה של הבעל השדה. והמוכן מדבריו, שאז התחיל לידע, והעקר יודע עכשו. ואמר שרבי שמעון בר יוחאי רמז מעט מזה בזהר הקדוש (שמות קס"ו). והמוכן היה, שכמו שהוא יודע עכשו בענין זה, לא ידע עדן מזה שום צדיק בעולם:

קנג

אות

ג, בשנת תקס"ז הנ"ל קדם פורים נסע מפה ברסלב, ולא נודע לשום אדם שום פרוש על-פי פשוט על אותה הנסיעה. ונסע אז לנאווריטש, ורצה לנסע להלן יותר, ונתעכב שם בימי הפורים בבית הרב דשם שהיה מחתנו קצת. ומשם חזר ונסע לאוסטרך, ומשם שלח אנשים להביא את אשתו להדאקטיר גארדיון דשם לעסק ברפואתה, כי היה לה חולאת מסכן שהוא חלי ההוסט [שעול], והוא ז"ל נשאר שם לבדו, רק שכרו לו שם איש אחד שישמשנו. ובאת אשתו לשם על שבת הגדול, ולא רצתה לקבל רפואות מהדאקטיר גארדיון, רק לנסע לזאסלאב להדאקטורים דשם. ונסע עמה ביום ראשון שהיה ארבעה ימים קדם לפסח, וגם רבי שמואל מטעפליק היה עמו שם, ונסעו כלם ובאו לזאסלאב סמוך לפסח. וגדל הטלטול שהיה להם שם אין לשער, ויש בזה הרבה לספר. ונתעכב שם עד אחר שבועות. ובערב שבועות נפטר אשתו שם, ואנחנו נתקבצנו אליו ובאנו אליו על חג השבועות לזאסלאב. והשם יתברך חמל עלינו, וזכינו גם אז לשמע מפיו הקדוש תורה נפלאה, וכבר נדפסה בספר (בסימן ס"ז):

אות

קנד

ד, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּעֵת שֶׁנִּסְעָה לְנֶאֱוֹרִיטָשׁ וּשְׁאָרֵי קְהֵלוֹת, וְדָבַר אֲזַי
מֵעַנְיָן נִסְיַעְתּוֹ שֶׁלֹּא יָדַע שׁוֹם אָדָם עַל זֶה פְּרוּשׁ וְרַמְזוֹ, כִּי נִסְעָה בְּהַעֲלִים מִן
הָעוֹלָם וְלֹא קִבַּל שׁוֹם מַעוֹת בְּדַרְדָּר. וְאָמַר אֲזַי: "וְאֲנִי יָדִי מִלְּכָלוֹת בְּדָם
בְּשִׁפְיָר וּבְשִׁלְיָא כְּדִי לְטַהֵר אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ" (בְּרִכוֹת ד'). וּקְצַת הָיָה מְרַמֵּז
שְׁזָה עֵנְיָן נִסְיַעְתּוֹ:

אות

קנה

ה, קָדָם הִנְסִיעָה הַנַּי"ל אָמַר: אֲנִי דוֹמָה כְּמוֹ נַעַר קָטָן שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִילָף
לְחֻדְרָא, אֲבָל כְּשִׁיכְנֹס לְחֻדְרָא יוֹכֵל לְלַמֵּד. אֵלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים הָעוֹלָם עַל מָה אֲנִי
נוֹסֵעַ, הָיוּ נוֹשְׁקִים אֶת דְּרִיסַת הָרַגְלִים שְׁלִי. בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שְׁלִי אֲנִי
מִכְרִיעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לְכַף זְכוֹת:

אות

קנו

ו, אָמַר הַמְּקוֹם שְׁלִי הוּא רַק אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. מַה שֶׁאֲנִי נוֹסֵעַ אֲנִי נוֹסֵעַ רַק
לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְלִפִּי שְׁעָה אֲנִי רוֹעֶה בְּבִרְסָלָב וְכִיּוֹצֵא:

אות

קנז

ז, קָדָם שֶׁנִּסְעָה הַנַּי"ל הִכָּה כָּף אֶל כָּף בְּשִׁמְחָה, וְאָמַר, הַיּוֹם מִתְחִיל
דָּבַר חֲדָשׁ. וְאֲזַי אָמַר, אֲנַחְנוּ דוֹמִין כְּמוֹ מִי שֶׁמִּנְגֵן, וְהָעוֹלָם מְרַקְדִין, וּמִי
שֶׁאֵינוֹ מִבִּין וְשׁוֹמֵעַ אֶת הַנְּגִין הִיא פְּלִיאָה בְּעֵינָיו, מַה הֵם רְצִים אַחֲרָיו וּמַה
הֵם מְרַקְדִין. כִּדָּה הִיא פְּלִיאָה אֲצֵל הָעוֹלָם עַל מַה אַתֶּם רְצִים אַחֲרָי.
כְּשֶׁאֲשׁוּב מִדְּרָכֵי אֲנִי אוֹכֵל לִנְגֵן וְאַתֶּם תּוֹכְלוּ לְרַקֵּד. וְאַחֲרֵי-כֵן נִסְעָה
לְנֶאֱוֹרִיטָשׁ, וְהָיָה בְּזִאסְלָאב וּבְאֹסְטְרָהָא וּבְדוּבְנָא וּבְבִרְאָד וְעוֹד שְׁאָר

מקומות, ונתחפש ולא היו יודעים ממנו. והיה בבית כל הנגידיים הגדולים
בבראד והיה לו עסק לכל אחד ואחד. כשנכנס לבראד באו כל העיר
לקראתו [פרוש כי הם לא נתכוננו כלל לכבודו, כי לא היו יודעים ממנו כלל,
רק ממילא נזדמן כד מהשם יתברך], ושמעתי קול הצעקה של
תאוותיהם, שהם מתאווים וצועקים ממון וכו', שהיה צעקה גדולה
מתאוותיהן. באותו זמן בערב שבועות נפטר זוגתו, ואנחנו נתקבצנו
אליו על חג השבועות ואמר לנו תורה כנייל:

אות קנח

ח, באותו חג השבועות למד הרבה בתוך הסעדה של שחרית. ובין מאכל
למאכל, קדם שהושיטו המאכל אל השלחן, היה לומד בתוך כך [ולמד אז
האדרא (זוהר נשא קכ"ז)]. ואחר-כך הושיטו המאכל, ופסק ואכל מעט
וחזר ועסק בלמודו, וכן היה בכל פעם בין כל מאכל ומאכל. והוא היה
סובר בכל פעם ששוב לא יתנו מאכל אחר, אבל הם נתנו עוד כמה
מאכלים, והוא היה לומד בין כל מאכל ומאכל כנייל.
אחר הסעדה ענה ואמר: הם מתוכחים עמי. כי אני הייתי סובר בכל פעם
ששוב לא יתנו עוד מאכל והם נותנים בכל פעם עוד מאכלים. והנה הם
מתוכחים עמי, כי אני הייתי רוצה שיהיה סיום הסעדה בלמוד, והם
רוצים גדולות, שיהיה סיום הסעדה באכילה. כי יש אנשים פשוטים
שאוכלים בשביל שיהיה להם כח ללמוד, ויש אנשים שגבוהים במעלה,
והם לומדים כדי שיהיה להם דעת איך לאכל. ואני הייתי רוצה כפשוטו,
שתהיה סיום הסעדה בלמוד אחר האכילה, שזהו בחינת עבודה פשוטה
שאוכלים ואחר-כך לומדים, הינו שאוכלים כדי שיהיה להם כח ללמוד.
אבל הם מחזיקים אותי בגדולות ונותנים בכל פעם עוד מאכל ורוצים
שתהיה הסיום באכילה, שזהו בחינת עבודה גבוהה שלומדים ואחר-כך
אוכלים, הינו שלומדים כדי שיהיה להם דעת ומח ושכל איך לאכל, והבן:

אות קנט

ט, בהיותו בזאסלאב היה לו מחוש וחולאת גדול. וכתב אגרת לכלל אנשי
שלומנו, ובקש מאד שנתפלל עבורו, ואחר-כך שב לאיתנו. ואחר-כך כתב
עוד אגרת לכלל אנשי-שלומנו לבל יהיה לריק יגיעו שיגע עם כל אחד
ואחד להוציאו משני הס"מ, כמבאר העתק האגרת במקום אחר (לקמן

קס"ו). ובבואו לביתו אמר, שאנו פעלנו בתפלתנו ששב לאיתנו בזאסלאב מחולאת הנ"ל:

אות קס

י, אחר פטירת אשתו בזאסלאב, אחר-כך נשתדף מבראד. וכשבא לביתו לברסלב ספר בשבת המעשה של המלך שהציל אותו הדרך של הספר וכו' (ספורי מעשיות מעשה ז'). ואמר קדם שספר אותו המעשה: אספר לכם נסיעתי. ועל זה ספר המעשה הנ"ל. ושם באותו המעשה חסר הסיום של היפת תאר שיצאו ממנה בנים:

אות קסא

יא, בעת חזירתו מנסיעתו הגדולה לנאוריתש בקיץ הנ"ל, בא עליו החולאת של ההוסט הקשה (הינו שעול קשה מאד). ואז הזהיר אותנו רבנו ז"ל מאד להתפלל הרבה עבורו. אבל בעוונותינו הרבים גברו הארואלים, ונסתלק אחר שלש שנים מעת שהגיע לו החולאת של ההוסט הנ"ל. ואמר שגם אלו השלשה שנים חי בנס וכו'. ובכל זה יש כמה מעשיות לספר מלבד הנעלם מאתנו בלי שעור:

אות קסב

יב, אמר שתכף שבא עליו ההוסט, תכף שעשה ההוסט הראשון, ידע מיד שישתלק. ותכף התחיל לדבר מענין הסתלקותו. אף-על-פי שהשם יתברך בחסדו הגדול הפליא עמנו נסיו הגדולים מאד שחי אחר-כך שלש שנים ויותר קצת. אף-על-פי-כן, תכף בקיץ תקס"ז, שאז בא עליו ההוסט בהיותו בדרך בעת חזירתו מנסיעתו הגדולה שנסע לנאוריתש וזאסלאב וכו' כנ"ל, ותכף בבואו לביתו מנסיעתו הנ"ל התחיל לדבר מענין הסתלקותו. ואמר אז, שיש עליו פחדים גדולים, ואמר שהיה צריך שיהיו אצלו ששים גבורים כמו שהיה להבעל-שם-טוב ז"ל. ודבר הרבה בענין

זֶה (אֵד אָנִי בְעֶצְמִי לֹא זָכִיתִי לְשִׁמְעַ עֲנִינִים אֱלוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ כִּי לֹא הֵייתִי
 אֶצְלוֹ, וְהִרְבֵּה נִשְׁפַח נְשָׁה).
 וּפַעַם אַחַת בְּכַה בְּשִׁבְתִּי, וְרַבִּי נִפְתְּלִי הָיָה אֲזֵי אֶצְלוֹ. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן סָפַר
 הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיוּ עָלָיו מַלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת, מֵעַנְיָן הַזָּבוּב וְהַעֲפָבִישׁ.
 וְנִסַּע אֲזֵי עַל הָאוֹקְרֵינֵנֶע, כְּדַרְכּוֹ שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ תָּמִיד לְטַשְׁעָרִין עַל שִׁבְתִּי נַחְמוּ.
 וּבְדַרְךְ בְּקִהְלֵת לֹאדִיזִין דְּבַר עִם אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ שֵׁישׁ שֶׁסָּהוּא מְכָרָח
 לְהַסְתַּלַּק, וְדַבֵּר עִמָּהֶם גַּם-כֵּן מֵעַנְיָן הַשְּׂשִׁים גְּבוּרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ, וְלְהַבְעֵל-
 שֶׁסָּ-טוֹב ז' לְהָיָה לוֹ שְׂשִׁים גְּבוּרִים. וּבּוֹדָאֵי יִגְדְּלוּ וְיִהְיוּ מֵאֲנָשִׁי שְׂשִׁים
 גְּבוּרִים, אֲבָל עֲדִין הֵם בְּנֵי הַנְּעוּרִים וְרַפִּים בְּשָׁנִים וְהַמְלַחְמָה כְּבִדָּה וְחִזְקָה
 עֲלֵיהֶם מְאֹד, וְאִין לִי עַל מִי לְהַשְׁעוֹן וְכוּ'. וְעוֹד דְּבַר מְזָה הִרְבֵּה כְּמָה פְּעָמִים,
 וּמְקַצֵּתֶם שְׁמַעְתִּי שְׁאֶפְלוּ אִם הָיָה לוֹ שְׂשִׁים גְּבוּרִים לֹא יוֹעִיל לוֹ
 לְהַתְרַפְּאוֹת מַחֲוֹלָאֵת שְׁלוֹ.
 וְאָמַר שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְנִסֵּעַ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ לְנִסֵּעַ עוֹד הַפַּעַם לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל
 וְלְהַסְתַּלַּק שָׁם, אֵד הוּא מִתְיָרָא שְׁמָא לֹא יוּכַל לְהַגִּיעַ לְשָׁם. גַּם אִם יִסְתַּלַּק
 שָׁם לֹא יָבוֹאוּ אֲנָשִׁים עַל קְבָרוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם יַעֲסֵק וְעֵבֶדָא עִם קְבָרוֹ.
 וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "עַס וְעַט קִינְיָנֵר נִיט קוּמִין אוּיף דַּעַס קְבָר מְעוֹ וְעַט
 נִיט הַאֲבַעוֹן צִי טָאָהוֹן מִיט דַּעַס קְבָר". אֲבָל כְּשֵׁי־שָׁכַב בְּמַדִּינַתְנוּ בּוֹדָאֵי נְבוֹא
 עַל קְבָרוֹ לְלַמֵּד וְלְהַתְפַּלֵּל שָׁם, וְיִהְיֶה לוֹ שְׁעִשׁוּעִים וְתַעֲנוּג גְּדוֹל מְזָה.
 וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן וְהַלְּאָה דְּבַר הִרְבֵּה מֵעַנְיָן הַסְתַּלְקוֹתוֹ, וְדַבֵּר הִרְבֵּה מֵעַנְיָן
 קְבָרוֹ. וְגַלְהַ דַּעְתּוֹ כְּמָה פְּעָמִים בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת שֶׁיָּבוֹאוּ עַל קְבָרוֹ תָּמִיד
 לִזְמַר תְּהִלִּים עַל קְבָרוֹ וְלְלַמֵּד שָׁם, וְלְהַרְבּוֹת שָׁם בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים. וְדַבֵּר
 עִם כְּמָה אֲנָשִׁים מֵעַנְיָן זֶה. גַּם כְּשֶׁבָא מְלַעֲמַבְרַג אָמַר, שֶׁשָּׁם הָיָה טוֹב לְפָנָיו
 לְהַסְתַּלַּק וְלִשְׁכּוֹב שָׁם, מִחֲמַת שְׁשׁוֹכְבִים שָׁם כְּמָה וְכַמָּה צְדִיקִים גְּדוֹלִים,
 אֵד מִחֲמַת זֶה לֹא הָיָה נִיחָא לָהּ לְהַסְתַּלַּק שָׁם, מִחֲמַת שֶׁשָּׁם לֹא יָבוֹא שׁוּם
 אֶחָד מֵאֲנָשִׁי עַל קְבָרוֹ.
 וְאָמַר, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד יָבוֹא עַל קְבָרוֹ וְיֹאמַר קְפִיטְל תְּהִלִּים בְּהַתְעוֹרְרוֹת הַלֵּב
 יִהְיֶה לוֹ תַעֲנוּג גְּדוֹל מְזָה. וְעֵשָׂה תְּנוּעוֹת בְּגוּפּוֹ וּבְעֶצְמוֹתָיו אֲזֵי, וְרַמְזוֹ שִׁיְהִיָּה
 לוֹ חֲלוּץ עֲצָמוֹת אֲזֵי בְּקְבָרוֹ כְּשִׁיאָמְרוּ תְּהִלִּים עַל קְבָרוֹ. וְעוֹד דְּבַר בְּזֶה הַעֲנִיָּן
 כְּמָה פְּעָמִים. וְאַחַר-כֵּן גַּלְהַ הַעֲשָׂרָה קְפִיטְל תְּהִלִּים, וְאָמַר, שְׁמִי שֶׁיָּבוֹא עַל
 קְבָרוֹ וְיִתֵּן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה, וְיֹאמַר אֱלוּ הַעֲשָׂרָה קְפִיטְל תְּהִלִּים יִנִּיחַ עֲצָמוֹ
 לְאַרְךְ וְלָרַחֵב לְעֶזֶר לְזֶה הָאִישׁ, אֶפִּילוּ אִם עָבַר מֵה שְׁעֵבֶר וְכוּ'. וְיִחַד שְׁנֵי
 עֲדִים עַל זֶה כְּמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחַר (לְקַמּוֹן רַכִּי"ה):

אות קסג

יג, שְׁמַעְתִּי שְׁאָמַר לְרִי שְׁמוּאֵל מְטַעֲפֵלִיק בְּזֹאסְלָאב: אֲנִי אוֹמֵר לָךְ כְּדִי
 שְׁתַּדַּע, שְׁאֲנִי יוֹדַע מֵה שִׁיְהִיָּה אַחַר-כֵּן. יֵשׁ שְׁלֶשֶׁה דְּבָרִים: שְׁנִים הֵם אֶחָד,
 וְאֶחָד הוּא אֶחָד (כְּלוּמַר שְׁנֵי דְּבָרִים מֵאֱלוּ הַשְּׁלֶשֶׁה הֵם אֶחָד וְהָאֶחָד

הנשאר הוא אחד). וכשיהיו השני דברים, לא יהיה הדבר האחד, וכשיהיה הדבר האחד לא יהיו השנים. ואמר אני רוצה יותר וכו'. ונשפח איך אמר שהוא רצונו, אם רוצה יותר שיהיו השנים או להפך. מענין השוחט דקהילת ארינסק. בלילה הזאת עסקתי בספר רפואות, אף-על-פי שרפואות אינם כלום, אבל אשת נעורים אינו בנמצא. ממיזר (רפואה) יהיה נעשה מעזריטש, ומשם תסע לאוסטרקא ומשם תסע לברסלב עבור זוגתי להביאה לשם שתעסק ברפואות, וכן עשה. ואמר אז שסבור שיהיה לו שם הענין שהיה לו בסטאנבול כשנסע לארץ-ישראל. כל זה שמעתי מרבי שמואל מטעפליק שספר מהנסיעה שלו לנאווריטש, אבל חסר בהם הרב. ועוד יש הרבה לספר מענין נסיעה זאת שהיתה פליאה נשגבה ועצומה מאד, ועדין אין אדם יודע מה היתה פונתו בזה:

קסד

אות

יד, בסכות תקס"ח בעת שהתחיל אצלו חלי ההוסט, קדם שנסע ללעמברג, אז נשמע מפיו הקדוש בלילה הראשונה של סכות ששאל: תבת "הוסט" מה היא בלשון נכרים? ובתחלה לא הבינו פונתו. ואחר-כך דבר מזה, שבלשונם "אשפיזא" (גאסט) [אורח] נקרא "הוסט", ושוב לא דבר בענין זה. והזכיר אז מאמר רבותינו ז"ל שהיו רגילים לדבר בלשון חכמה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "רבי אבהו כד הוי משתעי בלשון חכמה" וכו' (עירובין נ"ד), וכיוצא בזה. והנראה היה, שרמז בשיחתו הקדושה לענין האשפיזין עלאין שנכנסו אל הספה, ואין אתנו יודע עד מה. כי זה ידוע לנו כבר, והוא כלל גדול, שבכל הדברים שבעולם ובכל הלשונות הגוים יכולים למצא אלקותו יתברך, וכמבאר מזה בדבריו ז"ל בספריו כמה פעמים. וכמו שמביא מאמר רבותינו ז"ל (מנחות לד:): "טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים" וכו'. ועצם גדלת השגת רבנו ז"ל בענין זה אי אפשר להעריך ולספר, אפלו מה שזכינו לראות ולהבין בדעתנו. כי ראינו בחוש ממש, שאצלו היה כל העולם כלו פתוח ומגלה, והיה רואה בכל דבר התלבשות חיותו יתברך, עד שהיה יכול לעשות תורות נפלאות ונוראות מכל הדברים שבעולם. ואי אפשר להאריך ולספר מזה למי שלא זכה לראות זאת בעיניו. ואם תזכה לילך בדרך הישר והאמת ותזכה להעמיק עיוןך בספרי רבנו ז"ל, תזכה להבין קצת מזה:

טו, העתקה אות באות מאגרת כתיבת יד רבנו ז"ל בעצמו שכתב לאחיו, הרב מורנו הרב יחיאל ז"ל, לקרימינטשאק שהיה שם מחלקת עליו ממתנגדים רשעים, וצערו אותו מאד כמובן מדברי רבנו ז"ל בעצמו באגרת זה:

בְּעֶזְרַת ה' יוֹם ב' פְּרִשְׁת בַּחֲקוֹתַי.
 לְאַהֲבֵי, אַחֵי חֲבִיבֵי וַיְדִידֵי, הַרְבֵּנִי הַמִּפְּלֵא וּמִפְּלֵג, חֲכָם הַשָּׁלֵם, מוה' יחיאל צָבִי נִי וְיוֹפִיעַ:

הגִיעֵנִי מִכְתָּבוֹ פֶּה זֶאֱסֵלָאב. וְהִי לִי צֶעַר גָּדוֹל מְזֵה, אִיךְ מְלֵאוֹ לִבִּי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּי, וְהַעֲזוּ פְּנִיָהֶם כָּל כֶּךָ נִגְדִיךָ. וְתַמָּה אֲנִי, אִיךְ לֹא נִמְצָא טוֹב לְעַמַּת רַע לְעִמּוּד כְּנִגְדָם לְבַעַר הָרַע. אַהֲבֵי אַחֵי נִפְשֵׁי וּלְבָבֵי, אֵל תִּירָא וְאֵל תַּחַת מִפְּנִיָהֶם, רַק חֲזַק וְאַמֶּץ בְּתוֹרָה וּבִירְאָת ה' כָּל הַיּוֹם, כְּמִדְבַר בֵּין שְׁנֵינוּ, וְזִכּוֹת אֲבוֹתֶיךָ מְסִייעֶתְךָ, כִּי כָל זֶה לְגַדֵּל אוֹתְךָ וּלְהַרְבּוֹת כְּבוֹדְךָ וּלְגַדֵּל שְׁכָלְךָ. כִּי כְמוֹ שָׂאִי אֶפְשֶׁר לְכָל מֵינִי זְרַעוּנִים לְבוֹא לְתַכְלִית גְּדוּלָם אֲלֵא עַד שְׁנוֹתַיִן מִתַּחֲלָה הַגְּרָעִין בְּעֶפֶר, וְאַחֲרֵי-כֵן הַגְּרָעִין נִתְּבַלָּה, וְאַחֲרֵי בְלוּתוֹ יִפְרַח וְיִצִּיץ וְנִעֲשֶׂי אֵילָן גָּדוֹל, כִּן הַדְּבָר הַזֶּה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה שְׁמִשְׁפִּילִין אוֹתְךָ עַד עֶפֶר, עַל-יְדֵי-זֶה תִּתְגַּדֵּל וְתִצִּיץ וְתִפְרַח בְּעוֹלָם. אֵלוֹ הֵיוּ יוֹדְעִין אֵלוֹ הַרְשָׁעִים מְזֵה, בּוֹדְאֵי לֹא הֵיוּ מְבִיִּין אוֹתְךָ כִּי כָל כְּוִנָּתָם לְרַע.

וּמֵהוֹדְעָנָא לְמַעֲלָתוֹ כִּי בְדַעְתִּי לִישֵׁב בְּכָאן קַהֲלַת קִדְשׁ זֶאֱסֵלָאב לְעַרְךָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים, וְאַחֲרֵי-כֵן אֲדַעָה אִיךְ לְפָנוֹת. וּמֵהוֹדְעָנָא, שְׂזוּגְתִי מִתַּחֲלָה הָיָה לָהּ שְׁנוֹי, וְעַכְשָׁו נִתְּהַפֵּךְ וְהוֹלֵךְ וּמִתְמַעֵט כַּחַה בְּכָל יוֹם. וְהַהוֹצָאָה בְּכָאן מְרַבָּה, כִּי הִי לִי הוֹצָאוֹת בְּכָאן אַרְבָּעָה וּחֲמִשִּׁים אֲדָמִים. וְתוֹ לֹא מִיְדֵי, רַק חֲיִים.

מִנְאֵי אַחִידָה אוֹהֵב נִפְשֶׁךָ, הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם תּוֹרָתְךָ וּמְצַפֶּה לְשִׁמְעַ מִמֶּנּוּ בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת וּלְרֵאוֹתוֹ בְּחֲיִים וְשְׁלוֹם. נְחָמֵן בֶּן מוֹרְנוֹ הַרְבֵּ שְׁמַחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וַיַּחֲיֵהוּ. זוּגְתִי פּוֹרְסַת בְּשְׁלוֹם זוּגְתוֹ, בְּתֵי מְרִים פּוֹרְסַת בְּשְׁלוֹם כְּלַכְּם. וְלִפְרִס בְּשְׁלוֹם תּוֹמְכֵי הַנְּלוּיִם אֵלָיו, חֲזַקוּ וְאַמְצוּ כִּי יֵשׁ שְׁכָר לְפַעֲלַתְכֶם בְּזֶה וּבְבֵא.

נְחָמֵן הַנִּ"ל
 (עַד כָּאן הַעֲתִק אֹת בָּאוֹת מִגּוֹף כְּתִיבַת רַבְּנוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ):

טז, העתקה אות באות מאגרת כתיבת יד רבנו ז"ל בעצמו שכתב לכלל אנשי-שלומנו בעת שישב בזאסלאב בשנת תקס"ז: מהודענא לכל אנשי שלומנו כי קצתי בישיבת ברסלב מגדל הצרות

והרפתקאות דעדו עלי, ועכשיו אהיה מתהלך מאהל אל אהל ולא להשתקע אלא לגור. בכן שאלתי ובקשתי מכם שלא יהיה לריק יגיעי שיגעתי עם כל אחד ואחד ושמתי את נפשי בכפי בשביל טובת נפשיכם. ד' הצדיק ואני הרשעתי, ומעשי גרמו לי היסורים ומיתת הבנים המסלאים, והמחלקת והקטרוגים. אף-על-פי-כן ידעתי גם ידעתי, שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משני הס"מ, על כל אלה עיניו לטש ושניו חרק עלי. בכן אהובי אחי ורעי, חזקו ואמצו ביראת השם כל אחד ואחד לפי כחו ובחינתו ולא יהיה לריק יגיעי, ושמרו תורת משה עבד ה' כאשר למדתי אתכם. ותדעו, שאף-על-פי שאני רחוק עכשו מכם, אין זה כי אם רחוק הגופות, ואין רחוק הזה חס ושלוש בנפשותינו, כי קרובים אנחנו. אהובי אחי ורעי, נא ונא שיהיו דברי אלה אשר התחננתי קרובים אליכם יומם ולילה. ומהודענא שעכשו אני מתגורר בזסלב. ופה אשב אם ירצה השם לערף שלשה חדשים. הלא כה דברי אהובכם הפותב בדמע מגדל השמחה אשר בלבבי, שהקדוש-ברוך-הוא נתן לי פח ברזל לשאת על היסורים והטלטולים פאלו.

נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויחיהו. מהודענא שברוך השם אני בקו הבריאות בלא עסק רפואות גשמיות. נחמן

עד כאן העתק אות באות.

גם צריכין לחפש עוד אחר אגרת שכתב להכלל מזסלב. שכתב שם לנו, שיזכר כל אחד ואחד איך מצאתי אתכם בבואי לברסלב, וכמה טובות עשה עמנו עם כל אחד ואחד, והוציא אותנו מבין שני הס"מ וכו'. וכתב שם: ואם ירצה השם כשאשוב לאיתני אקוה לה' שתוכלו עוד לקבל מאתי. ובסוף סיים שם להתפלל עבורו, ועקר בקשתו שיזכה לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו וכו'. ואותו האגרת נכתב קדם האגרת המועתק לעיל. כי אז היה לו מחוש וחולאת גדול בזסלב, וכתב האגרת הנ"ל שלא העתק עדין, ובקש מאד שנתפלל עבורו, ואחר-כך שב לאיתנו, ואז כתב שנית האגרת הנ"ל המועתק לעיל. ובבואו לביתו אמר שאנו פעלנו בתפלתנו ששב לאיתנו בזסלב מהחולאת הנ"ל. אך אחר-כך נפטר אשתו באותו הקיץ בזסלב. ואחר-כך נשתדד מבראד, ואחר-כך בא לו החולאת של ההוסט הקשה. ואז הזהיר אותנו מאד להתפלל הרבה עבורו, אבל בעוונותינו הרבים גברו אראלים וכו', ונסתלק אחר שלש שנים מעת שהגיע לו חולאת ההוסט. ואמר שגם אלו השלש שנים היה חי בנס וכו'. ובכל זה יש כמה מעשיות לספר, מלבד הנעלם מאתנו בלי שעור:

אות

קסז

א, שְׁנַת תַּקס"ח, אַחַר סְכוּת נִסְע לְלַעַמְבֶּרֶג בְּחַפְזוֹן גָּדוֹל וְרַדְפֵּתִי וְרַצְתִּי אַחֲרָיו עַד קְרֵאסְנֵע. אַז עָנָה וְאָמַר לִי: "מִיר וְוַעֲלִין זִיד זְעָהוֹן אֹוֹן זְעָהוֹן אֹוֹן זְעָהוֹן" [אַנּוֹ נִתְרָאָה וְנִתְרָאָה וְנִתְרָאָה], וְכַפֵּל הַדְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר מָה אַתָּה דוֹאָג, כָּל הָעוֹלָם יִגְעִים וְטוֹרְחִים בְּשִׁבְלֶךְ, זֶה נוֹסֵעַ לְבִרְעֵסְלָא, וְזֶה לְכָאן וְזֶה לְכָאן, הַכֹּל בְּשִׁבְלֶךְ. וְאַחֲרֵי-כֵן בִּיּוֹם בְּבִקְר נִסְע פְּתָאוֹם מְקָרֵאסְנֵע, וְרַדְפֵּתִי אַחֲרָיו עַד שְׁזַכִּינוּ לְהַשְׁיִגּוֹ אֶצֶל הַגֹּשֶׁר וְכוּ', וְנִהְנֶה קֶצֶת. וְאָמַר אַז עַל עַנְיָן הַנְּסִיעָה שְׁלוֹ מַעֲנִין הַמְּשָׁכָן, שְׁכַל אַחַד מֵהַצְדִּיקִים בּוֹנִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה "אַזְמַרָה לְאַלְקִי בְּעוֹדֵי" (בִּלְקוּטִי א' בְּסִימָן רַפ"ב):

אות

קסח

ב, כְּשֶׁהָיָה בְּלַעַמְבֶּרֶג, וְשֵׁם הָיָה בְּסַכְנָה גְדוֹלָה כִּי עָסַק שָׁם בְּרַפּוּאוֹת. וְהָיָה זְמַן רַב שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל צַד אַחַד וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְשָׁכַב עַל צַדוֹ הַשְּׁנִי. אַחֲרֵי-כֵן עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ נְסִים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים וְהַתְּחִיל לְשׁוּב לְאִיתָנוּ קֶצֶת, וּפְתָאוֹם בְּלִילָה הַתְּהַפֵּךְ עַל צַדוֹ הַשְּׁנִי וְשָׁכַב עָלָיו, וְאָמַר שֶׁהִרְפּוּאָה שְׁלוֹ אֵינּוּ עַל-יָדֵי הַדְּאִקְטִיר, רַק שֶׁבְּלִילָה בָּא אַחַד וְאָמַר לוֹ שֶׁהַמְּלָכוֹת גָּזַר עָלֶיךָ לְשָׁכַב עַל צַד יָמִין, וְשָׁכַב כְּדָרְכּוֹ עַל צַד יָמִין [אַשֶׁר זְמַן רַב לֹא הָיָה יָכוֹל לְשָׁכַב עַל אוֹתוֹ הַצַּד]. וְאוֹתוֹ הָאֶחָד שָׁבָא אֵלָיו בְּלִילָה הוּא הָיָה הָרַב הַחֲסִיד הַמְּפָרְסֵם מוֹרְנוֹ הָרַב רַבִּי אֶהְרֹן ז"ל מְטִיטִיאָב נֶכַד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל. וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁעַכְשָׁו הָרַב הַנִּי"ל הוּא אוֹהֵב נְאֻמָּן אֵלָיו בְּאַהֲבָה גְדוֹלָה מְאֹד:

אות

קסט

ג, בְּלַעַמְבֶּרֶג, בֵּין פּוֹרִים לְפֶסַח בְּשְׁנַת תַּקס"ח, הִלְךְ אֶל חֹדֶר מֵיַחַד וּבִכָּה הַרְבֵּה מְאֹד שָׁם. וְקָרָא לְרִי שְׁמַעוֹן וְדַמְעָתוֹ עַל לְחִיּוֹ, וְנִאָּנַח וְאָמַר, אֵין עִם מִי לְהַתִּיעֵץ. וְסָפַר לוֹ אַז, מַעֲנִין בְּאֶשֶׁר שָׁיֵשׁ לוֹ סֵפֶר בְּבֵיתוֹ שֶׁאֲבַד אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו בְּשִׁבְלֵי זֶה כִּי נִסְתַּלְקוּ עֲבוּר זֶה, וּמְסַר נַפְשׁוֹ עַל זֶה, וְעַכְשָׁיו אֵינּוּ יוֹדֵעַ

מה לעשות. והענין היה, כי ראה שמכרח להסתלק שם בלעמברג, אך אם ישרף זה הספר יוכל לחיות. ועל-כן היה רבנו ז"ל מספק, ולא היה יודע לתת עצה בנפשו מה לעשות, כי היה צר לו מאד לשרף זה הספר הקדוש והנורא מאד אשר מסר נפשו על-זה וכו'. ועצם קדשת ונוראות של זה הספר אי אפשר לדבר מזה כלל. ואם היה נשאר זה הספר בעולם היו רואין גדלת רבנו ז"ל עין בעין וכו'. השיב לו רבי שמעון: בודאי אם יש איזה סברא שחייכם תלוי בזה, בודאי טוב יותר לשרף הספר כדי שתשארו בחיים. השיב רבנו ז"ל: על-כל-פנים יתארו הזמן בודאי, הינו אם ישרף זה הספר על-כל-פנים יהיה לו ארכא לחיות בעולם הזה עוד איזה זמן, אבל אף-על-פי-כן צר לי מאד לשרפו כי אין אתה יודע גדל יקרת קדשתו של זה הספר, ואנכי אבדתי אשתי הראשונה ובני וכמה יסורים עצומים שהיו לי בשביל זה וכו'. והיה בוכה מאד מאד. ואחר-כך בא הדאקטיר לביתו, ורבי שמעון ורבנו ז"ל היו עוסקים בענין שיחה הנ"ל. וספר רבי שמעון לפני הדאקטיר בדרך קבלנא על רבנו ז"ל, על שהוא בוכה עכשו בעת הזאת שחליו כבד עליו כל כך, והדאקטיר נבהל אז מאד לפני רבנו ז"ל. ואחר-כך דבר עמו הדאקטיר קצת והלך, ואחר-כך דברו עוד רבי שמעון ורבנו ז"ל, והוא ז"ל היה בוכה הרבה הרבה מאד. ואחר-כך אמר לרבי שמעון אם-כן אפוא, הא לך המפתח של הקאמאדע [ארון] שלי, ולך מהרה, חושה אל תעמד, ותשכר עגלה לברסלב ואל יעצרך הגשם והשלג, ורוץ מהרה חושה לברסלב, ותבוא לשם ותקח שני ספרים אחד מנח בהקאמאדע והשני מנח בתוך תבה של בתי אדל, ותקח אותם ותשרף אותם. ושני הספרים היו אחד, כי אחד היה מועתק מחברו (וההעתקה היתה על ידי שזכיתי להעתיק אצלו, אך תכף אחר שהעתקתיו לקח שניהם, הינו ספר כתיבת ידו הקדושה והספר שהעתקתי וטמנם שניהם אצלו. ואלו שני ספרים צוה לשרף). אך למען השם הזדרז מאד בזה. והזהיר את רבי שמעון מאד לבל יהיה חכם בזה, הינו שלא יתחכם לשנות דבריו חס ושלום לבלי לשרף איזה ענין ולגנזו אצלו, רק יקים דבריו בזריזות גדול. ותכף הלך רבי שמעון בזריזות גדול ושכר עגלה לברסלב לבית רבנו ז"ל. ובבואו לדאשיב שהיא סמוך לברסלב נפל רבי שמעון פתאום והטל על ערש דוי, ולא היה יכול לקום. והבין שהוא מעשה בעל דבר שרוצין למנעו מלקים דבריו (כידוע לנו כבר, שעל כל מה שצוה רבנו ז"ל לעשות, יש על-זה אלפים ורבבות מניעות גדולות מאד, בפרט על דבר גדול כזה שחיי רבנו ז"ל היו תלויים בזה). וצוה רבי שמעון להניח אותו על העגלה לנסע לברסלב, כי התישב שהוא יהיה מנח על העגלה ויסע לברסלב כל עוד נפשו בו. והיה מצפה רק שיבוא לברסלב, שיוכל על-כל-פנים לצוות לאחרים שישרפו הספרים לפניו. וכן היה שהניחו אותו על העגלה ונסע. ובבואו לברסלב חזר תכף לאיתנו והבריא כבתחלה, ולקח שני הספרים ושרפם שניהם. אוי לנו שלא זכינו שישאר אור הזה של הספר הזה, ובעוונותינו הרבים גזרו עליו מן השמים לשרפו. ואמר רבנו ז"ל שזה הספר לא יהיה עוד בעולם. חבל על דאבדין בעוונותינו הרבים, אבדה שאינה חוזרת. ואמר שזה הספר בהכרח לשרפו, וזה הספר "לקויטי

מוֹהַרְי"וּ יְהִיָּה נִדְפָס וַיִּתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָם :

אות קע

ד, כְּשֶׁתְּבַתִּי לְפָנָיו זֶה הַסֵּפֶר הַקְדוּשׁ שֶׁנִּשְׁרַף עַל-פִּי פְקַדְתּוֹ כְּנִי"ל, עָנָה וְאָמַר בְּעֵת שֶׁתְּבַתִּי לְפָנָיו : אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מָה שֶׁאַתָּה כּוֹתֵב וְכוּ'. הַשְּׂבָתִי לֹא בְּהַכְנַעַת הַלֵּב : בּוֹדְאֵי אֵינִי יוֹדֵעַ כָּלֵל. הַשֵּׁיב : אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מָה שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ ("דִּיא וַוִיִּסְט גָּאָהַר נִיט וַוִיִּסְט נִיט") :

אות קעא

ה, עוֹד הָיָה לוֹ סֵפֶר אֶחָד שֶׁהוּא גְבוּהָ עוֹד יוֹתֵר וַיּוֹתֵר אֶפְלוּ מֵהַסֵּפֶר הַנִּשְׁרַף וְהוּא סֵפֶר הַגְּנוּזִי. וְאָמַר שֶׁאֶפְלוּ גּוֹפּוֹ סֵלֶק כְּשֶׁכָּתְבוּ. וְאוֹתוֹ הַסֵּפֶר לֹא שֶׁזָּפְתּוֹ עֵין. וְאָמַר שֶׁהוּא בְּחִינַת רִזִּין דְּרִזִּין (כְּלוּמַר אֶצְלוּ, נִגְדַּד שְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁהוּא מְגַלֶּה). וְאָמַר שֶׁמְשִׁיחַ יִגִּיד עַל זֶה פְּרוּשׁ. וְסֵפֶר הַגְּנוּזִי הַזֶּה כָּבֵר הָיָה נִגְמַר אֶצְלוּ בְּתַחֲלַת שְׁנַת תַּקְס"ו, הֵינּוּ חֲמִשׁ שָׁנִים קִדְּם הַסְּתַלְקוּתוֹ. וְעַתָּה, עֲמֹד וְהִתְבּוֹנֵן לְאֵיזָה דְּרָגָא הִגִּיעַ אַחֲרֵי-כֵן, כִּי מַעוֹלָם לֹא עֲמַד עַל מְדֻרְגָה אַחַת עַד הַיּוֹם שֶׁנִּסְתַּלַּק, וּמִמֶּשׁ בְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה הַשִּׁיג חֲדָשׁוֹת לְפִי מְדֻרְגָתוֹ הַנוֹרָאָה מְאֹד. וְהֵבֵן מְאֹד מְאֹד, כִּי מַעֲלַת גְּדֻלַּת סֵפֶר הַגְּנוּזִי לִית מַחְשָׁבָה תַּפְיִסָּא בֵּה כָּלֵל, וּמְשִׁיחַ יִגִּיד עַל זֶה פְּרוּשׁ. וַיַּמְעַתָּה תִּתְבּוֹנֵן וַיִּתְשַׁעַר בְּדַעְתָּךְ גְּדֻלָּתוֹ וְכוּ' וְכוּ' :

אות קעב

ו, עַל הַסֵּפֶר הַנִּי"ל שֶׁנִּשְׁרַף אָמַר, שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ דָּבָר, כִּי-אִם צְדִיק גְּדוֹל חָד בְּדָרָא, וְגַם שֶׁיְהִיָּה חָכָם בְּכָל הַשְּׂבָעָה חֲכָמוֹת :

אות

קעג

ז, וְגַם אֲנָכִי שְׁמַעְתִּי כְּבָר מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר עַל הַסֵּפֶר הַנִּי"ל, שְׁצַדִּיק לְבַד
לֹא יָבִין בּוֹ דְבָר, וְכֵן חָכֶם בְּלִבָּד לֹא יָבִין אוֹתוֹ גַּם-כֵּן, כִּי-אִם צַדִּיק וְחָכֶם.
הֵינּוּ שְׂיִהְיֶה צַדִּיק גְּדוֹל מְאֹד וְגַם חָכֶם בְּכָל הַשְּׁבָעָה חֲכָמוֹת. אָבֵל אֶף-עַל-
פִּי-כֵן, עַל-כָּל-פָּנִים, יִמָּצֵא מִי שְׂיָבִין בּוֹ. אָבֵל הַסֵּפֶר הַגְּנוּז שֶׁהוּא בְּחִינַת
רְזִין דְּרָזִין אֲצֵלוֹ, זֶה הַסֵּפֶר לֹא רָאִתְהוּ עֵין בְּעוֹלָם. וְאָמַר שְׂבָזָה הַסֵּפֶר לֹא
יָבִין בּוֹ שׁוֹם אָדָם בְּעוֹלָם כָּלֵל, רַק שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר שְׁמַשִּׁיחַ יֹאמַר עָלָיו
פְּרוֹשׁ

אות

קעד

ח, הַסֵּפֶר הַשְּׁנִי הַנֶּשְׂרָף הָיָה בּוֹ אַרְבָּעָה חֻלְקִים. הַסֵּפֶר הַנִּי"ל מְסַרְוֹ תַּחֲלָה
לְיַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְצִוָּה עֲלֵיהֶם לְנַסֵּעַ בְּעִירוֹת וְלוֹמַר בְּכָל עִיר
וְעִיר מְעַט מִזֶּה הַסֵּפֶר. וְגַם צִוָּה עֲלֵיהֶם לְקַח אֵיזָה קוֹנְטְרָסִים מִכְּתָב-יָד
שֶׁל הַתּוֹרוֹת שְׁגֵלָה, שְׁנַדְפְּסוּ בְּסֵפֶר לְקוּיֵי מוֹהַר"ן, וַיִּשְׁאִירוּ בְּכָל עִיר אֵיזָה
דְּפִין מֵהֶם, כִּי אִזּוֹ לֹא נִדְפְּסוּ עַדִּין שׁוֹם סֵפֶר מְסַפְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים. וְעוֹד יֵשׁ
בְּעֵינֵינוּ זֶה שֶׁל שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנִּי"ל כַּמָּה סְפוּרִים (וְזֹאת הָיָה בְּשֵׁנַת תַּקְסִיּוֹ
בְּקִי"ץ):

אות

קעה

ט, הַסֵּפֶר שֶׁהוֹלִיכּוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הַנִּי"ל הָיָה הַהֶעֱתָקָה שְׁלִי, מֵהַשְּׁהֶעֱתָקְתִּי
סֵפֶר הַקְּדוֹשׁ הַנִּי"ל כְּנִי"ל. הַסֵּפֶר שֶׁנֶּשְׂרָף אָנוּ מְכַנְּיָן בְּשֵׁם סֵפֶר הַשְּׁנִי, כִּי כָּל
אֵלוֹ הַסֵּפְרִים שְׁנַדְפְּסוּ הֵם בְּחִינַת סֵפֶר הָרֵאשׁוֹן, כִּי כָּלֵם הֵם בְּחִינַת נִגְלָה
שְׁלוֹ (אֶף-עַל-פִּי שְׁאֲצַל כָּל הָעוֹלָם כֵּלּוֹ הוּא גְבוּהָ יוֹתֵר מִרְזִין דְּרָזִין, כִּי כָּל
תַּבָּה וְתַבָּה שֶׁל סֵפְרֵינוּ שְׁנַדְפְּסוּ הִיא מְלָאָה סוּדֵי סוּדוֹת וְרָזִין דְּרָזִין עַד אֵין
סוּף כַּמּוּבָן לְמִשְׁכִּיל, אַךְ אֲצֵלוֹ ז"ל הָיָה כָּל זֶה בְּחִינַת נִגְלָה). וְהַסֵּפֶר שְׂצָזָה
לְשָׂרָף כְּשֶׁהָיָה בְּלַעַמְבָּרְג, זֶה הוּא סֵפֶר הַשְּׁנִי, וְהִיא בְּחִינַת רְזִין שְׁלוֹ. וְזֶה
הַסֵּפֶר הַשְּׁנִי הֶעֱתָקְתִּי לְפָנָיו בְּשֵׁנַת תַּקְסִיּוֹ, וְהַהֶעֱתָקָה שְׁלִי נָתַן בְּיַד שְׁנֵי
אֲנָשִׁים לְהוֹלִיךָ בְּעִירוֹת וְלוֹמַר בְּכָל עִיר מְעַט מֵהַסֵּפֶר הַזֶּה כְּנִי"ל. וְהַשְּׂבִיעַ
אוֹתָם אִזּוֹ שֶׁלֹא יִגְלוּ הַדְּבָר לְשׁוֹם אָדָם. וְעוֹד הָיָה לוֹ סֵפֶר שְׁלִישִׁי וְהוּא סֵפֶר
הַגְּנוּז שֶׁלֹא נִגַּע בּוֹ שׁוֹם יָד אָדָם וְלֹא שְׁזַפְתּוּ עֵין, וְהוּא בְּחִינַת רְזִין דְּרָזִין
שְׁלוֹ. וְגַם זֶה הַסֵּפֶר כְּבָר הָיָה נִגְמָר בְּשֵׁנַת תַּקְסִיּוֹ בְּתַחֲלָתוֹ, כִּי אִזּוֹ סֵפֶר לְפָנָי
כָּל זֶה.

ועתה בוא וראה והבן מה השיג אחר-כך, כי כבר התפאר כמה וכמה פעמים שהוא אינו עומד על מדרגה אחת לעולם, ואמר, שאם היה יודע שעומד היום על מדרגה של אתמול אינו צריך את עצמו כלל, ובכל פעם אמר שאינו יודע כלל מחמת שרצה להשיג יותר ויותר. ועתה בין תבין את אשר לפניך, עד היכן עצמו השגותיו, כי חי אחר-כך חמש שנים רצופים, גם היו לו יסורים קשים ועצומים אחר-כך, והיה בכל העירות והטלטולים של נסיעות נאורייטש אחר-כך, וגם בבראד ולעמברג היה אחר-כך, שעל ידי כל זה פעל ועשה הרבה מאד והשיג הרבה מאד. ומי שיש לו מח בקדקדו יוכל להתנוצץ לו איזה התנוצצות על-ידי-זה מגדלת רבנו ז"ל, אשר לא היה דגמתו בעולם:

קעו

אות

י, כשמסר הספר הנ"ל ליד שני האנשים הנ"ל, ואנכי לא ידעתי מזה כלל, כי עשה הדבר בהסתתר גדול ולא ידע שום אדם מזה. אחר-כך באתי לפניו בתחלת קיץ תקס"ו, ואמר לי, אני זכיתי אותך במצוה במה שנתתי לך לכתב ספר הנ"ל. ואמר הספר שלך כבר התחיל לעשות עבדא בעולם:

קעז

אות

יא, והזהיר אותי אז להתפלל על היילד היקר שלו שלמה אפרים ז"ל, כי היה לו חלי ההוסט [שעול] אז, והזהיר אותי מאד להרבות בתפלה עבורו. ואמר, ידעתי כשמסרתי זה הספר ליד האנשים הנ"ל שיקחו עצמם ויתגברו על התינוק הזה (הינו המקטרגים), וגם האיש שמסרתי הספר הנ"ל לידו (הינו אחד משני אנשים הנ"ל), הזהרתיו מאד מאד בעת שמסרתי לידו הספר, למען השם שיהיה נזהר להתפלל ולהעתיר על התינוק הנ"ל. ובעוונותינו הרבים התגבר הקטרוג עד שנסתלק באותו הקיץ התינוק

אות

קעח

יב, בַּאוֹתוֹ קִיץ שָׁלַח אוֹתִי לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ ז"ל, לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ דְּזִרְיִן, סְמוּךְ לַפְּטִירָתוֹ עִם הַקּוֹיטֵל, שְׂיַקַּח בְּדַעְתּוֹ אֵלָיו הַשְּׂמוֹת שְׂרָשָׁם שֶׁם כְּדֵי שְׂיַהֲיֶה לּוֹ טוֹבָה לְעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לָבוֹא אֵלָיו מִיַּד אַחַר הַסְּתַלְקוּתוֹ. וְכֵן הָיָה שֶׁבָּא אֵלָיו תַּכְף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַנָּיִל:

אות

קעט

יג, כְּשֶׁבָּא מְלַעַמְבֶּרֶג אָמַר: אֲנִי דוֹמָה כְּמוֹ חוֹנֵי הַמַּעְגָּל שְׂיִשָּׁן שְׁבָעִים שָׁנָה (תַּעֲנִית כ.ג.), וְהֵייתִי סְבוּר שְׁכֶבֶר שְׁכָחוּ אוֹתִי, וּבְבוֹאֵי לְוַאֲרָנְיוּיָצַע קִפְץ אַחַד מֵאַנְשֵׁינוּ אֶצְלֵי תַּכְף כְּשֶׁרָאָה אוֹתִי, וְהוּא הָיָה מְחַיֶּה אוֹתִי מִמָּשׁ:

אות

קפ

יד, הַדְּבַר הָיָה דוֹמָה כְּמוֹ מִי שְׂיִשׁ בּוֹ צָרָךְ גָּדוֹל לְהַעוֹלָם וְכוּ', וְחָטְפוּ אוֹתוֹ וְהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּחֶדֶר - שֶׁב כָּאן. שְׁלַקְחוּ אוֹתִי וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתִי עַל עֲלֵיָהּ הַגִּי אוֹ הַד' הַגְּבוּהָ מְאֹד וְכוּ'. הֲלֹא הֵייתִי דוֹמָה כְּמוֹ סוֹחֵר הַיּוֹצֵא לְשׁוּק וַיֵּשׁ לוֹ כְּמָה דְּבָרִים לַעֲשׂוֹת, וְלַחֲטוֹף מִשָּׂא-וּמַתָּן זֶה וְזֶה וְכוּ'. אֶפְלוּ כְּשֶׁאָמְרוּ לִי שְׂאֲנִי צָרִיךְ לְנוּחַ וְלַפּוֹשׁ עֲצָמִי, לֹא הָיָה נִכְנָס בְּאֲזָנַי מֵהָ הִיא מְנוּחָה וּנְפִישָׁה, כִּי צָרִיכִין רַק לַעֲשׂוֹת תְּמִיד תְּמִיד, וְעַתָּה אֲנִי צָרִיךְ לְשָׁמֵר עֵת הָאֲכִילָה וְשָׁנָה וְכִיּוֹצֵא מְחַמַּת הַחוֹלְאָת:

אות

קפא

יד-ב, הָיָה לִי גוּף יָפֵה שֶׁלֹּא הָיָה תּוֹבֵעַ וְדוֹחֵק עֲצָמוֹ כְּלָל. עֲכָשׁוּ אֲנִי צָרִיךְ לְשָׁמֵר אֶת הָעֵת שֶׁל הָאֲכִילָה וְכוּ'. וְהִיסוּרִים שֶׁהָיוּ לִי שֶׁם אֵין לְבָאָר, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִחַ יְסוּרִים, גַּם קִבְּלֵתִי רַפּוּאוֹת וְהֵייתִי שׁוֹתֶה חִינָא [רַפּוּאָה לְקַדְחַת מִלְרָיָה]. וְשֶׁם בְּמַדִּינַת חִינָא [סִין] כּוֹפְרִים לְגַמְרִי וְאוֹמְרִים לִית דִּין וְלִית דִּין, וְכִיּוֹצֵא שְׂאָר הַרַפּוּאוֹת מִמְקוֹמוֹת הָאַחֲרִים שְׂיִשׁ שֶׁם שְׂאָר אֲפִיקוֹרְסוֹת, וְכִשְׁבָּא כָּל זֶה בְּתוֹךְ מַעֵי נַעֲשֶׂה מְזָה מֵהָ שְׂנַעֲשֶׂה. כִּי הָיָה צָרִיךְ

שְׁיבֹא הַסַּם הַבָּא מִשָּׁם בְּמַעְיוֹ כְּדִי לְהַכְנִיעַ כְּפִירוֹת הַנִּי"ל, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשָׂאָר סַמִּים (מִזֶּה יוּכַל הַמְּבִין לְהַבִּין קֶצֶת עֵסְקוֹ בְּרִפּוּאוֹת, מִלְּבַד שְׂאָר סוּדוֹת נִשְׁגָּבוֹת שֶׁהֵיוּ בְּכָל דְּרָכָיו וְהִנְהִיגוּתָיו. אָבֵל עַל שְׂאָר הָעוֹלָם הַזֶּהִיר מְאֹד בְּדֶרֶךְ עֲצָה טוֹבָה לְהִתְרַחֵק מִרִּפּוּאוֹת וְדֹאקְטוֹרִים):

קפב

אות

טו, פֵּעַם אַחַת אַחַר שְׂבָא מְלַעַמְבֶּרֶג אָמַר: אֲנִי עֹשֶׂה "כְּגִמְלָה עָלַי אֲמוֹ" (תהלים קל"א):

קפג

אות

טז, בְּקִיץ תַּקְסִ"ח בָּא מְלַעַמְבֶּרֶג לְבֵיתוֹ לְבָרְסֵלָב בְּיוֹם רִאשׁוֹן פְּרֻשֶׁת בְּלָק, וְשָׁבַת בְּדֶרֶךְ בְּקֵהֶלֶת-קֹדֶשׁ יְאֵנוֹב. גַּם בְּנִסְיַעְתּוֹ מְלַעַמְבֶּרֶג נָסַע דֶּרֶךְ בְּרֵאד וְנִתְמַהֵמָה שָׁם אֵיזָה זְמַן בְּעֶרְךָ שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת. וְהִדְאֶקְטוֹרִים אָמְרוּ שֶׁקָּשָׁה לוֹ מְאֹד לְנַסֵּעַ מִחֲמַת כְּבֹד הַחוֹלְאֵת שָׁלוֹ, וְשָׂאִי אֶפְשֶׁר לוֹ לְסַע כִּי-אִם פְּרָסָה אַחַת בְּיוֹם. וְהוּא לֹא חָשׂ עַל זֶה, וְנָסַע בְּזָרִיזוֹת גְּדוֹל כַּמָּה פְּרָסָאוֹת בְּיוֹם אֶחָד כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים הַזָּרִיזִים. וּבְיוֹם רִאשׁוֹן שְׂבָא לְבֵיתוֹ נָסַע בְּהַשְׁכָּמָה מִקֵּהֶלֶת קֹדֶשׁ יְאֵנוֹב שְׁשֻׁבַת שָׁם. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת לֹא יָשָׁן כְּדָרְכוֹ. וּבִבְקָר כְּשֶׁהָאִיר הַשַּׁחַר נָסַע מִשָּׁם בְּזָרִיזוֹת עַד שְׂבָא לְבֵיתוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל. וְגַם אַחֲרֵי-כֵן בְּבֵיתוֹ הָיָה מִתְנַהֵג בְּעִנְיָן אֲכִילָתוֹ שֶׁלֹּא כְּפִי דַעַת הִדְאֶקְטוֹרִים, כִּי רָאָה שֶׁאֵין בָּהֶם מִמֶּשׁ, כְּאֶשֶׁר הוֹדוּ לוֹ בְּעֶצְמוֹ בְּפֶה מְלֵא. וְהָאֶרֶץ לְסַפֵּר בְּזֶה וְהַזֶּהִיר מְאֹד לְבָלֵי לַעֲסֵק בְּדֹאקְטוֹרִים וּרִפּוּאוֹת כָּלֵל כְּמִבְּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר (שיחות הר"ן נ'):

קפד

אות

יז, בְּהֵיוֹתוֹ בְּלַעַמְבֶּרֶג מָסַר הַסַּפֵּר לְקוּיטֵי מוֹהֲרִ"ן לִיד אִישׁ אֶחָד שְׂבָא אֲלוֹי מִמַּעַדְוֵעֵדִיוּקָע, וְצִוָּה לְהָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיִּסַּע לְמַדִּינַתְנוֹ לְהַדְפִּיס הַסַּפֵּר, וְכֵן עָשָׂה. וּבַתְּחִלָּה חָקַר בְּדַעְתּוֹ וְהִתְיַשֵּׁב הִרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה, כִּי בִּשְׁנַיִם הַקּוֹדְמִים

היינו נזְהָרִים לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר הַכְּתָבִים שֶׁל תּוֹרָתוֹ בְּפָנֵי הָעוֹלָם, אָדָּא אַחַר-כֵּן צָוָה עָלַי לְהַעֲתִיקֶם כְּסֵדֶר. הֵינּוּ, כִּי בְּתַחֲלָה הָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלֵי הַתּוֹרוֹת בְּקוֹנְטֵרְסִים מְפֹזְרִים שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, וְאַחַר-כֵּן בְּשֵׁנֶת תַּקְסִ"ה צָוָה עָלַי לְהַעֲתִיקֶם כְּסֵדֶר וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶם כְּרֶדֶךְ. וְהִזְהִיר אוֹתִי לְהִזְדַּרֵּז בְּזֶה. וְהִשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הָיָה בְּעֶזְרִי, וְהַעֲתִיקְתִּיו יָפָה כְּסֵדֶר. וְהִבֵּאתִי לְפָנָיו הַקּוֹנְטֵרְסִים וְהוֹטְבוּ בְּעֵינָיו מְאֹד. וְאַחַר-כֵּן נָתַתִּי אוֹתָם לְאֶמֶן הַכּוֹרֵךְ פֶּה בְּרִסְלָב לְכַרְכֶּם יָפָה, וְזֶה הָיָה בְּיוֹם שֶׁשִּׂי עָרַב שֶׁבֶת-קֹדֶשׁ, וְהִכְרַחְתִּי לַעֲמֹד עַל הָאֶמֶן לְשֹׁמֵר בְּעַת הַכְּרִיכָה שֶׁלֹּא יִשְׁלֹטוּ בּוֹ יְדֵי זָרִים. וְאַחַר-כֵּן שָׁלַח רַבֵּנוּ ז"ל אִישׁ מְאֻנְשֵׁי שֶׁיַּעֲמֹד עַל הָאֶמֶן לְשֹׁמֵר, כְּדֵי שֶׁאֲנֹכִי אֲבֹא לְפָנָיו לְדַבֵּר עִמּוֹ. וְתַכְף בְּאֵתִי לְפָנָיו וְדַבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה וְהַחֲיָה אוֹתִי מְאֹד. וּבֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁמַּעֲתִי הַתַּחֲלַת הַתְּגָלוֹת הָעֲנִין שֶׁל הָעֲשָׂרָה קַפִּיטָל תְּהֵלִים שֶׁהֵם תַּקּוּן לְמַקְרָה לִילָה חֹס וְשָׁלוֹם. וְאִזּוּ מַחֲמַת עֵסֶק זֶה נִמְנַע מִלִּישׁוֹן בְּאוֹתוֹ הָעָרַב שֶׁבֶת, רַק דַּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה בְּתַחֲלָה כְּשֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, וְאַחַר-כֵּן קָם מִמִּטָּתוֹ וַיֵּשֶׁב אֶצֶל הַשְּׁלַחַן בְּבֵיתוֹ הַגָּדוֹל, וְדַבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה וְעַם כָּל הָעוֹלָם עַד פְּנוֹת הַיּוֹם, מֵה שֶׁדַּרְכּוֹ הָיָה תְּמִיד לִילָד לְמַרְחֵץ סְמוּךְ אַחַר חֲצוֹת, וְעַכְשָׁיו יֹשֵׁב וְדַבֵּר עִמָּנוּ עַד סְמוּךְ לְעָרַב. וְאָמַר אִזּוּ, כִּפְמָה קָשָׁה לְהִיּוֹת מְנַהֵיג (שְׁקוֹרִין "גִּיטָר יְהוּדִי"). כִּי הֲלֹא זֶה הַדַּבֵּר שֶׁכּוֹרְכִין הַסֵּפֶר נִדְמָה לָכֶם שֶׁהוּא דַבֵּר קָטָן, כִּפְמָה וְכִפְמָה עוֹלָמוֹת תְּלוּוִיִּים בְּזֶה (וְכוֹנְנָתוֹ הָיָה נִרְאָה בְּזֶה, שֶׁהוּא מְכַרְח לִשְׂא עָלָיו עֲנִין הַתַּקּוּן הַזֶּה הַנֶּעֱשֶׂה עַל-יְדֵי כְּרִיכּוֹת הַסֵּפֶר גַּם-כֵּן). וְנִגְמַר כְּרִיכּוֹת הַסֵּפֶר בְּשִׁבּוּעַ שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ בְּיוֹם חֲמִישִׁי. וּבְכָל אוֹתוֹ הַשִּׁבּוּעַ דַּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵעֲנִין שְׁמִחָה, וְחִזַּק אוֹתִי הַרְבֵּה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה תְּמִיד, וְאָמַר: הֲלֹא הַחוּלָה שֶׁמְטַל עַל עַרְשׁ דְּוֵי מַחֲזָקִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ שֶׁלֹּא יִתְרַשֵּׁל וְלֹא יִתְעַצֵּב, רַק יִתְחַזַּק בְּכָל מִינֵי הַתַּחֲזָקוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל הַחוּלָה לָשׁוּב לְאֵיתָנוּ עַל יְדֵי הַתַּחֲזָקוֹת בְּעֵצְמוֹ. וְעוֹד דַּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵעֲנִין זֶה בְּכָל יוֹם. וּבְיוֹם חֲמִישִׁי נִגְמַר כְּרִיכּוֹת הַסֵּפֶר, וְהִבֵּאתִיו לְפָנָיו מְכַרְךְ. עֲנֵה וְאָמַר: עֲדִין אֵין אֶתָּה בְּשִׁמְחָה? יִהְיֶה זָמַן שֶׁתִּדַּע גְּדֻלָּתִי. וְאִזּוּ גָלָה לִי מֵעֲנִין הַסֵּפֶר הַנִּי"ל שִׁישׁ לוֹ, שֶׁהוּא הַסֵּפֶר שֶׁזְכִּיתִי לְהַעֲתִיקוֹ וְאַחַר-כֵּן צָוָה לְשַׂרְפוֹ. וַיֵּשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה לְסֵפֶר, וּמַעֲט נִרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחַר (לְעִיל קַס"ט). וְעִין עוֹד הַשִּׁיף לְזֶה בְּסֵפֶר יְמֵי נְתָן (יְמֵי מוֹהַרנ"ת אִי-י"א, כ"ו):

נסיעתו וישיבתו באומאן

א, שְׁנַת תְּקִיָּע לַיִל שֶׁבֶת ראש-חֹדֶשׁ אֵיר, הִיְתָה שְׂרָפָה גְדוֹלָה בְּבִרְסָלָב וְנִשְׂרָף גַּם בֵּיתוֹ. אַחֲר־כֵּן, בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שְׁאַחַר שֶׁבֶת נִסַּע לְאוּמָאן. כִּי מִקֹּדֶם, בְּשָׁבוֹעַ הַקּוֹדֶמֶת, שָׁלַח אִישׁ אֶחָד לְקַבֵּעַ לוֹ שֵׁם דִּירָה בְּבֵית רַנִּינָה. וְרֵאִינוּ יְשׁוּעַת הַשֵּׁם, שֶׁמִּכּוֹן מִמֶּשׁ בְּשָׁבוֹעַ הַקּוֹדֶם שָׁלַח אֶת הַשְּׁלִיחַ הַנִּי"ל, וּבְיוֹם רֵאשׁוֹן תִּתְּכֶן אַחֲרֵי הַשְּׂרָפָה בָּא שְׁלִיחַ שִׁיסַּע לְשֵׁם כִּי הֵם מְרַצִּים לְקַבְּלוֹ שֵׁם. וְנִסְעֵתִי גַם-כֵּן עִמּוֹ.

בְּדֶרֶךְ פָּגַע בְּנוֹ רַבִּי מֵאִיר מְטַעֲפֵלִיק וְהוּא הָיָה הַשְּׁלִיחַ הַרֵאשׁוֹן הַנִּי"ל, וְיָרַד רַבִּי מֵאִיר מִהַעֲגָלָה שְׁלוֹ וְעָמַד עַל הַעֲגָלָה שְׁלָנוּ וְדָבַר עִמּוֹ רַבְּנוּ ז"ל. וְסִפֵּר רַבִּי מֵאִיר לְרַבְּנוּ ז"ל, אֵיךְ הֵם מְרַצִּים לְקַבְּלוֹ שֵׁם, וְשֵׁשׁ הֵיא דִירָה יָפָה מְאֹד. עָנָה וְאָמַר, הֲלֹא הִכֵּל שְׁלָנוּ. כִּי חִיָּב אָדָם לומר בְּשִׁבְלֵי נְבִרָא הָעוֹלָם, כִּי נוֹסַע כָּאן נַחְמֵן וְנִתֵּן, וְאִם-כֵּן הִכֵּל שְׁלָנוּ. וְצָוָה שֶׁלֹּא לְדַבֵּר מְזֵה, וְאָמַר, הֲלֹא רַבִּי מֵאִיר מְדִיק בְּשִׁמְאָה. וְאָמַר שֶׁתִּתְּכֶן בְּנִסְעוֹ מִבְּרִסְלָב בָּא עַל דַּעְתּוֹ זֹאת וְנִכְנַס בְּלִבּוֹ מְאֹד, אֵךְ לֹא רָצָה לְדַבֵּר מְזֵה, רַק עַל-יַדֵּי רַבִּי מֵאִיר שֶׁפָּגַע בְּנוֹ עַל-יַדֵּי-זֶה גָּלָה זֹאת, כִּי זֶה בְּחִינּוֹת נִסְתָּרוֹת, כִּי הֵם סִתְּרֵי הַנְּהַגוֹתָיו.

וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: כֵּן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם וְכוּ'. וְאָמַר אֵךְ בְּדֶרֶךְ צָחוּת: אִם הָיוּ אוֹמְרִים לְאַחַד רַבִּי נַחְמֵן-נִתֵּן. וְדָבַר אֵךְ מַעֲנִין קְדוּשָׁה, וּפְשֻׁט יָדוֹ כְּמוֹ בְּשַׁעַת הַקְּדוּשָׁה שְׁאוּחֲזִין הַפּוֹס, וְאָמַר, זֶה הַקְּדוּשָׁה יְהִיָּה נַעֲשֶׂה בְּבֵית שְׁלֹא הַזְכִּירוּ שֵׁם בְּשׁוֹם פְּעַם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְאָמַר אֵךְ עֲנִין הַנְּדַפֵּס בְּסִפְרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת הַמֵּתַחִיל: הַפְּלִיג מְאֹד בְּגִדְלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְכוּ' (שיחות הר"ן ג')

ב, כְּשִׁיִּצָא מִבְּרִסְלָב עָנָה וְאָמַר: גַּם מִחֲמַת זֶה נִכּוֹן מְאֹד מֵהַ שְׁנִסְעֵתִי מֵהֵם, כִּי אֵינוּ נִכּוֹן שֶׁהֵם יְהִיוּ בְּצַעַר וְאֵנִי בְּשִׂמְחָה. כִּי בְּשִׂמְחָה אִם לֹא הִיְתָה נִשְׂרָף רַק הֵם בְּעִצְמוֹן, הִיְתָה מִכְרָח לְהַצְטַעַר עִמָּהֶם. כִּי מִחֲמַת שִׁישׁ לִישְׂרָאֵל צַעַר כְּזֶה, גַּם אֵנִי מִכְרָח לְסַבֵּל עִמָּהֶם לְהַצְטַעַר עִמָּם בְּצָרוּתָם. אֲבָל עִכְשָׁו שְׁגַם בֵּיתִי נִשְׂרָף, וּבּוֹדָאִי אֵנִי צָרִיךְ לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, וְצָרִיכִים דִּיקָא שְׂמִיחָה גְדוֹלָה מְאֹד, הֵינּוּ לְהַתְּגַבֵּר בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד, וְעַל-כֵּן אֵין נִכּוֹן שְׂאֵהִיָּה עִמָּהֶם, כִּי הֵם שְׂרוּיִים בְּצַעַר וְאֵנִי אֵהִיָּה בְּשִׂמְחָה. וְהֵבֵן הַיֵּטֵב.

אַחֲר־כֵּן אָמַר לֹא מִבְּעֵיָא מְעוֹת, הֵינּוּ הַפְּסִד מְמוֹן, בּוֹדָאִי אֵנִי מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה, כִּי: "עוֹר בְּעַד עוֹר וְכֹל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ" (איוב ב'), אֲבָל אֲפֹלוּ כְּשֶׁנִּפְקַד אֲצִלִי נַפְשׁ חַס וְשְׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִשְׁמְרֵהוּ מֵהַיּוֹם וְלְהַבָּא, גַּם-כֵּן הוּא מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה, עַד שֶׁכָּל עֲנִינֵי אֲבִלוֹת שֶׁצָּרִיכִין לְנַהֵג, כְּגוֹן בְּכִיָּה וְכוּ' הוּא צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ עִצְמוֹ לְזֶה, כִּי יֵשׁ לוֹ שְׂמִיחָה גְדוֹלָה אֵךְ, וְהִכֵּל שְׁוֵה אֲצִלוֹ כְּאֵלוֹ לֹא הָיָה כָּלֵל בְּעוֹלָם. הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִשְׁמְרֵהוּ

אות

קפז

ג, קדם שִׁיבָא מִבְּרִסְלָב לְאוּמָאן לְהִסְתַּלַּק שָׁם, בָּעַת שִׁיבָא מִפְּתַח הַבַּיִת וְלַחוּץ לְעֹלֹת עַל הָעֵגְלָה, עָמַד אֶצֶל הַמְּזוּזָה וְהִנִּיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה. עָנָה וְאָמַר לְהַעֲוֹלָם: תִּרְאוּ לְהַתְקַבֵּץ יַחַד וּלְהַתְפַּלֵּל יַחַד, כִּי אִם תִּתְפַּלְלוּ בְּכֹנֶנֶה אוֹלֵי תוֹכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ אוֹתִי לְכָאן עוֹד הַפְּעַם:

אות

קפח

ד, כְּשֶׁנִּסְעֵתִי עִמּוֹ לְאוּמָאן בְּסוּף יָמָיו, וְדַבֵּר עִמִּי עַל הָעֵגְלָה דִּבְרֵי תִנְחוּמִין כַּמָּה שְׂיָחוֹת נְאוֹת קְדוֹשׁוֹת מְאֹד הַמְּחִיין אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד. וְהִבְנֵתִי מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים גְּדֹל הַרְחֻמְנוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְסוּף כָּל סוּף יִגְלֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָאֱמֶת וְיִיטִיב אַחֲרֵיתֵנוּ וְכוּ'. אֲזַ עֲנִיתִי וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו בְּהַתְעוֹרְרוֹת הַלֵּב: אָף-עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמַר כְּרָצוֹנוֹ ("גָּאֵט וְוַעֲט פֶּאָרְט אוֹיֶס פִּירִין"). הַשִּׁיב לִי בַלְשׁוֹן תִּמְיָהָה: מַה הוּא זֶה שְׂאֵתָה אוֹמֵר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמַר? הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר תִּמְיָד ("וֹוַאֶס אִיז עַר וְוַעֲט אוֹיֶס פִּירִין? גָּאֵט פִּירְט תִּמְיָד אוֹיֶס"):

אות

קפט

ה, בְּדַרְךְ, בָּעַת נְסִיעָתוֹ לְאוּמָאן, עָנָה וְאָמַר: אָף עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל תִּמְיָד, וְאִין דוֹר יָתוּם. וְכִמוֹ שְׂאֵמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי, כְּשֶׁאָמַר אֵיזָה תִּנְא "עֲתִידָה תוֹרָה שְׂתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל", עָנָה רַבִּי שְׂמַעוֹן וְאָמַר: "לֹאוּ" (שֶׁבַת קל"ח:), כִּי "בְּזָהָר דָּא יִפְקוֹן מִן גְּלוּתָא" (זוהר נשא קכד:), "כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זְרַעוֹ". וְעַל-כֵּן עָמַד עֲצָמוֹ עַל-זֶה הַפְּסוּק, וְגִלָּה אֲזַ הַסוּד הַנְּדָפֵס בְּלִקוּטֵי א' בְּתַחֲלָתוֹ, עֵין שָׁם מְגִדְלַת רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי. עֲנִיתִי וְאָמַרְתִּי לוֹ, רַבִּי שְׂמַעוֹן יֵשׁ לוֹ גַם-כֵּן בּוֹדָאִי הַנְּאָה מְזָה, הִינּוּ מְזָה הַחֲדוּשׁ הַנֶּפְלֵא. הַשִּׁיב הֵן. אַחַר-כֵּן עָנָה וְאָמַר, רַבִּי שְׂמַעוֹן בָּעֲצָמוֹ הוּא

עֲנֵנוּ אַחֵר, כִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא יְעִיר וְיִקְדִישׁ מִן שְׁמִיָּא גִיחִיתִי (דנִיאל ד')
כַּנְדָּפָס שָׁם. וְעִכְשָׁו יֵשׁ יְנִיחַל נִוְבַע מִיְקוֹר חִיְכְּמָה (מִשְׁלֵי י"ח) שְׁאַפִּילוּ
הַעִיר וְקִדִישׁ צְרִידָה גַם כֹּן לְקַבֵּל מַשָּׁם וְהִבּוּ. גַּם כָּבֵר נִשְׁמַע שְׁאַמֵּר עַל עֲצָמוֹ
שְׁהוּא נָהָר הַמְטֵהָר מְכָל הַכְתָּמִים:

אות קצ

ו, בְּדֶרֶךְ נִסְיַעְתּוֹ קִדְּם שְׁנַכְנַס לְאוּמָאן, סְמוּךְ לְעִיר, סֵפֶר מַעֲשֵׂה מִהַבְּעַל
שֵׁם-טוֹב ז"ל: שְׁפַעַם אַחַת בָּא הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל לְאַיְזָה מְקוֹם, וְהָיָה שָׁם
בְּמֶרֶה שְׁחוּרָה וְעֲצָבוֹת גְּדוֹל מְאֹד, וְהַכִּירוּ בּוֹ שְׁיֵשׁ לוֹ מֶרֶה שְׁחוּרָה. אֵד מִי
יִפְתַּח פִּיו לְשֹׂאֵל אוֹתוֹ עַל זֶה. וְהָיָה כֶּךָ יוֹם וְחֻצִי. אַחֲר־כֶּךָ בְּעָרֵב-שַׁבַּת אַחֵר
חֲצוֹת, צָנָה הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל שְׁיִבְקֶשׁוּ כָּל הָאוֹרְחִים הַנִּמְצָאִים בְּעִיר
לְהַבְיִאֵם אֶצְלוֹ שְׁיֵאכְלוּ עִמּוֹ בְּשַׁבַּת, וְלֹא הָיָה שָׁם הַרְבֵּה אוֹרְחִים רַק מְצָאוּ
שְׁנֵי אוֹרְחִים הוֹלְכֵי רֶגֶל וְהַבְיִאוּם אֵלָיו. אַחֲר־כֶּךָ שְׁמַעוּ שְׁטַעַן עִמָּהֶם
הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל, וְאָמַר רַבְּנֵנוּ ז"ל שְׁאַיִנוּ זֹכֵר הֵיטֵב אֶת הַמַּעֲשֵׂה אֵיךְ
הָיָה. אֵד תַּמְצִית הָעֲנָנוּ הָיָה, שְׁבֹאוֹתוֹ הַמְקוֹם הָיוּ שָׁם נִשְׁמוֹת מִשְׁלֵשׁ
מֵאוֹת שָׁנִים שְׁלֹא הָיָה לָהֶם עֲלֵיהָ, וְכִשְׁבָּא הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל לְשֵׁם
נִתְקַבְּצוּ כָּלֶם אֵלָיו, כִּי הֵם מְצַפִּים תָּמִיד עַל אִישׁ כְּזֶה שְׁיִוָּכַל לְתַקְנֵם,
וּמְחַמֵּת זֶה הָיָה לוֹ עֲצָבוֹת כִּי הָיָה כְּבֵד עֲלָיו עֲנָנוּ זֶה מְאֹד. וְהָעֲנָנוּ הָיָה כִּי
הָיָה בְּלִתֵּי אֶפְשָׁרִי לְתַקְנֵם כִּי-אִם עַל-יְדֵי פְטִירָתוֹ, וְזֶה הָיָה קֶשֶׁה לוֹ מְאֹד.
עַל-כֵּן הָיָה בְּעֲצָבוֹת וְהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֱלוֹ הַשְּׁנִיִּים הַהוֹלְכִים רֶגְלֵי
הַנִּי"ל. וְהֵם הָיוּ צְדִיקִים גְּדוֹלִים מְאֹד וְקִבְּלוּ עַל עֲצָמוֹן מְחֻצָּה, וּמְחֻצָּה נִשְׂאָר
עַל הַבְּעַל שֵׁם טוֹב וְעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוּל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל. וְכַמְדָּמָה שְׁלֹאֵלוֹ
הַשְּׁנִיִּים הַנִּי"ל הַגִּיעַ לָהֶם הַזֶּקַע עַל-יְדֵי-זֶה:

אות קצא

ז, יוֹם ג' חִיִּי תִשְׁרִי שְׁנֵי דְחַל-הַמוֹעֵד סְכוֹת לְעַת עָרֵב שְׁנַת תַּקְעִי"א, נִלְקַח
אֶרוֹן אֱלֹקִים וְנִסְתַּלַּק אוֹר יִשְׂרָאֵל, כְּבוֹד אֲדָמוֹ"ר בּוֹצִינָא עֲלָאָה בּוֹצִינָא
קִדִישָׁא יְקִירָא, אוֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן, מוֹרְנוּ רַבִּי נַחְמָן זִכְרָה צְדִיק וְקָדוֹשׁ
לְבָרְכָה, וְנִקְבֵּר לְמַחְרָתוֹ בְּיוֹם רַבִּיעֵי בְּאוּמָאן בְּמְקוֹם אֲשֶׁר בְּחַר לוֹ בּוֹ
בְּחַיִּים חִיּוֹתוֹ כְּמִבְּאֵר בְּזֶה הַסֵּפֶר סְפוּרֵי דְבְּרֵיו, אֲשֶׁר מְבֹאֵר בָּהֶם בְּפִרוּשׁ
שְׁהוּטֵב בְּעֵינָיו לְשֹׁכֵב בְּאוּמָאן מְחַמֵּת שְׁהָיָה שָׁם קִדוּשׁ הַשֵּׁם הַרְבֵּה מְאֹד
כְּמִפְרָסָם. גַּם עֶקֶר הַסְּתַלְקוֹתוֹ מְחַמֵּת הַקְּדוּשִׁים שְׁנֵהָרְגוּ שָׁם, כְּאֲשֶׁר הַבְּנֵנוּ

מדבריו שספר באומאן, שיש שם רבבות נשמות שהוא צריך להעלותן. גם ביום שני ראשון דחל-המועד הנ"ל שהיה יום אחד לפני הסתלקותו, ענה ואמר אלי: האתה זוכר המעשה שספרתי לך? אמרתי לו: איזה מעשה? השיב לי: המעשה של הבעל-שם-טוב ז"ל, שספרתי לך בעת שנכנסתי לאומאן. השבתי לו: הן. ענה ואמר: זה זמן רב שהסתכלו עלי לתפסני לכאן. שוב ענה ואמר: לא אלפים נשמות כאן, כי-אם רבבות רבבות. גם בלילה שלאחריו ספר גם-כן מענין זה ואמר, שכמה משפטים וכמה קדושים וכו' היו בכאן. ואמר: מה לכם לדאג מאחר שאני הולך לפניכם, אלו אנשים מאנשינו שמתו מקדם היה להם חשש, אבל אתם, מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם לחוש כלל. ומה אם הנשמות שלא הפירו אותי כלל הם מצפים על תקונים שלי, מכל-שכן אתם:

קצב

אות

ח, בהיותו יושב באומאן, היה יושב ומשיח עמנו ואמר, הזכרתם מתי התחלתי לשוח מאומאן? ואמרתי לו, אני זוכר כשקרא את רבי יודל ושאל לו על ענין הסאפייע [גן באומאן]. ענה רבנו ז"ל ואמר, גם אתה אינך יודע ואינך זוכר, כי גם מקדם בנדאי הייתי משיח מזה, ואז כשדברתי עם רבי יודל הייתי אויחז בענין זה ברחוק מקום. ונכנסתי כבר בלמוד זה הרבה מאד. כי אז, כבר הייתה לי יכלת להביא זאת בתוך השיחה שיהיה לה איזה ענין ושיכות. ואמר גם אתם אינכם חכמים, ואתם סבורים שהענין הוא אודות רנ"נ. באמת זה אינו אחד מאלפי אלפים ורבי רבבות מהענין שבא בשבילו. ואמר, שגם בחרף העבר כשדבר שרוצה לנסע על המדינה, עקר פונתו היה להיות נשאר כאן על איזה זמן. ועוד דבר עמנו מזה. מכל זה נשמע שיש לו פונה גדולה ונוראה מאד בזה שבא לאומאן, ושזה זמן רב שהתחיל להשיג ענין זה ושיש לו בזה למוד שלם עמק מאד. וגם בהיותו בברסלב זמן רב קדם שנסע לאומאן, רק שדבר מזה גם אז היה אויחז בלמוד זה ברחוק מקום מאד, מכל-שכן עתה שכבר נכנס לשם. ואי אפשר לציר מזה אפלו מה שנתנוצץ בדעתנו בזה, כי מאד עמקו מחשבותיו בכל מה שעשה, בפרט בענין נסיעתו לאומאן להסתלק שם. עמק עמק מי ?מציאנו:

ט, אָמַר אֱלֹהֵי הַרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְהַצְדִּיק הָאֲמֶת, הַהֲכַנְעָה בְּעֵלְמָא שְׁהִם מְכַנְיַעִין עֲצָמָן קִצָּת לְפָנָיו לִילָךְ אֱלֹהֵי וּלְכַבְּדוֹ, מְזָה בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה תִקּוּן גְּדוֹל מְאֹד בְּמָקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה. כִּי לְפִי גִדְל רִשְׁעָתְס הַגְּדוֹלָה מְאֹד, כְּשֶׁהִם מְכַנְיַעִין עֲצָמָם הַכְּנַעָה בְּעֵלְמָא לְפָנֵי הַצְדִּיק הָאֲמֶת. מְזָה נַעֲשֶׂה תִקּוּן גְּדוֹל מְאֹד. כִּי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם כְּמָה פְּעָמִים: "כִּי גְדוֹל הִ' מִכָּל אֱלֹקִים" (פְּסוּקֵי דְזִמְרָה שֶׁלִּפְנֵי בְרוּךְ שְׂאֵמֵר), וְלֹא נַעֲשֶׂה מְזָה רַעֲשׂ גְדוֹל כָּל-כָּךְ. וְכִשְׁבָּא יִתְרוֹ וְאָמַר: "כִּי עַתָּה יִדְעָתִי כִּי גְדוֹל הִ' (שְׁמוֹת י"ח), "כְּדִין אֲתִיקֵר וְאִסְתַּלַּק שְׂמָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָא וְתַתָּא" (זוּהַר יִתְרוֹ ס ט). כִּי דִיקָא כְּשֶׁבָּא מְרוּחָק כְּזֶה מַעֲמָקֵי הַקְּלָפוֹת, וּמְכַנְיַע עֲצָמוֹ תַּחַת הַקְּדוּשָׁה, מְזָה נִתְעַלָּה וְנִתְגַּדַּל שְׂמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָבֹ. גַם שְׂמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ שֶׁאָמַר לְאַחַד, זֶה אֵין אֲתָה יוֹדֵעַ, שְׂכַשְׂאֲחַד מֵהֶם מְטָה עֲצָמוֹ (הֵינּוּ שֶׁנִּכְנָס אֱלֹהֵי וּמְטָה עֲצָמוֹ אֶל הַקְּדוּשָׁה), אַזִּי מְטִין עֲצָמָן כָּל הַרְקִיעִין ("אִזְ אֵינֶר פּוֹן זֵיִא טִיט זִיד אַבִּיג בִּיגִין זִיד דִּי הֵימְלִין"):

י, אָמַר, מִי שֶׁמְגַלָּה חֲכָמָה חֲדָשָׁה בְּעוֹלָם, הֵינּוּ אֵיזָה חֲכָמָה חִיצוֹנָה מִחֲכָמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, לְסוּף אֵין אַחֲרִיתוֹ טוֹב, וַיֵּשׁ לוֹ מִפְּלָה עַל-יְדֵי אוֹתוֹ הַחֲכָמָה בְּעֲצָמָה שְׂגָלָה. כְּמוֹ שֶׁמְצִינּוּ מִכְּמֵי הָאֲמוֹת שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן קְלָאֲמַבְס שְׂגָלָה אַרְץ אַמְעֵרִיקָא וּלְסוּף מֵת בְּשִׁלְשָׁלוֹת מַחֲמַת זֶה, כִּי מְסָרוּ אוֹתוֹ בְּפָנֵי הַמְּלִךְ מַחֲמַת זֶה כְּמִבְּאָר בְּסַפְרֵיהֶם. וְכֵן כְּמָה חֲכָמִים שְׂלָהֶם, כְּגוֹן זֶה שֶׁהִמְצִיָּא תַּחְבּוּלָה לְהַנְצִיל מְרַעְמִים לְסוּף מֵת עַל-יְדֵי הַרְעָם, וְכֵן אַחַד הִמְצִיָּא אֵיזָה מְרָאָה נִפְלְאָה לְסוּף שָׂרְפוֹ אוֹתוֹ בְּשִׁבִיל זֶה. וְכֵן כְּמָה מַעֲשִׂיּוֹת. וְכֵן אִסִּיקָאֲרֵאֲטִיס רֵאשׁ הַפִּילוֹסוֹפִים הַקְּדָמוֹנִים, לְסוּף הִמִּיתוּ אוֹתוֹ בְּסַם הַמּוֹת מַחֲמַת חֲכָמָתוֹ. וְכֵן כְּמָה וְכְמָה פִּילוֹסוֹפִים שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת, וְהִזָּה לָהֶם מִפְּלָה עַל-יְדֵי-זֶה.

גַם בְּעֵנִינִי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שְׂמַעְתִּי מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ שֶׁאֵינּוּ מְסַכִּים עַל אֱלֹהֵי הַלּוֹמְדִים וְהַגְּדוֹלִים שְׂרוּצִים דִּיקָא לְהִמְצִיָּא חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן אֵיזָה דִּין חֲדָשׁ אוֹ אֵיזָה הִנְהַגָּה חֲדָשָׁה, וְכֹונָתָם אֵינָה עַל הָאֲמֶת לְאֲמִתּוֹ רַק לְהִמְצִיָּא חֲדָשׁוֹת, וְאָמַר שֶׁהִיא תַּאֲוָה אֲצֵל הַגְּדוֹלִים לְהִמְצִיָּא חֲדָשׁוֹת דִּיקָא. וְלֹא הִזָּה דַּעְתּוֹ מְסַכִּים עַל זֶה כָּלָל, כִּי אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהִמְצִיָּא חֲדָשׁוֹת, רַק הָעֵקֶר שִׁיְהִיו כְּוֹנְתָנוּ אֶל הָאֲמֶת לְאֲמִתּוֹ:

יא, פה אומאן יום ששי ערב שבת-קדש פּרשת בחקתי, זה שני שבועות שפא לכאן ועדין הִיה עומד בבית רנ"נ. הִיה מספר ומשיח עמי מענןן יראת השם ואם אני בוכה לפּרקים וכו'. ענה ואמר: הנה אנחנו עתה אצל הקצה והסוף של ישראל במקום שגבול ישראל כלה, כי לכל דבר יש קץ וסוף (פרוש, ואם-כן גם לנו ישראל עם קדוש יש איזה סוף גם-כן, הינו שיש מקום ששם מסים קדשת ישראל, שמשם ולהלאה אין מתפשט קדשת ישראל, ובזה המקום היו רחוקים מאד מהשם יתברך, ועל-כן אמר, שאנו עתה במקום ששם מסים קדשת ישראל), ועל-כן צריכין שמירה גדולה שלא נכשל חס ושלום. אחר-כך אמר לי: אבל אף-על-פי-כן בודאי לא יוכלו לזוז אותנו חס ושלום מקדשתנו, כי אנו תקיפין בדעתנו, ובדעה בודאי לא יוכלו לזוז אותנו לבלבל דעתנו בדעות שטות שלהם. כי בודאי לא יבלבלו כָּלל את דעתנו. כי מצד הנשמה, הינו מצד הדעת, בודאי אנו תקיפים ולא יזיקו לנו כָּלל חס ושלום. רק בעניני חיצוניות, הינו בעניני מאכלים, על זה אנו צריכין שמירה שלא נכשל חס ושלום, ועל זה צריכין שהשם יתברך ישמר אותנו, וצריכין לבקש מהשם יתברך על זה שישמר אותנו

ענה ואמר: בודאי כל מה שנעשה בעולם, אפלו מה שנעשה בין האמות וכל הנהגת מהלכם ומלבושיהם הכל כְּאֶשֶׁר לְכָל, בודאי אין שום דבר נעשה בעולם לבטלה חס ושלום (רק כל דבר יש לו איזה שרש). ואפלו מי שאינו יודע מה נעשה בעולם, אף-על-פי-כן כְּשִׁזְכָּה לעשות רצון הבורא יתברך בודאי הוא טוב מאד, אשרי לו. וצריכין לבקש מהשם יתברך שיזכה לכוון רצונו יתברך לעשות רק מה שהוא יתברך חפץ. אבל כְּשִׁזְכָּה שמתנוצץ לו הארה וזוכה לדעת מה הוא עושה, אזי טוב לו ביותר שנפתחו לו כל השמים וכל החכמות. והשם יתברך מראה לו מה הוא עושה, בבחינת "נפתחו השמים ואראה מראות אלקים" (יחזקאל א'), שנפתחין לו כל השמים וכל החכמות והשכלים וזוכה לראות מראות אלקים. הינו שאלקים מראה לו מה שהוא עושה בעולם. כי על-ידי החכמה בעצמה שנפתח לו, על-ידי-זה נפתחים השמים: כי "כלם בחכמה עשית" (תהלים ק"ד). ואז כְּשִׁזְכָּה לראות מה שהוא עושה בעולם, אזי בודאי השם יתברך שומר מלהכשל חס ושלום.

וזה בחינת: "והמשפילים יזהירו כִּזְהַר הַרְקִיעַ" (דניאל י"ב), כי על-ידי השכל והחכמה שמתנוצץ ומזהיר, על-ידי-זה נפתחין השמים והרקיעין כי כלם בחכמה עשית כו'. ואזי כְּשִׁמְזַהֵר ומתנוצץ השכל, ונפתחין הרקיעין, בחינת "והמשפילים יזהירו" וכו', ואז הוא יודע מה הוא עושה, ואז הוא נשמר ממכשול חס ושלום כנ"ל. וזה בחינת האותיות של ראשי תבות של זה הפסוק: "והמשפילים יזהירו כִּזְהַר הַרְקִיעַ", שהם ראשי-תבות: יוה"ד, שזה בחינת השם הקדוש המסגל לשמירה. כי על-ידי בחינת "והמשפילים יזהירו", על-ידי-זה הוא נשמר ממכשול כנ"ל, שזה

בְּחִינַת שֵׁם הַנִּי"ל שֶׁהוּא שְׁמִירָה לְהוֹלִכֵי דָרָךְ מְגֻזָּלִין וְרוֹצְחִים, כְּמוּבָא אֶצֶל תַּפְּלַת הַדָּרָךְ. וְהוּא יוֹצֵא מִהַפְּסוּק: "כִּי מִלְּאֲכִיּוֹ יִצְוֶיהָ לֵיד" (תהלים צ"א), שְׁסוּפֵי-תַבּוֹת יוה"ךְ כְּמוּבָא שָׁם:

קצו

אות

יא-ב, קִדְּם לְזֶה שֶׁהִיא מְדַבֵּר מֵעֲנִין יִרְאֵת שְׁמַיִם וּבְכִיָּה, לְבַכּוֹת לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ תִינּוֹק הַבּוֹכֶה לְפָנֵי אָבִיו, שֶׁנִּתְרַחֲקֵנוּ כָּל כָּךְ מֵאֲבִינוּ שֶׁבְּשָׂמַיִם, עָנָה וְאָמַר: כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מֵעֲנִינִי תְּשׁוּבָה שְׁלָכְס, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּפִשְׁטוּת, שֶׁאֲנִי מִתְחַרֵּט מְאֹד וּמִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד וְאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּשׁוּם אִפֶּן. וְאָמַר שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה עַל-זֶה הַדְּבָר שֶׁיִּצָּא מִפִּיו עַל הָעֲגָלָה כְּשֶׁנִּסַּע עִמִּי, מֵעֲנִין רַבִּי נַחֲמָן-נָתַן כְּנִי"ל, וְאָמַר שֶׁזֶה מַעֲשֶׂה בְּעַל-דָּבָר כְּדִי שִׁיחֶיהָ קָשָׁה וְכַבֵּד בְּיוֹתֵר אַחֲרֵי-כֵן. וְשֶׁאֲלַתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא אָמַר שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁפָּגַע בְּנוֹ רַבִּי מֵאִיר אָמַר זֹאת. עָנָה וְאָמַר, אֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הָיוּ צְרִיכִין לְאוֹמְרוֹ אַז. וְאָמַר, כִּי הָיוּ צְרִיכִין לְהַמְתִּין לְבָלִי לְאוֹמְרוֹ אַז, וְאִם הִיא מִמֶּתִין לֹא הִיא אוֹמְרוֹ כָּלֵל:

קצז

אות

יב, יוֹם שְׁנֵי כ"ד אֵיךְ בְּאוֹמְמָן. הִיא מְדַבֵּר עִמִּי, וְאָמַר, שֶׁבְּעֵתֵיךְ הִלְלוּ הוּא חִפֵּץ מְאֹד לְסַלֵּק וּלְהַשְׁלִיךְ מֵאֵתוֹ הָעוֹלָם, הֵינּוּ שֶׁהוּא רוֹצֵה לְבַחֵר מְקוֹם לֵישֵׁב לְבָדוֹ בְּעֶצְמוֹ, וְלֹא יִהְיֶה עָלָיו עַל הָעוֹלָם. וְאָמַר, כִּי הוּא חוֹשֵׁב שֶׁאִם לֹא הִיא מִתְחִיל בְּתַחֲלָה בְּעֲנִין הַנְּהַגַת הַמִּפְרָסִים, אֲפָשֶׁר הִיא מַגִּיעַ לְמָה שֶׁהִיא מַגִּיעַ. וְאָמַרְתִּי לוֹ, הֲלֹא מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיא עוֹסֵק גַּם-כֵּן בְּזֶה בְּהַנְּהַגַת הָעוֹלָם לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לְה', הַשִּׁיב, הֲלֹא גַם מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שָׁגָה בְּזֶה, כִּי גַם מִשָּׁה נִעְנַשׁ עַל שֶׁקָּרַב אֶת הָעָרֵב-רַב. וְאָמַר כִּי הָעֵקֶר הָעֲבוּדָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, מֵה שֶׁמִּנִּיחִין לְאָדָם עַל הַבְּחִירָה שְׁלוֹ, הֵינּוּ שֶׁנִּשְׁאַר הַדָּבָר עַל דַּעְתּוֹ וְאִין בּוֹ מִצְוָה, הֵינּוּ שֶׁאִין מִצְוִין אוֹתוֹ עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר שׁוּם מִצְוָה, וְאִין אוֹמְרִים לוֹ כָּלֵל לַעֲשׂוֹת כֵּן. רַק שֶׁנִּשְׁאַר הַדָּבָר עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּפִי מֵה שֶׁיִּבְחַר לוֹ. וְזֶה בְּחִינַת "הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ" הַנִּיאָמַר בְּמִשָּׁה (שְׁבַת פז), שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה הִיא נִמְצֵאת בְּכָל עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה. כִּי בְּכָל עֲבוּדָה מֵעֲבוּדַת ה' יֵשׁ דָּבָר שֶׁמִּנִּיחִין וּמִשְׁאִירִין לְאָדָם בְּלִי מִצְוָה וְאִזְהָרָה, וְאִין מִצְוִין עָלָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן, רַק הַדָּבָר תְּלוּי בְּדַעְתּוֹ וּבְחִירָתוֹ כְּמוֹ מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ בְּלִי מִצְוָה (וְעֵין בְּלִקוּטֵי

א' סימן ק"צ מזה). ובזאת הבחינה היא עקר העבודה והבחירה, כי נשאר מספק תמיד איך הוא רצון השם יתברך מאחר שלא צוה עליו איך לעשות.

ואמר, כי כנגד רצון השם יתברך אינו נמצא אצלו שום כבדות ויגיעה בשום עבודה ובשום ענין שבעולם. ואפלו כל היסורין שבעולם רחמנא לצלן, כפי מה שהוא יודע מיסורין שהוא אינו רוצה להוציאם בדבור רחמנא לצלן, ואף-על-פי-כן כל היסורין וכל הדברים שבעולם היה מקבל בנקל אם היה יודע שזה רצון הבורא יתברך בודאי. כי מאחר שהוא רצון הבורא יתברך הוא מרצה על הכל, ואין שום דבר ולא שום יסורין כבד עליו כלל כלל לא. אבל עקר היגיעה והיסורין שלו היא בבחינה הנ"ל, בבחינת הוסיף משה יום אחד מדעתו, הינו הדבר שנשאר על דעתו לבחור לו לעשות כרצונו ואין בו שום מצוה כנ"ל, בזה היא עקר היגיעה והכבדות כי אינו יודע איך לעשות. ולפעמים רואה שיש לו כמה יסורים ואחר-כך אינו יודע אם זהו רצון הבורא יתברך. גם זה ששבר את הלוחות היא גם-כן בבחינה הנ"ל, כי זה עשה גם-כן מדעתו וכיוצא בזה. ועוד דבר בענינים הנ"ל.

והמובן מדבריו היה, שיש לו יסורים גדולים, ורודפין אותו מאד מאד (הינו ברוחניות) ואינו יודע לשות עצות בנפשו איך להתנהג אם להשליך הנהגת העולם לגמרי, מאחר שרואה שאין בו תועלת כל כך כמו שהוא רוצה. ואמר, הלא כבר דברנו מזה, שמה שצריכין לבלות זמן ויגיעה לעזר לצדיק גופני בעבודת ה', הינו שהוא עדין מלבש בתוך הגוף בזה העולם, כשרוצין לעזר לו להעלותו ולהרימו למדרגתו, הוא קשה יותר מלעזר ולהעלות אלה אלפים רשעים ברוחניות, דהינו לתקן נשמתם. כי בעל בחירה קשה מאד לפעל אצלו לנתקו מבחירתו להנטותו לדרך האמת. כי אפלו הגדול שברשעים מאחר שהוא כבר נסתלק לעולמו, יכולים לעשות עמו מה שרוצים, וכל מה שיצוה עליו יעשה, אפלו אם הוא רשע גדול מאד. ולהפך, אפלו הצדיק הגדול שהוא עדין בתוך הגוף ויש לו בחירה, קשה מאד לפעל עמו להנטותו אל האמת מאיזה דרך וענין שצריכין להשיבו מזה (והכלל כפי מה שנשמע מדבריו הוא, שהוא עוסק לתקן נשמות שנפלו מימים קדמונים לאלפים ולרבבות, וכמבאר במקום אחר מזה (שיחות הר"ן קצ"ה), וזה עקר עבודתו. על-כן עולה בדעתו להשליך לגמרי הנהגת העולם. אבל אף-על-פי-כן הוא מספק, כי בודאי אם יעזר למי שהוא בעל בחירה להשיבו לה, הוא בודאי דבר גדול מאד אשר אין לשער).

אחר-כך דבר עמי מענין מקום ישיבתו, ואמר, שאומאן טוב לפניו מאד. אם ירצה לישב באיזה מקום, יותר טוב לפניו פה. ואמר שגם לענין הסתלקותו, כשימלאו ימיו ושנותיו לארץ ימים ושנים טוב גם-כן פה. כי באומאן היה קדשת השם גדול מאד, כי נהרגו רבים מישראל לאלפים ולרבבות אשר מכל זה נתקדש שמו כידוע. גם רבים מתו ממש על קדוש השם, כי העכו"ם רצו שימירו דתם והם מתו על קדוש השם. וגם הנפשות מישראל שנהרגו סתם היא גם-כן קדשת השם כידוע. וכמה מיתות משנות שהיו אז, וכמה גמולי מחלב ויונקי שדים שנהרגו לאלפים

וּלְרַבּוֹת, אֲשֶׁר כָּל זֶה הִיא קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. וְהֵם (הֵינּוּ אֱלוֹ הַרְשָׁעִים
הַמְפָרְסְמִים הַנִּמְצָאִים פֶּה הַרְבֵּה), הֵם מִן הַסּוֹסְפִיתָא [פְּסוּלָת], עַל-כֵּן הֵם
אֲפִיקוֹרְסִים כְּאַלֶּה. וְאָף-עַל-פִּי-כֵן גַּם בֵּינֵיהֶם בּוֹדְאֵי יֵשׁ וְכוּי' (הֵינּוּ כִי גַם
בְּתוֹךְ הַסּוֹסְפִיתָא יֵשׁ גַּם-כֵּן אֵיזָה נִיצוּצוֹת יְקָרוֹת שְׁעֵדִין לֹא נִזְדַּכְּכוּ
כִּידוּעַ).

וְאַחַר-כֵּן סִפֵּר לִי חֲלוֹם מֵעֲנֵן הַחֲתָנָה ("אֵיין חֲתָן אֵיז דְּעַר אֵיין בַּחוּר אֵיז
דְּעַר"), כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחַר (לְעִיל צ"ג). וְאַמְרַתִּי לוֹ אִז : אֲבָל הֲלֹא אִם
עוֹזְרִין לְבַעַל בְּחִירָה כְּמָה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת וְכוּי' פּוֹעֲלִין בְּזָה. הַשֵּׁיב : בּוֹדְאֵי זֶה
אֵין צְרִיכִין לוֹמַר (וְהַפְּלִיג בְּתַנּוּעוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁבּוֹדְאֵי כֵן הוּא, שְׁפַעְלָה
זֹאת בּוֹדְאֵי יְקָרָה מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר כְּשִׂזּוּכִין לְפַעַל עִם הַבַּעַל בְּחִירָה לְנִתְקוּ
מִמָּקוֹמוֹ). אִךְ אָמַר : זֶה שְׂכַחַת מַה שְּׂמַבְלִין הַזְּמַן. וְכוֹנְתוֹ הַקְּדוּשָׁה הַיְתָה,
שֶׁבּוֹדְאֵי אִם יִפְעֻלוּ עִם הַבַּעַל בְּחִירָה בּוֹדְאֵי יְקָר בְּלִי שְׁעוֹר, אֲבָל צְרִיכִין
לְבַלוֹת זְמַן הַרְבֵּה עַל זֶה לְעַסֵּק עִמוֹ, וְהַדְּבַר תְּלוּי בְּסַפֵּק אִם יִפְעֻלוּ עִמוֹ, כִּי
לְבַעַל בְּחִירָה קֶשֶׁה מְאֹד לְעֹזֵר וְכוּי', וּבְזָה הַזְּמַן הֵינּוּ יְכוּלִים לְהַעֲלוֹת אֲלָפִים
וְרַבּוֹת נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים וְכַנִּי"ל שְׁנִקַּל לְעֹזֵר לְאֲלָפִים וְכוּי', עַל-כֵּן הוּא מְסַפֵּק
בְּזָה הַרְבֵּה. וְעַקֵּר בְּחִירָתוֹ בְּזָה שְׂאִינוּ יְכוּלִים לְתַת עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ, שְׂזָהוּ בְּחִינַת
הוֹסִיף מִשָּׁה יוֹם אֶחָד מִדְּעִתּוֹ וְכַנִּי"ל. וְכַמְדַּמָּה שְׂדַבֵּר אִז שְׁעוֹלָה עַל דְּעִתּוֹ
לְהַרְחִיק נֶדַד מֵאֲתָנּוּ חֵס וְשָׁלוֹם, אֲבָל צַר לוֹ שְׂמִתְגַּעֵגַע מְאֹד אַחַר הָרֵאשׁ-
הַשָּׁנָה. כִּי בְּכָל הַקִּיץ הִזָּה שְׁהִיָּה בְּאוֹמָאן, הִיָּה מִתְגַּעֵגַע וּמִשְׁתַּוֵּקֵק מְאֹד
שְׁהִיָּה שֵׁם עִם הַקְּבוּץ שְׁלוֹ בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה. וּבְרוּךְ הַחּוֹמֵל דָּלִים אֲשֶׁר
נִתְגַּלְלוּ רַחֲמָיו עַל מַדּוּתָיו, וּבְאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ חֲמַל עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְלֹא נִתְרַחַק מֵאֲתָנּוּ וְנִשְׁאַר עִמָּנוּ בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה וְכָל יְמֵי הַקִּיץ, וְגַם שְׂמַעֲנוּ
תוֹרָה נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה הִזָּה שֶׁהוּא רֵאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן
(לְקוּטֵי מוֹהַר"ן חֶלֶק ב' סִימָן ח'). וְגַם נִסְתַּלַּק בְּמַדִּינַתְנוּ בְּאוֹמָאן, וְנִשְׁאַר
הַשְּׂאֲרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה עִמָּנוּ לְעוֹלָמִי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים. מַה נָּשִׁיב לְה' כָּל
תְּגִמּוּלוֹהִי

זֶה סְמוּךְ שְׂמַעֲתִי מֵאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מִלְּדָזִין, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקְּדוּשׁ בְּעַת
שְׂדַבֵּר עִם אֲנָשֵׁי לְדָזִין מֵעֲנֵן הַחּוֹלָאֵת שְׁלוֹ בְּתַחֲלָתוֹ שְׂמַכְרַח לְהַסְתַּלַּק עַל-
יְדֵי-זֶה, וְדַבֵּר אִז מֵעֲנֵן קְבָרוֹ כְּמִבְּאֵר קֶצֶת מְזָה לְעִיל. אִז אָמַר בְּזָה הַלְשׁוֹן :
אֲנִי רוֹצֵה לְשֹׂאֵר בֵּינֵיכֶם ("אִיךְ ווִיל בְּלִיבֵן צְוּוִישֵׁן אִייד"), וְאַתֶּם תְּבֹאוּ
עַל קְבָרֵי וְכוּי' (וְזֶה הַדְּבַר יְקָר בְּעֵינֵי מְאֹד מַה שְּׂשְׂמַעֲתִי בְּשִׁמוֹ זֶה הַלְשׁוֹן
בְּפְרוּשׁ, שֶׁאָמַר אֲנִי רוֹצֵה לְשֹׂאֵר בֵּינֵיכֶם). כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בְּזָה מַה
שְּׂנִשְׂאֵר

קצח

אות

יג, אָמַר מְשָׁל, לְעֲנֵן אֲנָשִׁים הַיְדוּעִים הַנִּכְנָסִים אֲצֻלוֹ שֶׁהֵם חֲכָמִים
בְּעֵינֵיהֶם, וְסִפְרוּ לְפָנָיו כְּמָה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שְׁטוֹת הַנִּמְצָאִים בְּסַפְרֵיהֶם,

אמר: בקרוב יכלה אצלם הכל, כי קל ומהרה לא יהיה להם מה לספר. ואמר משל נאה, מה שמספרים מאחד שפגע בו גזלן ורצה לגזלו, ושאל אותו הגזלן: יש לך מעות? השיב: יש לי, בודאי אתן לך כל הממון בשביל נפשי. וגזל אותו הגזלן. אחר-כך אמר זה הנגזל אל הגזלן: איך אבוא לביתי בלי ממון? כי הייתי נע ונד מביתי כל-כך זמן ועתה איך אבוא ריקם לביתי? בכך, אני מבקש ממך שתהיה מורה בקנה שרפה שלך את הכובע שלי כדי שיהיה נכר שפגע בי גזלן. וכן עשה הגזלן. אחר-כך בקש ממנו עוד שייקה באיזה מקומות אחרים. בסוף השיב הגזלן אין לי עוד פילוויר [אבק שרפה-פצצה]. ואז כשהשיב שאין לו עוד פילוויר, ענה הנגזל עתה שאין לך עוד פילוויר בא לכאן, ותפס אותו בערפו וקרא לסיעתו והתגבר על הגזלן ונצחו. והנמשל מובן להשומעים שעמדו באותו המעמד כשספר זאת:

אות קצט

יד, יום א' ראש-חדש סיון באומאן. ענה ואמר לי: בעת שיצאת עמי לדברך לנסע (הינו בתחלת קיץ זה כשנסעתי עמו לפה) ספרת לי דבר, אחר-כך ספר לי רבי נפתלי אותו הדבר, אחר-כך ספר לי רבי יודל אותו הדבר, ואתה ספרת לי ברמז. ונפלאתי מאד מאד, אבל הם ספרו לי בפרוש. גם כפי מה שהעולם מדברים נשמע מפיהם גם-כן זאת. ענה ואמר, עתה נראה. שאלתי אותו אם הדבר היא כמו ענין עתידות, כפי משמעות דבריו, השיב, הן. אחר-כך פשיהיה הדבר הזה יהיו יכולים לנקר עיני הפילוסופים (והדבר סתום. ואין אתנו יודע עד מה, מה זה הדבר שספרנו לו עד נזכה לראות אם ירצה ה')

אות ר

טו, בענין הדברים שהוא עושה לפעמים דברים שהם בעיני האדם פליאות גדולות מאד, והעולם מטעין עצמם בעניינים שלו שהוא עושה. כי כל אחד מטעה עצמו וחושב בדעתו שבשביל זה עשה זאת, וזה מטעה עצמו בטעות אחר. כגון בענין נסיעתו לאומאן שכל אחד נפל על שטות וטעות אחר מה היתה פונתו בזה [ובאמת פונתו היתה עניינים גבוהים מאד, כמובן מעט לעיל ובודאי לא כון לשום תועלת עצמו כלל, רק למען שמו יתברך]. ענה ואמר: טוב מאד כשמוסרין את השוטה לתוך העולם. כי כל אחד

מְשַׁטָּה אֶת אֶחָד, וְהָאֶחָד הוּא עֲצָמוֹ. הֵינּוּ שֶׁהוּא טוֹעָה וּמְשַׁטָּה אֶת עֲצָמוֹ, וּמִי שֶׁנִּשְׁמַר שְׂלֵא לְהִטְעוֹת אֶת עֲצָמוֹ, אִזִּי הוּא מְטַעֵה אֶת כָּל הָעוֹלָם. הֵינּוּ שֶׁכָּל אֶחָד טוֹעָה בּוֹ מֵה הִיָּתָה פְּנִיתוֹ, וְאִינוּ צָרִיךְ לְהִטְעוֹת אוֹתָם כָּלֵל, כִּי הֵם עֲצָמוֹ מְטַעִין אֶת עֲצָמָם, כִּי כָּל אֶחָד נוֹפֵל עַל טְעוֹת אַחַר בְּעִנְיָנוּ כַּנִּי"ל. בְּאוֹר הַדְּבָר: כִּי כָּל אָדָם מְטַעֵה אֶת עֲצָמוֹ, כִּי אֵין מִי שִׁיְהִיָּה פְּנִיתוֹ בְּכָל עִנְיָנוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם בְּשִׁלְמוֹת בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה, רַק כָּל אֶחָד מְטַעֵה אֶת עֲצָמוֹ. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה כָּל עִנְיָנוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם בְּלִבָּד בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה וְכוּנָה לְהַנָּאת עֲצָמוֹ, וְאִינוּ טוֹעָה אֶת עֲצָמוֹ כָּלֵל כָּלֵל, אִזִּי כָּל עִנְיָנוּ הֵם פְּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד בְּעִנְיֵי בְּנֵי אָדָם, וְכָל אֶחָד טוֹעֵה אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְבוֹא עַל פְּנִיתוֹ הַגְּבוּהָ. נִמְצָא שֶׁמְסוּר הַטְּעוֹת שְׁלוֹ לְתוֹךְ הָעוֹלָם, כִּי לֹא רָצָה לְהִטְעוֹת אֶת עֲצָמוֹ, וְעַל-כֵּן הָעוֹלָם טוֹעִים עֲצָמוֹ בּוֹ, וְהֵבִין, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בְּכַתָּב. עוֹד פְּעַם אֶחָד הִלְעִיג עַל עִנְיָן זֶה מֵה שֶׁהָעוֹלָם טוֹעִין עֲצָמָם בּוֹ, וְאוֹמְרִים פְּרוֹשִׁים שֶׁל שֶׁקֶר עַל הַנְּהַגוֹתָיו וּדְרָכָיו, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר כְּפִי הַנֶּרְאָה לְדַעְתּוֹ. עָנָה וְאָמַר בְּדֶרֶךְ הַלְצָה: הַנֶּרְאָה שֶׁעַל שְׁכָלִי קַל מְאֹד לְבוֹא [כְּלוֹמַר שֶׁלְפִי דְבַרְיָהֶם אִם-כֵּן כָּל אֶחָד יָכוֹל בְּקַל לִידַע מִיָּד מֵה פְּנִיתִי בְּזֶה? אֶתְמַהָה]:

אות רא

טז, לְעִנְיָן מְלַבּוּשֵׁי כְבוֹד, שֶׁצָּרִיךְ לְאִישׁ כֶּשֶׁר לְהַדָּר שִׁיְהִיָּה מְלַבֵּשׁ כְּרֹאוֹי אִם אֶפְשָׁר לוֹ, וְלֹא יְהִיָּה בְּזוּי. כִּי גַם לְהַצְדִּיק אֵין מְקַרְבִּין עֲצָמוֹ רַק עַל-יְדֵי מְלַבּוּשָׁיו, שֶׁרוֹאִין שֶׁהוּא מְלַבֵּשׁ בְּכְבוֹד, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נֶחְשָׁב בְּעִינֵיהֶם לְהַתְקַרֵּב לוֹ, וְאִם לֹא הָיָה מְלַבֵּשׁ לֹא הָיָה נֶחְשָׁב כָּלֵל בְּעִינֵיהֶם. עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא גַם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה מְתַלַּבֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּמִצְרִים, כִּי כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם הִיא כְּלָה בְּחִינַת לְבוּשָׁיו, שֶׁהָיָה בְּהַכְרַח שִׁיתַּלַּבֵּשׁ עֲצָמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל בְּאֵלוֹ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, עַד שֶׁאַחַר-כֵּן הִתְחִילוּ לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל, וּבְכָל פְּעַם הַכִּירוּ אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהַכִּירוּ גְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פְּעַם יוֹתֵר. אֲבָל בְּתַחֲלָה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר שִׁיתַּקְרְבוּ אֵלָיו כִּי-אִם עַל-יְדֵי בְּחִינַת מְלַבּוּשָׁיו, הֵינּוּ כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא בְּחִינַת מְלַבּוּשָׁיו

אות רב

יז, בְּשִׁבוּעוֹת תַּקִּי"ע הָיָה בְּאוֹמָאן בְּתַחֲלַת כְּנִיסָתוֹ לְשֵׁם וְלֹא אָמַר תּוֹרָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם-טוֹב. אַחַר-כֵּן אָמַר לָנוּ בְּדֶרֶךְ הַלְצָה: אַתֶּם אֵינְכֶם כָּל כָּךְ

חוטאים שאמר לכם תורה. וסיים אחר-כך בעצמו, כי יש כמה תורות שנעשים על-ידי חטאים דיקא, כגון פרשת העגל וכיוצא, שהתורה שבאותן הפרשיות נעשו על-ידי חטאים. וכן אמרו רבותינו ז"ל: "אלמלי לא חטאו ישראל לא היה להם רק הספר תורה וספר יהושע" (נדרים כב:). כי שארי נביאים וכתובים לא נעשו רק על-ידי שחטאו ישראל והצרכו להוכיחם כמו שפרש רש"י שם. נמצא, שעל-ידי החטאים של ישראל נעשו תורות שלמות, דהינו כל ספרי נביאים וכתובים:

רג

אות

יח, י' איר, ספר בכאן בבית רנ"נ שאצל השיבה שופטינו בא על דעתו רנ"נ, שיעשה בשיבילו לתקנו:

רד

אות

יט, ליל שבת פרשת חקת ובלק י"ב תמוז תק"ע, ספר על השלח מענינו, ותמה על עצמו על שעושה תמיד דברים משנים ונפלאים מדעת בני אדם, על אשר הוא תמיד נע ונד ממקום למקום. ומה היה חסר לו במעדוועדווקע? היה ראוי לו לישב שם תמיד, כי שם היה יושב בשלוח והשקט. והוא לא רצה לישב בשלוח, ונסע משם וקבע דירתו בזלאטיפאליע, והיה לו שם מחלקת גדול ויסורים גדולים מאד, ונסע משם וקבע דירתו בבירסלב. אחר כך בזה הקיץ נסע מבירסלב וקבע דירתו באומאן. ועל-כל-פנים מאחר שבא לאומאן היה ראוי לו לבחר דירתו אצל איש הגון, והוא בחר לו אכסניא שם וכו'. והיה קורא תמה על עצמו על שעושה דברים משנים ונפלאים כאלה וכו'. עניתי ואמרתי לו: הלא מפני מה נשא משה אשה מבנות יתרו דיקא. [וכונתי היה פשוט כי כך הוא מנהגי השם יתברך לחבר שני הפכים, כמו משה רבנו עליו השלום הצריך להתחבר ולהתחתן עם יתרו דיקא, שהיה וכו' כמו כן הוא מכרח להתחבר עם אנשים כאלה וכו' והבן]. אחר-כך ענה ואמר להעולם שישבו על השלחן: השמעתם מה שהקשה? הלא הקשה קשיא גדולה. ענה ואמר: אין אתם ראויים כלל לעדות. ולא הבננו מה ענין העדות. ואמר שיהיה לזכרון, כי יאמר על-זה תרוץ, אך לעת עתה היה צריך לקח אתכם לעדות אך וכו'. ואמר: הלא בלא זה אי אפשר לכתב עכשו, אך מסתמא תזכרו זאת. גם בשבת בבקר ספר עוד מזה,

מענין הקשׁיָא הנ״ל, וחזר ואמר שהקשׁיָתי קשׁיָא גדולה מאד. ואמר, הידעת תרוץ. ואמרתי שאצלי אינו קשה כלל על משה רבנו עליו השלום, ואמר אם-כן אתה מתרץ קשׁיָא בקשׁיָא אחרת, ואמר שפונתי ענין מחשבתו. כי הוא הולך עם ענין זה כמה זמן שהוא מבקש ומתפלל לידע תרוץ על ענין זה, ועכשו הקשה הוא קשׁיָא זו [כך אמר בפני העולם עלי]. ואתם אינכם יודעים כלל הענין, רק בענין המחשבה זו אני הולך זמן רב. וכבר התפללתי הרבה על-זה, ולא בלבד התפללות שהכל מתפללים, הינו שחרית מנחה וערבית, רק חוץ מזה כמה וכמה תפללות התפללתי על זה, כי הייתי רוצה שיודיעו לי ענין זה מן השמים, דהינו שאשמע קול ודבור מן השמים להשיבני על ענין זה. אבל על-ידי בני אדם אינו רוצה שישבו לו. אחר-כך הניח והקל בקשתו, ובקש על-כל-פנים שיודיעו לו על-ידי שליח. אחר-כך בקש שעל-כל-פנים יודיעו לו על-ידי חיות ועופות, אבל על-ידי בני אדם אינו רוצה, ועדין לא הודיעו לו. ואמר לנו אתם אנשים קטנים במעלה מאד ואין לי עם מי לדבר. אך אף-על-פי-כן, "אף על פי דאיהו לא חזי מזליה חזי" (מגילה ג'). אחר-כך אמר אני מקבל לעדים את וכו'. ואמר בלשון אשכנז: "איך בגרים מיד מיט אייערע". ולא סיים. ונראה הכונה שלו היתה עם הנשמות שלנו. וכיוצא בדברים אלו, דבר עוד מזה הרבה על השלחן בליל שבת וביום שבת, והפליג מאד בענין הקשׁיָא הנ״ל והדברים סתומים וחתומים:

אות

כ, שמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומנו פשנסע עמו מאומאן לטירהאוויצע בקיץ תק"ע הנ״ל, היה מדבר עמו מענין עצמו, ואמר: תמה אני, כמו שאין לנו חלק בעולם הזה כלל. אף-על-פי-כן בכל מקום שאנו באין יש לנו מקום והכל שלנו. ושאל לו: הלא להעולם יש להם חלק בכם? השיב לו ודבר עמו כמה דברים, ובתוך דבריו ענה ואמר: המנהיגים המפרסמים של עכשו, הקטנים במעלה אינם משיגים ויודעים כלל מה אני עושה באומאן. אלו היו יודעים גדל יקר תפארת החדושין והצרופים והשיעשועים הנעשים בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, והתפללות העולים בכל פעם ופעם, ובכל פעם נעשים צרופים וחדושים יקרים ונפלאים ביותר. והאריך מאד והפליג בצחות לשונו דברים נוראים כאלו. ותכן הדברים היוצא מכלל דבריו הקדושים, כי בכל מקום שיש קבוץ של ישראל אשר הם נקראים בחינת אבני קדש בבחינת: "תשתפכנה אבני קדש" וכו' (איכה ד'). והנה שתי אבנים בונות שתי בתים, שלש אבנים בונות ששה בתים, ארבע בונות עשרים וארבעה בתים וכו', כדאיתא בספר יצירה. והבתים הם בחינת "כי ביתי בית תפלה" (ישעיה נ"ו). נמצא בכל פעם שנתוסף אבן אחד, הינו נפש אחד מישראל, נעשה צרוף אחר

לְגַמְרִי, וְנִתְחַדֵּשׁ הַצְרוּף לְגַמְרִי, וְנַעֲשִׂים בְּתִים חֲדָשִׁים לְגַמְרִי. כִּי מִקֵּדָם שָׁהָיָה רַק שְׁתֵּי אֲבָנִים, הָיוּ הַצְרוּפִים וְהַבְּתִים בְּחִינַת הַבְּתִים הַנַּעֲשִׂים עַל-יְדֵי שְׁתֵּי אֲבָנִים. אָבֵל עֲכָשׁוּ שְׁנֵתוּסוֹף אָבֹן, אֲזִי נַעֲשִׂים בְּתִים אַחֲרֵים חֲדָשִׁים לְגַמְרִי. וְכֵן נִתְוַסְפִּים וְנִתְחַדֵּשִׁים בְּתִים חֲדָשִׁים יְקָרִים וְנִפְלְאִים בְּכָל פַּעַם שְׁנֵתוּסוֹף אָבֹן אֶחָד, וְכָל פַּעַם שְׁנֵתוּסוֹף אָבֹן בְּיוֹתֵר נִתְרַבֵּין הַבְּתִים בְּיוֹתֵר, כְּמוֹבֵא שֶׁם בְּסֵפֶר יְצִירָה, עַד שֶׁשָּׁשָׂה אוֹתִיּוֹת בּוֹנוֹת כְּמֵה מְאוֹת בְּתִים וְיוֹתֵר מִזֶּה, עַד שֶׁאִין הִפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהֵלֵב לַחֲשֹׁב. וְעַל פִּי זֶה רָאָה וְהִבֵּן וְהִבֵּט, גְּדֹל הַשִּׁיעֵשׂוּעִים וְהַצְרוּפִים וְהַחֲדוּשִׁים וְהַתְּפִלוֹת הַיְקָרִים וְנִפְלְאִים וְנוֹרְאִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה עַל-יְדֵי נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל [עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֱמֵתִי הָעוֹסֵק לְקַבֵּץ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיסָם וּלְקַרְבָּם אֶל הַקִּדְשָׁה]. וְדַע שֶׁיֵּשׁ אֲבָנִים, בְּחִינַת נַפְשׁוֹת, שֶׁהֵם מְשַׁלְכִים בְּחוּצוֹת, בְּחִינַת "וַתִּשְׁתַּכְּנֶה אֲבִנֵי קִדְשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת", אָבֵל כְּשֶׁנִּתְוַסְפִּין אֲבָנִים וְנַעֲשִׂין בְּתִים חֲדָשִׁים כְּנִ"ל, אֲזִי מְכַנְיִסִין בְּתוֹךְ אֱלֹהֵי הַבְּתִים אֶת הָאֲבִנֵי קִדְשׁ שֶׁהָיוּ מְשַׁלְכִין בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת, כִּי נִכְנָסִין וְנֶאֱסָפִין בְּתוֹךְ אֱלֹהֵי הַבְּתִים הַחֲדָשִׁים שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּנִ"ל וְהִבֵּן [וְעִין בְּהַתּוֹרָה "וַתִּקְעוּ תוֹכָחָה" מַעֲנִין הַבְּתִים עִין שֶׁם (לְקוּטֵי תַנִּינָא סִימָן ח')].

עָנָה וְאָמַר: זֶה זְמַן רַב שֶׁיֵּשׁ לִי חֵלֶק בְּתְפִלוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי הֲלֹא רָאוּי לָהֶם לְהַצַּדִּיקִים לְהַסְתַּכֵּל בְּעַצְמָן מִי הוּא זֶה שֶׁמִּתְפַּלֵּל, וְעַם מִי מִתְפַּלְלִין. הֲלֹא גַם כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁעוֹשֶׂה מִי שֶׁעוֹשֶׂה, אִיזָה תְּנוּעָה בְּעֵלְמָא בְּתַפְלָה, וְאֶפְלוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, הַכֹּל עַל יְדֵי [וְאָמַר, שֶׁעֲנִין זֶה הוּא סוּד מְסוּדוֹת נִסְתָּרִים שְׁלוֹ]:

אות רו

כֹּא, בְּעִנְיַן הַמְּלִיצָה [הֵינּוּ בְּעַלֵּי לְשׁוֹן וּמְלִיצָה] אָמַר: שֶׁהָאֵדָם כְּשֶׁנִּפְטָר נַעֲשֶׂה תִּכְוֵן מְלִיץ. כִּי בְּאֵמֶת מְלִיץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אִם יֵשׁ עָלֶיךָ מְלִיצָה מְלִיץ אֶחָד" (אִיּוֹב ל"ג), הוּא גַם-כֵּן בְּחִינַת לְשׁוֹן וּמְלִיצָה מִמֶּשׁ. כִּי גַם הַמְּלִיץ שְׂרוּצָה לְהַמְּלִיץ וּלְלַמֵּד זְכוּת עַל אֶחָד, הוּא צָרִיךְ לומר מְלִיצָתוֹ בְּדַרְךְ מְלִיצָה. כִּי זֶה הַרוּצָה לְלַמֵּד זְכוּת, אִם יֹאמֵר אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים מִמֶּשׁ בְּלִשׁוֹן אַחֵר אוֹ בְּסִגְנוֹן אַחֵר, לֹא יִפְעַל בְּדַבְּרֵי לְמַצָּא זְכוּת, רַק כְּשֶׁאֹמְרִים בְּדַרְךְ מְלִיצָה בְּאֶפְסוֹן שֶׁיִּקְבְּלוּ דְבָרָיו. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָא מְלַמֵּד זְכוּת מְלִיץ, כִּי צָרִיךְ לומר בְּדַרְךְ מְלִיצָה. "וְאֶפְלוּ תִתְקַצ" ט בְּאוֹתוֹ מְלִיצָה" וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שֶׁבֶת ל"ב). כִּי בְּאֵמֶת הַדְּבָר וְהַמְּלִיצָה יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל לְפַעַל וּלְעוֹרָר. כִּי אִם יֹאמְרוּ לְאֵדָם סֵתָם שֶׁאֶחָד נִפְטָר, לֹא יִבְכֶּה כָּל כּוֹף, אָבֵל אִם יֹאמְרוּ לוֹ בְּדַבְּרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וּבְדַרְכֵי הַמְּלִיצָה יֵשׁ בָּזֶה כַּח לְעוֹרְרוֹ לְבָפוֹת כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, כִּי הַדְּבָר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל. אֵדָה יֵשׁ מְלִיצִים פּוֹשְׁעִים, בְּחִינַת: "וּמְלִיצִיךְ פָּשְׁעוּ בִּי" (ישעיה מ"ג). [כְּנֵהוּג עֲכָשׁוּ עַל-פִּי רַב שֶׁרַב הַמְּלִיצִים

אות

רז

כב, אָמַר בְּבֵית רַנִּינַי שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם בְּשִׁכְנוֹתַי, עָנָה וְאָמַר: מֵעוֹלָם לֹא יִשְׁבְּתִי בְּשִׁכְנוֹתַי, וְעַתָּה אֲנִי שָׁכֵן, רְאוּי שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַחֹלְלָת שְׁלִי. וְאָז אָמַר פְּסוּק זֶה: "וַיִּבֶל יֹאמֶר שָׁכֵן חֲלִיתִי" (ישעיה ל"ג), בְּדַבְּרֵי צַחוֹת שְׁקוֹרִין "וְעוֹרְטִיל". הִינּוּ שֶׁמִּחְמַת שְׁהוּא שָׁכֵן רְאוּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה חוֹלֶה. וְנִתְבַּהֲלוּ הַשׁוֹמְעִים וְנִפְלְאוּ בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. כִּי כְּשֶׁיֵּצֵא מִפִּי הַדְּבֹר הַקְּדוֹשׁ, יֵצֵא בְּכָל מִינֵי חֵן אֶמֶת וְקְדוּשׁ מְאֹד. אַחֲר־כֵּן, זְכִינוּ לְשִׁמְעַת תּוֹרָה נּוֹרָאָה בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה עַל-זֶה, וְהוּא מִחֻבֵּר לְהַשְׁיָחָה שֶׁל הַבְּתִים הַנִּי"ל. וְעַיִן לְקוּטֵי תַנְיִנָּא סִימָן ח' אוֹת ז', וְאִם עֵינֵי שְׁכָל לָךְ, תִּבְיִן מְעַט עַד הֵיכָן הָיָה מְגִיעַ שִׁיחוֹתָיו וְדַבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, בְּפֶרֶט דַּבְּרֵי צַחוֹת שְׁלוֹ:

אות

רח

כג, אָמַר: מִתְחַלְלָה הָיָה הָעוֹלָם תְּהוּ, וְאַחֲר־כֵּן בָּרָא אֶת הָעוֹלָם. וְצָרִיכִין לְבַאֵר עֵנִין זֶה לְעֵנִין מָה נֶאֱמַר. (אָמַר הַמַּעֲתִיק שֶׁמַּעֲתִי מִהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לְפָנַי רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהַמַּגִּיד מִטְּרָאוֹ יוֹצֵעַ הַקְּשָׁה עָלָיו שְׁנֵי קְשִׁוֹת: א' עַל מָה נִתְיָשֵׁב תְּחַלְלָה בְּבֵית נִינַי וְאַחֲר־כֵּן בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל. כִּי לְכַאוּרָה הָיָה צָרִיךְ לְפָנֵס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל מִיָּד כִּי הוּא אִישׁ כָּשֶׁר וְכוּ'. שְׁנִית הַקְּשָׁה, עַל מָה הוּא מְקַרֵּב וּמְדַבֵּר עִם הַקְּלִי עוֹלָם שֶׁהֵיוּ שָׁם בְּאוּמָאן. וְהַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: מָה שֶׁהַקְּשָׁה רֵאשׁוּנָה הִיא קְשִׁיָּא יִשְׁנָה מִכְּבָר, לְמָה הָיָה מִתְחַלְלָה הָעוֹלָם תְּהוּ וְנִבְהוּ, וְאַחֲר־כֵּן נִבְרָא הָעוֹלָם בְּשִׁלְמוֹת, הָיָה לוֹ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ לְבַרָּא הָעוֹלָם בְּמִלּוּאוֹ וּשְׁלִמוֹתוֹ מִיָּד. וְהַשְּׁנִית גַּם-כֵּן אֵינוֹ קְשִׁיָּא כָּלֵל, מֵאַחֲרֵי שֶׁהַצְּדִיקִים וְכוּ' אֵינָם מִתְקַרְבִּים אֵלַי, אֲנִי מִכְּרַח לְקַרֵּב הַרְשָׁעִים וְקְלֵי עוֹלָם, אוֹלֵי אַעֲשֶׂה מֵהֶם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים בְּאֶמֶת. וּבְאֶמֶת הוּדוּ בְּעַצְמָם וְלֹא בּוֹשׁוּ אֵלּוּ הַקְּלֵי עוֹלָם, שֶׁאֲלַמְּלָא לֹא נִפְטַר רַבְּנוּ ז"ל בְּזִמְן קָרוֹב כֹּל כֵּן לְכַנִּיסָתוֹ לְאוּמָאן, הֵיוּ בְּוַדַּאי חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאֶמֶת. עוֹד שֶׁמַּעֲתִי אֲזוּ מִהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל הוּא בְּעַצְמוֹ אֶת פִּי רַבְּנוּ ז"ל בְּמָה יֵשׁ לְאֵלּוּ הַקְּלֵי עוֹלָם אֵיזָה שִׁיכוֹת וְהַתְקַרְבוֹת אֵלָיו, מֵאַחֲרֵי שֶׁבְּאֶמֶת הֵם רְחוּקִים מִקְּדָשְׁתוֹ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר (וּבִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹ: "מִיט וְוַאֲס הַאֲלֻטִּין זֵי יֵי זֵיךְ אֵין אֵיידך")? וְהַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל: בְּמָה יֵשׁ לָכֶם

שִׁיכוֹת וְהִתְקַרְבוֹת אֶצְלִי? הֲלֹא אַתֶּם אֶצְלִי רַק כְּמוֹ נוֹצוֹת שֶׁעַל הַבֶּגֶד,
שֶׁכְּשֹׁנוּפֵחַ עֲלֵיהֶם מִיַּד פּוֹרְחִין וְנִסְתַּלְקִין מֵעֲלֵיו (וּבִלְשׁוֹן אֲשֶׁכְּנוּ: "אֶלָּא
מֵאֵי מִיט וְוַאֲס הַאֲלֵט אִיר זִידָּ אִיר זְעַנְט נָאר אַזִּי ווי פֿעֶדְרִין אוֹף
אַקאַפֿטִין מֵעַן טִיט אַבְּלֵאז צוּא פֿלִיעַן זִיִּיא זִידָּ"):

רט

אות

כד, אָמַר אֱלוֹ הַקֵּלִי עוֹלָם הַנִּכְנָסִין אֶצְלִי כְּבָר הֵם מְלֵאִים חֲרָטוֹת, וְהֵם
אֵינָם יוֹדְעִים כָּלֵל מֵהוּ חֲרָטָה וְכוּ', כְּנִדְפָס בְּהַשְׁיָחוֹת (שיחות הר"ן סימן
י'): (י)

רי

אות

כה, בְּאוֹמְאֵן דְּבַר עַמִּי מֵעַנְיָן נִסְיַעְתּוּ, וְאָמַר לִי אֲזִי: יֵשׁ דְּרָךְ כְּזֶה מִבֵּית
לְחוּץ, וּמִשָּׁם אֶל הָהָר, וּמִשָּׁם לְסִבָּב דְּרָךְ הַנְּהָר הַקָּטָן וְהַגָּשֶׁר, וּמִשָּׁם לְבֵית
רַבִּי שְׁמַעוֹן, וּמִשָּׁם לְבֵית רַבִּי זְלִיג וּמִשָּׁם לְאוֹמְאֵן. כִּי בְּדֶרֶךְ זֶה יֵצֵא
לְאוֹמְאֵן. כִּי בַעַת הַשְּׂרָפָה בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ בָּרַח פְּתֹאֹם בְּשַׁעַת שְׁנַעֲשֶׂה רַעַשׁ
הַשְּׂרָפָה, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֲזִי בְּסַעֲדָתוֹ בְּלֵיל שַׁבַּת וְאָמַר אֲזִי שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל,
וְנִשְׁבַּע בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ", הֵינּוּ עַל
עַנְיָן הַנִּי"ל שֶׁהוּא אֵינּוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל עַכְשָׁיו. וּבִתּוֹךְ שֶׁאָמַר דְּבָרִים אֱלוֹ נַעֲשֶׂה רַעַשׁ
שֶׁל הַשְּׂרָפָה (וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "שׁוֹיִן שׁוֹיִן" [כְּבָר כְּבָר]), וְתִכְף בָּרַח מִבֵּיתוֹ
לְחוּץ. וְרַץ סְמוּךְ לְבֵית-הַכְּנָסֶת, וּלְשָׁם הִבִּיאוּ לוֹ אֵיזָה מִלְּבוּשׁ עִם עוֹרוֹת
שֶׁלֹּא יִתְקַרַר חֵס וְשָׁלוֹם מִחֲמַת שֶׁהָיָה אֲזִי חָלוּשׁ מְאֹד. וְאַחֲרֵי-כֵן עָבַר הַנְּהָר
הַקָּטָן בְּרַגְלָיו בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְעָלָה עַל הָהָר הַגְּבוּהָ לְמַעַלָּה וַיֵּשֶׁב שָׁם, וְרָאָה
מִשָּׁם כָּל הַשְּׂרָפָה עַד שְׁנִשְׂרָף בֵּיתוֹ. וְהַסְפְּרִי תוֹרוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ מִבֵּית-הַכְּנָסֶת
וּמִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הָיוּ מִנְּחִים סְמוּכִים אֶצְלוֹ. וְגַם כְּמָה נִפְשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל
שֶׁבָּרְחוּ גַם-כֵּן לְשָׁם. וְאַנְחָנוּ הִצַּלְנוּ כָּל מֵה שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לֹא נִשְׂאָר שׁוּם
דְּבַר מִרְכוּשׁוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כִּי אֵת הַכָּל הִצַּלְנוּ בְּעֶזְרַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַחֲרֵי-
כֵן סְמוּךְ לְאוֹר יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּאֵתִי אֶצְלוֹ, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם בְּשִׁמְחָה, יוֹשֵׁב
וּמְסַתְּכַל עַל הָעִיר וְעַל בֵּיתוֹ שְׁנִשְׂרָף. וְאַחֲרֵי-כֵן הוֹלַכְתִּי אוֹתוֹ לְתוֹךְ בֵּית
בְּקִצָּה הָעִיר שֶׁנִּצַּל מִהַשְּׂרָפָה. וְהִלֵּךְ עַמִּי סְמוּךְ לְהַנְהָר הַקָּטָן עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה,
עָנָה וְאָמַר: מִי הָיָה אוֹמֵר, וְכִי עָלָה עַל הַדְּעַת שֶׁאַנְחָנוּ גִלְדָּ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ
סְמוּךְ לְאוֹר יוֹם בְּזֶה הַדְּרָךְ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. וְאַחֲרֵי-כֵן בָּאנוּ לְבֵית רַבִּי שְׁמַעוֹן
וַיֵּשֶׁב שָׁם כָּל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבִיּוֹם רֵאשׁוֹן יֵצֵא מִשָּׁם, וְהִלֵּךְ לְבֵית רַבִּי זְלִיג

שְׁנֵשָׂאָר גַּם-כֵּן בְּקֶצֶה הַשָּׁנִי שֶׁל הָעִיר. וְשֵׁם יָשָׁב כָּל יוֹם רֵאשׁוֹן עַד שֶׁבֵּא הַיְדִיעָה מֵאוּמָאן שֶׁיִּסַּע לְשָׁם, בָּעֵת שֶׁהָיָה נֶעַ וְנָד, וְכָל הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ וּמִטְלָטְלוֹ הִכֵּל הָיָה מִנְחַ מִפֶּזֶר בְּתוֹךְ הַבַּיִת. וּבָעֵת שֶׁבֵּא לוֹ הַיְדִיעָה שֶׁיִּסַּע לְאוּמָאן עִמְדָתִי אֲזִי לִפְנֵי, וְנִתְבַּהֵל אֲזִי מְאֹד וְנִתְלַהֵב פְּנֵי מְאֹד. אַחֲר־כֵּן בְּיוֹם שְׁלִישִׁי נָסַע לְאוּמָאן. אַחֲר־כֵּן אָמַר הַנַּיִל, שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ כְּזֶה מִבַּיִת לְחוּץ וְכוּי וּמִשָּׁם לְאוּמָאן וְכוּי כַּנַּיִל. הֵינּוּ כִּי עַל הַיָּד שֶׁהָיָה אֶצֶל הַמֶּלֶךְ הַמְּבֹאֵר בְּהַמְעֻשָׁה שֶׁל "הַבַּעַל תְּפִלָּה" שֶׁם הָיוּ מְצִיָּרִין כָּל הַדְּרָכִים שֶׁבְּעוֹלָם, עַל-כֵּן אָמַר שֶׁגַּם יֵשׁ דֶּרֶךְ כְּזֶה. כְּלוּמַר שֶׁבּוֹדָאִי גַּם דֶּרֶךְ זֶה הָיָה מְצִיָּר שֶׁם עַל אוֹתוֹ הַיָּד, הֵינּוּ מִהַבַּיִת לְחוּץ וּמִשָּׁם לְהֵקֵר וּמִשָּׁם לְהַבַּתִּים הַנַּיִל וּמִשָּׁם לְאוּמָאן. אֲשֶׁרִי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַבִּין זֹאת לְעֵתִיד, כִּי בְּעִנְיָן נִסְיַעְתּוֹ יֵשׁ סוּדוֹת נוֹרְאוֹת בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. כִּי בְּכָל נִסְיַעוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת יֵשׁ רְזִין עֲלָאִין גְּבוּהִים מְאֹד, מִכָּל-שָׁכֵן בְּנִסְיַעָה הָאַחֲרוֹנָה הַזֹּאת שֶׁנָּסַע לְהַסְתַּלַּק שָׁם, אֲשֶׁר לֹא יִכְלֶה רְעִיוֹן סוּדוֹת נִפְלְאוֹת עֲצוּמוֹת וְנִסְתָּרוֹת רַבּוֹת שֶׁהָיָה בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה וּבְכָל עִנְיָן וְסִבָּה שֶׁל עִנְיָנֵי הַסְתַּלְקוֹתוֹ:

ריא

אות

כו, בַּתְּחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לְאוּמָאן בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה קָצֵת מִקְרָב לְרַבְּנוּ ז"ל וְאָמַר לוֹ, שֶׁאֲנִשִּׁי הַבַּיִת הַמְּדֻרָשׁ דָּשָׁם מִתְנַצְּלִים עַל שְׁלֹא בָּאוּ כָּלָם לְקַבֵּל פָּנִים, וְאָמַר אֵיזָה תִּרְוָצִים עַל זֶה. עָנָה וְאָמַר הוּא ז"ל: חֲסִידִים חֲדָשִׁים אֵינִי מִבְּקֵשׁ עוֹד, אִם יִהְיוּ אֲנִשִּׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַיְשָׁנִים הַמְּקֻרְבִים מִכְּבָר אֲנִשִּׁים כְּשֶׁרִים בְּאֶמֶת מַה טוֹב. וְאִם לֹא, דִּי לְעוֹלָם אֲנִי לְבָד ("פֶּאֶר נוֹיט בִּין אֵיךְ אֵלִיין גִּינוּג"):

ריב

אות

כז, אַחֲרֵ שְׁבוּעוֹת בְּאוּמָאן כְּשֶׁנִּכְנַס בְּבַיִת רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל הַתְּחִיל לֹמַר תּוֹרָה וְלֹא סִיִּם, וְלֹא הֵייתִי אֲזִי. וְשִׁמְעָתִי שֶׁהַזְּכִיר אֲזִי שֶׁעַל הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שְׁקָר שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֵׁם וּפְרָסוּם בְּעוֹלָם, נֶאֱמַר: "וְשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים לֹא תִזְכְּרוּ". גַּם הַזְּכִיר שֶׁיֵּשׁ צְדִיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁנִּתְעַלְּם שְׁמָם, דְּהֵינּוּ שְׁאִין לָהֶם שֵׁם וּפְרָסוּם כְּרֵאוּי לָהֶם, שְׁזֶה בְּחִינַת: "זֶה שְׁמִי לְעֵלָם" (שְׁמוֹת ג'). וְלֹא זְכִיתִי לְשִׁמְעַ עִנְיָן זֶה כְּלָל מִפְּיוֹ הַקְּדוּשׁ:

אות

ריג

כח, בַּעַת שְׁיָשֵׁב בְּאוּמָאן, אָמַר לְרִי נִפְתְּלִי: מִי יוֹדֵעַ מָה זֹאת עֲשִׂינוּ פֹה בְּאוּמָאן שְׁאֲנוּ מִכְרָחִים עֲכָשׁוּ לְהִתְעַכֵּב בְּכָאן כָּל כֶּד. כִּי הִדְבַר נִרְאָה שְׁאִין אָנוּ יְכוּלִים לְצַאת מִכָּאן, כִּי תִפְסוּ אוֹתָנוּ לְכָאן וְאִין רוּצִים לְהִנִיחַ אוֹתָנוּ מִפֹּה:

אות

ריד

כט, בַּעַת שְׁהִיָּה לוֹ הַחוּלְאָת שֶׁל הַהוֹסֵט [שְׁעוּל] שְׁנִסְתַּלַּק עַל-יָדֵי-זֶה, אָמַר פֶּעַם אַחַת לְהַצְדִּיק הַמִּפְרָסֵם הַמְּגִיד-מִיִּשְׂרָאֵל מְטִירָהאוּיָצֵעַ, אִם הָיוּ יוֹדְעִים הָעוֹלָם אִיךָ הֵם צָרִיכִין אוֹתִי, הָיוּ כָּלֵם נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וּמְבַקְשִׁים וּמְתַחַנְנִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ שְׁאֲשׁוּב לְבְרִיאוֹתֵי, כִּי כָּל הָעוֹלָם צָרִיכִין אוֹתִי מֵאֵד מֵאֵד עַד שְׁאִי אֶפְשֶׁר לָהֶם כָּלֵל לְהִיּוֹת בְּלַעְדֵי:

אות

רטו

ל, לֵיל שַׁבַּת נַחְמוּ תְקִי"ע בְּאוּמָאן אַחַר קְדוּשָׁה, אָמַר תּוֹרָה מַעֲנִין פְּשִׁיטוֹתוֹ, הִינּוּ מָה שֶׁהוּא לְפַעֲמִים אִישׁ פָּשׁוּט שְׁקוֹרִין "פְּרָאֶסְטִיק", שֶׁהוּא מְחִיָּה עֲצָמוֹ אִזּוּ בַּעַת פְּשִׁיטוֹתוֹ מִהִדְרָךְ שְׁנִסְע לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל. וּבְאֵר הָעֵנָן כְּמוֹבֵא בְּסִפְרָנוּ, עֵין שֵׁם (סִימָן ע"ח בְּלִקוּטֵי תַנִּינָא). וְאַחַר-כֵּן אָמַר שֶׁהוּא עֲתָה יָרָא, שְׁקוֹרִין "פְּרוּס", וְשִׁמַּח. וְאָמַר: אֲשֶׁרִינוּ שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ הֵיטִיב עִמָּנוּ מֵאֵד שְׁזָכִינוּ לְקַדְשֵׁת יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר, שְׁיֵשׁ לוֹ שְׂמִיחָה גְדוֹלָה עַל שְׁזָכָה לְהִיּוֹת בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּמָה מְנִיעוֹת וְכָמָה בְּלִבּוֹלִים וְכָמָה מְחַשְׁבוֹת וְכָמָה עֲבוּבִים וְסִכְסוּכִים הָיָה לוֹ עַל עֵנָן הַנִּסְיָעָה לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, וּמְנִיעוֹת מְחַמֵּת מְמוֹן, וְהוּא קִפֵּץ עַל כָּלֵם וְגַמֵּר הָעֲבָדָה בְּשִׁלְמוֹת, שֶׁהִיָּה בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר: זֶה אֲנִי מֵאֲמִין וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ הִרְבֵּה בְּעֵנָן זֶה, שֶׁכָּל הַתְּנוּעוֹת וְכָל הַמְּחַשְׁבוֹת וְכָל מִינֵי הָעֲבָדוֹת שְׁעוֹשִׂין בְּשִׁבִיל אֵיזָה עֲבָדָה שְׂבִקְדָשָׁה, אִין שׁוּם תְּנוּעָה וְלֹא שׁוּם מְחַשְׁבָּה נֶאֱבָדָת כָּלֵל, וְהַכֵּל נִרְשָׁם לְמַעַלָּה לְטוֹבָה. אֲשֶׁרִי כְּשִׁזְכִּין לְקַפֵּץ וּלְדַלֵּג עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְזוֹכִין לְגַמֵּר וּלְעֲשׂוֹת אֵיזָה עֲבָדָה טוֹבָה. וְהִיָּה אִזּוּ בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה, וְגַעַר בְּרַבִּי נִפְתְּלִי עַל שֶׁהִיָּה בּוֹשׁ קֶצֶת לְנַגֵּן אִזּוּ,

וְאָמַר: מַה יֵשׁ לָנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ, כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּשִׁבְלֵנוּ ("נִפְתְּלֵי וְאוּס הָאֲבִין מִיר זִיד צו שְׁעֵמִין"). בְּשִׁבְלֵנוּ נִבְרָא הָעוֹלָם. וְהִיא אֲזוּ בְּשִׁמְחָה מְאֹד:

רטז

אות

לא, על ענין חכמת השיר והמליצה הנקרא בלשונם "פאזיא", אמר: מי שאינו יכול "פא זיא" [הינו למאס בתאות המשגל כראוי] אינו יכול "פאזיא". פי: "רועה זונות יאבד הון" (משלי כ"ט), ו"אל תקרי מהונדא אלא מגרונד". נמצא, שרועה זונות יאבד את הקול והשיר. ועל-כן מי שאינו יכול "פא זיא" שיהיה אצלו נמאס ופא ואיזה זיא שתהיה, יהיה אצלו נמאס ופא, אינו יכול פאזיא והבן. זה אמר גם כן בליל שבת נחמו הנ"ל, ודברי צחות הם מענין גדל התפארותו בבטול תאוה זאת בתכלית, וגם זה שיך להתורה "ואתחנן פראסטיק" הנ"ל כמובן בהראשי פרקים שמצאנו בכתובת ידו הקדושה השיך להתורה הזאת, המתחילים: מתנת חנם וכו' שמדבר שם משמירת הברית. ועוד ראינו כמה ענינים נוראים ונפלאים אז, מלבד מה שנעלם ממנו, הנסתרות לה' אלקינו:

ריז

אות

לב, באומאן נתאכסן תחלה בעת ביאתו לשם בבית רנ"י, וישב שם מן ה' איר עד אסרו חג שבועות, ואני הייתי עמו שם כל אותן הימים. והיה מבקש שימצאו לו איזה דירה לדור שם עם בני-ביתו, והינו מחפשים בשבילו בכל העיר איזה דירה שתהיה טובה לפניו, ולא נודמן דירה כרצונו כראוי לו. ופתאום בא איש אחד וכו', ואמר שהוא נותן לו בחנם דירתו שהיא דירה נאה וטובה לפניו מאד מחמת שיש שם כמה חדרים. וגם יש שם גן לפני החלונות שכל זה טוב לענין החולאת הקשה שהיה לו שהיה צריך דירה גדולה שיהיה לה אויר הרבה. אך לא אסתעיא מלתא אז שישכנס באותה הדירה, ונכנס בבית רבי יוסף שמואל ששכרו עבורו. ונכנס לשם ביום אסרו-חג שבועות הנ"ל וישב שם כמה שבועות. ואמר לי רבנו ז"ל: גם זה יהיה מעשה בימים הבאים, מה שפתאום בא אחד הנ"ל ורצה לתן לו דירתו בחנם, אשר לא היתה לו שום הפרית עמו מכפר. ובבית רבי יוסף-שמואל ישב שם עם קצת אנשי ביתו, אבל לא היתה

הדירה טוב לפניו כלל, כי לא היה שם אור טוב ורחב כמו שהיה צריך. ויצא משם בתחלת חדש מנחם אב ונכנס לבית האיש הנ"ל שבקש אותו כנ"ל. ותכף שנכנס לשם בא אליו איש אחד מאומאן והתחיל לברכו שישב שם לארץ ימים כנהוג. ואמר, שבודאי דירה זו טוב לפניו מחמת שיש שם אור נאה. ענה רבנו ז"ל ואמר, והראה באצבעו לחוץ ואמר: הראיתם הגן הזה כמה הוא טוב ויפה (וויא גיפּעלט אייך דער גארטין). והיה האיש ההוא סובר שמשבח את הגן שלפני החלונות. השיב רבנו ז"ל והראה באצבעו על הבית החיים, כי הבית החיים היה נראה שם ברחוק מתוך החלונות, כי היה עומד כנגדו. ואמר, על זה הגן אני אומר. ענה ואמר: אין אתם יודעים גדל יקרת מעלת קדשת זה הבית החיים דפה, כי הוא יקר וקדוש מאד. וכן כמה וכמה פעמים היה מדבר עם כמה אנשים, והפליג מאד בשבח הבית החיים של אומאן, כי מנחים שם כמה קדושים אלפים ורבבות. כי שם היתה ההריגה הגדולה בעת הבריחה שנהרגו שם אלפים ורבבות נפשות קדושים מישראל, והיה שם קדוש השם הרבה מאד. וכמה פעמים אמר בפרוש לפני ולפני עוד כמה אנשים, שטוב לפניו לשכב שם, מחמת שהיה שם קדוש השם הרבה מאד. ואחר-כך נתקיימו דבריו כלם, ונסתלק באומאן בבית האיש הנ"ל שנתן לו דירתו כנ"ל, אז המה ראו כן תמהו והבינו כלם, שכל עקר ביאתו לאומאן היה בשביל להסתלק שם. באשר נשמע מפיו בפרוש כמה פעמים. ובענין ישיבתו באומאן לא תמלא און משמע מה ששמענו קצת מעט מזעיר כטפה מן הים מפיו הקדוש, ומה שהתנוצץ לנו בשכלנו איזה התנוצצות בזה, כפי הדברים ששמענו ברמז מפיו. כי עשה שם באותו הקיץ שישב שם תקונים עצומים נפלאים ונוראים מאד, ושם עסק ביותר ויותר בענין תקון הנשמות, כפי המובן מהמעשה שספר לפנינו בכניסתו לשם (לעיל ק"צ). וקדם הסתלקותו הזכיר אותי אז מעשה זו ואמר, הזכרת מעשה שספרתי לך וכוי כנ"ל. שוב שמעתי מאיש אחד שנסע עמו ז"ל, בעת שיצא מזלאטיפאליע לדור פה ברסלב, ואז בדרך נסיעתו עבר דרך אומאן, ומדי נסעם בכניסתם לעיר עברו סמוך אצל בית החיים. ענה רבנו ז"ל ואמר: כמה נאה ויפה לשכב על בית החיים הזה. וכשמעי זאת עמדתי מרעיד, כי עתה אנו רואים שזה כמה שנים מקדם עלתה זאת במחשבה, ונודע לו שמקום מנוחתו יהיה באומאן. כי בעת שנכנס לברסלב היה כמה שנים קדם הסתלקותו. וכל מה שעבר עליו מיום שנכנס לברסלב עד יום הסתלקותו, וכל מה שפעל באלו השנים, אפלו כפי מה שהתנוצץ בדעתי, לא יספיקו כל אילי נביות לבאר אפס קצה מהם. ועצת ה' לעולם תעמד, כי סוף כל סוף נשארה המתנה טוב בדינו, מאחר שזכינו שהחמדה גנוזה נגנזה בסביבותינו באומאן, באשר עלתה במחשבה לפניו זה כמה. ועל ידי זה עדין יש לנו תקוה לזכות לכל הטוב אשר חפץ להיטיב עמנו לנצח. ודבר אלקינו יקום לעולם. ובכל זה יש בלבי הרבה אף אי אפשר לבאר מחמת חשכת העולם:

אות

ריח

לג, באומאן, קדם ראש-השנה האחרון היה מספר עם אנשים שלו מעניין הסתלקותו, שכבר הוא אצלו שלש שנים אחר הסתלקותו. כי מעת שבא עליו החולאת הוא נחשב בעיניו שכבר נסתלק מן העולם, ואמר, שאינו יודע באיזה זכות הוא חי בנס כל שלש שנים אלו וכו'. אז ספרו אנשיו עמו והיו מתאנחים מאד כי מה נעשה, ועל מי יעזב אותנו. והשיב: רק אתם תחזיקו עצמכם ביחד, אז תהיו אנשים כשרים. ולא כשרים בלבד, אלא אפלו צדיקים וטובים תהיו. כי השם יתברך יעזר לי בודאי שיהיה כרצוני כאשר רציתי מכבר, כי בעזרת השם גמרתי ואגמר כרצוני בודאי ("בעזרת השם איד האב אויס גיפירט אין וועל אויס פירן"). ואמר, שכל מי שייגע ויתחבר לאחד מאנשי-שלומו בודאי יהיה איש כשר באמת. ולא איש כשר בלבד, אלא אפלו צדיק גמור כמו שאני רוצה. ועיו לקמן בענין מעלת המתקרבים

אות

ריט

לד, כל ימי הקיץ הנ"ל היה מצפה מאד שנהיה שם בראש-השנה, כי העקר הוא אצלו ראש-השנה, ואמר שכל עסקו הוא ראש-השנה. ובימי חג השבועות נתקבצו לשם גם-כן הרבה מאנשי-שלומו, והיו סבורים שיאמר תורה כאשר היה מנהגו בכל חג השבועות, אבל לא אמר אז שום תורה בשבועות הנ"ל, ואמר אז, שאין אתם חוטאים כל כך כמבאר לעיל (סימן ר"ב). אבל בראש-השנה אמר תורה נפלאה שם באומאן, והיא "תקעו" (בלקוטי תנינא סימן ח'), המתחיל: "אף על פי שתוכחה דבר גדול". ובראש-השנה ביום א', שחל אז בשבת קדש, אחר אכילת סעדת שחרית שאז היה דרכו להתחיל להכין עצמו לומר תורה, כי אמירת התורה בראש-השנה ובשבועות היתה תמיד בין השמשות של יום השני, הינו שהתחיל בסוף יום א' דיום-טוב ונמשך הרבה לתוך ליל ב'. ואז באותו ראש-השנה בעת שהיה צריך להכין עצמו לומר תורה. התחיל להתגבר עליו חלי ההוסט בהתגברות גדול מאד, והתחיל לפלט דם הרבה על-ידי ההוסט מה שלא היה כן זמן רב. כי אף-על-פי שההוסט לא פסק ממנו כל ימי חליו, שנמשך יותר משלש שנים, אבל לא היה ההוסט כפי-אם עם לחות, אבל לא עם דם. והתגבר עליו ההוסט עם יציאת דם הרבה מאד, והיה פולט דם הרבה, כמו קלוח מים ממש. אשר לא יאמן כי יספר, כי נתמלאו כמה כלים מדמו. והיה לו הקאות הרבה, ואמר שמעולם לא היו לו הקאות כפי-אם אז באותו העת. ותקף התגברות החולאת אז היה

בלי שעור עד שְכַמְעַט הָיָה נִסְתַּלַּק אָז. וְנִמְשָׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת עַד שֶׁנִּעְשָׂה לִילָה, וְנִמְשָׁךְ גַּם לַתּוֹךְ הַלַּיְלָה אֵיזָה שָׁעוֹת. וְאַנְחֵנוּ כְּבָר הֵיינוּ עוֹמְדִים מוֹכְנִים בְּבֵית אַחַר, וְהֵינוּ מְצַפִּים שְׂיִכְנֹס וְיֹאמֶר תּוֹרָה. וְהֵינוּ שָׁם אֲנָשִׁים רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מְאוֹת אֲנָשִׁים, הֵן אוֹרְחִים אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ אָז רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מְאוֹת, חוּץ שָׁאֵר אֲנָשִׁי הָעִיר שֶׁבָּאוּ גַם-כֵּן לִשְׁמַע תּוֹרָה מִפִּי הַקְּדוֹשׁ. וְהָיָה עֵינֵינוּ כְּלוֹת כָּל הַיּוֹם שְׂיִכְנֹס, וְהָיָה שָׁם דְּחַק גְּדוֹל שֶׁלֹּא הָיָה אֲפָשָׁר לְסַבֵּל, וְכַמְעַט הֵיְתָה סִכְּנוֹת נִפְשׁוֹת מִגְּדֹל הַדְּחַק, וְנִמְשָׁךְ לַתּוֹךְ הַלַּיְלָה וְעַדִּין לֹא נִכְנָס מִחֲמַת הַתְּגַבְרוֹת הַחוֹלְאֵת מְאֹד. אַחֲר־כֵּן שָׁלַח לְקַרְא אוֹתִי וּבְאֵתִי אֵלָיו, וְכִבֵּר הָיוּ גֵרוֹת דּוֹלְקִים בְּחֻדְרוֹ, וְקִצַּת אֲנָשִׁים עוֹמְדִים לְפָנָיו, הֵינוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאַחִיו רַבִּי יַחִיאֵל ז"ל וְעוֹד מְעַט אֲנָשִׁים. וְשָׂאֵל אוֹתִי מַה לַעֲשׂוֹת, כִּי אֵי אֲפָשָׁר לוֹ לומר תּוֹרָה. וְהִתְחַלַּתִּי לְדַבֵּר עִמוֹ: הֲלֹא גַם כְּשֶׁבִּאתֶם מִלְּעַמְבֶּרֶג הָיָה גַם-כֵּן בְּלַתִּי דָרָךְ הַטֵּבַע שֶׁתֹּאמְרוּ אָז תּוֹרָה, כִּי גַם אָז הָיָה חֲלָשׁ מְאֹד, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֲמַרְתֶּם תּוֹרָה אָז הִרְבֵּה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְעוֹד כִּיּוֹצֵא בְּזֶה דְּבַרְתִּי עִמוֹ. עָנָה וְאָמַר: אִם-כֵּן אֲמַסֵּר נַפְשִׁי. וְהָרִים יָדָיו כַּמְדַּבֵּר הִרְיָנִי מוֹכֵן לְמַסֵּר נַפְשִׁי בְּשִׁבִיל לומר תּוֹרָה. וְשָׁלַח אוֹתִי לַעֲשׂוֹת לוֹ מְקוֹם שֶׁם לְהַעֲמִיד הַכֶּסֶּא סְמוּךְ לַפֶּתַח. כִּי אוֹלֵי יִהְיֶה הַהֲכָרַח לְהוֹצִיאוֹ בְּאֲמִצַּע חֵס וְשָׁלוֹם, וְכֵן עֲשִׂינוּ. וְאַחֲר־כֵּן נִכְנָס בְּחִלְיָנוּת גְּדוֹל מְאֹד, וְעָלָה וַיֵּשֶׁב עַל הַכֶּסֶּא הַגְּבוּהָ שֶׁעָשׂוּ בְּשִׁבִיל אֲמִירַת הַתּוֹרָה וַיֵּשֶׁב קִצַּת. וְאַחֲר־כֵּן אָמַר תּוֹרָה נִפְלְאָה הִנְי"ל בְּקוֹל נְמוּךְ. וְכִשֶׁהִתְחַיֵּל לומר לֹא הָיָה שׁוֹם דָרָךְ הַטֵּבַע שְׂיִוִּכַל לְסַיֵּם, כִּי כַמְעַט לֹא הָיָה אֲפָשָׁר לוֹ לְדַבֵּר אֶפְלוּ דְבוּר אֶחָד מֵעֵצָם חֲלִישׁוֹתוֹ, מְכַל-שֶׁכֵּן לומר תּוֹרָה גְבוּהָ וְגִדּוּלָה כְּזוֹ. אֵךְ הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ הָיָה בְּעִזָּרוֹ, וְגַמַּר כָּל הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת בְּעִזָּרַת הַשֵּׁם עַד הַסּוּף. רַק סִיּוּם הַפְּרוּשׁ עַל הַפְּסוּק "תִּקְעוּ" לֹא אָמַר אָז, רַק אַחַר יוֹם-כַּפּוּר. גַּם הָיָה שָׁם דְּחַק גְּדוֹל וְרַעַשׁ גְּדוֹל בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה, כִּי מִגְּדֹל רַבּוּי הָעַם לֹא הָיָה אֲפָשָׁר לְהַשְׁקִיטֵם לְגַמְרִי, מַה שֶׁלֹּא הָיָה כֵּן בְּשׁוֹם פְּעַם. כִּי תִמִּיד בְּכָל עֵת שֶׁאָמַר תּוֹרָה, הָיוּ שׁוֹתֵקִים וְשׁוֹקֵטִים כָּלֶם כְּנַהוּג, אֲבָל אָז אַף-עַל-פִּי שֶׁהַשְׁקִיטוֹם וְהַשְׁתִּיקוֹ אוֹתָם בְּתַחֲלָה כְּנַהוּג, אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּכָל פְּעַם נִתְעוֹרְרוּ בְּאֲמִצַּע מֵעֵצָם הַדְּחַק שֶׁלֹּא הָיָה אֲפָשָׁר לְסַבֵּל. וְכַמָּה אֲנָשִׁים הָיוּ בְּסִכְּנָה אָז וְכַמְעַט שֶׁנִּפְלוּ חֲלָשׁוֹת וַיִּצְאוּ בְּמַהֲרָה לְחוּץ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן זָכִינוּ שֶׁגַּמַּר אָז כָּל הַתּוֹרָה בְּאַרְיִכוֹת גְּדוֹל מְאֹד, אֲשֶׁרִי עֵין רְאֵתָה זֹאת:

אות רב

לה, בְּעֶרְבֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דְּבַר עִמָּנוּ מִהֲרַב מִבְּרִסְלָב שֶׁלֹּא הָיָה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָז בְּאוֹמָאן, וְאָמַר לָנוּ, מַה אָמַר לָכֶם אֵין דְּבַר גְּדוֹל מְזָה, הֵינוּ לְהִיּוֹת אֲצִלֵּי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אַף-עַל-פִּי שֶׁשָּׂאֵר צְדִיקִים אֵינָם אוֹמְרִים כֵּן, כִּי אֲצִלָּם אֵינוּ חַיִּיב גְּדוֹל כָּל כֵּן לְהִיּוֹת אֲצִלָּם עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, הָרִי עוֹד קִשְׂיָא אַחַת

נְכַלּוּמַר בְּלֹא זֶה כְּבֹר מְקַשִּׁים עָלָיו קְשִׁוֹת הַרְבֵּה תַמִּיד, וַיְהִי קְשָׁה עָלָיו עוֹד קְשִׁיָּא זֶה גַם-כֵּן, מַה שֶּׁהוּא מְזַהֵר בְּיוֹתֵר לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דִּיקָא יוֹתֵר מִשְׁאָר הַגְּדוּלִים]. וְאָמַר שְׁכַל עֵסְקוּ הוּא רַק רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהַפְּלִיג אַז מְאֹד מְאֹד לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה (וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "וּוּאס זָאל אַיךְ אַיךְ זְאָגִין קִיין גְּרַעסְעֶרס דְּעֵר פֿון אִיז נִיט פֿאַרְהַנְדֵן, אִי אַנְדֶּעֶרִי זְאָגִין נִיט אַזוֹי, נֵא אִיז נֵאךְ אַקְשִׁיָּא, גָּאָר מִיין זְאָךְ אִיז רֹאשׁ-הַשָּׁנָה") [מָה אֹמֵר לָכֶם, דְּבַר גְּדוּל מְזָה אִין. אִי, [מִדּוּעַ] אַחֲרִים אֵינֶם אֹמְרִים כֵּן? נוּ זֶה עוֹד קְשִׁיָּא. כָּל עֲנִינֵי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה]. גַּם כְּבֹר אָמַר: "אוֹיף רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דֶּאָרְפֵן אֲלֵע זַיִן" [עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּלֶם צְרִיכִים לְהִיּוֹת]. וְכֵל זֶה הָיָה בְּאוּמָאן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן שְׂאֵז דְּבַר עֲמָנוּ זֹאת. וְגַם מִכְּבֹר דְּבַר עֲמָנוּ הַרְבֵּה, שֶׁהוּא מְזַהֵר וּמְצַוָּה לְכָל מִי שְׂרוּצָה לְשִׁמְעַ וּלְצִיַּת אוֹתוֹ שְׂיִהְיֶה אֲצִלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאָמַר שֶׁהֵיוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כְּרוּז וְכוּ', כְּמִבְּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמֵּן ת"ג). וְדַבֵּר מְזָה הַרְבֵּה כְּמָה פְּעַמִּים:

רכא

אות

לו, בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן בְּאוּמָאן, סָמוּךְ לְהַסְתַּלְקוּתוֹ, שֶׁהָיָה בְּבֵית רַנ"ג, וְהַתְּפַלְלָנוּ בְּתוֹךְ הָאֲמִבְּאָר [אַכְסַדְרָא], וְאָמַר, שֶׁהֵיוּ צְרִיכִין לְחַזֵּק אַז בְּתַפְלָה בְּיוֹתֵר. וְאָמַר, שֶׁעֲכָשׁוּ רְאוּי לָכֶם לְהַסְתַּכֵּל יוֹתֵר. פּוּק חֲזִי מְעַמְבֵּר (נִרְאָה לְעֵינֵי דַעְתִּי, עַל דְּרִיךְ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "פּוּק חֲזִי מֵאִי עֲמָא דְּבַר" (בְּרֻכּוֹת מַה). וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים לֹא שָׁמְנוּ יָב לְדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים, וְלֹא זָכִינוּ לְהַבִּינֵם. וּבְסָמוּךְ נְסַתְלַק מְאוּר עֵינֵינוּ, הוֹדְנוּ פְּאָרְנוּ קְדַשְׁתָּנוּ, אֲבַדְנוּ מַה שְׂאֲבַדְנוּ. אֵלּוּ כָּל הַיָּמִים דִּיּוּ וְכָל הָאֲגָמִים קוּלְמוּסִים וְכוּ', לֹא יִסְפִּיקוּ לְבָאָר אַחַת מְאֻלָּף וּרְבֻבּוֹת מַה שֶׁהִפְסַדְנוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים. אוּי לָנוּ כִּי שְׂדַדְנוּ. זֹאת נְחַמְתָּנוּ בְּעֵינֵינוּ, כִּי מְעַט מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה לֹא שְׂכַחְנוּ. לֹא תוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁעֲשׂוּעֵנוּ וְכוּ'. וְעַל-כֵּן עֲדִין לֹא פָּסְקָה חֵס וְשָׁלוֹם תְּקוּנָתֵנוּ, עוֹד נִקְוָה וְנִיחַל וְנִצְפָּה לִישׁוּעוֹת הַשֵּׁם, כִּי אִין מְעַצוֹר לֵה' לְהוֹשִׁיעַ עוֹד בְּרַחֲמֵי הַמְּרַבִּים, יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ לְשַׁלַּח לָנוּ בְּקִרְוֹב גּוּאֵל צְדָק לְאֹמַר זֶה יְנַחֲמֵנוּ, כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ יִשְׁמַחְנוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

רכב

אות

לו, בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן שְׂאֵז הַתְּגַבֵּר עָלָיו הַחֹלְאָת מְאֹד כְּנ"ל. וּבְלִיל הַשְּׁנִי דְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה, אַחַר-כֵּן הַתְּגַבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר

החולאת שלו. ועמדו קצת אנשים אצלו, והיו רצים והולכים במהירות להביא הדאקטיר ולא יכלו להביאו, כי היה באמצע הלילה. ענה ואמר: טוב להודות לה' על שלא בא הדאקטיר. ואמר: כל מי שרוצה לחוס על חייו, יתאמץ שלא יניח לבוא לשום דאקטיר אצלו. אף-על-פי שאחר-כך יכול להיות שאני בעצמי אצוה להביא לי דאקטיר, אף-על-פי-כן תראו אתם לבלי להניח שיבא אצלי שום דאקטיר. וכן הנה אחר-כך, שבעוונותינו הרבים לא קימנו דבריו. כי אחר-כך בערב סכות שהתגבר עליו החולאת ביותר, והתחילו כמה אנשים לצעק להביא הדאקטיר, וגם הוא בעצמו צוה להביא הדאקטיר. ואנכי לא רציתי בשום אופן שיביאו דאקטיר, אף-על-פי שנראה להאנשים שהוא בעצמו מסכים להביא דאקטיר, אף-על-פי-כן ידעתי האמת, שבאמת אין זה רצונו כלל, אף-על-פי שעדין לא ידעתי אז כלל מה שאמר בליל ב' דראש-השנה הנ"ל שהזהיר לבלי להניח לבוא אצלו דאקטיר, אף-על-פי שיצוה בעצמו כנ"ל. כי אני בעצמי לא הייתי אז אצלו כשאמר זאת, אף-על-פי-כן ידעתי בעצמו כפי השיחות הקדושות ששמענו מפיו הקדוש מקדם, שבודאי באמת אין חפץ בשום אופן את הדאקטיר. רק שהוא מכרח להסכים לקרא דאקטיר מחמת העולם שאומרים להביא דאקטיר ואינו יכול לשנות דעתם. כי כן היה דרכו, אף-על-פי שהוא ידע בעצמו שדבר זה אין טוב לפניו, אף-על-פי-כן אם היו אנשים מפצירים לעשות אותו הדבר לא עבר על דעתם. וכן היה בכמה דברים. והוא בעצמו חשב פעם אחד כמה דברים שעשה בשביל רצון אנשים שהפצירו בו לעשות, אף-על-פי שידע בעצמו שלא יועיל כלל וכו', וכן היה בענין הדאקטיר. ומחמת זה לא רציתי בשום אופן שיקראו דאקטיר, אבל לא היה אפשר להתגבר לבטל דעתם, בפרט שגם הוא ז"ל היה נראה שמסכים עמם, בפרט שהתגבר החולאת מאד, על-כן אחר-כך קראו דאקטיר בערב סכות וכו'. והלואי לא היו קוראין אותו כי לא הועיל כלל, וכפי הנראה קרב הסתלקותו. ואז בליל השני דראש-השנה בעת שהתגבר עליו החולאת מאד, ענה ואמר להאיש שעמד לפניו אז, הלא מן המיתה כבר אין אני מתירא כלל. ענה ואמר: הלא אף-על-פי-כן עשינו איזה דברים בעולם (כלומר מה שתקן והחזיר בתשובה אלפים ורבבות נפשות. הן נפשות בני אדם המלבשים בגוף והן נשמות וכו' אלפי אלפים ורבי רבבות וכו' שעסק כמה שנים לתקנם, וכיוצא בזה שאר תקונים עליונים ונוראים שתקן, וכמה תורות נוראות ומעשיות נפלאות פלאי פלאות שגלה וכיוצא בזה וכו'). ותפס אז איש אחד וטפח לו בכתפיו, ואמר לו בזה הלשון: "אברמיל (פרוש כך היה שם האיש שדבר עמו כי היה שמו אברהם) מיר האבן זיד פארט עפיס גיטאהן אויף דער וועלט" (אברהם, מכל מקום עשינו משהו בזה העולם) והבו:

אות

רכג

לח, סמוך להסתלקותו, בעת התגברות החולאת שהיה לו והיה חלוש מאד, וכמעט שנגנע בכל עת, והיינו עומדים לפניו, והוא ז"ל היה יושב על הכסא חלוש מאד והיה מיסר ביסורים גדולים מאד. והיה מדבר עמנו בדרך קבלנא על גדל יסוריו. בתוך כך סתם ידיו בחזקה, ועשה אגרוף, ונענע באגרוף ידיו בכת, כאומר, אף-על-פי-כן כחי חזק בקרבי מאד, ואי אפשר לצייר זאת בכתב. והמובן מדבריו, שגם בעצם חלישת הגוף, עדין כחו חזק ואמיץ, ועדין כחו הולך ומתגבר לגמר הכל כרצונו בעזרת השם יתברך. סמוך להסתלקותו נכנס אליו רבי מאיר, ותפסו בבגדו של צמר ואמר ברמיזה, אה מה חזק וכו':

אות

רכד

לט, כשהיה שוכב וגונח גניחות הרבה מאד, אחר-כך ענה ואמר: אין זה שיף לי כלל רק אחד עומד ומכה, והוא במקום שהוא:

אות

רכה

מ, כבר הבטיח רבנו ז"ל בחייו ויחד שני עדים כשרים על-זה, שפשיסתלק כשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה (אמר המעתיק: שמעתי מהרב רבי נפתלי ז"ל שהוא היה אחד משני העדים שיחד רבנו ז"ל על ענין זה, הינו הרב מורנו רבי אהרן ז"ל והרב רבי נפתלי פני"ל. ואמר אז רבנו ז"ל בזה הלשון: כשיבואו על קברי ויתנו פרוטה לצדקה בעבורי; רצונו לומר בעבור הזכרת נשמתו הקדושה פנהוג. ובלשון אשכנז: "אין וועט געבין אפרוטה צדקה פון מייניט וועגין וכו'"), ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו בשביל תקון למקרה לילה רחמנא לצלן, אז יניח רבנו עצמו לארץ ולרחב, ובודאי יושיע לזה האדם. ואמר, שבהפאות יוציא אותו מהגיהנם, אפלו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפלו אם עבר מה שעבר. רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאולתו חס ושלום. ובלילה שקדם הסתלקותו אמר: מה לכם לדאג מאחר שאני הולך לפניכם. ומה אם הנשמות שלא הפירו אותי כלל. הם מצפים על תקונני שלי מכל-שכן אתם וכו' (וכן אפלו אלו שלא זכו להפיר את רבנו ז"ל בחייו, כשיבואו על קברו הקדוש ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים, וירגילו עצמם לילך בדרךיו הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים,

בְּיָדָי יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ. אֲשֶׁרֵיהֶם אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם, וְלֹא יֶאֱשָׁמוּ כָּל
הַחוֹסִים בּוֹ, כִּי כָּבֵר גָּלָה דַעְתּוֹ בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת בְּפָרוֹשׁ וּבְרִמּוֹ, שֶׁכָּל מַה
שֶׁעוֹסֵק עִמּוֹ אֵינוֹ בְּשִׁבְלֵנוּ לְבַד, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֵשְׁנֵנו פֶּה וְאֶת אֲשֶׁר אֵינְנוּ
פֶּה, וְכַמְבָּאֵר מִזֶּה לְקַמּוֹ (וְעֵין שִׁיחֻת הַר"ן ר"ט):

רכו

אות

מֵא, שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נִפְתָּלִי שֶׁאָמַר בְּאוֹמָאן: כְּצִאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרַשׁ אֶת כַּפֵּי
(שְׁמוֹת ט')

רכז

אות

מב, שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נִפְתָּלִי שֶׁאָמַר לוֹ קִדְּם רֵאש־הַשָּׁנָה בְּאוֹמָאן: הִנֵּה הוֹלֵךְ
לְקִרְאתֵנוּ הֵר גְּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, אֵךְ אֵינִי יוֹדַע אִם אֶנְחַנּוּ הוֹלְכִים אֶל הָהָר
אִם הָהָר אֵלֵינוּ הוֹלֵךְ הָהָר אֵלֵינוּ:

רכח

אות

מג, פֶּעַם אַחַת אָמַר: הֲלֹא שִׁבְרוּ אוֹתָנוּ כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבֵּר. הֲלֹא הִיִּיתִי סְבוּר
שֶׁאַתָּם בְּלָכְס תִּהְיוּ צְדִיקִים. צְדִיקִים גְּדוֹלִים עִם שְׁכָל כְּזֶה, שֶׁבְּכַמָּה דוֹרוֹת
לֹא הָיָה שְׁכָל כְּזֶה. וְעַתָּה שִׁבְרוּ אוֹתָנוּ כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבֵּר:

רכט

אות

מד, פֶּעַם אַחַד שֶׁאֶלְתִּי אוֹתוֹ מַה יִּהְיֶה מִהַדְּבוּרִים שֶׁנִּדְּבְרוּ וְכוּ', הִנֵּנוּ מַה
שֶׁבְּתַחֲלָה שֶׁמַּעֲנוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ כְּמַה דְּבוּרִים שֶׁהָיָה נִרְאֶה שֶׁיֵּאָרִיךְ גַּמִּים

וַיִּגְמַר כְּחֻצוֹ וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: הַשְּׂמַעְתֶּם מֶה שֶׁהוּא שׂוֹאֵל? גַּם אֶצְלִי
בְּעֲצָמֵי קֶשֶׁה עֲנִין זֶה ("עֵס אִיז מִיר אוֹיף קֶשֶׁה"). וְאָף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר אֲנִי
לֹא גִמְרְתִּי [בְּלִשׁוֹן תַּמָּה] כְּבָר גִּמְרְתִּי וְאָגַמְר ("אִיף הָאב נִיט אוֹיס גִּיפִירְט
[בְּתַמָּה] אִיף הָאב אוֹיס גִּיפִירְט אוֹן וועל אוֹיס פִּירן") פְּמוּבָא בְּמִקּוּם
אַחַר (לְקַמֵּן שְׂכ"ב). גַּם כְּשֶׁנִּסְעָ לְאוּמָאן וְאֲנִי נִסְעָתִי עִמּוֹ דְּבַר עָמִי מֵעֲנִין
שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר תַּמִּיד כְּמוּבָא לְעִיל (סִימָן קפ"ח).
וּלְבָאֵר כֹּל אֵלוֹ הָעֲנִינִים צְרִיכִין לְסַפֵּר הֶרְבֵּה, אֲשֶׁר לֹא יִסְפִּיקוּ כְּמֵה
יְרִיעוֹת. וְהַכֵּל, בְּתַחֲלָה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה כְּשֶׁנִּתְקַרְבְּנוּ אֵלָיו שֶׁיִּגְמַר הַתְּקוּן
מִיָּד, וְכֵמָּה דְבוּרִים שֶׁנִּדְבְּרוּ מֵעִין זֶה, אִדְּ אַחֲר־כֵּן בְּעוֹנוֹתֵינוּ הֶרְבִּים
וּבְעוֹנוֹת הַדּוֹר, וּמְגִדֵּל הַתְּגָרוֹת הַשֵּׁטֶן עַד שֶׁהֶרְבֵּה מַחֲלֶקֶת גְּדוֹל עָלָיו, עַל-
יְדֵי כֹל זֶה נִתְבַּלְבַּל הָעוֹלָם, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְגַמֵּר בְּחֵייו מֶה שֶׁרָצָה. וְאָף-עַל-
פִּי-כֵן אָמַר שֶׁגִּמְר וְיִגְמַר כְּנ"ל, כִּי אַחֲר שֶׁבָא מְלַעַמְבֶּרֶג זָכָה לְדַרְךָ כְּזֶה,
וְדָבַר דְבוּרִים כְּאֵלֶּה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יִכָּפֵה נְרוֹ לְעוֹלָם וְעַד וְכֵאֲשֶׁר שֶׁמֵּעִתִּי
בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "מִיִּין פִּייעֶרְל וועט שוין טלואִין בִּיז מְשִׁיחַ וועט
קוּמִין" [הָאֵשׁ שְׁלִי תוֹקֵד עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ] בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

חלק שני - ונקרא בשם שבחי מוהר"ן

הוא רבנו הקדוש האדם הגדול בענקים בוצינא קדישא אור האורות רבן של כל ישראל נחל נובע מקור חכמה איש אלקים וכו' מורנו הרב רבי נחמן זצוק"ל בעהמ"ח ספרי לקוטי מוהר"ן וספר המדות וסיפורי מעשיות ועוד שארי חיבורים והמה בכתובים נכד קדוש עליון וכו' מורנו רבי נחמן הארידענקער זצ"ל נין ונכד להתנא האלקי קדוש ישראל וכו' וכו' מורנו רבי ישראל בעש"ט זצוק"ל זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן:

בזה הספר יסופר מעט מחייו הקדושים מעוצם יגיעתו וטרחתו בעבודת הש"י במסירת נפש עצום ונשגב מימי ילדותו עד הסתלקותו עד שזכה לחיות חיים אמתיים הנקראים חיים באמת. ומעט משיחותיו הק' אשר נשמע מפיו הקדוש והעתים אשר עברו עליו כאשר עיניך תחזינה מישרים:

שיר ידידות לכבוד מורנו ורבנו

נִמְצָא בְּאִמְתַּחַתוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ

שִׁיר זֶה בְּסִפְרֵי יִסְדֹתָיו. לְכָבוֹד אֲדַמּוּ"ר רִפְדֹתָיו. אֵין כְּבוֹד אֶלָּא מְכָבוֹד
תּוֹרוֹתָיו כִּבְדֹתָיו. זְעִיר מִשֵּׁם זְעִיר מִשֵּׁם קִבְצָתָיו. כִּי מֵעוֹלָם מְקַצֵּת שְׂבָחוֹ
לְהִיּוֹת עַל לְשׁוֹנֵי חֲמֵדָתָיו. יִנְעֹתָיו וּמְצָאָתָיו שְׁמֵרָתָיו וְלֹא אֲבִדֹתָיו:
לְמִנְצַח אֲשֶׁר לְנֹצַח יִנְצַח. בְּמִזְמוֹר שִׁיר בְּנִגִּינוֹת אֲנַצַּח:
לְמִנְצַח לְמִדְתּוֹ נֹצַח. כַּאֲשֶׁר פִּיּו פָּצַח. הֶאֱנִי לֹא נִצַּחְתִּי, נִצַּחְתִּי וְאֲנַצַּח:
עַל-כֵּן נִחְמוֹן בְּשֵׁם יְקָרָא בְּפִצַּח. כִּי מִנְחָם וַיִּנְיַח לְנֹצַח. מִצּוֹרֵר הַמְחַרֵּף
בְּרִצַּח:

שׁוֹשְׁנִים שְׁפֹתוֹתָיו מַעֲשֵׂה רוֹקַח. כְּקִטְרֵת סַמִּים לְרִיחַ נִיחוּחַ. עֲצַת נֶפֶשׁ
בְּמִתְק

לְבַנֵּי תְמוֹתָה יִתִּיר קוֹחַ. לְאֵין אוֹנִים יִתֵּן כֹּחַ. לְדַלֵּת עִם הָאֶרֶץ הִיָּה מְנוּחַ:
קָרַח מֵאֲבִדוֹן כְּתִמָּר יִפְרִיחַ. חֲטָאת יִרְבְּעַם יִרְפָּא וַיִּמְרִיחַ. חוֹסִיו מִשְׂאוֹל
יוֹצִיא וּמִתְחַתֵּיּוֹת וְנִיחַ:

מִשְׁפִּיל אֶל עֲשׂוּקִים לְמִלְטָם מִפָּח. בְּחֻכְמָה נִשְׁפֹּט אֶת אוֹיְלִים וְעַם חֻכְמִים
הַתּוֹכַח. חוֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח וְנָדַח:

שִׁיר פְּשׁוּט יִכְפִּיל יִשְׁלַשׁ וַיִּרְבַּע בְּנִגּוֹן וְנִצּוּחַ. עָלִי עִישׁוּ"ר יַעֲלֶה לִ"עֵ"ב אוֹר
צַח וּמְצַחֲצַח. לְחֻלְק גְּמוּל לִישָׁרִים לְעַת חֵי נֹצַח:

יְדִידוֹת אוֹרוֹתָיו הוֹפִיעַ וְהִזְרִיחַ. עָלִי תִלְמִידוֹ הַקְדוּשׁ נִי"תִין וְהֵנִיחַ. וַיִּנְח
עָלָיו אֶת הַרוּחַ:

רַחֵשׁ לֵבִי אֲנוּשׁ מִמְּנוֹ לֹא הִתְכַחֵשׁ. בְּנִעְנוּעַ שְׁפֹתַיִם הַכִּיר לַחֵשׁ.
לְבִי וּמְצַפוּנִיָּה מִמְּנוֹ לֹא אֶכְחַשׁ. לְהוֹדוֹת לְפָנָיו אֲמַהַר וְאֶחִישׁ . . .

דְּבַר אִישׁ וְעַצְתוֹ יָבִין וַיִּרְחֵשׁ. כִּי פֶלֶא יוֹעֵץ הוּא וַיִּבְנוֹן לַחֵשׁ
טוֹב הוּא וּמְצִיל חוֹסִיו מֵעַצַּת נַחֵשׁ. יִרְיָבוֹ עָלָיו בְּדוֹ כְּזָב וְכַחֵשׁ:

אוֹמֵר אֲבִיעַ עָלִי מִתְחִיל וְגוֹמֵר. אוֹמֵר וְגוֹמֵר. לֹא יִכְבֶּה אִשׁוֹ וַיִּגְמַר. אֵדָּה יְהִי
עוֹלָה וּמִתְמַר:

אֲנִי הָעֲנִי הַנִּדְכָּה הַמְשׁוֹרֵר. בְּאֲבָק רַגְלָיו אֲנִיחַל לְהַתְעַפֵּר. אוֹ כְּעַפֵּר תַּחַת
רַגְלָיו לְהַתְפֹּרֵר:

מַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים יִבְרַר וַיְהַדֵּר. וְהִרְעִים יִכְפֹּר וַיִּגְדֵּר. צָרִי נֶפְשִׁי יַעֲקֹר וַיִּמְגֵּר . . .

לְמַלְךְ חֲמָתוֹ יַעֲצֵר. בְּעַדֵּי יַעֲתִיר וַיִּפְצִיר. כָּל חֲמָתוֹ עָלִי לֹא יַעִיר:
לְשׁוֹנִי אֲלַמֵּד תְּמִיד לוֹמֵר. אֵינִי יוֹדֵעַ שְׂבָחוֹ לְגַמֵּר. בְּלַחֵשׁ אֶרְחַשׁ כְּעַנְבִּים
בְּכוֹמֵר:

עַט עוֹפְרֵת וּבִרְזָל וְצַפְרוֹן שְׁמִיר. נַעֲרֹד לְחַקֵּק עַל לֵב קֶשֶׁה כְּצוֹר. דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ
אֲשֶׁר גָּלָה וְאָמַר:

סוֹפֵר צַעֲדֵי אִישׁ לְהַדְרִיכּוֹ בְּאוֹרְחוֹת יִשְׂרָאֵל. מִכְחוֹ יִתֵּן בְּעַדוֹ שְׂחַד וְכִפֹּר.
לְהוֹצִיא מִמִּסְגֵּר אֲסִיר בְּכוֹשֵׁר:

מִהִיר בְּמִלְאֶכֶת מְקֻדָּשׁ וְהָעִיר. לְפָנָי מְלָכִים יִתְנַצֵּב לְשֵׂאל וּלְהָעִיר. מַה זֶה
יִדְעֶתֶם וּמַה זֶה הַשְׁגָּתֶם מֵאוֹר הַבְּהִיר

יִפְיִפִּיתַי יִפְיִפִּיתַי. כִּי בְעֵינַיִךְ מְלֹךְ בְּיָפִיו חֲזִיתַי. עֵינָיו נָתַן לָךְ כִּי צַדִּיק אַתָּה.
אֶרֶץ מְרַחֲקִים בְּעֵינַיִךְ רְאִיתַי:

מִבְּנֵי עָלְיָה נִתְעַלִּיתַי. כִּי בֵּן יִקִּיר אַתָּה. וְעַבּוֹדַת עֶבֶד עֲבַדְתַּי:
אֲדָם לְשֹׁבֵת עַל הַכֶּסֶא נְהִייתַי. אֶת אֲדוֹנַיִךְ בְּשֵׁתֵי עוֹלָמוֹת כִּבְדֹתַי. מִשְׁפָּט
לְבָאֵי עוֹלָם תִּתֵּן אַתָּה:

הוֹצֵק שֶׁמֶן רֹאשׁ עַל רֹאשׁוֹ אֲשֶׁר קִדְשָׁתָּ. הַתְּגַדְלָתָּ וְהַתְּרוֹמַמְתָּ וְנִתְכַבְּדָתָּ.
 כִּי חוֹתֵם בְּרִית קִדְשׁ שְׁמֵרָתָּ וְנִטְרָתָּ:
 חֹן בְּעֵינַי כָּל נִשְׂאָתָהּ. כִּי בְּתַפְלֵתָּ לְכָל הַשְּׁפָעָתָּ. לְעֵלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מְלוֹה
 נְהִייתָ. בָּכֹן כָּל עֵז פָּנִים בְּמִבְטָא הַשְּׁפָלָתָּ:
 בְּשִׁפְתוֹתַי רַבִּים רְעִיתָ. וּמֵרְעִים טוֹבִים עָשִׂיתָ. כִּי צַדִּיק אַתָּה:
 עַל כֵּן בְּחֻכְמָתְךָ הֵיכַל קִדְשׁ בְּנִיתָ. בִּירוֹשָׁלַיִם לָךְ יֹאמֵר קְדוֹשׁ אַתָּה. בְּבֵית
 וְחוֹמָה יָד וְשֵׁם קִנִּיתָ:
 כֵּן בְּקִדְשׁ שִׁיחוֹתַיךָ אֲשֶׁר שָׁחַתָּ. כְּבַלְמוּד תּוֹרָתְךָ פֶּה לְאֵלִים הִתְרַתָּ. וּבַעֲלֵי
 תְרוּפוֹתַיךָ פֶּה עֲקָרוֹת הִתְרַתָּ:
 בְּרַכָּה מִבְּנִים אֲשֶׁר כֵּן הִלְדָּתָּ, וּנְשָׁמוֹת מְצַחֲצָחוֹת לָהֶם הִמְשַׁכְתָּ. כְּבִנֵי
 רְחֻבָּה לְמַעַלָּה רַבִּיתָ. אַף מִחֻטְאֵי הַדּוֹר אוֹתָם לֹא גִדְלָתָּ:
 אֲלֻקִּים גִּרְאָתָּ חֲלִיפוֹת הַשְּׂאֲרָתָּ. חֻכְמוֹת אֲשֶׁר בְּפִיךָ דִּבַּרְתָּ. וַתְּבוֹנוֹת אֲשֶׁר
 בְּלִבְבְּךָ הִגִּיתָ. גַּם בָּנוֹת מְחֻטְבוֹת צָמַח דָּוִד בְּהֵם נְטַעְתָּ:
 לְעוֹלָם הֶעֱלִיוֹן עָלִיתָ. בְּצָרוֹר הַחַיִּים נֶצְרַרְתָּ. חֻכְמָתְךָ אַחֲרֶיךָ בְּרַכָּה
 הַשְּׂאֲרָתָּ. לְתַלְמִידֶיךָ הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ וּבַחֲרָתָּ. וּבְזֶה אַתָּה כֹּלָּא מֵתָה:
 וּכְדוֹד מְלֶכֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם אַתָּה. נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֻכְמָה יִפּוּצוּ חוּצָה
 מֵעִינֹתַיךָ. חַיִּים אֲרַכִּים חַיִּים טוֹבִים חַיִּים נֶצְחִיִּים חִייתָ כָּל יְמֶיךָ:
 מִדְּרָגָא לְדְרָגָא עָלִיתָ בְּכָל פְּעָמֵי רְגְלֶיךָ. כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ לְכַף זְכוּת הַכְרַעְתָּ
 בְּכָל פְּסִיעוֹתַיךָ:
 נָטַע נֶעְמָן נְטַעְתָּ בְּתוֹכֵנוּ זֶרַע קִדְשׁ יוֹצְאֵי חֲלָצִיךָ הַיְקָרִים וְתַלְמִידֶיךָ
 הַקְּדוֹשִׁים וְחֻדוֹשֵׁי תּוֹרוֹתַיךָ:
 יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילְךָ שְׁלוֹה בְּאַרְמְנוֹתַיךָ:

יגיעתו וטרחתו בעבודת ה'

אות רל

א, ספר רבי נפתלי שאמר רבנו ז"ל, שטוב היה שיהיה לאיש כשר סוסים
 שיסע בכל פעם עם בני הנעורים לתוך איזה יער וכיוצא, ושם ידברו יראת
 שמים ויהיה להם התבודדות וכו'. כי בשדה ויער טוב מאד להתבודדות.
 וספר אז מענין הנהגותיו בימי הנעורים, שהיה רגיל לקח סוס מבית
 חותנו ורכב על הסוס לאיזה יער. ושם ירד מהסוס וקשרו לאיזה אילן,
 והוא הלך לתוך היער לעשות את שלו, והתבודד שם כדרך. וכמה פעמים

הַתִּיר עֲצָמוֹ הַסּוֹס וּבָרַח לְמִקּוֹמוֹ לְבֵית חוֹתָנוֹ. וּכְשָׂאוּ שֵׁם שְׁהַסּוֹס בָּא לְבִדּוֹ הָיוּ דוֹאֲגִים וּמִתְפַּחְדִּים מְאֹד, כִּי אָמְרוּ שֶׁבְּנֹדָאֵי נָפַל מִהַסּוֹס חֵס וְשָׁלוֹם. וְכַמָּה פְּעָמִים נָפְלוּ עָלָיו גְּשָׁמִים גְּדוֹלִים בְּעֵת שֶׁהָיָה בַּיַּעַר, וְאַחַר-כֵּן בָּא לְבֵיתוֹ שָׁעָה בַּלַּיְלָה אוֹ יוֹתֵר. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁהַעֲקָר תָּלוּי רַק בִּיגִיעוֹת וְעִבּוּדוֹת וְכוּ' וְעַל-יָדֵי-זֶה יָכוֹל כָּל אָדָם לְבוֹא לְמַדְרָגוֹת גְּדוֹלוֹת וְכוּ'. וְאָמַר אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אִישׁ כְּשֵׁר שְׁקוֹרִין "גִּיטֵר מִמֶּשׁ":

כְּמוֹנֵי

יִוֵּד"

רלא

אות

ב, שָׁמַעְתִּי מֵאַחַד שֶׁשָּׁמַע מִרְבֵּנוֹ ז"ל, שֶׁסָּפַר לוֹ מַעֲצָם הַקְּדוֹשָׁה שְׁלוֹ בְּיַלְדוּתוֹ. שֶׁבְּהֵיוֹתוֹ יָלַד קָטָן רָצָה לְהֵיוֹת יָרָא שְׁמִים, וְהָיָה חֹפֵץ לְקַבֵּל שֵׁבֶת בְּקְדוּשָׁה גְּדוֹלָה כְּרֵאוֹי, וְהֵלֵךְ לְמַרְחָץ וְטָבַל בְּזִרְיֹזוֹת סְמוּךְ אַחַר חֲצוֹת מִיָּד. וַיֵּצֵא מִהַטְּבִילָה, וּבָא לְבֵיתוֹ, וְלָבַשׁ בְּגָדֵי שֵׁבֶת וְנִכְנַס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְהֵלֵךְ אָנָּה וְאָנָּה, וְרָצָה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו קְדוּשַׁת שֵׁבֶת וּנְשָׁמָה יִתְרָה. וְהָיָה חֹפֵץ לְרֵאוֹת אֵיזָה דָּבָר, אֲךָ לֹא רָאָה כָּלֵל. וְהָיָה מִתְגַּעְגַּע מְאֹד לְרֵאוֹת. וּבַתּוֹךְ זֶה הִתְחִילוּ לְכַנֵּס אֲנָשִׁים לְבֵית הַמְּדַרְשׁ, וּבָא אֵיזָה אִישׁ חָשׁוּב וְעָמֵד עַל הַשְּׁטַעַנְדִּיר [עֲמוּד] שְׁלוֹ, וְהִתְחִיל לִזְמַר שִׁיר הַשִּׁירִים וְהֵלֵךְ הוּא ז"ל וְהַכְּנִיס רֵאשׁוֹ לְמִטָּה בְּתוֹךְ הַשְּׁטַעַנְדִּיר. וּמִחֲמַת שֶׁהָיָה עֹדֵן יָלַד קָטָן לֹא הִקְפִּידוּ עָלָיו. וְהוּא הָיָה מְנַח שֵׁם וְהִתְחִיל לְבַכּוֹת, וּבְכָה מְאֹד בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ כַּמָּה שָׁעוֹת עַד הָעֶרֶב, עַד שֶׁעִינָיו עָלוּ נְפוּחוֹת (שְׁקוֹרִין "גִּישׁוּוֹאֲלוֹ"). וְאַחַר-כֵּן פָּתַח אֶת עֵינָיו, וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ הוּא רוֹאֶה אֵיזָה אוֹר מִחֲמַת שֶׁכָּבֵר נִדְלָקוּ הַנְּרוֹת. וְעֵינָיו הָיוּ סְתוּמִים כָּל כֵּן בְּבִכְיָה, וְאִזּוֹ נִתְקַרַר דַּעְתּוֹ קִצָּת. וְכָל זֶה הָיָה בְּקִטְנוּתוֹ מִמֶּשׁ. כְּמִדְמָה שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה אִזּוֹ בֶן שָׁשָׁה שָׁנִים:

רלב

אות

ג, אָמַר: אֲנִי הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל מְאֹד שֶׁיִּזְמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נְסִיוֹן, כִּי הָיִיתִי תַקִּיף בְּדַעְתִּי, אִם לֹא שֶׁתַּעֲשֶׂה אוֹתִי מְשֻׁעָע. אָבָל אִם הוּא בְּשִׁכְלוֹ וְכוּ':

ד, אָמַר אִם לֹא נִמְצָא מִפְּרֵשׁ בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּפְרוּשׁ שְׁאֶסוּר לֹאמַר "גִּירָא בְּעֵינָה דְשִׁטְנָא" [חֶץ בְּעֵינֵי הַשֵּׁטָן] (קדושין ל). הֵייתִי אוֹמֵר גִּירָא בְּעֵינָה דְשִׁטְנָא. וְאֵינִי מִבִּין כָּלֵל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁנִּמְצְאִים בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מִתְנַאֲיִם וְאִמּוֹרָאִים שֶׁהָיָה קָשָׁה וְכָבֵד בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד תַּאֲוָה זֹ. כְּמוֹבָא כְּמָה מַעֲשִׂיּוֹת בְּגִמְרָא. כִּי אֶצְלֵי אֵינוֹ כְּלוּם, כָּלֵל כָּלֵל לֹא, וְאֵינוֹ נֶחֱשֵׁב אֶצְלֵי לְנִסְיוֹן כָּלֵל. וּבּוֹדָאֵי יֵשׁ סוּד בְּמָה שֶׁנִּמְצָא בַּתּוֹרָה שֶׁתַּאֲוָה זֹ הֵיא נִסְיוֹן, כִּי בְּאִמַּת אֵינוֹ נִסְיוֹן כָּלֵל. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ מְעַט מְגִדְלַת הַבוֹרָא יִתְבַּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "כִּי אֲנִי יוֹדַעְתִּי כִּי גָדוֹל הִ" (תהלים קל"ה), אֲנִי יוֹדַעְתִּי דִּיקָא, אֵינוֹ נֶחֱשֵׁב לְנִסְיוֹן כָּלֵל. וְאֵין חֲלוּק אֶצְלֵי בֵּין זָכָר לְנִקְבָּה, אֲנִי רוֹאֶה הַתַּאֲוָה כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתָךְ. הָיָה לִי נִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפֵּר, אֲדָ אֵינוֹ נִסְיוֹן כָּלֵל, אֲדָ בְּעַת שֶׁהָיָה נִסְיוֹן, הָיָה לוֹ גַּם-כֵּן כְּמָה נִסְיוֹנוֹת:

ה, לַעֲנִין שְׁבִירַת תַּאֲוֹת וּמַדּוֹת רְעוֹת לְגִמְרֵי בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, שֶׁהַתְּפָאָר אֶת עֲצָמוֹ שֶׁזָּכָה לָזֶה, אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֵׁישׁ צְדִיקִים שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹת, אֲדָ הוּא כְּמוֹ עוֹר שֶׁמַּעֲבִדִין אוֹתוֹ, וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁמַּעֲבֵד הָעוֹר אֲדָ נִשְׁאָר בּוֹ קֶצֶת רֵיחַ שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כְּמוֹ כֵּן הַנֶּמְשָׁל, שֵׁישׁ שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹת אֲבָל עֲדִין נִשְׁאָר קֶצֶת שְׂמֵץ מֵהֶם, וְעֲדִין הַתַּאֲוֹת כְּרוּכִים אַחֲרֵיהֶם בְּמִקְצֵת. גַּם אָמַר כְּבָר, שֶׁצָּרִיכִין לְנִקּוֹת הַגּוּף מִתַּאֲוֹת כְּמוֹ שֶׁמַּעֲבִדִין הָעוֹר וּמְהַפְּכִין אוֹתוֹ. כִּדְ צָרִיךְ שִׁיהִיָּה הַגּוּף נָקִי וּמַעֲבֵד לְגִמְרֵי מִתַּאֲוֹת, עַד שֶׁמִּמֶּשׁ יִהְיוּ יְכוּלִין לְהַפְּכוֹ וְלִרְאוֹת שֶׁהוּא נָקִי לְגִמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹת וְהַמַּדּוֹת רְעוֹת, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ שׁוּם שְׂמֵץ וְרֵיחַ כָּלֵל מִשׁוּם תַּאֲוָה וּמַדָּה רְעָה שֶׁבְּעוֹלָם. וְרַבֵּנוּ ז"ל הָיָה מִפְּשֵׁט לְגִמְרֵי לְגִמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹת וְהַמַּדּוֹת רְעוֹת וְלֹא נִשְׁאָר בּוֹ שׁוּם שְׂמֵץ כָּלֵל מִשׁוּם מַדָּה רְעָה וְשׁוּם תַּאֲוָה בְּעוֹלָם. וְכֵן זֶה זָכָה בְּיַלְדוּתוֹ קִדְּם שֶׁהִתְחִיל לִילֵךְ בְּהַשְׁגוֹת גְּבוּהוֹת, וְהִרְבֵּה זְמַן קִדְּם שֶׁנִּסְעַע לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל. אֲדָ אַחֲר-כֵּן זָכָה לַעֲלוֹת מִמַּעַלָּה לְמַעַלָּה וּמִמְדַּרְגָּה לְמַדְרָגָה, עַד שֶׁעָלָה לְמִקּוֹם שְׁעָלָה, וְזָכָה לְמָה שֶׁזָּכָה, לְמַדְרָגָה עֲלִיוֹנָה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מְזָה כָּלֵל:

ו, אָמַר מִהַנְּגִלוֹת שְׁלִי אֵין אַתֶּם צָרִיכִים לְלַמֵּד, הֵינּוּ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁכְּפִי

שְׁאַתֶּם רוֹאִין מִמֶּנִּי נִדְמָה לָכֶם שְׁאַנִּי עַל-פִּי רַב בְּעֲצָבוֹת, אִין אַתֶּם צְרִיכִים לְלַמֵּד מִזֶּה, רַק לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כִּי הֵאֵם אַתֶּם מִדְּמִים עֲצֻמְכֶם אֵלַי בְּכָל הַדְּבָרִים לַעֲשׂוֹת כְּמוֹנִי. גַּם בְּאַמַּת אֲנִי בְּשִׂמְחָה, רַק מִחֲמַת שְׁאַנִּי צְרִיךְ תָּמִיד לִפְנוֹת הַדְּרָךְ בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה וְתִהְיֶה לַעֲשׂוֹת שֵׁם דְּרָךְ, לְקַצֵּץ מִשֵּׁם כָּל הַמְּעַכְּבִים שֵׁם אֶת הַדְּרָךְ. וְצְרִיכִים לְקַצֵּץ שֵׁם אֵילָנוֹת הַגְּדֹלִים שֵׁם מְאַלְפִים שָׂנִים, וְלְהִיּוֹת הוֹלֵךְ וְשׁוֹב אָנָּה וְאָנָּה לְקַצֵּץ וְלַחְזֹר וּלְקַצֵּץ, כְּדִי שְׂיִהְיֶה הַדְּרָךְ כְּבוֹשָׁה לְרַבִּים, שְׂיֻכְלוּ רַבִּים לֵילֵךְ בְּאוֹתוֹ הַדְּרָךְ. וּמִחֲמַת יְגִיעוֹת כְּאֵלוֹ הוּא בְּדֹאגָה עַל-פִּי רַב. וְאָמַר אֲזִי שְׂגַם רַבִּי שִׁמְעוֹן שִׁיד לְזֶה, הִינוּ לְבַחֲיַנֵּת פְּנוּי הַדְּרָךְ :

אות רלו

ז, גַּם כְּבָר שִׁמְעֵנוּ שְׂמִחַמַּת שְׂמִשְׁפַּחְתּוֹ בָּאָה מִמַּלְכוֹת בֵּית דָּוִד כִּיְדוּעַ לְהַעֲוֹלָם. עַל-כֵּן עַל-פִּי הָרַב הֵם הוֹלְכִים בְּלֵב נִשְׁבֵּר וְאִין רְגִילִים בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת. כִּי דָּוִד הִמְלִיךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם יָסַד סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁרְבוּ הוּא דְבָרֵי כְּבוֹשָׁים הַיּוֹצֵאִים מִלֵּב נִשְׁבֵּר. כִּי כָל דְּבָרָיו הֵם רַק צְעָקוֹת וְתַחֲנוּנִים בְּלֵב נִשְׁבֵּר מְאֹד. עַל-כֵּן גַּם זָרְעוֹ עָתָה יֵשׁ לָהֶם לֵב נִשְׁבֵּר עַל-פִּי הָרַב. כִּי גַם הָרַב רַבִּי בְּרוּךְ אִין רְגִיל בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת וְלֵב שְׂמֵחַ, רַק בְּלֵב נִשְׁבֵּר. אֲבָל אֲנוּ מְזַהְרִים לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד :

אות רלז

ח, סֵפֶר שְׂבִימִי יִלְדוּתוֹ כְּשֶׁהָיָה סוֹעֵד סְעֵדָתוֹ, הָיָה אַחֲר־כֵּן נוֹתֵן שְׂבַח וְהוֹדָיָה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנֶז עַל כָּל סֵדֶר אֲכִילָתוֹ, וְלֹא הָיָה מְסַתְּפֵק עֲצָמוֹ בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן שֶׁהָיָה מְבָרַךְ. רַק מְעַצְמוֹ נָתַן שְׂבַח וְהוֹדָיָה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנֶז עַל כָּל סֵדֶר אֲכִילָתוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין לוֹ מִתַּחֲלָה מְעַט יַיִן-שֶׁרָף וְחֲתִיכָה לְעַקִּיד [עוֹגָה], וְאַחֲר־כֵּן צָנוּן שֶׁקֵּדֶם הָאֲכִילָה וְכוּ', וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה כָּל סֵדֶר הַסְּעֵדָה, הָיָה מְסַדֵּר שְׂבַח וְהוֹדָיָה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר בְּפֶרֶט :

אות

רלח

ט, אָמַר הַמַּעֲתִיק: שְׁמַעְתִּי, שְׁפַעַם אַחַת דְּחָקָה אוֹתוֹ אִמּוֹ הַצַּדִּיקָת ז"ל, בְּאֲשֶׁר שֶׁהַעוֹלָם מְשַׁבְּחִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים עָלָיו גְּדוּלוֹת כְּאֵלָה, עַל-כֵּן יֹאמַר נָא לָהּ גַם-כֵּן וְיִסְפָּר לָהּ מֵהַ מַּדְרָגָתוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם. הַשֵּׁיב לָהּ: מָה אִמַּר לָךְ אֲנִי סָר מֵרַע בְּאַמַּת ("אִיךָ בֵּין אֵיין אֶמְתִּיר סָר מֵרַע"). עוֹד שְׁמַעְתִּי מִהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל, שְׁפַעַם אַחַת שֶׁאֵלָה אוֹתוֹ אִמּוֹ לָמָּה אֵינּוּ דוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ לֶאֱכֹל קֶצֶת, כִּי בַּמָּה יִחְיֶה? וְהַשֵּׁיב לָהּ: אֲנִי חֵי עֲכָשׁוּ רַק עִם "הַחֲכָמָה תַּחֲיֶה אֶת בְּעַלְיָה" (קוּהַלַּת ז'). וְאָמַר לָהּ עוֹד: יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים כְּאֵלּוּ, שְׂיוֹדְעִים דְּבָרִים כְּאֵלּוּ שְׂיִכּוּלִים לַחֲיוֹת בָּהֶם בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה (פְּשׁוּט דְרַצּוֹנוֹ לומר אֶפְלוֹ אִם יֵאָכְלוּ מְעַט דְּמַעַט בְּתַכְלִית הַצְּמָצוּם יְכוּלִים לַחֲיוֹת בָּזָה, כִּי עֵקֶר חַיּוֹתָם הוּא מִמְזוֹן רוּחָנִי, וְכַמוּבָא גַם בְּזֶהֱרַר הַקְּדוּשׁ):

אות

רלט

י, שְׁמַעְתִּי מִפִּי הֶרֶב רַבִּי נֶתָן ז"ל, שְׁאַחַר שֶׁאִמַּר רַבֵּנוּ ז"ל מֵאִמַּר "תַּעֲתִי כְּשֶׁה אֹבֵד" וְכוּ' (סִימָן ר"ו בַּלְקוּטִי מוהר"ן), אָמַר לוֹ, שְׂזָה הָעֵנָן הוּא הַתְּבוּדוֹת שֶׁלוֹ בְּעֵתִים הַלְלוּ. עֵמֶד וְהַתְּבוּנָה עַל גְּדֹל עֲנוּתָנוֹתוֹ וּפְשִׁיטוֹת וּתְמִימוֹת שֶׁל עִבּוּדָתוֹ הַקְּדוּשָׁה כָּל יְמֵי חַיָּו. שְׂאָף-עַל-פִּי שְׂזָכָה לָמָּה שְׂזָכָה, אָף-עַל-פִּי-כֵן הָיוּ הַתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת שֶׁלוֹ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ בְּרוּחַ נְמוּכָה וְלֵב נִשְׁבָּר כְּזֶה. עוֹד שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ ז"ל, שְׁפַעַם אַחַת שֶׁאֵל אוֹתוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים אִיךָ לְהַתְּבוּדָד, וְלִמַּד אוֹתוֹ, לומר לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם רַחֵם עָלַי וְכוּ' כִּי הִיתְכֹּן שְׂיַעֲבְרוּ יְמֵי בְּהַבֵּל כְּזֶה, וְכִי בְּשִׁבִיל כֶּךָ נּוֹצַרְתִּי (וּבְלִשׁוֹן אֶשְׁכַּנֵּנוּ "כִּי הִיתְכֹּן אִזְ סַע זָאל מִיר אֲזוּי אֲוֹעַק גְּעַהִין דִּיא וְוַעֲלֵט בֵּין אִיךָ דְּעוֹן פּוֹן דְּעַסְט וְוַעֲגִין בְּאַשְׁאֲפֵעוֹן גִּיּוּוֹאֲרוֹן וְכוּ'"). אַחַר-כֵּךְ בְּאִיזָה עֵת עֵמֶד זֶה הָאִישׁ אַחַר כְּתָלֵי רַבֵּנוּ ז"ל, וְשָׁמַע שְׂרַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁפָּךְ אֶת לְבוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַבּוּרִים כְּאֵלּוּ:

אות

רמ

יא, שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת הָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ קוֹבֵל לְפָנָיו מֵאֵד עַל חֲסָרוֹן פְּרִנְסָתוֹ. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: אֵינִי יוֹדֵעַ אִיךָ יֵשׁ לָכֶם לֵב כְּזֶה לְבַלְבֵּל אוֹתִי בְּהַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה? הֲלֹא אֲנִי דוֹמָה כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ יוֹמָם וְלַיְלָה בְּמַדְבָּר, וְחוֹתֵר וּמִבְקֵשׁ לַעֲשׂוֹת מִמַּדְבָּר יָשׁוּב. כִּי בְּכָל אֶחָד מִכֶּם בְּלָבוֹ מַדְבָּר שְׂמָמָה מֵאִין יוֹשֵׁב, וְאִין שָׁם מְדוּר לְשִׁכְיָנָה וְאֲנִי חוֹתֵר וּמִבְקֵשׁ בְּכָל

עת לעשות איזה תקון ומקום בלבבכם להיות שם מדור לשכינה. הלא כמה יגיעות צריכין לעשות מאילן סרק עב שקורין "דעמב", לעשות ממנו פלים לפים וראויים לתשמיש אדם. כמה יגיעות צריכין לזה עד שמסתתין אותו ומנסרין אותו ומתקנין אותו במעצד ובשאר פלים הצריכין לזה. כמו כן ממש יגיעות פאלו צריד אני לנגע את עצמי עם כל אחד מכם לעשות עמו איזה תקון, ואתם מבלבלין אותי בהבלים פאלה. שמעתי שהעבודה שלו וקדשותו הנוראה והיראה שהיתה על פניו בליל שבת קדש, ובפרט בימי נעוריו, היה עד בלי שעור וערד כלל. ופעם אחת נטל את ידיו וברד ברכת המוציא בסעדת ליל שבת קדש, וגם כל המספין על שלחנו ברכו ברכת המוציא ואכלו את פתם. ותכף אחר שאכל פרוסת המוציא, עלה במחשבתו למקום שעלה, והתדבק בו יתברך בדבקות גדול וביראה נוראה. וישב בשתיקה ובעיניו פקוחות ובדבקות עצום ונפלא כל הלילה, ולא הושיטו שום מאכל על השלחן כי נבהלו מפניו מאד, והיו מתיראין לבלבל אותו. ובתוך כך האיר השחר ותנח החמה וברכו ברכת המזון ונפטרו מעל השלחן. ופעם אחת בימי נעוריו בא אליו אחיו הרב רבי יחיאל ז"ל על שבת, וראה את ההנהגה שלו בליל שבת והוטב בעיניו, ובסעדת שחרית היו מספרין העולם לפניו ז"ל איזה שיחות חלון ולא הוטב הדבר בעיני הרב רבי יחיאל. ובמוצאי שבת נכנס לחדרו של רבנו ז"ל ודבר עמו מזה. ואמר לו רבנו ז"ל האתה זוכר כל הספורים שהיו על השלחן בשחרית, ולא היה זוכר את פלים. ואמר לו רבינו ז"ל אני זוכר את פלים. והלך ונעל את הדלת של חדרו והתחיל לסדר לפניו כל הספורים, ולהסביר לו קצת מה היו ענינם. ודבר עמו עד איזה שעות על היום, והחלונות היו סתומים. ואחר-כך הביט על המראה שעות וראה שהגיע זמן קריאת-שמע של שחרית מכבר והפסיק הדבור. והלך הרב רבי יחיאל ממנו בבכיה גדולה ובגעגועים גדולים ובהתעוררות נפלא, עד שעברו כמה ימים שלא היה יכול לאכל ולא לישן וכי, רק ישב בבכיות גדולות מחמת גדל התשוקה והגעגועים והתעוררות נפלא שנתעורר אז מדברי רבנו ז"ל. וימאז נתקרב אל רבנו ז"ל בהתקרבות אמתית עצום ונפלא מאד:

גדלות **נוראות** **השגתו**

אות

רמא

א, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר, מִתִּי יֵשׁ לִי הַתְּבוּדָדוֹת? וְאָמַר, שְׁבִשְׁעָה שְׁכָל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְהוּא יוֹשֵׁב בְּתוֹכָם, אִזּוּ יֵשׁ לוֹ הַתְּבוּדָדוֹת. כִּי הוּא יָכוֹל לְצַעֵק בְּקוֹל דְּמָמָה דְּקָה וְקוֹלוֹ נִשְׁמָע מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ. וְגַם אֲנֹכִי שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּעֶצְמוֹ, שֵׁישׁ לוֹ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה, שֵׁיכוֹל לְעַמֵּד בֵּין הָעַם וְהַמּוֹן אֲנָשִׁים וְיִצְעַק בְּקוֹל דְּמָמָה דְּקָה מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וְכָל הָאֲנָשִׁים סְבִיבוֹ לֹא יִשְׁמְעוּ כָּלָּל. וְכֵן לְעִנְיֵן רְקוּדִין, אָמַר, שְׁכָּשָׁהוּא יוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם הוּא יָכוֹל לְרַקֵּד רְקוּד נִפְלָא מְאֹד. וְגַם פַּעַם אַחַת שְׁמַעְתִּי בְּעֶצְמִי שְׁאָמַר, בְּשַׁעָה שֵׁיּוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם אֲנִי דוֹמָה כְּמִי שְׁכָל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְהוּא מְרַקֵּד מְאֹד, וּבִתְוֹךְ כֶּךָ בָּאוּ כְּלֵי זְמַר שֶׁל חֲתָנָה. אַחֲר־כֶּךָ בְּאִיזָה זְמַן דְּבַר עֲמָנוּ וְגִלְהָה גַם לָנוּ קִצָּת עֲנָן זֶה, שֶׁנוֹכַל לְעַמֵּד בֵּין אֲנָשִׁים וְלְצַעֵק בְּקוֹל דְּמָמָה דְּקָה וְכוּ' כְּמַבְאָר בְּמִקּוֹם אַחֲרֵי (שיחות הר"ן ט"ז):

אות

רמב

ב, מְעַנְיֵן שֵׁיכוֹל לַעֲשׂוֹת אֲנִדְאָסְעִינְיָא [עֲרַעוּר] וְלִשְׁלַח הַדְּבָר לְהַקִּיסָר בְּעֶצְמוֹ וְכוּ' (שיחות הר"ן קע"ה). וְאָמַר אִזּוּ, שְׁזָה מַה שְׁאַתָּם רוֹאִים שְׁלַפְעָמִים אֲנִי כּוֹתֵב אִיזָה דְּבַר וְשׁוֹרֵף, אֲנִי שׁוֹלַח הַדְּבָר עַל-יַדִּי הָעֵשׂוֹן. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי רַמְזוֹ קִצָּת מְזָה בְּזָהָר וְכוּ':

אות

רמג

ג, בְּעִנְיֵן מְלִי דְּעֵלְמָא, וְאַפְלוּ מְלִי דְּשְׁטוּתָא, שֵׁיכוֹלִין הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים לְהַעֲלוֹת אוֹתָן דְּבוּרִים וְלַעֲשׂוֹת בְּסַפּוּרֵיהֶם מְעַנְיֵנִים שֶׁל חַל עֲבוּדָה גְּדוֹלָה. וְכִמוֹ שְׁמוּבָן קִצָּת מִהַדְּרָכִים וְהַהֲנָהגוֹת שְׁמִסְפָּרִים מִהַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל וּמִשְׁאָר צְדִיקִים נוֹרָאִים שֶׁהֵיוּ בְּדוֹרוֹת הַסְּמוּכִים. וְגַם בְּזָהָר הַקָּדוֹשׁ מְרַמְזוֹ קִצָּת מְעַנְיֵן זֶה, כְּמוּבָא שֵׁם עַל רַב הַמְּנוּנְיָא סָבָא שֶׁהָיָה מְסַדֵּר תְּלַת פְּרָקֵי מְלִי דְּשְׁטוּתָא (תזריע מז:). אֲבָל הַפְּלִגָּת גְּדֻלַּת חֲכָמָתוֹ וְעֵצָם קִדְשָׁתוֹ וְהַשְּׁגָתוֹ שֶׁהָיָה לְרַבְּנוֹ ז"ל בְּעִנְיֵן זֶה, בְּעִנְיֵן סַפּוּרֵי שִׁיחוֹת חֲלִין וּמִיָּלִי דְּשְׁטוּתָא, הָיָה מְפַלֵּג וְנִשְׁגָּב מְאֹד, וְקִצָּת הָיָה מוּבָן וּמְרַמְזוֹ לְמִי שֶׁזָּכָה לְעַמֵּד לְפָנָיו וּלְדַבֵּר עִמוֹ. כִּי כָּל הַמִּינֵי סַפּוּרִים שֵׁישׁ בְּעוֹלָם, וְכָל הַמִּינֵי שְׁטוּתִים שְׁמִסְפָּרִין הָעוֹלָם, הַכֹּל הָיָה בָּא לְפָנָיו. וְגַם כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שְׁמִסְפָּרִין הָעוֹלָם, וְכָל הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַנִּדְפָּסִים הַכֹּל הָיָה לְפָנָיו. וְהָיָה חֲפָץ בְּכָל פַּעַם שֵׁיִסְפְּרוּ לְפָנָיו

חֲדָשׁוֹת מַעֲסָקֵי הָעוֹלָם, כִּי הָיָה יָכוֹל לְהַעֲלוֹת וְלַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה נוֹרָאָה וְנִעְלָמָת מְאֹד בְּכָל הַסְּפוּרִים שֶׁבְּעוֹלָם. וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו בְּקַבְּיֵעוֹת, אָף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיָּבִין עֲנִינֵי הַנְּהַגוֹתָיו אֲפֹלוּ כְּטֹפֶה מִן הַיָּם, אָף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה אֲפָשָׁר לְהַבִּין אֵיזָה רָמֵז בְּעֵלְמָא עַד הֵיכָן מַגִּיעַ סוּד שִׁיחָתוֹ בְּעֵסְקֵי הָעוֹלָם וּבְמַלֵּי דְשִׁטוּתָא. כִּי כַּמָּה פְּעָמִים זָכִינוּ לְשִׁמְעַת תּוֹרָה נִפְלְאָה מֵעַיִן הַשִּׁיחָה וְהַסְּפוּרִים שֶׁסִּפְרָנוּ עִמּוֹ מִקֶּדֶם. וְאִי אֲפָשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה בְּכַתָּב, בְּעֵינֵן הַשִּׁיחָה וְהַסְּפוּר עִמּוֹ שִׁיחַת חֲלִין. וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו רָאָה בְּזֶה חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים, וְכַמָּה וְכַמָּה צְרוּפִים שֶׁנִּתְגַּלּוּ עַל-יְדֵי-זֶה, מְלַבֵּד הַנִּסְתָּרוֹת. כִּי לֹא גָלָה אֲפֹלוּ כְּטֹפֶה מִן הַיָּם. כִּי הָיָה סְתוּם וְנִעְלָם מְאֹד בְּתַכְלִית הַהַעֲלָם, וְעַדִּין אֹרֹז הַגְּדוֹל סְתוּם וְנִעְלָם מְאֹד מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צְדִיקָנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אֲזִי יִדְעוּ גְדֻלַּתוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ. וּבִיּוֹתֵר וְיוֹתֵר קֶדֶם הַסְּתִלְקוּתוֹ כְּשֶׁבָּא מְלַעַמְבְּרָג עַד שֶׁנִּסְתַּלַּק, שֶׁהָיָה מְשֻׁדָּ שְׁתֵּי שָׁנִים וְיוֹתֵר שָׂאז הָיָה לוֹ הַחוּלְאָת הַכְּבֵד שְׁלוֹ, אֲזִי הָיוּ מְסַפְּרִין לְפָנָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר מֵעֵסְקֵי הָעוֹלָם. וּבְקֶשׁ שֶׁיִּסְפְּרוּ לְפָנָיו בְּכָל פְּעַם חֲדָשׁוֹת, וְאָמַר, שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי אֵיךְ אֲפָשָׁר לַחֲיוֹת בְּלֹא חֲדָשׁוֹת. וְהָיָה דְרָכּוֹ עַל-פִּי רַב, שֶׁרַב הַיּוֹם הָיָה סְגוּר וּמְסֻגָּר. וְאַחֲרֵי-כֵן הָיָה מְדַבֵּר עִם הָעוֹלָם, הֵן מֵה שֶׁהָיָה צָרִיךְ אֵיזָה אָדָם לְדַבֵּר עִמּוֹ אֵיזָה עֲצָה בְּאֵיזָה עֵסֶק, וּבְפֶרֶט עֲצוֹת בִּירְאָת שְׂמִים וּבְעֲבוּדַת הַשֵּׁם שֶׁזֶה הָיָה רַב עֵסֶקוֹ עִם מְקַרְבָּיו, וְהָיוּ שְׂאֵר שִׁיחוֹת וְסְפוּרִים כָּל מֵה שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לְתוֹךְ פִּינוּ. וְרַב רַב, הָיָה בָּא מִתּוֹךְ הַשִּׁיחָה הַנִּיִּל לְשִׁיחוֹת נִפְלְאוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה וְיִרְאָת שְׂמִים. וְדְרָכּוֹ הָיָה תָּמִיד, שֶׁאֲפֹלוּ כְּשֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם שִׁיחוֹת חֲלִין, הָיָה רַגְלָיו וְרַב גּוּפוֹ מְרַתְתִּין מְאֹד. וְהָיָה רַגְלוֹ מִזְדַּעְזַע מִמֶּשׁ מְאֹד. וּכְשֶׁהָיָה נִסְמָךְ עַל הַשְּׁלָחוֹ, הָיָה הַשְּׁלָחוֹ עִם כָּל שְׂאֵר אַנְשִׁים הַנִּסְמָכִים עַל הַשְּׁלָחוֹ גַם-כֵּן מְרַתְתִּין מִחֻמָּתוֹ, כִּי הָיָה רַגְלוֹ וְגוּפוֹ מְרַתְתִּין וּמִזְדַּעְזַע תָּמִיד. וּמִי שֶׁלֹּא זָכָה לְרְאוֹת הִירְאָה שֶׁהִיָּתָה מִנְחַת עַל פָּנָיו תָּמִיד לֹא רָאָה יִרְאָה מֵעוֹלָם. וְהָיָה עָלָיו כָּל מִינֵי חוֹן שֶׁבְּעוֹלָם. וְהָיָה מְלֵא יִרְאָה וְאַהֲבָה וּקְדוּשָׁה נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה בְּכָל אֲבָר וְאֲבָר. וְהָיָה מִפְּשֵׁט מְכַל הַמִּדּוֹת וְהַתְּאוּוֹת רְעוֹת בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוֹת וּבְתַכְלִית הַבְּטוּל, שְׂאִי אֲפָשָׁר לְמַח אֲנוּשֵׁי לְשַׁעַר כָּלֵל אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דְגֻמָּתוֹ בְּעוֹלָם כָּלֵל. וְהָיָה חֲדוּשׁ נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד מֵה שְׂאִין הִפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר לְחֹשֵׁב

רמד

אות

ד, פֶּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל לְפָנָי בְּדֶרֶךְ קַבְּלָנָא עַל גְּדֵל הַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שְׂאֵמַר, שֶׁהוּא מְכַרְח לְחֹשֵׁב בְּמַחְשְׁבָתוֹ בְּכָל יוֹם אֶת בְּלַעַם בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ, וְלֹא סִפֵּר יוֹתֵר. וְהַמּוֹבָן מְדַבְּרֵיו בְּפְשִׁיטוֹת, שֶׁהוּא צָרִיךְ בְּכָל יוֹם בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה לְהַכְנִיעַ אֶת בְּלַעַם הַרְשָׁע לְבִטֵּל טְמֵאָתוֹ מִן הָעוֹלָם:

אות

רמה

ה, שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּיָמֵי חֲנֻכַּת תְּקֵסִיג, עָנָה וְאָמַר: אֲנִי אֵילָן נָאֶה וְנִפְלֵא מְאֹד עִם עֲנָפִים נִפְלְאִים מְאֹד, וּלְמִטָּה אֲנִי מִנַּח בְּאֶרֶץ מִמֶּשׁ:

אות

רמו

ו, פֶּעַם אַחַת הָיָה אֶצְלוֹ מְחַתְּנוּ רַבִּי לֵיב מִדְּאֲבָרָאוֹנֶע, וְנִפְטָר מִמֶּנּוּ וְקִבֵּל רְשׁוּת בְּנֵהוּג. עָנָה וְאָמַר: "יֵשׁ לִי בֵּת בְּקָרִימִינְטְשְׂאָק לְאִזְט זִי גְרִיסֶן זְאָגֶט אִיר אִז זִי הָאָט אֵיין טֹאטֶן וְוֹאָס אִזוֹי אַחַדוֹשׁ אִיז נִיט גִּינְוֶען און וֹוֶעט נִיט זֵיין" [תְּפָרֶס בְּשִׁלְמָה, תִּאמְרוּ לָהּ שִׁישׁ לָהּ אֲבָא שְׁהוּא כְּזֶה חַדוֹשׁ, לֹא הָיָה וְלֹא יִהְיֶה]. אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת מֵאֵתִי הָיָה כָּל הָעוֹלָם רָצִין אַחֲרַי, אִךְ שְׂאִינִי רוֹצֶה. וְכֵן פֶּעַם אַחַת אֲנִי שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ בְּעֶצְמוֹ ז"ל שְׂאָמַר בְּרַתְתָּ וְזִיעַ: הֲלֹא אַתֶּם יוֹדְעִים מֵהוּת הָעוֹלָם עֵתָּה, הֲלֹא אִם לֹא הָיָה עוֹלָם כְּזֶה הָיִיתִי חַדוֹשׁ. כְּלוּמַר שְׂאִם לֹא הָיָה גְשָׁמִיּוֹת וְעֵבְיּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם שֶׁל עֲכָשׁוּ מַעֲלִימִין וּמִסְתִּירִין אוֹתוֹ כָּל כָּד, הָיָה הַכֹּל רוֹאִין הַפְּלִגָּת נוֹרָאוֹת שֶׁלוֹ שְׁהוּא חַדוֹשׁ נִפְלֵא נִפְלֵא נוֹרָא וְנִשְׁגָּב:

אות

רמז

ז, פֶּעַם אַחַת יָשָׁב יַחַד עִם הָרַב הַקְּדוֹשׁ הַמְּגִיד מְטִירָהאויֶצֶע, כְּמִדְּמָה שְׁהָיָה בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שִׁבְתָּ, וְתַפְס בְּזָקְנוֹ שֶׁל הַמְּגִיד הַנִּיל בְּדָרְדֵּר חֲבָה, וְאָמַר לוֹ: חַדוֹשׁ כְּמוֹנִי עֵדִין לֹא הָיָה בְּעוֹלָם. (אָמַר הַמַּעֲתִיק: אֵל תִּתְפַּלֵּא, כִּי הֲלֹא הָיָה הָאֲבוֹת וּמִשָּׁה רַבְּנוּ עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם וְכוּי וְכוּי. כִּי מִי יוֹכֵל לְהַבִּין כְּוָנְתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּזֶה. וּבִפְשִׁיטוֹת יֵשׁ לוֹמַר, דְּרָצוֹנוֹ לוֹמַר שְׁחַדוֹשׁ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב כְּזֶה, וּבְאִפְּן כְּזֶה, וּבְהַתְּגַלּוֹת כְּזֶה בְּהַעֲלָמָה כְּזֹאת וְכוּן כָּל כִּיּוֹצָא בְּזֶה, בְּוֹדָאֵי עֵדִין לֹא הָיָה בְּעוֹלָם):

אות

רמח

ח, פֶּעַם אַחַת אָמַר: הָעוֹלָם הָיוּ צָרִיכִין לְהַעֲתִיר הַרְבֵּה עֲבוּרֵי, כִּי הָעוֹלָם הֵם צָרִיכִים אוֹתִי מְאֹד מְאֹד, כִּי הָעוֹלָם אֵין יְכוּלִין לְהִיּוֹת בְּלִעְדֵי כָּלֵל:

אות

רמט

ט, אָמַר בְּקְרִימִינְטְשָׁאק: עוֹד יֵאמְרוּ בְּיָמֵים הַבָּאִים "מָעַן וָוַעַט אֲמַאֲהֵל זְאֲגֹן אֵיִי אִיז דָּאָס גְּוֹעֵן אַ ר' נַחְמָן" [אֵיִי, הָיָה כָּזֶה ר' נַחְמָן], כִּי יִתְגַּעְגְּעוּ מְאֹד אַחֲרָי. גַּם אָמַר שְׂבִימִים הַבָּאִים יִהְיֶה חֲדוּשׁ גְּדוֹל עַל שְׁחֻלְקוֹ עָלָיו, וַיֵּאמְרוּ בְּדַרְךְ תִּמְיָה: עַל זֶה הָיוּ חוֹלְקִים? בְּתַמִּיָּה. גַּם אָמַר שְׂכַשְׁיחְלוֹקוֹ עַל אֶחָד יֵאמְרוּ, הֲלֹא גַם עָלָיו הָיוּ חוֹלְקִים? כְּלוּמַר, עַל-כֵּן אֵין רְאִיָּה מִן מַחֲלֻקַּת:

אות

רנ

י, אָמַר: אוֹתֵי צָרִיכִים כָּל הָעוֹלָם. לֹא מִבְּעֵינָא אַתָּם, כִּי אַתָּם יוֹדְעִים בְּעֲצָמְכֶם אִידָּךְ אַתָּם צָרִיכִים אוֹתִי, אֶלְא אֶפְלוּ כָּל הַצְּדִיקִים צָרִיכִים אוֹתִי, כִּי גַם הֵם צָרִיכִים לְהַחְזִיר אוֹתָם לְמוּטָב. וְגַם אֶפְלוּ אַמּוֹת הָעוֹלָם צָרִיכִין אוֹתִי. אִידָּךְ "דִּיּוֹ לְעַבְדָּ לְהִיּוֹת כְּרַבּוֹ" (בְּרֻכּוֹת נח:):

אות

רנא

יא, כְּשֶׁנִּסְעָ לְנֶאֱוֹרִיטְשׁ, בְּהִיּוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הָעֵגְלָה אָמַר: יֵשׁ לְאֵל יָדֵי לְהַחְזִיר כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לְמוּטָב. וְלֹא בְּלִבְדָּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, אֶלְא אֶפְלוּ צְדִיקִים וְאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים אֲנִי יְכוּל לְהַחְזִירָם לְמוּטָב. כִּי גַם הַצְּדִיקִים צָרִיכִים לְהַחְזִירָם לְמוּטָב. וְלֹא מִבְּעֵינָא יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים, אֶלְא כָּל הָאֻמּוֹת הָעוֹלָם כְּלָם אֲנִי יְכוּל לְהַחְזִירָם לְהַשֵּׁם יְתִבְרָךְ, וְהִיִּיתִי יְכוּל לְהוֹלִיכֶם סָמוּךְ לְדַת יִשְׂרָאֵל. אִידָּךְ דִּיּוֹ לְעַבְדָּ לְהִיּוֹת כְּרַבּוֹ:

אות

רנב

יב, אָמַר שְׁאֶצְלוּ הָרְצוּא אֵינוֹ שׁוֹם עֲבוּדָה אֶצְלוּ, וְעַקֵּר הָעֲבוּדָה וְהִיגִיעָה אֶצְלוּ הִיא בְּחִינַת הַשׁוֹב. כְּלוּמַר, כִּי בְעֲבוּדַת הַשֵּׁם יֵשׁ בְּחִינַת "רְצוּא וְשׁוֹב" (יחזקאל א'), וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא אֶצְל כָּל אָדָם, אֶפְלוּ אֶצְל הַפְּחוּת שְׂפָפְחוּתִים. כִּי כָּל אָדָם מִתְעוֹרֵר לְפַעֲמִים לְעֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, בְּפָרֵט בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה שְׁלִפְעָמִים מִתְּלֵהָב לְבוֹ מְאֹד, וְאוֹמֵר אֵיזָה דְבוּרִים בְּהַתְּלֵהבוֹת גְּדוֹל, וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא בְּחִינַת "רְצוּא". וְאַחֲר־כֵּן נִפְסַק הַהִתְעוֹרְרוֹת וְהַתְּלֵהבוֹת וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ רַק הַרְשִׁימוֹ, וְזֶה בְּחִינַת "וְשׁוֹב". וְאֶצְל רַב בְּנֵי אָדָם עַקֵּר הָעֲבוּדָה וְהִיגִיעָה הוּא שְׂיִזְכָּה לְבְּחִינַת רְצוּא, דְּהִינוּ שְׂיִרוּץ לְבוֹ וְיִתְעוֹרֵר לְעֲבוּדָתוֹ וְכוּי' אֶבֶל הַשׁוֹב הוּא קַל אֶצְלוּ, כִּי זֶה טַבְעוֹ. אֶבֶל אֶצְלוּ ז"ל הִיא לְהַפְּדָה, מִחֲמַת שְׂכָר שְׂבֵר וּבִטָּל גּוֹפּוֹ לְגַמְרִי, וּמִחֲמַת זֶה הָרְצוּא בְּטַבְעוֹ, וְעַקֵּר הִיגִיעָה שְׁלוֹ הִיא בְּחִינַת וְשׁוֹב. כִּי בְּאֵמַת הוּא בְּהַכְרַח שְׂיִהִיָּה הַשׁוֹב גַּם-כֵּן כָּל זְמַן שֶׁהוּא צָרִיךְ לַחֲיוֹת, כִּי אִם לֹא חָס וְשָׁלוֹם יִסְתַּלַּק בְּלֹא עֵתוֹ. וְעַל-כֵּן בְּהַכְרַח שְׂיִהִיָּה רְצוּא וְשׁוֹב:

אות

רנג

יג, אָמַר: כָּל מַה שְׂרוּצִין לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְלֵי יֵשׁ עַל זֶה כְּמָה וְכְמָה מְנִיעוֹת. כִּי כְּמָה וְכְמָה עוֹמְדִים וְאוֹרְבִים עַל-זֶה לְקַלְקַל אוֹתוֹ הַדְּבָר שְׂרוּצִין לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְלֵי. כִּי לְהַפְּדָה כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַדְּבָר מִקְבָּלִים וְיוֹנְקִים מִזֶּה כְּמָה וְכְמָה, וְהֵם עוֹמְדִים וּמִצְפִּים שְׂיִהִיָּה נִגְמָר וְנַעֲשֶׂה הַדְּבָר, וְזֶה לַעֲמַת זֶה וְכוּי'. וְזֶה נִאָּמַר אֶפְלוּ עַל דְּבָרִים קִטְנִים, יְהִיָּה הַדְּבָר מַה שְׂיִהִיָּה, מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּשִׁבְלוֹ יֵשׁ עַל זֶה כְּמָה מְנִיעוֹת:

אות

רנד

יד, שְׂמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׂאָמַר: עוֹד יְהִיָּה זְמַן שְׂיִתְמָהוּ אִישׁ לְרַעְהוֹ וְיֹאמְרוּ אַחַד לְחֻבְרוֹ: הֲאֵתָה הַכְּרַת אֵת ר' נַחֲמָן? אֵתָה הִיִּיתָ בְּבֵיתוֹ? אֵתָה הַכְּרַת אֵת אַחַד מֵאַנְשָׁיו אֵת זֶה אוֹ אֵת זֶה? וְיִהִיָּה פְּלֵא גְדוֹל בְּעוֹלָם מַה שְׂזָכָה אָדָם לְהַכִּיר אוֹתוֹ. וְאֶפְלוּ מִי שְׂיִהִיָּה מַכִּיר אֵת אֲנָשָׁיו יְהִיָּה גַם-כֵּן חֲדוּשׁ גְּדוֹל (כִּי

כָּל-כֶּדֶד יִגְדֹל שְׁמוֹ וְחֲשִׁיבוּתוֹ הָאֲמִתִּי וַיִּדְעוּ הַכֹּל אֶמְתַּת הַפְּלָגַת גְּדֻלָּתוֹ
הַעֲצוּמָה עַד אֵין סוֹף עַד שְׁיִהְיֶה חֲדוּשׁ בְּעֵינֵיהֶם מִי שְׁזָכָה לְהַפְּרִירוֹ וְכוּ'
כַּנִּי"ל).

רנה

אות

טו, אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "בְּטַח בְּה' וַעֲשֵׂה טוֹב" (בְּסִימָן ע"ט בְּלִקוּטֵי א'),
הִזְכִּיר הַלְלָה בְּבֵיתוֹ אֵנָה וְאֵנָה כְּדָרְכּוֹ וְאֵחָז מִטָּה בְּיָדוֹ וְאָמַר "וּמִטָּה אֶלְקִים
בְּיָדָי" (שְׁמוֹת י"ז). הִינּוּ שְׁזָכָה לְכַבֵּשׁ אֶת בְּחִירָתוֹ בְּשָׁלְמוֹת כְּמִבְּאֵר
בְּשִׁיחוֹת לְעֵיל (סִימָן ל"ו):

רנה-ב

אות

טו-ב, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁהוּא יִלְמַד תּוֹרָה בְּיַחַד עִם הַשְּׁבָעָה רוּעִים
(אָמַר הַפְּמַעְתִּיק: עֵין בְּאִגְרַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, הַנִּדְפָּס בְּסוֹף סֵפֶר 'פּוֹרַת
יוֹסֵף', מוֹבָא שֶׁם שְׁמִשִּׁיחַ לומֵד תּוֹרָה עִם הַשְּׁבָעָה רוּעִים) [וְכִבֵּר מוֹבָא
בְּדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל כִּפְּמָה פְּעָמִים שֶׁהוּא בְּחִינַת מְשִׁיחַ, אֲדָּ שְׁאֵין הַדּוֹר רְאוּי
לְכַדָּ]:

רנו

אות

טז, שְׁמַעְתִּי בְּלִיפְּוִיץ שֶׁאָמַר: אֲנִי אִישׁ פְּלֵא וְנִשְׁמַתִּי הוּא פְּלֵא גְדוֹל:

רנז

אות

יז, שְׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר: יֵשׁ לִי הַשְּׂגָה כְּזוֹ לְהַשִּׁים יִתְבָּרַךְ שֶׁהִיִּתִי יָכוֹל לְהַבִּיא עַל

יָדָה אֶת מְשִׁיחַ, אֲבָל סִלַּקְתִּי הַכֹּל וְלִקְחֹתִי עֲצָמֵי אֲצֻלְכֶם לְהַחְזִיר אֶתְכֶם לְמוֹטָב, כִּי זֶה גְדוֹל מִן הַכֹּל, כִּי "וְזָפְאָה מֵאֵן דְּאֶחָד בִּידָא דְחִיבָא" (זוהר תרומה קכח:). וְאִזְ הוֹכִיחַ אֶת אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ מֵאֵד וְאָמַר: כַּמָּה יַגִּיעוֹת הֵיוּ לִי בְשִׁבְלֵכֶם, כַּמָּה פְּעָמִים נָחַר גְּרוֹנֵי וְנִתְיַבֵּשׁ הַלְחָלוּחִית בְּפִי מֵרְבוּי הַדְּבוּרִים שֶׁהֲרִבִּיתִי לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם בְּפִרְטוּיּוֹת. וְעַתָּה מַה פְּעַלְתִּי, אֶף-עַל-פִּי שֶׁאַתֶּם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים אֲבָל לֹא כָּדָרְצִיתִי [כִּי כָּבֵר מִבְּאֵר שְׂרָצָה לַעֲשׂוֹת מֵאֲתָנוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים מִפְּלָגִים בְּמַעֲלָה] (לעיל רכ"ח). וְאִידָּא אָבוּא לְפָנַי כְּסָא הַכְּבוֹד. אִידָּא אֲנִי מִנְחָם עֲצָמֵי בְּמַעַט אֲנָשִׁים שְׂיֵשׁ לִי שֵׁם בְּעוֹלָם הַבָּא. הֵינּוּ אוֹתָן אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ שֶׁכָּבֵר נִפְטְרוּ, שֶׁאֵלוּ כָּבֵר הֵם מֵאֲנָשָׁיו בְּוֹדָאֵי. וְכֵן שְׂמַעְתִּי בְּעֲצָמֵי שְׁאוֹתָן שֶׁנִּפְטְרוּ כָּבֵר הֵם בְּוֹדָאֵי מֵאֲנָשָׁיו. כִּי אוֹתָן שֶׁהֵם בְּחַיִּים עַדִּין הֵם בְּסַכְּנָה גְדוֹלָה, אֲבָל אֵלוּ שֶׁנִּפְטְרוּ כָּבֵר הֵם מֵאֲנָשָׁיו בְּוֹדָאֵי:

אות רנח

יח, פֶּעַם אַחַת אָמַר: הֵייתִי סָבוּר שֶׁהֵיָצַר הָרַע שְׁלִי אוֹמֵר לִי שְׂאִין מִי שְׂיֻכַּל לְהִנְהִיג אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים כְּמוֹנִי, עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ בְּבִירוּר שְׂאֲנִי מִנְהִיג הַדּוֹר יְחִידִי בְּעוֹלָם ("אִזְ אִידָּא בֵּין אֵיין מִנְהִיג") וְאִין מִנְהִיג כְּמוֹנִי:

אות רנט

יט, אָמַר לְאֶחָד שֶׁעוֹלָה עַל דַּעְתּוֹ שְׂיִקַּח אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִסַּע לְמִרְחָקִים, וְיִהְיֶה שֵׁם בְּהַעֲלֵם גְּדוֹל מִן הָעוֹלָם, וְהוּא יֵלֵךְ לוֹ לְפַעְמִים לְחוּץ בְּשׂוּק וְיִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם וְיִשְׁחַק מִכָּל הָעוֹלָם. גַּם אָמַר לִי עוֹד יְהִיָּה זְמַן שֶׁתְּהִיּוּ מִתְּגַעְגְּעִים מֵאֵד עַל שֶׁהָיָה בְּיַדְכֶם חֲדוּשׁ נִפְלָא כְּזֶה וְעַזְבַּתֶּם אוֹתוֹ וְכוּ':

אות רס

כ, אָמַר מְשָׁל, שְׂפַעַם אַחַת נִסַּע סוֹחֵר גְּדוֹל עִם יֵין טוֹב אוֹיִנְגְרִישְׁעֵר [אוֹיִנְגְרִי]. פֶּעַם אַחַת אָמַר הַמְּשָׁרֵת וְהַבַּעַל-עֲגָלָה לְהַבַּעַל הַבַּיִת: הֲלֹא אָנוּ נוֹסְעִים

בְּדָרֶךְ הַזֶּה עִם הַיּוֹן הַזֶּה, וְאָנוּ סוֹבְלִים הַצֶּעַר כָּל כֶּף, תָּנוּ לָנוּ לְטַעַם מְעוֹט. וְנָתַן לָהֶם לְטַעַם מִזֶּה הַיּוֹן הַטּוֹב. לְאַחַר יָמִים נִתְגַּלְגַּל שְׂזָה הַמְּשֻׁרֵת נִתְנוּעַד יַחַד עִם שׁוֹתֵי יַיִן בְּעִיר קִטְנָה, וְשׁוֹתוֹ יַיִן וְשִׁבְחוּ אוֹתוֹ מְאֹד, וְאָמְרוּ שֶׁהוּא יַיִן אוֹנְגְרִישְׁעֵר. אָמַר הַמְּשֻׁרֵת הַנַּיִל: תָּנוּ לִי לְטַעַם. וְנָתַנוּ לוֹ. וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין זֶה יַיִן טוֹב אוֹנְגְרִישְׁעֵר כָּלֵל, וְגִעְרוּ בּוֹ וְדַחֲפוּ אוֹתוֹ. וְהוּא אָמַר: הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין זֶה יַיִן אוֹנְגְרִישְׁעֵר כָּלֵל, כִּי הֲלֹא אֲנִי הֵייתִי אֶצֶל יוֹתֵר גְּדוֹל כְּזֶה וְכוּ' וְהֵם לֹא הִשְׁגִּיחוּ עָלָיו. וְאָמַר: אֲבָל לְעֵתִיד כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ אֲזִי יָדְעוּ. כְּשִׁיִּתְּנוּ יַיִן הַמְּשֻׁמֵּר, אֲזִי לְאַחֲרַיִם יוּכְלוּ לְהִטְעוֹת, וְיִתְּנוּ לָהֶם יַיִן וְוֹאֲלִיחֻשֵׁין סִטְרָאוּוִיֶצְטִיר וְיֹאמְרוּ לָהֶם שֶׁהוּא יַיִן הַטּוֹב הַמְּשֻׁמֵּר, אֲבָל לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יוּכְלוּ לְהִטְעוֹת כִּי אֲנַחְנוּ טַעַמְנוּ הַיּוֹן הַטּוֹב וְכוּ':

רסא

אות

כא, בְּפִלְיָה קִדְּם הַבְּרִית מִיָּלָה שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם ז"ל, אֲזִי יָשַׁב עִמָּנוּ הַרְבֵּה וְדָבַר עִמָּנוּ הַרְבֵּה מֵעַנְיָן גְּדֻלָּתוֹ וְאַמְתַּת הַפְּלִגָּת מַעְלָתוֹ, וְשִׁמְעֵנוּ אֲזִי כְּמֵה דְבָרִים. וְאָמַר אֲזִי שְׁקִשָּׁה לְהַכְנִיס בֵּלֵב עַנְיָן גְּדֻלָּתוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה, כִּי גַם אַחֲרַיִם אוֹמְרִים כֶּךָ לְשׁוֹנוֹת כְּאֵלוֹ. וְכֹל מֵה שֶׁהִפֵּה יָכוֹל לְדַבֵּר אוֹמֵר הַשְּׂנִי גַם-כֵּן כֶּךָ, אֲבָל רַק כָּל חֵד כְּפּוּם מֵה דְמִשְׁעֵר בְּלִבָּהּ יָכוֹל לְהַבִּין קֶצֶת הַיָּכוֹן נִקְדָּת הָאֲמֵת לְאַמְתוֹ וְהַבּוֹן:

רסב

אות

כב, כְּמֵה פְּעָמִים חֲזַר בְּעֶצְמוֹ דְבָרֵי הָעוֹלָם שְׁאוֹמְרִים עָלָיו שֶׁאֵין כָּאֵן מְמַצֵּעַ, רַק אוֹ שֶׁהוּא חַס וְשְׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁהַמְּתַנַּגְדִּים בּוֹדִים עָלָיו וְכוּ' הַדּוֹבָרִים עַל צְדִיק עֵתֶק רַחֲמָנָא לְצִלּוֹן וְכוּ', אוֹ אִם הוּא לְהַפְּדֵי שֶׁהוּא צְדִיק אֲמֵתִי, אֲזִי הוּא חֲדוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא וְנִשְׁגָּב שְׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בְּמַח אֲנוּשֵׁי כָּלֵל. כִּי כֶּךָ הָיוּ רְגִילִים רַב הָעוֹלָם לּוֹמַר עָלָיו ז"ל. וְהוּא ז"ל חֲזַר בְּעֶצְמוֹ דְּבוּרִים אֵלוֹ כְּמֵה פְּעָמִים, וְרַמְזוּ לָנוּ שֶׁהָאֲמֵת הוּא כֵּן, שֶׁאֵין כָּאֵן מְמַצֵּעַ. וְהַבּוֹחֵר יִבְחַר לוֹ הָאֲמֵת כִּי הָאֲמֵת הוּא אֶחָד (וְעֵין בְּסִימָן נ"א בְּלִקוּטֵי א'). וּמִזֹּאת הַשִּׁיחָה בְּעֶצְמוֹ יוּכַל לְהַבִּין מְעוֹט גְּדֻלָּתוֹ, כִּי עַל-יְדֵי עֶצֶם הַהִתְנַגְּדוּת וְהַמְּחַלְקֵת יוּכַל לְהַבִּין הָאֲמֵת בְּהַפְּדֵי מִמֶּשׁ, וְיִתְּפֵלֵא עַל עֶצֶם גְּדֻלָּתוֹ בְּלִי שְׁעוֹר, כִּי אֵין כָּאֵן מְמַצֵּעַ כְּנַיִל. וְהַבּוֹן הֵיטֵב הָאֲמֵת לְאַמְתוֹ:

כג, בשנת תקס"ג, שהוא ראש-השנה הראשון שהיה בכאן בבִּרְסֵלָב, אז הייתי אצלו על ראש-השנה וכל עֶשְׂרֵת-יְמֵי-תְשׁוּבָה עד אחר יום-כפור. ואחר יום-כפור נסעתי לביתי, ורבי יודל ורבי שמואל אייזיק נשארו בכאן על חג הסוכות. ושמעתי כמה דבורים יקרים מרבי יודל מה ששמע אז, ואיני זוכרם היטב. פעם אחת ביום הושענא רבא אמר בפני העולם: ומה אעשה ששני רוצחים עומדים עלי ואומרים אף-על-פי-כן שאני מנהיג (שקורין "גיטר יהוד"). והראה ביזו על רבי יודל ורבי שמואל אייזיק בעת שאמר שני רוצחים, הינו שעליהם היה נתפון מחמת שהם היו פרוכים אחריו מאד. ומי יזכה להבין פרוש דברים אלו, כי האנשים הנ"ל היו יקרים בעיניו מאד מגדולי מקרביו.

וביום שמיני עפרת דבר עמהם מענין רקודין והמחאת פף, ומה שמהפכין את עצמו שזה בחינת "ומשה עלה אל האלקים וירד ה' על הר סיני" (שמות י"ט) (כמבאר במקום אחר; שיחות הר"ן פ"ו), וענין הפריסטקטיט שעושין וכו'. ודבר עמהם דברים נפלאים. אחר-כך התחילו לכנס המון עם מאנשי העיר שבאו אליו בנגון ושמחה פנהוג ביום שמיני-עפרת. ואז אמר לרבי יודל ולרבי שמואל אייזיק לכו לכם, כי אני צריך לעסק עמהם ואין זה שיד לכם. והלכו להם ממנו. ואחר-כך נעשה שם שמחה גדולה בקול רעש גדול של שיר ושמחה. ואז רקד רבנו ז"ל בעצמו הרבה מאד מן איזה זמן קדם הלילה עד איזה שעות בתוך הלילה של שמחת תורה. וכבר ידוע גדל נפלאות ערבות נעימות קדשת הרקוד שלו, כי מי שלא ראה זאת לא ראה טוב מימיו. וכבר מבאר במקום אחר שבאותה השנה רקד רבנו ז"ל הרבה (לעיל קט"ז). הינו בשמיני-עפרת הנ"ל, ובשבת חנכה בהסעדה שלישית אחר שאמר התורה הנוראה "ראיתי מנורת זהב" (בלקוטי א' סימן ח'), ובפורים, ואחר-כך בראש חודש ניסן היתה החתנה של בתו שרה, ורקד הרבה עם בתו הפלה בהסעדה שלישית של השבת חתנה אחר שאמר התורה הנוראה "והוא כחתן יצא מחפתו" (בלקוטי א' סימן מ"ט). כי בעת אמירת התורה התחיל בקול נפלא מאלו התבות: "והוא כחתן יצא מחפתו", רק כשמסר לנו התורה הזאת בכתב-גדו הקדוש התחיל מפסוק "לשמש שם אהל בהם" פנדפס (בלקוטי א' סימן מ"ט הנ"ל). ואחר שאמר התורה הנ"ל רקד הרבה עם בתו, אשרי עין ראתה זאת. ושמעתי מפיו הקדוש שאמר בעצמו: בשנה הזאת רקדתי הרבה מחמת שנשמע אז שיוצאין גזרות שקורין "פונקטין" על ישראל, כי על-ידי רקודין והמחאות פף ממתיקין הדינים ומבטלין הגזרות, כמבאר בהתורה "ואלה המשפטים" (בסימן י' לקוטי א') שנאמר לענין זה, פנרשם במקום אחר (שיחות הר"ן קל"א):

אות

רסד

כד, אָמַר: הַתְּפַלְלוּ עָלַי שֶׁאֶשׁוּב לְבְרִיאוֹתַי, וְאוֹלִיךְ אֶתְכֶם בְּדָרֶךְ חֲדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה מֵעוֹלָם. אָף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בְּדָרֶךְ הַיְשׁוּן מִכְבָּר, אָף-עַל-פִּי-כֵן הוּא חֲדָשׁ לְגַמְרִי:

אות

רסה

כה, פֶּעַם אַחַת סִפֵּר שְׁזָה סָמוּךְ הַתְּחִיל לְלַמֵּד אֶת הַחֲשׁוֹן מִשְׁפָּט עִם הַשִּׁי"ךְ (שַׁפְּתַי כֹּהֵן) וְהַסְמִיעַ (סִפֵּר מֵאִירַת עֵינַיִם), וְלַמֵּד בְּזִמּוֹן מוֹעֵט עַד סִימָן צ"א שֶׁהוּא בְּעֶרְךְ מְאֻתָּיִם דְּפִין. וְאָמַר, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ וְזוֹכֵר כֹּל סְעִיף קָטָן מֵהֵיכָן הוּא מֵתְחִיל. וְאִז הָיָה לְפָנָיו רַב אֶחָד וְהַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמוֹ בְּשִׂאלוֹת וְדִינָיִם וְלֹא יָדַע אוֹתוֹ הָרַב לְהַשִּׁיבוֹ. וְאַחֲרֵי-כֵן הָיָה לְפָנָיו דְּאֶקְטִיר אֶחָד וְדַבֵּר עִמוֹ וְלֹא יָדַע גַּם-כֵּן כָּלֵל. וְאָמַר אֵיךְ לוֹקַחִין וְכוּ'. וְאִינִי זוֹכֵר כֹּל זֶה הֵיטֵב. וְכַמָּה פְּעָמִים סִפֵּר עִם אֲנָשִׁים מִכַּמָּה דִּינָיִם מֵהָאֲרַבְעָה שְׁלַח-עֲרוּךְ הַגְּדוֹלִים בְּעַל-פֶּה, וְהָיָה בָּקִי בְּכָל הַדִּינָיִם בְּבִקְיָאוֹת גְּדוֹל מְאֹד. וְאֶפְלוּ מִי שֶׁלֵּמַד אוֹתוֹ הַפּוֹסֵק בְּסָמוּךְ לֹא הָיָה יָכוֹל לְעַמֵּד נֶגְדוֹ נֶגְדַּ בְּקִיאוֹתוֹ הַגְּדוֹלָה, כִּי תָמִיד נִתְּבַטְלוּ לְפָנָיו כֹּל הַלּוּמְדִים שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּבִקְיָאוֹת הָאֲרַבְעָה שְׁלַח-עֲרוּךְ הַגְּדוֹלִים. גַּם שִׁמְעֵתִי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר, אִם הֵייתִי אוֹמֵר פְּשָׁטִים בַּגִּמְפִּי"ת [בְּגִמְרָא פְּרוּשׁ רִש"י תוֹסֵפוֹת] הָיוּ כֹּל הַלּוּמְדִים וְהַגְּדוֹלִים מִנְּחִים תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלִי, אֵךְ עֲדִין אֵין לִי חֲשֶׁק לָזֶה. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאָמַר שֶׁבִּנְגְלָה קַל יוֹתֵר לְחֲדָשׁ וְכוּ' (לִקְמוֹן שִׁמ"ג). וּמִי שֶׁמְעִין הֵיטֵב בְּדַבְּרָיו יוֹכֵל לְהַבִּין מֵאֲלוֹ עֵצָם גְּדֻלַּת חֲכָמָתוֹ עַד אֵין סוּף וְאֵין תַּכְלִית:

אות

רסו

כו, אָמַר כֹּל מֵה שֶׁמְשִׁיחַ יַעֲשֶׂה טוֹבוֹת לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, רַק שֶׁהַחֲלוּק הִיא שֶׁמְשִׁיחַ יִגְזֹר אֵמֵר וְיִקּוּם, אֲבָל אֲנִי (וּפְסָק וְלֹא דַבֵּר יוֹתֵר):

אות

רסו-ב

כו-ב, אָמַר: אֲנִי אֲשִׁיר שִׁיר לְעֵתִיד שְׁזֶה יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבֶּא שֶׁל כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים [אָמַר הַמְּעַתִּיק: עַיִן בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן בְּהַתּוֹרָה "בֵּא אֶל פְּרָעָה" (חֵלֶק א' סִימָן ס"ד), וּבְלִקוּטֵי תַנְיָנָא בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תוֹכָחָה" (סִימָן ח')]:

אות

רסו-ג

כו-ג, פֶּעַם אַחַת הָרִים יָדָיו עַד כְּתָפָיו וְהוֹרִידָם מִכְּתָפָיו וּלְמַטָּה, וְאָמַר: כָּל הַצְּדִיקִים הֵם אֲצָלֵי מִכָּאן וְעַד כָּאן, הֵינּוּ מִכְּתָפָיו וּלְמַטָּה, וְאַחֲר־כֵּן הָרִים יָדָיו לְמַעְלָה מֵרֵאשׁוֹ וְהוֹרִידָם מִשָּׁם סָמוּךְ לְרֵאשׁוֹ עַד הַכְּתָפִים וְאָמַר: וְאֲנִי מִכָּאן וְעַד כָּאן, הֵינּוּ מֵהָרֵאשׁ וְעַד הַכְּתָפִים. וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים. וְעַיִן בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל וְהַבֵּן אִם עַיִנִי שָׁכַל לָךְ לְהַבִּין מִשָּׁם גְּדֻלַּת הָאָדָם כְּשֶׁזֹּכָה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן יוֹצְרוֹ עַד שִׁישְׁלִים הַצָּלָם אֱלֻקִּים בְּשִׁלְמוֹת:

אות

רסז

כו, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁהַשִּׁיג יַחֲדָה בְּתַכְלִית מְדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה. כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁנִּפְשׁ דְּנִשְׁמָה גְבוּהָ יוֹתֵר מִיַּחֲדָה דְרוּחַ, וְכֵן כִּיּוֹצֵא בְּזֶה בְּכֻלָּם. וְהוּא הַשִּׁיג יַחֲדָה בְּתַכְלִית מְדַרְגָּה הָעֲלִיוֹנָה. וְאָמַר: נִמְצָא, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ "מְעַט", וְאֲנִי עוֹמֵד בְּמְדַרְגָּה גְבוּהָ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין אֲנִי רוֹצֵה יוֹתֵר, כִּי מִי יוֹדֵעַ, אוֹלֵי יֵשׁ עוֹד וְכוּ' וְכוּ'.

אות

רסח

כח, אָמַר אֲנִי יָכוֹל לְקַבֵּל מִמּוֹן הַרְבֵּה בְּלֵי שְׁעוֹר, וְלֹא יִהְיֶה אֲצָלֵי שׁוּם שְׁנוּי. כִּי דָרָךְ הָאָדָם כְּשִׁיגִיעַ לְיָדוֹ מִמּוֹן, בְּפֶרֶט מִמּוֹן הַרְבֵּה, נִשְׁתַּנֶּה פְּנֵיו וְנִעְשִׂין אֲצָלוֹ שְׁנוּיִים. אֲבָל אֲצָלֵי, אֲפֹלוֹ אִם אֶקְבֵּל סוּךְ עֲצוּם בְּפַעַם אֶחָד, אִין אֲצָלֵי שׁוּם שְׁנוּי כָּלֵל. וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁקְבַלְת מִמּוֹן שְׁלוֹ הוּא חֲדוּשׁ אֲצָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין הַחֲדוּשִׁים שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי יֵשׁ אֲצָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּמָּה חֲדוּשִׁים, וְקְבַלְת מִמּוֹן שְׁלוֹ הוּא חֲדוּשׁ אֲצָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין הַחֲדוּשִׁים

אות

רסט

כט, יום ד' דְּאָלוּל תקס"ט בְּרֶסֶלֶב. אָמַר : אָנִי עָנּוּ מִכָּל הַמְּפָרֶסֶמִים, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ עֲבוֹדָתוֹ, וְאָנִי עָנּוּ, הֵינּוּ כִּי אֵינֶם נֹחֲשָׁבִים אֶצְלִי כָּלֵל. כִּי מֵדַת עֲנָוָה הִיא לְבַלִּי לְהַחְזִיק עֲצָמוֹ לְשׁוּם דָּבָר וְלִהְיוֹת בְּעֵינָיו אֵין וְאָפֶס, וּמֵאַחֵר שְׂאִינֶם נֹחֲשָׁבִים אֶצְלִי כָּלֵל, נִמְצָא שְׂאִינִי עָנּוּ שְׁלָהֶם. פְּרוּשׁ שְׁמִכָּל הַמְּפָרֶסֶמִים אָנִי הָעָנּוּ. שְׁזָה עוֹשֶׂה זֹאת וְזֶה זֹאת, וְאָנִי אֵינִי מִחְזִיק מֵהֶם כָּלֵל. נִמְצָא, שְׁבִצְרוּף כָּלֵם יֵשׁ לִי מֵדַת הָעֲנָוָה בֵּינֵיהֶם. אֵדך אֵת מִי אָנִי מִחְזִיק יוֹתֵר לְאֵין, אֵת עֲצָמִי אוֹ אוֹתָם וְכוּ'. וְאָף-עַל-פִּי-כֵן הִנְרָאָה שְׂאֵת עֲצָמוֹ הוּא מִחְזִיק יוֹתֵר לְאֵין וְאָפֶס. וְכֵן בְּמִשָּׁה רַבְּנּוּ עָלִיו הַשְּׁלוֹם, אֵינוֹ מֵיֻשָׁב אֶצְלִי מֵה שְׁכֵתוֹב בּוֹ שְׁהִיָּה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם, אֵיךְ שְׂיָדך זֹאת, מֵאַחֵר שְׁכָלֵם הָיוּ תִלְמִידֵיו אֵיךְ הָיָה עָנּוּ כְּנֻגָדָם. אֵדך צְרִיךְ לוֹמַר גַּם-כֵּן כְּנִ"ל שְׁהִיָּה עָנּוּ מִכָּל הָאָדָם, שְׁהִיָּה לוֹ מֵדַת הָעֲנָוָה שֶׁל כָּל הָאָדָם, הֵינּוּ שְׂאֶצְלוֹ הִיָּתָה הָעֲנָוָה שֶׁל כָּלֵם, כִּי כָּלֵם הָיוּ אֶצְלוֹ בְּחִינַת עֲנָוָה בְּבַחֲינַת אֵין וְאָפֶס כְּנִ"ל, אֵדך אֵת עֲצָמוֹ הָיָה מִחְזִיק יוֹתֵר לְאֵין וְאָפֶס יוֹתֵר מִבְּחִינַת אֵין וְאָפֶס שְׁהִיָּה מִחְזִיק אוֹתָם, וְהִבֵּן הֵיטֵב. אָמַר הַמַּעֲתִיק : נִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דְּעֵתִי, דְּרִצּוֹנּוֹ לוֹמַר כִּי הַשִּׁיג כָּל-כָּךְ בְּגִדְלַת הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךְ, עַד אֲשֶׁר הָעֲבוֹדָה שֶׁל כָּל אָדָם הָיָה אֶצְלוֹ בְּבַחֲינַת אֵין וְאָפֶס נֶגֶד גִּדְלָתוֹ יִתְבַּרְךְ. וְהוּא בְּעֲצָמוֹ, אָף-עַל-פִּי שְׁהִיָּה רַבֵּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, כִּי הַשִּׁיג יוֹתֵר מִכָּלֵם, אָף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה מִחְזִיק אֵת עֲצָמוֹ לְאֵין וְאָפֶס יוֹתֵר מִכָּלֵם. כִּי דִיקָא עַל-יְדֵי שְׁהִיָּתָה הַשְּׁגָתוֹ גְּבוּהָה כָּל-כָּךְ, עַל-יְדֵי-זֶה הַשִּׁיג שְׁכָפִי מְדַרְגָּתוֹ וְהַשְּׁגָתוֹ אֵין עֲבוֹדָתוֹ נֹחֲשָׁבֶת כָּלוּם בְּיוֹתֵר נֶגֶד גִּדְלָתוֹ יִתְבַּרְךְ, וְקַל

אות

ער

ל, צָוָה לְקָרוֹת אֶחָד לְבַדֵּק תְּפִלּוֹ. עָנָה וְאָמַר : מִחֲמַת שְׁהֵרֵב מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב הוּא נוֹסֵעַ וְסוֹבֵב עֵתָה עַל הַמְּדִינָה, מִחֲמַת זֶה אָנִי מְצוּה לְבַדֵּק הַתְּפִלּוֹן שְׁלִי. כִּי בְּאֵמַת אָף עַל פִּי שְׂאֵמְרָתִי שְׂאִינִי מִחְזִיק מֵהֶם, הֵינּוּ שְׁהֶם אֶצְלִי אֵין וְאָפֶס כְּנִ"ל, אָף-עַל-פִּי-כֵן הֵרֵב מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב הוּא גְּדוֹל בְּעֵינֵי מְאֹד. וְכִשְׁגָּדוֹל וּמְפָרֶסֶם כְּזֶה הוּא הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב, זֶה בְּחִינַת פָּגַם הַהִתְפָּאָרוֹת חֵס וְשְׁלוֹם כְּבִיכּוֹל. כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם הַתְּפָאָרוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ, וְהַגְּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל

הוא עקר ההתפארות. כי הוא חשוב ומפאָר בְּיִשְׂרָאֵל, וכִּשְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ אֲזִי הוּא בְּחִינַת "כְּתִפְאָרַת אָדָם לְשֶׁבֶת בֵּית" (ישעיה מ"ד), הֵינּוּ שְׂבִיחַת הַהִתְפָּאוֹת הוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ בְּחִינַת הַפְּתִים שֶׁל תְּפִלִּין. אֲבָל כִּשְׁהוּא נוֹסֵעַ וְסוֹבֵב וּמִתְבַּזֶּה בֵּין הַחַיִּים, כִּי עַל הַדָּרָךְ בּוֹדֵאֵי הָאָדָם מִתְבַּזֶּה כְּמוֹבָא, בְּפֶרֶט אִישׁ כָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּזִיווּת בּוֹדֵאֵי לְפִי עֵרֶךְ כְּבוֹדוֹ וְגָדְלוֹ, שְׂלִפְעָמִים אֵין נוֹתֵנִין לוֹ כְּבוֹד כְּרָאוּי לוֹ לְפִי כְּבוֹד הַתּוֹרָה שְׁלוֹ, וְלִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ אִיזָה בְּזִיווּת בְּעֵינֵי קְבֻלַּת הַמָּמוֹן שְׂאִינוֹ כְּרָאוּי לְפִי כְּבוֹדוֹ וְכִיוּצָא. וּמֵאַחַר שְׂבִיחַת הַהִתְפָּאוֹת נִפְגָּם וְנִתְבַּזֶּה וְיוּצָא מִן הַפְּתִים, עַל-כֵּן יֵשׁ חֲשֵׁשׁ עַל הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם בְּחִינַת הַהִתְפָּאוֹת כִּי הֵם נִקְרָאִים פְּאָר כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ ז"ל (ברכות יא.):

רעא

אות

לא, גִּדְל הַמַּעֲלָה שֶׁל הַמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר. כִּי כָּבֵר נִתְפָּשְׁטוּ דְבוּרִים כְּאֵלוֹ בֵּין הָעוֹלָם שֶׁהֵם מִתְפָּאֲרִין גַּם-כֵּן בְּדְבוּרִים כְּאֵלוֹ, אֲבָל בְּאִמַּת הַמְּקַרְבִּין שְׁלִי, הַהִתְקַרְבוּת לְבַד הוּא דְבַר גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד. כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ, הֵינּוּ הַמְּקַרְבִּי, אֵינוֹ כְּלוּם, וְאֵינוֹ מִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל, אֶף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּתוֹךְ אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ שֶׁהֵם מְקַרְבִּים לְצַדִּיק, לְקַדְשָׁה כָּזֶה, זֶה בְּעֵצְמוֹ מוֹעִיל לוֹ מְאֹד, וּבְמִשְׁךְ הַזְּמַן יִתְעוֹרֵר גַּם-כֵּן וַיִּחְזֹר בְּתִשְׁבּוּבָה. וְרָאָה בְּעֵינָיו, כִּי אַתֶּם זוֹכִים לְשִׁמְעַת דְּבָרִים כְּאֵלוֹ. וְאֶפְלוֹ אִם אֵינֶם שׁוֹמְעִים הַחֲדוּשׁ, רַק שְׂזוֹכִים לְעַמֵּד בְּעֵת שְׁנִיתִי הַחֲדוּשׁ כָּזֶה, גַּם-כֵּן אֲשַׁרִּי לוֹ. מִכָּל-שֶׁכֶּן כְּשֶׁזוֹכִין לְשִׁמְעָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם זוֹכִין לְשִׁמְעָה חֲדוּשׁ כָּזֶה פֶּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. אֶפְלוֹ אִם לֹא הָיוּ זוֹכִין לְשִׁמְעָה חֲדוּשׁ כָּזֶה רַק פֶּעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּו, גַּם-כֵּן דֵּי לְכַס. כִּי אֶלְמָלָא לֹא בְּאַתֶּם לְעֵלְמָא אֶלָּא לְמִשְׁמַע דָּא דֵּי, כְּמוֹבָא בְּהַר הַקְּדוּשׁ (בראשית ב. קסח: ועוד) (מִכָּל-שֶׁכֶּן וְכָל-שֶׁכֶּן שְׂאֵנוּ זוֹכִין לְשִׁמְעָה כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים בְּשָׁנָה חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם). וְאָמַר לִי אֲזִי בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "הָאֵט הָעֵרֶט דִּינִי נִשְׁמָה וְכוּ" [הִנֵּה שׁוֹמְעַת נִשְׁמַתְדָּ], דְּהֵינּוּ הַחֲדוּשׁ הַנִּי"ל מֵעֵינֵי הַתְּפִלִּין, שְׂבִיחַת שְׁהֵרַב נוֹסֵעַ וּמִטְלִטֵל הוּא צָרִיךְ לְבַדֵּק תְּפִלִּין שְׁלוֹ. וְאֶפְלוֹ כְּשֶׁמִּנְחִים בְּשִׁפְלוּת גְּדוֹל מְאֹד, אֶף-עַל-פִּי-כֵן צְעָקָה בְּעֵלְמָא שְׁנוֹתֵנִין, אֶף-עַל-פִּי שְׂתִּיכָף וּמִיָּד נִפְסָק, גַּם זֶה אֵינוֹ נִאָּבֵד, וְאֶפְלוֹ הַצְּעָקָה מִבְּטוֹן שְׂאוֹל גַּם-כֵּן אֵינוֹ נִאָּבֵד. וְכֵמוֹ שְׂאִיתָא בְּהַר הַקְּדוּשׁ: "בְּשׂוֹא גָלְיוֹ אַתָּה תִּשְׁבַּחֲסָ" (תהלים פ"ט), שְׁמָה שְׂהָאָדָם מְנִישָׂא עֵצְמוֹ וּמִמְשִׁיד עֵצְמוֹ לְאִיזָה מְדַרְגָּה, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינוֹ מְגִיעַ אֵלָיָה, זֶה בְּעֵצְמוֹ שֶׁהוּא מִתְיַגֵּעַ וְרוֹדֵף לְהַשִּׁיג וּלְגַלוֹת לְאִיזָה קְדֻשָּׁה, הִיא "שְׂבַחָא דִּילָהּ וְיִקְרָא דִּילָהּ", עֵין שְׁם (שם סט):

אות

ערב

לב, פֶּעַם אַחַת יָצָא מִפִּי הַקְּדוֹשׁ עַל עֲצָמוֹ, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: אֲנִי סָבָא דְסַבִּין. וְאִם תִּסְתַּכַּל וְתַבִּין בְּהַמְעָשָׂה הַנּוֹרָאָה שֶׁל שְׁבָעָה בְּעֵטְלִירֵס בְּהַסְפּוֹר שֶׁל הַבְּעֵטְלִיר הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִיָּה עוֹר, שְׁאָמַר לוֹ הַנְּשֹׂר הַגְּדוֹל שֶׁהוּא זָקֵן מְאֹד, וְאָף-עַל-פִּי-כֵן הוּא יִנִּיק וְלֹא הִתְחִיל לְחַיּוֹת כְּלָל וְכוּ', וְהִיָּה זָקֵן נֶגְדַּךְ כָּל הַזְּקֵנִים הַנּוֹזְכִּים שָׁם, תַּבִּין קֶצֶת עֲנִין זֶה. וְכֵן מִשְׁאָר עֲנִינֵי הַמְעָשָׂה הַנִּי לְתוֹכָהּ לְהַבִּין קֶצֶת גְּדֻלַּת רַבְּנוּ ז"ל. וְלַחֲפִימָא בְּרַמִּיזָא:

אות

רעג

לג, רַבְּנוּ ז"ל הִתְפָּאָר שֶׁלֹּא הִתְחִיל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם קִדְּם שְׂיָדַע הַסּוּד שְׂיֵשׁ בּוֹ. וְאָפְלוּ מֵה שְׁנוּהֵגִין לְהַעֲלוֹת עֵשׂוֹן הַטִּיטוֹן עַל-יְדֵי לִילְקַע וְצָבָעַד (שְׁקוֹרִין "לוֹלְקָא רַעְחָרִין") [עֲשׂוֹן טַבָּק], לֹא הִתְחִיל בְּזֶה עַד שְׂיָדַע סוּד בְּהִנְהָגָה זוֹ. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשְׁאָר הַנְּהָגוֹת, לֹא הִתְחִיל שׁוּם דְּבָר לַעֲשׂוֹת עַד שְׂיָדַע סוּד הַדְּבָר. וְאָף-עַל-פִּי שֶׁהוּא ז"ל יָדַע סוּד בְּעֲנִין עֵשׂוֹן הַטִּיטוֹן, אָף-עַל-פִּי-כֵן הִזְהִיר אוֹתָנוּ הַרְּבִיָּה לְהִתְרַחֵק מִזֶּה מְאֹד. וּפְעַם אַחַת דְּבָר הַרְּבִיָּה מְעַנֵּן זֶה שְׁנוּהֵגִין הָעוֹלָם לְהַעֲשִׂין טִיטוֹן, וְאָמַר שֶׁהוּא שְׁטוֹת גְּדוֹל, וְלַעֲנִין נְקִיּוֹת אֵינּוּ מוֹעִיל כְּלָל. וְכֵן הָרִיחַ טַבָּק שֶׁהוּא גְּרוּעַ עוֹד יוֹתֵר, כְּמִבְּאָר שִׁיחָה זֹאת בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמֵּן תַּעִ"ב):

אות

רעד

לד, אָמַר מֵה שִׁיְהִיָּה נַעֲשָׂה עִמִּי אֵינִי יוֹדַע, אֲבָל זֶה פְּעֻלַּתִּי אֲצֵל הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ; שֶׁהַגּוֹאֵל צָדֵק יְהִיָּה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצִי. וְאָמַר זֹאת בְּרַבִּים. וְהִזְהִיר מְאֹד לְכַבֵּד וּלְהַחֲזִיק בְּחַשְׁבֻּבוֹת גְּדוֹל אֶת בְּנֵיו כִּי הֵם אֵילָנוֹת יְקָרִים מְאֹד, וְיִהְיוּ גְּדֻלִּים מֵהֶם פְּרוֹת טוֹבִים וְנִפְלְאִים מְאֹד. גַּם אָמַר שִׁיּוֹצְאֵי חֲלָצִיו לְקַח מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת:

אות

רעד-ב

לד-ב, אַפְשָׁר כִּףּ הוּא הַפְּרוּשׁ: אִין בִּן דְּוּד בָּא אֶלָּא בְּהִיסָח הַדְּעַת, הִינּוּ שְׁלֵא יבּוּא עַל דְּעַתָּם שְׁכַבְר הוּא, וּבְאַמַּת כְּבַר הוּא בָּא וְהִנֵּה הוּא וְכוּ'. וְהוּדָה לְדַבְרִי, וְאָמַר שְׁכַף כְּתוּב "וְהִיָּה אֲדִירוּ מִמְּנוּ" (ירמיה ל'). אַחַר-כֵּן נִתְעוֹרַר וְאָמַר: זֶה אָמַר רַב נַחֲמָן בְּמִסְכַּת סְנֵהֲדָרִין: "אִי מִן חַיֵּי אֲנָא הוּא", שְׁנֵאָמַר "וְהִיָּה אֲדִירוּ מִמְּנוּ". בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. (אָמַר הַמְּעַתִּיק: מֵאָמַר זֶה הַנַּיִל אָמַר מוֹרְנוּ מוֹהֲרַנְיִת ז"ל אֶל אֲדַמוּ"ר ז"ל אַחַר שְׁאָמַר הַמֵּאָמַר הַמּוֹבָא "דַּע שְׂיֵשׁ חֲלוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ" (בלקוטי מוהר"ן תנינא סימן כ"ח). וּמוֹרְנוּ מוֹהֲרַנְיִת ז"ל מַעֲצָם הַרְגָּשְׁתּוּ בְּזָכוֹת לְבָבוּ אֶת עֵמֶק נוֹרָאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים עַד כִּי בָּעָרוּ בְּקַרְבּוֹ כְּשֶׁלְּהֵבֶת מִמֶּשׁ, לֹא יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וַיִּתֵּן אֶת קוּלוֹ בְּפָנָיו כָּל הַנְּצָבִים עָלָיו אֶת הַמֵּאָמַר הַנַּיִל, אַפְשָׁר כִּףּ הוּא הַפְּרוּשׁ וְכוּ'):

אות

ערה

לה, הַעוֹלָם סוֹבְרִים שְׁכַשְׁיבּוּא מְשִׁיחַ לֹא יָמוּתוּ. לֹא כֵן הוּא, אֶפְלוּ מְשִׁיחַ בְּעֲצָמוֹ גַּם הוּא יָמוּת. וְאָמַר זֵאת בְּרַבִּים:

אות

רעו

לו, שְׂמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ צְרוֹת יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן קַדָּם מִכָּל הַצְּדִיקִים. כִּי הוּא יוֹדֵעַ הַגְּזָרָה וְהַצְּרָה חֵס וְשָׁלוֹם כְּשֶׁהוּא עֹדִין בְּשֶׁרֶשׁ, וְאַחַר-כֵּן מַגִּיעַ הַדְּבָר לְשָׂאֵר הַצְּדִיקִים. וְאָמַר שְׂזָה מַחֲמַת שְׂאֲנִי יוֹדֵעַ שְׁפִלוּתִי בְּאַמַּת, וּמַחֲמַת זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ גְּדֵל מַעֲלַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל כַּמָּה הֵם יְקָרִים וּגְבוּהִים מְאֹד, כִּי הֵם נִמְשָׁכִים וְנִלְקָחִים מִמְּקוֹם עֲלִיוֹן וְנוֹרָא וְנִשְׁגָּב מְאֹד. עַל-כֵּן אֲנִי יוֹדֵעַ הַכֹּל מִקַּדָּם כַּנַּיִל. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עָלֵינוּ בְּזָכוֹתָו וַיְבַטֵּל כָּל הַגְּזָרוֹת, וַיְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה:

אות

רעז

לו, וכבר מבאר שהיה מקפיד על הגדולים שלא רצו לשים לב על הגזרות שנשמעו על ישראל חס ושלום, ואמרו שבודאי לא יעשה השם יתברך זאת (לעיל ו'). והוא ז"ל אמר ששוגים בזה הרבה, כי הלא ראינו כבר שהיו צרות וגזרות על ישראל הרבה, השם יתברך ישמרנו מעתה. והוא ז"ל היה מתירא מהם מאד, ודבר הרבה מהם ועסק הרבה בכל כחותיו ובמסירת נפש להתמתיקם ולבטלם. ורצונו היה חזק שכל אחד מישראל, מכל-שכן הגדולים ירבו להתפלל להשם יתברך עליהם כאשר עשו אבותינו מעולם, וכמו שעשה מרדכי כשעמד עליהם המן הרשע ימח שמו, כן אנחנו חייבים בכל דור לצעק מאד להשם יתברך על כל הגזרות הנשמע חס ושלום, וה' הטוב ישמע שועתנו ויבטלם ויהפכם לטובה:

אות

רעח

לח, אמר שפעל אצל השם יתברך ששפאין לפניו להתפלל על מקשה לילד, שלא יהיה לה הקשוי לילד כי-אם עד אותה השעה שפאין לפניו, ונתן שפאין לפניו תלד מיד:

אות

רעט

לט, שמעתי בשמו שאמר: מן רבי שמעון בר יוחאי, שהיה חדוש כמפרסם, היה העולם שקט עד האריז"ל. הינו, שמרבי שמעון בר יוחאי עד האריז"ל לא נתגלו חדשות כמו שנתגלו על-ידי רבי שמעון בר יוחאי, עד שבא האריז"ל שהיה חדוש כמפרסם, והוא גלה חדשות לגמרי שלא נמצא מי שיגלה חדשות כאלה עד הרשב"י ז"ל. ומן האריז"ל עד הבעל-שם-טוב ז"ל, היה גם-כן העולם שקט בלי חדוש, עד שבא הבעל-שם-טוב ז"ל שהיה חדוש נפלא וגלה חדשות. ומן הבעל-שם-טוב ז"ל עד עתה היה גם-כן העולם שקט בלי חדוש כזה, והיה העולם מתנהג רק על-פי ההתגלות שגלה הבעל-שם-טוב ז"ל עד הנה, עד שבאתי אנכי. ועתה אני מתחיל לגלות חדשות נפלאות לגמרי וכו':

מ, יום א' כ"ה ניסן תק"ע ה'ה מ'דבר עמי מ'חדושי ה'בעל-שם-טוב ז"ל ש'גלה ח'דשות ב'עולם. כ'י הספור ש'ל ה'בעל-שם-טוב ז"ל הוא ע'נן ח'דש מה ש'לא נ'תגלה מ'קדם ספור כ'זה. רק ב'כתבי ה'אריז"ל נ'מצא ג'ם-כ'ן ב'איזה מ'קומות מ'עין ז'ה. ו'אחר-כ'ך ה'יה מ'שבח מ'אד מ'אד א'ת כ'תבי ה'אריז"ל ש'גלה ח'דושים נ'פלאים כ'מפרסם ל'כל ה'עולם. כ'י ה'יה מ'עין ב'אותו ה'זמן ב'ספר לקוטי ת'ורה ש'ל ה'אריז"ל, ו'שם י'ש ח'דושים נ'פלאים כ'מפרסם. ו'תפס ל'דגמא ה'פסוק "ש'מונה א'לה י'לדה מ'לכה" (בראשית כ"ב), ש'גלה ש'ם ה'אריז"ל ח'דוש נ'פלא, כ'י ש'מונה פ'עמים א'לה ו'כו', ע'ין ש'ם: א'חר-כ'ך ע'נה ו'אמר ש'על ז'ה א'ין ש'ום א'חד מ'סתכל, ש'כל מה ש'גלו לא ה'יה רק ב'חלק א'זיא, כ'י כ'ל ה'ענינים ה'ני"ל לא ה'יו ש'ם רק ב'חלק א'זיא [א'סיה]. ו'באמת ב'הת'ורה ה'קדושה מ'באר ה'כל. כ'י ה'ת'ורה מ'ספרת מ'כלם, כ'גון א'שכ'נו מ'באר ב'הת'ורה, רק ש'אין ה'ת'ורה עושה ספור ג'מור מ'כלם. רק ש'היא מ'דברת מ'הם ומ'שליכה אותם, ו'במקום ש'היא רוצה עושה ספור ג'מור כ'גון מ'לבן ו'כיוצא ש'היא עושה מ'הם א'יזה ספור. א'בל א'ף על-פ'י-כ'ן ב'הת'ורה מ'רמזים כ'לם. א'בל ג'דולי ה'קדמונים לא ג'לו רק מ'חלק א'זיא. ו'באמת ה'יו מ'דינות רבות ג'ם ב'שאר ח'לקי ה'עולם ג'ם ק'דם מ'תן ת'ורה. כ'י ב'שעת מ'תן ת'ורה כ'בר ה'יו מ'דינות ר'חוקות מ'שם ש'הגיע ל'הם ה'ידיעה מ'מתן-ת'ורה על-י'די ה'בי ד'אר, כ'גון מ'דינות ז'אקסין ה'יתה מ'דינה מ'כ'בר מ'קדם י'מי א'ברהם א'בינו ע'ליו ה'ש'לום, ג'ם מ'דינת או'נגרין ה'יא ג'ם-כ'ן מ'דינה י'שנה מ'אד, ו'כיוצא ב'זה ש'אר מ'דינות ש'אינם ב'חלק א'זיא רק ב'שאר ח'לקי ה'עולם. ו'מאלו ה'חלקים לא ד'ברו כ'לל, רק מ'חלק א'זיא. כ'י כ'ל ה'מ'דינות ש'הם מ'דברים מ'הם כ'גון מ'צרים ו'כיוצא ו'כ'גון ש'מונה א'לה ה'ני"ל, כ'לם הם רק ב'חלק א'זיא. רק ב'הת'ורה ה'קדושה מ'רמז ה'כל, כ'י מ'שה ר'בנו ע'ליו ה'ש'לום י'דע מ'כלם. ו'אמר, ש'כל א'לו ה'מעשיות ש'נעשים ב'כל ה'עולם, ש'כלם מ'רמזים ב'ודאי על ד'ברים ע'ליונים, כ'י א'ין ש'ום ד'בר ר'יק ב'עולם. כ'י ה'עולם א'ינו נ'ח כ'לל א'פלו ר'גע א'חת. ו'הם עושים ת'מיד. ו'ב'ודאי כ'ל מ'עשה ה'עולם מ'רמז ל'מה ש'מרמז. א'בל ה'יא רק ר'מזים ב'עלמא נ'גד א'ין סוף ו'א'ין ת'כלית. ה'ינו ש'הכל ה'יא רק ר'מזים נ'גד מה ש'יהיה נ'עשה ל'עתיד. כ'י י'היה ח'דוש ה'עולם. ו'אמר ב'זה ה'לשון: ש'כל מה ש'נעשה ה'וא רק "ד'ראט א'רפיט" [עבודת חוט ב'רזל] נ'גד ו'כו'. ו'הד'ברים ע'תיקים. ו'עוד ס'פר ב'זה ה'רבה, ו'אי א'פשר ל'באר ב'כתב. כ'י א'לו ה'דברים הם ד'ברים ג'בוהים ו'עמקים ו'נסתרים מ'אד, ס'תרי ה'נהגותיו ו'ת'ברך. ו'מי ש'שמע ד'ברים א'לו מ'פיו ה'קדוש, ה'יה ז'כול ב'דעתו קצת ל'שער עד ה'יכן א'לו ה'דברים מ'גיעים, א'ף-על-פ'י ש'לא ה'יה מ'י ש'יבינם, א'ף-על-פ'י-כ'ן כ'פום מ'ה ד'משער ב'לבה ה'יו י'כולים ל'שער קצת ו'כו':

מא, שְׁנַת תַּקס"ט בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, עָנָה וְאָמַר: אִם הָיָה בָּא אֶצְלָנוּ נִשְׁמָה גְדוּלָה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הָיִינוּ נִרְאִים כְּחֻשׁוּבִים. וּבְאַמַּת אֵינָם חוֹלְקִים עָלַי וְכוּ' וְכוּ', וְהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ (עֵינַי שִׁיחוֹת הַר"ן קפ"ב). וּכְבָר הָיָה כֵן, שֶׁהָיוּ חוֹלְקִים עַל אֶחָד, וּבִנְהָ לֹו מְגַדֵּל גְּבוּהָ וַיֵּשֶׁב בְּתוֹכּוֹ. וְהֵם הָיוּ נִלְחָמִים עָלָיו וְהָיוּ שׂוֹלְחִים וְרוֹבִים לוֹ חֲצִים וְאִשׁ. אֲבָל לֹא הָיוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. אֲדָּ שֵׁשׁ אֲבָנִים טוֹבוֹת שֶׁהֵם גְּדֻלִים מְאֹוִרִים וְאֲדִים. וְהָיָה אֲבָן טוֹב שֶׁהָיָה גְדֹל בְּאֹוִר, אֲדָּ עֲדִין לֹא הָיָה לוֹ כָּל הַשְּׁלֵמוֹת לְגַמְרִי, וְעַל-יָדַי שֶׁהָיוּ רוֹבִים הַחֲצִים אֵלָיו כְּנִ"ל, עַל-יָדַי-זֶה הַשְּׁלִיכּוֹ הָאֲבָן טוֹב וְנִפֵּל עַל הַמְּגַדֵּל. וְהָאֲבָן הַטוֹב הָיָה שֶׁל חוֹ, וְתַכְף שֶׁנִּפֵּל עַל הַמְּגַדֵּל אֲזַי תַּכְף נִפְלוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ יַחִי הַמְּלֶךְ יַחִי הַמְּלֶךְ. אֲדָּ הַנְּשֻׁמוֹת קִטְנוֹת כְּמוֹתְכֶם שֶׁנוֹפְלִים עַל-יָדַי הַמְּלַחְמוֹת הֵם בְּבַחֲיַנַּת: "תִּשְׁתַּכְּנָה אֲבָנֵי קִדְשִׁי" (אִיכָה ד'). וְנִקְרָא שְׁפִיכָה מִחֲמַת שֶׁעֲדִין אֵין לָהֶם כָּל הַשְּׁלֵמוֹת וְנוֹפְלִים קִדְם שֶׁנִּשְׁלָמִים. אֲבָל הַנְּשֻׁמָּה גְדוּלָה כְּנִ"ל, אֲבָן הַטוֹב כְּנִ"ל, הַבְּחִינָה שֶׁל חוֹ הָיוּ לוֹ בְּשֻׁלְמוֹת. אֲדָּ שֶׁאֵר הַשְּׁלֵמוֹת עֲדִין לֹא הָיוּ לוֹ וְעַל יָדַי הַחֲכָם נִשְׁלַם:

מב, אַחַר פְּסַח תַּקס"ה סִפֵּר עִמָּנוּ, וְאָמַר, שֶׁנּוֹדַע לוֹ עֲכָשׁוּ שְׁנֵי דְבָרִים, אֲדָּ אֵינִי יְכוּל לְאָמְרָם כִּי נִרְאִים כְּפִשׁוּטִים. כִּי גַם פִּשׁוּטוֹ שֶׁל דְּבָר הַיָּא כָּד לְכַאוּרָה, אֲדָּ אֶף-עַל-פִּי-כֵן נּוֹדַע לוֹ עֲכָשׁוּ אֵלוֹ הַדְּבָרִים. הֵינּוּ כִּי נּוֹדַע לוֹ מָה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אֲדָם עוֹבֵר עֲבָרָה אוֹמֵר שֶׁלֹּא יִרְאֵנִי אֲדָם" (בְּרַכּוֹת כח:). וְלֹא אָמַר כְּלוּם, רַק דָּחַק בְּתַבּוֹת: "שֶׁלֹּא יִרְאֵנִי אֲדָם", וְלֹא בָּאָר כְּלוּם מָה נּוֹדַע לוֹ בְּזֶה. כִּי כְּבָר הַקִּדְּים שֶׁאֵינּוּ יְכוּל לְבָאָר בְּדְבָרִים כִּי נִרְאָה פִּשׁוּטוֹ שֶׁל דְּבָר כָּד. אֲדָּ עַל-פִּי-כֵן רַק עֲכָשׁוּ נּוֹדַע לוֹ זֶה הַסּוּד. וְהַשְּׁנֵי, נּוֹדַע לוֹ מָה שֶׁאֵינִי תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדַע, אֲשֶׁר לֹא נִדַע מִמֶּשׁ (וְלֹא בָּאָר גַּם-כֵּן כְּלוּם, רַק דָּחַק גַּם-כֵּן הַתַּבּוֹת "אֲשֶׁר לֹא נִדַע, לֹא נִדַע מִמֶּשׁ"). וְאֶף עַל פִּי שֶׁפִּשׁוּטוֹ שֶׁל דְּבָר כָּד, אֶף-עַל-פִּי-כֵן רַק עֲכָשׁוּ נּוֹדַע לִי זֶה הַדְּבָר, שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה הַיָּא אֲשֶׁר לֹא נִדַע לֹא נִדַע מִמֶּשׁ. וְאָמַר, מֵאַחַר שֶׁעֲכָשׁוּ יוֹדַע שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה הַיָּא אֲשֶׁר לֹא נִדַע לֹא נִדַע מִמֶּשׁ, אִם-כֵּן הוּא יוֹדַע מֵאַחַר שֶׁזָּכָה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה, אֲדָּ אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵינּוּ יוֹדַע כְּלוּם, כִּי הֵלֵא כְּבָר נִדְמָה לִי שֶׁאֵנִי אֶצֶל זֶה הַתַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדַע, וְעֲכָשׁוּ אֵנִי רוֹאָה אִידָּ הַיְיִתִי רַחוּק מִזֶּה הַתַּכְלִית (וְאָמַר אֲזַ בְּלִשׁוֹן גְּנָאֵי עַל עֲצָמוֹ, כִּי הַחֲזִיק עֲכָשׁוּ לְכִסְלוֹת זֶה הַתַּכְלִית שֶׁל זְמַן הַקּוֹדֵם שֶׁנִּדְמָה לוֹ אֲזַ שֶׁזָּכָה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדַע). כִּי עֲכָשׁוּ נּוֹדַע לִי שֶׁתַּכְלִית

הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדַע מִמֶּשׁ. וְדַבֵּר זֶה גַם-כֵּן אֵינוֹ יְכוּל לְאָמְרוֹ וּלְבַאֵרוֹ כִּי נִרְאָה כְּפִשְׁטוֹ, אֲךָ בְּאֻמַּת רַק עֲכָשׁוּ נֹדַע לוֹ זֹאת, וְכֵן הַדְּבָר הָרִאשׁוֹן:

רפג

אות

מג, אחר זמן רב, בקיץ תק"ע, בעת שנסע לאומאן, חזר וספר קצת מעניין הנ"ל ואמר: שאין יודעים כלום, הינו שאין יודעים כלל כלל לא. והפליג מאד בגדלת הבורא ותברך, אשר אי אפשר לבאר, ואמר שאין יודעים כנ"ל. ושאלתי אותו: הלא כבר אמרתם כל זאת, וספרתם מזה מענין תכלית הידיעה אשר לא נדע, וכבר בארתם כל זה, שאף-על-פי שזוכין לזה הידיעה "אשר לא נדע", אף-על-פי-כן עדין אין יודעים כלום, כי כבר נדמה לכם שזכיתם לזה התכלית וכו' וכנ"ל. ענה ואמר: מי יודע באיזה ידיעה היה זה התכלית. הינו, כי גם אז בעת שספר זאת אחר פסח, לא זכה לבחינת לא נדע ממש כי-אם באיזה ידיעה, הינו שבאותה הידיעה זכה להתכלית אשר לא נדע. וכוננתו, כי יש ידיעה למעלה מידיעה, השגה למעלה מהשגה, גבוה מעל גבוה. ואצל כל ידיעה והשגה עד למעלה למעלה, התכלית היא אשר לא נדע. ואמר אז: גם מעת שיצא מברסלב עד עכשו (שהיה באותו היום ולא שהיה רק בערך איזה שעות, כי אז לא נסע עדין רק בערך שלש פרסאות), שוב אינו יודע. הינו שגם באלו השעות זכה לבחינת אינו יודע. והבן דברים אלו, כי הם דברים עמקים ועליונים וגבוהים מאד, אשרי ילוד אשה שזכה להשגות כאלו לתכלית האמת. ועין לעיל מזה, שבענין זה בבחינת "איני יודע" היה חדוש מפלג מאד באשר נשמע מפיו הקדוש. ואף-על-פי שאין מי שיבין ענין זה כי עולה למעלה למעלה, אף-על-פי-כן לא מנעתי לכתבו, שאם יזכה יבין ויבחין קצת כל חד וחד לפנים מה דמשער בלבה, ויוכל להבין על-ידי-זה מעט דמעט גדלת הבורא ותברך שמו:

רפד

אות

מד, פעם אחת שמעתי מפיו הקדוש שאמר, שעל ידו יכולין להבין קצת גדלתו ותברך. הינו, על-ידי שרואין גדלת השגתו עד היכן עד היכן זכה להשיג פלאי פלאות גדולות ונוראות וכו', ואף-על-פי-כן מה אני, הלא אף-על-פי-כן אני רק חתיכת אדם. מזה יכולין להבין וללמד אלפים קל וחומר לגדלת הבורא ותברך. ובאמת, מי שזכה להפיר את גדלת רבנו הקדוש

וְהַנּוֹרָא זָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרָכָה הִיָּה מְשִׁתּוֹמֵם וּמִתְבַּהֵל מְאֹד מְגִדְלֵת
הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ. כִּי עַל-יְדֵי גְדֻלַּת רַבְּנוּ ז"ל הִיָּה יְכוּל לְהַבִּין קֶצֶת כְּפוּס מִה
דְּמִשְׁעָר בְּלִבָּה אֶת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

אות רפה

מה, פֶּעַם אַחַת דִּבֶּר עַמִּי, וְאָמַר כְּמִתְגַּעְגַּע: אֵיךְ לֹקַחִין חֲבֵרָא כְּמוֹ שֶׁהִיָּה
אֶצֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי וְכִיּוֹצֵא, וְאֲנִי הֵייתִי גַם-כֵּן תּוֹחֵב רֵאשִׁי בִּינִיָּהֶם.
עָנָה וְאָמַר: מִן הַסֵּתֶם, אֵיךְ שֶׁהִיָּה נִמְצָא חֲבֵרָא הֵייתִי אֲנִי הַרְבֵּי שְׁלָהֶם
(”מִן הַסֵּתֶם וּוּיָא סָע גִּיּוּוֹאֲלֵט גִּיּוּוֹעְהוֹן אַחֲבָרָא וְוֹאֲלֵט אֵיךְ גִּיּוּוֹעְהוֹן
זֵייעָהָר רַבִּי”):

אות רפו

מו, אָמַר: כְּבָר תְּמַהֲתִי עַל הָעוֹלָם, שֶׁהֵיכֵן שְׁנִמְצָא אֵיזָה טוֹב אֶמְתִּי רָאוּי
שִׁיתְקָרֵב אֵלֵינוּ (”וּוּי סָע גִּיפִינֵט זֵיךְ עָפִיס רַעֲכָטָס אֵיז מְחֵיב צוּ מִיר מְקוּרֵב
צוּ וְוֵעָרוּ”):

אות רפו-ב

מו-ב, אָמַר: אֵין צָרִיךְ לֹמַר אֵיזָה מְלָךְ יְכַבֵּשׁ זֶה אֲנִי יוֹדַע בְּוַדָּאִי, אֶף גַּם
אֲנִי יוֹדַע מָה שֶׁצְדִיק אַחַר אֵינוּ יוֹדַע:

אות רפז

מז, שְׁמַעְתִּי מִמְּנוּ בְּחֵרֶף תַּקְס”ג, בְּתַחֲלַת הַהִתְקַרְבוּת, שֶׁאָמַר שִׁיּוֹדַע שְׂרָשִׁי

הַתּוֹרָה מִמְקוֹם שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בָּאָה. כִּי יֵשׁ שְׂרָשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מִהַתּוֹרָה שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁד כָּל הַתּוֹרָה, וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהַתְּלִיבֵשׁ כָּלֵל בְּתוֹדַת הַתּוֹרָה, וַיֵּשׁ שֶׁהִיא בְּבַחֲיִנַת אֲסַמְכְּתָא, שֶׁהִיא רַק בְּדֶרֶךְ אֲסַמְכְּתָא בְּעֵלְמָא נִסְמָד עַל הַמְּקָרָא, מִחֲמַת שֶׁהוּא גְבוּהַ וּמְרוֹמָם מְאֹד. גַּם שְׂמַעְתִּי, שֶׁאֲסַמְכְּתָא פְּרוּשׁוֹ סְמִיכָה, שֶׁהֶעֱנֵן נִסְמָד עַל הַמְּקָרָא, כְּמוֹ שֶׁסּוֹמְכִין עַל אֵיזָה דְּבַר בְּנֻדְאֵי הַסּוֹמְדֵי גְבוּהַ מִן הַנִּסְמָד וְהוּא כְּנִ"ל, וְהֵבִן:

אות

רפח

מח, אָמַר: "בּוֹאוּ וְנַחְזִיק טוֹבָה לְרַמָּאִים" (כתובות סח). שְׁעַל-יָדֵי הַמַּחְלֶקֶת שֶׁחוֹלְקִים עָלֵינוּ בָּאֵנוּ לְדַבְּרִים גְּדוֹלִים, וְהֵם עוֹשִׂים לָנוּ טוֹבָה גְּדוּלָּה. כִּי כֵן הַדְּבָר, שְׁעַל-יָדֵי הַמַּחְלֶקֶת בָּאִים וּמְשִׁיגִים דְּבָרִים גְּדוֹלִים. כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "שְׂבִימִי אָבְלוּ שֶׁל מוֹשֶׁה נִשְׁתַּכְּחוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַלְּכוֹת" וְכוּ', וְשָׂאֵל יְהוֹשֻׁעַ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְאָמַר לוֹ, "לְאֲמָרוֹן לָךְ אֵי אֲפֹשֶׁר צָא וְטוֹרְדוֹן בְּמַלְחָמָה. וְעַתְנִיאל בֶּן קִנְזִי הַחֲזִירִן בְּפִלְפוּלוֹ" (תמורה טז). וְעַתְנִיאל הָיָה אִישׁ מַלְחָמָה, כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ שֶׁאֲמַר כָּלֵב: "אֲשֶׁר יִלְכֹּד אֶת חֲבֵרוֹן וְנָתַתִּי לוֹ אֶת עֵכָסָה בְּתִי, וַיִּלְכְּדָהּ עַתְנִיאל בֶּן קִנְזִי" (יהושע ט"ו). נִמְצָא שְׁעַל יָדֵי הַמַּלְחָמָה זָכָה לְהַחְזִיר הַהֲלָכוֹת שֶׁנִּשְׁתַּכְּחוּ:

אות

רפט

מט, שְׂמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוּשׁ שֶׁאֲמַר: אָנִי "קִנְקוֹן חֲדָשׁ מְלֵא יָשׁוֹן" (אבות ד' משנה כ'). גַּם נִמְצָא בְּכַתְב-גְּדוּ הַקְּדוּשָׁה: אָנִי זָקוֹן שֶׁבְּקִדְשָׁה וְכוּ' שֶׁמְגַלֶּה דְּבָרִים שְׂפָסָה עַתִּיק יוֹמִין וְכוּ' וְכוּ':

אות

רצ

נ, שְׂמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוּשׁ שֶׁאֲמַר: אָנִי יָכוֹל עֲכָשׁוּ לּוֹמַר כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין עָלַי כְּקִלְפַת הַשּׁוּם. רַק שְׂאִין לִי הַחוּץ, וְחָצִי דְּבַר אֵינִי רוֹצֶה לּוֹמַר. פְּרוּשׁ, כִּי בֶן עֲזָאִי אָמַר "כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין עָלַי כְּקִלְפַת הַשּׁוּם חוּץ מִן

הַקֶּרֶחַ הַזֶּה" (בכורות נח.), וְאָמַר הוּא ז"ל שֵׁשׁ לוֹ כַּח לֹמֵר זֹאת, שֶׁהֵם
דֹּמִין לְפָנָיו כְּנִ"ל, רַק שָׁאִין לוֹ הַחוּץ לֹמֵר עָלָיו חוּץ מִזֶּה, וְהֵבִן. גַּם נִרְאָה
מִפְּנֵיתוֹ שֵׁשׁ לוֹ בְּזֶה עֲנִן. רַק שָׁאִין יְכוּל לְגַמֵּר הַמֵּאֲמָר הַנִּ"ל בְּשִׁלְמוֹת, עַל
כֵּן אֵינוֹ רוֹצֵה לְאָמְרוֹ:

אות רצ-ב

נא, סֵפֶר שְׁהִיָּה אֶחָד מֵהַבְּדִחִים שְׁהִיָּה נִקְרָא ר"ש זָקֵן, וְהוּא מִפְּרָסָם,
וְהִיָּה אוֹמֵר: אֲנִי כָּבֵד אֶמְרֵתִי זֹאת. וְעָכְשׁוּ אָמַר לְא': בְּזוֹ הַשְּׁעָה בָּא וְדַפֵּק
בְּאִיזָה חֵלֶון וְאָמַר: מ' בְּזֶה ש' וּא' א"מ:

אות רצ-ג

נב, אָמַר הַמְעַתִּיק: שְׁמַעְתִּי שֶׁסֵּפֶר הַרְבֵּי רַבִּי נִיטָן קְאוּלִיר, אֶחָד מִגְדוּלֵי
הַמְקַרְבִּים שֶׁל הַרְבֵּי הַצְּדִיק הַקְּדוֹשׁ רַבִּי בְּרוּךְ ז"ל, לְפָנָיו הַמְּגִיד
מִטִּירָהאוֹיָצֵעַ ז"ל, אִיךָ שְׁהִיָּה פֶּעַם אַחַת לְפָנָיו הַרְבֵּי בְּרוּךְ ז"ל וְרָאָה
אוֹתוֹ נֶעְצֵב מְאֹד, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מַה זֹאת. וְהָשִׁיב לוֹ, שֶׁזֶּה כְּמָה זְמַנִּים שֶׁלֹּא
רָאָה אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, וְכָל אֵימַת שֶׁבָּא עַל
קִבְרוֹ אֵינוֹ מוֹצֵא אוֹתוֹ, וְאוֹמֵר שֶׁהוּא אֶצֶל רַבִּי נַחֲמָן. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן:
"עַר הָאֵט זִיד פֶּאֶר קְלֵאבִין צוּא ר' נַחֲמָנִין" (הוּא בְּחַר עֲצָמוֹ אֶצֶל ר' נַחֲמָן):

אות רצ-ד

נג, אָמַר לְר' לִיפָא: "קוֹק מִיָּד אָן" [תְּסַתְּכַל בֵּין]. וּמַה שָׁאִינִי אוֹמֵר זֹאת
לְהֵם (וְהִרְאָה בְּיָדוֹ עַל ר' נֶתָן וְר' נַפְתָּלִי ז"ל), כִּי הֵם רוֹאִים אוֹתוֹ בְּכָל פֶּעַם.
עוֹד אָמַר לוֹ: "דָּאס זְעַהסְטוּ מִיָּד אִיטְסְעֶר זְאֶלְסְט מִיָּד זְעַהן רֵאשׁ-הַשָּׁנָה"
וְכוּ" [זֶה אֶתָּה רוֹאָה אוֹתִי עָכְשׁוּ, שְׁתִּירְאִנִי גַם בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה]:

אות

רצ-ה

נד, אָמַר: כְּשֶׁבָא אֶחָד לְפָנַי, אִז תִּכְרַף כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתוֹ, אֲנִי מְכִיר אוֹתוֹ מִכּוֹבֵעַ הָעֲלִיּוֹן וְעַד רַגְלָיו (וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶנּוּ אָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "וְוִי בְּאֵלֶּךָ אֵיךְ טוֹא אֶ קוֹק אוֹיֵף אִים, אֲזוֹי קָעַן אֵיךְ אִיהֶם פּוֹן דָּעַם סְפֹאֲדִיק בִּיז אוֹן דִּיא פִּיס"):

אות

רצ-ו

נה, פֻּעַם אַחַת קָבַל אֶחָד לְפָנָיו בְּדָרְךָ נְסִיעֶתוֹ עַל פְּרָנְסָה. וְהָאִישׁ הַהוּא הָיָה בְּעַל אַכְסֵנְיָא שְׁלוֹ, וְהָיָה לְרַבְנֵי ז"ל רַחֲמָנוּת גְּדוֹל עָלָיו, כִּי הָיָה לוֹ בְּנוֹת לְהַשְׂיָאן וְהָיָה עָנִי גְּדוֹל. וְנַעֲשֶׂה לוֹ נֶס נִפְלָא, שֶׁבָא אָדוֹן אֶל אַכְסֵנְיָא הַהִיא וְאֵבֶד שֵׁם כִּיס רְעֵנְדִּלִיךְ (שֵׁם מְטִבֵּעַ), וּמִצָּאוּ הָאִישׁ הַהוּא. בְּתוֹךְ כֶּךָ הִרְגִישׁ הָאָדוֹן, שֶׁנֶּאֱבַד לוֹ הַכִּיס עִם הָרְעֵנְדִּלִיךְ, וְהִתְחִיל לְהַשְׁגִּיחַ וּלְחַפֵּשׂ, וְהָיָה יָכוֹל לָבֵא לְיַדֵּי עֲלִילָה וּמִשְׁפָּט מִהָאָדוֹן. וְהוֹדָה הָאִישׁ הַהוּא, שֶׁהוּא מִצָּא אֶת הַכִּיס עִם הָרְעֵנְדִּלִיךְ, וְהַחֲזִיר לְהָאָדוֹן. וְהַפְּלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נֶס נִפְלָא בְּתוֹךְ נֶס, וּבְתוֹךְ-כֶּךָ חֲזַר הָאָדוֹן וְאֵבֶד אֶת הַכִּיס, וְחֲזַר וּמִצָּאוּ הָאִישׁ הַנִּי"ל, וְאִז אָמַר הָאָדוֹן, שֶׁבּוֹדָאִי אֵינּוּ חוֹשֵׁד אֶת הָאִישׁ הַנִּי"ל, כִּי הוּא אִישׁ נְאֻמָּן, שֶׁכָּבַר הַחֲזִיר לוֹ פֻּעַם אַחַת. וְנִפְטַר מִמֶּנּוּ הָאִישׁ הַנִּי"ל, וְהָאָדוֹן חֲזַר לְבֵיתוֹ רִיקָם. וְהָאִישׁ הַנִּי"ל הִשְׂיָא בְּנוֹתָיו וְנִתְפָּרְסַם בְּנִקְיֹת. (אָמַר הַמְּעַתִּיק: מִזֶּה הַמְּעַשֶׂה יָכוֹל אָדָם לְהִבִּין, אֵיךְ שֶׁצָּרִיכִין לְסַפֵּר לְפָנָי הַתְּלָמִיד-חֶכֶם צִעְרוֹ, וְכִמָּה גְּדוֹל כַּח הַצְּדִיקִים כְּשֶׁמְעוֹרְרִין רַחֲמֵיהֶם עַל הָאָדָם, שֶׁבְּזֶה לְבַד יוֹכַל הָאָדָם לְהוֹשִׁיעַ יְשׁוּעָה שְׁלָמָה):

מעלת

המתקרב

אליו

אות

רצא

א, אָמַר לְרַבִּי יוֹדָל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיזִיק ז"ל, כְּשֶׁהָיוּ נוֹסְעִים אֵלָיו מְדַאֲשִׁיב לְמַעַד וְעוֹדוֹקָע, וּפְעַם אַחַת הָיוּ רוֹצִים לְצֹאת לְסַבִּיבוֹת מְעַדוֹעְדוֹקָע כְּדִי לְהִיטֵב סְמוּכִים אֵלָיו תְּמִיד, וְכֵן עָשׂוּ אַז, אָמַר שֶׁהוּא מִתְגַּעְגַּע מְאֹד אַחַר הַדְּרָכִים שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים בָּהֶם אֵלָיו. וְאָמַר שֶׁבְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁלָּהֶם כְּשֶׁנִּסְעוּ אֵלָיו נִבְרָא מִלְאָךְ מְכַל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וְאָמְרוּ לוֹ: הֲלֹא גַם כְּמָה יִגִּיעוֹת יֵשׁ לָנוּ וְכְמָה פְּסִיעוֹת אָנּוּ הוֹלְכִין קִדְּם שֶׁשׁוֹכְרִין הָעֲגָלָה לְנִסְעָה. הַשִּׁיב: בְּיָדָאִי גַם זֶה בְּכָלֵל, כִּי גַם מֵאֵלּוּ הַפְּסִיעוֹת נִבְרָא מִלְאָךְ מְכַל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וּבְעֶרְבַר רֵאש־הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן בְּאוֹמָאן דְּבַר מְזֵה, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אֵיךְ וּוִינֵשׁ מִיר אַז אֵיךְ זֵאל זֹכָה זֵיין צו זְעַהן דָּאס לְעִכְטִיקִיט פֿון דִּיא וועגין וואס איר פֿאַרט אויף זֵיא צו מִיר" [אַחֲלִי, שְׁאַזְכָּה לְרֵאוֹת אֹר בְּהִירוֹת הַדְּרָךְ שְׁאַתֶּם נוֹסְעִים עָלָיו אֵלָי]:

אות

רצב

ב, עָנָה וְאָמַר: הָעוֹלָם רָאוּי שֶׁיִּתְמָהוּ עֲצָמָן עַל הָאֲהָבָה שֶׁבִּינֵינוּ:

אות

רצב-ב

ב-ב, אָמַר: עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר" (ישעיה מ"ט):

אות

רצג

ג, שְׁמַעְתִּי שֶׁפְּעַם אַחַת אָמַר לְאֲנָשָׁיו: מַה לָּכֶם לְחַשֵּׁב מַחְשְׁבוֹת, אֵין אַתֶּם צְרִיכִים כִּי-אִם לְתֵת אֲבָנִים וְסִיד וְאֲנִי בּוֹנֶה מֵהֶם בְּנֵינִים נְפִלְאִים וְנוֹרְאִים (כְּלוּמַר שֶׁאֲנִי צְרִיכִין רַק לְעֵסֵק בְּעִבּוּדֵת ה' בְּפִשְׁטוֹת, בְּתוֹרָה וּבְתַפְלָה וּבְמִצְוֹת, וְהוּא עוֹשֶׂה בְּזֶה מַה שֶׁעוֹשֶׂה) ("אִיר דְּאַרְפֵּט נָאֵר צו טְרָאָן שְׁטִינְעֵר און וואפֿנע און אֵיךְ בְּאוֹנֵעַ דְּעֵר פֿון בְּנֵינִים") (ומִשָּׁךְ הַרְבֵּה תִּבְּת

”בְּנִינִים”, כְּמַפְלִיג בְּשֶׁבַח נִפְלְאוֹת תִּפְאֶרֶת הַבְּנִינִים הַנּוֹרָאִים שֶׁבּוֹנֶה מִזֶּה):

רצד

אות

ד, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאָמַר, שְׂאֵם הָיָה רוֹצֵה לְגַלוֹת וּלְהִרְאוֹת הִירָאָה שְׁלוֹ לֹא הָיוּ יְכוּלִים לַעֲמֹד אַרְבַּע אַמּוֹת סָמוּךְ לְבֵיתוֹ, אֵךְ הוּא מְעַלִּים הִירָאָה שְׁלוֹ בְּכּוֹנֶה. וְגַם אֲנֹכִי שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר: אֲנִי אוֹצֵר שֶׁל יְרֵאת-שְׁמִים שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֵה יְכוּל לְקַבֵּל מִמֶּנִּי. וּבְאֶמֶת הָיָה נִרְאָה בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל שֶׁנִּתְקַרַּב אֵלָיו נִתְמַלֵּא תִכְף יְרֵאָה גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה, וְנִתְלַהֵב מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כְּזֹאת. וְגַם עֲכָשׁוּ עֲדִין יְרֵאתוֹ הַגְּדוֹלָה גְּנוּזָה בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם בְּאֶמֶת וּבִתְמִימוּת בָּא עֲלָיו יְרֵאָה גְדוֹלָה וּמִתְעוֹרָר מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל דְּבָרָיו כְּגַחְלֵי אֵשׁ:

רצה

אות

ה, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאָמַר: אֱלוֹ הַיִּינוּ רוֹאִין אוֹצֵר הַיִּינוּ רְצִים בְּנֹדָאֵי אֱלֹיו, וְהַיִּינוּ חוֹפְרִים וּמְלַכְלָכִים עֲצִמְנוּ בְּרִפְשׁ וְטִיט בְּשֶׁבִיל לְחִתָּר אַחֲרָיו וּלְמוֹצָאוֹ. וְהִלֵּא אֲנִי אוֹצֵר שֶׁל יְרֵאת שְׁמִים, וּמִדּוּעַ לֹא יְהִיוּ לְהוֹטִים וְרְצִים אַחֲרֵי לְקַבֵּל. וְשֶׁאֱלוֹ אוֹתוֹ: אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְקַבֵּל? וְהַשִּׁיב: עִם הַפֶּה וְהַלֵּב צְרִיכִין לְחִתָּר וּלְבַקֵּשׁ (”מִיטֹן פִּיִּסְק אֹון מִיטֹן הָאֲרָץ”). ”בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ” (דברים ל’):

רצו

אות

ו, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאָמַר, שְׂאִיתָא בְּזִהֵר: ”אִית יְרֵאָה וְאִית יְרֵאָה” וְכוּ’ (דף י”א:). אֲנִי רוֹצֵה לְגַלוֹת וּלְהַכְנִיס יְרֵאָה בְּאֲנָשִׁי, יְרֵאָה נִפְלְאָה שֶׁעֲדִין לֹא הִיְתָה יְרֵאָה כְּזֹאת בְּעוֹלָם:

אות

רצז

ז, אָמַר לְאַחַד: הַשְּׁבֻתִים שְׁשׁוּבֹתִים אֶצְלִי הֵם גְּדוּלִים וְטוֹבִים יוֹתֵר מִשְּׁבֻעָה פְּעָמִים תַּעֲנִית מִשְּׁבֻת לְשֻׁבַת (נ"א: מִמַּתְעֵנָה שְׁבֻעָה פְּעָמִים מִשְּׁבֻת לְשֻׁבַת):

אות

רחצ

ח, אָמַר לְאַחַד, שֶׁהַכַּח שֶׁהִיָּה לְדוֹד הַמְּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לֹמַר שְׁמוֹנֶה פְּעָמִים "אֲבִשְׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי", וְעַל-יָדֵי-זֶה הֶעֱלָה אוֹתוֹ מִשְּׁבֻעָה מְדוּרֵי גִיהֶנֶם וְהַכְּנִיסוֹ לְגֶן-עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוֹטָה י:), זֶה הַכַּח יֵשׁ לוֹ גַם-כֵּן. שֶׁהוּא יָכוֹל זֹאת גַם-כֵּן, לְהַעֲלוֹת בְּדַבּוּרוֹ בְּעֵלְמָא אֶת הָאָדָם מִכָּל הַשְּׁבֻעָה מְדוּרֵי גִיהֶנֶם וְלַהֲכַנִּיסוֹ לְגֶן-עֵדֶן:

אות

רצט

ט, פְּעַם אַחַת דָּבַר עָמִי מֵעֵינַן שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֶׁר בְּאַמֶּת כִּי-אִם כְּשֶׁמִּתְקַרְבִּין לְהַצְדִּיק הָאֵמֶת שְׁבַדוֹר (נ"א: שְׁבַדוֹרוֹ). עֵנָה וְאָמַר: קִדְּם שְׁנַמְצָא הַצְדִּיק הָאֵמֶת בְּעוֹלָם יְכוּלִים לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעַצְמוֹ. אֲבָל אַחַר שֶׁכָּבַר נִמְצָא הַצְדִּיק הָאֵמֶת בְּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת בְּשׁוּם אֶפֶן, כִּי-אִם כְּשֶׁזּוֹכִין לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אִי סָע אִיז פֶּאָר הַאֲנִדִּין עֶפְעַס אֲזַאדְךָ קָעֵן מָעֵן פֶּאָרְט נִיט לְשִׁמּוֹר אֲזַ סָע אִיז שׁוִין פֶּאָר הַאֲנִדִּין קָעֵן מָעֵן אֲנִדְעֶרְשׁ נִיט זִיין אִיין יְהוּד סִיידִן מָעֵן אִיז זִיךְ צוֹ אִים מְקַרְבִּי". וַיֵּשׁ לִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם שִׁיחָה נָאָה בְּזֶה, וְאִם יְהִיָּה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכַתְּבָהּ יִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחַר (עִיין בַּלְקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת הַפְּקָר וְנַכְסֵי הַגֵּר הַלְכָה ג'):

אות

ש

י, בעת שנסע מעיר אחת, בעת שנספטר שם אחד שהיה מקרב אליו קצת, כי לא היה נוסע אליו לברסלב כלל, רק בזלאטיפלע היה מקרב אליו מעט. וזה האיש שנספטר שם באותו העיר הנ"ל הניח שם שם טוב מאד. אז אמר רבנו ז"ל: הלא גם מי שנוגע (נ"א: שנגע) בי אפלו באצבע קטנה אין לשער מעלתו. כי הלא זה האיש לא היה מקרב אלי כל כך כי-אם מעט דמעט, כאשר אתם יודעים ומבינים כי לא נסע אלי כלל. אף-על-פי-כן, הראיתם גדל השם טוב שהניח אחריו, והכל משבחים ומפארים אותו שהיה זוכר את השם ותברך עד סוף הסתלקותו, ושאר שבחים נאים באמת שספרו עליו. כי אפלו מי שנוגע בי מעט, מה יקרה מעלתו לעולמי עד ולנצח נצחים:

אות

שא

יא, שמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומנו שספר שפעם אחת אמר לו רבנו ז"ל על עצם התגברות היצר הרע עלינו רחמנא לצלן. ענה ואמר: אני ידעתי היצר הרע שלכם, אלו היו לוקחין מכם היצר הרע היו הולכין ומקלחין צנורות מלאים דם וכל העולם היה מלא דם. אפלו כשתהיו אנשים פשרים צריף לכם זכיה גדולה שתדעו עצם היצר הרע שלכם שהיה לכם, רק אני ידעתי אותו:

אות

שא-ב

יא-ב, שמעתי בשמו, שפעם אחת דברו מגדלת הרב המפרסם מורנו הרב ר' שלום ז"ל מפארוואבישט. ענה רבנו ז"ל ואמר: לעתיד לבוא יראו החלוק בין גדלתו ובין גדלת ר' שמואל איזיק ז"ל. אחר-כך שמעתי זה הענין בנסח אחר מפי ר' נפתלי ז"ל, שאמר זאת לענין ר' יודל ור' שמואל איזיק ז"ל, שדברו מהנ"ל ומהם, ואחר-כך ענה ואמר: לעתיד לבוא יראו החלוק בינו ובניהם:

אות

שב

יב, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאָמַר, שֶׁכֹּל אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו בּוֹדֵאי יִזְכֶּה בְּסוּף לְבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם לְמָה שְׁצָרִיךְ. וְאָמַר: שְׂאִין הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לִּי זֹאת חֵס וְשְׁלוֹם בְּשׁוּם פְּעַם (נ"א: בְּשׁוּם אֶפֶן), לְקַח מִמֶּנִּי אֵיזָה אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי בְּאֻמָּצֵעַ. כְּלוּמַר, רַק כָּל אֶחָד בּוֹדֵאי יִחְיֶה וְיִצְרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים, וְיִתְיַגַּע וְיִחְתַּר חֲתִירָה אַחַר חֲתִירָה, עַד אֲשֶׁר יִזְכֶּה לְבוֹא לְעֵנְיֵנוּ וּלְמִדְרַגְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוּא צָרִיךְ לְבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה נִבְרָא. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

אות

שג

יג, אָמַר לְעֵנְיֵן מִי שְׂזָכָה לְהִיּוֹת (נ"א: שְׂיִזְכֶּה לְהִיּוֹת) אֲצֵלוֹ: שֶׁבְּכָל פְּעַם וּפְעַם שְׂזָכָה הָאָדָם לְהִיּוֹת בְּבֵיתוֹ, וְכָל הַסְּתַפְּלוֹת וְהַסְּתַפְּלוֹת שְׂזָכוּ לְהַסְתַּפֵּל עֲלָיו הַכֹּל אֵינּוּ נֶאֱבָד לְעוֹלָם:

אות

דש

יד, שְׁמַעְתִּי בְּקַהֲלַת בְּלִיפּוּיץ שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ דָּשָׁם, וְאָמַר: מָה אַתֶּם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְכִי מִסְּפִיקִים יְמִיכֶם וְכַחֲכֶם וְכַלְכֶם לְתַקּוֹן פָּגַם אֶחָד מִמָּה שְׁקָלְקַלְתֶּם, רַק אֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּשִׁבִילְכֶם. וַיֵּשׁ לְאֵל יָדַי לְתַקּוֹן הַכֹּל כָּל מָה שְׁקָלְקַלְתֶּם עַד הַנָּה, רַק הָעֶקֶר מַעֲתָה לֹא תַעֲשׂוּ עוֹד. וְאֶפְלוּ מֵהַיּוֹם וְהִלָּאָה אֵינִי מְקַפֵּיד עַל הַשְּׂגָאוֹת שֶׁתַּעֲבְרוּ חֵס וְשְׁלוֹם, רַק הָעֶקֶר שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים תִּשְׁמְרוּ עֲצֻמְכֶם מִמִּזִּיד. וְעוֹד דְּבַר מְזֶה הַרְבֵּה:

אות

שה

טו, שְׁמַעְתִּי, שְׁפַעַם אַחַת עָמַד בְּעַרְב-רֵאשׁ-הַשָּׁנָה אַחַר הַסְּלִיחוֹת וְאָמַר: אֲנָשִׁים אַחֲרִים הָיוּ מְרַצִּים שִׁיחִיָּה לָהֶם רֵאשׁ-הַשָּׁנָה כְּמוֹ עַרְב-רֵאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה לָכֶם. וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אֲנִידַעֲרַע וְוֹאֲלִטֹן זִיד גִּיווִינְטִשֹׁן אַזּוֹי אֵ"

שו

אות

טז, שְׁמַעְתִּי מֵאִשׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מִרְבֵּנוּ ז"ל שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "מִיִּן פִּיִּיעָרְל וְעַט שׁוֹיִן טְלוּאִין בִּיז מְשִׁיחַ וְעַט קוּמְעוּ" [הָאִשׁ שְׁלִי תוּקַד עַד שְׁיָבוֹא מְשִׁיחַ]:

שז

אות

יז, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר: אֲנִי אֵין לִי מָה לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם כָּלֵל, כִּי בְּשִׁבְלִי אֵינִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּלֵל. רַק בְּאֵתִי לְהָעוֹלָם לְקָרֵב נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשִּׁים יִתְבָּרַךְ. אָבֵל אֵינִי יָכוֹל לְקָרֵב כִּי-אִם מִי שְׁבֹא אֶצְלִי וּמְסַפֵּר לִי חֲסָרוֹנוֹ, אֲנִי יָכוֹל לְתַקְּנוֹ וְכוּ':

שח

אות

יח, דָּבַר עִם אֶחָד שֶׁהִיָּה אִישׁ פְּשוֹט לְגַמְרִי, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁיֵּשׁ לָךְ כַּח לְעוֹרֵר אֶפְלוֹ אָדָם גָּדוֹל לְעַבּוֹדַת הַשֵּׁם, כִּי עַץ קָטָן יָכוֹל לְהַדְלִיק וּלְהַבְעִיר עַץ גָּדוֹל מְאֹד. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אֲשַׁפְּעֵנְדָאֲלֶע קָעוּ אֶקְלָאָץ אוּנְטָעֵר צִינְדוּ". וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה כְּעֵץ? לּוֹמַר לָךְ, מָה עַץ קָטָן מְדַלִּיק אֶת הַגָּדוֹל, אִף דְבָרֵי תוֹרָה" וְכוּ' (תַּעֲנִית ז').

שט

אות

יט, אָמַר: הַצַּדִּיק הַאֲמֵת יָכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהָאָדָם גַּם אַחֵר

פְּטִירְתּוֹ לְעוֹלָם הִבָּא [לְמִי שֶׁזֹּכֶה לְבוֹא אֵלָיו בְּשִׁבִיל תְּקוּן]. וְדַע, שֶׁעֶקֶר הַמְּנִיעָה שֶׁמוֹנְעִין אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ זֹכֶה, שֶׁאֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לִילָד לְהַצְדִּיק הָאֱמִיתִי לְקַבֵּל תְּקוּן, הוּא רַק מֵה שֶׁמְדַיְחִין וּמְסִיתִין אוֹתוֹ מִזֶּה, וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ בְּכַפִּירוֹת וְהַסְתּוֹת שֶׁאֵין בְּהַצְדִּיק מִמֶּשׁ. כִּי גַם שֶׁם בֵּין הַמְּלֹאכֵי חֲבֵלָה וְהַקְּלָפוֹת יֵשׁ מִתְנַגְּדִים גְּדוֹלִים כְּמוֹ בְּזֵה הָעוֹלָם. עַל-כֵּן הָעֶקֶר לְקַח זֹאת בְּדַעְתּוֹ לְבָלִי לְהַנִּיחַ עֲצָמוֹ לְפִתּוֹת וּלְהַסִּית אוֹתוֹ שֶׁם, רַק יַעֲמַד עַל דַּעְתּוֹ שֶׁם בְּחִזְק לִילָד דּוֹקָא לְהַצְדִּיק הָאֱמֵת, וְאִז בְּוַדָּאֵי יִנְיחוּהוּ. וְשִׁמְעֵתִי שֶׁאֲמַר, גַּם שֶׁם צְרִיכִין חִזּוּק אֱמוּנָה בְּהַצְדִּיק. וְסִפֵּר מַעֲשֵׂה עַל-זֶה מֵה שֶׁאַרְע בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל אֶצֶל הַצְדִּיק רַבִּי מַעֲנַדִּיל מְוִיטִיפְסֵק עִם אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁמוֹ רַבִּי נַח שֶׁנֶּפְטֵר עַל הַסְּפִינָה וְכוּ' נִכְתָּב בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעִיל ק"א):

יֵשׁ גּוֹרְסִים זֶה כֹּאן (כַּפּוֹל לְעִיל סִימֵן ק"א): גַּם שִׁמְעֵתִי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאֲמַר יַעֲזֶה לְזֶה שֶׁיּוֹכֵל לְבוֹא אַחֵר פְּטִירְתּוֹ לְהַצְדִּיק, לְשַׁבַּע עַל זֶה בְּנִקִּיטַת חֶפְץ. וְלֹא שִׁמְעֵתִי זֹאת מִפְּי הַקְּדוֹשׁ בְּעֲצָמוֹ רַק מִפִּי אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשִּׁמְעוּ מִפִּיו (הַקְּדוֹשׁ):

שי

אות

כ, אָמַר: כַּמָּה צָלַם אֱלֹקִים הָיוּ מְנַחִים בְּרַפְּשׁ שֶׁאֵנִי הוֹצֵאתִים מֵהַרְפֵּשׁ וְכוּ' וְכוּ'. כִּי נִרְאָה בְּחוּשׁ שֶׁהַמְתַּקְרְבִים אֵלַי נִשְׁתַּנָּה פְּנִיָהּ, וּבֹא עֲלֵיהֶם פְּנִים שֶׁל יְהוּדֵי בְּחִינַת צָלַם אֱלֹקִים. הֲלֹא יֵשׁ אֶצְלֵי אֲנָשִׁים שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַשְּׂאוֹל תַּחְתִּיּוֹת הִיָּה דִי לָהֶם, כִּי גַם הַשְּׂאוֹל תַּחְתִּיּוֹת הִיָּה קֶטָן לְפָנֶיהֶם, שֶׁאִם הִיָּה אֶפְשָׁר לָהֶם לְחַתֵּר תַּחַת שְׂאוֹל תַּחְתִּית הָיוּ חוֹתְרִים, וְעַל יָדֵי נִתְקַרְבוּ וְכוּ':

שיא

אות

כא, אָמַר: אֲנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּלִים נִפְלְאִים מְאֹד, רַק הַחֲסָרוֹן שֶׁאֵנִי בְּעֲצָמִי מְכַרְח לַעֲשׂוֹת בְּעֲצָמִי אֶת הַכָּלִי אֲמָנוֹת שֶׁקוֹרִין "גִּיְצִיג":

אות

שיב

כב, עם הקטן שבאנשי-שלוֹמנו יהיה נעשה עמו בעולם מה שלא נעשה עם הגדול שבמפרסמים של עכשו:

אות

שיג

כג, מעשה של הצדיק מורנו הרב יצחק אייזיק זצ"ל, שרבונו ז"ל ראה במקום שראה שהיו אגדות אגדות, ודחקו עצמן לשמע תורה, ואמרו לאחד, אמר אתה לנו תורה, ואמר להם. ושמע הוא ז"ל והוטב בעיניו מאד. והוא מבין על תורה, כמדמה שאמר שלא שמע כזאת מעולם. ושאל אם אותה הנשמה בזה העולם, והראו לו. ושלח אחריו, והנה מה דהנה. וקדם פסח חלם למורנו הרב ר' יצחק אייזיק הנ"ל כל התורה הנ"ל ששמע הוא, ובא וספר לו באימה גדולה ורתת וזיע גדולה מאד. והלך הוא משם, ונשאר מורנו הרב יצחק אייזיק הנ"ל חלשות. ואחר-כך בסמוך נפטר הנ"ל.

אמר המעתיק: שמעתי שפעם אחת היו מקוננים ומצערים אנשי-שלוֹמנו לפני רבונו ז"ל מאד על פטירת הרב רבי יצחק אייזיק הנ"ל, ונחם אותם רבונו ז"ל, והשיב להם: אבל עכשו יש לנו הרב רבי נתן:

אות

שיד

כד, שמעתי בשמו שאמר: הפחות שבאנשי אני מוליך אותו בדרך של צדיק גדול מאד וכו'. אמר: המפרסמים יתקרבו גם כן אלי, וצריך להם ממון הרבה. והם בחינת גרים גורים שנתגירו מחמת גזרת שמד. אמר: תציר לעצמך הגדול שבמפרסמים (ני"א: בדור) של עכשו, ע"כ לסוף בודאי יעמוד אצל הפתח ויקנא מאד את המקרבים אליו. מכל שכן, מכל שכן מי שזוכה להושיט לו אש להמעלה עשן, הינו לולקע. כשאהיה זקן כמו ר' ברוך אשב בבית של זהב, של כסף, בודאי!:

אות

שטו

כה, הוכיח את אחד שהיה מקרב ונתרחק, ואחר-כך חזר ובא אליו בחל-
המועד פסח תקס"ט. ענה ואמר: אפלו אם עוברים כמה שנים ואינו נעתק
ועולה ממדרגתו למדרגה עליונה ממנה ביראת שמים, רק הוא עומד
במדרגתו הראשונה כבתחלה, ואפלו אם הוא גרוע יותר מבתחלה, אם
הוא מקרב לצדיק האמת, ההתקרבות בעצמו הוא טוב מאד בלי שעור
וערך כלל (ואם לא היה מקרב להצדיק היה גרוע עוד יותר ויותר).
הדרכים מבקשים את תפקידם, כדאיתא במדרש (איכה א', אות ל"א) על
פסוק "דרכי ציון אבלות" (איכה א'), שהם מתאבלים על שפסקו עולי
רגלים שהיו עוברים עליהם. וכן אלו בני אדם שהם נוסעים והולכים
לצדיק האמת, כשחס ושלום נפסק אחד מהם ונמנע מלנסע, אזי גם
הדרכים מתאבלים ומבקשים את תפקידם. כי הדרכים תאבים שיסע עוד
אחד עליהם להצדיק האמת. תמה אני, איך משליכים חבורה אהובה
וחביבה כזו. ממה נפשך, אם באותן השנים לא הלכת בדרכי ה' כראוי,
בנדאי הפסדת מה שהפסדת, ואם היית עובד את השם כראוי, הלא טוב
היה אם היית מטיל את העבדות והיהדות שלך גם-כן לתוך השתפות של
החברים האהובים, והיו אחרים יכולין להרחיב ידיהם ולהצליח על-ידי
העבדות שלך. ויתר מזה להגיד לך מה אני, ומה שהפסדת זה אי אפשר
להגיד לך. אם תסע מעתה אז תתחרט על העבר:

אות

שטז

כו, הוכיח את אחד שלא היה אצלו כמה שנים, וענה ואמר לו: הלא "כל
העולם לא נברא אלא לצוות לזה" (שבת ל:), ועל-כן כל אחד ואחד צריך
לתן איזה כח וסיוע לזה הצדיק להיות לו צותא וכו'. ויש שהם נעשים לו
בחינת צותא על-ידי תפלתם או על-ידי יראת-שמים שלהם, שעל-ידי-זה
נותנין כח וסיוע לזה הצדיק. ויש שנותנים לו ממון או פיוצא בזה, מה
שכל אחד עושה איזה דבר שבקדשה שעל-ידי-זה נעשה צותא לזה. אבל
כפי מה שאני רואה ("ווי איך זעה") אין אתם נצרכים כלל להעולם, כי
אין מגיע מכם שום צותא לזה:

אות

שיז

כז, שמעתי בשמו שאמר, שהולכים שלוחים (שקורין "שטאפעטן")

מֵאַחַד לְשָׁנִי, וּמֵהַשָּׁנִי לְהֶלֶן יוֹתֵר עַד שֶׁהַדָּבָר מֵגִיעַ לְהַצְדִּיק. הֵינּוּ, כִּי מִכָּל הָאֵילָנוֹת וְהָעֲשָׂבִים וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם מִכָּל הַזֵּדִים שְׁלוּחִים מֵאַחַד לְחֵבֵר וּמִחֵבֵר לְחֵבֵר, עַד שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל וּמֵגִיעַ הַדָּבָר לְאֶזֶן הַצְּדִיק הָאֲמִתִּי, וְהוּא מְקַבֵּל וּמְבִין מֵהֶם עֲצוֹת לְעִבּוּדָתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת "כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְעֹוֹת לְזֶה" (שֶׁבֶת ל:), הֵינּוּ בְּחִינַת עֲצוֹת, לִתֵּן לוֹ עֲצוֹת כְּנִ"ל. כִּי תִרְי"ג מְצוּוֹת נִקְרְאוּ "תִּרְי"ג עֲטִין דְּאוֹרֵיתָא" (זוהר יתרו פב:), וְזֶה: "לְעֹוֹת", לְשׁוֹן עֲצוֹת כְּנִ"ל. וְאָמַר שֶׁכָּל זֶה הוּא רַק בְּחִינַת עֲצוֹת, אֲבָל הָעִבּוּדָה בְּעֲצֻמָּה שֶׁל הַצְּדִיק הָאֲמִתִּי זֶה גְבוּהָ וְנִעְלָם מְאֹד, וְאִפְלוּ מִלְּאֶדְ וְשָׂרָף אֵינּוּ יוֹדְעֵ זֹאת, כִּי אִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ וְכוּ'. וְכָל זֶה יֵשׁ לָהֶם אֵיזָה שְׂיִכוֹת עִם הַצְּדִיק מִצַּד שֶׁהוּא מְלַבֵּשׁ בְּגוּף, אֲבָל מִצַּד הַנְּשֻׁמָּה הוּא עֵנִין אַחֵר לְגַמְרִי, גְבוּהָ מַעַל גְבוּהָ וְכוּ' וְכוּ'. וְעוֹד יֵשׁ בְּעֵנִין שְׂיִחָה זֹ דְבָרִים נִפְלְאִים:

ש י ח

או ת

כח, אָמַר: לְכַנֵּס אֶצְלִי וּלְהִתְקַרֵּב אֵלַי הוּא דְבָר קָשָׁה מְאֹד, וְאִפְלוּ בְּנֵי עֲצָמָם. וְכִי יֵשׁ יוֹתֵר מְקָרֵב מִבְּנִים? אִפְלוּ הֵם כָּל אֵימַת שְׂרוּצִים לְכַנֵּס אֶצְלִי, יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה בְּלִבּוֹלִים וּמִחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְכִיּוּצָא. וְהֵעֵקֶר בְּשַׁעַת הַהִתְחַלָּה. וְכָל זָמַן שֶׁנִּקְרָא הַתְּחַלָּה אִזּוֹ הוּא קָשָׁה מְאֹד לְהִתְקַרֵּב, וְגַם אַחֵר-כֵּן נִעֲשֶׂה מַה שֶׁנִּעֲשֶׂה, אֲדָּ בְּהִתְחַלָּה, כָּל זָמַן שֶׁנִּקְרָא הַתְּחַלָּה, הוּא דְבָר נִמְנָע וְקָשָׁה וְכַבֵּד מְאֹד לְכַנֵּס וּלְהִתְקַרֵּב:

ש י ט

או ת

כט, אָמַר לְאַחַד: אֲנִי אֶעֱשֶׂה מִכֶּם כְּתוּת כְּתוּת:

ש כ

או ת

ל, אָמַר: כָּל מִי שֶׁיִּצְיֵת אוֹתִי וְיִקְיֵם כָּל מַה שֶׁאֲנִי מְצוּהָ, בְּוַדָּאֵי יִהְיֶה צְדִיק גְּדוֹל יִהְיֶה מַה שֶׁיִּהְיֶה. וְהֵעֵקֶר לְהַשְׁלִיךְ שֶׁכָּל עֲצָמוֹ לְגַמְרִי, רַק כַּאֲשֶׁר יֹאמַר

הוא יקיים הכל כמאמרו. ואמר אז ענין "עם נבל ולא חכם" (כמבאר בספר לקוטי אי בסימן קכ"ג). מן הסתם מי שיכול ללמד ביותר מסגל ביותר:

שכא

אות

לא, אמר: יש לי מזל שמציתין אותי מה שאני מצוה לעשות, וכמה אנשי-שלומו בקשו אותי וכו':

שכב

אות

לב, אמר לאחד מאנשיו שספר עמו מענין עבודת השם, אמר: הלא כבר עיני כלות כל היום, ואני עומד ומצפה ומקוה ומיחל ומחכה בכל עת שיזכני השם יתברך שאזכה לראות בכם מה שאני חפץ, שתהיו עובדי השם באמת כרצוני, ואני מקוה בעזרת השם יתברך שבנדאי יהיה קדך ולא בלבד אנשי שיהיו מקרבים אלי, אלא אפלו מי שיתקרב לאנשי שלומי, ואפלו מי שרק יגע בהם, בנדאי יהיה איש כשר באמת. ולא איש כשר בלבד, כי-אם אפלו צדיק גדול מאד יהיה מי שיזכה להתקרב לאנשים שלי. ושמעתי שאמר בזה הלשון: "איך האב מיך שוין מיינע אויגן אויס גיקוקט אויף איטליכן באזונדער" [בעיני כבר הסתכלתי על כל אחד בנפרד], ואני מקוה לה' וכו' פנ"ל. ואמר גם אז: כבר גמרתיו ואגמר ("איך האב אויס גיפירט און וועל אויס פירן"):

שכג

אות

לג, פעם אחת דבר עמנו, והיה מתמיה את עצמו, איך אנו ראויים וזוכים לשמע מפיו הקדוש תורות גבוהות נוראות וקדושות וכו' כאלו. אף אמר: "אפל בי עשרה שכניתא שריא" (סנהדרין לט.):

אות

שכג-ב

לד, שְׁמַעְתִּי שְׁאָמַר כְּשֶׁקָּרַב אֹתִי, שֶׁקָּשָׁה מְאֹד וְכוּ' מִחֲמַת בְּעַל מִחְשָׁבָה, שֶׁהוּא אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַמְעַכְּבִים וְכוּ' (עיין רמב"ם הלכות תשובה פרק ד'), אֲבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֲנִסָּה אֶת עַצְמִי:

אות

שכד

לד-ב, אָמַר לְפָנַי רַבִּי יִצְחָק מְטִירָהאֲוִיָצֵעַ עָלַי, שֶׁלְעֲנַן אֲמִירַת תּוֹרָה הוּא חָדָד בְּדָרָא:

אות

שכה

לה, אָמַר לִי כְּשֶׁשָּׁאַלְתִּיו אִם אֲדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם, הִשִּׁיב לִי: "שְׂמוּס יָא". שְׁאַלְתִּיו: "אֵיךְ וּוְיִיס הָאֲבָעַר נִיט וְוֵאס יַעֲנֵעַם גִּיט אָפִי". הִשִּׁיב לִי: "דוּא דֶאֶרְפֶּסֶט נִיט וּוְסִינ". שְׁאַלְתִּיו: "וְוֵאס הָעֶלְף אֵיךְ אִיס". הִשִּׁיב: "וְוֵאס הָאֵט דָּאס צו דִיר" [דַּבֵּר כֵּן. שְׁאַלְתִּיו: אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ מַה חֶסֶר לוֹ. הִשִּׁיב לִי: אֵינֶךָ צְרִיךְ לְדַעַת. שְׁאַלְתִּיו: מַה אֲנִי עוֹזֵר לוֹ. הִשִּׁיב: מַה זֶה שְׂיָךְ אֵלֶיךָ]. וְהִבְנֵתִי כְּוַנְתּוֹ שְׂרַצוֹנוֹ לומר: "דוּא פּוֹעֲלֶסֶט יָא" [אַתָּה כֵּן פּוֹעֵל]:

אות

שכו

לו, אָמַר לִי: "אַשְׁטִיק עַל מַלְכוּת וְעַל דְּרָךְ אֶרְץ הָאֵב אֵיךְ שׁוֹיִן פּוֹן דִיר אַוּוּעַק גִּינוּמְעוֹן" [חֲתִיכַת עַל מַלְכוּת וְעַל דְּרָךְ אֶרְץ כְּבָר לְקַחְתִּי מִמֶּךָ]. גַּם אָמַר לִי: "דִיךְ הָאֵב אֵיךְ שׁוֹיִן אַוּוּעַק גִּינוּמְעוֹן פּוֹן דְּעַר וְוֵעֲלֵט" [אוֹתָךְ כְּבָר לְקַחְתִּי מִהָעוֹלָם הַזֶּה]:

אות

שכז

לז, אָמַר שְׂיִסְפְּרוּ כְּמָה מַעֲשֵׂיֹת מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וּמִכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיוּ כְּמָה מַעֲשֵׂיֹת:

אות

שכז-ב

לז-ב, רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּעַל אֶצֶל רַבֵּנוּ ז"ל שְׂיִזְכָּה לְשִׁמְשׁ אוֹתוֹ אַחַר מוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁשִׁמְשׁ אוֹתוֹ בְּחַיָּיו. וַיֵּשׁ בָּזָה מַעֲשֵׂה לְסַפֵּר וַיִּבְאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר:

אות

שכח

לח, כְּשֶׁהֵיִתִּי בְּנַעֲמָרוֹב וְהָיָה דַרְכֵי לְנִסְעֵ אֱלֹוֵי ז"ל לְבַרְסֶלֶב. פֶּעַם אַחַת סִפְּרוּ לִי בְּשִׁמּוֹ שְׁאָמַר וְהַקְפִּיד עַל שְׁנוֹסְעִים אֱלֹוֵי בַּעֲגָלוֹת, וְאִין הוֹלְכִים אֱלֹוֵי רַגְלֵי. וְנִכְנַס בְּלִבִּי אוֹתוֹ הַדְּבָר הַרְבֵּה, כִּי יִדְעֵתִי שְׁבוֹדֵאֵי כֶּךָ רֵאוּי וַיִּפָּה לְנוּ לֵילֶךְ אֱלֹוֵי רַגְלֵי דִּיקָא, וְהֵיִתִּי מִשְׁתוֹקֵק לָזָה. וְסַבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְזָכִיתִי לֵילֶךְ אֱלֹוֵי ז"ל בְּרַגְלֵי שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְאֵלוֹ הַשְּׁלֹשָׁה פְּעָמִים הַרוֹחֲחִתִּים עַל יְדֵי מָה שֶׁהִלְכְּתִי בְּרַגְלִים כְּאֲשֶׁר אָנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי. שְׁבִּאֵלוֹ הַשְּׁלֹשָׁה פְּעָמִים אִם לֹא הֵיִתִּי מִתְגַּבֵּר לֵילֶךְ רַגְלֵי, לֹא הֵיִתִּי כְּלָל אֶצְלוֹ בְּאֵלוֹ הַשְּׁלֹשׁ פְּעָמִים. בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְטִיב לָרַעִים וְלַטּוֹבִים שְׂזִיכְנוּ לָזָה. וּמָה שֶׁהַרוֹחֲחִתִּי בְּיַחֲוֹד בְּאֵלוֹ הַשְּׁלֹשׁ פְּעָמִים, מְעַט מְזָה אָנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי, כִּי אָנִי זוֹכֵר עַדִּין מָה שְׁשִׁמְעֵתִי אַז, וַיִּתֵּר מְזָה אִם אֲזָכָה אֲבַחִין לְעֵתִיד לְבוֹא. וְכֵן חֲבָרִי רַבִּי נִפְתָּלִי הֶלְךְ גַּם-כֵּן בְּרַגְלֵי מִחֲמַת שְׁשִׁמְעַ דְּבָרִים הַנִּי"ל. וְשָׂאֵר הַחֲבָרִים הָיוּ בָּהֶם כְּמָה עֲנִיִּים שֶׁהִלְכוּ כְּמָה פְּעָמִים אֱלֹוֵי בְּרַגְלֵיהֶם דָּרָךְ רְחוֹק, אֲשֶׁרֵיהֶם אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם, אֲבָל אֲנַחְנוּ תִּהְלָה לְאֵל הָיוּ לְנוּ עַל הוֹצָאוֹת, כִּי הֵיִינוּ אַז בְּנֵי עֲשִׁירִים, רַק מְגַדֵּל הַהִשְׁתוֹקְקוֹת עֲזָרְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁגַם אֲנַחְנוּ הִלְכְנוּ בְּרַגְלֵינוּ דִּיקָא אֵיזָה פְּעָמִים כְּנִי"ל. וְעַיִן בְּהִלְכוֹת יְבוּס וְחִלְיָה בְּלִקוּטֵי הִלְכוֹת מָה שֶׁכְּתַבְתִּי בָּזָה (הִלְכוֹת גִּיטִין הִלְכָה ד')

אות

שכט

לט, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאֲמַר עַל אֶחָד שֶׁבָּא אֵלָיו רַגְלֵי שְׁאֲמַר אָז: וּמָה אִם נְבוּכַדְנֶאצַּר הִרְשָׁע שֶׁבִשְׁבִּיל שְׁהֵלֵךְ שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת בְּרַגְלָיו זָכָה לְמְלוּכָה וּמִמְשָׁלָה גְדוֹלָה מִפְּלֶגֶת כְּזֹאת (עיין סנהדרין צו.), כְּשֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ לְהַצְדִּיק פְּרִסָּה וַיּוֹתֵר, כְּמָה וְכְמָה יִזְכֶּה עַל-יְדֵי-זֶה, "עַיִן לֹא רָאֵתָה" וְכוּי (ישעיהו ס"ד). כְּמִדָּמָה שְׁאֲמַר זֹאת עַל אִישׁ אֶחָד מְטִירָהאֻוִיָּעַע שְׁהָיָה דְרָכּוֹ בְּכָל עֵת לְבּוֹא אֵלָיו רַגְלֵי מְטִירָהאֻוִיָּעַע לְבְּרִסְלָב, שֶׁהֵם אַרְבַּע עֶשְׂרֵה פְּרִסָּאוֹת שְׁלֵנוּ הַגְּדוֹלִים. וּפְעַם אַחַת עֲמַדְתִּי לְפָנָיו ז"ל בְּעַת שֶׁבָּא אֵלָיו רַגְלֵי הָאִישׁ הַנִּי"ל מְטִירָאוֹוִיָּעַע, וְסִפֵּר לִי הוּא ז"ל שֶׁבְּעַת שֶׁצָּר לָזֶה הָאִישׁ הַנִּי"ל בְּעִבּוּדֵת ה', הוּא הוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו מִשֶּׁם לְכָאן. וְהִבְנֵתִי שֶׁהוּטֵב זֹאת בְּעֵינָיו ז"ל מְאֹד מְאֹד. וְכֵן פְּעַם אַחַת נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים מְנַעַמְרוֹב שְׁהָיָה מִמְקַרְבָּיו, וְסִפֵּר הוּא ז"ל גַּם-כֵּן בְּשִׁבְחוֹ וְאָמַר עָלָיו, שֶׁדְרָכּוֹ הָיָה שֶׁתִּכְף כְּשֶׁהָיָה צָר לוֹ בְּאִיזָה דָּבָר בְּיַהֲדוּתוֹ, הֵלֵךְ בְּרַגְלָיו מִשֶּׁם לְכָאן, אֲשֶׁרִי לָהֶם:

אות

של

מ, אָמַר: אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִכְּלַכֶּם צְדִיקִים גְּמוּרִים נוֹרָאִים, אֲבָל מָה יְהִיָּה, אִם-כֵּן יַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ אֶת עֲצָמוֹ (כְּלוּמַר, שְׁרָצוֹנוֹ הוּא שְׁאֲנַחְנוּנוּ בְּעֲצָמָנוּ נִתְיַגַּע בְּכַחוֹ וְעֲצוּתָיו הַקְּדוּשִׁים לְהַשִּׁיג עֲבוּדֵת הַשֵּׁם, אֲבָל לֹא שֶׁהוּא יִתֵּן הַכֹּל לְגַמְרִי). וְכֵן שְׁמַעְתִּי עוֹד בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת שְׁאֲמַר: אֲנִי יָכוֹל לִיתֵן יְרָאָה לְאָדָם עַד שֶׁיֵּצֵא מִחַיָּיו וַיִּתְבַּטֵּל בְּמִצִּיאוֹת. וּפְעַם אַחַת בִּקֵּשׁ מֵאִתּוֹ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַרְבֵּה בְּעֵינָיו זֶה שֶׁיִּתֵּן לוֹ יְרָאָה [כְּמִדָּמָה לִי הַכּוֹתֵב שֶׁזֶה הָיָה ר' שְׁמַעוֹן הַמְּשֻׁמֵּשׁ (נ"א: הַגְּבָאִי) שְׁלוֹ]. וְדָבָר עֲמוּ רַבֵּנוּ ז"ל דְּבָרִים כְּעֵין הַנִּי"ל, שֶׁבּוֹדָאִי יָכוֹל לִיתֵן יְרָאָה עֲצוּמָה, רַק שֶׁאֵין זֶה הַתְּכֵלִית, כִּי אִם-כֵּן יִתְבַּטֵּל בְּמִצִּיאוֹת. וְהָאִישׁ הַנִּי"ל הָיָה מְשִׁתַּקֵּק אֶף-עַל-פִּי-כֵן שֶׁיֵּאִיר עָלָיו יְרָאָה עֲצוּמָה, וְאַחַר-כֵּן יֵצֵא הָאִישׁ מִלְּפָנָיו, וְנִפְּל עָלָיו יְרָאָה עֲצוּמָה וּמִפְּלֶגֶת מְאֹד, וְהִתְחִיל לְצַעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקוֹלוֹת מְשֻׁנוֹת מַה שֶּׁלֹּא הָיָה רָגִיל בְּכֵן עַד שֶׁכִּמְעַט יֵצֵא מִחַיּוֹתוֹ, וְנִמְשָׁךְ כֵּן עַד לְמַחְרָתוֹ. וְלְמַחְרָת נִכְנַס אֶצְלוֹ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ ז"ל אִם הִגִּיעַ אֵלָיו יְרָאָה, הִשִּׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנִּי"ל: שׁוּב אֵינִי רוֹצֵה בָּזֶה, וּבִקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיִּקַּח מִמֶּנּוּ זֹאת, וְחִזַּר וְלָקַח מִמֶּנּוּ וְשָׁב לְקַדְמוֹתוֹ. וְכֵן אָמַר לְאֶחָד: אִם הִיִּתִי מְעַבִּיר יָדִי עַל עֵינֶיךָ הִיִּתִי רוֹאָה גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֲבָל אֵינִי רוֹצֵה בָּזֶה, רַק שֶׁאַתָּה בְּעֲצָמְךָ תִּיגַע בְּעִבּוּדֵת הַשֵּׁם עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְמָה שֶׁתִּזְכֶּה. וְכֵן אָמַר לִי פְּעַם אַחַת בְּעֵינָיו זֶה: אִם הָיָה הַשֵּׁם

יְתַבְרַךְ בְּעֶצְמוֹ רוּצָה שֶׁהוּא יְתַבְרַךְ בְּעֶצְמוֹ יַעֲבֹד אֶת עֶצְמוֹ, אִם-כֵּן לֹא הִיָּה צָרִיךְ אוֹתָךְ (כְּלוֹמַר שֶׁהַצְדִּיק יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ רְצוֹן הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ שְׂיַעֲזָרְהוּ בְּעַבּוֹדָתוֹ אֶף-עַל-פִּי שֶׁעָשָׂה מָה שֶׁעָשָׂה וְרָאוּי לְרַחֵקוֹ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן יָכוֹל הַצְדִּיק לְעוֹרֵר רַחֲמֵי הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ עָלָיו שְׂיִקְרָבְהוּ לְעַבּוֹדָתוֹ, אֲבָל לֹא שֶׁהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ יַעֲשֶׂה הַכֹּל בְּעֶצְמוֹ כִּנ"ל). גַּם אָמַר לִי: אֵתָּה בְּלַעֲדֵי אֵינְךָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת (הֵינּוּ שְׂאֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת וְלַעֲסֹק בְּעַבּוֹדַת הַשֵּׁם בְּלַעֲדֵי כָחוֹ וְעֲצוּתוֹ), אֲבָל אֲנִי בְּלַעֲדֵיךָ גַם-כֵּן אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּלֵל (כְּלוֹמַר לַעֲשׂוֹת לִי טוֹבָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא אֶשְׁתַּדֵּל בְּעֶצְמִי לְקַבְּלָהּ, כִּי מָה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, הוּא בְּעֶצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּלַעֲדֵי, אֶף-עַל-פִּי שֶׁבְּאַמַּת הַכֹּל מִמְּנוֹ ז"ל):

שלא

אות

מֵא, דְּבָרֵי הַמַּעֲתִיק: אָמַר עַל דְּבַר הַמִּנְיָן מֵיַחַד שֶׁהִיָּה לָהֶם לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּנַעֲמָרוֹב לְהַתְפַּלֵּל שָׁם בְּיַחַד וְאַחַר-כֵּן נִתְבַּטַּל, אָמַר: מִי יוֹדֵעַ מָה הִיָּה אִם הִיָּה מִתְקִיָּם דְּבַר הַמִּנְיָן שְׁלָכְס, הַמִּנְיָן שְׁלָכְס הִיָּה בּוֹקֵעַ רְקִיעִים. גַּם פָּעַם אַחַת הִיָּה רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל מִנְּגוֹן אֵיזָה מְזֻמּוֹר בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ בְּלִילָה עִם עוֹד אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְרַבֵּנוּ ז"ל שָׁכַב כְּבָר עַל מִטָּתוֹ, וְקָם רַבֵּנוּ ז"ל מִמִּטָּתוֹ וְנִכְנַס אֲלֵיהֶם לְשִׁמְעַת אֶת נְגִינָתָם. וְאַחַר-כֵּן אָמַר לָהֶם: תִּדְעוּ שֶׁהַנְּגִינָה שְׁלָכְס הִיָּתָה בּוֹקֵעַת רְקִיעִים וְכוּ', תּוֹכְלוּ לְשַׁעַר עֶצְמְכֶם אֲשֶׁר כְּבָר שָׁכַבְתִּי עַל מִטָּתִי, וְהַנְּגִינָה שְׁלָכְס מְשַׁכָּה אוֹתִי מִמִּטָּתִי לְכַנֵּס אֲלֵיכֶם וְכוּ':

שלב

אות

מב, אָמַר: אֲנִי נִהַר הַמְטָהָר מְכָל הַכְּתָמִים: אָמַר הַמַּעֲתִיק: פָּעַם אַחַת הִתְפָּאָר עֶצְמוֹ, וְאָמַר בְּדָרְךָ צַחוֹת בְּזָה הַלְשׁוֹן: "וְוַעַר סִיעַ רִירֵט זִיד אֵן אִין מִיר מִיט אַפִּינְגֶּר, וְוַעַט עַר זִיד שׁוֹיִן מִיט גִּיִין זִיבְעֵן וְוַאֲסֶעֶרן נִיט אַפּ וְוַאֲשִׁין" [מִי שֶׁנִּגַּע עֶצְמוֹ בִּי אֶפְלוּ בְּאַצְבָּע, הוּא כְּבָר יַעֲבֹר אֶפְלוּ שְׁבָעָה מִימּוֹת מְבִלִי לְהֶרְטַב]:

מג, אָמַר עַל רַבֵּי נֶתָן וְרַבֵּי נִפְתָּלִי: "זַיִּיא זְעַנְעוּן זִידָּ גָאָר דִּימִיטוֹן" [הם יְהוֹמְיִם]. גַּם פֻּעַם אַחַת אָמַר לְאַחַד שְׁהֵיָה אוֹמֵר לְפָנָיו ז"ל עַל הָרַב רַבֵּי נֶתָן ז"ל שִׁיּוּדַע בְּבִרּוּר שְׁבּוּדָאֵי יְהֵיָה צְדִיק גָּמּוּר "גּוּטְעֵר יוּד", וְהַקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר לוֹ: אֲנִי אוֹמֵר לָךְ שֶׁהוּא כָּבֵר צְדִיק ("עַר אִיז שׁוֹיֵן אַ גּוּטְעֵר יוּד"). גַּם אָמַר לְהָרַב רַבֵּי נֶתָן וְהָרַב רַבֵּי נִפְתָּלִי ז"ל בְּעֵת שֶׁנִּתְקַרְבוּ אֵלָיו, הֲלֹא יֵשׁ לִי עִמָּכֶם הַפְּרוּת מִכָּבֵר, רַק שְׂזָה זְמַן כְּבִיר אֲשֶׁר לֹא הִתְרַאֲינוּ פָּנִים זֶה עִם זֶה, וְעַכְשָׁו אָנוּ רוֹאִין עֲצָמָנוּ זֶה עִם זֶה ("מִיר קֶעֱנֵעוּן זִידָּ שׁוֹיֵן פּוֹן לְאַנֵּג, נָאָר סֵע שׁוֹיֵן אַלְאָנְגַע צַיִט אַז מִיר הָאָבּוּן זִידָּ שׁוֹיֵן נִיט גִּיזְעָהָן, אוֹן הַיִּינֵט זְעָהִין מִיר זִידָּ").

אָמַר הַמַּעֲתִיק: שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת הָיָה הָרַב הַצְּדִיק הַקְּדוֹשׁ מִבְּרַדִּיטְשׁוּב בְּטִירְהָאוּוִיצֵע, וּבְשַׁעָה שְׁהֵיָה מִסֵּב עַל הַסַּעֲדָה עִם קַהֲל עַם וְעֵדָה גְּדוֹלָה, הַפְּלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת קְדֻשַׁת רַבֵּנוּ ז"ל מִצַּד עֲצָמוֹ, לְבַד מְגֻדֵל קְדֻשַׁת זְכוּת אֲבוֹתָיו ז"ל. וְאַחַר-כֵּן הַפְּלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת הַמְּקַרְבִּים שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, וְאָמַר, שֶׁהוּא יוֹדַע שְׂרָבִס כְּכֹלֶם הֵם לוֹמְדִים מְפֻלְגִים, יִרְאִים וּשְׁלֵמִים וְאַנְשֵׁי-מַעֲשָׂה וְכוּ'. וְאִז אָמַר עַל הָרַב רַבֵּי נֶתָן ז"ל, שֶׁהוּא צְדִיק. וְאַחַר-כֵּן בְּנִסְעוֹ מִשָּׁם וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ בְּעַגְלָה שְׁלוֹ הָרַב רַבֵּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק ז"ל מִטְּשַׁעְהָרִין, וְאִז אָמַר לוֹ הָרַב הַקְּדוֹשׁ הַנִּי"ל: תֵּאֱמִין לִי, אִם הֵייתִי יוֹדַע שֶׁהָעוֹלָם יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אִז הֵייתִי צוֹעֵק בְּקוֹל גְּדוֹל מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, שֶׁכָּל מִי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֶׁר וְצְדִיק וְעוֹבֵד הַשֵּׁם בְּאַמְת, יְהֵיָה זְהִיר וְזָרִין לְהִתְקַרֵּב לְהָרַב הַקְּדוֹשׁ הָרַב רַבֵּי נַחְמָן מִבְּרַסְלָב. אִךְ יַדְעֵתִי נְאֻמָּנָה כִּי לֹא דִי לִי שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אִף גַּם יִתְעוֹרֵר עַל-יָדֵי-זֶה מַחֲלַקַת גְּדוֹל גַּם עָלַי. וְאוּלַי יֵשׁ אַחַד שְׁמַהֲרָהָר בְּתִשׁוּבָה עַל-יָדֵי, וְאַפְסִיד גַּם אֶת זֹאת, עַל-כֵּן אֲנִי מְכַרָּח לְשִׁתָּק בְּעַנְיָן זֶה:

מִד, שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל מִמַּעֲלַת הַמַּתְקַרְבִּים אֵלָיו ז"ל, שְׁאַפְלוּ כְּשֶׁנִּשְׁתַּבֵּשׁ וְנִתְבַּלְבַּל לְאַחַד דְּעֵתוֹ קֶצֶת רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן, אִף-עַל-פִּי-כֵן הֵם חֲזָקִים בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ ז"ל. וְסִפֵּר מֵאִישׁ אַחַד מְאַנְשֵׁי שְׁהֵיָה צְדִיק גְּדוֹל, וְאָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הָיָה לוֹ תִּשׁוּבַת סִפֵּר הַקְּנָה. וְהִנֵּה מְבָאָר בְּסַפְרִים שְׁמִי שְׁעוֹשָׂה תִּשׁוּבָה זֹו מְבֻטָח לוֹ שֶׁלֹּא יִחָטָא (תִּשׁוּבַת הַקְּנָה י"ב). וּבַעֲדוֹ, הִינּוּ בְּעַד הָאִישׁ הַזֶּה, אֲנִי עָרַב שְׁבּוּדָאֵי לֹא יִחָטָא. וְהִי הַיּוֹם, וְנִתְבַּלְבַּל דְּעַת הָאִישׁ הַנִּי"ל קֶצֶת, וְגִבְרָה עָלָיו הַמְּרָה שְׁחוּרָה מְאֹד, וְהִבִּיאוּ אוֹתוֹ לְפָנָיו ז"ל. וְסִפֵּר לוֹ הָאִישׁ הַנִּי"ל, שֶׁעַקֵּר הָעֲצָבוֹת שְׁלוֹ הוּא מִמָּה שְׁאַמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "הֵלֵל מְחִיב אֶת הָעַנְיִים" (יומָא לֵב:), אִם-כֵּן אֲבָדָה תִּקְוָתָם חַס וְשְׁלוֹם. רַק שֶׁהוּא מְחִיָּה וּמְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּמָה שֶׁהוּא

מִקְרָב אֵלָיו ז"ל שִׁכְחוּ גְדוֹל וְכוּי וְהוּא יִזְכֶּה אוֹתוֹ:

שלה

אות

מה, פֶּעַם אַחַת דִּבֶּר רַבֵּנוּ ז"ל עִם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר לָהֶם: הֲלֹא כָּל הַנַּחֲת רִיחַ וְהַתְעַנּוּג שְׁלִי הוּא רַק כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֵיזָה דְבָרִי יְהֻדוּת וְעִבּוּדַת ה' בְּאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי. הֲלֹא הַפְּקָרְתִּי אֶת עַצְמִי וְאֶשְׁתִּי וּבְנֵי הַיְקָרִים, וְרַק בְּשִׁבִיל זֶה. הֲאִם לֹא הֵייתִי יָכוֹל לְהִיּוֹת מִפְּרָסָם וּמִנְהִיג שְׁקוֹרִין "גוֹטְעַר יוּד" כְּמוֹ כָּל הַמְּנַהֲיגִים שְׁנוֹסְעִים הַחֲסִידִים אֲלֵיהֶם וְאֵינִם יוֹדְעִים עַל מָה נוֹסְעִים, וְחוֹזְרִים וְשׁוֹבִים וּבָאִים וְאֵינִם יוֹדְעִים מַה בָּאִים. אֲבָל אֲנִי לֹא רָצִיתִי בְּכָל זֶה, רַק לְקַחְתִּי עַצְמִי לְעֶסֶק בְּזֶה לְהַחְזִיר אֶתְכֶם לְמוֹטָב. הֲלֹא כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֵיזָה עִבּוּדַת ה' בְּעֵנִי שְׁבַעֲנַיִם שְׁהוֹלֵךְ בְּכוֹבַע קְרוּעַ וּמְלַבּוֹשִׁים קְרוּעִים וּמְנַעֲלִים קְרוּעִים הוּא יִקָּר אֶצְלִי וְכוּי. בְּקִשְׁתִּי מְאֹד מִכֶּם, הֵיוּ אַנְשֵׁים כְּשָׂרִים, כִּי זֶה כָּל יִשְׂרָאֵל וְכָל חִפְצָי:

שלו

אות

מו, סִפֵּר עִם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר, שֶׁזֶה יוֹם שְׁלִישִׁי שְׁעָמַד עַל דְבַר אֶחָד, הֵינּוּ עַל אֵיזָה הַשְּׂגָה, וְלֹא הֵייתִי יָכוֹל לְהַשִּׁיגָה עַד שֶׁהִשְׁתַּמְּשְׁתִּי בְּאֵיזָה עֲבָדָא מֵאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה עֲמַדְתִּי עַל הַדְּבָר וְהַשְּׂגָתִי הַהַשְּׂגָה. וְכִי יָשׁ חֲדוּשׁ שׁוֹב עַל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל שֶׁהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת כְּאֵלוֹ מֵאַחַר שֶׁהָיוּ לוֹ תַלְמִידִים גְּדוֹלִים וְצַדִּיקִים כְּאֵלֶּה שֶׁעָשׂוּ עֲבָדוֹת גְּדוֹלוֹת כְּאֵלֶּה.

פֶּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל קִדְּם שְׁבוּעוֹת תַּקְס"ז כְּשֶׁנּוֹדַע לוֹ מִפְּטִירַת אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה קֶצֶת מִמְּקַרְבָּיו, עָנָה וְאָמַר: מִי יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשֶׂה עִמּוֹ שֵׁם. אֲבָל אִם הָיָה זֹכֶה לְהַתְקַרֵּב כְּמוֹ הַמְּקַרְבִּים אֲמַתִּיִּים שְׁלִי, וְעַכְשָׁיו הוֹלֵךְ לְקַרְאֵת שְׁבוּעוֹת, מִסְתַּמָּא הָיָה נִדְמָה לוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּעֵנֶן הַנְּסִיעָה אֵלַי עַל שְׁבוּעוֹת בְּשִׁכִּירוֹת עֲגָלָה וְכוּיָצָא, וְהָיוּ מְקַרְחִין לְהוֹדִיעַ לוֹ מַה לָּךְ לְהַשְׁתַּדֵּל בְּזֶה הֲלֹא כְּבָר אֶתָּה מִת וְנִפְטָר. וּמִמִּילָא הֵייתָ טוֹבָה לְפָנָיו, כִּי עַל-כָּל-פָּנִים הָיָה נוֹדֵעַ לוֹ שֶׁכְּבָר מִת. אֲבָל עַכְשָׁיו אֶפְשָׁר שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁמִּחְזִיק אֵיזָה בְּרֵאוּעַר (הֵינּוּ מַה שְׁמַבְשִׁלִין בּוֹ שְׁעוֹרִים וְעוֹשִׂין שְׂכָר) וְקוֹנָה שְׁעוֹרִים וְכוּיָצָא, וְטְרוּד בְּעֶסְקֵיו הַמְדַמִּים לוֹ. וְאִף-עַל-פִּי-כּוֹ, אַחַר שְׁבוּעוֹת אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהָאִישׁ הַנִּזְכָּר הָיָה אֶצְלוֹ עַל שְׁבוּעוֹת:

אות

שלז

מז, קדם שְבוּעוֹת הַנִּי"ל עָמְדוּ לְפָנָיו אֲנָשֵׁי זְאֵסְלָאב, וְסָפְרוּ לְפָנָיו מַעֲשֵׂיר אֶחָד שֶׁנָּתַן מְעוֹת הַרְבֵּה לְהַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ רַבִּי בְרוּךְ ז"ל, וְעָמַד אָז לְפָנָיו גַּם-כֵּן אִישׁ אֶחָד מִנְעַמְרוֹב וְהָיָה עֲנִי גְדוֹל. עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר לָהֶם: הָעֲנִי הַזֶּה נָתַן לִי יוֹתֵר מִזֶּה כָּפִי בְּחִינָתוֹ וּמְדַרְגָּתוֹ. כִּי הוּא הָיָה מִפְּרָנִס עֲצָמוּ מִמְּלֻמְדוֹת, וְכֹאֲשֶׁר שָׁמַע בֵּימֵי הַפְּסַח הַקְּדוֹשִׁים (שָׁאז זָמַן שְׂכִירוֹת מְלַמְדִים) שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל הוּא בְּזֵאֵסְלָאב, וְיָמֵי יוֹדֵעַ אוֹלֵי יִתְעַכֵּב שָׁם עַד אַחַר שְׁבוּעוֹת, וְאִם יִשְׁפִּיר אֶת עֲצָמוֹ לְמַלְמֵד לֹא יוֹכֵל לְהִיטֵר אֶצְלוֹ עַל שְׁבוּעוֹת מַחֲמַת בְּטוֹל הַתְּלַמְדִים זָמַן רַב. וְעַל-כֵּן לֹא רָצָה לְהַשְׁפִּיר עֲצָמוֹ לְמַלְמֵד, וַיֵּשֶׁב כָּל הַקֵּץ הַנִּי"ל בְּלִי שׁוּם עֵסֶק וּפְרִנָּסָה. נִמְצָא שֶׁהַתְּנַדָּב לְבוֹ בְּשָׁבִיל הַתְּקָרְבוֹתוֹ אֵלֵי יוֹתֵר מִהָעֲשִׂיר הַנִּי"ל:

אות

שלח

מח, כְּשֶׁנָּתַקְרַב אֵלָיו הַרְבֵּה רַבִּי נָתַן ז"ל, סָפַר רַבֵּנוּ ז"ל עִם בְּתוֹ אֶדָּל מַעֲנִין זֶה וְהַפְּלִיג בְּשִׁבְחוֹ. וְאָמַר לָהּ, מָה אָמַר לָךְ מַחֲכָמְתוֹ, כְּשֶׁיִּפְיֵט עַל בֵּית הַכְּנֶסֶת זֶה בְּהַסְתַּכְלוֹת בְּעֵלְמָא יֹאמַר לָךְ כַּמָּה אֲמוֹת הִיא מַחֲזֶקֶת בְּגוּבָהּ. גַּם בְּעֵתִים הִלְלוּ סָפַר עִם הַרְבֵּה רַבִּי יִצְחָק ז"ל חֲתַן הַרְבֵּה הַמַּגִּיד ז"ל מְטִירָה אוֹיָצֵעַ, וְהַפְּלִיג בְּשִׁבְחַ מַעֲלַת הַרְבֵּה רַבִּי נָתַן ז"ל לְרַבִּי יִצְחָק הַנִּי"ל לֹא רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה מִכִּירוֹ עֲדִין, וְאָז אָמַר לוֹ אִם תִּסְתַּכַּל עָלָיו תִּרְאֶה בּוֹ שֶׁהוּא שֹׁפֵל בְּרֶךְ כָּל-כֶּף עַד אֲשֶׁר הוּא כְּעַפְרָן וְטִיט מִמֶּשׁ] (וּבְלָשׁוֹן אֲשֶׁכְּנוּ: "דוּא זְאֵלְסֵט אִים אֶן קוֹקוֹן אִיז עַר אַגְלָאט שְׁטִיקָל בְּלָאטֵעַ וְכוּ"). וְכֵן הָיָה שֶׁהִלְךְ רַבִּי יִצְחָק הַנִּי"ל וּפָגַע בּוֹ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּשׁוּק בְּזִרְיּוֹת גְּדוֹל כְּדָרְכוֹ, וּמְלַבֵּשׁ בְּמַלְבוּשֵׁי כְבוֹד כְּדָרְךְ בְּנֵי הָעֲשִׂירִים, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן הִכִּיר בּוֹ מִיָּד כִּי זֶה הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהוּא בְּעֵינָיו עֲצָמוֹ כְּעַפְרָן וְטִיט מִמֶּשׁ:

אות

שלט

(נִשְׁמַט)

מט, אָמַר שְׁלַעֲתִיד יִהְיֶה כָּל הָעוֹלָם אֲנָשֵׁי בְּרִסְלָב. וּבִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ אָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "לְעֵתִיד לְבוֹא וְעֵט דִּיא גֵאנְצֶע וְעֵלְט זַיִן בְּרִסְלָבִיר חֲסִידִים". דָּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ עַל פֶּסוּק: "וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בְּשָׂר" (יחזקאל ל"ו) אֵל תִּקְרִי בְּשָׂר אֶלָּא בְּסָר, שְׂיִהְיֶה כָּל אֶחָד בּוֹסֵר בְּחֶלֶק שֶׁל חֲבֵרוֹ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ל"ד, כ"א). "לֵב בְּסָר" אוֹתִיּוֹת בְּרִסְלָב. גַּם כְּשִׁינְצָא מִזְּלֵאֲטִפְּאֲלִיעַ לְבְּרִסְלָב, חָלַם לוֹ לְהַמְגִיד מְטִירָהאֲוִינְצֶע בְּסִפְּהָ עֵנִין יְצִיאָתוֹ שֶׁל רַבְּנֵנוּ ז"ל מִזְּלֵאֲטִפְּאֲלִיעַ לְבְּרִסְלָב, מְרַמֵּז בְּפֶסוּק הַנִּ"ל: "וְהִסִּירוֹתִי לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרְכֶם". לֵב הָאֶבֶן הוּא בְּחִינַת "וַיִּתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת הַכֶּסֶף כְּאֲבָנִים" (מלכים-א' י'). כִּי שֵׁם הָעִיר זְלֵאֲטִפְּלֶע עַל שֵׁם רַבּוֹי הַכֶּסֶף וְהַמָּוֶן. "וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בְּשָׂר" אוֹתִיּוֹת בְּרִסְלָב

מעלת תורתו וספריו הקדושים

אות שמ

א, אָמַר: הָעוֹלָם לֹא טְעָמוֹ אוֹתִי כְּלוּם עֲדִין. אֱלוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין רַק תּוֹרָה אַחַת שְׂאֲנִי אוֹמֵר עִם הַנְּגוּן וְהַרְקוּד שְׁלָה, הָיוּ כְּלָם בְּטָלִים בְּבִטּוּל גְּמוּר. הֵינּוּ כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, אֶפְלוֹ חִיּוֹת וְעֶשְׂבִים וְכָל מַה שְׂיֵשׁ בְּעוֹלָם, הַכֹּל הָיוּ מִתְּבַטְּלִין בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ מְגַדֵּל עֵצִים הַתְּעֵנוּג הַמְּפֹלָא וְהַמְּפֹלָג מְאֹד מְאֹד. וְאֶפְשָׁר לְהַבִּינּוּ, כִּי מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ נְגוּן וְרִקוּד, הֵינָה מִי שְׂמִנְגָן, מְטַבֵּעַ הַנְּגוּן שְׂנִמְשֵׁד נֶפֶשׁ הַשׁוֹמֵעַ אַחֵר הַנְּגוּן וּמִתְּבַטְּלֵת בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ אַחֵר תְּנוּעוֹת הַנְּגוּן, כְּפִי כָּל תְּנוּעָה וְתְנוּעָה שֶׁל הַנְּגוּן, כְּפִי מַה שְׂיֵשׁ כַּח לְאוֹתָהּ הַתְּנוּעָה לְשִׁבְר וְלְעוֹרֵר הַנֶּפֶשׁ לְהַמְשִׁיכָהּ אַחֲרֶיהָ. מְכַל-שְׂכָן מִי שְׂיִכּוֹל לְרַקֵּד שְׂיִהְיֶה הַרְקוּד מְכּוּן מִמֶּשׁ כְּפִי תְנוּעַת הַנְּגוּן. כִּי יֵשׁ תְּנוּעוֹת בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שְׂשִׁיזָה לְתְנוּעוֹת הַנְּגוּן, שְׂאֲצֵל זֹאת הַתְּנוּעָה צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ בְּרֵאשׁוֹ אוֹ לְכַפֵּל עֲצָמוֹ, וְכִיּוֹצֵא בְּשָׂאֵר אֵיבָרִים וּבְרַגְלִים, שְׂצָרִיכִין לְעֲשׂוֹת תְּנוּעָה בְּגוּפוֹ וּבְרַגְלָיו כְּפִי תְנוּעוֹת הַנְּגוּן מְכּוּן מִמֶּשׁ. וּבְפֶרֶט מִי שְׂמִנְגָן נְגוּן עִם דְּבוּרִים וְשִׁיר, שְׂמִסְדֵּר שִׁיר וְדְבוּרִים עִם תְּנוּעַת הַנְּגוּן, שְׂהַשִּׁיר וְהַדְּבוּרִים שְׂיִכִּים בְּכוּוֹן גְּדוֹל לְהַנְּגוּן שְׂמִשְׁקַל הַשִּׁיר מְכּוּן מִמֶּשׁ כְּפִי נְעִימוֹת הַנְּגוּן, וְגַם הַרְקוּד מְכּוּן מִמֶּשׁ כְּפִי נְעִימוֹת הַנְּגוּן וּמִשְׁקַל הַשִּׁיר כִּי כְּלוֹ אֶחָד מִמֶּשׁ. כְּשִׁזְכוּן לְשִׁמְעַ נְגוּן כְּזֶה, עִם שִׁיר וְדְבוּרִים וְעִם רִקוּד כְּזֶה שְׂכַלְמֵם שְׂיִכִּים זֶה לְזֶה בְּכוּוֹן גְּדוֹל מִמֶּשׁ, כִּי הַדְּבוּרִים דְּהֵינּוּ הַשִּׁיר וְהַנְּגוּן וְהַרְקוּד כְּלוֹ אֶחָד מִמֶּשׁ, כְּשִׁזְכוּן לְשִׁמְעַ זֹאת, אֲזִי מִתְּבַטְּלִים מִמֶּשׁ בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ מְגַדֵּל עֵצִים הַתְּעֵנוּג הַמְּפֹלָא.

וְזֶהוּ הַתְּעֵנוּג הַגָּדוֹל מִכָּל הַתְּעֵנוּגִים וְאִין תְּעֵנוּג גָּדוֹל מִזֶּה. וּמִי שֶׁלֹּא טָעַם זֹאת אֵינּוּ יוֹדֵעַ כָּל־ל מִתְּעֵנוּג. אֲשֶׁרֵי עַיִן רָאָתָה זֹאת, כִּי גַם בְּעוֹלָם הַבָּא אֵין הַכֹּל זוֹכִין לְשִׁמְעַת וְלִרְאוֹת זֹאת רַק "מִי שֶׁטָּרַח בְּעָרְבַת שְׁבֵת" וְכוּ' (עֲבוּדָה זָרָה ג.). וְאֵלוּ הָעוֹמְדִים סְבִיבוֹ אֵין יְכוּלִין וְיֹדְעִין מַה לַעֲשׂוֹת, רַק יֵשׁ לָהֶם כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהַשְׁתּוֹקְקוֹת נִפְלָא מֵעַצְמָם הַתְּעֵנוּג, וְהוּא עוֹמֵד בְּאִמְצַע וְעוֹשֶׂה כְּנִי"ל (וְהָבֵן הָעֵינָן הֵיטֵב כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְבַאֵר זֹאת בְּכֹתֵב. וּמִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ נִגּוֹן וְרִקּוּד יוֹכֵל לְשִׁמְעַת מֵעַט בְּלִבּוֹ עַצְמָם נְעִימוֹת עֲנֵג וְהַשְׁתּוֹקְקוֹת הַנִּי"ל בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמָּשׁ עַד שְׁמֵת־בְּטָלִים לְגַמְרֵי וְהָבֵן). גַּם כֹּל מִי שֶׁסָּמוּךְ וּמְקָרֵב יוֹתֵר נַעֲשֶׂה אֲצִלוֹ כֹּל הַתְּנוּעוֹת מִמִּילָא, כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ בְּמִשְׁלַח הַנִּי"ל, שְׁמִי שֶׁסָּמוּךְ יוֹתֵר אֶל הַנִּגּוֹן וְהַרְקוּד וּמִבֵּין בְּיוֹתֵר, נַעֲשִׂין אֲצִלוֹ מִמִּילָא כֹּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַנִּגּוֹן וְהַרְקוּד מִחֲמַת גְּדֹל הַתְּעֵנוּג. כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, שֶׁכְּשֶׁאֲדָם שׁוֹמֵעַ נִגּוֹן וְרִקּוּדִים, מִחֲמַת הַתְּעֵנוּג שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרֵי הַנִּגּוֹן הוּא עוֹשֶׂה אַחֲרָיו גַּם-כֵּן אוֹתוֹן הַתְּנוּעוֹת וְהוּא מְנַגֵּן וּמְרַקֵּד גַּם-כֵּן קִצָּת, כִּי נַעֲשֶׂה אֲצִלוֹ מִמִּילָא תְּנוּעוֹת הַנִּגּוֹן וְהַרְקוּד. כְּמוֹ כֵּן כְּשֶׁמְקָרֵב יוֹתֵר אֶל הַקִּדְשָׁה, כֹּל מַה שֶׁסָּמוּךְ יוֹתֵר אֶל הַתּוֹרָה וְהַנִּגּוֹן וְהַרְקוּד הַנִּי"ל, נַעֲשֶׂה גַם-כֵּן אֲצִלוֹ הַתְּנוּעוֹת שֶׁל כֹּל הַנִּי"ל שֶׁל הַקִּדְשָׁה מִמִּילָא. כֹּל זֶה שֶׁמַּעֲתִי בְּעֶצְמִי.

אַחֲרֵי-כֵן שֶׁמַּעֲתִי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאֲמַר בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן: יֵשׁ לִי נִגּוֹן לְזַמֵּר לְעֵתִיד לְבוֹא, שֶׁהוּא יְהִיָּה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים (כְּנִי"ל סִימָן רֶסוּ-ב). וְזֶה יֵשׁ לוֹ שִׂיכוֹת לְשִׂיחָה הַנִּי"ל שֶׁשֶׁמַּעֲתִי בְּעֶצְמִי. וְעַיִן בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תוֹכְחָה" בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא (סִימָן ח') שֶׁאֲמַר סָמוּךְ לְהַסְתַּלְקוֹתוֹ, שֶׁסָּמְדָבָר מִהַנִּגּוֹן שֶׁל שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם נִימָן וְכוּ'. וְעַיִן בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁשִׁי מִהַשְּׁבָעָה בְּעֵטְלִירֶס. וּבְלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֵז שֶׁמַּעֲתִי שֶׁאֲמַר בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: "זֵי אֵלֶן מִיָּד הָעֵרֶן אֵיין תּוֹרָה מִיט דָּעַם נִגּוֹן אֵין מִיט אֵיין טֵאנֶץ וּוְאֵלֶט דִּי גֵאנְצֶע וּוְעֵלֶט אוֹיס גִּיאַנְגֶּען" [אֵלוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין רַק תּוֹרָה אַחַת שֶׁאֵינִי אוֹמֵר עִם הַנִּגּוֹן וְהַרְקוּד שֶׁלָּהּ הָיוּ כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ מִתְּבַטְּלִין בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ]. וְחִזֵּר וְשָׂאֵל "וּוֹאס הָאֵב אֵיךְ גִּיזְאָגֶט" [מַה אֲמַרְתִּי] וְהַשִּׁיב לוֹ הָרַב רַבִּי נֶתָן ז"ל שֶׁאֲמַר כְּכֹל הַנִּי"ל. וְאֲמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל "וּוֹאס מִיִּינְסֵטוּ דוּא" [מַה אֲתָה סוֹבֵר] אֲפֵלוֹ חִיוֹת וְעֵשְׂבִים וְכוּ' כְּכֹל הַנִּי"ל:

שְׁמָא

אוֹת

ב, אֲמַר מַה שֶׁאֵין יְכוּל לֹמַר תּוֹרָה לְפָרְקִים זֶהוּ חֲדוּשׁ יוֹתֵר. שֶׁכְּבָר מוֹכֵן וּמְזַמֵּן אֲצִלִּי כְּמַה חֲדוּשִׁים גְּדוֹלִים, וּבְתוֹךְ כֵּן הַכֹּל נִשְׁכַּח מֵאֲתִי וְאֵינִי זוֹכֵר כְּלוּם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כָּל־ל מְשׁוּם סִפֵּר בְּעוֹלָם, וְאֲפֵלוֹ נִגּוֹן אֵינִי יוֹדֵעַ, רַק הַכֹּל כְּאֶשֶׁר לְכָל נִשְׁכַּח וְנִעְלָם מִמֶּנִּי, וְזֶהוּ פְּלֵא גְּדוֹל בְּאִמְתּוֹ. וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁמַּעֲתִי מִפִּי הַקִּדוּשׁ עֲנָן זֶה, כִּי זֶה רָגִיל אֲצִלוֹ שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הוּא אוֹמֵר

עֲתָה אֵינִי יוֹדֵעַ כָּל־כָּל לֹא, אֶף-עַל-פִּי שֶׁבִשְׁעָה הַקּוֹדֶמֶת גָּלָה חֲדוּשִׁים
נִפְלְאִים
בְּשִׁבְתַּת שְׁקוּדִים רֹאשׁ חֲדָשׁ אָב שְׁנַת תַּקְס"ג שְׁמַעְתִּי גַם כֵּן בְּעֵנְוֹן זֶה, כְּמִבְאֵר
בְּמָקוֹם
אַחַר:

שִׁמְב

אוֹת

ג, אָמַר: בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מְצִינּוּ שֶׁכָּל אֶחָד מִתְחִיל מִן הַמְּקָרָא שְׁלוֹ. כְּגוֹן
מֵה שֶׁמְצִינּוּ שֶׁמֵר מִפִּיק לָהּ מִזָּה הַמְּקָרָא, וְיִמַר מֵאִידֶךָ מְקָרָא. כִּי כָּל אֶחָד
יֵשׁ לוֹ מְקוֹם שֶׁמִּשָּׁם מִתְחִיל הַלְמוּד וְהַתּוֹרָה שְׁלוֹ. וְכַפִּי אוֹתָהּ הַהִתְחַלָּה
מִזָּה הַמְּקָרָא, כֵּן עַל-פִּי סֵדֶר זֶה הוֹלֵךְ כָּל הַתּוֹרָה אֶצְלוֹ. וְהַשְּׁנִי שֶׁמִּתְחִיל
מִמְּקָרָא אַחֵר יֵשׁ לוֹ סֵדֶר אַחֵר לְפִי הַהִתְחַלָּה שְׁלוֹ. כִּי כָּל אֶחָד לְפִי הַתְחַלָּתוֹ
מֵאִיזָה מְקוֹם שֶׁהוּא, כֵּן מִשְׁתַּנָּה וְהוֹלֵךְ כָּל הַסֵּדֶר שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה שְׁלוֹ. וְאִם
הָיָה זֶה הַתְנַא בְּאֵל מְקָרָא אַחֵר שֶׁל הַתְנַא הַשְּׁנִי לֹא יוּכַל לְקַח מִשָּׁם, כִּי כָּל
אֶחָד צָרִיךְ רַק לְקַבֵּל וְלִקַּח וְלִהְתַּחֵל מִמְּקוֹם שְׁלוֹ. אֲבָל אֲנִי יָכוֹל לְהִתְחִיל
מִכָּל מְקוֹם שֶׁאֲנִי רוֹצֶה, וְהֵבֵן הַדָּבָר:

שִׁמַּג

אוֹת

ד, אָמַר: אֵלוֹ לֹא הָיָה יוֹצֵא זֶה הַסֵּפֶר לְעוֹלָם, הֵינּוּ הַסֵּפֶר לְקוּיֵי מוֹהַר"ן,
הָיָה נַעֲשֶׂה עֵינָן אַחֵר. כִּי כָּבֵר הָיָה לוֹ חֲשֵׁק בְּמָה פְּעָמִים לַעֲשׂוֹת הַלְכוֹת
פְּסוּקוֹת עַל הַשְּׁלֶחֶן-עָרוֹךְ לְבָאֵר כָּל דִּין וְדִין בְּהַלְכָה פְּסוּקָה אוֹ לְהַצִּיג
הַלְכָה כְּדַבְרֵי מִי מֵהַפּוֹסְקִים אֶצְל כָּל דִּין וְדִין. אִךְ עֲכָשׁוּ שֶׁיֵּצֵא זֶה הַסֵּפֶר
לְעוֹלָם לֹא יְהִי עֵינָן הַנִּי"ל. וּבְאַמַּת חֲדוּשִׁים שֶׁל גְּמָרָא פְּרוּשׁ תּוֹסְפוֹת הֵם
קָלִים בְּיֹתֵר. וְאִין אֶחָד מֵהֶם יוֹדֵעַ הַדָּרֶךְ כָּל־שָׁל אוֹתוֹן הַחֲדוּשִׁים וּמִי
שִׁיּוֹדֵעַ הֵם קָלִים מְאֹד וְצָרִיךְ לָזֶה לְהִיּוֹת בְּקִי בְּשִׁלְשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה
נִדְרָשֶׁת
בְּהֵם:

אות

שדמ

ה, יום ד' תרומה תקי"ע, נכנסתי אצלו ואמר לי זה הספור: בימים הללו לא היה ניחא לי כלל לחיות. אך להיות שזה כמה חדשים ואיני יודע כמה, שאני מצפה ומתגעגע לדעת איזה דבר. כי נודע לי דבר אחד, אך לא ידעתי את הדבר בתוך התורה, והייתי מתגעגע לדעת זאת כמה חדשים כנ"ל. כי באמת בודאי איך אפשר שיהיה דבר שלא יהיה מרמז בהתורה, ועכשו מצאתיו מבאר בתורה. ומתחלה היה סתום מאד ממני. ובאמת יש דברים שהם מרמזים ברמז בעלמא. גם יש כמה הלכות על כל קוץ וקוץ כמו שאמרו רבותינו ז"ל ש"על כל קוץ וקוץ יש תלי תלים של הלכות" (מנחות כט:). אבל עכשו מצאתיו מבאר בפירוש בתוך התורה וכו'. גם יש דברים שהם למעלה מן התורה. וסיים: ומחמת זה (הינו מחמת שנודע לו ענין הנ"ל) עתה ניחא לי החיים. כי אם כבר הייתי מסתלק מן העולם, אפלו אם הייתי זוכה לידע זאת שם, היו חושבין לי זאת לעולם הבא, אבל עכשו אדרבא וכו'. וכונתו היתה ששכשו שזכה לזה בזה העולם, אדרבא, יגיע לי עוד בשביל זה עוד שכר המפלא בכפלי כפלים:

אות

שמה

ו, ענה ואמר: אנחנו איננו כלל מזה העולם של עכשו, ומחמת זה אין העולם יכולים לסבל אותנו. וראשות (הינו ראש ומנהיג), אין שיד לי כלל, כי אין מגיע לי שום ראשות בהעולם של עכשו. וגם מעט הראשות שיש לי, באמת אין זה ראשות כלל, אדרבא זהו חוכא ואטלולא [שחוק וליצנות] ממש. וגם אותו המעט שיש לי הוא רק מחמת (נ"א: נגד) הטבע שכפיתי את טבעי לזה, אשר מחמת זה יכול לבוא איזה דבור ממני בתוך העולם. וכל השוחות והספורים (הינו התורות והמאמרים שהוא אומר) שאלו אם לא היה לי גם זה המעט הראשות, גם אלו הדבורים לא היו באים בתוך העולם. ובאמת אם לא היה דור כזה, אם היו דברים אלו (הינו התורות שהוא אומר) נאמרים בדורו של האריז"ל או אפלו בדורו של רבי שמעון בן יוחאי ז"ל היה רעש גדול מאד מאד:

אות

שמו

ז, נשמע מפיו הקדוש שאמר, שהספר הקדוש שלו לקוטי מוהר"ן שיצא בעולם הוא אתחלתא דגאולה. ואמר מאחר שיצא בעולם אני חפץ מאד

שִׁילְמָדוֹ אוֹתוֹ, כִּי צָרִיכִים לְלַמֵּד אוֹתוֹ הַרְבֵּה עַד שֶׁיְהִי שְׂגוֹר בְּעַל פֶּה. כִּי הוּא מְלֵא מוֹסֵר וְהִתְעוֹרְרוֹת גְּדוֹל מְאֹד לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר אֵין עֲרֹךְ אֵלָיו. וּמִי שֶׁעוֹסֵק בְּזֶה הַסֵּפֶר אֵין צָרִיךְ עוֹד סֵפֶר מוֹסֵר אַחֵר. כִּד אָמַר בְּפָרוּשׁ. וְאָמַר, שֶׁהַלְמוּד בְּחַבּוּרָיו הַקְדוּשִׁים הוּא אֶתְחַלְתָּא דְגֵאֲלָה בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ אָמֵן. וְאָמַר שְׂטוֹב לְקַבֵּעַ לְעַצְמוֹ שְׁנֵי שְׁעוּרִים לְלַמֵּד סִפְרָיו הַקְדוּשִׁים, שְׁעוּר אֶחָד פְּשוּט לְלַמֵּד בְּמַהֲרָה הַרְבֵּה מְאֹד כְּדִי שֶׁיְהִי שְׂגוֹר בְּפִיו בְּעַל-פֶּה, וְשְׁעוּר אֶחָד לְלַמֵּד בְּעִיוֹן גְּדוֹל. כִּי יֵשׁ עֲמֻקּוֹת גְּדוֹל וְנִפְלֵא בְּסִפְרָיו. וְעִין בְּמָקוֹם אַחֵר מְזָה, מֵעַנֵּן עֵצִים הָעֲמֻקּוֹת הַגְּדוֹל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד עַד אֵין סוּף וְאֵין תְּכֻלִּית (לְקַמֵּן שִׁמ"ח):

שמו

אות

ח, פֶּעַם אֶחָד הָיָה מְזַרְזוֹ אֶת אֶחָד לְלַמֵּד אֶת סִפְרוֹ. וְאָמַר שֶׁהוּא מְצוּה גְּדוֹלָה לְלַמֵּד סִפְרוֹ הַרְבֵּה. וְאָמַר לוֹ שֶׁיְכוֹלִין לְהִיּוֹת נַעֲשֶׂה בְּעַל מַח גְּדוֹל עַל-יְדֵי סִפְרוֹ, כִּי יֵשׁ בּוֹ שְׂכָל גְּדוֹל וְעֲמֻקּוֹת נִפְלֵא מְאֹד עַל-פִּי פְּשוּטוֹן שֶׁל דְּבָרִים. וְגַם אִם יִתְמִידוֹ בְּסִפְרָיו יְכוֹלִין לְזַכּוֹת לְהִיּוֹת נַעֲשֶׂה אִישׁ כְּשֶׁר בְּאֻמָּת, וְאִזּוֹ יִזְכֶּה לְרֵאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרָיו הַקְדוּשִׁים כִּי יֵשׁ בָּהֶם פְּנִימִיּוֹת הַרְבֵּה מֵהַ שְׂאֵין נִרְאָה עַל-פִּי פְּשוּטוֹ כָּלֵל. אֲשֶׁרִי הַזֹּכָה לְלַמֵּד וּלְהִתְמִיד בָּהֶם הַרְבֵּה:

שמח

אות

ט, אָמַר בְּהַתּוֹרָה שְׁלִי יֵשׁ עֲמֻקּוֹת. וְעִין בְּמָה שֶׁנִּרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁמָּה שֶׁנִּכְתָּב בְּלִשׁוֹנוֹ צָרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ כְּמוֹ בְּמִקְרָא (לְקַמֵּן שִׁס"ב). כִּי הוּא חוֹזֵר בְּכָל פֶּעַם דְּבָרָיו שֶׁנִּרְאָה לְכַאוֹרָה שְׂפַת יִתֵּר, וְהוּא בְּכוֹנֵה גְּדוֹלָה. וְצָרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ מְאֹד כְּנִ"ל. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם וְיִשִּׁים דַּעְתּוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב לְדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, יָבִין מְעַט מְזַעַר מֵעֵצִים הָעֲמֻקּוֹת הַנִּפְלֵא שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרָיו, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דְגִמְתָּם בְּשׁוּם סֵפֶר שֶׁיְהִי בְּדַבְּרָיו עֲמֻקּוֹת נִפְלֵא וְנִעִים כְּמוֹ בְּסִפְרָיו הַקְדוּשִׁים:

אות

שמת

י, פעם אחד היה משבח את הספר שלו מאד, ואמר שיכולין להיות נעשה בעל תשובה גמור על-ידי למוד הספר שלו. והיה חפץ ומשתוקק מאד שינדפסו ספרו עוד כמה פעמים ויתפשטו בעולם. ואמר שיהיו בני אדם שילמדו ויתפללו על-ידי הספר הזה. ואמר שמי שישב ויעסק בספריו, רק בלי קנטור ונצחון, ויסתכל בו באמת, אז בודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבבו. ואמר בזה הלשון: "סע וועט אים אלע אדערן טרענען". ואמר, שכל אדם צריך להשתדל לקנות הספר שלו. ומי שאין לו כמה לקנות ימכר כל ספריו שיש לו ויקנה זה הספר שלו. ומי שאין לו ספרים למכור ימכר פר מתחת ראשו ויקנה הספר שלו. ועוד ספר מזה. ועין במקום אחר עוד מזה (לקמן סימן שני"ה). ואמר: שהספר שלו יהיה חשוב מאד, ויבקשוהו ויחפשוהו מאד וינדפס ויחזר וינדפס כמה וכמה פעמים ויהיה חשוב מאד, רק נכספתי לראות זאת. ואהיה אני עומד ומסתכל וכו'. ואמר שהמאמרים שכתב בעצמו גם הלשון לבד הוא מסגל מאד כי הם כללים:

אות

שנ

יא, שמעתי מפיו הקדוש שאמר שהתורה שלי היא כלה בחינות (עיין שיחות הר"ן סימן ר"י):

אות

שנא

יב, בשעה שפרכו הספר לקוטי מוהר"ן הראשון, בעת שהיו הקונטרסים בכתב אמר: לכם נדמה שזה דבר פשוט. הלא כמה עולמות תלויים בזה. וצריכין להרחיב הדבור בזה כל מה שעבר באותו העת. ואם ירצה ה' יתבאר במקום אחר בעזרת השם (עיין לעיל קפ"ד):

אות

שנב

יג, אָמַר: הַבַּעַל דָּבַר יָכוֹל לַחֲפוֹת וּלְכִסּוֹת אֶת הָעֵינַיִם מְאֹד, אָבֵל בְּלֹא זֶה הָיָה הַסֵּפֶר עוֹשֶׂה הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּעוֹלָם. וְאָמַר בְּזֶה הַקְּלָשׁוֹן: "דָּעַר בַּעַל דָּבַר קָעַן זִייעַר פֶּאַר שְׁטֵעֶלִין, אָבֵעַר זִוסְט וּוְאַלְט דָּאַס סֵפֶר מְחִיב גִּינִוְעַן אַ גְּרוֹיֶסן בְּרֵאַד צו טָאַהן אויף דָּעַר וּוְעֵלְט":

אות

שנג

יד, אָמַר שְׂיִוְדַע כָּל הַצְּדִיקִים שֶׁהָיוּ מֵאַדָּם הָרִאשׁוֹן עַד עַכְשָׁו, מֵאַיִזָּה מְקוֹם הָיוּ, וּמֵאַיִזָּה מְקוֹם הֵם אוֹמְרִים תּוֹרָה, וּבְאַיִזָּה מְקוֹם נִשְׁאַרוּ בְּשַׁעַת הַסִּתְּלָקוֹתָם. וְהַתְּחִיל לַחֲשֹׁב: הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל מְבִינָה, וְהַמְּגִיד ז"ל מְחַכְמָה, אֶף-עַל-פִּי שְׂבִינָה לְמִטָּה מְחַכְמָה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה אוֹמֵר תּוֹרָה מֵאוֹתָהּ הַבִּינָה שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מְחַכְמָה. רַבִּי בְּרוּךְ ז"ל מְבִינָה שֶׁהִיא לְמִטָּה מֵאוֹתָהּ הַחֲכָמָה, אָבֵל אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה מְמָקוֹם שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מֵאַלוֹ הַמְּקוֹמוֹת. וְאַפִּילוּ אִם בָּא אֶצְלֵי תּוֹרָה מֵאַלוֹ הַמְּקוֹמוֹת, אֵינִי רוֹצֶה בָּהֶם, כִּי אֲנִי רוֹצֶה רַק חֲדָשׁוֹת. וְאָמַר שֶׁהוּא מְקַבֵּל תּוֹרָה מְמָקוֹם שֶׁלֹּא קִבַּל מִשָּׁם שׁוּם אָדָם בְּעוֹלָם (נ"א: מְעוֹלָם). כֵּן שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אַחֲרִים בְּשִׁמוֹ. וְגַם בְּעֶצְמִי שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת שֶׁהַתְּפֹאֵר בְּשִׁבַח גְּדֻלַּת תּוֹרָתוֹ, וְאָמַר אִז בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַתְּפֹאֵרוֹת: הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן אֲנִי לוֹקַח אוֹתָם. וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו וּמִתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים אִז הִנֵּה, שֶׁהוּא לוֹקַח תּוֹרָתוֹ מְמָקוֹם גְּבוּהָ וְעֵלְיוֹן נוֹרָא וְנִשְׁגָּב מְאֹד

אות

שנד

טו, אָמַר הַסּוֹר מְרַע שְׁלֵי הוּא חֲדוּשׁ נִפְלָא, וְגַם הָעֵשָׂה טוֹב שְׁלֵי הוּא נִפְלָא מְאֹד, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה טוֹב הַרְבֵּה בְּאַמְתָּ, וְהַתּוֹרָה שְׁלֵי עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מְאֹד בְּעוֹלָם (נ"א: בְּזֶה הָעוֹלָם). כִּי עַל-יַדֵּי הַתּוֹרָה שְׁלֵי נִמְשָׁכִין כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת שְׁבַעֵוֹלָם. וְדַבֵּר עִם אֶחָד, מָה הַמִּשְׁאַ-וּמִתָּן שְׁלָדָּ? עִם חֲטִיִּם אֶתָּה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן, גַּם זֶה נִמְשָׁד עַל-יַדֵּי הַתּוֹרָה שְׁלֵי. עֵנָה וְאָמַר: עַל שְׁנֵי כְּתוּבֵי אֲנָשִׁים יֵשׁ לִי רַחֲמָנוֹת גְּדוֹל עֲלֵיהֶם, עַל אֵלוֹ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְהַתְּקַרֵּב אֵלַי וְאַיִנִּם מִתְּקַרְבִּים, וְעַל אֵלוֹ הַמְּקַרְבִּים אֵלַי וְאַיִנִּם מְקִיִּמִים אֶת דְּבָרֵי. כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיְהִיָּה עֵת בְּעֵת שֶׁיְהִיָּה הָאָדָם מִנַּח עַל הָאֶרֶץ עִם רַגְלָיו אֶל הַדְּלֵת, אִז יִסְתַּכֵּל עַל עֲצָמוֹ הַיֵּטֵב וְיִתְחַרֵּט מְאֹד מְאֹד עַל שֶׁלֹּא זָכָה לְהַתְּקַרֵּב אֵלַי, אוֹ שֶׁלֹּא קִיַּם אֶת דְּבָרֵי. כִּי אִז יִדְעוּ

שָׁאֵם הָיוּ מְקַרְבִים אֵלַי וּמְקַיְמִים אֶת דְּבָרַי לֹא הָיָה שׁוֹם דְּרָגָא בְּעוֹלָם שְׁלֹא
הָיִיתִי מְבִיאֵם לְאוֹתָהּ הַמְדַרְגָּה. אָבֵל לֹא יוֹעִיל אָז. עָנָה וְאָמַר אִם חֵס
וְשְׁלוֹם לֹא יָבֹא מְשִׁיחַ בְּמַהֲרָה, יִהְיוּ הָעוֹלָם מְתַגַּעְגָּעִים אַחֲרֵי הַרְבֵּה מְאֹד,
הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁמְתַגַּעְגָּעִים אַחֲרֵי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל:

שנה

אות

טז, סֵפֶר לִי אֶחָד שֶׁהָיָה מְשַׁבֵּחַ מְאֹד אֶת תּוֹרָתוֹ לְפָנָיו וְהִפְלִיג מְאֹד בְּגִדְלַת
נְפִלְאוֹת תּוֹרָתוֹ. וְאָמַר שֶׁצָּרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְקַנּוֹת סִפְרָיו. כִּי אֶפְלוּ
כְּשֶׁעוֹמְדִין בְּתַבָּה וּמְגִדֵּל הֵם טוֹבָה גְדוֹלָה, כִּי סִפְרָיו הֵם שְׁמִירָה גְדוֹלָה
בְּבֵית לְשֹׁמֵר גַּם הָעֲשִׂירֹת וּמְמוֹן הָאָדָם מִכָּל הַהִזְקוֹת. וְהִזְכִּיר אָז עֲשִׂיר
אֶחָד שֶׁהָיָה יוֹדְעוֹ וּמְכִירוֹ, וְאָמַר שֶׁגַּם אֵלָיו הִיא טוֹבָה גְדוֹלָה שֶׁיְהִיָּה הַסֵּפֶר
שְׁלוֹ בְּבֵיתוֹ, כִּי יִהְיֶה לוֹ שְׁמִירָה גְדוֹלָה לְכָל דָּבָר וְשִׁתְּתַקִּים עֲשִׂירוֹתוֹ.
וְהִזְהִיר אֶת הָאִישׁ שֶׁדָּבַר עִמוֹ מִזֶּה, שִׁיזְרֹזֵר אֶת הָעֲשִׂיר הַנִּיֵּל שֶׁיִּרְאֶה לְקַנּוֹת
סִפְרָיו. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה, כִּמְהָרָה הָיָה מְשִׁתַּקֵּק שֶׁיִּתְפַּשְׁטוּ סִפְרָיו בְּקֶרֶב
כָּל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לְכַבּוֹדוֹ חֵס וְשְׁלוֹם (עַיִן יָמֵי מוֹהַרֲנֵיִת א' כ"ט):

שנו

אות

יז, אַחֲרַי שְׁמַסֵּר הַתּוֹרָה "פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן" (לְקוֹטִי א' סִימֹן ס'), אָמַר
שֶׁהָיְתָה חֲתֻנָּה יָפָה ("סֵעַ גִּינוּעוֹ אֲשִׁיין חֲתֻנְקָלַע"), וְהָיָה רָאוּי לְבַקֵּשׁ הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ עִם הַפְּמִלְיָא שֶׁל מַעֲלָה עַל הַחֲתֻנָּה. אָמַרְתִּי לוֹ בְּוֹדָאֵי הָיָה בְּכָאן.
הַשֵּׁיב מִן הַסֵּתָם (נ"א: הַשֵּׁיב בְּוֹדָאֵי מִן הַסֵּתָם) (אָמַר הַמַּעֲתִיק שֶׁמַּעֲתִי
שֶׁאָמַר אָז לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק אוֹתָם בְּעַנְיֵן אֲמִירַת הַתּוֹרָה
הַנִּיֵּל שֶׁלְשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה יָלֻלוֹת וְלֹא יִדְעוּ בֵּין יוֹם לְלֵילָה כָּלֵל, כְּמוֹבָא
בְּזֵהָר הַקְּדוּשׁ וְכוּ' (שְׁמוֹת טו.:

שנז

אות

יח, אָמַר, שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה קִדְּם שֶׁהָיָה בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ רוֹצֵה כָּלֵל שֶׁיְהִיוּ כְּתוּבִים בְּסִפְרָיו, רַק
מִה שֶׁחֲדָשׁ אַחֲרַי שֶׁהָיָה בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לְכַתֵּב הַכֵּל, אֶפְלוּ כָּל שִׁיחָה וְשִׁיחָה הַכֵּל צָרִיכִין לְכַתֵּב.
וְכִמְהָרָה פְּעָמִים הִזְהִיר מְאֹד לְכַתֵּב כָּל שִׁיחָה וְשִׁיחָה שֶׁשׁוּמְעִין מִפִּי הַקְּדוּשׁ. וְאָמַר: בְּשִׁלְמָא דְּבָרִים

הנכתבים בספר, אם לא יזכר אותם עכשו יוכל לראותם וללמוד בהם בפעם אחר, אבל כל הדברים שאותם שומעים מפי, שוב לא תשמעו עוד פעם אחרת לעולם. על כן בנדאי אתם צריכין לזכר מאד כל דבור ודבור, ולכתב הכל כל שיחה וספור (ומחמת זה התחלתי לכתב קצת שיחות ששמעתי מפיו הקדוש בעצמו או על-ידי אחרים, אבל לא נכתב חלק מאלי).

שנח

אות

יט, ואמר רבנו ז"ל בפרוש, שבכל שיחה ושיחה שהיה משיח ומדבר עמנו יכולים להיות על ידה איש כשר, ואפלו צדיק גמור כל מי חזיו כמו שאני רוצה ("אזוי ויא איד מיי איו גוטער יהוד"), אם ירצה לילך עמה לקים כפי שיחתו הקדושה. ומי שזכה לשמע שיחתו הקדושה מפיו הקדוש הוא יודע זאת באמת ובברור. וגם אפלו עכשו כשלומדיו דבריו הקדושים, יש להם גם-כן כח גדול לעורר להשם יתברך לזכות לדרך ה' באמת, למי שישים לבו היטב לדבריו ולשיחותיו הקדושים הנאמרים בזה הספר, ובשאר ספריו הקדושים. כי כל שיחה ושיחה שלו היא התעוררות נפלא ונורא מאד מאד, ודרך ישרה ונכונה מאד לעבודת השם יתברך לכל אחד לפי מדרגתו, יהיה באיזה מדרגה שיהיה. אפלו מי שהוא במדרגה עליונה מאד יכול לקבל דרך ישרה ועצות נפלאות מכל שיחה ושיחה שלו. וכך להפך, מי שהוא בתכלית מדרגה התחתונה עד למאד חס וחלילה חס ושלום, באיזה מקום שהוא, יכול לקבל דרך ישרה ועצות נכונות מכל שיחה ושיחה שלו למלט נפשו מני שחת, ולשוב אל השם באמת, אם ישים לבו לדבריו היטב, ויקים אותם באמת ובתמימות בלי שום חקמות. אשרי מי שיאחז בהם:

שנט

אות

כ, (שיחה) זו מקומה לקמן (שסד-ג)

שס

אות

כא, אמר: איני אומר לכם מתורתי כי-אם הפסלות, והיא נמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מדרגות מכפי מה שאני משיגה, ואיני יכול לומר נמוך יותר. וכבר נרשם מזה במקום אחר:

שסא

אות

כב, שמעתי בשמו שאמר כבר שיש לו תורות בלי לבושים. פרוש, שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש. ואמר: קרא אסמכתא בעלמא הוא, שסומך התורה על המקרא, כמו שסומכין על איזה דבר, שבנדאי הסומך גדול יותר מן הנסמך, כן התורה שלו גבוה מאד, עד שאינה יכולה להתלבש אפילו בהמקרא כי-אם דרך אסמכתא בעלמא, והבו.

ואמר שמה שמתנגע כל-כך קדם התורה הוא מחמת שקשה לו מאד להוריד השגות התורה שלו בלבושים ודבורים שיוכל לאומרה ולגלותה, על-כן צריך יגיעות גדולות לזה, וענין במקום אחר מזה (לעיל ט"ו). כי דרכו ז"ל היה קדם התורה שהיה יושב עמו כמו שעה ושתיים, והיה מתנגע מאד בכמה תנועות וגניחות. ואף-על-פי שישב בשתיקה היה נכרים מתנועותיו שיש לו יגיעות גדולות מאד. ואחר-כך פתח פיו והתחיל לומר. ופעם אחת ראיתי בעיני בשעה שהתחיל לומר התורה "תשעה תקונין וקירין אתמסר לדיקנא" (סימן כ' בלקוטי מוהר"ן), שהיה כופל אלו התבות "תשעה תקונין" וכו' כמה פעמים, ובכל פעם תפס בכח בזקנו בשתי ידיו בשני צדדי זקנו שעל הלחיים, וכמעט שהיה תולשם מגדל היראה והמסירות נפש העצום עד אין סוף שהיה לו אז. וכבר נרשם שאמר שכל דבר שעושה ברבים קשה עליו מאד מאד, וכשאומר תורה נדמה לו שתכף שיוציא מפיו הדבור הראשון מיד תצא נפשו, וכן בהקדוש נדמה לו גם-כן שתכף שיוציא מפיו ויאמר הדבור הראשון תצא נפשו (עיי' שיחות הר"ן הר"ן):

אות שסב

כג, התורות והמאמרים שבספריו הקדושים הם כלליות, וכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש ומתוק לחך ומאיר עינים מאד, ויש בהם עמקות גדול בדרך פשוט ובדרך סוד ונסתר. כי כל התורות יש בהם סודות נסתרים ונפלאים ונוראים מאד מאד. ואי אפשר לבאר זאת. גם בכל מאמר יש פונות של מצוות, שכל מאמר שיצא לאיזה פונות המבארים בפתחים ב"עץ-חיים" ו"פרי-עץ-חיים". כגון התורה של "מי האיש החפץ חיים" (לקוטי א' סימן ל"ג) יש בו סוד פונות לולב, אף-על-פי שלא נזכר בו דבר ממצוות לולב. וכן "בקרוב עלי מרעים" (שם ק"א) כמדמה לי שיש בו פונות קדוש (עיי' לקמן סימן שפ"ז), וכיוצא בזה שארי המאמרים. ושמעתי מפיו הקדוש שאמר, שרצה לעשות פרוש על ה"עץ-חיים", אף פרוש פשוט אינו נצרך, רק צריך לו לומר תורה שיהיה פרוש, וכבר אמרתי כמה תורות השכיכים ל"עץ-חיים". גם שמעתי בשמו שאמר, שזה סמוך גמר העץ-חיים וראה שהוא פלו מוסר. וכן כמה תורות יש בהספר, כגון "מרפבות פרעה" (לקוטי מוהר"ן סימן ל"ח), "בחצוצרות" (סימן ה'), "אנכי ה' אלקיך" (סימן ד') "אשרי העם זרקא" (לקוטי א' סימן ל"ה) ועוד כמה תורות שאמר באותן העתים, וככלם הם סוד פונות תפלין. ובפרט התורות שנקתבו בלשונו הקדושה בעצמו אמר שיכולים לדקדק בהם כמו במקרא, כי יש שם פונות הרבה. כי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדמה שהוא ללא צורך, ובאמת יש שם לדקדק בזה, כי יש שם פונה גדולה. גם אמר שהתורות שנקתבו בלשונו הקדושה, הלשון בעצמו הוא מסגל כי הוא כלליות. ועקר הוא המוסר וההנהגות טובות ועצות טובות היוצא מהם מפל מאמר ומאמר, מלבד הנסתרות שיש בהם וכו' וכו' כנ"ל. ואי אפשר לבאר יותר בכתיב, כי אם כל חד כפנים מה דמשער בלבה:

אות שסג

כד, שמעתי בשמו שאמר בימים הקודמים קדם שנתקרבתי אליו, שהוא משתוקק שיתקרב אליו איש למדן ובעל לשון נפלא, ואז היה יכול לבאר פתבי הארז"ל, עד שאפלו נערים יודעי ספר היו יכולין ללמוד ולהבין כל פתבי הארז"ל:

אות

שסד

כה, פעם אחת דברתי עמו מענן קבלת האריז"ל, ואמר שקבלת האריז"ל הוא לגמרי אחד עם קבלה שחבר מורנו הרב רבי משה קורדובירו ז"ל. אחר כך אחר איזה שנים שוב נזדמן שדברתי עמו מענן הקבלה הקדושה שגלה האריז"ל, ואמר שקבלה שלו היא רחוק ונשגב מאד מאד מהקבלה של בעל הפרדס ז"ל. ועמדתי מרעיד ושאלתי אותו באימה: הלא שמעתי מפיכם פעם אחד שבאמת הכל אחד. השיב: מסתמא אם אמרתי כך ידעתי מה שאמרתי. והדברים סתומים וחתומים לכאורה. אך מי שיש לו לב להבין, יכול להבין מרחוק שהכל נכון, ודבריו חיים וקיימים והכל אמת ויציב ונכון וקיים וישר. כי באמת בודאי הכל אחד בפנימיות האמונה באמת לאמתו. אך אף-על-פי-כן דרכי התגלות הסודות של האריז"ל הוא רחוק ונשגב מאד מאד מדרכי הפרדס, אף-על-פי שבאמת לאמתו הכל אחד. ואי אפשר להאריך בעננו זה, כי "כבוד אלקים הסתר דבר" (משלי כ"ה) והמשפילים יבינו:

אות

שסד-ב

כו, ספר שיזע כל דברי העץ חיים ופרי עץ חיים וכל כתבי האריז"ל מספר הזהר, והעקר מן התקונים. והמונח מדבריו היה שזה היה בימי נעוריו. והפליג מאד כמה פעמים בשבח גדלת קדשת התקוני זהר. והיה רגיל לעסק בו ביותר גם בכל השנה, אפלו שלא בימי אלול. ואמר שבספר התקונים כלולים כל החכמות שבעולם (נדפס בשיחות הר"ן סימן קכח):

אות

שסד-ג

כז, פעם אחת אמר כמתמיה: אצל העולם הכל שוין ספר הזהר והתקונים? והמונח מדבריו היה, שבאמת יש חלוק גדול ועצום בין ספר הזהר הקדוש ובין ספר התקונים. אף-על-פי שספר הזהר הוא קדוש ונורא מאד, אף על פי כן אין לו שום ערך נגד קדשת וסודות של ספר התקונים:

אות

שסה

כז, אמר: המענינים בספריו שיש להם שכל קצת, סבורים שדרכי הקבלה של האריז"ל וכיוצא, מרמז גם-כן בספריו. וחושבין זאת למעלה לספריו שנוגע עד לשם, והם אינם יודעים שהוא להפך. אך רבא, גם דרכי הקבלה של הקדמונים ז"ל נכלל גם-כן בדבריו ז"ל. ולא סים בפרוש. רק היה מבאר פונתו ממילא, כלומר אבל פונתו בעצם תורתו גבוהה למעלה למעלה יותר ויותר, רק שגם דבריהם הקדושים כלול גם-כן בדברי תורתו הקדושה. והבן הדברים:

אות

שסו

כח, שאל ואמר בחל-המועד סכות תקס"ט (נ"א: תקס"ו) והיכן אנו עומדין בתפלה? ובאר אחר-כך שכל סדר התורות הם על סדר התפלה. וזאת התורה שיכה למקום זה של התפלה וכן כל התורות. ועדין אנו עומדים קדם ברוך שאמר ואחר הודו, שהוא קדם לברוך שאמר בנסח ספרד. ואמר שיהיה מסתמא אחד שיוכל להתפלל כך, שיהיה תפלתו עם כל התורות פנ"ל. וצריך שיאריך מים ושנים הרבה שיוכל לגמר כל התפלה, דהינו לומר תורה על-פי סדר התפלה עד גמר התפלה:

אות

שסז

כט, ספרו (נ"א: ספר) לי שכפונתקרבתי אליו, אמר בפני אנשים אחרים שלא בפני: ברוך השם שהימין לי רך בשנים אחד שאפלו דבור אחד מדבורי (נ"א: מדבוריו) לא יהיה נאבד עוד. וכונתו היתה עלי, שאזכה לכתב כל דבריו היוצאים מפיו הקדוש, הן תורות, הן שיחות שגם הם תורה, ואפלו דבור אחד בעלמא לא יהיה נאבד עוד:

אות

שסח

ל, פעם אחת נכנס בביתו ושאל עלי, והיה צר לו עלי שאיני נמצא אז, ואמר שאין לו בפני מי לומר מה שהוא צריך לגלות. ואמר: הלא אני יכול להחזיק אצלי הרבה מאד, ואיני אומר כי-אם כשהמים כבר עולים על כל גדותיו עד שיוצא לחוץ בעל כרחו (ואמר בלשון אשכנז: "נאר אז סע גייט איבער דיא זאסטאונקעס"). ועכשו גם זה אין לי בפני מי לומר. גם אמר לי כבר בעת שנתקרבתי אליו, אם תהיה איש כשר תוכל לשמע ממני הרבה, כי אני צריך איש אחד לומר לפניו. כי כמה פעמים אני צריך להוציא דבורים, על-כן אני צריך שיהיה לי איש אחד שאוכל לומר לפניו וכו'. וכמה פעמים היה מדבר ומגלה תורה בפני מי שנודמן אצלו אז. ואמר לי פעם אחת על ענין כזה, שאמר פעם אחת תורה בפני איש אחד שלא הבין דבריו כלל. ואמר לי אחר-כך היות שאני צריך לדבר ולגלות, ובא זה האיש ואמרתי לפניו. אבל רצונו שישמע מפיו מי שיכול לתפס קצת וכו' פנ"ל:

אות

שסט

לא, ענה ואמר לי: ועם זה אין אתה רשאי להחיות את עצמך [בלשון תמה], שיש לך חלק גדול בהספר? הינו בהספר לקוטי מוהר"ן שלו שנדפס אז באותו העת. והאריך בשיחה זאת קצת, ואמר, שכל הספר הוא שלי, שאם לא הייתי לא היה הספר בעולם. והסביר לי הדבר, שכן הוא, שכל הספר נעשה על ידי וכו'. ואמר לי מעט אתה יודע מעצם מעלת גדלת הספר וקדשותו, ויותר מזה ראוי לך להאמין בעצם גדלת הספר הזה וכו'. ואמר לי, הלא נדפסו אלף ספרים, וכל ספר בא ליד כמה אנשים. הינו שראוי לי להחיות את עצמי שזכיתי לזכות את הרבים בזכות כזה וכו' וכו' פנ"ל. גם שלא בפני דבר עם כמה אנשים מאנשי-שלומנו, שיש לי חלק גדול בהספר ("טאקע גאר") [אכן הרבה], ואמר להם שראוי להחזיק לי טובה, כי אם לא הייתי עוסק בזה לא היה נשאר אפלו ענה אחד מספריו הקדושים:

אות

שע

לב, אָמַר: כָּל אֶחָד מִכֶּם יֵשׁ לוֹ חֶלֶק בְּהַתּוֹרָה שְׁלִי. אֲבָל נָתַן יֵשׁ לוֹ חֶלֶק גְּדוֹל יוֹתֵר מִכֶּלְכֶם. עֲנֵה וְאָמַר אֲתֶם יוֹדְעִים זֹאת, שְׂאֵם לֹא הָיָה הוּא לֹא הָיָה לְכֶם אֶפְלוּ עָלֶה אֶחָד מִהַסֵּפֶר (וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנּוּ: "וְוָעוֹן נִיט עֵר, וְוָאֵלֵט אִיר נִיט גִּיהָאֵט אֲבָלְעָטֵל שְׁמוֹתִי"):

אות

שעא

לג, אָמַר לִי: הַאֲתָה תִּהְיֶה בְּמִרְהָ שְׁחוּרָה? אֲתָה מְחִיבַת תְּמִיד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד [בְּפִרוּשׁ אָמַר לִי כֵן] ("דו זאלקסט נאך זיין אין דער מרה שחורה, דו ביסט מחיבת משנה פרייליך צו זיין"). גַּם אָמַר לִי: "דו זאלקסט זיך לאזן אראפ ווארפן" [תַּרְשָׁה לְהַפִּיל אֶת עַצְמָךְ?] [בְּתַמְיָה]. גַּם אָמַר לִי: "סע וועט זיך נאך טאן ברודער האלט זיך" [אַחֵי עוֹד יַעֲבֹר אַחוֹז עַצְמָךְ]. גַּם אָמַר לִי, ה' עֲמָדָה וְכוּ' ("שָׂרְעַק זיך נִיט") [אַל תִּפְחַד]. (מַה שְׂאָמַר לְר' נָתַן, כָּבֵר טוֹב לוֹ כָּל-כָּדָּ שְׂרַשְׁאֵי לְהִיּוֹת בְּמִרְהָ שְׁחוּרָה רַחֲמָנָא לְצַלָּן. שְׂמַעְתִּי מִרְבִּי יִצְחָק לִיב ז"ל מְטַעֲפֵלִיק שְׂשִׁמַּע מִפִּיּו הַקְּדוּשׁ שְׂאָמַר, שְׂאֵם הָיָה מְסַפֵּר עִמּוֹ הַחֲצִי שִׁיחוֹת מִמַּה שְׂסַפֵּר עִם רַבֵּי נָתַן וְרַבֵּי נִפְתָּלִי, לֹא הָיָה לָךְ קִיּוּם כָּלֵל, וְגַם כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לֹא הָיָה לוֹ קִיּוּם):

אות

שעב

לד, אָמַר, שְׂאִין שׁוּם אִיבֵר בְּאָדָם שְׂלֹא אָמַר עָלָיו תּוֹרָה. כִּי כָּבֵר אָמַר תּוֹרָה עַל כָּל אִיבֵר וְאִיבֵר שְׂיֵשׁ לְהָאָדָם, כִּי יָדוּעַ שְׂקוּמַת הָאָדָם מְרַמֵּז לְמַה שְׂמְרַמֵּז וְכוּ':

אות

שעג

לה, אָמַר: הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל וְכַמָּה צְדִיקִים עָשׂוּ וְתַקְנּוּ בְּעוֹלָם מַה שְׂתַקְנּוּ, וְאַחַר-כֵּן כְּשִׁנְפִטְרוּ וְנִסְתַּלְקוּ, נִפְסַק הַדָּבָר, דְּהִינּוּ הַהֲאָרָה שְׂהֲאִירוּ בְּתַלְמִידֵיהֶם וְהַחֲזִירוּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא נִמְשָׁךְ מְדוּר לְדוּר רַק נִפְסַק. עַל-כֵּן צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת דָּבָר שְׂיִהְיֶה לוֹ קִיּוּם לְעַד. וְכֵן דָּבָר עוֹד פְּעַם אַחַת שְׂצְרִיכִין לְהַשְׂאִיר תַּלְמִידִים, שְׂאֵלּוּ הַתַּלְמִידִים יַעֲשׂוּ תַּלְמִידִים אַחֲרָיִם (נ"א: לְאַחֲרָיִם), וְכֵן הַתַּלְמִידִי תַּלְמִידִים גְּאִירוּ לְהִלְךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכֵן לְדוֹרֵי דוֹרוֹת (וְעַיִן בְּשִׁיחוֹת מוהר"ן סִימָן ר"ט):

אות

שעד

לו, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר, שְׁכַל הַהֲשָׁגוֹת הַגְּבוּהוֹת שֶׁהוּא מְשִׁיג אֵינָם חֲשׂוּבִים אֲצִלוֹ כָּל-כָּךְ, רַק הַעֲקָר הוּא כְּשִׁזְזוּכָה לַהֲכַנִּיס אֵיזָה דְבוּר בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. כִּי בְּכַל דְבוּר וְדְבוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּפָנָי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים (בְּשִׁיחוֹת הַרְ"ן סִימָן ר"י הַמְשֻׁךְ לְשִׁיחָה ז'): .

אות

שעה

לו, פֶּעַם אַחַת עֲמַדְנוּ לְפָנָי בְּלִילָה וְדַבְּרָנוּ עִמּוֹ הַרְבֵּה מְכַמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שְׁגָלָה לְפָנָינוּ [אַשְׁרֵי עֲתָה כָּבֹד נִדְפְּסוּ בְּלָם אֲבָל אִזְ עַדְיוֹן לֹא נִדְפְּסוּ סְפָרִי], וְהֵייתִי מְזַכֵּיר לְפָנָיו אֵיזָה תּוֹרָה וְהֵייתִי מְפַלֵּג לְפָנָיו עֲצָם שְׁבַח הַפְּלָגַת חֲדוּשָׁיו. וְכֵן פֶּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת, כִּי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה הִיא חֲדוּשׁ נִפְלָא וּמְפַלֵּג מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר תִּכְלָה הַנֶּפֶשׁ מֵעֲצָם עֲרִבוֹת וְהַפְּלָגַת הַחֲדוּשׁ, לְמִי שִׁזְזוּכָה לְעֵין בְּהֵם בְּאַמְתָּ. וְהֵייתִי מְדַבְּרִים הַרְבֵּה מְזָה. אַחֲרֵי-כֵן לְמַחְרָתוֹ בִּבְקָר נִסְעֵתִי עִמּוֹ לְלוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ. עֵנָה וְאָמַר: אֶתְמוּל הַנְּחִנוּ וְסִדְרָנוּ הַסְּחוּרָה שְׁלָנוּ (שְׁקוּרִין "קְרָאס"), בְּרוּךְ הַשֵּׁם הִיא סְחוּרָה יְפָה מְאֹד מְאֹד. וְטוֹב הִיא שִׁיחָה לְחִנּוּת זֶה מִשְׁרַת טוֹב וְיָפָה שִׁיכּוֹל לְהַנִּיחַ וְלִקְפֹּל וְלִסְדֹּר כָּל חֲתִיכָה סְחוּרָה יְפָה עִם הַקְּצָה לַחוּץ (כְּדֶרֶךְ הַמְּשָׁרְתִים הַמְּבַחֲרִים שֶׁמְקַפְּלִין הַסְּחוּרָה וּמְנִיחִין קֶצֶת לַחוּץ כְּדִי שִׁירָאָה הַקּוֹנָה בְּבוֹאוֹ תִּכְפַּף מֵהוֹת יוֹפֵי הַסְּחוּרָה), וְכִשְׁבּוֹא אֶחָד לְקוֹנוֹת אֵיזָה סְחוּרָה, יוֹכֵל הַמְּשָׁרֵת לְחַטֹּף מִיָּד בְּזְרִיזוֹת אוֹתוֹ הַמִּין סְחוּרָה שֶׁצָּרִיךְ הַקּוֹנָה, וְיִפְתַּח אוֹתוֹ בְּמַהִירוֹת לְפָנָי הַקּוֹנָה וְיִהְיֶה מְרָאָה לוֹ מִיָּד הוּד יוֹפֵי פֶּאֶר הַסְּחוּרָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת. וְהַנְּמִשָּׁל מוֹבָן, שֶׁצָּרִיכִין אֶחָד שִׁיחָה בְּקִי הֵיטֵב מְאֹד בְּכַל תּוֹרוֹתָיו שְׁגָלָה שִׁיכּוֹל לְסַדֵּר כָּל תּוֹרָה יְפָה יְפָה עִם הַקְּצָה לַחוּץ. וְכִשְׁבּוֹא אֶחָד וְיִרְצָה לְהַתְקַרֵּב וּלְדַבֵּר מִתּוֹרָתוֹ, יוֹכֵל לְהוֹשִׁיט לוֹ מִיָּד אֵיזָה תּוֹרָה שֶׁהוּא צָרִיךְ אִזְ כְּפִי עֲנִינוּ. כִּי כָּל תּוֹרוֹתָיו הֵם כְּלָלִיּוֹת גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד, שִׁיכּוֹלִין לְמַצֵּא בְּהֵם מֵהַ שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, רַק צָרִיכִין אֶחָד שִׁיחָה בְּקִי בְּהֵם הֵיטֵב שִׁיכּוֹל לְהוֹשִׁיט לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַ שֶׁצָּרִיךְ בְּאוֹתוֹ הַעֵת. וְהֵבֵן הַשְּׂאֵר מְאֻלָּיִד:

אות

שעו

לח, סִפֵּר עִמִּי וְאָמַר, שִׁישׁ לוֹ דְבָרִים גְּבוּהִים וְנִעְלָמִים מְאֹד בְּעֵינָי שִׁיחָתוֹ שֶׁמְשִׁיחַ עִם בְּנֵי אֲדָם, אֵדָה אֵי אֲפָשֶׁר לִי לְגַלוֹת זֹאת. כִּי הֲלֹא אֲנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר גַּם עִמָּךְ, וְאִם נִגְלָה דְרָכֵי שִׁיחָתוֹ הַקְּדוּשָׁה שׁוֹב לֹא יוֹכֵל לְדַבֵּר וּלְפַעֵל מֵהַ שְׂרוּצָה. גַּם אָמַר לְהַרְבֵּ דָּפָה בְּרִסְלָב מוֹרְנוּ הַרְבֵּ אֶהְרֹן ז"ל: הֲלֹא אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ (נ"א: אֶתְכֶם) מְאֹד מְאֹד וְאֲנִי מְבָרְכְךָ, הַלּוֹאֵי שֶׁתִּזְכָּה בְּעוֹלָם הַבָּא לְהַבִּין שִׁיחוֹת חֲלוּן שְׁלִי. וְזֶה הִיא קֹדֶם שְׁהִיָּה

שעז

אות

לט, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם מוֹרְנוּ הַרְבֵּ יַחִיאֵל ז"ל, אַחֲרָיו שֶׁל רַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ ז"ל, שֶׁסִּפֵּר בְּשֵׁם רַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ, שֶׁפִּעַם אַחַת שָׁאַל אוֹתוֹ עַל עֵנָן שֶׁהוּא ז"ל הַזֶּהִיר אֶת אַחֲרָיו מוֹרְנוּ הַרְבֵּ יַחִיאֵל ז"ל שִׁיחָה רְגִיל לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אֲדָם כְּדִי לְקַרְבֵּם עַל-יְדֵי-זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים מְכַרְחִים לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אֲדָם דְּבָרִים בְּטָלִים וְשִׁיחַת חֲלוּן. הַשֵּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל: מֵאַחַר שֶׁעַל-כֵּל-פְּנִים נִכְנָסִין בְּתוֹךְ הַדְּבוּרִים שֶׁמְסַפְּרִין עִמָּהֶם אֵיזָה דְבָרִים מְדַבְּרֵי תּוֹרָה, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקְּנִין כָּל הַדְּבוּרִים וְכַעֲיֵן מֵהַ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "בְּקִשׁוֹ לְגַנוּ סִפֵּר קַהֲלָת, וּמִפְּנֵי מָה לֹא גִנְזוּהוּ, מִפְּנֵי שֶׁתַּחֲלָתוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה וְסוּפּוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה" (שַׁבָּת ל:). וְכַבֵּר מְבַאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר שֶׁמִּי שֶׁבְּקִי בְּסִפְרָיו הֵיטֵב יְכוּלִין לְמַצֵּא כָּל שִׁיחוֹת הָעוֹלָם בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ (:).

וכו'. ואי אפשר שלא יהיה שיחה בעולם שלא יהיה לה שיכות לתורתו הקדושה(עין שיחות הר"ן סימן

שעח

אות

מ, לענן פתיבת ספריו הקדושים שהרבה תורות כתב בעצמו ז"ל, וקצת פתבוהו החברים, והשאר פתבתי. אמר, שהלשון שלי הוא סמוך למכון. והוטב בעיניו הלשון שלי, ואמר שאחריו אנכי. הינו לענן צחות הלשון של התורות, הלשון שלי היא מעלה מכלם הרבה. אפס הלשון שלו בעצמו, טוב ומעלה ביותר בודאי, אבל אחר הלשון שלו הוא הלשון שלי תיכף במדרגה שאחריו נגד הלשון של שאר החברים. כי לא הוטב בעיניו לשונם כלל בכמה אופנים, כי על פי רב לא עמדו על המכון כלל. וגם המעט שהבינו, לא היו יכולים לכתב על הספר כל אשר הבינו בלבבם. ו"ה' אלקים נתן לי לשון למודי" (ישעיהו נ'), והוטב בעיניו הלשון שלי בעזרת השם יתברך:

שעט

אות

מא, פעם אחת היה ספר האלף-בית (ספר המידות) בכתב אצל חברנו רבי נפתלי, ורבי נפתלי ישב עמו על העגלה, כי היה מלוגה אותו כשנסע לנאוווריטש. ענה ואמר על ספר האלף-בית שראהו ביד רבי נפתלי הנ"ל: "מיין ליבער הרציקער חבר, מיין ליבער גיטרייער חבר. האט דאס האט מיך גימאכט פאר איין יהודי" [אהובי ורעי המסור זה עשה אותי ליהודי]. הינו שעל-ידי אלו הדברים הנאמרים בספר האלף-בית על כל מדה ומדה, על-ידי זה התגבר לשבר כל מדה ומדה עד שזכה למה שזכה:

שפ

אות

מב, אמר שהיה לו בהאלף-בית אות ר' על רפואה, שהיה פתוב שם כל הרפואות, ולא היה חולאת בעולם שלא היה פתוב שם רפואתו, אך לא רצה להעתיקו ושפרו:

שפא

אות

מג, שניד להספור המובא בשיחות הר"ן אות רי"א, המתחיל: 'היה מתלוצץ' וכו', ונחסר שם זה המעט תיבות: ואחר כך אמר, אם היה זקני ר' נחמן שומע תורתו, היה אצלו גם-כן חדיש. ואחר-כך סיים: ואם היה הבעל-שם-טוב שומע תורתו (נ"א: תורתו) היה אצלו גם-כן חדיש, ואם היה רבי שמעון בר יוחאי שומע תורתו (נ"א: תורתו) היה גם-כן חדיש גם אז:

אות

שפב

מד, כְּשֶׁרָצִיתִי לְהִיּוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֲמַרְתִּי תוֹרַה אַחֲרַי, אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁהִתְחַלֵּתִי לְנִסְעַ נְשִׁיתָנָה גַם-כֵּן הַתּוֹרָה לְמַעַלָּה. כְּשֶׁהִיִּיתִי בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֲמַרְתִּי גַם-כֵּן תוֹרַה אַחֲרַי, כְּשֶׁחֲזַרְתִּי אֲמַרְתִּי גַם-כֵּן תוֹרַה אַחֲרַי. וְעַקֵּר הַשְּׁגָתוֹ הַתּוֹרָה הַנִּפְלְאָה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד הַתְּחִיל אַחֲרֵי שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׂ עִתָּה בְּהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר קִדְּם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְכָל הַסֵּפֶר רַבּוֹ כִּכְלוֹ הוּא מִהַתּוֹרָה שֶׁאַחֲרֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. רַק מְעַט דְּמַעַט מִהַקִּדְּם, שְׁלֶשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה דְּפִיּוֹ אוֹ פְּחוּת, וְהֵם בְּאִמְצַע הַסֵּפֶר:

אות

שפג

מה, שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר מִהַסֵּפֶר שְׁלוֹ שְׁנַדְפַּס. עָנָה וְאָמַר, וְהִנֵּה שׁוֹחֵק קֶצֶת אֲזוֹ, וְאָמַר, שִׁיִּדְפִּיסוּ סִפְרִי וְיִכְתְּבוּ עַל כָּל סֵפֶר וְסֵפֶר שְׁלוֹ בְּעַל הַמַּחְבֵּר סֵפֶר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְכוּ' כְּדָרְךָ שְׁכֹתְבִין עַל הַמַּחְבְּרִים שֶׁחֲבָרוּ סִפְרֵי הַרְבֵּה. וְרַמְזוּ לָנוּ בְּזֶה שִׁישְׂאָרוֹ מִמֶּנּוּ סִפְרֵי הַרְבֵּה, וְכֵן נִתְקַיֵּם כְּבָר קֶצֶת בְּעִזְרַת הַשֵּׁם

אות

שפג-ב

מה-ב, אָמַר: הִיִּיתִי סְבוּר שֶׁתִּבְיָא לִי סוּס בְּעַד הַתּוֹרָה שְׁלִי. וְסֵפֶר מְזָה בְּלִיל שֶׁבַת, שֶׁחֲפָץ בְּסוּס מִבְּחָר עִם "זְאֵטִיל" [אֶפֶר] טוֹב וּמִבְּחָר שִׁיְהִיָּה (נ"א: שֶׁהָיָה) חָשׁוּב בְּפָנֵי מְלָכִים וְכוּ'. אָף-עַל-פִּי שֶׁכָּתוּב "שֶׁקָּרַח הַסּוּס לְתַשׁוּעָה" (תְּהַלִּים ל"ג), אָף-עַל-פִּי-כֵן סוּס מוּיָכוֹן לְמַלְחָמָה, וְלֵה' הַתַּשׁוּעָה:

אות

שפד

מו, אָמַר: לֹא מִבְּעֵינָא דְּבוּר שֶׁאֵינִי יוֹצֵא מִפִּי בְּלִי הַתְּחַדְּשׁוֹת, אֲלֵא אֶפְלוּ הַבֵּל אֵינִי יוֹצֵא מִפִּי בְּלֹא הַתְּחַדְּשׁוֹת:

אות

שפה

מז, פַּעַם אֶחָד דִּבַּרְתִּי עִמוֹ ז"ל, וְאֲמַרְתִּי לְפָנָיו שֶׁשִּׁיחַתּוֹ הוּא תוֹרַה מִמֶּשׁ, וְהוֹדָה לְדַבְּרִי. וְאָמַר, שְׁכַמּוֹ שֶׁלְמַדְּן אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר בְּלִי שִׁיבּוֹא בְּתוֹךְ דְּבָרָיו (נ"א: דְּבוּרוֹ) דְּבָרֵי תוֹרָה, אֵינָה דְּבוּר שֶׁל הַגְּמָרָא וְכִיּוֹצֵא כְּדָרְךָ הַלּוּמְדִים, כְּמוֹ כֵּן בְּכָל דְּבָרָיו מִכְּרַח שִׁיבּוֹא בְּתוֹכָם עֵינֵי תוֹרָה כְּדָרְכּוֹ. כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ

בעינינו כמה פעמים שנעשו כמה תורות משיות, שמאותו השיחה ממש נעשה אחר-כך תורה נפלאה. וזה מה שראינו בעינינו, מלבד הנסתר רבות שיש בזה שאי אפשר לידע לאנשים כערבנו:

שפו

אות

מח, ספר שדרכו היה, שהיה מדבר תחנות ובקשות הרבה מאד לפני השם יתברך בשיבתו על השלחן בסעודה שלישית בחדרו בינו לבין עצמו. והיה מרבה לדבר מאד לפני השם יתברך עד שהתחיל לדבר מאלו תורה בלי פונה כלל. והטה אָזְנוֹ לדברי תורתו שיצאו מפיו אז, וראה שהם דברים פים וראויים לאמרם. והן הן הדברים שאמרתם לפרקים במוצאי שבת אחר הבדלה, הינו שאלו הדברים הם מהתורה שאמר בסעודה שלישית מאלו כפי"ל:

שפז

אות

מט, שדך לענין מה שאמר (לעיל שס"ב), שבמאמר "בקרוב" (סימן ל"ו) יש שם פונת קדוש. אחר-כך שמעתי שכונות של קדוש הם באמת במאמר "בקרוב עלי" השני (סימן ק"א):

שפח

אות

נ, אמר שגם בני אדם השומעים התורה של הצדיק האמת ואינם מבינים אותה, לעתיד בעולם הבא יבינו. כי העקר תורה שלו היא להנשמות שלנו, שפשוט לעולם הבא יהיו הנשמות שלנו בקיאים באותן התורות הגבוהים מאד. גם בעולם הזה צריך לקיים בפשיטות על-כל-פנים לילך בהם. פאשר שמענו מפיו הקדוש כמה פעמים שצריך לילך עם אותם התורות, דהינו לילך איזה זמן עם זאת התורה. וכל העבודות שלו מבקר עד ערב יהיו עם הלוח של אותה התורה שהוא הולך בה בעת ההוא. ואחר-כך ילך איזה זמן עם תורה ממאמר אחר, וכן יתנהג תמיד, עד אשר יעבר וילך עם כל התורות שאמר, והשם יתברך יעזר לזה. והעקר, לבל יהיה מבהל ומבלבל שלא ירצה לחטף הכל בבת אחת, ורק צריך להתנהג בנחת בהדרגה מעט מעט וכו'. ועל-ידי-זה יוכל לזכות למה שיזכה עד שיזכה לקיים הכל:

שפט

אות

נא, הקשר והחבור של התורות שלו הוא כעין בנן ואריגה ממש, שבתחלה מקשר ומחבר אלו שני דברים יחד. ואחר-כך קושר ומחבר דבר שלישי להשני בכמה קשרים חזקים, וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו'. אף על-פי רב חוזר בכל פעם לחזר ולקשר אלו הארבעה דברים יחד. כי מתחלה אין הקשר שלהם יחד, רק מזה לזה, דהינו מהראשון לשני ומהשני לשלישי ומשלישי לרביעי, אבל עדן אין קשר להרביעי בהראשון, אבל אחר-כך מביא פסוק או מאמר רבותינו ז"ל או שאר ראיה אחרת

שְׁעַל-יָדֵי-זֶה מְקַשְׂרִים יַחַד עַד שֶׁמִּחְבֵּר בְּקֶשֶׁר הַדָּק הַיָּטֵב כָּל אֵלוּ הָאֲרֻבָּעָה דְּבָרִים יַחַד. וְאַחֲרֵי-כֵן חוֹזֵר וּמְקַשֵּׁר עוֹד כְּמֵה דְּבָרִים זֶה לָזֶה. וַיַּחַד כָּלֵם הוּא מְקַשֵּׁר לְהַחֲבוּר וְהַקֶּשֶׁר הָרָאוּשׁוּ. וּבִתְחִלָּה אֵין קֶשֶׁר לְשָׁנֵי הַחֲבִילוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָאֵלוּ, כִּי אִם עַל-יָדֵי אֵיזָה קֶשֶׁר שֵׁשׁ בֵּין דְּבַר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הַשְּׂנֵיָה לְדְבַר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הָרָאוּשׁוֹנָה. אַבְל אַחֲרֵי-כֵן הוּא חוֹזֵר לְקַשְׂרֵם בְּרָאוּיוֹת וּדְרָכִים נִפְלְאִים, שֶׁמִּמְשִׁיף קוֹרוֹת לְקֶשֶׁר הַבְּנֵן מִשְׁלִישֵׁי שְׁבָרָאוּשׁוֹן לְרַבִּיעֵי שְׁבַשְׁנִי, וּמִשָּׁם לְשָׁנֵי שְׁבַשְׁלִישִׁי. וְאַחֲרֵי-כֵן מִחֲבִילָה שְׂנֵיָה לְשְׁלִישִׁית גַּם-כֵּן כָּף, וְכֵן לְהֶלֶן. וְאַחֲרֵי-כֵן מְקַשְׂרֵם כָּלֵם יַחַד בְּדָרְךְ נִפְלְאָה. וְכָל זֶה הֵעֲנִין שֶׁמִּמְעִתִּי וְהַבְּנֵתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים תַּקְעִי"א שְׁקֵדִם הַסְּתַלְקוֹתוֹ, וְעֵדִין צְרִיכִין לְהַרְחִיב הַדְּבוּר בְּזֶה וּלְהַבִּיא לָזֶה דְּגָמָא מִכְּמָה תּוֹרוֹת כְּדִי שֶׁתִּבְיַן עֲנִין זֶה הַיָּטֵב, וְתִבְיַן מְעַט דְּרָכֵי הַסִּפָּר הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה. (וְעֵין לְקַמֵּן בְּהַשִּׁיחוֹת (סִימֵן תַּקְצ"ד) מְבַאֵר גַּם-כֵּן, מֵה שֶׁבָּאָר לִי פְעַם אַחַת וְאָמַר לִי, כִּי הַתּוֹרוֹת שְׁלוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפִלְטִין שֵׁשׁ בּוֹ הַיְכָלוֹת וְחֲדָרִים וְאֶכְסֵדְרָאוֹת וּפְשָׁפְשִׁין נְאִים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְעֵלְיוֹת עַל גְּבִי עֲלִיוֹת שׁוֹנוֹת בְּדְרָכֵי חֲדוּשִׁים נוֹרָאִים. וְתַכְף כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּחֶדֶר אֶחָד וּמִתְחִילִין לְהַסְתַּכֵּל בּוֹ וְלַהֲתַפְלֵא עַל נִפְלְאוֹת הַחֲדוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹף כָּף רוֹאִין, שֶׁנִּפְתַּח לוֹ פֶּתַח נִפְלֵא לְחֶדֶר אַחֵר. וְכֵן מִחֶדֶר זֶה לְחֶדֶר עוֹד, וְכֵן מִחֶדֶר לְחֶדֶר וּמִחֶדֶר לְעֵלְיָה וְכוּ', וְכָלֵם פְּתוּחִים מִזֶּה לָזֶה פְּתוּחִים וְחִלּוּנוֹת, וּמְקַשְׂרִים וּמְשַׁלְּבִים זֶה בְּזֶה בְּסֶדֶר נִפְלֵא וּבְחֻכְמָה עֲמֻקָּה וּבִתְכַלִּית הַיְפִי וְהַנּוֹי. וְכָל זֶה אֵי אֶפְשֵׁר לְבַאֵר בְּכָתֵב כִּי-אִם לְמִי שֶׁנִּכְנָס קֶצֶת בְּהַבְּנַת עֲמֻק דְּבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל. אֲשֶׁרִי הַזֹּכֵה לְטַעַם נִלְעַם מִתִּיקוֹת עֲמֻקוֹת תּוֹרוֹת הַקְּדוּשָׁה (וְכוּ') :

שפט-ב

אות

נא-ב, כל תורה ותורה שאמר, יש בהם כמה וכמה מעשיות שהיו אז. באותו העת שאמר התורה "ויקח הם מריקים שקיהם" (סימן י"ז), כל אלו המעשיות שהיו אז כלם כאחד נכללו בתוך התורה הנ"ל, מלבד הנסתרות לה' שיש בכל מאמר. גם כל אחד מהשומעים והעומדים, כל אחד עם כל עניניו ומחשבותיו ועסקיו ועם כל מארעותיו והרפתקאות שעברו עליו, כלם כאחד היו נמצאים בתוך דברי התורה בפרוש מלבד הנסתרות. כי באמת כל מעשי העולם וכל המלחמות שבעולם וכל מה שנעשה בכלליות כל העולמות כלם, הכל היה מרמוז בדברי תורתו שהיו כלליות גדול מאד מאד, מתתא לעלא ומעלא לתתא וכו', מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. אך גם מה שראינו בעינינו כמה וכמה מעשיות וענינים שהיו נכללים בכל תורה ומאמר שלו, היו גם כן חדושים נפלאים ונוראים מאד, אשר לא נשמע ולא נראה כזאת:

שצ

אות

נב, בלקוטי תנינא סימן ד', מה שמבאר שם מענין רפואת המכה, ולכאורה אין פרוש לדברים הללו ומה ענינם במאמר זה. אמר המעתיק: שמעתי מאנשי-שלומנו שקדם שבועות הזה שנאמר בו המאמר הנ"ל חלה וכו' איש חשוב אחד מאנשי-שלומנו בלאדיזין, הינו שהיתה לו מכה גדולה בפי הטבעת רחמנא לצלן והיה חולה מאד. והרופאים משכו ידיהם ממנו כי אמרו שאינו יכול לחיות. כי אפלו אם תפתח המכה ותבקע, אז צריכין לנקות אותה ולהמשיך כל הלחות הרעה מתוכה, וכן שאר כל ההשתדלות הצריכין לרפואת המכה, וזה אי אפשר מחמת שהיא בתוך הכרכשתא ובדאי גמות. ובאו אנשי לאדיזין על שבועות וספרו לרבנו זצ"ל אודות כל הנ"ל. אחר-כך בשבועות אמר רבנו ז"ל המאמר הנ"ל ושם מדבר מענין רפואות המכה בפרטיות. וכשבאו לביתם נודע להם שבשעה שאמר רבנו ז"ל זה המאמר נבקעה המכה ותכף נקל לו, רצה לומר מפאבו. ואחר איזה ימים נגמר רפואת המכה בשלמות. והכלל אשר נראה לעינים פעמים אין מספר, אשר כל הענינים שעברו בעולם, בפרט הענינים שעברו על אנשי-שלומנו, הכל היה נכלל בתוך דברי תורתו הקדושה. ועל-ידי תורתו הקדושה המשיך רפואות ותקונים והמתקנות לכל הענינים שבעולם, בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות:

אות

שצא

נג, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ זֵי'ל שְׁסַפֵּר מְשַׁל נָאָה, לְעַנְּנוּ מַה שְׁמַרְבָּה לְגַלוֹת כָּל-כָּךְ תּוֹרוֹת נִפְלְאוֹת וּמַעֲשִׂוֹת וְשִׁיחוֹת נִפְלְאוֹת וְנוֹרָאוֹת, אֶף-עַל-פִּי שְׁאִינוֹ נִרְאָה עֲדִין שְׁיַעֲשׂוּ פְעֻלָּתָם בְּשַׁלְמוֹת בְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כְּמוֹ שְׁהִיָּה
רְאוּיָה
וְסַפֵּר לְעַנְּנוּ זֶה מִמֶּלֶךְ אֶחָד שֶׁחָלָה בְּנוֹ יְחִידוֹ בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁכָּל הַרוֹפְאִים מְשַׁכּוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנּוּ וְנִתְיָאֲשׁוּ מִרְפוּאָתוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא רוֹפֵא מְפֻלָּג בְּחֻכְמָה מְאֹד, וּבִקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ מִמֶּנּוּ בְּתַחֲנוּנִים גְּדוֹלִים לְהַשְׁתַּדֵּל עִם בְּנוֹ. וְהָשִׁיב לוֹ הָאֶמֶת, שֶׁרְפוּאָתוֹ קִשָּׁה וְרַחוּקָה מְאֹד. אֶף-עַל-פִּי-כֵן, אִם יַעֲשׂוּ עוֹד תַּחֲבוּלָה אַחַת אֲזִי אֶפְשָׁר דְּאֶפְשֵׁר שְׁיִהְיֶה לוֹ רְפוּאָה. אֵךְ אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לֹא לָךְ זֹאת הַתַּחֲבוּלָה מִחֻמַּת שְׁהִיא דְּבָר קִשָּׁה וְכִבֵּד מְאֹד. וְהַפְצִיר בּוֹ הַמֶּלֶךְ מְאֹד לְגַלוֹת לוֹ הַתַּחֲבוּלָה. וְאָמַר לוֹ: תִּדְעַ שֶׁבְּנֵךְ הוּא חוֹלָה מִסָּכָן מְאֹד בְּתַקְלִית, עַד שֶׁכָּבֵר אִי אֶפְשָׁר לְתַן לוֹ לְתוֹךְ פִּיּוֹ אֶפְלוֹ טָפָה אַחַת מִסַּמְמָנֵי הַרְפוּאוֹת. אֵךְ אִיךְ שְׁיֵשׁ סַמְמָנֵי רְפוּאוֹת יְקָרוֹת כְּאֵלֶּה, אֲשֶׁר צְלוּחִית אַחַת קִטְנָה מְאֹד עוֹלָה לְסָף אֲלֵפֵי אֲלֵפִים, וְצָרִיכִין לְמַלְאֵת חֲבִיּוֹת מְלֵא מִסַּמְמָנֵים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה, וְלִקַּח בְּדָלִיִּים מְלֵאִים מִסַּמְמָנֵי הָאֵלֶּה וְלִשְׁפֹךְ עַל בְּנֵךְ הַחוּלָה. וּמְמִילָא מוּבָן שֶׁכָּל הַסַּמְמָנִים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה יִלְכוּ לְאֲבוּד לְגַמְרִי, אֵךְ אֶף-עַל-פִּי-כֵן יִתְחַזֵּק גּוֹפּוֹ מֵעַט עַל-יְדֵי-זֶה. וְאוּלַי מִתּוֹךְ שְׁיִשְׁפְּכוּ עָלָיו הַרְבֵּה כָּל-כָּךְ, יִכַּנֵּס לְתוֹךְ פִּיּוֹ גַם-כֵּן אֵיזָה טָפָה עַל-כָּל-פְּנִים, עַל-יְדֵי-זֶה אֶפְשָׁר שְׁיִהְיֶה לוֹ רְפוּאָה. וְתַכְףּ וּמְיָד נִתְרַצָּה הַמֶּלֶךְ לָזֶה וְצָנָה לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַפָּא הַבֵּן
וְהַנְּמָשֵׁל מוּבָן מִמִּילָא, שֶׁדִּיקָא מִחֻמַּת שְׁאֵנוּ חוֹלִים מְדַכְּאִים בְּחֵלִי הַנֶּפֶשׁ כָּל-כָּךְ רַחֲמָנָא לְצַלּוּ. עַל-כֵּן מְכָרַח הַצְּדִיק הַרוֹפֵא נֶאֱמָר לְשַׁפֵּךְ עֲלֵינוּ סַמְמָנִים יְקָרִים וְנוֹרָאִים מְאֹד. אֶף-עַל-פִּי שֶׁלְכַאוּרָה נִרְאָה שֶׁכַּמְעַט הַכֹּל הוֹלֵךְ לְאֲבוּד חַס וְשְׁלוֹם, אֶף-עַל-פִּי-כֵן רִיחַ טוֹב קוֹלֵט, וּבִרְבוּת הַיָּמִים אוּלַי נִזְכָּה לְחַטּוֹף מֵהֶם אֵיזָה טָפָה יְקָרָה וְנִפְלְאָה לְתוֹךְ פִּינוּ וּפְנִימִיּוּתֵנוּ, עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אוּלַי יֵשׁ תַּקְוָה לְזָכוֹת לְרְפוּאָה שְׁלָמָה בְּרוּחָנִיּוֹת וְגַשְׁמִיּוֹת, אֶמּוֹן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

ענין

המחלקת

שעליו

אות

שצב

א, אָמַר: אִיךְ אֶפְשָׁר שְׁלֵא יִחַלְקוּ עָלַי, מֵאַחַר שְׁאֵנִי הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ חֲדָשׁ שְׁעַדִּין לֹא הִלֵּךְ אָדָם בּוֹ מֵעוֹלָם, וְגַם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב לֹא (חֶסֶד) וְשׁוֹם בְּרִיאָה לֹא (חֶסֶד). אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא דָרָךְ יָשׁוֹן מְאֹד, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הוּא גְלִיכְעַן
חֲדָשׁ

אות

שצג

ב, אָמַר: אֶפְלוֹ אִם הִיָּה וְכוּ' בְּעוֹלָם לֹא הִיָּה יָכוֹל לְהַשְׁתַּיֵּת עִמִּי ('וְאוֹלֵט עַר זִיד אוּיָךְ נִיט גִּיקָאנֵט אוּיִס גְּלִיכְעַן מִיט מִיר. מִיט מִיר גְּלִיכְעַן אוּיִס קוּמְעוּי'):
קוּמְעוּי')

אות

שצד

ג, אָמַר: יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂאִין מִכִּירִים אוֹתִי כָּלֵל וְחוֹלְקִין עָלַי. וְאָמַר, שְׂאִיתָא בְּזָהָר הַקְּדוֹשׁ (שְׁמוֹת י"ז) עַל פְּסוּק "הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ" (שְׁמוֹת א'), וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁפְּרַעְהַ הַלֵּךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאָמַר לוֹ הִבֵּה נִתְחַכְמָה, אָלֵא שֶׁהַכְּנִיס בְּתוֹךְ לְבָבְס וְכוּ', עֵינֵן שָׁם:

אות

שצה

ד, שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יוֹדֵל סְפוּר דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ ז"ל. עֵנָה וְאָמַר: אֲבָרְהָם אֲבִינוּ הִיָּה לוֹ גַם-כֵּן יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִמַּעֲשֵׂיאוֹת כְּאֵלוֹ (כְּלוֹמַר כְּמוֹ עֵינֵן הַמַּעֲשֵׂיאוֹת וְהִיסוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו), כִּי אֲבָרְהָם אֲבִינוּ הִיָּה גַם-כֵּן מִקְרַב בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהַשֵּׁם יְתִבְרָךְ. כִּי הִיָּה מְגִיר גְּרִים כְּפִדוּעַ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ל"ט, כ"א). וְדָרְכּוֹ הִיָּה שֶׁהִיָּה בָּא בְּתוֹךְ אֵיזָה עִיר, וְהִיָּה רַךְ בְּתוֹךְ הָעִיר, וְהִיָּה צוֹעֵק הוּא הוּא, גּוּוֹאֵלֵד, גּוּוֹאֵלֵד, וְהִיָּה רָצִים אַחֲרָיו כְּמוֹ שְׂרֹדִפִּים אַחַר הַמִּשְׁגֵּעַ. וְהוּא הִיָּה טוֹעֵן עִמָּהֶם הִרְבָּה שֶׁהֵם כֻּלָּם בְּטַעוּתִים גְּדוֹלִים, כִּי הִיָּה בְּקִי בְּכָל הַשְּׂכָלִיּוֹת וְהַסְּבֻרוֹת שֶׁל דְּרָכֵי הַעֲבוּדָה-זָרָה שֶׁלָּהֶם. כִּי הַעֲבוּדָה-זָרָה שֶׁל הַקְּדוּמוֹנִים הִיָּה לָהֶם בְּזָה כְּמַה סְבֻרוֹת וְשְׂכָלִיּוֹת שֶׁל טַעוּת. וְאֲבָרְהָם אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיָּה בְּקִי מְאֹד בְּכָל סְבֻרוֹתֵיהֶם וְדָרְכֵי טַעוּתֵיהֶם. וְהִיָּה מוֹכִיחַם וּמְרַאֶה לָהֶם שֶׁהִכֵּל טַעוּת, וְגַלָּה לָהֶם הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה הָאֱמִתִּיָּית. וְנִמְשְׁכוֹ אַחֲרָיו קֶצֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים, כִּי זְקֵנִים לֹא הִיָּה מִקְרַב, כִּי הִזְקֵנִים כְּבָר נִשְׂרָשׁוּ בְּטַעוּתֵיהֶם הִרְבָּה וְקִשָּׁה לְהַשִּׁיבָם מִדְּרָכָם עוֹד, רַק בְּנֵי הַנְּעוּרִים נִמְשְׁכוֹ וְרָצוּ אַחֲרָיו. וְהִיָּה הוֹלֵךְ מֵעִיר לְעִיר וְהֵם רָצוּ אַחֲרָיו. וְהִיָּה אֲבִיהֶם וְנִשׁוּתֵיהֶם וְכוּ' חוֹלְקִים עָלֵיהֶם, עַל אֵלוֹ בְּנֵי הַנְּעוּרִים, כִּי אָמְרוּ עָלֵיהֶם שֶׁיִּצְאֻ לְתַרְבוֹת רָעָה וְנִשְׁתַּמְדּוּ, עַד שֶׁהִיוּ מְרַחֲקִים אוֹתָם מְאֹד. עַד שֶׁקֶצֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים חֲזְרוּ לְסוּרָם מִחֲמַת הִיסוּרִים שֶׁהִיוּ לָהֶם מִבֵּיתָם מִחוּתָנָם וּמֵאֲבִיהֶם וּמִנִּשְׁוּתֵיהֶם וְכוּ' יִצְאָ, וְקִצְתָם נִשְׂאָרוֹ אֲצִלוֹ וְנִתְדָּבְקוּ בּוֹ.

וְהִיָּה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ עוֹסֵק בְּעֵינָיו זֶה הִרְבָּה לְגַלוֹת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בְּעוֹלָם. וְהִיָּה מְחַבֵּר סְפָרִים הִרְבָּה מְאֹד עַל זֶה, אֲלָפִים סְפָרִים. וְהִיָּה לוֹ בָּנִים הִרְבָּה, וּמִסְתַּמָּא מֵאַחַר שֶׁהִיוּ בָּנָיו, הָיוּ כֻּלָּם הוֹלְכִים בְּדַרְךְ הַיֵּשֶׁר, כִּי אֲפֵלוֹ יִשְׁמַעְאֵל עָשָׂה תְּשׁוּבָה (בְּבֵא בְּתֵרָא טו:). אֵךְ אַחֲרֵי-כֵן כְּשֶׁרָצָה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ לְהַשְׂאִיר סְפָרָיו וְחֻכְמָתוֹ בְּעוֹלָם, הִיָּה חוֹקֵר וּמִתְבּוֹנֵן בְּעַצְמוֹ לְמִי מִבְּנָיו יֵינִיחַ סְפָרָיו וְחֻכְמָתוֹ, עַד שֶׁנִּסְכַּם אֲצִלוֹ לְהֵינִיחַ הַכֹּל לְיִצְחָק אֲבִינוּ, וּמִסֵּר לוֹ הַכֹּל.

וְאַחֲרֵי-כֵן הִיָּה יִצְחָק גַם-כֵּן הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ זֶה, וְהִיָּה מְגִיר גַם-כֵּן גְּרִים הִרְבָּה וְחִבֵּר גַם-כֵּן סְפָרִים הִרְבָּה מְאֹד בְּעֵינָיו חִזִּיק הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה. וְהִיָּה מִתְבּוֹנֵן גַם כֵּן לְמִי מִבְּנָיו יֵינִיחַ סְפָרָיו וְחֻכְמָתוֹ, כִּי גַם עָשׂוּ הוֹטֵב בְּעֵינָיו וְהִטְעָה אוֹתוֹ עַד שֶׁהִיָּה אוֹהֵבוֹ, כְּמִבְּאָר בְּמִקְרָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיִּאָּהֵב יִצְחָק אֶת עָשׂוֹ כִּי צִיד בְּפִיּוֹ" (בְּרֵאשִׁית כ"ה). כְּמוֹ שֶׁפִּרֵּשׁ רַש"י שֶׁם שֶׁהִיָּה מְרַמָּה אֶת אֲבִיו בְּדַבְּרָיו, וְהִיָּה שׁוֹאֵלוֹ אֲבָא אֵיךְ מְעַשְׂרִין אֶת הַמֶּלֶח וְכוּ'. אֲבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן הִתְבּוֹנֵן יִצְחָק בְּדַעְתּוֹ עַד שֶׁנִּתְבָּרַר לוֹ שֶׁהַעֲקָר הוּא יִעֲקֹב וּמִסֵּר לוֹ הַכֹּל.

וְכֵן יִעֲקֹב הִיָּה גַם-כֵּן עוֹסֵק בְּזֶה לְקֶרֶב בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהַשֵּׁם יְתִבְרָךְ, וְחִבֵּר כְּמַה אֲלָפִים סְפָרִים בְּעֵינָיו הָאֱמוּנָה. כִּי הוּא חִבֵּר סְפָרִים הִרְבָּה מְאֹד בְּעֵינָיו הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, גְּזֻמָּאוֹת סְפָרִים. וְהוּא לְמַד עִם כָּל בְּנָיו דְּרָכֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, כִּי הָיוּ כֻּלָּם צְדִיקִים. אֵךְ אֶף-עַל-פִּי-כֵן חִקֵּר בְּדַעְתּוֹ לְמִי לְמִסֵּר כָּל חֻכְמָתוֹ, עַד שֶׁמִּסֵּר כָּל חֻכְמָתוֹ לְלוֹי, וְלִכְלָם מִסֵּר רֵאשִׁי פְּרָקִים. וְעַל-כֵּן שִׁבְט לְוִי הָיוּ דְּבוּקִים וְחֻזְקִים בְּהָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה יוֹתֵר מִכָּלֵם. וְעַל-כֵּן שִׁבְט לְוִי לֹא טַעַו בְּעַגְלָה, וְגַם לֹא הִיָּה עָלֵיהֶם שׁוּם עֲבוּדַת מִצְרַיִם, כִּי שִׁבְט לְוִי הָיוּ חֻזְקִים בְּהָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה יוֹתֵר מִכָּלֵם. וְאַחֲרֵי-כֵן דִּבֵּר מַעֲנֵן עֲצָה לְהֵאָדָם שֶׁיִּזְכֶּה לְבוֹא אֵלָיו אַחַר מִיתָתוֹ וְכוּ', וּמִבְּאָר בְּמִקּוּם אַחַר (לְעִיל סִימָן ק"א):

אות

שצו

ה, באומאן דבר מענין המחלקת שעליו, שדוברין עליו כזבים. ענה ואמר בדרך קובלנא: "ואנכי אפדים". הינו הפסוק הנאמר בהושע ז' שקובל הנביא על ישראל שרוצה לעשות להם טובות, והם דוברים עליו כזבים, כמו שפתיב: "ואנכי אפדים והמה דברו עלי כזבים". אבל הוא ז"ל לא הזכיר אז כפי-אם שפתי תבות אלו "ואנכי אפדים". ואמרו בנעימה בנגון השגד לאותו הפסוק פמוכן לבקי במקרא ופרוש:

אות

שצז

ו, פעם אחת ספר מענין אמתת מעלתו המפלגת והפוראה מאד. בתוך דבריו ענה ואמר: "אחרי הדברים והאמת האלה בא סנחריב" וכו'. פסוק הוא בדברי הימים ב' (ל"ב) שמשפר שם מעצם צדקת יחזקיהו המלך. ואחר-כך מתחיל המקרא: "אחר הדברים והאמת האלה בא סנחריב". והבו הדברים, האיך מבאר היטב בזה הפסוק שדיקא אחר גדל אמתת צדקתו של יחזקיהו המלך, בא עליו סנחריב, והיה לו צער גדול ממנו. ומעתה אין לתמה על גדל המחלקת שיש על הצדיקים האמתיים:

אות

שצח

ז, לענין הגזרות שנשמעו בימיו שרוצין לגזר על ישראל נאשר בעוונותינו הרבים כבר יצאו בימינו המקום ירחם, שמעתי שפעם אחת דבר מזה ואמר, שהיה אפשר לתן לעצמו איזה עצה לעסק בזה לבטלם, אך מה לעשות שאין מספיקין עמו וחולקין עליו. והביא ראיה מדברי רבותינו ז"ל שמתחמת שלא היו מסכים וכו' (תענית יד:):

אות

שצט

ח, פעם אחת דברנו עמו מענין חרוזים (שקורין "גראס"), ואמר שיש בזה דבר כי כל העולם וכו'. ואיני זוכר היטב הלשון שאמר, אם אמר שכל העולם מתנהג בזה או אמר שכל העולם (חסר) או איזה לשון אחר מענין (נ"א מעין) זה. והביא ראיה מפסוק, כמו שפתיב בישעיה ה': "ויקו למשפט והנה משפח לצדקה והנה צעקה", לשון נופל על לשון. ומעשה שהיה אז, שאנחנו היינו אומרים "גראס" על הזקן הידוע, והקפיד עלינו ואמר שלא ניחא לי בזה וכו'. וספר שחלם לו, שהיה אחד אומר "גראס" והיה משבח אותו מאד, והיה מנגה מאד את הזקן המתנגד הנ"ל, והפך עצמו אלינו זה שהיה אומר "גראס" ואמר לנו "גראס", שאנחנו זכינו מאד שנתקרבנו אליו, והיה מאשר ומחזק ומשבח אותנו מאד במה שזכינו לזה, והכל באמירת "גראס". וספר רבנו ז"ל כמה דברים מה"גראס" ששמע בחלום הנ"ל ונשפח. אמר המעתיב: מה שפתיב בסוף סימן רכ"א: "שוייתי ה' לנגדי תמיד", בחינת מתנגד (לקוטי מוהר"ן חלק א'), שמעתי שפך אמר רבנו ז"ל אז: אבל למתנגד שלי אין שום עצה, רק השם יתברך יהיה בעזרי להנצל ממנו. "שוייתי ה' לנגדי תמיד", בחינת מתנגד:

אות

ת

ט, שיחתו הקדושה של רבנו ז"ל: בענין ההנהגה שמתנהג העולם עכשו, כבר היה לעולמים כמה פעמים שהיה העולם מתנהג בדרך זה, שהקטנים במעלה היו גדולים וחשובים מאד בעולם, ולא היה העולם מתנהג באמת, ואף-על-פי-כן היה נמצא אחד שהיה מנח במקום שפל, והיה שוחק מפל העולם פלו, והוא היה מחיה ומפרנס כל העולם פלו בזכותו. והיה לו שעשועים גדולים בו יתברך, והוא היה חי חיים גמורים שנקראים באמת חיים. כי יש כמה מיני חיים במבאר במקום אחר (עין לעיל סימן ח' וראה לעיל בהקדמה). וכמו שנקראים בני אדם שחיים חיי צער ואין נכר להעולם כלל, ובאמת חיים הוא חיי צער. וגם בחיי צער יש חלוקים כי אין צער של כל אחד ואחד שוה. וגם מי שאינו חי חיי צער ממש, גם-כן אין החיים שלו שוה לשל אחר, כי אין כל החיים שוין. כמו שאנו רואים שבודאי אין שוה החיים של השוים לחיים של אדם (כונתו כמו שבגשמיות יש חלוקים גדולים בין החיים, כמו כן ברוחניות, בחיים אמתיים לשעשע בו יתברך, יש מי שגם בעולם הזה זוכה לחיים אמתיים, ויש להפך, ויש גם-כן כל החלוקים הנ"ל) ואיני מקנא ככל הגדלה של הגדולים שיש להם להם עכשו:

אות

תא

י, אמר: כל הצדיקים הגדולים הגיעו למעלה ולמדרגה שהגיעו, אבל עמדו בזה, ואני ברוח השם בכל רגע ורגע נעשה איש אחר. ונתן טעם לזה שחולקין עליו, כי הצדיק נקרא אילן, ויש לו שרשים ונעפים וכו', וכל צדיק קדם שמיגע למדרגתו יש עליו מחלקת. כי אמרו רבותינו ז"ל: "האי תגרא דמנא לבדקא דמנא" (סנהדרין ז), נמצא שהמחלקת הוא בחינת מים, והמים הינו המחלקת מרימין אותו. אבל אני צריך שיהיה עלי מחלקת תמיד, כי אני הולך בכל פעם ובכל רגע מדרגא לדרגא. אלו הייתי יודע שאני עומד עכשו כמו בשעה הקודמת, לא הייתי רוצה את עצמי כלל בזה העולם:

אות

תב

יא, שמעתי מאנשי-שלומו גם-כן פעיו זה ובסגנון אחר קצת: פעם אחת היו אנשי-שלומו קובלים לפניו שיקשה להם לסבל ענין המחלקת והרדיפות וכו'. ענה ואמר להם: תאמינו לי שיש בדי פח לעשות שלום עם כל העולם שלא יהיה שום חולק עלי, אבל מה אעשה שיש מדרגות והיכלות פאלו שאי אפשר לבא אליהם רק על-ידי מחלקת. והראינה, כי משה רבנו עליו השלום בודאי היה לו פח המושך להמשיך את כל ישראל אליו, כדכתיב: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" (שמות ל"ה). כי הוא היה הדעת של כלל ישראל, והיה בכחו להקהיל ולהמשיך את כלם אליו. ואף-על-פי-כן מה כתיב: "והביטו אחרי משה" (שם ל"ג). ודרשו רבותינו ז"ל מה שדרשו וכו' (קידושין לג), וכיוצא בזה עוד. וכל זה, כי יש דברים פאלו שאי אפשר לבוא אליהם רק על-ידי מחלקת שחולקין עליו וכו'. ואמרו רבותינו ז"ל: "האי תגרא דמנא לבדקא דמנא" (סנהדרין ז). שנגמר: "פטר מים ראשית מדון" וכו' (משלי י"ז). וכתיב: "כי האדם עץ השדה" (דברים כ'), ועץ השדה (שקורין "ביימל") כל מה ששופכין מים סביבו ביותר, הוא גדל ביותר:

גדל יקרת ראש השנה שלו

אות

תג

א, אמר: הראש השנה שלי עולה על הכל. והיה פלא אצלי, מאחר שהמקורבים שלי מאמינים לי, ולמה לא יזוהרו כל האנשים המקורבין אלי שיהיו כלם על ראש-השנה, איש לא יעדר. כי כל ענין שלי הוא רק ראש-השנה. והזוהיר לעשות כרוז, שכל מי ששר אל משמעתו ומקרב אליו יהיה על ראש-השנה אצלו, לא יחסר איש. ומי שזוכה להיות על ראש-השנה ראוי לו לשמח מאד מאד. "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעזכם" (נחמיה ח'), וזה נאמר על ראש-השנה (המשך השיחה בשהר"ן סימן רי"ד):

אות

תד

ב, אהד אמר לפניו שהיה נחא לו יותר להיות אצלו על שבת תשובה ולא על ראש-השנה, כי אין לו מקום לעמד שם בבית-המדרש, וגם אין לו אכסניא טובה לאכל וללון, ומחמת זה דעתו מבלבל מאד ואינו יכול להתפלל בכונה, על-כן היה טוב לפניו יותר להיות אצלו בזמן אחר ולא בראש-השנה. השיב לו רבנו ז"ל בזה הלשון: אם לאכל אם שלא לאכל, אם לישן אם שלא לישן, אם להתפלל אם שלא להתפלל (רצונו לומר שלא להתפלל בכונה פראוי), אך ורק שתהיו אצלי על ראש-השנה יהיה אידך שיהיה (ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "יא עסין ניט עסין, יא שלאפין ניט שלאפין, יא דאווינען ניט דאווינען, אבי דו זאלסט ביי מיר זיין אויף ראש-השנה"). ובאמת כל דברים אלו הנ"ל הם רק דמיונות ופתיים של הבעל דבר, כי תודה לאל נראה בחוש שעל-פי הרב מתפללין יותר בכונה בכלל הקבוץ הקדוש על ראש-השנה, ממה שהיה מתפלל בביתו:

אות

תה

ג, ענה ואמר: הראש-השנה שלי הוא חדוש גדול, והשם יתברך יודע שאין הדבר הזה בירשה מאבותי, רק השם יתברך נתן לי זאת במתנה שאני יודע מהו ראש-השנה. לא מבעיא אתם כלכם בנדאי תלויין בראש-השנה שלי, אלא אפלו כל העולם כלו תלוי בראש-השנה שלי:

אות

תו

ד, בערב ראש-השנה האחרון באומאן עמדנו לפניו בעת שנתנו לו הצעטליך [קויטלאך] שלנו ומעות על פדיון. אז שאל על איש אחד מנעמריב שלא בא על ראש-השנה. והתחיל רבי נפתלי לתרצו, ולא

קבל הדברים והקפיד עליו מאד. ואחר-כך דבר עוד מאחד שלא בא על ראש-השנה מחמת רבוי מניעות, ומחמת זה נסע לרבונו ז"ל קדם ראש-השנה וספר לו המניעות. וצוה לו רבונו ז"ל בעצמו לשוב לביתו ולא יהיה אצלו על ראש-השנה. וזה האיש היה מגדולי החשובים, והיה צר לו מאד מה שלא יזכה להיות נמנה עמנו בראש-השנה. והתחיל להתעקש לפניו ז"ל שלא ישוב לביתו רק ישאר אצלו על ראש-השנה. ולא נתרצה הוא ז"ל בדבריו וגרשו לביתו. ואז אמר לו רבונו ז"ל: איני יכול לציר לעצמי הצער הזה מה שאתה לא תהיה אצלי על ראש-השנה. ואמר לו האיש הנ"ל: אם-כן אשא בראש-השנה. ולא הסכים, ושב לביתו. אחר-כך בערב-ראש-השנה דבר עמנו מזה, ואמר שעלי יש רחמנות גדול פי רצה באמת להיות כאן על ראש-השנה, אך נמנע מחמת הנ"ל. אחר-כך ענה הוא ז"ל ואמר בקול חזק מעמק הלב: ומה אמר לכם אין דבר גדול מזה (הינו מלהיות אצלו על ראש-השנה). ואמר בזה הלשון בקול זיע סגיא: "ווי אזוי זאל איך אייך זאגין, קיין גרעסערס דער פון איז ניט פאר האנדן. איי אנדערע גוטע יודן זאגין ניט אזוי, איז נאך אקשיא" [מה אמר לכם, דבר גדול מזה אין בנמצא. איי, צדיקים אחרים אינם אומרים כך - זה עוד קשיא] (פלומר הלא בלא זה כבר מקשין עליו קשיות הרבה ויהיה קשה עוד גם קשיא זאת גם-כן מה שהקפיד כל כך להיות אצלו על ראש-השנה דיקא). ומפלל דבריו הקדושים שדבר אז עמנו למדנו כמה דברים: למדנו עוד הפעם עצם גדל החיוב להיות אצלו על ראש-השנה. כי אף-על-פי שידענו זאת מכבר, אף-על-פי-כן מרבוי דבריו הקדושים אז בזה, ומתנועותיו הנוראות אז הבינו עצם החיוב יותר ויותר, שאי אפשר לבאר זאת בכתב. וגם אז למדנו שרצונו חזק להיות אצלו באומאן על ראש-השנה תמיד לאחר הסתלקותו, ושאינו דבר גדול מזה. וגם למדנו כמה צריכין לחזק לשבר המניעות מדבר שבקדשה, בפרט המניעות מלהיות אצלו על ראש-השנה שצריכים לשברם ביותר ולהיות דיקא על ראש-השנה, עד שאפילו אם הוא ז"ל בעצמו מצוה ומסכים לבלי להיות אצלו על ראש-השנה, חלילה להסתפל על זה (וכמבאר לעיל מזה), וצריכין לזהר מאד לבלי לשאל אותו שום שאלה על זה, כי הוא ישיב בנדאי לבלי להיות, ואף-על-פי-כן בנקדת האמת לאמתו צריכין להיות דיקא [וכן הוא נוהג לדורות]. וענין זה נוגע למה שאמרו רבותינו ז"ל: "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו" (מכות י:). כמו שפרש רש"י. והוא מדברי רבותינו ז"ל על פסוק: "לך עם האנשים" כו' (במדבר כ"ב). וכן בשלוח מרגלים שהכרח משה רבונו עליו השלום בעצמו לשלחם, אף-על-פי שבאמת רצונו לא היה לכל בזה. וענין זה ראינו מרבנו ז"ל כמה פעמים, בפרט בענין ראש-השנה שהיו אנשים שהיו להם מניעות מלהיות אצלו על ראש-השנה, ושאלו אותו בעצמו והשיב להם שלא יהיו על ראש-השנה. והתחילו להתעקש: הלא שמענו מכס גדל האזהרה להיות אצלכם על ראש-השנה, ועשה עצמו כמקפיד עליהם וגער בהם שלא ידברו יותר, וכן עשו ולא באו על ראש-השנה. ואף-על-פי-כן אנוחנו זכינו להיות רגילים לעמוד לפניו. ושמענו והבננו ברמז ובפרוש שפנימיות רצונו אינו נוטה בזה כלל, רק הוא מכרח לומר להם כך מחמת ששואלים אותו על זה. ויש בזה הרבה לספר, ומעט מזה יתבאר במקום אחר (עיין שיחות הר"ן רי"ד). וכן הוא נוהג לדורות, שפשוטאלין להרב והמנהיג על דבר שיש בו פנין מסירת נפש צריך להשיב לאו. אף-על-פי שבאמת לאמתו רצונו שימסר נפשו וישבר כל המניעות. על-כן מי שרוצה להתקרב ולשבר המניעות באמת לאמתו, צריך לזהר מאד לבלי לשאל אותו בזה כלל. ועוד תבין ענין זה במקומות אחרים שמדברים מענינים פאלה והבו מאד. (נשמט)

לענין ראש-השנה שצריכין להיות אצלו על ראש-השנה דיקא, אמר, שיכולין אז אנשים לקבל תקונים מה שבכל השנה לא היה באפשר שיהיה להם תקון בשום אופן, אף-על-פי-כן בראש-השנה יכולין אפילו הם לקבל תקון. אף-על-פי שבכל השנה אפילו הוא בעצמו ז"ל לא היה יכול לתקנם, אבל בראש-השנה גם הם יכולים לקבל תקונים. כי אמר שהוא עושה בראש-השנה ענינים ותקונים מה שבכל השנה גם הם יכולים לקבל תקונים. גם הוא אינו יכול לעשות:

להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה

א, מספר מורה נבוכים ספר הרבה מאד כמה פעמים, ואסר עלינו מאד מאד לבלי לעין בו ולהביט בו כלל חס ושלום. והפליג מאד בגדל האסור, כי הוא מבבל דעת האדם מאד בדעות זרות שאינם מסכימים כלל לדעת תורתנו הקדושה. גם אינו מאמין בשדים אשר בכל דברי רבותינו ז"ל מבאר ההפך. בפרט כפי מה שזכינו לספרי הזהר הקדוש וספרי האריז"ל והבעל-שם-טוב ז"ל וכיוצא, שהם כלם מסודים על-פי רוח-הקדש, ומעוררים את האדם מאד מאד לעבודתו ותבונה באמת. על-כן כל מי שרוצה לחוס על עצמו הוא צריך להתרחק מאד מאד בתכלית הרחוק מספר מורה נבוכים, וכן משאר ספרי המחקרים שחברו קצת הקדמונים, כגון ספרי המפרשים על המקרא הנדפסים אצל המקראות גדולות ההולכים בדרך החקירות וכיוצא בהם, ואין צריכים לפרוטם. וגם על ספר העקידה אמר גם-כן שלא ללמד אותו. ואמר כי ספר העקידה הוא ספר פשר, רק מחמת שמביא דברי המחקרים והקשיות שלהם. וכן שער היחוד בספר חובת הלבבות, וספר העקרים, ומלת ההגיון להרמב"ם, וכן שאר ספרי המחקרים, הכל פאשר לכל הם אסור גדול מאד מאד ללמד אותם, כי הם פוגמים ומבלבלים מאד את האמונה הקדושה. אשרי מי שאינו יודע מהם כלל והולך בתמימות, כי "לא באלה חלק יעקב" וכי (ירמיה י').

וכבר מבאר מזה כמה פעמים, אך צריכין לכפל ולשנות אזהרה זו כמה פעמים לגדל עצם אסור המכשלה הזאת הנוגע באמונתנו הקדושה. ורבנו ז"ל היה כופל באזהרה זו כמה וכמה פעמים בלי שיעור. ובכל פעם שהיה מדבר מאלו הספרים היה מפליג מאד מאד בגדל האסור ללמד אלו הספרים של חקירות. והזהיר מאד להתרחק מהם בתכלית הרחוק לבלי להביט בהם כלל. בפרט אלו החבורים שחברו המחקרים שבנימינו, אין צריך לומר שצריך לברח מהם למלט נפשו מני שחת לבל יאבד עולמו לגמרי חס ושלום.

ומרגל בפומה דרבנו ז"ל לומר: כי טוב להודות לה' על אשר שלח לנו את נאמן ביתו הוא משה רבנו עלי השלום, שהוציא אותנו מפל המבוכות, ונתן לנו את התורה וצוה עלינו להאמין בה' בלי שום חקירות כלל, ולקיים את כל דברי התורה והמצוות בפשוטן. אשרי מי שזוכה לילך בתמימות וכי. (גם מה שמובא בהרמב"ם בספר הי"ד קצת חקירות כגון בהלכות יסודי התורה ובהלכות דעות, ובתחלת הלכות עבודה זרה, צריך גם-כן לברח מהם ולבלי להסתפל שם כלל. ובכל מקום שהוא מדבר מחקירות צריך לברח משם מאד).

ואמר רבנו ז"ל, שמה שמובא בספר הגלגולים שהרמבם היה פאת שמאל של משה רבנו, אינו יודע אם יצאו דבורים אלו מפי האריז"ל, ולדעתו אינו מפי האריז"ל. ופעם אחד חלם לו שהיה מתקוטט עם הרמב"ם על שכתב דברים כאלו וכי וכי.

ואמר, שלפי דבריהם המטעים אין הקדוש-ברוך-הוא יכול לשנות חס ושלום ברעה קלה ואפלו זבוב. כל-כך נתעו ונבוכו בשטות חכמתם. ואמר מה שכתוב שם בספר מורה נבוכים: "וכי אפשר שהיה נעשה מהמשלש מרבע", אמר רבנו ז"ל: אני מאמין שהשם יתברך יכול לעשות מהמשלש מרבע, כי דרכי השם נעלמין מאתנו, והוא כל יכול ולא יבצר ממנו מזמה. ואסור לזכור בחקירות כלל, רק להאמין באמונה שלמה לבד, כמבאר קבר כמה פעמים:

ב, והיה מתלווצץ מאד ממה שכתב שם מענין האומרים על ענין קבלת התורה, שחס ושלום משה רבנו עלי השלום עשה תחבולות בחכמתו וכי, ואסור לחזור דברים כאלו אפלו בדרך ליצנות כמבאר במקום אחר (עיי' שיחות הר"ן סימן רל"ז). רחמנא לצלן רחמנא לשזבן מדעות זרות משבשות כאלו. אוי למי שנגנס בו מחשבה אחת מאלו המחשבות. ואין צריכין לסתור שטויות כאלו. וכבר מבאר בכמה ספרי קדמונים הרבה שצונו בכרוכיא על ספר מורה נבוכים הנ"ל כמפרסם. ואף-על-פי שנמצאו הרבה שחפו עליו, כבר ידוע שלא עשו כן-אם למען כבוד התורה, מחמת שחבר ספרים נפלאים על כל ההלכות כגון ספר הי"ד. וגם רבנו ז"ל אמר שבספרי הי"ד במקום שמדבר מהלכות היטיב לעשות, אבל בספר מורה נבוכים הנ"ל יחל לו ה' מה שענות בזה עויותם שאין כמותם הנוגעים בעקרי תורתנו הקדושה כמפרסם. ואף אפשר להכחיש החוש, כי כל מי שמעין שם רואה בחוש הראות שדבריו הם כנגד התורה, וכנגד דברי רבותינו ז"ל. וגם בספר הי"ד במקום שמדבר מחקירות קלקל הרבה, כמבאר בספרים שצויעקים מרה על שאמר שבארבעה פרקים הראשונים שלו

מבאר כל מעשה מרכבה ומעשה בראשית. אוי לעינים שכך רואות, אוי ללב שנכנס בו שום סברא רעה כזאת שהיא כנגד כל ספרי אמת שקבלנו מהתנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי והאריי זצוק"ל וכנ"ל.

ואתה המעיין, אם אתה מתפחד ומתיירא לגע בכבודו גם אני אודך, אבל חלילה שתביט במקומות פאלה שמדבר מחקירות שלא תאבד עולמך, כאשר נאבדו כמה וכמה מהכתות הרעות המצויים עכשו, שסומכים דבריהם הרעים על דברים פאלה, ומעמידים לפניהם למגן ולמחסה את הספרים הנ"ל. ושים לבך והבן מפני מי ראוי לך להתיירא יותר, אם מספר מורה נבוכים הבנוי על-פי ספרות אריסטו הינו ימח שמו ונמח זכרו, אם להבדיל מספר הזהר הקדוש והאריי"ל שחברו הרשב"י והחבריא ז"ל ברוח הקדש ועל-פי אליהו ז"ל, וכל דבריהם רבם מקבלים איש מפי איש עד משה רבנו עלי השלום. ומה שחדשו בהם היה ברוח הקדש במדרגה גבוה מאד, ומחזקין ומקיימין מאד את אמונתנו הקדושה שהתחילה מאברהם אבינו עלי השלום וכו', ומזרזים מאד לקיים תורת משה בכל פרטיה ודקדוקיה, ולהבדיל הספרים הנ"ל הם בהפך מכל זה פידוע ומפרסם. אשרי מי שאינו מטעה את עצמו בהם (ני"א: שיאחו את עצמו), ובוחר באמת לאמתו:

אות

תט

ג, ואמר, שיכולין להכיר בהפנים של האדם אם למד מורה נבוכים. כלומר שהפנים של זה הלומד זה הספר נשתנה להרע. כי בודאי הוא אובד צלם אלקים פנים דקדושה על-ידי-זה. וכמו שרואין בחוש, שרבים ככלם שעסקו בזה הספר בדורות הללו, נעשו אפיקורסים גמורים, והם חשודים על כל עברות שבתורה. כי זה הספר, וכן שאר ספרי המחקרים עוקרים את האדם לגמרי מאמונת ישראל, ומתורתנו הקדושה ומהשם יתברך, ואחריתו עדי אבד. גם אני דברתי עם כמה אנשים שהם כשרים קצת שלומדים (ני"א: שלמדו) מכבר ספר מורה נבוכים, וכלם אמרו בפה מלא שהם מתחרטים מאד על זה שלמדו אותו, והלואי שלא היו יודעים ממנו. והעידו בעצמן שראוי להתרחק ממנו מאד מאד בתכלית הרחוק. אשרי מי שבורח מהם ומחזק את עצמו באמונה שלמה לבד, כפי מה שקבלנו מאבותינו כמו שקלל ישראל מאמינים בלי שום חקירות של שטות והבל שלהם:

אות

תי

ד, ופעם אחת בראש-השנה דבר רבנו ז"ל גם-כן מזה, מגדל האסור ללמוד אלו הספרים המפרשים את התורה על-פי דרכי המחקרים, כגון ספרי האבן עזרא, ובפרט הפרוש הרע שעליו הנקרא מרגליות רעה, וספרי הרלב"ג שמפרסם לכל מה שכתוב בו כנגד התורה הקדושה, שחזב אדם לקרע כששומע חס ושלום דבור אחד מדברים פאלה. וכיוצא בזה שאר ספרים ההולכים בדרך הזה אשר כל ההקדמות שלהם לקחו מאריסטו הינו ימח שמו ונמח זכרו, ושאר האפיקורסים המפרסמים שהיו קצתם קדם חכמי התלמוד וקצתם בימיהם, אשר כל כונת בעלי המשנה והגמרא הקדושים שאסרו ללמד ספרי חכמות יוניית היה על ספרים הללו של אלו האפיקורסים, שפכלם היו אז אצל היינים. וכל מקום שזכרו רבותינו ז"ל אפיקורסים, כוננתם על מי שנמשך לדרכיהם ולסברותיהם. אשר על-כן גם שאר רשעים גמורים שיש להם כפירה כל שהוא קראו גם-כן אפיקורס. כי תולין הקלקלה במקלקל, כי היה פילוסוף כופר אחד ששמו הרע היה אפיקורס, כשמו כן הוא ימח שמו וזכרו, ודעתו הרעה מפרסם בספריהם הרעים. ואידך יעלה על הדעת מי שרופה להיות יהודי לעין בספרים פאלו הבנויים על יסודות רעים של אפיקורסים מפרסמים שמהם נמשכין כל האפיקורסים והכופרים שבעולם. ואי אפשר לבאר בכתב כל מה שדבר רבנו ז"ל בענין האסור העצום הזה ללמוד באלו הספרים חס ושלום. ואז דבר רבנו ז"ל עמנו, ואמר, שאין ללמד ספרים של דרושים ומוסר כפי-אם אותם ההולכים על-פי דברי רבותינו ז"ל בגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש וספרי האריי"ל, וכן כל הספרים שחברו הצידיקים הסמוכים לדורותינו שהם בנויים על יסודות הררי קדש על-פי דברי הבעל-שם-טוב זצוק"ל, שהם ספרי הרב הקדוש מפולגאה, וספר לקוטי אמרים [מהמגיד ממעורייטש]. וחשב עוד כמה ספרים פאלה שטוב ללמדם. והמשפיל לבין מאליו על-פי דברים האלה מאיזה ספרים לרחק, ובאיזה ספרים יתחזק ויאחו בהם. הינו, אותם שהם בנויים רק על-פי הגמרא ומדרשים וספרי הזהר

אות

תיא

ה, והתלוצץ מאד מטעמי המצוות שבספר מורה נבוכים, ואמר: איך יעלה על הדעת לומר טעמי הבל כאלו על קרבנות וקטרת, הלא כמה תקונים נוראים עצומים נעשים בכל העולמות למעלה למעלה עד אין סוף על-ידי אמירת הקטרת לבד [הינו שאם חס ושלום כדבריהם המטעים, מה היה מועיל אמירת הקטרת והקרבנות]. ואיך יבוא אחד לומר שטות כזה על טעם הקטרת שמגיעים עד מקום שמגיעים, שאפלו האמירה לבד פועל מה שפועל למעלה למעלה כמבאר בזהר הקדוש (בראשית ק: במדרש הנעלם ועוד) ובכתבי האריז"ל (שער הכונות דרושי תפלת השחר דרוש ג' דף י"ב ע"ג פרי עץ חיים שער התפלה פרק ה' ועוד). אך באמת טעם הקטרת והקרבנות אי אפשר להשיג כלל, רק אנו מאמינים לדברי משה רבנו עליו השלום. ובדאי יש בזה טעמים נוראים שאי אפשר להשיג בשום שכל אנושי כלל. ומעצם גדלתם, גם אמירת פרשיות הקרבנות והקטרת מסגל מאד, ונעשה מזה תקונים נוראים בכל העולמות. וכן טעמי כל המצוות הקדושים גבוהים ונשגבים מאד ונעלמים מעין כל חי, כמו שכתוב: "ונעלמה מעיני כל חי" וכו' (איוב כ"ח). וכמו שכתוב: "פלאות עדותיך" (תהלים קי"ט). ועין במקום אחר מה שכתבו בזה. גם שמעתי מפיו הקדוש שכשעוסקים בספרים אלו הוא כמו מי שהולך במדבר שמים שאין לו עם מי לפגוע, כך כשנכנסין בספרים אלו הנ"ל אין מוצאין בהם דבר קדשה, והוא כמו הולך במדבר שמים שאין מוצאין עם מי לפגוע (המשך השיחה בסימן רט"ז בשהר"ן):

אות

תיב

ו, וזה שהוא ז"ל בעצמו היה מעין לפעמים באלו הספרים, הוא בחינת סוד שהלכו ישראל במדבר שהוא מקום הסטרא-אחרא. ואיתא בזהר הקדוש שבשביל זה הלכו ישראל במדבר, כי הם דרכו על הסטרא-אחרא בהליכתם שם (תרומה קנ"ז). ובכונה זו הוא מעין בהם בספרים אלו שהם בחינת מדבר, והבו. אבל לנו הוא אסור גדול מאד להביט בספרים של חקירות כנ"ל. גם עין בהתורה "בא אל פרעה" שמבאר שם גדל האסור לכנס בחקירות, כי נמשכין מחלל הפנוי וכו', ושם מבאר שהצדיק הגדול מאד צריך דיקא לעין בהם כדי להעלות משם הנשמות שנפלו לשם, עין שם (סימן ס"ד בלקוטי א') (המשך) בסימן רי"ז (בשהר"ן):

אות

תיג

ז, פעם אחת ספר מבדחו אחד שהיה בלעמברג, שבתוך דברי בדיחתו בחרוזהו ונגונים כדרך הבדחנים, ענה ואמר: "דער אלטער אלטער אלטער אלטער גאט" (השם יתברך העתיק עתיק עתיק). וחזר רבנו ז"ל תבת אלטער כמה פעמים כמו הבדחו שהיה רגיל להזכיר תבת "אלטער אלטער" כמה וכמה פעמים. וכן ספר רבנו ז"ל משמו, והזכיר גם-כן תבת "אלטער" כמה וכמה פעמים עד שסיים "אלטער גאט". וכונת רבנו ז"ל היתה מבארת, שרצה להכניס בנו אמונה בפשיטות, שצריכין להאמין בהשם יתברך שהוא קדמון לכל הקדמונים עתיק דעתיקיו, ואמונתו ירשה לנו מזקני זקנינו אבותינו הקדושים, והדברים מובנים קצת למי שזכה לשמעם מפיו הקדוש, וגם עכשו יכולין להבין מהם קצת. והיה דרך רבנו ז"ל לספר ענינו זה של הבדחו כמה וכמה פעמים לפני כמה אנשים. ובכל פעם כשספר זאת היה חוזר תבת "אלטער אלטער" כמה וכמה פעמים. והדברים

עתיקים.

והכלל, אף-על-פי שרבונו ז"ל גלה תורות נוראות ונפלאות שלא נשמעו דגמתם בעולם, וגם ספר מעשיות נפלאות ונוראות אשר לא נשמע כזאת וכו' כו', עוד הוסיף לדבר עמנו פה אל פה הרבה בדרך שיחות וספורי העולם. והכל כדי להכניס בנו האמונה הקדושה וקיום התורה והמצוות העומד עליה. ובכמה דרכים גלגל עמנו כאב המחנה את בנו הקטן, שהוא צריך להוריד את עצמו אליו כדי להרגילו בנחת בלמוד התורה וקיום המצוות, כמו כן יותר ויותר אלפים פעמים הוריד את עצמו אלינו והלביש את עצמו בכמה לבושים שונים, ודבר עמנו כל מיני שיחות שבעולם, ומכלם נתגלגל אחר-כך שיחה הנוגעת לעבודתו יתברך. ובאמת גם כל הדבורים שדבר מקדם בעסקי העולם היו גם כן כלם תורה, כאשר שמעתי מפיו הקדוש שכל שיחתו היא פלה תורה (לעיל סימן שפ"ה). רק שבתחלה לא זכינו להבין בפשיטות העבודה והתורה היוצאת מדבוריו הקדושים, ואחר-כך יצאנו מענין לענין עד שתמיד נתגלגל מתוכם שיחה הנוגעת לעבודתו יתברך בפשיטות. והעקר היה להכניס אמונה בעולם כנ"ל. אשרי אנשיו העומדים לפניו לשמע חכמתו ותמימותו, כי בכל דבור ודבור, ובכל תנועה ותנועה מדבוריו ותנועותיו הקדושים והטהורים והנוראים מאד מאד, היה כלול בכל אחד ואחד חכמה נפלאה ועמקה, ותמימות גמור בתכלית הפשיטות באמת. פי תמימות וחכמה אמתית כלו חד כמובן למשכיל

אות תיד

ח, אחד שאל אותו על ענין מה שנאמר בשלחן ערוך לכוון בשעת אמירת ה' וכו' (אורח חיים סימן ה'). השיב לו: ומה חסר לך? כפשוטו: אד' גאט. פי על-ידי האמירה בכונה פשוטה זאת מחיבים לרעד ידיו ורגליו וכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו של האדם. גם אנכי שמעתי ממנו גם-כן בבית ר' נחמן נתן באומאן אחר סעדת ערבית, ונשאתי עמו לבדו אחר ברפת המזון, וישב בשתיקה. אחר-כך ענה ואמר באימה וביראה: "גא גא גא גא גא גא". דהינו שבתחלה דבר כמרתת ומודעע להוציא שמו יתברך בשלמות, ואמר רק חצי התבה מחמת הרתת והזיע. ואחר-כך יצא מפיו הקדוש באימה וביראה גדולה תבת "גאט" בשלמות כחץ מיד גבור. וכונתו הפשוטה היה להכניס בנו עצם אימת הבורא יתברך שמו, שראויין לרעד ולחיל מאימת שמו יתברך המלא כל העולם ועומד עלינו תמיד. ואי אפשר לצייר ענין זה בכתב, אך המבין וחסף באמת יבין מדעתו רמזים הרבה על-ידי-זה להתחזק באמונה שלמה בפשיטות, להאמין שמלא כל הארץ כבודו, והשם יתברך עמנו ואצלנו בכל עת. שים לבך היטב לדברים האלה באמת, עד שימשך אימתו ופחדתו עליך:

אות תטו

ט, בענין הקשיא של הידיעה והבחירה, כבר מבאר בהספר לקוטי א' בהתורה "בהעלתך" (סימן כ"א) שזהו בחינת שכל המקיף שאינו נכנס לתוף השכל הזה עד לעתיד וכו', עין שם. וספר רבנו ז"ל, שפבר היה לו תרוץ נכון על זאת הקשיא. והתרוץ היה בברור גמור, כדרך תמיד שאינו אומר דבר שישאר בו פקפוק, רק דברים הברורים ומחורין כשמלה. וכבר כתב את ענין התרוץ בכתב, אך נאבד ממנו הכתב, ועתה נשכח ממנו (כדרך תמיד שכל מה שפבר חדש, הסיח דעתו ממנו ואינו עוסק עוד בזה, רק הוא רוצה בכל פעם חדשות לגמרי וכו', כמבאר במקום אחר (לעיל סימן שני"ג). פעם אחת שמעתי מפיו הקדוש שאמר, שזה אי אפשר להשיג איך הבחירה היא בתוף הידיעה בעצמה:

אות

תטז

י, פעם אחת דברנו עמו וגלה לנו שיש מופת על חדוש העולם, כי אם לא כן חס ושלום היכן היה מקום להחזיק את כל באי עולם. כי זה רואין בחוש, שבכל פעם נתרבין בני אדם. כי מאדם אחד יוצאין דורי דורות אלפים ורבות נפשות, וכן מכל אחד ואחד. ואם-כן (רצונו לומר אם העולם קדמון וכלי גבול וזמן חס ושלום, כדעת הכופרים ימח שמים), כבר היה ראוי שיתמלא כל העולם ולא היה מקום העולם, שהוא במדה וגבול, יכול להחזיק מאחר שמתרבין בכל פעם מאד מאד. שוב פעם אחד? גלה מופת שני מן המתים. כי כשאחד מת וקוברין אותו בארץ, ונתרבה על-כל-פנים משהו על הארץ. ואפלו אחר שנקרב ונעשה ממנו תרנד רקב, על-כל-פנים נתוסף מעט על הארץ ועל העפר. ואם-כן (רצונו לומר גם-כן פני"ל), כבר היה ראוי שתתגדל הארץ עד לרקיע ויותר ויותר לפי דעתם הסכלה והמשבשת של הכופרים. אם-כן איך היה מקום בעולם שתחזיק מה שנתוסף בכל פעם בלי שעור ומספר לפי דעתם, כי על-כל-פנים משהו נתוסף פני"ל, והמתים הם בלי שעור ומספר לפי דעתם הסכלה (שאין זמן לבריאת העולם), אם כן אין מקום שתחזיק אותם, והבן. כי הם מופתים ברורים למי שרוצה להודות על האמת ואינו מתעקש להכחיש להכעיס חס ושלום. הראשון מן החיים והשני מן המתים.

אבל באמת אין אנו צריכין לכנס כלל בחקירות ומופתים, רק אנו מאמינים בהשם ותברך שברא את העולם בששת ימי בראשית באמונה שלמה בלי שום חקירות כלל, כמו שכתוב: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א'). ולא רשמתי זאת רק הואיל ויצא הדבר מפי רבנו הקדוש ז"ל, כי אין ראוי שלאבד דבור אחד מדבוריו הקדושים, על-כן לא זכלתי להתאפק ורשמתי זאת כדי לנקר עיני הכופרים להראות להם כסילותם וטעותם. כי אם ירצו לשום עין באמת על שני מופתים אלו יראו ויבינו שאי אפשר לסותרם, אולי יראו וישובו אל האמת. אבל אנהנו אין אנו צריכים לזה לשום מופת שבעולם, אפלו למופתים הנ"ל, כי אנהנו מאמינים בני מאמינים זרע אברהם יצחק ויעקב, ואנו מאמינים בהשם ותברך ובתורתו הקדושה בלי שום חקירות, רק באמונה שלמה לבד. וזה יסוד כל התורה כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "בא חביקו והעמידו על אחת, וצדיק באמונתו יחיה" (מכות כ"ד) (ועין בשיחות הר"ן סימן קי"ח שיך לכאן):

אות

תיז

יא, פעם אחת נשמע שהקיר"ה שלנו רוצה לגזר חס ושלום כמה גזרות על ישראל חס ושלום (שקורין "פונקטון"). ונשמע אז, שגזרה אחת מהם הוא רוצה שיהיו חס ושלום ישראל מכרחין ללמד בניהם חכמות ולשונות. ואמר רבנו ז"ל ששל גזרה זאת צריכין לגזר תענית, ולצלק ולזעק להשם ותברך יותר מעל כל הגזרות. כי גזרה זאת היא צרה גדולה מכל הצרות ורעות שבעולם, כי על-ידי-זה חס ושלום מעבירין על דת לגמרי. כמו שרואין בחוש בעוונותינו הרבים, שכל מי שנכנס בדבר הזה יוצא מן הדת לגמרי. השם ותברך יחוס על עמו ישראל ויציל פלטה הנשארת מהם ומהמונם. פעם אחת אמר רבנו ז"ל: אוי ואבוי שאין אנו חושבין כלל בשביל בנינו ודורותינו איך להצילם ממים הזדונים הרעים האלה הרוצים לשטוף את העולם חס ושלום, שהם דרכי הלמודים הרעים של חכמות ולשונות ופילוסופיה המתפשטים עכשו בעוונותינו הרבים וכיו':

אות

תיח

יב, שמעתי שאמר רבנו ז"ל בזה הלשון: "איין ידע מה שתשיב לאפיקורוס" בין איך" [אני הוא הידע מה שתשיב לאפיקורוס"] (אבות ב'). ועוד שמעתי שאמר על ענין הנ"ל: אני ואנשי:

אות

טיט

יג, אָמַר לִי: יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהֵם בְּתַחֲלָה סוּד, וְאַחֲרֵי-כֵן שׁוֹב אֵינִי סוּד. כְּגוֹן קִצְתַּת סוּדוֹת הַקְּבֵלָה שֶׁקִּדְּם הִרְשֵׁבִי וְהֶאֱרִיזִי לֵאלֹהֵי הַדְּבָרִים בְּסוּד גְּדוֹל, וְלֹא הָיוּ מִדְּבָרִים מִזֶּה כִּי-אִם בְּסוּד גְּדוֹל מְאֹד, וְאַחֲרֵי-כֵן, בֵּימֵי הִרְשֵׁבִי וְהֶאֱרִיזִי לִי, שׁוֹב לֹא הָיָה סוּד, וְהִתִּירוּ לְגַלוֹת הַסּוּד קִצְתַּת. וְכֵן יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים שֶׁהֵם עֲכָשׁוּ סוּד, וְאַחֲרֵי-כֵן בֵּימֵים הַבָּאִים לֹא יִהְיוּ סוּד. גַּם בְּעֵינֵי סִפְרֵי הַמַּחְקָרִים שֵׁיט קִצְתַּת שֶׁחִבְרוּ אֵיזָה גְּדוֹלִים שֶׁהֵעוֹלָם מַחְזִיקִים אוֹתָם לְגִי וְכוּי, וּבִפְרָט סִפְרֵי מוֹרָה נְבוּכִים וְכוּי, וְהוּא הַזְהִיר מְאֹד מִלְּבַלִּי לְהַסְתַּכֵּל בָּהֶם כָּלֵל, כִּי הֵם הַפְּכִים מִמֶּשׁ מִתּוֹרַתֵנוּ הַקְּדוּשָׁה וְכוּי, וְכוּי כְּמִבְאֵר בְּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַרְתִּי לוֹ: וְאֶפְשֶׁר יָכוֹל לִהְיוֹת וְכוּי כְּמוֹ שֵׁיט עֲכָשׁוּ וְכוּי וּבְרַבּוֹת הַיָּמִים נִשְׁכַּח. וְהַשִּׁיב לִי: זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ וְכוּי. וְאָמַר שֶׁגַם זֶה הוּא עֲכָשׁוּ סוּד וְאַחֲרֵי כֵן לֹא יִהְיֶה זֶה הַדְּבָר סוּד:

אות

תכ

יד, שֶׁמִּעֲתִי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שְׁטוֹב מְאֹד מִי שֶׁזֹּכֵה לְכַנֵּס וּלְטַיֵּל עֲצָמוֹ בְּאֲמוּנָה, וְשֵׁם יֵשׁ הִיכְלוֹת וְחֲדָרִים וְהוּא נִכְנָס וּמְטַיֵּל עֲצָמוֹ מִחֲדָר לְחֲדָר וּמְפַלְטִין לְפַלְטִין. וְיֵשׁ שֵׁם דְּרָכִים כְּבוֹשִׁים נִפְלְאִים מְאֹד, וּמִשֵּׁם נִכְנָסִין וּמְטַיֵּלִין בְּבִטְחוֹן וְכוּי, וְאַחֲרֵי-כֵן נִכְנָסִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר. אֲשֶׁרֵי הַנִּכְנָס וּמְטַיֵּל שֵׁם:

אות

תכא

טו, אָמַר: הַצְּדִיקִים, אֶפְלוּ אֵלֶי הַצְּדִיקִים שֶׁל עֲכָשׁוּ, הֵם יִקְרִים גַּם-כֵּן מְאֹד מְאֹד בְּעֵינֵי הַשָּׁם וְתִבְרָךְ. וְאֵלְמָלָא לֹא הָיָה בָּהֶם רַק מָה שֶׁמְרַחֲקִים מִמֶּנְהֵי הַקְּלֵי עוֹלָם, הַהוֹלְכִים וּמְנַהֲיִים עֲצָמָם דִּיקָא בְּדְרָכֵי הָעֶבְרִיִּים, וְהוֹלְכִים בְּדְרָכֵי הַחֲקִירוֹת וְחֻקְמוֹת, וְכוּנְתָם דִּיקָא לְהַדְמוֹת עֲצָמָם בְּמַהֲלָכָן וּבְמַלְבוּשֵׁיהֶם וּבְמִנְהַגֵּיהֶם כְּמִנְהַגֵּי הָעֶבְרִיִּים, כְּאֲשֶׁר נִתְפַשֵּׁט עֲכָשׁוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים. וְאִם לֹא הָיוּ פּוֹעֲלִים הַצְּדִיקִים כִּי-אִם מָה שֶׁמְרַחֲקִין מֵהֶם גַּם-כֵּן דִּיקָא. כִּי כָּל מְנַהֵיג וּמְנַהֵיג אֵידָךְ שֶׁהוּא מִתְנַהֵג בְּעִבּוּדָתוֹ, עַל-כֵּן-פְּנִים הוּא רְחוּק מִדְּרָכֵיהֶם, וְכֵן הַמְקַרְבִּים אֲלֵיהֶם. כִּי מֵאַחֵר שֶׁמִּדְּקִדְקוֹן לְבָלִי לְהַנִּיחַ שְׁעַר אַחוּרֵי פְּאוֹת הָרֵאשִׁי, מִמִּילָא אֵינִם מְגַדְלִים בְּלוֹרִית שְׁקוּרִין "בֵּי הָאֵר", וּמִמִּילָא הֵם רְחוּקִין מִמִּנְהַגֵּי הָעֶבְרִיִּים וּמִפְתַּת הַפִּילוֹסוֹפִים וְהַמַּחְקָרִים שֶׁמְנַהֲיִים עֲצָמָם בְּדְרָכִים כְּאֵלוֹ. וְזֶהוּ דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד, כִּי דְרָכֵי הַחֲקִירוֹת וְהַפִּילוֹסוֹפִים הוּא הַרְעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַרְעוֹת וְאֵין רַע מִזֶּה, אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁרְחוּק מֵהֶם. שׁוֹב אָמַר: שֶׁגַם הַצְּדִיקִים שֶׁל עֲכָשׁוּ הֵם גַּם-כֵּן בְּבַחֲיִנַת הַתְּעַרְבוּת עִמָּהֶם, כִּי הֵם מְנַהֲיִים בְּבִיתָם כְּמוֹ מְנַהֲיֵי הַשָּׂרִים וְהָאֲדוֹנִים. כְּמוֹ שֶׁאֲדוֹמְרִים עֲכָשׁוּ עַל הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם מְנַהֲיִים עֲכָשׁוּ כְּמוֹ שָׂרִים, וְעַל-יְדֵי בַחֲיִנָּה זֹו נִחְשָׁב גַּם-כֵּן שֶׁהֵם מְעַרְבִים עִמָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה אֵינִם יְכוּלִים לוֹמַר תּוֹרָה. אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֲדוֹמְרִים קִצְתַּת מָה שֶׁשִּׁיךְ לְהֵעוֹלָם, אֶף-עַל-פִּי-כֵן תּוֹרָה גְּמוּרָה אֵין יְכוּלִין לוֹמַר. וּמֵאַחֵר שֶׁאֵין יוֹדְעִים תּוֹרָה אֵין יוֹדְעִים כָּלֵל. כִּי אֶפְלוּ נְבוּאָה הוּא גַם-כֵּן קִטְנָה מִתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה גְּדוֹלָה מִן הַכֹּל וְכוּלְלַת הַכֹּל. וְזֶה תְּלוּי בָּזָה, מֵאַחֵר שֶׁמְנַהֲיִים בְּדְרָכֵי הַשָּׂרִים אֵינִם יוֹדְעִים תּוֹרָה. וּמֵאַחֵר שֶׁאֵינִם יוֹדְעִים תּוֹרָה, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם מְנַהֲיִים עֲצָמָם בְּמִנְהַגֵּי הַשָּׂרִים. כִּי מֵאַחֵר שֶׁאֵינִם יוֹדְעִים תּוֹרָה, הֵם מְכַרְחִים עַל-כֵּן-פְּנִים לְנֶהֱג עֲצָמָם בְּמִנְהַגֵּי הַנִּי"ל. (כִּי בְּלֹא זֶה בְּמָה יִהְיֶה נֶכַר מֵעֲלֵתָם וְחִשְׁבוּתָם מֵאַחֵר שֶׁאֵינִם בְּנֵי תּוֹרָה. וְהֵבִין?) וְזֶהוּ בַחֲיִנַת: "מִלְּכָה וְשָׂרִיָּה בְּגוֹיִם אֵין תּוֹרָה, גַּם נְבִיאֵיהָ לֹא מְצָאוּ חֲזוֹן מִה" (איכה ב):

אות

תכב

טז, ענה ואמר: זה אין אתה יודע, שבאשפנו אינם נמצאים ספרי הזהר הקדוש, ואף-על-פי שנדפסו שם ספרי הזהר הקדוש, עם כל זה אינם מצויים שם רק נמכרו למדינתנו. ומחמת שאין שם ספרי הזהר הקדוש, על-כן הם הולכים מלבשים במלבושי דייטש [גרמניה]. כי המלבושים הם בחינת מקיפים, ומחמת זה צריכים לדקדק מאד להחזיק המלבושים בנקיות ולכבדם פראוי [ופסק באמצע ולא גלה יותר]. ולא גלה כלל מה שיכות יש למלבושי דייטש למה שאין נמצאים שם ספרי הזהר הקדוש:

אות

תכג

יז, לענין חקירת המחקרים שהזהיר מאד להתרחק מאד מהם בכל מיני הרחקות פני"ל, ואמר: שהמחקרים חקרו בגדלות השם תברך ורוממותו כמו שהוא באמת. כי חקרו שהוא תברך מרומם ומנשא מאד מאד מכל מיני מחשבות, פאשר הוא באמת. אבל אינם יכולים להבין ולהשיג בחקירתם שום מצנה ממצוות התורה. כי המצוות אינם יכולין להשיג ולהבין בחקירתם בשום אופן, ומחמת זה הם כופרים גדולים. על-כן צריכים להתרחק מהם מאד וכנ"ל:

אות

תכד

יח, בענין השמטות שיש ספרי מקבלים שסוברים ענין זה כמבאר בספרים, אמר רבנו ז"ל שאינו כן, וכל פעם שספר מענין זה לא היה מסכים לדעה זו כלל. והספר שערי גן-עדן שיצא מחדש בזמנינו, היה למראה עיני רבנו ז"ל, ולא הוטב בעיניו מחמת זה, מחמת שכל יסודו על פי ענין השמיטות. ופעם אחת אמר רבנו ז"ל בפרוש על ענין זה שאינו כן, ואנו חפצנו (נ"א: והיינו חפצים) לשמע ממנו יותר. ענה ואמר: מה יהיה אם אגלה לכם זאת גם-כן, וכי לא אמרתי לכם עדין מה שיש בו די, ולא רצה לגלות. אבל זאת אמר בפרוש, שאינו כן כמו הסוברים ענין השמיטות פני"ל. וגם דעת האריז"ל אינו מסכים כלל לענין השמטות. והקשיא שהקשה בספר שערי גן-עדן הנ"ל בתחלת הספר, אינו מישב כלל בתרוצו שמישב על-פי השמיטות, כי סוף כל סוף צריכין להשאר רק באמונה ואסור לחקר כלל מה לפנינו וכיו' (חגיגה יא:), על-כן טוב אם אינם מתחילים לכנוס כלל בחקירה וקשיא בענין זה וסומכין מיד על האמונה. כי באמת בכל עניני קשיות וחקירות פאלו שיש בענין בהנהגתו תברך ויתעלה ובענין בריאת העולם, בכל ענינים אלו אסור לכנס בהם כלל בחקירות וקשיות רק לסמך על האמונה כמבאר בדבריו (נ"א: בדברינו) כמה וכמה פעמים. ועין בספר "שבחי האריז"ל" הגדול המחבר לספר לקוטי הש"ס, וזה לשונו שם: (בסוף דף ל"א) "ולאפוקי מהסוברים שיש שמיטות, ומקדם היה שמיטת החסד ועתה היא שמיטת הפחד, כל זה אינו אמת. ושמעו מרבים וכיו', והוסיפו הם מדעתם סברת השמטות, והאמת אינו כן" וכיו' פני"ל:

אות

תכה

יט, פעם אחת אמר רבנו ז"ל בזה הלשון: "דורך אמונה קען מען קומען צו אזוי א רצון אז מע זאל ניט וויסן וואס מע וויל, מע זאל שרייען גיוואלד בינט מיד ווארן איד ווער וכיו' וכיו' [על נדי

אמונה אפשר להגיע לכוון שלא ידע מה רוצה, שניצצעק: אהה קשר אותי אני רוצה וכו':

תכה-ב

אות

כ, פעם אחת ספר רבנו ז"ל שהמחקרים חולקים זה עם זה: פת אחת אומרת שהגלגלים חוזרים וסובבים והולכים, וכת אחרת אומרת שהגלגלים עומדים במקומם והארץ מסבבת וחוזרת, וזה שלא נופל העולם בהסביבה, היא מחמת המהירות שמסבבת במהירות מאד. והא ראייה, כשיקח אדם דבר עגל ויעמוד בתוכה כלי מלא מים, ויסבב אותו העגול במהירות, אזי יעמד הכלי כמו שהיה ולא יפל לארץ אפלו טפה אחת מן המים. כן הוא זה, מחמת שהארץ מסבבת במהירות גדול, עומד העולם במקומו. ואמר רבנו ז"ל שאינו כן באמת, רק האמת היא כדעה הראשונה. ואמר הפסוק: "והארץ לעולם לעולם" עמדת" (קוהלת א')

תכה-ג

אות

כא, יש עוף אחד בעולם, שאינו נברא בעולם אלא אחד. וכשהוא מזקין, אזי הוא נחלש מכחו, וכשרוצה שהוא חלוש, אזי הוא פורח על הר אחד, ולוקט לו עשבים של כל מיני בשמים, ועושה לו קן מהם, ויושב בקן עד שהוא מרגיש בעצמו שיש לו כח, ומתחיל לעוף ולפרח למעלה למעלה, עד שהוא בא תחת השמש, ושורף אותו השמש, ונופל לים ונטבע, ונברא מיד אחר תחיתו:

תכה-ד

אות

כב, יש תולעת אחת, שנברא על אילן, ויושב תמיד על האילן. ויש לזה התולעת כמו בית של רפס וטיט שקורין בלשון אשכנז "בלאטע". וחקרו המחקרים מהיכן בא זה הבית שיש לו. ואמרו, שזה אינו אלא מעשה שדים, שהשדים עושים לו הבית. ואמר רבנו ז"ל שאינו כן, אלא שהתולעת יש לו בטבע קרירות, ומהקרירות בא לחלוחית, ומחמת העפרירות של העולם שנופל עליו תמיד על הלחלוחית, נעשה עליו עמו בית:

שלו

צחות

דברי

אות

תכו

א, אָמַר: בְּקֶשׁ שְׁלוֹם בְּמִקוֹמְךָ, וְרָדַפְהוּ מִמְּקוֹם אַחֵר (תהלים לד). כְּלוֹמַר שֶׁלְפָעַמִּים צָרִיךְ דִּיקָא שִׁיְהִי לּוֹ שְׁלוֹם עִם שׁוֹנְאֵי ה', וְעַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא יִרְדָּפְהוּ מִמְּקוֹם אַחֵר וְהִבּוֹ:

אות

תכז

ב, שְׁמַעְתִּי בְשִׁמוֹ שְׁאָמַר, שְׁחַלֵּם לּוֹ דְבָרֵי צְחוּת וְהֵם אֵלוֹ: "זוֹנוֹת מִפְּרַכְסוֹת זוֹ אֵת זוֹ, תִּלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא כָּל-שֶׁכָּן" (שבת לד). הֵינּוּ שְׁמַקְשָׁה: זוֹנוֹת מִפְּרַכְסוֹת זוֹ אֵת זוֹ, תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא? הֵינּוּ מֵאַחֵר שְׁזוֹנוֹת מִפְּרַכְסוֹת זוֹ אֵת זוֹ, מִפְּנֵי מָה תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא יִכְבְּדוּ זֶה אֵת זֶה. וְהַתְּרוּץ הוּא, כָּל-שֶׁכָּן. הֵינּוּ בְּשִׁבִיל כָּל-שֶׁכָּן, בְּשִׁבִיל הַמְּמוֹן הַנִּקְרָא "כָּל-שֶׁכָּן" כִּי "כָּל-שֶׁכָּן עֹשֶׂר וְכְבוֹד", כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל פְּסוּק: "אֶרְךְ יָמִים בִּימִינָה" (משלי ג'), וְכָל שֶׁכָּן עֹשֶׂר וְכְבוֹד (שם סג). עוֹד בְּעֵנֵנו אַחֵר: "זוֹנוֹת מִפְּרַכְסוֹת זוֹ אֵת זוֹ", בְּשִׁבִיל זֶה "תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא כָּל-שֶׁכָּן". הֵינּוּ בְּשִׁבִיל זֶה אִין לְהַתְּלִמֵּי-חֲכָמִים מְעוֹת שֶׁנִּקְרָא "כָּל-שֶׁכָּן". וְזֶה תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא כָּל-שֶׁכָּן, הֵינּוּ שְׁאִין לְהֵם מְעוֹת הַנִּקְרָא "כָּל-שֶׁכָּן", וְזֶה מַחֲמַת שְׁזוֹנוֹת מִפְּרַכְסוֹת. כִּי הַתְּלִמִּידֵי-חֲכָמִים הֵם נִקְרָאִים רוֹעִים, וְכַשֵּׁי זוֹנוֹת הֵם נִקְרָאִים חֹס וְשְׁלוֹם "רוֹעֵה זוֹנוֹת", וְ"רוֹעֵה זוֹנוֹת" אֲבָד הוּן" (משלי כ"ט). עוֹד בְּאֶפֶן שְׁלִישִׁי: "זוֹנוֹת מִפְּרַכְסוֹת זוֹ אֵת זוֹ תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים". הֵינּוּ מֵתִי יְהִי תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים מִפְּרַכְסֵינוּ זֶה אֵת זֶה – "לֹא כָּל-שֶׁכָּן", כְּשֶׁלֹּא יְהִי לְהֵם תְּאַוֹת מְמוֹן כָּלֵל:

אות

תכח

ג, שְׁמַעְתִּי דְבָרֵי צְחוּת בְּשֵׁם רַבְּנוּ ז"ל שְׁאָמַר, מִיּוֹם שֶׁכָּבַשׁ הַקִּי"ה מְרוֹסָיָא אֵת הַמְּדִינָה נַעֲשֶׂה הַמְּעוֹת וְהַכֶּסֶף סִיג, וְהַמְּשָׁקָה פְּאֻנָּשׁ. "כִּסְפָּךְ הִנֵּה לְסִיגִים סָבְאָךְ מֵהוּל בְּמִים" (ישעיה א'), וְהִבּוֹ:

אות

תכט

ד, הִלְצָה עַל הַחֲזוֹן דָּפָה בְּרִסְלָב שֶׁנִּסְעָ לְטַמְּשָׁפִיל עַל שַׁבַּת שִׁירָה וְלֹא הִגִּיעַ לְשֵׁם וְשַׁבַּת בְּכַפֵּר אַחַד, אָמַר: מַחֲמַת שְׁהִיָּה הַפְּרָשָׁה "בְּשַׁלַּח" נִסְעָ לְשֵׁם "וְלֹא נָחַם אֱלֹקִים דְּרָךְ אֶרֶץ תִּימִן שִׁפִּיל" (שמות י"ג).

אות

תכט-ב

ה, עַל שְׁדוּךְ דְּדוּעָ אָמַר: קֶשֶׁה לְזוֹגְנוּ כְּקָרִיעַת יַם-סוּף (סוטה ב). כִּי שֵׁם הִנֵּה קֶשֶׁה לְפָנֵינוּ, כִּי הִנֵּה "הַלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְהַלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה" (מדרש תהלים ט"ו אות ה'):

אות

תכט-ג

ו, על אחד שחלה והיה נעצר, אמר: "אל תהיה רשע בפני עצמך" ("פאר זיך") (אבות ב):

שלא להתעקש על שום דבר ואין לדחוק את השעה

אות

תל

א, אין דרכו לנעץ את האדם ולגזר עליו בדוקא שיעשה דוקא כמו שהוא מצוה, רק הוא מיעצו בדרך עצה טובה אם יעשה יעשה ואם לאו לאו. אף-על-פי שרצונו שיעשה כך, אף-על-פי-כן אין דרכו לדחוק על שום דבר שיהיה דוקא כך, אלא אם יהיה והיה ואם לאו לאו. ויש לי כמה טעמים על זה. גם אני יודע, שכל טובות העולם הזה אין טובתן שלמה, וכל טובה מטובות עולם הזה מכרח שיתגלגל ממנה איזה דבר שאינו טוב. כי אי אפשר שיהיו טובות עולם הזה שלמות לגמרי, על-כן אינו רוצה לגזר ולדחוק את האדם שיעשה דוקא כרצונו, פן בסוף כשיתגלגל איזה דבר לא טוב מזה, יתרעם עליו שעל-ידי עצתו בא לו זאת. וכן בכל דבר אינו דוחק את השעה שיהיה דוקא כך. ואפלו על המשרת אינו יכול לדחוקו שיעשה דוקא תכף את מה שצריך לעשות. ואמר אז בתחלת שיחה זאת, אני חזק בכל הדברים שלי. כי בכל דבר ודבר מהדברים שלי יש לי כמה טעמים. וגם בזה אני חזק מאד, מה שאיני גוזר על האדם שיעשה דוקא וכו' כני"ל, כי יש לי כמה טעמים על זה, וגם אני יודע שכל טובות עולם הזה וכו' כני"ל:

אות

תלא

ב, מי שרוצה לישן ואינו יכול לישן, העצה לזה לבל להכריח עצמו כל כך לישן. כי כל מה שמכריח עצמו יותר לישן, מתגבר עליו ביותר מניעות השנה. וענין זה גם בכל הדברים שבעולם לבלי להכריח עצמו ביותר. כי כל מה שמכריחין עצמו ביותר לאיזה דבר, מתגבר עליו ביותר ההפך דיקא. ואפלו בעבודת השם צריכין לפעמים זאת לבלי להכריח עצמו יותר מדי. אף-על-פי שבאמת צריכין להיות זריז גדול מאד לקדש עצמו כראוי, ולזכות לעבודת השם בשלמות במהירות גדול, ואסור להניח מיום לחברו כלל, כי אין העולם עומד כלל אפלו כהרף עין, ועל-כן כל מה שיכולין להתגבר לעשות איזה דבר בעבודת ה' צריכין לעשותו מיד דיקא בלי אחור ועכוב כלל, אפלו רגע אחת. כי מי יודע כמה מניעות ועכובים והרהורים (ני"א: וסכסוכים) יהיה לו בשעה האחרת, כי אין להאדם בעולמו כי-אם אותה השעה ואותה הרגע בלבד. אף-על-פי-כן, לפעמים כשרואין שמתגברין ומכריחין עצמו לאיזה דבר ואינו עולה בידו, צריכין לפעמים להמתין ולבלי לפל בדעתו מזה, ולבלי לבלבל

דעתו כָּלל בְּמָה שְׁאִינוּ זֹכְרָה לְאוֹתוֹ הַדְּבָר. וְיִמְתִּין קֶצֶת עַד שְׂבוּא עֵתוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָר זֶה בְּכֶתֶב כָּלל.

וְרַבְנֵנוּ ז"ל הִזְהָר בְּדָבָר זֶה חֲדוּשׁ נִפְלָא מְאֹד, כִּי הִזְהָר זָרְזוּ בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוֹת שֶׁלֹּא הִזְהָר דְּגַמְתּוּ בְּעוֹלָם, וְכָל דְּבָר שֶׁהִזְהָר צָרִיף לְעִשׂוֹת אֶפְלוּ בְּעִנְיָנֵי עֲבוֹדוֹת גְּשָׁמִיּוֹת (נ"א: חִיצוֹנִיּוֹת) שֶׁהֵם צָרְכֵי הָאָדָם, הִזְהָר עוֹשֶׂהוּ בְּזְרִיזוֹת נִפְלָא מִיַּד דִּיקָא, מִכָּל-שֵׁכָן בְּעֲבוֹדַת הַשָּׁם. וְאָף-עַל-פִּי-כֹן הִזְהָר מִתּוֹן גְּדוּל, כְּשֶׁרָאָה שְׁאִינוּ עוֹלָה בְּיָדוֹ הִזְהָר מִתּוֹן מִתּוֹן. רַק שֶׁצָּרִיכִין לְהַתְּנַעֲנַע וְלְכַסֵּף וְלְהַשְׁתַּקֵּק לְהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ תְּמִיד גַּם בְּעַת שְׁאִין עוֹלָה בְּיָדוֹ עֲבוֹדַת הַשָּׁם כְּרָאוּי. וְלְבַלִּי לֵיאֵשׁ עֲצָמוּ כָּלל מִשּׁוּם דְּבָר. וְתַכְף כְּשֶׁהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר וְהוּא יְכוֹל לְחַטֵּף אֵיזָה דְּבָר שֶׁבְּקִדְשָׁה, יַעֲשֶׂהוּ מִיַּד בְּזְרִיזוֹת גְּדוּל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָר זֶה בְּכֶתֶב. וְהַמְשָׁכִיל הַחֶפֶץ בְּאַמֶּת יְבִין מְזָה קֶצֶת עֲצוֹת לְעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ:

תלב

אות

ג, אָמַר שְׁמָה שֶׁהַמְלַמְדִים דוֹחֲקִים אֶת הַתֵּינוּק בְּיוֹתֵר, עַל-יְדֵי-זֶה אִינוּ יוֹדְעֵי הַתֵּינוּק כָּלל, רַק צָרִיכִין לְהִיּוֹת אֲמֹן גְּדוּל בְּזֶה לְלַמֵּד אֶת הַתֵּינוּק בְּהַדְרָגָה בְּלִי אֵיּוֹם הַרְבֵּה וּבְלִי דַחֲק יוֹתֵר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְפַּס יוֹתֵר בְּנֶקֶל. כִּי אָמַר שֶׁהַמְלַמְד חוֹזֵר עִם הַתֵּינוּק וְאוֹמֵר לוֹ זָכַר זָכַר. (בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז: "גִּידְעֵנְךָ זֵעִ גִּידְעֵנְךָ זֵעִ"). וְאִם הִזְהָר חוֹזֵר עִמּוֹ מְעַט בְּנֶקֶל, בְּיָדָאֵי הִזְהָר תּוֹפֵס הַדְּבָר הַיָּטִב וְהִזְהָר זֹכְרוֹ. אַף אַחַר-כֵּן חוֹזֵר עִמּוֹ כַּל-כֵּן, וְאוֹמֵר לוֹ כַּמָּה פְּעָמִים זָכַר זָכַר, עַד שֶׁאַחַר-כֵּן כְּשֶׁשׁוֹאֲלִין הַתֵּינוּק אֶת הַפְּרוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הַמְקַרָּא יוֹכַל לְהִיּוֹת שְׂיָשִׁיב הַתֵּינוּק שֶׁפְּרוּשׁוֹ גִידְעֵנְךָ זֵעִ. כִּי הַתֵּינוּק סוֹבֵר שֶׁאֵלּוּ הַתְּבוֹת הֵם הַלְעֵז שֶׁל הַמְקַרָּא. כִּי בְּזֶה שֶׁדוֹחֲקִין אֶת הַתֵּינוּק הַרְבֵּה, בְּזֶה מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַדְּבָר הִזְהָר וְהוּא בְּרוּר לְמַשְׁכִּיל, וְנִצְרָף מְאֹד לְמַלְמְדִים וְכֹן לְכַמָּה עִנְיָנִים. כִּי זֶה הוּא כָּלל גְּדוּל שֶׁלֹּא לְדַחֵק עֲצָמוּ בְּיוֹתֵר עַל שׁוּם דְּבָר, רַק בְּהַדְרָגָה וּבְמִתּוֹן וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כֹּל זֶה כָּלל. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהִזְהָר בְּזֶה הִזְהָר: שֶׁתֵּינוּק אַחַד הוֹלִיכּוֹ אֲבִיו לְרַבְנֵנוּ ז"ל, וְלַמֵּד אוֹתוֹ בְּכָל הַדְּרָף שֶׁפֶּאֶשֶׁר יִתְנוּ לוֹ מִשְׁקָה לְשִׁתּוֹת שְׂיֵאמַר סִבְרֵי מְרַגְן וְרַבְנֵנוּ וְכוּ', וְחוֹזֵר עִמּוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד לְמַעַן יִזְכֵּר הַיָּטִב וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל. אַחַר-כֵּן כְּשֶׁבָּא הַתֵּינוּק לְרַבְנֵנוּ ז"ל וְהִתְחִיל לֹמַר סִבְרֵי לֹא הִזְהָר יְכוֹל לֹמַר כָּלל וְנִתְבַּלְבֵּל מְאֹד. עֲנֵה רַבְנֵנוּ ז"ל וְאָמַר לְאֲבִיו: אַתֶּם בְּיָדָאֵי לְמַדְתֶּם עִמּוֹ הַרְבֵּה וְהַכְּבַדְתֶּם עֲלָיו מְאֹד שְׂיִזְכֵּר לֹמַר סִבְרֵי וְכוּ' כְּפִסְדֵר, וּבִשְׁבִיל זֶה אִינוּ יְכוֹל עֲכָשׁוֹ לֹמַר כְּלוּם, אִם לֹא הֵייתֶם חוֹזְרִים (נ"א: עִמּוֹ) כַּל-כֵּן, בְּיָדָאֵי הִזְהָר יְכוֹל לֹמַר כְּפִסְדֵר כְּרָאוּי. וְאִזּוֹ אָמַר רַבְנֵנוּ ז"ל עֲנִין הַשִּׁיחָה הַנִּי"ל:

תלג

אות

ד, מְעַנְּנֵן הַהוֹסָט, שֶׁהִזְהָר רוֹצֵה לְהַעֲלוֹת לְחָה בְּשַׁעַת הַהוֹסָט, וְלֹא הִזְהָר יְכוֹל. וְלֹא הַכְּרִיחַ עֲצָמוּ לְזֶה הַרְבֵּה. אַחַר-כֵּן לְאַחַר אֵיזָה שַׁעָה קָלָה הַעֲלָה הַלְחָה מֵאֵלָיו בְּנֶקֶל. וְאֲנִכִּי עֲמַדְתִּי לְפָנָיו. עֲנֵה וְאָמַר אֵלָי: אֶפְלוּ מִזֹּאת יְכוֹלִין לְרִאוֹת שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַכְּרִיחַ עֲצָמוֹ הַרְבֵּה עַל שׁוּם דְּבָר. כִּי הִלֵּא בְּתַחֲלָה לֹא יְכַלְתִּי לְהַעֲלוֹת הַלְחָה, אֲבָל הֵייתִי שׁוֹקֵט וְנָח וְלֹא הַכְּרַחְתִּי עֲצָמִי לְהַעֲלוֹת דִּיקָא, וְאַחַר-כֵּן עָלְתָה מֵאֵלָיָה. וְרַמְזוֹ לִי בְּתַנּוּעוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁכְּמוֹ כֹן הוּא בְּכָל דְּבָר, שְׂאִין צָרִיכִין לְעַמֵּד עַל שׁוּם דְּבָר שֶׁהִזְהָר דִּיקָא כֹן כְּמוֹ שְׂרוּצָה, אָף-עַל-פִּי שְׂרוּצָה דְּבָר שֶׁבְּקִדְשָׁה בְּאַמֶּת. רַק אִם יְכוֹל לְעִשׂוֹת תַּכְף וּמִיַּד מַה טוֹב לְעִשׂוֹת דִּיקָא תַּכְף, כִּי דְּבָר שֶׁבְּקִדְשָׁה אֲסוּר לְדַחוֹת אֶפְלוּ רַגַע אַחַת, רַק לְזָרֵז עֲצָמוֹ לְעִשׂוֹת בְּזְרִיזוֹת גְּדוּל תַּכְף וּמִיַּד דִּיקָא, אַף אִם אָף-עַל-פִּי-כֹן לֹא יְכַל לְעִשׂוֹת תַּכְף אֶל יְבַהֲלוּהוּ רַעִיוֹנָיו וְיִשְׁקָט וְיִגוּחַ וְיִצְפֵּה לִישׁוּעוֹת ד', וְיִתְלַה עִנְיָנוּ לְמָרוּם אוֹלָי יִזְכָּה לְזֶה. וְעַל-פִּי רַב יַעֲזְרָהוּ הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ אַחַר-כֵּן לְגַמְרֵי בְּנֶקֶל מַה שְׂרוּצָה. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שִׁיחוֹת קְדוּשׁוֹת הַרְבֵּה, אַף אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בְּכֶתֶב הַיָּטִב:

ה, כְּשֶׁתִּבְתֵּי לִפְנֵי סֵפֶר הָאֱלֹף-בֵּית הַרְאִשׁוֹן, וּמִפִּי יִקְרָא אֵלַי מִתּוֹךְ כְּתָבִי וְאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִין, וְנִמְשָׁךְ הַדָּבָר זְמוֹן רַב. כִּי בַתְחִלָּה כְּתִבְתִּי לִפְנֵי קֶצֶת בְּעֶרְךָ חֲצִי בּוֹיָגוֹ [גְּלִיּוֹן], וְאַחֲרֶיךָ לֹא נִזְדַּמְּן פְּנָאֵי לְכַתֵּב לִפְנֵי, וְנִמְשָׁךְ בְּעֶרְךָ שְׁלֹשָׁה אֹרְבָּעָה חֲדָשִׁים, וְאִזּוֹ כְּתִבְתִּי לִפְנֵי עוֹד מְעֻט. אַחֲרֶיךָ נִתְבַּטְּלָה הַדָּבָר לְעֶרְךָ שְׁתֵּי שָׁנַיִם. וּפַעַם אֶחָד קִדְּם חֲנֻכָּה נִתְעַכְּבְתִּי בִּבְרִסְלָב בְּעֶרְךָ שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת אֲצִלוֹ וְאִזּוֹ כְּתִבְתִּי לִפְנֵי כָּל הָאֱלֹף-בֵּית. וְאִזּוֹ כְּתִבְתִּי לִפְנֵי בְּכָל יוֹם וְיוֹם פְּמָה שְׁעוֹת רְצוּפִים, עַד שֶׁנִּגְמַר בְּשִׁלְמוֹת תְּהִלָּה לְאֵל. וְהִיָּה כְּבֹד הַדָּבָר עֲלָיו מְאֹד, אֵךְ מֵאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל מִסֵּר נַפְשׁוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְכוּת וְטוֹבָה לְהַפְלֵל. וּפַעַם אַחַת כְּתִבְתִּי לִפְנֵי כִּמְעֻט כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, וְאַחֲרֶיךָ לַעֲת עָרַב עֲנָה וְאָמַר: בּוֹא לְחֻשְׁבוֹן עִמִּי עַל אוֹתוֹ הַיּוֹם מָה עָשִׂינוּ בּוֹ. וְאָמַר: הֲלֹא הִתְפַּלְלָנוּ וְגַם לְמַדְנוּ מְעֻט וְאַחֲרֶיךָ כְּתִבְנוּ. וְגַם זֶה הוּא לְמוֹד, הִיָּנוּ מַה שְׁכוֹתְבִין דְּבָרֵי תוֹרָה נְחָשָׁב גַּם-כֵּן לְלְמוֹד. וְאָמַר אִזּוֹ: כָּל מַה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֲנִי חֹפֵץ מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ וְלִגְמְרוֹ תַּכְף וּמִידָ דִּיקָא, וְלֹא לְהַשְׁהוֹתוֹ לְזְמוֹן אַחֵר. וְאָמַר: אִם הִיָּה אֲפֻשֵׁר לְגַמְרָה כְּתִיבַת סֵפֶר הָאֱלֹף-בֵּית בְּיוֹם אֶחָד הַיְיָתִי חֹפֵץ מְאֹד בְּזָה. וּבַעֲנִינְךָ זֶה יֵשׁ כְּמָה שְׁיִחוּת הַצָּרִיכִים מְאֹד אִיךָ הִיָּה זָרִיז בְּכָל דָּבָר וְדָבָר הַצָּרִיךְ וּמְכָרַח שֶׁהִיָּה מְזַדְרָז מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ תַּכְף וּמִידָ בְּלִי עִכּוּב, אֲפִלּוּ דְבָרֵי חָל, כְּדִי שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ לְבַלְבֵּל בְּזָה אַחֲרֶיךָ, כִּי אִם לֹא הִיָּה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מִידָ לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ אִם יַעֲשֶׂהוּ עוֹד לְעוֹלָם. כִּי אַחֲרֶיךָ לֹא הִיָּה רוֹצֶה עוֹד לְבַלְבֵּל דְּעִתּוֹ עוֹד כְּלָל בְּזָה. כִּי מִחוּ הִיָּה דְבוּק תִּמְיֵד בְּמָה שֶׁהִיָּה צָרִיךְ לַעֲבֹדַת הַשֵּׁם. עַל-כֵּן הִיָּה חֹפֵץ בְּכָל דָּבָר הַמְּכָרַח לַעֲשׂוֹתוֹ אֲפִלּוּ בְּדָבָרֵי חָל לַעֲשׂוֹתוֹ תַּכְף וּמִידָ בְּלִי עִכּוּב כָּלֵל. וְאַפִּלּוּ אִם צָרִיךְ לְלָמֵד אוֹ לְעַסֵּק בְּעַבֹדַת הַשֵּׁם, וְהִגִּיעַ אֵלָיו עֶסֶק שֶׁהִיָּה מְכָרַח לַעֲשׂוֹתוֹ, אָף-עַל-פִּי שֶׁזֶה הַעֶסֶק לֹא הִיָּה דָבָר שְׁבֻקְדָשָׁה מְמַשׁ, אָף-עַל-פִּי-כֵן, מְאַחֵר שֶׁמְכָרַח לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר, הִיָּה רְגִיל עַל-פִּי רַב לְפִטֵּר עֲצָמוֹ מִקְדָּם לַעֲשׂוֹת בְּזָרִיוֹת מִידָ מַה שֶׁצָּרִיךְ וּמְכָרַח לַעֲשׂוֹת, כְּדִי שֶׁתְּהִיָּה דְּעִתּוֹ פְּנוּיָה אַחֲרֶיךָ. אֵךְ אִם לֹא הִיָּה אֲפֻשֵׁר לַעֲשׂוֹתוֹ מִידָ לֹא הִיָּה מְבַלְבֵּל דְּעִתּוֹ כְּלָל בְּזָה. וְרַק אִם הִיָּה אֲפֻשֵׁר לַעֲשׂוֹתוֹ אַחֲרֶיךָ לְמַחְרָתוֹ אוֹ לְזְמוֹן אַחֵר הִיָּה עוֹשֶׂהוּ, וְאִם לֹא לֹא. וְלֹא הִיָּה טְרוּד וּמְבַלְבֵּל כְּלָל לְעוֹלָם בְּשׁוּם דָּבָר שְׁבַעוֹלָם. וְאִי אֲפֻשֵׁר לְבָאָר עֲנִינִים קְאָלוּ בְּכַתֵּב כְּלָל:

אות תלה

ו, כְּשֶׁהַכְּנִיס אוֹתִי בְּהַתְּמַדַּת הַלְמוּד, וְצִוָּה עָלַי וְקָבַע לִי שְׁעוּרִים גְּדוּלִים בְּכָל יוֹם, וְהַזְהִיר אוֹתִי שֶׁבְּכָל יוֹם אֶרְאֶה לְדָבָר עִם בְּנֵי אָדָם אִיזָה שְׁיִחוּת וְסַפּוּרִים כְּדִי לְפַקַּח דְּעִתִּי. וְאַף-עַל-פִּי שְׁלֹא הִיָּה הַיּוֹם מְסַפִּיק לִי לְגַמְרַת הַשְׁעוּרִים שֶׁצִּוָּה עָלַי, אָף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר שֶׁזֶה מְכָרַח לְפַקַּח דְּעִתִּי [אף על פי שלא היה היום מספיק יותר] בְּכָל יוֹם עַל-יְדֵי שְׁיַחָה עִם בְּנֵי אָדָם אִיזָה שְׁעָה בְּיוֹם. וּכְבָר מְבָאָר בְּמִקּוּם אַחֵר שֶׁהַשְׁיַחָה עִם בְּנֵי אָדָם הִיא כְּמוֹ שֶׁהִיא נִיחָא לְמַחִין. גַּם אַחֲרֶיךָ אָמַר לִי, שְׁגַם בְּתוֹךְ הַלְמוּד בְּעֲצָמוֹ צָרִיכִין לְפַעְמִים לְעַמֵּד לְפּוּשׁ וְלָנוּחַ (נ"א: וְלַהֲנִיחַ) לְפַקַּח דְּעִתּוֹ, לְהַנִּיחַ דְּעִתּוֹ לְחַרוֹת אִיזָה שְׁעָה קָלָה, וּבְלִבָּד שְׁלֹא תִצָּא מִחֻשְׁבְּתוֹ לְחוּץ לְגַמְרֵי חֵס וְשְׁלוֹם לְחֻשְׁבַּת מַחְשְׁבוֹת רְעוּת אוֹ הַרְהוּרִים רְעִים חֵס וְשְׁלוֹם. וְאִזּוֹ הִיָּה רְצוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁאֲגַמֵּר כָּל הָאַרְבָּעָה שְׁלַחַן-עָרוֹךְ הַגְּדוּלִים בְּשָׁנָה אַחַת. וְקָבַע לִי שְׁעוֹר לְלָמֵד חֲמִשָּׁה דְּפִין בְּכָל יוֹם, וְכֵן קִיַּמְתִּי כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה וְגַמְרְתִּי כָּל הָאַרְח־חַיִּים עִם הַפְּגוּן-אַבְרָהָם וְטוּרֵי-זָהָב וְהַיּוֹרָה-דְּעָה עַד סֵמוּךְ לְסוּפּוֹ. אַחֲרֶיךָ הִתְגַּבְּרוּ עָלַי מְאֹד הַמְּנִיעוֹת וְהַבְּלִבוּלִים וְלֹא יִכְלַתִּי לְלָמֵד בְּכָל יוֹם שְׁעוֹר הַנִּי"ל. וְאִזּוֹ צִוָּה עָלַי לְלָמֵד קְבֻלָּה וְכוּ'. וְאִזּוֹ נִמְשָׁךְ גַּמְרַת הַלְמוּד שֶׁל הָאַרְבָּעָה שְׁלַחַן-עָרוֹךְ עוֹד אִיזָה שָׁנַיִם וְהִיָּה לִי צַעַר מְזָה. פַּעַם אַחַת דְּבִרְתִּי עִמּוֹ מַעֲנִין זֶה, וְאָמַר לִי דְּבָרֵי נְחוּמִים לְיִשָּׁב דְּעִתִּי. עֲנָה וְאָמַר: הֲלֹא זֶה הַדָּבָר הוּא רַק אֲצִלְנוּ שֶׁאֲנוּ רוֹצִים לְגַמְרַת הַכָּל בְּזָרִיוֹת, אֲבָל אֲצִל הַעוֹלָם יִכּוּלִים לְעַבֵּר שְׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנַיִם לְהַבֵּל וְלָרִיק, וּמְאֹמָה לֹא יִשְׂאוּ בְּעַמְלָם. וְכּוֹנְנֵתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הִיָּה עֲנִין הַנִּי"ל, שְׂאֵי אֲפֻשֵׁר לְדַחֵק אֶת הַשְׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר. אָף-עַל-פִּי שֶׁרְצוֹנוֹ מְאֹד לְגַמְרַת מִידָ, אָף-עַל-פִּי-כֵן אִם רוֹאִין שְׂאֵי אֲפֻשֵׁר, וְהַבְּלִבוּלִים מִתְגַּבְּרִין בְּיוֹתֵר, חֲלִילָה לְהַתְּבַלְבֵּל מְזָה. רַק יַעֲשֶׂה בְּמִתְנִיעוֹת מַה שְׁיִוָּכַל, וַיִּצְפֶּה וַיִּחַקֵּה לִישׁוּעַת ה' עַד שֶׁיִּגְמֹר. וְאִם אֲמָנָם כְּתִבְתִּי עַל זֶה לְעִיל כְּבָר כְּמָה פְּעַמִּים שְׂאֵי אֲפֻשֵׁר לְבָאָר דְּבָרִים אֵלּוּ בְּכַתֵּב, אָף-עַל-פִּי-כֵן רָשַׁמְתִּי מְזָה מְעֻט. כִּי הַחֹפֵץ בְּאַמְתָּה בְּבִין מְזָה עֲצוֹת וְהַתְּחַזְּקוֹת לַעֲבֹדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, לְהִיּוֹת זָרִיז מְאֹד בְּכָל דָּבָר הַנוֹגֵעַ לַעֲבֹדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הִיָּה דוֹחֵק אֶת הַשְׁעָה. מִכֹּל-שֶׁכֵּן שְׁלֹא יִתְבַלְבֵּל לְגַמְרֵי חֵס וְשְׁלוֹם מִחֲמַת זֶה, וַיִּאֲרִיךְ אִפּוֹ לְהַמְתִּין וְלַהֲמַתִּין וְלַהֲמַתִּין עַד יִשְׁקִיף וַיִּרְאֵה ה' מִשְׁמִיִּם. וְתִהְיֶה לְאֵל בְּחִסְדּוֹ הַגְּדוֹל הוֹעִילוֹ לִי הַרְבֵּה דְּבָרִים קְאָלוּ, וְעַדִּין אֲנִי עוֹמֵד וּמִצְפֶּה לִישׁוּעוֹת ה'. ה'. ה'. וְגַמְרַת בְּעַדִּי:

מעלת

ההתבודדות

אות

תלו

א, כְּשֶׁהוֹדִיעַ לִי רַבְנוּ ז"ל עֲנִין הַהֲתַבּוֹדוֹת וְהַשִּׁיחָה בֵּינוּ לְבִין קוֹנוֹ, דְּבִרְתִּי עִמוֹ: הֲלֹא הָאֲדָם הוּא בַעַל בְּחִירָה? וְלֹא הַשִּׁיב לִי בְּפִרוּשׁ, רַק כְּלֹאֲחֵר יָד, כְּאוֹמֵר אֶף-עַל-פִּי-כֹן. כְּלוּמַר אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר לָךְ הָעֲנִין בְּשִׁלְמוֹת, אֶף-עַל-פִּי-כֹן צָרִיכִין לְנַהֵג כָּךְ. וְאַנְכִי לֹא זְכַלְתִּי לְשַׁאֵל יוֹתֵר, כִּי יִדְעֵתִי כִּי קִשְׂיָא זֹו יְכוּלִין לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל כָּל הַתְּפִלוֹת שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מִכַּבֵּר עַל עֲנִין תְּשׁוּבָה וְהַתְּקַרְבוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּגוֹן בְּרַכַּת הַשִּׁיבָנוּ וְכִיּוֹצֵא (וְעַיֵן בְּזֶה בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת פְּקֻדוֹן הַלְכָה ג'):

אות

תלו

ב, (הַהֲתַחֲלָה בְּשִׁיחוֹת הַר"ן סִימָן רכ"ז) עוֹד מִכְּתַב יַד הַחֲבָרִים. אָמַר: שְׂטוֹב שְׂאִימַר הָאֲדָם בְּשַׁעַת הַהֲתַבּוֹדוֹת כְּשֶׁמִּתְבַּדֵּד בֵּינוּ לְבִין קוֹנוֹ, יֹאמַר: הַיּוֹם אֲנִי מִתְחִיל לְדַבֵּק בְּךָ, וְנַעֲשֶׂה בְּכָל פְּעַם הַתְּחִלָּה. כִּי כָּל הַמְשִׁיכוֹת הַזֵּלוֹת הֵן אֲחֵר הַתְּחִלּוֹת. וְאַפְלוּ הַמְחַקְרִים אוֹמְרִים שֶׁהַתְּחִלָּה הִיא כְּמוֹ חֲצֵי דְבַר שֶׁל כָּל הַמַּעֲשֶׂה. נִמְצָא, מִמָּה נִפְשָׁד נַעֲשֶׂה בְּכָל פְּעַם הַתְּחִלָּה וְיֹאמַר כְּנ"ל. כִּי מִמָּה נִפְשָׁד, אִם הִיא מִקֻּדָם טוֹב, עֲכָשׁוּ וְהִיא טוֹב יוֹתֵר, וְאִם חֵס וְשִׁלּוּם מִקֻּדָם לֹא הִיא טוֹב, בְּוַדַּאי צָרִיךְ וּמְכַרְח לַעֲשׂוֹת הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה כְּנ"ל:

אות

תלח

ג, וּפְעַם אַחַת הִיא מְדַבֵּר עִמָּנוּ, וְהִיא מְרַבֵּה לְדַבֵּר אֲזוֹ מַעֲנִין מַעֲלַת הַהֲתַבּוֹדוֹת, וְהִיא מְפַלֵּיג מְאֹד בְּשִׁבְחַת מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַנְּהַגָּה זֹו. וְאָמַר: שְׂאִי אֶפְשָׁר לְצוּרֵי לְאֲנָשִׁים שֶׁיִּנְהַגוּ הַנְּהַגָּה זֹו כִּי-אִם שַׁעַת אַחַת בַּיּוֹם, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהַכְבִּיד עֲלֵיהֶם יוֹתֵר. אֲבָל בְּאַמֶּת הֵיוּ צָרִיכִים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל הַיּוֹם הַהֲתַבּוֹדוֹת (נ"א: הֵיוּ צָרִיכִים לְהִיּוֹת כָּל הַיּוֹם בְּהֲתַבּוֹדוֹת). וְדַבֵּר אֲזוֹ מְאֹד מְאֹד בְּעֲנִין זֶה, וְכַמָּה שִׁיחוֹת נְאוֹת וְנִפּוֹת נִשְׁמַע אֲזוֹ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ מַעֲנִין מַעֲלַת הַהֲתַבּוֹדוֹת הַעוֹלָה עַל הַכֹּל. וְאָמַר אֲזוֹ: הֲלֹא יְכוּלִים לְלַחֵשׁ עַל קִנְיַת שְׂרָפָה שְׁקוֹרִין "בִּיקָס" [רַוְבָּה] שֶׁלֹּא תִהְיֶה מוֹרָה ("מַעַן קָאוּ פֶּאֶרְשֶׁפְּרַעְכוּ אֶ בִּיקָס זִי זָאל נִיט שִׁיסוּן"). כִּי הַדְּבָר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוּל, וְהֵבֵן הֵיטֵב. וְהִיא מְאַרִיךְ בְּשִׁיחָה זֹו כָּל הַיּוֹם, אֲשֶׁרִי שְׂאִימַחז בְּזֶה:

אות

תלט

ד, בראש-השנה האחרון באומאן היה אצלו נכדו החכם כמר ישראל שיהיה בן חתנו הנגיד הרבני מורנו הרב יצחק אייזיק מקרימיניטשאק. ונכדו היה עדין נער קטן בן שלש או ארבע שנים (נ"א : ד' או ה' שנים), ורבנו ז"ל היה כבד עליו החולאת שלו כי היה סמוך להסתלקותו. ענה ואמר לנכדו הנ"ל: ישראל, התפלל עלי להשם יתברך שאשוב לבריאותי. השיב: תן לי הזייגיריל [שעון] שלך ואתפלל עליך. ענה ואמר רבנו ז"ל: הראיתם שכבר הוא צדיק שקורין "גוטער יוד", כי הוא מצוה שאתו לו חפץ בשביל שיתפלל. ולקח רבנו ז"ל הזייגיריל ונתן לו. ולקח הנער הזייגיריל והלך לו ואמר בזה הלשון: "גאט גאט לאז דער זיידע זיין גיזונד" [ה' ה' הנח שהסבא יהיה בריא], והתחילו לשחק העומדים שם. ענה רבנו ז"ל ואמר: כך צריכין לבקש מהשם יתברך. וכי איך מתפללין להשם יתברך בענין אחר? כלומר שפך עקר התפלה להשם יתברך בפשיטות גמור כתינוק לפני אביו, כאשר ידבר איש אלו רעהו:

אות

תמ

ה, אומר: אפילו כשאין יכולין לדבר בהתבודדות רק תבת רבונו של עולם גם-כן טוב מאד. אמר שיכולין להכיר באחר אם יש לו התבודדות:

אות

תמא

ו, לאחד צנה רבנו ז"ל שיהיה לו התבודדות פעם אחד ביום ופעם אחד בלילה. פעם אחת שאל רבנו ז"ל לאיש אחד מאנשיו, אם הוא רגיל להיות גונח ומתאנח שקורין "קרעכצין" בשעת התבודדות, והשיב לו: אין [כן]. ושאל אותו עוד: אם הוא גונח ומתאנח מעמק הלב? ענה ואמר לו רבנו ז"ל: כשאני עושה גניחה ואנחה, אזי אם אני אוהז ידי על השלחן אז בשעת האנחה, אזי אי אפשר לי אחר-כך להרים ולטל את ידי מעל השלחן, וצריך אני להמתין איזה שעה עד שחוזר בי כחי. פעם אחת אחז רבנו ז"ל את הרב רבי שמואל אייזיק כנגד לבו ואמר לו: בשביל מעט דם כזה, הינו שבתלל הלב, תאבד את העולם הזה והעולם הבא (ובלשון אשכנז: "איבער אביסעלע בלוט זאלסטו אן ווערין דיא וועלט אין יענע וועלט, קרעכץ זי אוס"). הוה רגיל להתאנח הרבה עד שתפטר אותו ותכניע הרע שבו, ותזכה לבחינת: "ולפי חלל בקרבי" (תהלים ק"ט). פעם אחת דבר רבנו ז"ל עם רבי יעקב יוסף מענין עבודת ה' פדרכו תמיד, וספר לו משל למלך ששלח את בנו למרחקים ללמד חכמות. אחר-כך בא הבן לבית המלך מלמד בכל החכמות כראוי. פעם אחת צנה המלך על הבן לקח איזה אבן גדול מאד כמו אבן הרחמים, ולטל ולשא אותו על עליות ביתו. ומסתמא לא היה יכול הבן הנ"ל לשא ולרום את האבן כי היה אבן גדול וכבד מאד. ונצטער הבן מאד על שאי אפשר לו למלאת רצון אביו המלך, עד שגלה לו המלך דעתו אחר-כך, ואמר לו: היעלה על דעתך שאני אצוה עליך דבר כבד כזה, לקחת את האבן כמו שהיא ולשא ולרום אותו, התוכל לעשות דבר זה על-פי חכמתך הגדולה? אך אין פונתי לזה כלל, רק פונתי היה שיתקח פטיש חזק ותכה ותפוצץ את האבן לחתיכות דקות וקטנות, ובזה תוכל להעלות אותו על העליה. כמו כן השם יתברך צוה עלינו שנסא לבבנו אל פנים אל אל בשמים, ולבבנו הוא לב האבן. והוא אבן גדול וכבד מאד, ואי אפשר להרים אותו להשם יתברך בשום אופן, רק על-ידי שנקח פטיש ונשבר ונפוצץ את לב האבן, ואז נוכל להרים אותו. והפטיש הוא הדבור. עד כאן המשל, והבן. פעם אחת דבר רבנו ז"ל שצריכין לעסק הרבה באמירת תהלים ותחנונות ובקשות והתבודדות וכו'. ושאל אותו הרב רבי יודל ז"ל: איך לוקחין לב (רצונו לומר איך זוכין שיהיו הדבורים בהתעוררות הלב)? השיב לו רבנו ז"ל: תאמרו לי אצל איזה צדיק קבלתם התעוררות הלב? העקר הוא האמירה בפה. רצונו לומר להרבות בדבורים של תחנונות ובקשות בפה, והתעוררות הלב בא ממילא:

אות

תמב

ז, לאחד מגדולי מקורביו ז"ל, צוה לו בימי נעוריו של המקורב הנ"ל, שבשעת התבודדות ודבר הרבה בפרטיות עם כל אברי גופו ויסביר להם שכל תאוות הגוף הבל. כי הא סוף כל אדם למות, והגוף לקברות יובל וכל האברים יבלו ויתרקבו וכו', ועוד דבורים פיוצא באלו. והתנהג כד איזה זמן. ואחר כך ספר עם רבנו ז"ל, והתנצל לפניו באשר שהגוף אינו שומע ומרגיש כלל כל דבריו וטענותיו עמו. אמר לו רבנו ז"ל: התחזק בענין זה, ואל תרפה ידך מזה, ותראה אחר-כך מה שיהיה מהדבורים הללו.

ושמע לעצתו וקיים דבריו, עד שזכה אחר-כך שכל איבר ואיבר שדבר עמו בפרטיות נמשך אחר דבריו כל-כך, עד שיצא ממנו החיות ממש ונשאר בלא כח והרגשה כלל. וזה ראה בחוש באיברים החיצונים, כגון אצבעות ידיו ורגליו וכיוצא בזה, עד שאיברים הפנימיים שהחיות תלוי בהם כגון הלב וכיוצא הנה צריך לצמצם דבריו מאד בכדי שלא תצא ממנו החיות ממש רחמנא לצלן. ושמעתי שפעם אחת דבר האיש הנ"ל עם המקורבים אליו מענין איך שעולם הזה אינו כלום ומה הוא התכלית מפל עניני הגוף וכו' כנ"ל, ובתוך דבריו נתעלה והתחיל לגוע (ובלשון אשכנז שנסאר חלשות), וביגיעות גדולות עד ששב ונתעורר בו חיותו. ואמר אז, שזכה על-ידי קדשת רבנו ז"ל למדרגה כזו, אשר בכל עת שפזר עצמו היטב מיראת הענש והסוף והתכלית של כל עניני העולם הזה, אזי מרגישין כל איבריו, אפלו אצבע הקטן שברגליו, ממש כמו ששוכבין כבר בקבר ומרקיבין כו', עד שצריך התחזקות גדול להחזיק חיותו בקרבו, שלא תצא נפשו ממש רחמנא לצלן:

אות

תמג

ח, ושמעתי בשם רבנו ז"ל שאמר גם לכמה אנשים אחרים: מחמת שהגוף שלכם עב מאד ועז וחזק וכו', על-כן דארפט איהם אסאף אן דולען [צריכים אתם להלעיט אותו] עם דבורים קדושים מענין התכלית וכו' וכו'. וממילא מובן כי צריכין לדבר עם עצמו גם-כן דבורים הרבה מענין התחזקות לחזק את נפשו, בכדי שלא ירפו ידיו לגמרי חס ושלום. וכמובא בהשירים והחרוזים של רבנו ז"ל, ובמקומות הרבה מדבריו ז"ל. וכמו שאנו אומרים בכל יום בבקר: מה אנו מה חיינו וכו' לבד הנשמה וכו' אבל אנו עמו וכו' אשרינו וכו' וכמובא בדבריו ז"ל בלקוטי תנינא סימן קכ"ה, עין שם:

עבודת

השם

אות

תמד

א, פעם אחת דבר עמי, והנה רצונו קצת לעשות אותי אב-בית-דין באיזה קהלה. ושאיתי אותו כי יש לי מרה שחורה וחששות רבות בענין הוראות אסור והתר, ואני מתירא ומתפחד מענין ההוראה מאד מאד. השיב לי מה לחשש ולדאג? מאחר שיש לך על מי לסמוך, שוב אין אתה מתירא כלל. פרוש,

מאחר שיש דעה שמכשיר ואתה סומך על אותה דעה אין להתירא עוד כלל (אמר המעתיק זה פשוט, שעל דעה שאינה מסכמת להלכה, בודאי אין לסמוך. רק רצונו לומר, שלא לחשוש חששות יתרות בענין זה):

תמה

אות

ב, כמה אנשים שבאו לפניו, שהיו חולים גדולים והוא ראה שמכרחין למות, והיה מדבר על לבם, מה לכם לדאג מן המיתה? הלא שם הוא עולם נאה ביותר מפאן וכיו':

תמו

אות

ג, פעם אחת עמדנו לפניו ביום ראשון אחר שבת-נחמו תקס"ט, והולכנו מת לפני חלונות ביתו, והיו הולכין אחריו ובוכין ומספידין עליו כדרך העולם. ענה ואמר: "דער מת קער לאכין", המת מסתמא שוחק בלבו על שבוכין אחריו. כי בוכין על שנפטר מן העולם, כאלו אומרים לו: הלא טוב אם היית מאריך עוד זמן העולם, וסבלת עוד צרות רבות בזה העולם והייתך לך עוד מרירות העולם ("אמער וואלסט נאך פאר שווארצט גיווארן אויף דער וועלט"). שאלתי אותו: הלא גם שם לא ינוח מיסורים, כי לא היה צדיק גדול כל כך שלא יסבל שום צער גיהנם וחבוט הקבר, ואם כן גם שם יש לו יסורים. השיב: על-כל-פנים עתה יהיה הקץ והגמר מהיסורים וצערו. כי יסבל מה שיסבל ואחר-כך יזכה למה שפעל בזה העולם איזה שכר עולם הבא, על מעשיו הטובים. חזרתי ושאלתי אותו: הלא יש גלגולים, ואולי יצטרך לו להתגלגל עוד פעם אחת בזה העולם, ואם-כן מה פעל בזה שנפטר עכשו מצרות עולם הזה. השיב: אם ירצה יוכל להתעקש ולטעון שם שאינו רוצה בשום אופן להתגלגל ולילך עוד הפעם בזה העולם. שאלתי אותו: וכי יועיל זה מה שלא ירצה להתגלגל. השיב: בודאי יועיל, אם יתעקש ויטעון: עשו עמי מה שתמצאו כן ועשו עמי הגמר והסוף כאן כרצונכם, רק בזה העולם אל אחר עוד להתגלגל חס ושלום (ואמר בזה הלשון: "עקט מיט מיר דא"). בודאי יכול לפעל זאת. וכפלתי ושניתי בדברי עמו ז"ל כמה פעמים אם יועיל זאת, ואמר שבודאי יועיל אם יהיה חזק בדעתו

ולקחתי זאת בדעתי היטב, וקשרתי אותו במחי לזכר זאת היטב היטב, אולי אזכה לזכר זאת בעלמא דאתי לטעון כך לפני הבית-דין שלמעלה למען אוכל להנצל מגלגולים. כי אין שיהיה עמי חס ושלום, כי איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, אף-על-פי-כן על-כל-פנים טוב יותר מלהתגלגל חס ושלום, ולהיות חס ושלום בסכנה גדולה של הבלי העולם הזה חס ושלום. השם יתברך יזכנו מעתה לשוב בתשובה שלמה לפניו כרצונו הטוב (אמר המעתיק עין בזה הקדוש פרשת משפטים דף ק"ט): באותו העת הנ"ל שעמדנו לפניו ביום הנ"ל, אז צוה עלי לחזר ולומר התורה שאמר בחורף העבר בשבת פרשת תרו, לפני חברנו הותיק מורנו הרב יצחק סג"ל חתן הרב המגיד מטירהאנוויצע. דהינו התורה המתחלת: "יש צדיקים גנוזים" וכיו' (לקוטי תנינא סימן ל"ב). וצוה עלי לחזר ולומר התורה הזאת לפני הנ"ל בעודינו עומדים לפניו. והכרחתי לעשות כן, ואמרתי כל התורה הזאת למורנו הרב יצחק הנ"ל ושאר אנשים שעמדו שם, והכל היה בפניו. אחר-כך ענה ואמר: "סלסלה ותרוממת" (משלי ד'), הנמצא בזה עוד אצל השם יתברך איש אשר יסלסל ויחפש כל כך בהתורה כמוני. ועוד האריך בדברים נעימים וצחיים, והפליג מאד בשבח מעלת תורתו הקדושה:

ד, משל על עננו שהזהיר להתפלל על צרת חברו, ששמעתי בשם רבי יודל ששמע מפיו הקדוש משל למלך שהרחיק את בנו. אמר המעתיקי: שמעתי מפי רבי יצחק דב מטיקרהאויצע, ששמע מפי רבי יודל משל על עננו הנ"ל. וכפי הנראה שלזה המשל פנו המחבר ז"ל על-כן ראיתי להציגו כאן וכך שמעתי: רבנו ז"ל אמר לר' יודל שסגלה לגדלות שיתפלל על צרת חברו. ושאל אותו רבי יודל, אדרבה לכאורה מזה יתוסף לי גדלות, שאני מתפלל בעד חברי מסתמא אני חשוב יותר מחברי. השיב לו רבנו ז"ל בדרך משל, למלך שפעס על בנו והרחיק אותו ממנו. אחר-כך הלך הבן ופיס את אביו וחזר וקרבו. אחר איזה זמן חזר וחסא הבן לפני אביו, וחזר המלך וגרשו מפניו, וחזר הבן ופיסו עוד הפעם. וכן היה כמה פעמים, שהבן מלך כשחטא לפני המלך גרשו מפניו, וכשפיסו חזר המלך וקרבו. פעם אחת חזר וחסא הבן מלך לפני אביו, וכעס המלך עליו מאד מאד. ונתישב המלך מה יהיה התכלית שאני אגרשו, ואחר-כך כשילך הפעם ממני אזי לבוא ופיס אותי עוד. אני רוצה בכך, רק אני רוצה לגרשו בתחבולה כזו שלא יוכל עוד לבוא לפני לפיסי אותי. מה עשה המלך, העמיד שר אחד מהשרים שלו בינו ובין הבן מלך, וצוה להשר כשיבוא הבן מלך לילך אצלי לרצות ולפיס אותי, אזי לא תניח אותו לילך אצלי. וכן היה, שבא הבן מלך כמה פעמים, ורצה לילך לפיסי את אביו, ולא הניחו השר כי כן צוה עליו המלך. וכן היה כמה פעמים. אחר-כך ראה השר הנ"ל גדל הכסופים והעגונוים וההשתוקקות נמרץ שיש להבן מלך אל אביו, ושיש לו יסורים גדולים מאד בלי שעור מזה, מה שאינו יכול לבוא לפני אביו אפלו לפיסו. והיה להשר הנ"ל רחמנות גדול עליו, אך הוא אינו רשאי להניחו לבא לפני המלך. ונתישב השר מאחר שהוא מתגעגע כל-כך אל אביו, מסתמא יש להמלך גם-כן יסורים גדולים שאין הבן יכול לבוא לפניו. כי כפי גדל כח החשק של החושק, כן הוא מעורר חשק גדול בהנחשק (נ"א: כן גם כן הוא גדול כח הנחשק). והיה לו רחמנות גדול עליהם. וגם היו לו [הינו להשר הנ"ל] יסורים גדולים מזה, כי אמר בדעתו: כי הלא אני הוא הגורם לזה, כי אני הוא המסד המבדיל ביניהם ואני גורם יסורים להמלך ולהבן מלך. ונתישב השר בדעתו, מסתמא בודאי יש איזה תחבולה שיוכל להתפיס הבן מלך עם המלך, כי בודאי לא יעשה המלך דבר כזה שיהיה לבנו יסורים תמיד שלא יוכל לבוא לפניו תמיד, וגם להמלך בעצמו יש גם-כן יסורים פני"ל. על-כן נתישב זה השר, בודאי זה הדבר אינו תלוי אלא בי, שאני בעצמי אלא אל המלך לבקש בעד הבן מלך שימחל לו עוד ויקרב אותו לפניו. וכך עשה השר הנ"ל, והלך להמלך וספר להמלך גדל תשוקתו שיש להבן מלך, ובקש מהמלך שימחל לו. ותכף נתרצה המלך ולקח הבן מלך והחזירו למקומו הראשון. והנמשל מובן ממילא, כי כל אדם צריך לומר כל העולם לא לא נברא אלא בשבילי, על כן אני צריך לעסק (נ"א: לענין) בתקון העולם. ועל כן כשיש לו לחברו חס ושלום איזה יסורים הן בגשמיות הן ברוחניות, צריך כל אחד לומר (נ"א: לידע) שזאת בודאי על ידי, על ידי עוונותי, ואני הוא המסד המבדיל בין המלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא ובין העולם. כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה תמיד להשפיע כל טוב לבניו, אך אני, הינו עוונותי, הם המסד המבדיל לזה. והעקר העצה לזה שאני בעצמי אבקש להמלך בעד חברי, ובודאי לא יהיה לו גדלות, כי עקר הגדלות מה שאחד מתגאה על חברו היא שיש לו מעלה יותר מה שאין בחברו, אבל כשיחשב מה שאין בחברו המעלה זו הן בגשמיות והן ברוחניות, היא רק מחמת שאני המסד המבדיל בינו ובין הקדוש-ברוך-הוא שרוצה להשפיע תמיד כל טובו, בודאי לא יהיה לו עוד גדלות, אדרבא, על-ידי זה ישבר גאותו ויזכה לענוה באמת. וגם חברו יזכה לכל טוב על ידו ודיקא. כך נמשל באמת המשל. עוד שמעתי מהאיש הנ"ל ששמע בשם רבנו הקדוש זצ"ל, שספר משל לעננו מה שצריך לו לדבר עם אנשים ביראת שמים וזהו: פעם אחד היה גביר (נ"א: עשיר) גדול שהיו לו כמה אלפים ורבות. עשה העשיר הנ"ל פקדה ואמר, שכל מי שצריך ללוות מעות לבוא אצלו והוא ילוהו. מסתמא היו על זה בעלנים [קופצים] הרבה, ובאו אצלו אנשים הרבה ולו אצלו מעות. והגביר הנ"ל היה אצלו פנקס על כל הנ"ל. פעם אחת לקח הפנקס בנדו והתחיל לעין בו, וראה שהוציא הרבה מעות מאד על עסק ההלוואות ואין איש שם על לב שיבוא להחזיר ולפרע לו מה שלוה ממנו. מסתמא חרה לו על זה, והיה לו לעגמת נפש. בתוך הלווים הנ"ל היה איש אחד שלוה גם-כן אצל הגביר, ואבד והפסיד המעות באיזה משא-ומתן עד שלא היה לו כמה לפרע חובו והיו לו יסורים גדולים מזה. הינו שהאיש הנ"ל היה לו יסורים גדולים מזה שאין לו לפרע חובו. והתישב האיש הנ"ל בדעתו, שעל-כל-פנים צריך להתראות פנים עם הגביר ולספר לו כל לבו, באשר שהוא אנוס בדבר וכי. ובא אצל הגביר והתחיל לספר לפניו לבו, באשר שאיך שקבל אצלו מעות בהלוואה והגיע זמן פרעון ואין לו כמה לשלם כי הפסיד המעות, ואינו יודע ככל לשית יצות בנפשו מה לעשות בזה. וענה הגביר ואמר לו: מה אכפת לי המעות המגיע אצלי, כי מה נחשב אצלי סך קטן כזה שאתה חייב לי כשתסלק או להפוך, נגד סך הכולל מההלוואות אשר עולה לאלפים ולרבות. על-כן רצוני שתלך אצל כל הלווים שלי ותתבע אותם, ותזכיר אותם שהם חייבים לי כל כך מעות, ולמה אין מסלקים לי. ואפלו אם לא יפרעו ויסקו את הכל רק כל אחד יתן ויסקל מעט מחובו, גם-כן יעלה אלפים ורבות פעמים כמו סך כל החוב והלוואה שלך. והנמשל מובן ממילא והבן. (אמר המעתיקי שמעתי אחר-כך שיש אומרים שזה המשל הוא מדברי הרב יצחק ז"ל

חַתָּן הַמַּגִּיד מְטִירָה אוּיָצֵעַ).
עוֹד שֶׁמַּעֲתִי מִהָאִישׁ הַנִּ"ל. שֶׁפַּעַם אַחַת דָּבַר רַבִּי גֵרְשׁוֹן מְטִירָה אוּיָצֵעַ עִם רַבֵּנוּ ז"ל וְקָבַל לִפְנֵינוּ מְאֹד
עַל אֲשֶׁר צָר לוֹ בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם. עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: אַתָּה עָשִׂה טוֹב וְעַסֵּק בַּעֲבוּדַתוֹ בְּאַמֶּת, וְכִשְׁתַּעֲסֵק
וְתִתְמִיד בַּעֲבוּדַתוֹ יִתְבָּרַךְ אִזֵּי הַטוֹב יִשְׁאַר וְהָרַע מִמִּילָא יִתְבַּטֵּל ("דוא טוא אין יודישקייט, גיטס וועט
בלייבן און שלעכטץ וועט ממילא אראפ פאלן"):

אות תמח

ה, שֶׁמַּעֲתִי בְּשֵׁמוֹ מִהֶרֶב דָּפָה בְּרִסְלָב, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה בְּדֶרֶךְ וְהִתְפַּלֵּל שְׁחֲרִית, וְנִפְלַע עַל פְּנֵיו עַל יְמִינוֹ
פְּנָהוּג עֵכָשׁוּ. וְבָא אֵלָיו רַב סְעֵדְיָה גָאוֹן וְאָמַר לוֹ שֶׁגַּם בְּשְׁחֲרִית צָרִיכִין לִפְלַע עַל שְׂמָאל:

אות תמט

ו, אָמַר לְאַחַד עַל מַה שֶּׁסִּפֵּר לִפְנֵינוּ שֶׁהָיָה מִרְגָּל בַּעֲבֻרוֹת גְּדוּלוֹת רַחֲמָנָא לִיצְלוֹ, עַד שֶׁכִּמְעַט לֹא הָיָה בֵּינֵנוּ
עֲצָמוֹ לְמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִלַּעֲשׂוֹתָם. הַשִּׁיב לוֹ שִׂישׁ בְּחִינַת הַתְּקַשְׁרוּת, לְקַשֵּׁר וּלְחַבֵּר עֲצָמוֹ יְחַד בְּהַתְּקַשְׁרוּת
חֲזָק, וְעַל-יְדֵי-זֶה כּוֹלֵוֹן לְהַתְּגַבֵּר וּלְהַנְצִיל. וְלֹא בָאֵר הָעֵנָן. וְאָף-עַל-פִּי-כֵן אֶפְשָׁר לְהַבִּין הָעֵנָן קֶצֶת
וְהִיא עֲצָה נִפְלְאָה עַד לְמָאֵד (וְעֵין בְּלָקוּיִטִּי הַלְכוֹת הַלְכוֹת רֵאשׁ חֲדָשׁ הַלְכָה ו'):

אות תנ

ז, תַּקְסִיט לַפִּ"ק, אַחַר שְׁבוּעוֹת בְּסִמּוֹן סִפֵּר זֹאת: מֵעַשָּׂה, אָחַד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה הוֹלֵךְ כְּמָה שֶׁנִּים
עִם מַחֲשָׁבָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, וְהָיָה רוֹצֵה לְדַבֵּר עִמּוֹ מְזָה וְלֹא אֶסְתִּיעָא מִלְתָּא. וְיָמֵי יָדַע מְזָה, כִּי מִי הוּא
נְבִיא שְׂיַדַע מַחֲשַׁבְתּוֹ. וְהוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִם מַחֲשָׁבָה זֹאת כְּמָה שֶׁנִּים. בְּשִׁבְעוֹת הָזֶה, וְהוּא הָיָה בְּכֶאֱן עַל
שְׁבוּעוֹת, וְאִזֵּי בְּשִׁבְעוֹת חָלַם לוֹ שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים וְהָיָה נֹרָאָה שֶׁאָחַד הוּא עֶקֶר וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ עֶקֶר, רַק
מַחֲמַת הָאָחַד הָעֶקֶר בָּא הוּא גַּם כֵּן. וְשֶׁאֵלְתֵי לָהֶם מַה הֵם עוֹשִׂין כֵּאֵן, הַשִּׁיב לִי אוֹתוֹ הָעֶקֶר הַנִּ"ל,
שָׂאוֹתוֹ הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַכָּרִיחַ אוֹתוֹ שֶׁיִּשְׁבַּע בְּסִפְר-תּוֹרָה בְּזְרוּעַ עַל-זֶה שֶׁיָּבֹא לְכֶאֱן, וְנִשְׁבַּע לוֹ.
וְסִפֵּר לִי אוֹתוֹ הָאִישׁ הַנִּ"ל שֶׁבָּא עֵכָשׁוּ, אֵת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּה הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַנִּ"ל. אַחַר-
כֵּן כְּשֶׁבָּא אֵצְלֵי הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַנִּ"ל לְקַבֵּל רְשׁוּת קֶדָם נְסִיעָתוֹ פְּנָהוּג, אֶמְרָתִי לוֹ אֵת הַמַּחֲשָׁבָה
שֶׁלוֹ שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּה כְּנִ"ל, וְכִלְתָּה נִפְשׁוֹ מְאֹד וְנִתְמַלָּא שְׂמָחָה עַל שֶׁפּוֹנְתִי מַחֲשַׁבְתּוֹ:

אות תנא

ח, מֵצַאֲתֵי כְּתָב-יְד הַחֲבָרִים: אָמַר שְׂטוֹב יוֹתֵר לְסַפֵּר עִם חֲבֵרוֹ מֵעֵנִי עֲבוּדַת הַבוֹרָא. כִּי כְּמוֹ שְׂיִין
מַגְבִּיָּה אֵת הַלֵּב כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "תָּנוּ שְׂכָר לְאוֹבָד וַיִּין לְמָרִי נִפְשִׁי" (משלי ל"א), כֵּן הַדְּבָרִים שֶׁמִּסְפָּר עִם
חֲבֵרוֹ מַגְבִּיָּה לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "דְּאָגָה בְּלֵב אִישׁ יִשְׁחַנְהָ" וְכוּ' (שם י"ב), וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל

”ישׁיחנה לאחרים” (יומא עה). וכמו שהיין כששותה מעט יין מגביה לבו, וכששותה יין הרבה נעשה שכור ומנח על משכבו. כך הדברים שמספרים, אם יש בהם על-כל-פנים קצת אמת, אף-על-פי שיש בו צביעות ונדלות, אף-על-פי-כן הוא מגביה את לבו כנ”ל. אבל כשאין בהדברים שום אמת אלא מלא צביעות ונדלות, וכשהולך מאתו עושה כל העברות והתאוות, הדברים האלה אינם מגביהים את הלב. כמו היין כששותהו הרבה כנ”ל:

אות תנב

ט, אָמַר: הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב תְּמִיד (”נְאֻט אִיו תְּמִיד גוֹט”):

אות תנג

י, אָמַר: הָאֵט ווּיָא אִיר זְעָהט מִיך, קָען גִּימָאָלְט זַיִן לַמִּ”ר שַׁעִיּוּ בַשׁ”ב (אָמַר הַמַּעַתִּיק: רְצָה לֹמַר שְׁהִיָּה מְתִירָא וְחוּשֵׁשׁ שְׁלָא זְבוּא לְמַכְשׁוּל כְּזָה שְׁאִין בּוּ שׁוּם צַד תַּאָוָה וְהִנְנָא, אָבָל לֹא חֵס וְשְׁלוּם שְׁבָא לִידִי).
אָמַר: כְּמוֹ שְׂאָתָם רוּאִים אוֹתִי, רְצוּנִי לֹמַר שְׁבֻדָּאִי אַתָּם מְחֻזְקִים אוֹתִי לְצַדִּיק גְּמוּר, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הֵייתִי עוֹבֵר חֵס וְשְׁלוּם עֲבָרָה גְדוּלָּה בְּיוֹתֵר, אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הֵייתִי הַעֲבָרָה מִשְׁלֶכֶת אוֹתִי כְּלָל, רַק הֵייתִי אַחֵר הַעֲבָרָה אִישׁ כְּשֶׁר כְּמוֹ קָדָם, רַק אַחֵר-כֵּךְ הֵייתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה (”הָאֵט ווּיָא אִיר זְעָהט מִיך אִיך זָאל חֵס וְשְׁלוּם עוֹבֵר זַיִן דִּיא גְרַעסְטֶע עֲבָרָה, וּוְאָלְט דָּאס מִיך גָּאָר נִיט אַראַפּ גִּינְוַאָרְפֿן, אִיך וּוְאָלְט נָאךְ דָּעם גִּינְוְען אַזוֹי אִיין עַרְלִיכֶער יוֹד ווּיָא פֿרִיר, דָּער נָאךְ וּוְאָלְט אִיךְ תְּשׁוּבָה גִּיטְאָן”):

אות תנד

יא, אָמַר: עוֹד יְהִיָּה זְמַן שְׁמִי שְׁיִהְיָה אִישׁ כְּשֶׁר פֿשוּט, יְהִיָּה חֲדוּשׁ גְּדוּל כְּמוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב:

אות תנה

יב, בְּעֵינֵי הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שְׁקָר שְׁנַמְצָאִים עִכְשׁוּ, שְׁלַפְעִמִּים נִדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים אִיזָה דָּבָר, כְּגוֹן כְּשֶׁבָאִים אֲצֵלָם בְּשִׁבִיל בְּנִים וְכִיּוֹצֵא, וְאַחֵר-כֵּךְ נִפְקַד אוֹתוֹ הָאָדָם בְּבָנִים וְנִתְמַלֵּא מִשְׂאֵלְתוֹ, אַזוֹי הֵם תּוֹלִים בְּעַצְמָם שֶׁהֵם פְּעֵלוּ זֹאת. אָמַר מִשְׁל, כְּמוֹ שְׂאָדָם אֶחָד הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וּפְגַע בְּזָאָב וְהִיָּה מְתִירָא מִמֶּנּוּ, וְהוֹשִׁיט מִקְלוֹ וְעֹשֶׂה עִם מִקְלוֹ כְּדֵרֶךְ שְׁעוֹשִׂין עִם קְנִי שְׂרַפָּה שְׁקוֹרִין ”בִּיקָס”, כְּאֵלּוּ הוּא רוֹצֵה לִירוֹת אֶת הַזָּאָב עִם מִקְלוֹ כְּדֵי שְׁיִתְרָא הַזָּאָב מִמֶּנּוּ. בְּתוֹךְ כֵּךְ הָיָה מוֹרָה אֶחָד עִם קְנִי שְׂרַפָּה בְּאֵמַת וְהָרַג אֶת הַזָּאָב, וְנִדְמָה לָזֶה שְׁהוֹשִׁיט מִקְלוֹ שְׁהוּא הָרַגוּ, וְהוּא אִינוּ יוֹדַע שְׁנִהְרַג הַזָּאָב עַל-יְדֵי-זֶה שְׁהוֹשִׁיט קְנִי שְׂרַפָּה בְּאֵמַת, כִּי בּוֹדָאִי אֵינָם יְכוֹלִים לְהַרְגַּ אֶת הַזָּאָב בְּמִקְלָם. כֵּךְ הוּא מִמֶּשׁ עֵינָיו הַנִּ”ל. כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בְּעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וְדוֹר שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל בְּתַפְלָתָם,

וְכָל הַפְּקֻדוֹת לְטוֹבָה וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם הִכָּל עַל יָדָם. וְאֵלֹהֵי הַמִּפְרָסְמִים שֶׁל שֶׁקֶר נִדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם פְּעֻלוֹ זֹאת. וְהוּא מִמָּשׁ כְּמוֹ זֶה שֶׁאֹמֵר שֶׁהֵרֵג אֶת הַזָּאֵב עִם מִקְלוֹ כְּנִי, כִּי בְּאֶמֶת הִכָּל רַק עַל-יָדֵי צְדִיקִים אֶמְתִּיִּים כִּי הֵם פּוֹעֲלִים הִכָּל וְכוּ':

תנו

אות

יג, שְׁנַת תַּקס"ט בֵּין הַמִּצְרִים, נִסְעָה בְּתוֹ מְרִיָּם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְהָיָה מָה דְהִנְהוּ. וְסִפֵּר חֲלוֹם, שֶׁבָּא אֶחָד וְשָׂאֵל אוֹתוֹ עַל חֲדָשׁוֹת אִם שָׁמַע. הַשִּׁיב לוֹ, שֶׁמִּיכָל נוֹסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ: מָה זֶה חֲדָשׁוֹת, כִּי כָּבֵר נִשְׁמַע זֹאת. וְהִתְחִיל לְכַרְךָ אֶת בְּתוֹ שֶׁתַּעֲבֹר בְּשָׂלוֹם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּעֲבֹר הַיָּם בְּשָׂלוֹם וְתִבּוֹא בְּשָׂלוֹם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּבְרַךְ אוֹתָהּ בְּבִרְכוֹת הַרְבֵּה. וְאָמַר לוֹ, שֶׁזֶה שֶׁהוֹדִיעוּ הוּא גַם-כֵּן מְרִיָּם עַל זֶה. כִּי "מִיכָל" רָאִשׁוֹ-תִּבּוֹת כִּי מִלְאָכָיו 'צִנְהָ לֵיךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְרָכֶיךָ (תְּהִלִּים צ"א):

תנו

אות

יד, אֶחָד אָמַר שְׁמָה שְׁחָלַם לוֹ שֶׁנִּפְּלוּ שְׁנֵי מְרִיָּם עַל חֲכָמוֹת שָׁלוֹ שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ, וְאֲנִי אֶמְרָתִי לוֹ אֲדַרְבָּא הַשְּׁטוֹת שֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ. כִּי שֵׁן הַסְּלַע תִּרְגוּמוֹ חֲזָק וְכוּ' (אָמַר הַמַּעֲתִיק: עַיִן מְדַרְשׁ רַבָּה בְּמִדְבַר פְּרָשָׁה ג' אֵין שֵׁן אֶלָּא לְשׁוֹן חֲזָק וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לֹמַר בְּדָרְךָ צָחוֹת וְהִלְצָה, כִּי בְּמִדְיַנְתְּנוּ קוֹרְאִין לְאִישׁ שׁוֹטָה "חֲזָק"):

תנח

אות

טו, אָמַר מִי שֶׁבָּקִי בָּהֵר הַקְּדוֹשׁ כָּל דְּבָרֵי הָהֵר הֵם אֶחָד. הֵינּוּ לְהַמְשִׁיךְ שִׁפְעָה. לְהַמְשִׁיךְ מִשַּׁח רְבוּת קִדְשָׁא, וְלִקְשֹׁר הַעוֹלָמוֹת. וְלַפְעָמִים מְחַבֵּר שְׁנֵי דְבָרִים אֱלֹהִים, וְלַפְעָמִים שְׁנֵי דְבָרִים אַחֲרִים כְּפִי הַעֲנִיָּן. וְיֵשׁ כְּמָה דְּבָרִים שֶׁהֵיוּ לָהֶם בְּקִבְלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ. כִּי כָּל דְּבָרֵי הַקְּבֻלָּה הֵם בְּקִבְלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. גַּם הֵיךָ לָהֶם סִפְרִים סִפְרָא דְרַב הַמְּנוּנָא וְכוּ'. גַּם יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה דְּבָרִים שֶׁגָּלוּ הֵם.

גַּם כָּל הַעֲנִיָּנִים הַמְּבֹאֲרִים בָּהֵר הַקְּדוֹשׁ בְּמִסְפָּר בְּמִנְיָן, כְּגוֹן בְּעִנְיַי הַהִיכָלוֹת וְכוּ' צָא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֵר שִׁישׁ כָּךְ וְכָךְ פְּתִיחִים, וְכוּ' צָא בְּאֵלֹהֵי הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בָּהֵר בְּמִסְפָּר בְּמִנְיָן, וּמִדְּקָדֵק בְּמִנְיָן בְּדִקְדוּק גְּדוֹל, כְּגוֹן כָּךְ וְכָךְ אֲלָפִים וְשִׁבְעִים וְאַרְבַּע וְכוּ' צָא, כָּל זֶה הֵיךָ עַל-פִּי שְׁמוֹת שֶׁהֵיךָ קִבְלָה בְּיָדָם שֶׁהֵיוּ לָהֶם כְּלָלִים וְלִמּוּד יָדוּעַ עַל זֶה, כְּגוֹן שֶׁל מִי"ב וְכוּ'. וְכָל אֱלֹהֵי הַמִּסְפָּרִים הַנֶּאֱמָרִים בָּהֵר הֵם כְּפִי אוֹתוֹ הַבְּחִינָה שֶׁל אוֹתוֹ הַעֲנִיָּן שֶׁהֵיוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא עַל-פִּי שֵׁם זֶה, אוֹ עַל-פִּי כְּלָלִיּוֹת שֶׁלַּפְעָמִים נִכְלָלִין וְנִצְטָרְפִין הַשְּׁמוֹת אֱלֹהֵי בְּאֵלֹהֵי, וְעַל-פִּי מִסְפָּר הַשְּׁמוֹת וְכִלְלוֹתָן הֵם הַמִּסְפָּרִים הַנִּי"ל:

אות

תנט

טז, מכבר אמר: לפעמים יוצא חולאת חס ושלום בעולם ואזי הולכת ומתפשטת מאחד לחברו שקורין "אויטר גאנג". ויש חלוק בענין זה, כי יש אחד שמגיע לו החולאת מן השמים אליו בעצמו, ויש אחד שאין מגיע לו החולאת בעצמו, רק שהוא מקבל חס ושלום החולאת מחברו. ויש חלוק ביניהם, כי זה ששולחין לו בעצמו החולאת יש לו זאת החולאת עם כל הסימנים והדקדוקים של החולאת הזאת. כי יש כמה סימנים לכל מין חולאת רחמנא לצלן, כגון החולאת שקורין "קאטער" [נזלת], העקר החולאת הוא כאב הראש, אבל יש עוד סימנים, דהינו חפוד החטם ועטישות ועוד כמה סימנים, וכל סימן וסימן של החולאת הוא גם-כן חולאת בפני עצמו. ומי שנשלח אליו בעצמו החולאת, הינו שהוא מן האנשים שאצלם התחילה החולאת מעצמם ולא קבלו מחבריהם, אלו האנשים יש להם החולאת בשלמות עם כל הדקדוקים והסימנים הנ"ל, אבל אלו האנשים שמקבלין החולאת מחבריהם אין להם כל החולאת עם כל הסימנים. ועוד דבר מענין זה:

אות

תס

יז, בהעברה בעלמא ראיתי בכתביו מי שאין לו גבורות אנשים יאמר שיר-השירים משלי קהלת, כי הם בחינת "תלת טפין" כמובא בתקונים, עין שם (תיקון י"ג כט):

אות

תסא

יח, אמר: מלך גדול מנביא על פי מצוות התורה (עין הוריות יג):

אות

תסב

יט, אמר פעם אחת: אתמול היה אצלי התוגר [מושל תורכי] בחלום, וקבל לפני מאד על הנלחמים בו. והיה לי רחמנות גדול עליו. ובאמת הוא רחמנות עליו, כי הוא נקרא עדין בשמו הראשון ישמעאל, כי כלם אין ידוע מי הם כי נתבלבלו, והוא עדין יש לו שמו הראשון. ונתתי לו עצה, והיו נראין הדברים שגם הוא יודע העצה, אך הוא עושה עצמו כלא ידע. גם פעם אחת דבר ממנו, ואמר שקורין בראש-השנה "וגם את בן האמה לגוי אשימנו" וכי (בראשית כ"א), הינו שבנדאי יש לו כח גדול מאחר שאומרים קד

אות

תסג

כ, בענין המחלקת הידוע שהיה בדורות שלפנינו על הרב הגאון מורנו הרב יונתן ז"ל, והיה לפני רבנו ז"ל הספר שהיה פתוב בו הקמיעות שנתן הרב הנ"ל. והיה פתוב בהם: עבדו מבחינו. והם החולקים

עָלְיוּ הָיוּ מְפָרְשִׁים שְׂכֹנְתָו עֲבָדוּ מְשִׁיחוֹ, עֲגוֹן שָׁם. וְסִפְרָ רַבְּנֵי ז"ל עֲמַנּוּ בְּזֶה וְאָמַר שְׂמֵחָ אֵין רֵאִיָּה. וְאָמַר, שְׂאֵלֵי הִיָּה הוּא כּוֹתֵב קְמִיעוֹת וְהָיוּ מוֹצְאִים הָיוּ אוֹמְרִים בְּוֹדָאֵי וְכוּ', בְּפִרְט עֲבָדוּ (הֵינּוּ כִּי הָיוּ מְפָרְשִׁים בְּוֹדָאֵי שְׂכֹנְתָו לֹא טוֹבָה, בְּפִרְט עֲבָדוּ כִּי אֵיךְ שֶׁנֶּדְרָ לְכַתֵּב בְּשִׁמּוֹת עֲבָדוּ, עַל-כֵּן בְּוֹדָאֵי הָיוּ מְפָרְשִׁים כְּנִתָּו לְמָה שֶׁהָיוּ מְפָרְשִׁים) כִּי הַתּוֹרָה כְּלָה הִיא שְׁמוֹת. וְעֲנִין הַשְּׁמוֹת שֶׁבָּהֶם מְשַׁבְּעִים, אוֹ שְׂמִיבְקָשִׁים וּמִתְפַּלְלִים יְהִי רְצוֹן עִם זֶה הַשֵּׁם, הוּא שְׁעַל-יָדֵי שְׁמוֹת אֵלֹו מְעוֹרְרִין הַמְּלַאָּךְ הָרְאִוִי לְאוֹתוֹ הַדְּבָר, וְאִזִּי נוֹתְנִים לְהַמְּלַאָּךְ אוֹתוֹ הַשֵּׁם. כִּי הַמְּלַאָּךְ אֵין לוֹ שֵׁם, רַק שְׁנוֹתְנִין לוֹ שֵׁם לְפִי הַשְּׁלִיחוֹת כְּמוֹבָא. נִמְצָא שֶׁשְּׁפִיר שֶׁנֶּדְרָ לְכַתֵּב בְּהַשְּׁבָעוֹת הַשְּׁמוֹת עֲבָדוּ מִבִּיחִי"ו, כִּי הוּא רֵאִשִׁי תְבוֹת שֶׁל פְּסוּק "וַיִּנַּח מִצָּא בְּעֵינָיו חַיִּן בְּעֵינָיו הִי" (בראשית ו')

אות תסד

כֹּא, מְעַנֵּן הַסְּפוֹר מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב, שֶׁסְּפְרוּ לְפָנָיו כְּמָה מִינֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל כְּמָה מִינֵי בְּנֵי אָדָם, מְעַשִׂירִים וּשְׂאָר אֲנָשִׁים וּמִמְּפָרְסָמִים שֶׁל עֲכָשׁוּ וְכוּ'. עֲנָה וְאָמַר: אִם נֶצְרַף יַחַד כָּל אֵלֹו הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל כְּמָה מִינֵי בְּנֵי אָדָם הַנִּמְצָאִים בְּבְרִדִּיטְשׁוֹב עִם כָּל הַצְּדִיקִים הַלְלוּ, הֵינּוּ הַמְּפָרְסָמִים הַנִּי"ל, הַכֹּל אֵינּוּ כְּלוּם. וְכִמוֹ שֵׁשׁ אֵילָן שֶׁגָּדַל בְּפִרְדָּס אוֹ בְּשָׂדֵה, וְשֵׁם גְּדֻלִים כְּמָה וְכִמָּה אֵילָנוֹת, וְגַם בְּאֵילָן אֶחָד יֵשׁ כְּמָה שְׁנוֹיִים. יֵשׁ שְׁנַכְמָשׁוּ עָלָיו בְּאֵיזָה עֵנָף, וְיֵשׁ שְׁנַתְקַלְקַל הַגְּרָעִין שְׁנַכְנַס תּוֹלַעַת שָׁם, וְיֵשׁ בְּאֵיזָה עֵנָף, שֶׁהַפְּרִי סָמוּךְ לְרֵאשׁ נִתְקַלְקַל, וְכֵן כְּמָה וְכִמָּה שְׁנוֹיִים וְקַלְקוּלִים כִּיּוֹצָא בְּזֶה שְׁנַמְצָאִים בְּאֵילָן אֶחָד בְּעֵלְיוֹ וּבְפִרוֹת וְכִיּוֹצָא. וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן הָאֵילָן הוּא אֵילָן. מִכָּל שֶׁכֵּן הַפְּרָדָס כְּלוֹ שֵׁשׁ בוֹ כְּמָה וְכִמָּה אֵילָנוֹת. וְהַנְּמָשֶׁל מוֹבָן קֶצֶת לְמַבִּין. כִּי אֵף-עַל-פִּי שְׁנַמְצָאִים עֲכָשׁוּ בְּעוֹלָם מָה שְׁנַמְצָאִים הַרְבֵּה שֶׁהֵם מְקַלְקְלִים לְגַמְרִי, וְיֵשׁ שֶׁהֵם כְּשָׂרִים קֶצֶת וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ בָּהֶם כְּמָה וְכִמָּה מִינֵי קַלְקוּלִים, וּמִהֵם הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שְׁקָר, אָבַל אֵף-עַל-פִּי-כֵן הָאֵילָן הַקְּדוֹשׁ הוּא אֵילָן, מִכָּל-שֶׁכֵּן הַפְּרָדָס כְּלוֹ שֶׁגְּדֻלִים בוֹ כְּמָה וְכִמָּה אֵילָנוֹת הֵינּוּ נְשִׁמוֹת. כִּי כָּל הַנִּי"ל אֵינֶם נֹחֲשָׁבִים לְכְלוּם כְּעֲנִין הַמְּשֶׁל הַנִּי"ל:

אות תסה

כֹּב, אָמַר, רְצוֹנוֹ שֶׁכָּל אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנו לֹא יִהְיֶה אֶחָד מֵהֶם מְלַמֵּד, וְכְמָה פְּעָמִים דְּבַר מִזָּה. גַּם אָמַר שְׁטוֹב לְעֲנִין פְּרִנְסָה לְדוֹר בְּעִיר גְּדוּלָה. וְאָמַר בְּדָרֵךְ צַחוּת, שְׂאֵין לָךְ אָדָם שְׂאֵין לוֹ שְׁעָה, וְאֵין לָךְ דְּבַר שְׂאֵין לוֹ מְקוֹם. נִמְצָא שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ שְׁעָה, וְכִשְׁעוֹסֵק בְּמִשְׁא-וּמִתָּן יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂבָאוֹתוֹ הַשְּׁעָה שֵׁשׁ לוֹ יְרוּיַח מְמוֹן הַרְבֵּה מֵאַחַר שְׂאוֹתָהּ הַשְּׁעָה הִיא שְׁלוֹ. עַל-כֵּן יָכוֹל לְהִיּוֹת שֵׁיזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵיזָה הַצְּלָחָה גְּדוּלָה בְּעֵסֵק שְׁלוֹ שֶׁהוּא עוֹסֵק, וְיָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה שְׁלוֹ רוּחַ גְּדוּל. אָבַל כְּשֶׁהוּא מְלַמֵּד, אִזִּי כְּשֶׁמַּגִּיעַ לוֹ הַשְּׁעָה שְׁלוֹ שֶׁהוּא שְׁעַת הַצְּלָחָה שְׁלוֹ, אִזִּי הַתְּלָמִיד מִבִּיא לוֹ פְּשִׁטִּידָא טוֹבָה וְכִיּוֹצָא, עִם זֶהֱב מְעוֹת רֵאש-חֲדָשׁ וּבְזֶה יוֹצָאָה וְעוֹבְרַת שְׁעָה שְׁלוֹ שֶׁהוּא שְׁעַת הַצְּלָחָתוֹ בְּדָבַר שְׁטוֹת כְּזֶה וְכִיּוֹצָא בוֹ. אָבַל אָדָם אַחַר יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּהַשְּׁעָה שְׁלוֹ רוּחַ גְּדוּל כְּנִי"ל. וְכֵן אֵין לָךְ דְּבַר שְׂאֵין לוֹ מְקוֹם, וְכְשֶׁהוּא דָר בְּעִיר גְּדוּלָה שֶׁשֵּׁם מְצוּיִים עֲסָקִים גְּדוּלִים, אִזִּי יָכוֹל לְהַזְדַּמֵּן לוֹ אֵיזָה דְּבַר גְּדוּל שִׁיתְעַשֵּׂר בוֹ כִּי שֵׁם הוּא מְקוּמוֹ, כִּי אֵין לָךְ דְּבַר שְׂאֵין לוֹ מְקוֹם. אָבַל בְּעִיר קְטָנָה שֵׁם יִזְדַּמֵּן אֵיזָה דְּבַר שְׁבוּשׁ וּפְחוּת לְהַרְוִיחַ בוֹ, כִּי הַכֹּל לְפִי הַמְּקוֹם, כִּי אֵין לָךְ דְּבַר שְׂאֵין לוֹ מְקוֹם כְּנִי"ל:

אות

תסו

כג, ליל שבת חזון תקס"ט, שספרו לפניו מגדל הצרות וממיתות משנות שמתו בני אדם באוסטרקה רחמנא לאלו בשעת השרפה שהיתה שם בערב-שבת-קדש העבר. אמר: לא אחד שסובל צרות קשות על-ידי הנגון. הינו הנגון שמימינו בסוף "ונתנה תקף", שקדם מנגנון בנגון הידוע: "מי נוח ומי נועי", ומסימין בנגון "מי ישפל ומי ירום", ואחר-כך מסימין בנגון לבד בלי תבות קדם שמתחילין: "ותשובה ותפלה וצדקה" פיידוע להעולם. ואותו הנגון הנמשך אחר הסיים "ומי ירום" הוא מורה גם-כן על איזה גזרות חס ושלום. כי בתחלה הוא מפרש בפרוש כמה גזרות, "מי נוח מי ישפל" ואומרים בנגון הידוע, ואחר-כך נמשך הנגון לבד בלי תבות כמיסים ברמז השאר בנגון לבד בלי תבות בפרוש, ומזה הנגון באים גזרות חס ושלום שאינם מפרשים בפרוש בפיוט "ונתנה תקף", רק החזן מרמזם בנגון לבד כפ"ל. והענין מבאר לבקי בנגונים של ימים הנוראים:

אות

תסז

כד, פעם אחת היה משיח בענין התפלות של ימים הנוראים. אמר, שבתחלה הפעל תפלה מתחיל "המלך", ואזי הוא הולך מקדם והעולם הולכים אחריו. כי הוא אומר תחלה, והעולם אומרים אחריו, וכן מתנהג עוד להלן יותר. ואחר-כך הוא מסתכל בעצמו, מי אנכי לילך ולהקדים לפני העולם, ועל-כן אחר-כך הוא מתנהג להפך, שהעולם אומרים תחלה והוא אחריהם. כי כן מתנהג אחר-כך בכמה מיני תפלות, שהעולם אומרים תחלה ואחר-כך הפעל-תפלה, כגון "מלך עלין אמיץ המנשא", וכן "אתה הוא אלקינו בשמים ובארץ", וכן "ונתנה תקף", וכן בכל התפלות, שבכלם העולם אומרים הפיוטים והחרוזים קדם להפעל-תפלה, והפעל-תפלה אחריהם. ובתחלה היה להפך כי הוא מסתכל בעצמו וכיו כפ"ל:

אות

תסח

כה, ענה ואמר: זאת היא קנאה גדולה בנדאי, שיש צדיק גדול שעוסק בעבודת השם ביגיעות ועבודות גדולות כמה שנים בגוף ונפש, ולא ינוח כלל מעבודתו ותברך וסובל כמה צרות ויסורים, ואחר-כך בא רב בשנים והשיג במעט זמן כל ההשגה והמדרגה שזכה הצדיק הנ"ל שעבד כמה שנים. וכמו שמצינו במדרש שרבי בון עבד לשלשים שנה מה שעבד תנא אחר בכמה שנים (שיר השירים רבה פרשה ה' אות ח'). (ואין אני יודע פונת הדברים. כי מקדם אמר שבנדאי אי אפשר שיהיה פתאום נעשה צדיק גדול בלי יגיעות וטרחות ועבודות, אף-על-פי שהוא בן צדיק וכן גדולים. וספר משל נאה על מפרסם אחד רב בשנים שנתפרסם פתאום, ובנדאי לא כל הרוצה לטל את השם יטל. המשל היה מענין האיש שנתגדל בנאליחאי אצל היעדניראל שגדלו פתאום, וכונתו היה להכעיס להאחרים שהיה להם גדלה יתרה:

אות

תסט

כו, בענין מה שהיו משיחים לפניו מאלמן אחד קדם פסח, אמר, שגם פרעה היה אלמן, כי נשאר לבדו בלא החיל, כי: "אחד מהם לא נותר" (תהלים ק"ו). והבנו מדבריו שגלה לנו רמז כי "אחד מהם לא נותר", ראשי-תבות: אלמן. והדברים סתומים:

אות

תע

כז, אָמַר: עֲכָשׁוּ הַתְּאַוָּה שֶׁל מָמוֹן וְהַנְהֻגוֹת הָעוֹלָם, הֵינּוּ הַתְּאַוָּה שֶׁיְהִיָּה לוֹ מָמוֹן וְעִשְׂרֵירוֹת, וְיִנְהַיֵּג הָעוֹלָם בְּכַבּוּד, זֹאת הַתְּאַוָּה הִיא גְדוֹלָה עֲכָשׁוּ מִתְּאַוֹת נְאוּף. וְזֶה שֶׁאֵנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁגַּם הַקְּלִי-עוֹלָם, כְּגוֹן הָעוֹסְקִין בְּפִידְרָאד [תּוֹוֹד] שְׁקוֹרִין "פִּידְרָאצִּיקֵס" [סוֹכְנִים] וְכִיּוֹצֵא, עוֹשִׂים לְעֶצְמָם גַּם-כֵּן תְּכֵלֶת מִן הַמָּמוֹן, וְכָל הַמָּמוֹן שֶׁמְרוֹיַחִין שׁוֹלְחִים לְבֵיתָם לְנִשְׁוֹתֵיהֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תְּכֵלֶת, וְאֵינָם מְפָאֲרִים הַמָּמוֹן בְּשִׁבִיל תְּאוֹוֹתֵיהֶם (כְּמוֹ שֶׁנֶּהְיָה מִקֵּדָם). כִּי עֲכָשׁוּ זֹאת הַתְּאַוָּה שֶׁל מָמוֹן וְהַנְהֻגוֹת הָעוֹלָם גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִתְּאַוָּה הַנְּיִל:

אות

תעא

כח, גַּם אֶהְבֶּתֶם אֵינָה כְּלוּם, הֵינּוּ הָאֶהְבָּה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַרְשָׁעִים וְקְלֵי עוֹלָם אֵינָה כְּלוּם. כִּי אֵינָה אֶהְבָּה אֲמִתִּית, רַק כָּל אֶחָד מִתְּכַוֵּן לְטוֹבַת וְלִהְנֵאת עֲצֻמוֹ, וְהַכֵּל בְּשִׁבִיל חֲנֻפָּה, וְכָל אֶחָד מִתְּקַנָּא בְּחֻבְרוֹ. אֲבָל הָאֶהְבָּה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַכְּשָׁרִים וְהִירָאִים, בְּפִרְט הָאֶהְבָּה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיק וְאֲנָשִׁיו, זֹאת הָאֶהְבָּה אֵין לְשַׁעַר וְהִיא אֶהְבָּה אֲמִתִּית, אֶהְבָּה עֲצֻמִּית בְּאֲמִתּוֹ. כִּי הַצַּדִּיק אוֹהֵב אֶת אֲנָשָׁיו בְּאֶהְבָּה גְּדוֹלָה וְרַבָּה מְאֹד, וְחִפֵּץ בְּטוֹבַתָּם מְאֹד בְּאֲמִתּוֹ. אִם הִיָּה אֶפְשָׁר לוֹ הִיָּה נוֹתֵן לָהֶם כָּל הַטוֹב שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְגַם בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא רוֹצֵה שְׁיִטֵּב לָהֶם מְאֹד, אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵין זֶה צָרֵף גְּדוֹל בְּאֲמִתּוֹ, כִּי הָעֶקֶר הוּא טוֹבַת הָעוֹלָם הַבָּא הַנְּצָחִי, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הוּא רוֹצֵה בְּטוֹבַתָּם מְאֹד גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיְהִיָּה לָהֶם כָּל טוֹב, חֲצֵרוֹת מְצִירוֹת וְגִנוֹת וְכִיּוֹצֵא, לְהַכְעִיס לְהַרְשָׁעִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כָּל זֶה. מִכָּל-שָׁכֵן אִם הִיָּה יוֹדֵעַ שֶׁהֵם מִתְּפַלְלִים בְּכּוֹנֵה וְכִיּוֹצֵא שֶׁיֵּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נַחַת מֵהֶם, בּוֹדֵאֵי הִיָּה לוֹ תַעֲנוּג וְנַחַת רוּחַ גְּדוֹל מְאֹד מְזֶה. וְכֵן גְּדוֹל הָאֶהְבָּה שֶׁל אֲנָשִׁי הַצַּדִּיק לְהַצַּדִּיק הוּא גַּם-כֵּן גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי הֵם גַּם-כֵּן אוֹהֲבִים אוֹתוֹ מְאֹד אֶהְבָּה אֲמִתִּית. וְהֵנָּה אֶצְלָם, הֵינּוּ אֶצְלָם הַקְּלֵי עוֹלָם וְהַרְשָׁעִים וְכֵן אֶצְלָם אֲמוֹת הָעוֹלָם, זֶה הוּא הָעֶקֶר, שֶׁיְהִיָּה אֶהְבָּה וְרַעוּת. כִּי זֶה עֶקֶר אֶצְלָם בְּעוֹלָם. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵינָם זוֹכִים לָזֶה, כִּי אֵין לָהֶם אֶהְבָּה אֲמִתִּית כָּלֵל. אֲבָל לְהַכְשָׁרִים וְהִירָאִים הַזֹּכִים לְהִתְקַרֵּב לְצַדִּיק אֲמִתִּי יֵשׁ לָהֶם אֶהְבָּה אֲמִתִּית וְכוּ':

אות

תעב

כט, הַזֶּהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לְבָלִי לְהַרְגִיל עֲצֻמְנוּ לְהַעֲלוֹת עֵשׂוֹן הַלּוֹלְקִי וְלְהַרְיֵחַ טַאבָּאקִי. וְהָאֲרִיף בְּשִׂיחָה זֹו, וְאָמַר, שְׂרָאוּי לֵאִישׁ כְּשֶׁר לְבָלִי לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ בְּזֶה, כִּי הֵם בְּטוֹל תּוֹרָה וְתַפְלָה בְּחֻנָּם, וְהוּא דְבַר שֶׁאֵינוּ נֶאֱרָף כָּלֵל. וְלַעֲנוֹן נְקִיוֹת אֵין מוֹעִיל עֵשׂוֹן הַלּוֹלְקִי כָּלֵל, בְּפִרְט מִי שֶׁכָּבַר רָגִיל בַּעֲשׂוֹן הַלּוֹלְקִי, שֶׁבּוֹדֵאֵי אֵין מוֹעִיל לוֹ כָּלֵל, כִּי דְבַר הַרְגִיל אֵינוּ מוֹעִיל כָּלֵל כִּיּוֹדֵעַ בְּחוּשׁ. וְכָבַר מְבֹאֵר שֶׁאֵין צָרִיכִין לְבַלְבֵּל עֲצֻמוֹ בְּשִׁבִיל נְקִיוֹת רַק בַּעַת שֶׁנֶּאֱרָף לְנִקְבֵיו מִמֶּשׁ, וְחוּץ מְזֶה אֵין צָרִיף לְהַסְתַּכֵּל עַל זֶה כָּלֵל (שִׂיחוֹת הַר"ן סִימָן ל'). וְאָמַר עַל עֲצֻמוֹ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בַּעֲצֻמוֹ רָגִיל בְּזֶה לְהַעֲלוֹת עֵשׂוֹן הַלּוֹלְקִי, אֶף-עַל-פִּי-כֵן קִדְּם הַתְּפִלָּה אֵינוּ לוֹקֵחַ הַלּוֹלְקִי בִּידּוֹ כָּלֵל. וּמִיָּמִינוּ לֹא הִיָּה מַעֲלָה עֵשׂוֹן הַלּוֹלְקִי קִדְּם הַתְּפִלָּה. וְלְהַרְיֵחַ טַאבָּאקִי אָמַר שֶׁזֶה מְזִיק וּמְבַטֵּל יוֹתֵר מֵעֲבֻדַת הַבּוֹרָא. כִּי מִי שֶׁרָגִיל בְּזֶה אֵינוּ יְכוֹל לְחַיּוֹת בְּלֹא זֶה אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת, וְהִיא בְּלִבּוֹל וּבְטוֹל גְּדוֹל מְאֹד בְּאֲמֻצָּה הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, בְּפִרְט לְפַעְמִים כְּשֶׁאֵין לוֹ טַאבָּקִי, כִּיּוֹדֵעַ לְמִי שֶׁרָגִיל בְּזֶה. וְגַם קִשָּׁה לְהַשְׁלִיף אֶת עֵינָיו הַטַּאבָּקִי מִי שֶׁנִּתְרַגֵּל בְּזֶה. עַל-כֵּן טוֹב וְנָכוֹן מְאֹד לְבָלִי לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ בְּעֵינָיו הַנְּהֻגוֹת אֵלוֹ שֶׁל הַטִּיטוֹן וְהַטַּאבָּקִי שֶׁאֵינָם נֶאֱרָכִים כָּלֵל, רַק מְזִיקִים וּמְבַטְלִים אֶת הָאֲדָם מִתּוֹרָה וְתַפְלָה וְכִיּוֹצֵא:

אות

תעג

ל, מְצַתֵּי כְּתוּב אֶצְלוֹ: מִצְנָה שֶׁיִּכְתֹּב כָּל אֶחָד סֵפֶר תּוֹרָה לְעַצְמוֹ, שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ סֵפֶר בְּתוֹרָה, כָּל-שָׁבוֹן סֵת"ם:

אות

תעד

לא, אָמַר: סֵפֶר רְזִיאל אֵינוֹ מֵאֲדָם הָרִאשׁוֹן וְלֹא זֶהוּ הַסֵּפֶר שֶׁנָּתַן הַמַּלְאָךְ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְאֵין בּוֹ כַּחַסְדֵּי מִשְׁרָפָה, וְכִבֵּר אֶרֶע שֶׁהַסֵּפֶר בְּעַצְמוֹ נִשְׁרַף. וְהָאֵרִיךְ בְּזֶה בְּרָאיוֹת בְּרוּרוֹת:

אות

תעד-ב

לא-ב, אָמַר: כְּשֶׁנִּכְבְּהָ נֵר בְּאֵשׁ חֲשֵׁךְ. וְשִׂדְלָקִין הִרְבֵּה נִרוֹת, אִזְ כְּשֶׁנִּכְבְּיוּ בְּאֵשׁ חֲשֵׁךְ גָּדוֹל בְּיֹתֵר, כִּי כָּל מָה שֶׁהָאֵשׁ גָּדוֹל כֵּן נִגְדַל הַחֲשֵׁךְ אַחֲרָיו. וְהֵיכָן כְּשֶׁנִּפְטַר הָרַב הַחֲסִיד וְכוּ' ז"ל, וְהוּא הָיָה נֵר קָטָן שֶׁהָאֵשׁ רַק לְעִירוֹ, נִעְשָׂה אַחֲרָיו חֲשֵׁךְ. וְאֵין הַחֲשֵׁךְ גָּדוֹל כָּל כָּךְ, כִּי אֵף-עַל-פִּי-כֵן הֵם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים וְכוּ', וְגַם אֵינוֹ מִפְּרִסְסֵם גָּדוֹל כָּל-כָּךְ. אֲבָל כְּשֶׁנִּפְטַר הָרַב הַקְּדוֹשׁ וְכוּ' ז"ל, וְהוּא הָאֵשׁ קָצֵת בְּעוֹלָם, כְּמָה גָּדוֹל הַחֲשֵׁךְ שֶׁבָּא אַחֲרָיו הַסֵּתְלָקוֹתוֹ, הֵינּוּ כְּיָדוּעַ. וְלֹא עַל חֲנֹם הָיָה כּוֹאֵב לִי בְּטַנִּי גַ' יָמִים כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק וְכוּ', כִּי יָדַעְתִּי שֶׁיְהִיָּה קָדֵךְ. הוּא כְּמוֹ שְׁחֹק שֶׁל אֲחִישֶׁרֶשׁ, שֶׁאֶחָד מֵהֶם מְרַדְּכִי. וְקִשָּׁה לִי תַמִּיד: לָמָּה זֶה מְרַדְּכִי וְלָמָּה זֶה הַמָּוֶן וְכוּ' אֵד שֶׁמִּכְרַח לְהִיּוֹת כָּךְ הַשְּׁחֹק. כְּמוֹ-כֵן הוּא מִמֶּשׁ, וְהֵבֵן. עוֹד אָמַר: הוּא כְּמוֹ קוֹף, שְׁלוֹבֵשִׁים אוֹתוֹ בְּמַלְבוּשִׁים שֶׁל אָדָם וּמְכַנְסִים וְנוֹתְנִים לוֹ מְעוֹת, וְהוּא מְקַבֵּל הַמְּעוֹת, וְכָל הַעוֹלָם רָצִים אֶצְלוֹ לְרִאוֹת הַחֲדוּשׁ וְנוֹתְנִים לוֹ מְעוֹת, וְהוּא מְקַבֵּל הַמְּעוֹת וּמְנִיחַ בְּמַלְבוּשָׁיו, וְאַחֲרָיו פּוֹשְׁטִים מִמֶּנּוּ הַמַּלְבוּשִׁי כְּבוֹד, וְהָאֲנָשִׁים הַמּוֹלִיכִים אוֹתוֹ חוֹלְקִים עִם הַמְּעוֹת, וְהֵבֵן. אָמַר: זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ מִכְּבָר, שֶׁעֲכָשׁוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הַשְּׁפַע, הֵינּוּ עֲשִׂירוֹת גָּדוֹל, כִּי אִם עַל-יָדִי שֶׁמְקַרְבִּין עֲצָמוֹן לְאִיזָה שְׂרָרָה, כְּמוֹ שְׂרוּאִין בְּחוּשׁ:

אות

תעה

לב, "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - זֶה בְּחִינַת מִשָּׂא. "וְנָתַנּוּ אִישׁ כִּפְרֵ" - זֶה בְּחִינַת מִתֵּן. הֵינּוּ בְּחִינַת מִשָּׂא וּמִתֵּן (שְׁמוֹת) (ל'):

אות

תעו

לג, שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יִצְחָק חֲתָן הַמַּגִּיד מְטִירָה אֲוִיָּעָה שְׁאֵמֶר, שְׁשִׁמְעֵ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאֵמֶר שְׁבִדְרָךְ צְרִיכִין לְזַהֵר בְּטַבִּילַת מִקְוָה, כִּי מִקְוָה מִסְגָּל לְהַנְצִל מִרוֹצְחִים:

אות

תעז

לד, כְּנֻגַת הַשְּׁלָחַן מִימֵי יְלֻדוֹתָו: "שְׁלָחוֹן" בְּגִימָטְרִיא: "קִלְפָּה נִדְחָה פִּיה" עִם הַכּוֹלֵל. הֵינּוּ שְׂיֵהִיָּה נִדְחָה הַקְּלָפָה מִהַשְּׁלָחוֹן שֶׁלֹּא תִינַק מִהַשְּׁלָחוֹן. "שְׁוֹלְחוֹן" בְּגִימָטְרִיא: "יִקוּ" ק יִקְרַבְנוּ". כְּשֵׁהִיָּה אֶחָד צְרִיף לְרַפּוּאָה הִיָּה מְכֻוֹן שְׁלָחוֹן בְּגִימָטְרִיא צוֹ רַפּוּאָה [לְרַפּוּאָה]. "שְׁוֹלְחוֹן" בְּגִימָטְרִיא: "ש"ד חֶסֶד", כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה מִיְּנֵי חֶסֶדִים. "שְׁלָחוֹן" בְּגִימָטְרִיא "חֲשֵׁמ"ל" שְׁמַלְבִּישׁ הַעֶשֶׂר סְפִירוֹת הֵינּוּ חֲשֵׁמֶל בְּגִימָטְרִיא שֶׁ"ח לְצַרְף עֶשֶׂר הַנִּלְבָּשׁ בְּגִימָטְרִיא שְׁלָחוֹן. שְׁלָחוֹן בְּגִימָטְרִיא שִׁיעַ ח"י. כִּי יֵשׁ שִׁיעַ נְהוּרִין שֶׁל אֹרֶךְ הַפָּנִים, וְכַתִּיב: "בְּאֹר פְּנֵי מִלֶּךְ חַיִּים" (מִשְׁלִי ט"ז):

אות

תעח

לה, מִכְּבָר קִדְּם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּקֶשׁ אֶחָד אוֹתוֹ עַל בָּנִים וְאָמַר לוֹ שְׂיֵתֶן צְדָקָה, וְהָשִׁיב שְׂאִין בִּיכְלֹתוֹ. וְאָמַר לוֹ שְׂיֵהִיָּה לוֹ אֲמוּנָה, כִּי אֲמוּנָה חֲשׂוּבָה כְּצְדָקָה. כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּאַבְרָהָם: "וְהָאֲמִין בְּה' וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה" (בְּרַאשִׁית ט"ו). וְאָמַר: שְׁעַל-יְדֵי אֲמוּנָה זֹכֶה לְבָנִים, כִּי "אֲמוּנָה" בְּגִימָטְרִיא "בָּנִים". וְכֵן הִוָּה, שְׁנַפְקָד זָה הָאִישׁ וְהָיוּ לוֹ בָּנִים:

אות

תעט

לו, אָמַר: שְׁעַל יְדֵי שְׁמִסְפָּרִין מַעֲשִׂוֹת מִצְדִּיקִים וּמַגְדָּלִים וּמַפְלִיאִים אוֹתָם, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתַּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ חֶסֶד. וְזֶהוּ: "מַגְדָּל לְשׁוּעוֹת מְלָכוֹ (תְּהִלִּים י"ח), מֵאֵן מְלָכֵי רַבָּנָן" (גִּיטִין סב.). הֵינּוּ מֵה שְׁמִסְפָּר וּמַגְדָּל הַנִּפְלְאוֹת וְהַשְׁוֵעוֹת שֶׁל הַצְּדִיקִים שְׁנִקְרָאִים מְלָכִים, עַל-יְדֵי-זֶה "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ", שֶׁהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֶסֶד לְמִי שְׁמַשִּׁיחַ וּמִסְפָּר מְזֶה. עוֹד שְׁמַעְתִּי עַל פְּסוּק: "קוֹמִי שְׂאִי אֶת הַנֶּעַר וְהַחֲזִיקִי אֶת יָדָךְ בּוֹ כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׁימְנוּ" (בְּרַאשִׁית כ"א). גַּם עַל פְּסוּק: "וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת הָעַם דָּרָךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף" (שְׁמוֹת י"ג). וְכֵן יֵשׁ עוֹד כְּמָה תּוֹרוֹת אֲצֶל הַחֲבָרִים שְׁאֵמֶר קִדְּם שְׂהִיָּה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מִחֲמַת שְׁשִׁמְעָתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׂאִין בְּרַצוֹנֵי שְׁיַדְפְּסוּ הַתּוֹרוֹת שְׁאֵמֶר קִדְּם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְאֲפֹלוּ עַל אֵלוֹ שְׁכַבְּר הַדְּפָסוֹ הַקְּפִיד, רַק מֵה שְׁאֵמֶר אַחַר אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-זֶה הִזְהִיר לְכַתֵּב אוֹתָם, וְאָמַר שְׁאֲפֹלוּ שִׁיחוֹת פְּשׁוּטוֹת שְׁלִי שֶׁל אַחַר אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְכַתֵּב, עַל כֵּן אִין רַצוֹנֵי לְהַעֲתִיקָם. אֶף-עַל-פִּי שְׁעַל-פִּי דַעֲתַנּוּ גַם אֵלוֹ הַתּוֹרוֹת שְׁקִדְּם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הֵם נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם וְהֵם גְּבוּהִים מְאֹד, כִּי גַם קִדְּם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיָּה חֲדוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, אֵדָּה מִי יָבֵא אַחַר הַמְּלָךְ, וּמִי יְכוֹל לִידַע כְּנֻגַתוֹ בְּזֶה שֶׁלֹּא הִיָּה רוֹצֵה שְׁיַדְפְּסוּ. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יְכַלְתִּי לְהַתְּאֵפֵק וְהַעֲתִיקִי קֶצֶת לְפָרְקִים:

אות

תפ

לז, שמעתי בעצמי מפיו הקדוש שבשבולעין הרק הוא מועיל לנקיות:

אות

תפא

לח, הלבנה באתה בקבלנא לפני החמה, באשר שהחמה משמשת עקרה ביום ובימות החמה, והיא צריכה לשמש בחרף, ובלילות הארבים ובקר, והיתה החמה מפיסה שתעשה לה מלבוש. וקראו לכל החיטים "בולשבו גלאונא", רצונו לומר גדולים וחשובים, לעשות לה מלבוש, ורצו גם החיטים הקטנים לילך. ואמרו: מאחר שאין קוראין אותנו אין לנו לילך. ובאו החיטים הנ"ל והשיבו שאי אפשר לקח לה מלבוש כי היא לפעמים קטנה ולפעמים גדולה, על-כן אי אפשר לכוון מדתה. ובאו החיטים הקטנים ואמרו שהם יכינו מדתה ויעשו המלבוש. השיבו להם אם החיטים הגדולים אין יכולים איך תוכלו אתם:

אות

תפב

לט, פעם אחת ספר עמי מענין עננה ואיך הוא האמת וכו'. וכן ספר עמי מענין על מנת שלא לקבל פרס (אבות א'), והלא אף-על-פי-כן בהכרח שאני רוצה איזה דבר וכו'. וכונן לי מחשבותי, כי אלו הקשיות בענין עננה ובענין זה היו עולים על דעתי, והוא ז"ל בקדשתו הנפלאה כוון לי מחשבותי. אך לא אמר שום ישוב ותרוץ על זה, רק דבוריו היו כאומר שהוא יודע כל מחשבותי שעולים על הלב, אך אי אפשר עתה לישוב לי כל זה. והבנתי מדבריו שאריכין לזה רק גייעה גדולה בעבודת השם ותפלה ותחנונים הרבה, אז נזכה לידע דרכי עננה באמת, וכן לזכות לעבד את השם שלא על מנת לקבל פרס. יהי רצון שזכה מהרה לכל זה באמת ובשלמות:

אות

תפג

מ, פעם אחת היו יסורים באיזה חדש שלא היתה הלבנה, וכמדומה שלא קדשו אותה אז כלל. אחר-כך אמר רבנו ז"ל, שאריכין לראות להקדים את עצמו להתחיל לקדש את הלבנה קדם שבועה זמים. וצוה לעין בפוסקים, וראינו שרב הפוסקים מסכימים לקדשה מקדם כפי הדין מדינא דגמרא, כמובא בטורי ז"ה (סק"ג) ובמגן אברהם (סק"ג בסימן תכ"ו). ועין במשפצות ז"ה שם. פעם אחת נתאחרתי בקדוש הלבנה, וצוה עלי שכאשר אראה מתוך העננים כפי מה שהיא, תכף כשאראה אותה אקדש אותה מיד. וכוננו שלא אדקדק על חמרות כלל, כי כיון שראוין אותה מתוך העננים כפי מה שהיא, מצוה לקדשה. (אמר המעתיק פשוט דרצונו לומר מתוך עננים דקים וקלושים פדינא. ועין סדור יעב"א):

אות

תפד

מא, שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר, שֶׁהוּא יָצַר הָרַע גְּדוֹל אֲצֶל הַלּוֹמְדִים לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, הִינּוּ מֵה שֶׁכָּל
אָחַד רוֹצֶה דִּיקָא לְהַמְצִיא דִּין חֲדָשׁ:

אות

תפה

מב, אָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אֲגִיט קְפִיטֵל תְּהֵלִים אֲז מַע זָאגְט אִיז אַזוי וויא אַפֶּאנטֶשׁ" [כְּשֶׁאֲוֹמְרִים
מִזְמוֹר תְּהֵלִים טוֹב, הָרִי זֶה כְּשֶׁתִּיֵּת פֶּאנטֶשׁ]:

אות

תפו

מג, אָמַר: הָעוֹלָם הַבָּא שְׂיֵשׁ לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּשֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לְפַעֲמִים, אִין לְשַׁעַר:

אות

תפז

מד, אָמַר: הַצְּדִיקִים שׁוֹגִים בְּזֶה בְּמָה שְׁמַאחֲרִים זְמוֹן תְּפִלָּה:

אות

תפח

מה, "כִּפּוֹ קָלַע" בְּגִימְטְרִיָּא שִׁין [300] שָׁנָה שֶׁהִיָּה הַחֲתוּן נַע וְנָד. וַיֵּשׁ בְּזֶה מַעֲשֵׂה מַעֲנִין הַחֲתוּן, שֶׁכְּשֶׁיֵּצֵא
מִבֵּית הַחֲפָה נִתְעָה מִבֵּית לְבֵית וּמַעִיר לְעִיר וְכוּ'. וְשִׁמְעֵתִי שְׁמַעֲשֵׂה זֹאת סִפְרָה בְּשֵׁם הַצְּדִיקִים הַזְּקֵנִים,
כְּמִדְּמָה שֶׁסִּפְרָה בְּשֵׁם הָרַב הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הָרַב יַעֲקֹב יוֹסֵף ז"ל, מַגִּיד-מִישְׁרִים דְּקַהֲלַת אוֹסְטְרָהָא:

אות

תפט

מו, שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת נִכְנַס אַחַד אֶצְלוֹ, וְאָמַר לוֹ: בְּזוֹ הַשְּׁעָה הָיָה אֶצְלִי הַשֵּׁר שֶׁל יוֹן וְהַשֵּׁר שֶׁל צָרְפַת וּבִקְשׁוּ אוֹתִי, וְשָׂאֲלוּ מִי מָהֶם יִכְבֹּשׁ. וְהַשְּׁבִתִי לָהֶם: מִי שִׁיחֲזִיק יוֹתֵר עִם יִשְׂרָאֵל הוּא יִכְבֹּשׁ:

אות

תצ

מז, תִּינוּק אַחַד בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים הָיָה חוֹלָה קֶצֶת שָׁהִיָּה לוֹ חוֹלָאֵת שְׁקוֹרֵיו "שְׁטַעֲכִינוּס" [דְּקִירוֹת], וְשָׁלַח אָבִיו יִתְנַהֵג ז"ל, וְסָפַר עִמּוֹ הַרְבֵּה וְאָמַר לוֹ מוֹסֵר נִפְלָא. כִּי הָיוּ לְהַתִּינוּק פְּחָדִים גְּדוֹלִים. וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל מְדוּעַ תִּפְחַד עִתָּה, וְזָכַר נָא הַפְּחַד שֶׁיְהִיָּה לָךְ בְּעַת שְׁיֹלִיכוֹךָ לְהַבִּית עֲלֵמִין וְתִשְׁאַר שָׁם לְבַדְךָ, וְהַפֵּל יִפְרְדוּ מִמֶּךָ וְתִהְיֶה נִשְׁאַר מִנָּח בֵּין הַמֵּתִים. הֲלֹא עֲכָשׁוּ אֶתְּהָ מִתְּנִירָא לְצִאת יַחֲדֵי בַלְיָה, וּמָה תַעֲשֶׂה אַז. וְכִיּוֹצֵא מִזֶּה דְּבָרִים הַרְבֵּה שֶׁל מוֹסֵר. גַּם אָמַר לוֹ מִי הוּא זֶה שֶׁיִּרְצֶה לְהַכּוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ. כְּלוּמַר, וְהֲלֹא כְּשִׂאתָה חוּטֵא אֶתְּהָ מִכּוֹה אֶת עַצְמָךָ בְּיָדֶיךָ. כִּי סוּף כָּל סוּף תִּקְבֹּל עוֹנֵשֶׁךָ הַקָּשָׁה וְהַמֵּר, וְאִיךָ לֹא תַחֲוִס עַל עַצְמָךָ וְאֶתְּהָ מִכּוֹה אֶת עַצְמָךָ בְּיָדֶיךָ מִמֶּשׁ. אַחַר-כֵּן אָמַר לוֹ סִגְלָה לְחוֹלָאֵתוֹ הַנִּי"ל, שִׁיקְחוּ עִפְרָה הַנְּדָרְסָה עַל גְּבִי הָאֶסְקָפָה, וְיִנְיָחוּ אֶת הָעִפְרָה בְּאֵיזָה כְּלִי עַל הָאֵשׁ עַד שֶׁיִּתְלַבֵּן וְיִוָּחַם הָעִפְרָה הַיֵּטֵב, וְאוֹתוֹ הָעִפְרָה חָסַם יִנְיָחוּ עַל צִדוֹ וְיִתְרַפֵּא. אַחַר-כֵּן נִתְגַּדַּל הַתִּינוּק וְנִשְׁאַרוּ הַדְּבָרִים שֶׁדִּבְרָ עִמּוֹ רַבְּנֵי ז"ל תִּקְוָעִים בְּלָבוֹ, וְעַדִּין הוּא זֹכֵר אוֹתָם. וְעוֹד דְּבָרִים הַרְבֵּה סָפַר עִמּוֹ רַבְּנֵי ז"ל. מִזֶּה אָנוּ רוֹאִין אִיךָ רַבְּנֵי ז"ל הָיָה מְסִתֵּפֵל אֶפְלוֹ עַל תִּינוּק וְרִצָּה לְהַכְנִיס בּוֹ יְרֵאת שְׁמַיִם לְמַעַן יִתְחַיל לְהַתְחַנֵּף בְּעַבְדוּתוֹ יִתְבַרַךְ, וְגַם יִזְכָּרֵם בְּגִדְלוֹתוֹ. וְכִמוֹ שֶׁפָּתוּב: "חֲנוּךְ לַנְּעַר עַל-פִּי דְרָכּוֹ" וְכוּ' (משלי כ"ב).

וְעוֹד יֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה שֶׁסָּפַר עִם הַיָּלֵד הַנִּי"ל כְּמָה פְּעָמִים מַעֲנֵן עָרְלַת לֵב שֶׁצָּרִיכִין לְמוֹלוֹ וְכוּ'. וְכֵן שְׁמַעְתִּי מִכְּמָה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ קִטְנִים בְּיָמֵי רַבְּנֵי ז"ל, וְסָפְרוּ לִי כְּמָה דְּבָרִים נִפְלָאִים וְשִׁיחוֹת יְפוֹת שֶׁשְׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ בְּקִטְנוּתָם, וְעַדִּין הֵם זֹכְרִים אוֹתָם, וּמְבִינִים עֲכָשׁוּ לְמַפְרַע אִיךָ הָיָה מְרַמֵּז לָהֶם דְּבָרִים שְׁיִטִּיב

לָהֶם

בְּאַחֲרֵיתָם:

אות

תצא

מח, בְּשַׁנַּת תַּקס"ו בֵּין פְּסָה לְעֶשְׂרֵי, יָצָא רַבְּנֵי ז"ל מִהַמְּקוֹה וְאָמַר שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ בְּעַת הַזֹּאת מִן הַשְּׁמַיִם אִיךָ יִתְנַהֵגוּ אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיֵי תַעֲנִיתִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם. כְּמָה תַעֲנִיתִים צָרִיךְ כָּל אַחַד וְאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְהַתְעַנּוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְאִיךָ וּמִתִּי יִתְעַנּוּ. וְאַחַר הַיָּמִים טוֹבִים נִכְנַסְנוּ אֵלָיו כָּל אַחַד וְאֶחָד בְּיָחוּד וּמָסַר לְכָל אַחַד וְאֶחָד צְעֻטָה [פְּתִיקָה] מִתִּי יִתְעַנּוּ. וְהָיָה כְּתוּב אֶצְלוֹ צְעֻטָה בְּכַתִּיבַת יָדוֹ הַקְּדוּשָׁה אִיזָה דְּבָרִים וְאִינִי יוֹדֵעַ מָה, כִּי לֹא נָתַן לְרֵאוֹת בְּתוֹךְ גּוּף הַצְּעֻטָה רַק כְּשִׂישְׁבִּתִי אֶצְלוֹ לְקַבֵּל הַצְּעֻטָה שֶׁל הַנְּהַגַת הַתַּעֲנִיתִים שְׁלִי, אֲזִי רָאִיתִי אוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הַשְּׁלֶחַן וְצְעֻטָה כְּתוּב לְפָנָיו וְאִינִי יוֹדֵעַ מָה הָיָה כְּתוּב בְּתוֹכוֹ. וְהָיָה יוֹשֵׁב וְחוֹשֵׁב וּמַעֲנֵן הַרְבֵּה עַל אוֹתוֹ הַצְּעֻטָה, וְהָיָה מִיָּגַע עַצְמוֹ הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁזְּכִיתִי שִׁיבָא הַדְּבֹר מִפְּנֵי בְּאֵיזָה יָמִים בְּשָׁנָה אֲנִי צָרִיךְ לְהַתְעַנּוֹת. וְאַחַר-כֵּן גָּלָה לִי הַיָּמִים שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהַתְעַנּוֹת בָּהֶם, וְצָוָה לְכַתְּבָם עַל הַנִּי"ל לְזָכְרוֹן. וְהִזְהִיר אוֹתִי מֵאֵד לְזָכְרוֹם וּלְבָלִי לְאַבֵּד הַצְּעֻטָה שְׁלִי. וְצָוָה עֲלֵינוּ שֶׁבְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה קֹדֶם שֶׁהוּא אוֹמֵר תּוֹרָה, בְּעַת שֶׁהוּא מְכִינֵן עַצְמוֹ לומר תּוֹרָה, אֲזִי נִקְבַּל עַל עַצְמֵנוּ הַתַּעֲנִיתִים שְׁלֵנוּ שֶׁצָּוָה עֲלֵינוּ, וְאִזּוֹ בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה בְּשַׁעַת הַכְּנִתוֹ לומר תּוֹרָה הָיָה קִבְּלַת הַתַּעֲנִיתִים הַנִּי"ל עַל כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה. וּמִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה לֹא יִתְעַנּוּ כָּלֵל. וְכֵן הָיָה כְּשֶׁמָסַר הַתַּעֲנִיתִים לְשֶׁאֵר אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. כִּי כָּלֵם סָפְרוּ לִי שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל צְעֻטָה, וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמִשְׁתַּמֵּם כְּשֶׁעָה חֲדָא קֹדֶם שֶׁאָמַר הַצְּעֻטָה שֶׁל הַנְּהַגַת הַתַּעֲנִיתִים לְכָל אַחַד. וְהָיָה מְבִינִים מִדְּבָרָיו שֶׁאֵלוֹ הַתַּעֲנִיתִים הֵם דְּבָרִים יְקָרִים וְהַנְּהַגוֹת עֲלִיוֹנוֹת מֵאֵד מֵאֵד, אֲשֶׁרִי שֶׁזְּכִינוּ לְקַבֵּלָם וְנִמְשָׁךְ הַדְּבָר בְּעָרְךָ שְׁתֵּי שָׁנִים. אַחַר-כֵּן כְּשֶׁבָא מְלַעְמֵבְרַג צָוָה עֲלֵינוּ שֶׁלֹּא לְהַתְעַנּוֹת כָּלֵל. וְאָמַר: הֲלֹא מִי שֶׁאִינוּ זֹכְרֵי לְהִיּוֹת אֶצְלֵי עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה הוּא אֵין לוֹ לְהַתְעַנּוֹת כָּלֵל כְּנִי"ל, וּמִי שֶׁזֹּכֵר לְהִיּוֹת עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא בְּנִדְאִי אֵין צָרִיךְ לְהַתְעַנּוֹת כָּלֵל מֵאַחַר שֶׁזֹּכְרֵי לְהִיּוֹת אֶצְלֵי עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהָבֵן. וְעַיִן בְּמִקּוֹם אַחַר מִזֶּה מַעֲלַת מִי שֶׁזֹּכֵר לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה (לְעֵיל בַּחֲלֵק "גַּדְל יִקְרַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלוֹ" סִימֵן ת"ג). אַחַר-כֵּן אָמַר: אֵין אֶתְּם מְרַגִּישִׁין כָּלֵל מָה שְׁעוֹשִׁין עִמְכֶם. כִּי בְּתַחֲלָה צְוִיתִי אֶתְּכֶם לְהַתְעַנּוֹת, וְאַחַר-כֵּן צְוִיתִי

שלא להתענות וכיו. כלומר כי בזה היה ראוי לנו להבין מעט מגדלתו, כי זה הענין שצוה עלינו להתענות ימים ידועים בשנה לכל אחד ואחד ימים מיוחדים בפני עצמו, זה הענין הוא בודאי דבר גדול והשגה עצומה מאד שלא נשמע מימים קדמונים, שזכה אדם לגלות לכל אחד ואחד בפרוטרוט הנהגת תעניתים לכל ימי חייו. ואף-על-פי שדבר זה גדול ועצום מאד, זכה אחר-כך למעלה והשגה יתרה, עד שלפי עצם קדשת מעלתו ומדרגתו שזכה אחר-כך, שוב אין אנו צריכים להתענות אפלו התעניתים שגלה לנו בתקף קדשתו. ומי שיש לו מח בקדקדו יכול להבין מעט מעצם גדלתו על-ידי-זה והבן. ואלו הן הימים שהיה לי: אייר ב' ט"ז, טבת ג' י"ט, סיון ט' י"א, אדר כ"ב. ואמר שאם יהיה חל אחד מימים אלו בשבת או שאר ימים שאין מתענין בהם, יהיה נדחה התענית ליום שלאחריו. וצוה עלי להיות נזהר באלו החדשים לקיים מצוות מעשר, ולהשתדל ולהתאמץ בכל עו במצוה זו בכל מה דאפשר. גם אחר שפטר אותי מהתעניתים, דברתי עמו מענין מצוה הנ"ל ואמר לי שאני צריך גם עתה לזהר בזה בכל עו, ואפלו בכל השנה כלה, רק באלו החדשים הנ"ל יותר ויותר:

תצב

אות

מט, כשנתן הצעטליך הנ"ל. פעם אחת נתן לאחד הצעטל, ואמר לו, זה שקבל הצעטל לרבנו ז"ל, העולה על דעתנו לא היה כך. כי היינו סבורים שתצוו לנו להתענות הרבה ימים בשנה, ועכשו אנו רואים שאינם רק ימים מעטים מאד בשנה. השיב: הלא אלישע אמר לנעמן: "רחץ וטהר" ולא רצה להאמין שבדבר הקל הזה יהיה לו רפואה, ואמר: "הלא טוב אמנה ופרפר ונהרות דמשק הלא רחצתי בהם וטהרתי". עד אשר אמרו לו עבדיו: "אבי דבר גדול דבר אליך הלא תעשה אף כי אמר אליך רחץ וטהר". ואז שמע לעבדיו ורחץ בירדן שבע פעמים - "וישב בשרו ויטהר" (מלכים ב' ה'). כן אתם, נדמה לכם שצריכין דוקא לומר לרפואתכם דברים כבדים, ואין אתם מאמינים שבדבר קל שאני מצוה לכם לעשות יהיה לכם רפואה שלמה רפואת הנפש באמת. ודבר זה נצרך מאד כמה פעמים. כי לפעמים אדם מונע עצמו מלעשות איזה דבר שבקדשה מחמת כבדות מחמת רבוי המניעות שמונעים אותו מלעשותו והוא אינו מתגבר לשברם. ולפעמים להפך, שהוא נמנע מדבר שבקדשה מעצם קלותו, שהדבר הזה קל בעיניו מאד לעשותו, ומחמת זה אינו מאמין שחיי נפשו יהיו תלויים בדבר קל כזה. ובאמת צריכין לזהר במצוה קלה כבחמורה (אבות ב'), "וארח חיים פן תפליס" (משלי ה'), "ופל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה" (קוהלת ט'). כי עקר הסתות ומניעות הבעל דבר הוא רק מניעות המלח. שלפעמים מכניס במח האדם שפבד עליו מאד לעשות הדבר, ומחמת זה רוצה למנעו, ולפעמים להפך, שמקל עליו ומקטין בעיניו אותו הדבר מאד, עד שאינו עולה על לב האדם שחיי נפשו תלויים בזה, והפל כדי למנעו חס ושלום. ולפעמים זאת המניעה גדולה ביותר ממניעה ממש. אבל הולך בתם ילך בטח, ואינו מסתפל על שום מניעה ובבלבול שבעולם כלל. וכל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה:

תצג

אות

נ, לענין הקשיות שדרך העולם להקשות קשיות הרבה על הצדיקים, ובפרט עליו שהיו מקשים קשיות הרבה. ענה ואמר בדרך צחות: הלא על-ידי הקשיות שמקשים עלינו יש לנו פרנסה ועשירות. כי העשירות והפרנסה של הצדיקים העוסקים בתורה לשמה הוא רק על-ידי קשיות. כי רבותינו ז"ל אמרו: "אריך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד" (משלי ג') והקשו: "בימינה אריך ימים איפא עשר וכבוד ליפא?". והשיבו: "כל-שכן עשר וכבוד" (שבת ס"ג). נמצא, שעל-ידי הקשיות דיקא נמשך העשר והכבוד להצדיקים המימינים בתורה לשמה. כי אם לא היו רבותינו ז"ל מקשים קשיות, זו לא היה שום עשר וכבוד להצדיקים כפשוטו של מקרא, שנראה שבימינה היא רק אריך ימים. אבל על-ידי הקשיות שהקשו: "אריך ימים איפא עשר ליפא?" על-ידי-זה נמשך העשר והכבוד להצדיקים, כמו שתצגו שם: "כל-שכן עשר וכבוד". נמצא שעל-ידי הקשיות דיקא יש להצדיקים פרנסה, כי עקר העשר והכבוד להצדיקים על-ידי קשיות

אות

תצד

נא, ואף-על-פי שדברים אלו אמר בדרך צחות שקורין "ווערטל", אבל באמת דברים בגו, ויש בענין זה עמקות גדול וסוד עמק מאד. כי כל הדברים שלו, אפלו דברי צחות שלו שאומר שקורין "ווערטליך", יש בכלם סודות עצומות נוראות ועמקות מאד. ואפלו אדם פשוט שיש לו שכל אמתית קצת יכול להבין בהם קצת רמזים נפלאים ונוראים (אמר הפעתיק עין בלקוטי אי סימן י"ב במאמר "תהלה לדוד" ובלקוטי הלכות הלכות תלמוד-תורה הלכה ג' ותבין קצת דברי צחות הנ"ל):

אות

תצה

נב, וכבר ספר שהפעל-שם-טוב ז"ל אמר פעם אחת ווערטל, והיו מחיכין בעולם האצילות. הינו שהביא שמחה גם בעולם האצילות, עד שגם שם היו מחיכין על ידי הווערטל שלו:

אות

תצו

נג, פעם אחת היו מדברים לפניו בענין גדלות. ענה ואמר: מה אתם צריכין לדבר מגדלות, הלא אני אין לי גדלות (כלומר ואתם איד יעלה על דעתכם שיהיה לכם איזה גדלות, מאחר שאפלו אני אין לי גדלות), כי כבר התפאר עצמו רבנו ז"ל בזה שהוא יכול לומר על עצמו שאין לו גדלות, שזה עקר תכלית שלמות הענוה, כמו בחינת משה רבנו שכתב על עצמו: "והאיש משה ענו מאד" (במדבר י"ב), וכמובא בגמרא שאמר רב יוסף: "אל תתני ענוה דאיכא אנא" (סוטה מט:):

אות

תצז

נד, הוטב בעיניו מאד מי שזכה לראות אותו בחלום אפלו בחייו. ואמר, שיש אנשים מאנשיו שהוא נראה להם בחלום בדמות זקן גדול. ואמר, שאם היינו אנשים פשרים פראונו הינו יכולים לשמע ממנו דברים גדולים ונוראים בחלום. והעקר לזכות שלא ישתכח מה שראוין ושומעין בחלום, כי לפעמים רואין ושומעין איזה דבר ואחר-כך נשכח (וזה מחמת שלוקחין וטורפין ממנו הדבר בחזירתו כמובא בזהר הקדוש (בראשית קצט:):

אות

תצח

נה, כְּבָר מְבֹאֵר שִׁיחְתּוֹ הַקְדוּשָׁה שֶׁהִזְהִיר לְבָלִי לְבַלְבֵּל הָאֲדָם דַּעְתּוֹ כָּלֵל בְּעֵינָיו הַנְקִיּוֹת וְלֹא יִסְתַּבֵּל עַל זֶה כָּלֵל (שִׁיחֹת הַר"ן ל'). וְסֵפֶר בְּשֵׁם דְּאִקְטוֹרִים גְּדוּלִים שְׂטוּב יוֹתֵר לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף כְּשֶׁהוּא נֶעְצָר קֶצֶת. אָף-עַל-פִּי שֶׁהַדְּאִקְטוֹרִים הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ אוֹמְרִים תְּמִיד שְׁצָרִיכִין לְהִיּוֹת מְשֻׁלָּשׁ, וְכֵן לְכָל הַחֹלְאוֹת הָיוּ אוֹמְרִים לְפָתַח הַנְקִבִים, אֲבָל עֲכָשׁוּ חִקְרוּ בְּחֻמְתָם לְהַפִּיץ מִמֶּשׁ, שֶׁאֲדַרְבֵּא טוֹב יוֹתֵר לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף לְהִיּוֹת נֶעְצָר קֶצֶת. וּבִפְרֹט הַחֹלָה טוֹב לוֹ יוֹתֵר לְהִיּוֹת נֶעְצָר קֶצֶת דְּנֻקָּא. וְסֵפֶר בְּשֵׁמֶם, שְׁמִי שְׁנַצְרֵךְ לְנְקִבֵי פֶעַם אַחַת בְּמַעַת לַעַת הוּא גַם-כֵּן חֲלִישׁוֹת, כִּי טוֹב יוֹתֵר לְבָל יִהְיֶה נִפְתַּח כִּי-אִם פֶּעַם אַחַת בְּשָׁנֵי יָמִים. רַק אִם לְפַעְמִים הָאֲדָם נֶעְצָר כְּמֵה יָמִים חֹס וְשָׁלוֹם, אֲזִי הוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ אִיזָה דְבַר לְפָתַח נְקִבֵי. אֲבָל פֶּעַם אַחַת בְּשָׁנֵי יָמִים הוּא טוֹב יוֹתֵר לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף. וְסֵפֶר הַרְבֵּה בְּזֶה וְגַלְהַ דַּעְתּוֹ הַקְדוּשָׁה שֶׁהוּא נוֹטֵה לְדַעַה זֹ. וְעַל-כֵּן-פְּנִים אֵין לְהָאֲדָם לְבַלְבֵּל שׁוּם זָמַן כָּלֵל בְּשִׁבִיל נְקִיּוֹת כְּמִבְאֵר שִׁיחְתּוֹ הַקְדוּשָׁה בְּזֶה בְּאִרְיכוֹת בְּסִפְרִים הַנִּדְפָּסִים:

אות

תצט

נו, פֶּעַם אֶחָד סֵפֶר מַעֲנֵן הַבְּטָחוֹן, וְאָמַר, שְׁיֵשׁ צְדִיקִים שְׂאִין מְנִיחִים אֶצְלָם מְמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שְׂמִסְפְּרִין מִכְּמֵה צְדִיקִים גְּדוּלִים שֶׁהָיוּ לְפָנֵינוּ, כְּגוֹן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל, וְהַצְדִּיק הַקְדוּשׁ מוֹרְנוּ הַרְבֵּי אֱלִימֶלֶךְ ז"ל וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיוּ מַפְזְרִין כָּל הַמְמוֹן שֶׁהָיָה בְּיָדָם וְלֹא הִנִּיחוּ אֶצְלָם שׁוּם מְמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. וְאָמַר, שְׁצָרִיכִין לְהִיּוֹת לְזֶה "בְּרִיָּה" [אִישׁ חֵיל] גְּדוֹל לְהִיּוֹת חֵזֶק בְּהַבְטָחוֹן וְלַעֲמֹד עַל עֲמָדוֹ, כִּי אִם שׁוֹגִים בְּזֶה תְּנוּעָה קָלָה בְּעַלְמָא לֹא טוֹב. אֲבָל יֵשׁ מַעֲלָה גְבוּהָ יִתְרָה בְּיוֹתֵר, דְּהֵינּוּ שֶׁהַצְדִּיק הָאֲמִתִּי יִחְזִיק אֶצְלוֹ הַמְמוֹן, וְזֶה קִשָּׁה יוֹתֵר. הֵינּוּ כִּי עֲבוּדָה זֹ גְבוּהָ וְכַבְדָּה בְּיוֹתֵר. כִּי הוּא ז"ל לֹא הִיָּה מִתְנַהֵג הַנְהַגָּה הַנִּי"ל. וְאָמַר כְּמֵה פֶּעַמִּים שֶׁזֶה קִשָּׁה וְכַבֵּד יוֹתֵר, הֵינּוּ לְהַחֲזִיק אֶצְלוֹ הַמְמוֹן וְלְבָלִי לְפָזְרוֹ בְּכָל יוֹם לְצַדִּיקָה וְכִיּוֹצֵא, זֶה קִשָּׁה וְכַבֵּד יוֹתֵר הַרְבֵּה. וְהוֹכִיחַ וְבָרַר לְעֵינֵינוּ שֶׁהָאֲבוֹת הָיוּ מַחֲזִיקִים אֶצְלָם מְמוֹן. כִּי אֲבִרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הָיוּ כְּלָם עֲשִׂירִים מִפְּלָגִים. וְיַעֲקֹב אֲבִינוּ כְּשֶׁבֵּא לְשָׂכֶם קָנָה מִיַּד חֵלְקֵת הַשְּׂדֵה (בְּרֵאשִׁית ל"ג), וְהִיכֵן הָיָה לוֹ מַעוֹת כָּל כָּד. וְכֵן אֲבִרְהָם כְּשֶׁקָּנָה מַעֲרַת הַמַּכְכֵּלָה (בְּרֵאשִׁית כ"ג). וְכֵן מְבֹאֵר עוֹד מֵהַפְּסוּקִים וּמִדְּרָשִׁים שֶׁהָיָה מְנַח אֶצְלָם מַעוֹת. וְאָמַר שֶׁעֲבוּדָה זֹ גְבוּהָ וְכַבְדָּה יוֹתֵר אֶצְלֵי גְדוּלֵי הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמְּפֹלְגִים בְּמַעֲלָה גְבוּהָ בְּיוֹתֵר:

אות

תק

נו, אֲבָל הַרְבֵּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ מִשְׁבַּח מַעֲלַת הַנְהַגָּה הָרֵאשׁוֹנָה הַנִּי"ל, הֵינּוּ לְפָזֵר הַמַּעוֹת בְּכָל יוֹם לְצַדִּיקָה וְעַל הַצְּטֻרְכוֹתוֹ הַמְכָרָת, וְלֹא יִנִּיחַ כָּלֵל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. כִּי לְאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים הַרוֹצִים לְזַכּוֹת לְנַפְשָׁם לְאַחֲזוֹ בְּדַרְכֵי הַצְדִּיקִים, בְּנֻדְאֵי טוֹב לְפָנֵיהֶם הַנְהַגָּה הָרֵאשׁוֹנָה הַנִּי"ל. הֵינּוּ לְבָלִי לְהַנִּיחַ אֶצְלוֹ הַמְמוֹן כָּלֵל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. וְהַפְּלִיג בְּשִׁבַּח מַעֲלַת הַנְהַגָּה זֹ וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׁיחָה זֹאת. וְכִפִּי הַמוֹנֵן מִדְּבָרֵינוּ אִז הָיָה, שֶׁהָיָה חֲפָץ וּמְשִׁתַּקֵּק לְזַכּוֹת אוֹתֵנוּ לְהַגִּיעַ לְהַנְהַגָּה הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת לְמַדְרַגַת בְּטָחוֹן הַנִּי"ל לְבָלִי לְהַנִּיחַ שׁוּם מְמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ:

אות

תקא

נח, מְכַבֵּר אָמַר שְׁחָפָץ מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ פְּרֻנְסָה. אָף-עַל-פִּי שֶׁבְּטָחוֹן גַּם כֵּן טוֹב מְאֹד, אָף-עַל-פִּי-כֵן טוֹב מְאֹד כְּשֶׁזּוֹכִין שְׁיֵשׁ לוֹ מַעֲמַד פְּרֻנְסָה, כִּי בְּמָקוֹם עֲבוּדַת הַבְּטָחוֹן בְּמָקוֹם זֶה יַעֲשֶׂה עֲבוּדָה אַחֲרָת.

כְּלוּמֵר, כִּי אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ מַעֲמַד פְּרִנְסָה וְיִהְיֶה לוֹ בְּלִבּוֹל הַדְּעָת מִהַפְּרִנְסָה וְיִצְטָרֵף בְּכָל פַּעַם לְחֹזֵק עֲצָמוֹ בְּמַדַּת הַבְּטָחוֹן, בְּמִקּוֹם זֶה יַעֲסֹק בְּעִבּוּדָה אַחֶרֶת וְהַתְּחַזְּקוֹת אַחֵר בְּשָׂאֵר עֵינֵי עֲבוּדַת ה', וְהִבֵּן. וְאִף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר שֶׁהַעֲקָר הוּא בְּטָחוֹן, וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "נֶאֱמַר בְּטָחוֹן" [רַק בְּטָחוֹן]:

תקב

אות

נט, אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ אִיךָ הַמְּקַבְּלִים מִבְּקָשִׁים: "וְאֵל תִּצְרִיכֵנוּ לִיְדֵי מִתְּנַת בְּשֵׁר וְדָם", מֵאַחַר שֶׁכָּל פְּרִנְסָתָם הוּא מִמָּה שֶׁמְקַבְּלִים מֵאַחֲרֵים. וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו הִיָּה שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה עֲבוּדָה וְשֶׁכָּל אִיךָ לְקַבֵּל מִמוֹן מִיִּשְׂרָאֵל. וּמִי שֶׁזֹּכֵה, יְכוּל לְקַבֵּל מִמוֹן, וְכָל פְּרִנְסָתוֹ יִהְיֶה מִמָּה שֶׁמְקַבֵּל, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִהְיֶה מְקַבֵּל כָּלֵל, וְלֹא יִהְיֶה נֶצְרֵף לְמִתְּנַת בְּשֵׁר וְדָם כָּלֵל חֵס וְשְׁלוֹם. וְצָרִיכִין לְבַקֵּשׁ מִהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ לְזָכוֹת לְזֶה הַשֶּׁכֶל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶצְרֵף לִיְדֵי מִתְּנַת בְּשֵׁר וְדָם חֵס וְשְׁלוֹם:

תקג

אות

ס, שֶׁמַּעֲתִי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁעַל-יְדֵי הַמַּחֲלָקֵת שְׁחוּלְקִין עַל הָאָדָם עוֹשִׂין לוֹ טוֹבָה, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּל לְגַדֵּל וְלִצְמַח. כְּמוֹ כְּשֶׁנוֹטְעִין גִּרְעִין בְּאֶרֶץ, אִם הִיָּתָה כָּל הָאֶרֶץ אֲדוּקָה יַחַד לֹא הִיָּה בְּאֶפְשֵׁר שֶׁיִּגְדֵּל וְיִצְמַח מִהַגִּרְעִין אֵיךְ, וּבְהִכָּרַח שֶׁתַּחֲלַק הָאֶרֶץ קֶצֶת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְקוֹם לְהֵאִיֵּךְ לְהַתְּגַדֵּל. כְּמוֹ כֵן עַל-יְדֵי הַמַּחֲלָקֵת שְׁחוּלְקִין, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹתְנִין לוֹ מְקוֹם לְהַתְּגַדֵּל וְלִצְמַח:

תקד

אות

סא, מַעֲנִין הַפְּלֶגֶת גְּדֻלַּת הָאָדָם, אָמַר: כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה כֶּף בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כֶּף בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּכְשֶׁעוֹשֶׂה כֶּף בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כֶּף בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "וְאוֹס טִיטְשׁ אֲמַעֲנֵשׁ אִז עַר טוֹט אִזוֹי אֲמַאֲף מִיט דְּעַר הָאֲנֵד וְוַעֲרַט אִזוֹי גִּיטְאָן אִין כָּל הָעוֹלָמוֹת, אִין אִז עַר טוֹט אִזוֹי אֲמַאֲף מִיט דְּעַר הָאֲנֵד וְוַעֲרַט אִזוֹי גִּיטְאָן אִין אֲלַע הָעוֹלָמוֹת":

תקה

אות

סב, אָמַר: "אִז מַע זָאל אִיבַּעַר קַעֲרֵן אֲמַעֲנֵשׁן וְוַאֲלֵט מַעַן גִּיזְעָהֵן וְוִיא אִין אִיטְלִיכֵן אֲדַעֲרִיל הַעֲנֵנְעֵן אֲלֶפִי אֲלֶפִים וְרַבִּי רַבּוֹת עוֹלָמוֹת". אִם הִיוּ מְהַפְּכִין אֶת הָאָדָם (רְצוֹנוֹ לומר לְרִאוֹת אֶת פְּנִימִיּוֹתוֹ), הִיוּ רוֹאִין שֶׁבְּכָל גִּיד וְגִיד מִגִּידָיו תְּלוּיִים אֲלֶפִי אֲלֶפִים וְרַבִּי רַבּוֹת עוֹלָמוֹת:

אות

תקו

סג, פעם אחת דברתי עמו מענן מחשבות רבות המבלבלות אותי מענן מרה שחרות בעשית מצוות, כגון בנטילת ידים שהיה לי בהם חששות שהיו מבלבלין אותי מאד. והשיב לי, כבר דברתי עמך שאני אתה צריך להסתכל על זה וכו'. ודברתי עמו עוד הרבה מעננים כאלו, ואמרתי לו גם זאת בעצמו מבלבל אותי וכו'. השיב לי: אל תתחיל לחשב כלל. וזה עצה נפלאה לכל דבר. כי כמה פעמים מבלבלין המחשבות מאד, וכל מה שרוצים לדחותם באיזה דחיות הם מבלבלין יותר ויותר, ועקר העצה לבלי להתחיל לחשב בהם כלל, ולסלק דעתו מהם לגמרי, ולעשות את שלו במה שהוא עוסק:

אות

תקו

סד, פעם אחת דבר מענן הפאות שיש בהם תלתלים שקורין "גיקר יזלטע פאות" [פאות מסלסלים] ולא גלה מאומה בזה. אך הבנתי איזה רמזים בדבריו. עכשו נזכרתי מה שדברו אז מפסוק: "קנאותיו תלתלים" (שיר השירים ה') ואמר שהיא בחינה הנ"ל:

אות

תקח

סה, אמר: כשמתנגע האדם בתפלתו ואינו יכול להתפלל, אזי מכרח לומר הדבורים בפשיטות גמור "האל הגדול הגבור והנורא", בפשיטות גמור בלי חיות והתלהבות כלל. ויאמר כך כמה תבות וענינים, ואם יזכה יוכל להתעורר אחר-כך להתלהבות גדול על-ידי זה. על-כן אצל אנשים פשוטים כשרוצים להתפלל בכונת הלב, צריכין להתמהמה בתפלתם כי נעשה אצלם כמה ענינים בתפלה, כמה עליות וירידות בתפלה אחת. כי בתחלה מתנגע עצמו להתפלל בכונה, ולפעמים או על-פי רב אינו יכול להתפלל בכונה ואז מכרח לומר בפשיטות לגמרי "האל הגדול הגבור והנורא" וכיוצא בזה. ואחר-כך חוזר ומתלהב לפעמים, ויכול להיות נעשה כך כמה פעמים בתפלה אחת. ואמר אז לפנינו אלו הדבורים: "האל הגדול הגבור והנורא" כמו מי שמדבר בחלישות כח, בקרירות בלי התלהבות כלל, ואף-על-פי-כן פנימיות פונתו קשורה בהדבורים. ואי אפשר לציר זאת בכתב, אך המשפיל יכול להבין עצות מזה בתפלתו כשאין יכולים להתפלל. ענה ואמר: ואם אין אתה יכול להתפלל כלל, אם תזכה תאמר איזה דבור הגון באמת בתחנות ובקשות אחרות, ואם גם זה לא תזכה, מה לעשות, אף-על-פי-כן קנה אל ה':

אות

תקט

סו, קדם ארץ-ישראל אמר להרב דפה ברסלב: אני אוהב אותך מאד, על-כן אני מברךך (בלשון אשכנז: "ווינטש איך דיר") שתזכה בעולם הבא להבין השיחות חליו שלי:

אות

תקי

סז, ספר לי חברי רבי נפתלי, שפעם אחת ספר עמו ממצות תפלין והפליג מאד בקדשת התפלין. ואמר, שראוי לאדם להתלהב מאד בהנחת תפלין, כי תפלין הם קדושים ונוראים מאד, וראוי שיפיל על האדם פחד ורעדה גדולה ואימה ויראה עצומה כשרוצה להניח תפלין, אשר קדשם שגבה וגבהה מאד. והאריך בזה הרבה. וגם אנכי הבנתי מדבריו עצם הפלגת נוראות קדשת התפלין. ואמר, שכמה וכמה תורות שלו רבות מאד, כלם נאמרו על מצות תפלין. אף-על-פי שלא נזכר שם תפלין כלל, אף-על-פי-כן הם נאמרו על ענין תפלין. והם: "במצוצרות" (בסימן ה'). "אנכי ה' אלקיך" (בסימן ד') ו"מי האיש החפץ חיים" (בסימן ל"ג), ו"אשרי העם יודעי תרועה" (סימן ל"ה), ו"מרכבות פרעה" (בסימן ל"ח) כלם בלקוטי הראשון. ועוד מאמרים רבים אשר נאמרו באותן הזמנים, כלם נאמרו על תפלין. וכנכתב מזה קצת במקום אחר. ומזה יוכל לשער מעט עד היכן גדלו ושבגו קדשת התפלין:

אות

תקיא

סח, אמר שהוא יודע מסופר אחד שהוא צדיק גנוז, ורצה רבנו ז"ל מאד שיהיה לנו תפלין ממנו. ואמר שהוא רוצה לנסע אליו בעצמו ולקח ממנו כמה זוגות תפלין. כי צריכין לנסע אליו בחכמה באופן שלא יבין שבאו אליו בשביל זה, כדי שלא יהיה נלכד חס ושלום באיזה צד גאות, על-כן היה רצונו לנסע אליו בעצמו ולקח ממנו כמה זוגות תפלין ולחלק לאנשי שלומנו, שזנקה כלנו להניח תפלין קדושים

וגם קדם שספר זאת דבר עמנו כמה פעמים שרצונו שיהיה לנו תפלין טובים מסופר הגון באמת. וכפי הנראה מדבריו היה, שלא היתה כונתו על אלו הסופרים המפרסמים עכשו, רק שיהיה סופר הגון באמת לאמתו. ודבר מזה כמה פעמים מענין תפלין טובים כנ"ל. אחר-כך ספר הנ"ל שידע מסופר וכו' כנ"ל. אף בעוונותינו הרבים לא זכינו להוציא הדבר לאור, ולא גלה לנו מי הוא הסופר ואיפה הוא. ובתוך כך נסתלק למעלה למעלה. ואין אתנו יודע עד מה, איך מקום פבדו של הסופר ההגון באמת.

אחד מאנשי-שלומנו היה קובל לפניו שאחר אכילתו הוא מניח עצמו לישן, וכששוכב על מטתו קדם השנה הוא רוצה לדבר אז איזה דבורים של התבודדות לבקש מהשם יתברך שיקרבו לעבודתו, כמבאר אצלנו במקום אחר על פסוק "אשחה בכל לילה מטתי" (תהלים ו'), שעקר התבודדות של דוד המלך עליו השלום היה על מטתו וכו' (שיחות הר"ן סימן ס"ח), ואינו יכול לפתח אז פיו כלל. השיב לו רבנו ז"ל: אם כן שוכבין עצמן וגונחין גניחה אחר גניחה. ועשה רבנו ז"ל בעצמו גניחות תכופות, כמרמז שפך יעשה:

אות

תקיב

סט, אמר: "עס איז שוין איין עברה אז איר טיט איין עברה" [זה כבר עבירה פשאתם עושים עבירה]. רצונו לומר

אות

תקיג

ע, שמעתי בשמו שאמר: על-ידי אמונת צדיקים אמתיים זוכה לממון הרבה. וזה: "שכרו הרבה מאד" (זמירות ליל שבת). 'מאד' זה הממון, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "ובכל מאדך - בכל ממונך" (ברכות נד). "על פי פעלו". 'פעלו' הם הצדיקים, כמו שכתוב: "אתן לפעלי צדק" (איוב ל"ו). וזה: "על פי פעלו", הינו על-ידי אמונה בהצדיקים, כי אמונה תולה בפה של אדם כמו שכתוב: "אודיע אמונתך בפיי" (תהלים פ"ט), ועל-ידי-זה שכרו הרבה מאד, שזוכה לממון הרבה:

אות

תקיד

עא, שמעתי בשמו שספר מכמה צדיקים אמתיים גדולים. ואמר, שזה יש לו קצת כח להנהיג העולם, רק החסרון שהוא אינו בר אבקה. וכן ספר עוד מאיזה צדיקים שאין יכולין להנהיג העולם. ענה ואמר: שהענין הוא כמו שאיתא במדרש לענין האותיות בשעת בריאת העולם. שבאו האותיות לפני השם יתברך וכל אחד רצה שיברא בו השם יתברך את העולם. והשיב השם יתברך לכל אחד ואחד שבאותיות: נאה אתה ויפה אתה מאד, ואף-על-פי-כן איני רוצה לברא בך את העולם וכו' (הקדמת הזוהר). כמו כן יש לענין הצדיקים, שיש בהם נאים ויפים מאד, ואף-על-פי-כן אינם יכולים להנהיג העולם:

אות

תקטו

עב, הזהיר שלא לאכל בהלעטה, הינו במהירות כדרך גרגרו, כי זהו בחינת: "הלעיטני נא" (בראשית כ"ה). רק להרגיל עצמו לאכל במתינות בשוב הדעת ובדרך ארץ. כדרך שאוכלין בדרך ארץ כשיושב אדם חשוב על השלחן, כך יאכל תמיד אפלו כשאוכל לבדו:

אות

תקטז

עג, אמר שלעתיד יאמרו הצדיקים "זה ה' קוינו לו" (תענית לא.), "זה" דיקא. ואמר בלשון אשכנז שיאמר כל אחד: "טאקי צו דעם גאט האבן מיר גיהאפט" [באמת לה' זה הינו מקוים]. כלומר שגם בעולם הזה זכו להשיג אותו כך, כמו שהם רואין אותו עתה, ותמיד היו מקוים לראות אותו כך, ועכשו זכו לזה. ועל-כן יאמרו אז זה ה' קוינו לו זה דיקא:

אות

תקיז

עד, אמר: אני בטוח בהשם יתברך שכל תינוק שיבוא לפני קדם שיגיע לבן שבע שנים, בנדאי יהיה

אות

תקוח

עה, שמעתי בשמו שאמר: יש אצלי אנשים שלפעמים הם מתלהבים להשם ותברך, וסמוכים להשם ותברך באמת. והם אז במדרגה טובה שאפלו צדיקים גמורים אינם אוחזים בזה. אבל לפעמים נופלים מזה וכו'. מי תנו והיה לבבם זה בעת שהם אוחזים בעבודת השם, מי תנו והיו אוחזים במדרגה זו לארץ? מיים וישנים הרבה. עוד שמעתי בשמו בענין זה שאמר, שעקר הוא הלב של ההתחלה. כי אז בהתחלת עבודת ה' מתלהב הלב מאד להשם ותברך, וטוב מאד להשתדל ולהתאמץ שיאריך זמן הרבה בהתלהבות והשתוקקות להשם ותברך של ההתחלה. ואמר שהצדיק הקדוש רבי זוסיא ז"ל היה בענין זה חדוש גדול מאד נגד כמה צדיקים גדולים, כי הלך עם הלב של ההתחלה זמן רב:

אות

תקיט

עו, פעם אחת אמר לי: כל מה שאתה רואה בעולם הוא רק בשביל הבחירה, כי כל העולם ומלאו לא נברא רק בשביל הבחירה:

אות

תקכ

עז, היה אוהב מאד את העבודות הפשוטות וכו', והיה אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחנות ובקשות בתוך הסדורים הגדולים וכו', כנדפס (בלקוטי תנינא סימן ק"ד). ואמר: אני מקנא את ר"י חתן ר"י שיכול לומר הרבה. הינו שפה ברסלב היה איש אחד שהיה רגיל לומר הרבה תחנות ותהלים ומעמדות בכל יום, ואמר רבנו ז"ל שהוא מקנא את האיש הזה שיכול לומר הרבה. וגם הוא בעצמו ז"ל קדם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על ידו, קדם לזה כל ימיו היה מזמר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי שבת. ומי שלא שמע אותו כשהיה מזמר בשבת "אזמר בשבחיו" בגלל שבת ו"אסדר לסעדתא" בבקר, וכן שאר הזמירות "כל מקדש" ו"מנוחה ושמחה" וכו' לא שמע טוב מעולם. אשרי און שמעה זאת, ואשרי מי שישמע זאת לעתיד בעולם הבא:

אות

תקכא

עה, לענין מעלת המחדש בתורה שהוא תקון גדול להרהורים כמבאר במקום אחר (לקוטי תנינא סימן ק"ה). אנכי שמעתי מפיו הקדוש כמה וכמה פעמים שהזהיר מאד לחדש בתורה. ואמר שהוא תקון גדול מאד על העבר. ואמר שאפלו דבור אחד פשוט לחדש הוא גם כן טוב מאד, כי הוא תקון גדול מאד. גם אמר שהוא טובה לנשמת אבותיו שכבר נסתלקו. ואמר: כבר נתתי לכם כח המדמה

כָּשֶׁר וְטוֹב, וְאַתֶּם רְשָׁאִים לְחַדֵּשׁ בּוֹ בַתּוֹרָה. וְאָמַר: אַתֶּם יְכוּלִים לְהַשִּׁיג בְּכַח הַמְדָמָה שֶׁלְכֶם מֵהַ שְׂאֵנֵי יְכוּל לְהַשִּׁיג

תקבב

אות

עט, ספר לי מצדיק אחד ממדינת ליטא שקדם מותו הנה באצבע צרדה, כדרך העולם שמכין באצבעותיהם זו על זו אגודל על אצבע אמה עד שנשמע קול מביניהם, ואמר בשמחה בזה הלשון: "איבער גישפרינגין". כלומר שהיה בשמחה גדולה על שקפץ ודלג על העולם הזה והבלי, אשרי לו. והיה רבנו ז"ל משבח מאד את הצדיק הזה שזכה לומר כן קדם מותו. אשרי מי שמדלג וקופץ על הבלי עולם הזה ותענוגיו. גם ספר בשם זה הצדיק דבור נאה שהיה אומר: "תהלת ה' דבר פי" (תהלים קמ"ה), הינו כשגם פי זוכה לדבר תהלות ה', אזי בודאי "ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד". הינו כי זה הצדיק היה ענו ונשפל בעיניו מאד, על-כן היה אומר מאחר ששפל כמותי זוכה לדבר תהלות ה', על-כן בודאי ויברך כל בשר שם קדשו וכו'. הינו שבודאי יש רשות לכל בשר, לכל נברא שבעולם, לברך שם קדשו, כי בודאי אינם גרועים ממני. וזה: "תהלת ה' דבר פי", על-כן בודאי: "ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד" כנ"ל

תקבג

אות

פ, פעם אחת עמדתני לפניו כשתקנו מלבוש שלו, הינו שתפרו תחת מלבושו עורות ארנבת לימי החרף. אמר לי אז, שבכל עת שהאדם לובש מלבוש חדש נאה, נעשה בו שנוי שנשתנה פניו בעת שנשתנה לבישת המלבוש. ואפלו אם יהיה אותו האדם חכם הגדול שבגדולים, ואפלו אם יהיה עשיר מפלג שאין המלבוש חשוב אצלו כל כך, ואפלו מלך, אף-על-פי-כן בכל עת שלובש מלבוש חדש בהכרח שיהיה בו שנוי, שנשתנה פניו ונעשה בו שנויים בתנועותיו על-ידי-זה:

תקכד

אות

פא, שמעתי מפיו הקדוש שאמר: הבעל-שם-טוב ז"ל כשהיה המלבוש שלו לא תפור כראוי, כדרך החיטים שלפעמים מקלקליו המלבוש בתפירתם, היה מצוה לעשות לעצמו פדיון:

תקכה

אות

פב, בעת שלבש זיפיצל [מעיל עליון מיוחד] אחד וצבעו היה מה שקורין "פאפילאטע" [אפור], ענה ואמר בליל שבת: "ואנכי עפר ואפר" (בראשית י"ח), בלשונם "פאפיל":

אות

תקכו

פג, איש אחד עמד לפניו שהיה עוסק ללמד בספרי קבלה, ובאמת לא היה ראוי ללמד קבלה. והוכיח אותו שלא ללמד קבלה. ואמר לו: "קבלה" בגימטריא "נואף". ושוב שמעתי מאחד, שהיה מדבר עם איש אחד, והיה אותו האיש קובל לפניו שאין לו לב, הינו שאין לו התעוררות הלב לתפלה ועבודה. השיב לו רבנו ז"ל שזהו בשביל שלומד קבלה, כי: "נאף אשה חסר לבי" (משלי ו'), ו"קבלה" בגימטריא "נואף". וכל זה למי שאין ראוי לזה, אבל לכמה אנשים הזהיר בעצמו שילמדו קבלה. וצריכין להתפלל להשם יתברך שיוליכו בדרך האמת, אם ללמד קבלה ואם לחדל:

אות

תקכוז

פד, לענין הקצים, שיש כמה גדולים שמחשבין קצים ואומרים שראוי שיבוא משיח באותו הקץ שהם אומרים, כמו שארע בזמנו שהיו אומרים על כמה פרטים שאז יבוא משיח, וכן בדורות שלפנינו. ורבנו ז"ל לא היה מסכים על-זה כלל, ואמר שבכל זמן שאומרים איזה קץ אז בודאי לא יבוא משיח בשום אופן באותו הקץ שהם אומרים. וכבר מבאר בזהר הקדוש שמקלל מאד כל המחשבי קצין (זוהר חדש בראשית יב.), כי "אין בן דוד בא אלא בהסח הדעת" (סנהדרין צו.). והנה עכשו אומרים העולם שיבוא משיח בשנת ת"ר לפ"ק, ונדמה להם שיש רמזים בזהר הקדוש על זה. ובאמת אז בודאי לא יבוא בשום אופן, ויכול להיות שיבוא קדם לשנת ת"ר או לאחריו, אבל בשנת ת"ר לא יבוא בשום אופן מאחר שהעולם מצפין לאותו הזמן. והכלל: בכל עת וזמן שנמצאים מחשבי קצים שאומרים שיבוא באותו הזמן, אז דיקא לא יבוא בשום אופן באותו הזמן. רק "בוא יבוא לא יאחר" (חבקוק ב') במהרה בימינו בהסח הדעת לגמרי, הינו שלא לחשבו כלל על אותו הקץ שיבוא, ופתאום יבוא במהרה בימינו

אות

תקכח

פה, פעם אחת דברו לפניו מדאגת פרנסה. גער בהם ואמר: מה לדאג על פרנסה? הלא לחם עם איגירקיס [מלפפון] הוא מאכל טוב:

אות

תקכט

פו, אמר: ביום התענית טוב לומר פרשת כל הקרבנות:

אות

תקל

פז, פעם אחת דבר עמי מענין הרחקת תאונה הפלליות שהיא תאונת נאוף, והיה מתלוצץ מאד מתאונה זו כדרכו. ענה ואמר: תמיד קשה אצלי מה שאמרו רבותינו ז"ל שיהיה דומה בעיניו כאלו כפאו שד (נדרים כ:), מי כופה אותך? פלומר שאם ירצה האדם לכבש תאונתו לגמרי, אין מי שיכפה אותו, והבו:

אות

תקל-ב

פז-ב, אמר: שאפילו ע"פ חכמה יכול להפיר ולהבין את ענינו ומה שעבר וכו', כי מדבריו יכולין וכו'. גם יש סימנים: בהחטם יכול להפיר את הנואף, ובהחגורה יכולין להפיר את אמונה שלו (עין שיחות הר"ן סימן קפ"ד בשנוי לשון קצת):

אות

תקלא

פח, מכבר דבר לענין שמוש הצדיקים, שצריכים אנשיו של הצדיק לשמש את הצדיק בכל צרכיו ולעשות לו כל מה שהוא היה צריך לעשות. ואמר שזה מרמז בפסוק: "צדיק ה' בכל דרכיו" (תהלים קמ"ה). הינו מתי זוכה הצדיק שיהיה ה' בכל דרכיו, בחינת "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג'), מתי יוכל הצדיק לקיים שיהיה ה' בכל דרכיו - כד "וחסיד בכל מעשיו" כשהחסיד בכל מעשיו. הינו שאנשיו של הצדיק שהם נקראים חסידים, כשהם עוסקים בכל מעשיו של הצדיק. כי אין צריך לפנות לשום דבר, כי אנשיו עושין לו מה שאנשיו:

אות

תקלב

פט, "משך חסדך ליודעך אל קנא ונוקם" (זמירות ליל שבת). הינו שאנו מבקשים שהשם יתברך ימשיך חסד ליודעיו להכעיס להשונאים. וזה: "משך חסדך ליודעך אל קנא ונוקם" הינו כדי לנקם בהשונאים כדי ש"יראה רשע ויכעס" (תהלים קי"א). וכמו שכתוב: "למען איבי פדני" (שם ס"ט), וכמו שכתוב: "למען שוררי הישר לפניך" (שם ה'):

אות

תקלג

צ, אמר: כשהמח נתנגע מהלמוד אז צריכין לשוח ולדבר שיחות חלין עם בני אדם כדי לפקח דעתו, והשיחה הזאת הוא כמו שנה, שהוא ניקח להמחין. ושיחה כזו אינה בכלל דברים בטלים חס ושלום כלל, אדרבא הוא מצוה גדולה. ועל זה אמרו רז"ל: "בטולה של תורה זהו קיומה" (מנחות צט:), כמו שכתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קי"ט). כי אם לא יתבטל קצת לפקח דעתו

בְּשִׂיחָה כְּנִ"ל, אֲזִי חֵס וְשְׁלוֹם יִתְבַטַּל מְכַל וְכָל. וְעֵינֵינוּ זֶה נִזְכָּר בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּהַסְפָּר הָרִאשׁוֹן בְּהַתּוֹרָה
"רַבִּי יוֹחֲנָן מְשַׁתְּעִי" (סִימָן ט"ז) "וְיַחְזִינֵנוּ הָאֵי כְּנִרְא" וְכוּ' עֵינֵינוּ שָׁם, וּבְסִפְרֵי לְקוּטֵי תַנְיִנָא בְּהַתּוֹרָה
הַמִּתְחַלֵּת "בְּעֵינֵינוּ הַנְּהַגְתָּ הַפְּשִׁיטוֹת שֶׁל הַצְּדִיק הָאֲמֵת" (סִימָן ע"ח) עֵינֵינוּ שָׁם, שֶׁלְּפָעֲמִים צָרִיכִין לְהִיּוֹת
אִישׁ פְּשׁוּט מִמֶּשׁ, עֵינֵינוּ שָׁם הֵיטֵב:

תקלד

אות

(שכז-ב)

לעיל

זו

(שיחה)

צא,

תקלה

אות

צב, לְזַכְרוֹן לְרָשָׁם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּדָרְךָ. שֶׁהָיָה יָשׁוּן בְּחוּץ עַל מִטָּה וְהִתְחִיל לְצַעֵק מְאֹד מְאֹד
בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה, וְרָצוּ כָּלָם אֵלָיו, וְהִקְיָו, וְנִכְנַס לְבֵית וּפְתַח סִפְרֵי. וְאָמַר שֶׁמֶצָא שָׁם מִבְּאֵר אוֹתוֹ הַעֵינֵינוּ. כִּי
אוֹתוֹ הַבֵּית, הֵינּוּ קָרְעֻטְשָׁמַע [אֲכַסְנִיא], הָיָה בְּנוֹי מִחֲדָשׁ מַעֲצִים יוֹנְקִים שֶׁלֹּא נִזְקְנוּ עֲדֵינוּ. וְאָמַר שֶׁפְּתַח
אֶת אוֹתוֹ הַסִּפְרֵי, כְּמִדְמָה שֶׁהָיָה מִדְרָשׁ, וְהָיָה כְּתוּב שָׁם: בְּמָקוֹם כְּשֶׁקוֹצְצִין אֵילָן קֹדֶם זְמַנוּ כְּאֵלוֹ
הוֹרְגִין נְפֶשׁ.

וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כִּדְּהָיָה, שֶׁכְּשִׁישֵׁן חֵלֶם לוֹ שֶׁמִּנְחִים סְבִיבֵינוּ הַרוּגִים, וְנִתְפַּחַד מְאֹד. בְּתוֹךְ כִּדְּהָיָה הַסִּפְרֵי
וְרָאָה שֶׁמִּנְחִים אֲצֵלוֹ וְכוּ', וְהִתְחִיל לְצַעֵק מְאֹד עַד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ כָּלָם אֵלָיו כְּנִ"ל.
גַּם אָמַר שֶׁצָּרִיכִין לְדַקְדַּק עַל אֵיזָה מִטָּה לִישׁוֹן. וְסִפְרֵי מַעֲשֶׂה שֶׁאִמְרוּ הֵיטָה עִמּוֹ בְּדָרְךָ, וְנִתְנוּ לָהֶם שְׁנֵי
מִטּוֹת לִישׁוֹן. בְּבִקְרֵי סִפְרֵי לְאִמְרוּ שֶׁחֵלֶם לוֹ שֶׁהוֹלִיכּוֹ אוֹתוֹ דָּרְךָ הַגִּיחֵם. וְאָמְרָה לוֹ אִמְרוּ אִי אֲנִי בְּחִלּוּמֵי
שֶׁחֵלֶם לִי שֶׁהוֹלִיכּוֹ אוֹתִי דָּרְךָ כָּל הַגּוֹן-עֲדֵינוּ. וְסִפְרֵי לָהֶם הַמְחִזִּיק הַכֹּפֵר שֶׁהִמְטָה שֶׁהִיא הֵיטָה יִשְׁנָה עֲלֶיהָ,
אוֹתָהּ הַמְטָה הוּא מְחִזִּיק בְּשִׁבִיל אוֹרְחִים חֲשׁוּבִים, וְכִבֵּר הָיוּ יִשְׁנִים עֲלֶיהָ כְּמָה וְכְמָה צְדִיקִים גְּדוֹלִים.
וְהַמְטָה הַשָּׁנִיָּה הָיוּ יִשְׁנִים עֲלֶיהָ פְּרִיצִים. וְגַם כָּאֵן אוֹתָהּ הַמְטָה הֵיטָה יִשְׁנָה עֲלֶיהָ וְכוּ'. וּמוֹבֵן פְּתוּרָן
הַחֲלוּם מִמִּילָא:

תקלו

אות

צג, פְּעַם אַחַת עָמְדוּ לְפָנָיו אֲנָשִׁיו, וּבָא עָרַל אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁי חֵיל הַעֲכוּ"ם הַעוֹמְדִים בִּינֵינוּ וְדָפַק עַל
הַחֲלוֹן, וְשָׁאַל: יֵשׁ כָּאֵן אֶחָד מֵאֲנָשִׁי חֵיל? הִשִּׁיבוּהוּ: לֹא אֵין כָּאֵן אֶחָד מֵהֶם. וְהִלָּךְ לוֹ. אַחַר-כֵּן אַחַר
אֵיזָה שָׁעָה, חִזַּר וּבָא וְדָפַק עַל הַחֲלוֹן יוֹתֵר, וְשָׁאַל אִם יֵשׁ כָּאֵן אֶחָד מֵאֲנָשִׁי חֵיל. עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל כִּדְּ
הוּא הֵיצֵר הָרַע שֶׁלָּכֶם, שֶׁבְּתַחֲלָה בָּא וְדוֹפַק עַל הָאֲדָם, וְכִשְׁפוּנוֹן עָרַף מִמֶּנּוּ וּמְשִׁיבֵינוּ אֵין כָּאֵן אֶחָד
מִחִילוֹתָיו וּמְסַלְקִין אוֹתוֹ וְאֵז הוֹלֵךְ לוֹ, וְאִי-עַל-פִּי-כּוֹ אַחַר-כֵּן חוֹזֵר וּבָא וְדוֹפַק עַל הָאֲדָם, אִי-עַל-פִּי
שֶׁכֵּבֵר סִלְקוּהוּ וְהִשִּׁיבוּהוּ אֵין כָּאֵן אֶחָד מִחִילוֹתָיו, שֶׁאֵין לוֹ וְלְחִילוֹתָיו מָקוֹם כָּאֵן, אִי-עַל-פִּי-כּוֹ אֵינוֹ
נִמְנָע לְבוֹא עוֹד פְּעַם אַחַר פְּעַם, וְצָרִיכִין לְגַרְשׁוֹ בְּכָל פְּעַם עַד שֶׁיִּסְתַּלַּק לְגַמְרֵי. וְעֵינֵינוּ בְּמָקוֹם אַחַר מִזָּה,
שֶׁצָּרִיכִין לְהִיּוֹת עֹקֵשׁ גְּדוֹל כְּנִגְדוֹ פְּעַם אַחַר פְּעַם וְאֲפִלּוּ מֵאֵה פְּעִמִּים וְיוֹתֵר, וְאֵז אִם יִהְיֶה חִזֵּק כְּנִגְדוֹ
כְּמָה וְכְמָה פְּעִמִּים יִזְכָּה לְסַלְקוֹ לְגַמְרֵי (לְקוּטֵי מוהר"ן חֲלֵק ב' סִימָן מ"ח):

אות

תקלו

צד, אמר לענין המפרסמים של שקר. כי על הפעל דבר קשה מאד לטרח עם כל העולם להטעותם מדרך הישר, על-כן העמיד מפרסם אחד במקום פלוני ומפרסם אחד במקום פלוני. ואמר על מפרסם אחד שהוא עקר ראש אלוף אנשים, שבדאי לא יקומו בתחית המיתים:

אות

תקלח

זה, אמר על אנשי-שלומו, שקשה להם שירימו את עצמן להנהיג ברבנות והתנשאות מחמת שהקנטיה בהם אמת הרבה יותר מדאי:

אות

תקלט

זו, אמר שטוב מאד לתן בכל עת על פדיונות לצדיקים, אפלו שלא בעת צרה חס ושלום. וספר מכמה אנשים ממדינת קיר"ה דוין שרגילים מאד להרבות בנתינת פדיונות תמיד. ואמר, שאלו היה לו איש צדיק שהיה ראוי לעשות לו פדיון, היה נוהג לו על פדיון בכל יום ובכל עת. ודבר מזה הרבה כי פדיונות הם דבר גדול מאד:

אות

תקמ

זו, לענין המראות והחזיונות שרואין הגדולים והצדיקים אמתיים, אמר: כשרוצין למעלה שיראה אדם איזה מראה וחזיון, אזי מלבישין אותו בעינים כאלו שיוכל לראות בהם מה שיראה, כגון נשמת מת או מלאך וכיוצא בזה. ועין במקום אחר מה שמבאר על פסוק: "עיני ה' אל צדיקים" (תהלים ל"ד) שהצדיקים יש להם עיני ה', על-כן הם יכולים לראות בעיני ה' שיש להם (שיחות הר"ן רנ"ז):

אות

תקמ-ב

זו-ב, לענין המרה-שחורות שמבלבלין את האדם ובפרט בשעת התפלגה, ומכניסים ספקות ובלבולים במחשבתו בעבור שזה הדבר עשה שלא כהגון, ונכשל באיזה אסור חס ושלום. ספר לי רבנו ז"ל מעשה מהבעל-שם-טוב מהפעם אחת עמד הבעל-שם-טוב להתפלל ולא היה יכול להתפלל, כי נפל בלבול במחשבתו באשר שהיה מעשן את הלולקע [מקטרת] אצל גר של חלב. נמצא שנכשל באסור חלב, ומחמת זה לא היה יכול להתפלל. וכל מה שרצה להתפלל ולהתגבר ולדחות מחשבה זאת ולהעבירה מדעתו לא היה יכול בשום אופן, כי בבלו אותו בכל פעם באשר שנכשל באסור כזה, באסור חלב, עד שלא היה אפשר לו להתחיל להתפלל. עמד הבעל-שם-טוב וקפץ ונשבע שיעשו לעולם הלולקע אצל גר של חלב. כי אין

ופעם אחת בליל מוצאי שבת עמדנו לפניו כמה אנשים מהחשובים שלו, והוכיח אותנו מאד כמה שעות על ענין זה, וספר אז הרבה מענין זה. וגם היה רצונו שישעו נסיעות בשביל זה כדי לדבר עם בני אדם, וכמובא במקום אחר מזה בענין הנסיעות. ואז כשדבר מזה להשתדל לקרב נפשות להשם יתברך פנ"ל, אז היה מתלווץ מאלו המשתדלים לקרב להשם יתברך רק הפחותים בפעולה מאד, כגון עניים ואביונים ועמי הארצות וכיוצא בזה אנשים השפלים בפעולה מאד. כי העקר הוא להשתדל לקרב להשם יתברך בני האדם הגדולים בפעולה שיש להם איזה חשיבות. כי בני-אדם פאלו קשה לקרבם מאד, וכשזוכה לקרבם אשרי לו. כי הוא דבר גדול מאד כשם לקרב נפשות גדולות להשם יתברך, ואז אלו הקטנים והשפלים בפעולה נופלים ונטפלים ממילא אליו ומתקרבים להשם יתברך, כי מתבטלים לגבי הגדול מהם שנתקרב לדרך האמת להשם יתברך. ושאלתי אותו ז"ל: מי הוא הגדול? השיב בחפזון בדרך גערה, על שאני שואל דבר פשוט כזה: מי שהוא למדן יותר חשוב יותר, מי שהוא עשיר חשוב יותר, מי שהוא מלחם חשוב יותר. והמוכן מדבריו היה שכל מי שיש לו איזה חשיבות ומעלה מצד עשירות או מצד חכמה ויחוס, בודאי נשמתו גדולה ונבונה יותר. וכמו כן יש לו יצר הרע גדול ביותר, וגם בו תלויים כמה נפשות ביותר. ועל-כן העקר להשתדל לקרב מבני הנעורים החשובים שבעיר, כגון בני העשירים ואותן שמחזקים בלמוד, ואז הקטנים מתקרבים מתקרבים

וגם דרכו היה שלא היה משתדל לקרב זקנים, רק בני הנעורים. וכמובא בהאגף-בית שהנערים בקל להשיב אותם להשם יתברך מהזקנים (תשובה חלק ב' אות ד'). וכן ספר לי זקן אחד על עצמו, שפעם אחת פשה אצלו על חג השבועות בקהלת זאסלאב, אז אמר לרבונו ז"ל: רבנו קרבו אותי אליכם. השיב לו רבונו: איני יכול לקרב זקנים. אחר-כך שנתקרב רבנו קצת ואמר לו: תאמרו שפך הוא האמת שאיני יכול, בודאי אני יכול לקרב גם זקנים. אבל אף-על-פי-כן לא נתקרב זה הזקן היטב לרבונו ז"ל כמו בני הנעורים. וכן מבאר בהתורה "תעיתי פשה אובד" (לקוטי א' בסימן ר"ו) החלוק שבין עולמים לזקן, עין שם. וכן שמענו וראינו כמה פעמים שקשה לקרב הזקנים:

אות תקמד

קא, אמר: מי שמקרב לצדיק אמתי ימים ושנים הרבה ועומד ומשמש לפניו ושומע דבריו, אף-על-פי ששומע ממנו כמה דבורים וספורים ושיחות שאינו מבין בהם שום תועלת ועצות לנפשו, אף-על-פי-כן אם יזכה יוכל אחר-כך ברבות הימים להבין למפרע, ללמד ולהוציא מכל הספורים ששמע כבר עצות גדולות לעבודות השם יתברך. וכל דבור ודבור ששמע מקדם לפניו כמה שנים יהיה לו אחר-כך תועלת גדול, ויחיה עצמו אחר-כך בכל דבור ודבור. כי אחר-כך יזכה להבין, ויאמר זה רמז לי מורי אז באותו הזמן. וכן בכל פעם ופעם יצמחו לו בדתו רמזים נפלאים ועצות גדולות מכל מה ששמע כבר, אם יזכה לשים לבו היטב לכל מה ששמע כבר. וספר מעשה מענין זה, שפך ארע אצל צדיק אחד מפרס, שהיה בביתו איש אחד פשוט לגמרי שקורין "פראסטיק". והיה עומד ומשמש תמיד את הצדיק הנ"ל והיה שומע דבורים הרבה ממנו, ולא הבין מהם שום ענין ותועלת כלל, רק שהיתה לו אמונה גדולה בהצדיק ובדבריו הקדושים, אף-על-פי שלא היה מביןם לאשורם. והיה עומד ומשמש אותו תמיד באמת. אחר-כך אחר שנים הרבה נסתלק הצדיק לעולמו, ואז התחיל זה האיש לזכר, בכל פעם פשפא לאיזה דבר, נזכר בדברי הצדיק ואמר בנפשו זהו שפון הצדיק, ורמז לי בדבריו אז באותו זמן פלוני. וכן בכל פעם ופעם הבין אחר-כך למפרע פונת הצדיק ורמזיו שרמז לו בדבריו לפני כמה שנים, והבין הדבר. ואחר-כך נעשה זה האיש איש פשר וירא ה', והיה חשוב מאד בעירו ונעשה ראש ומנהיג לכל הכשרים והחפצים ליראה את השם יתברך אשר היו בעיר הצדיק הנ"ל, וכלם נכנעו תחתיו:

אות תקמה

קב, פעם אחת הייתי קובל לפניו על עניני, והייתי אומר לפניו בדרך קבלנא: "געעתי בקראי נחר גרוני פלו עיני מנחל לאלקיי" (תהלים ס"ט). והרים ידיו מעט ואמר בלשון רכה: אם-כן מה לעשות. כלומר כי בודאי אסור להרהר אחריו יתברך, ובודאי צדיק ה'. אחר-כך ענה ואמר לי: הלא אם דוד המלך

עָלִיו הַשְּׁלוֹם אָמַר נִגְעַתִּי בְקִרְאֵי נַחַר גְּרוֹנִי, הִיָּה כְּפִשׁוּטוֹ, שֶׁכָּבַר קִרְא כָּל כֶּף עַד שֶׁהָיָה עֵינִי וְנִגַּע מִמֶּשׁ בְּקִרְאוֹ, וְנַחַר גְּרוֹנוֹ מִמֶּשׁ בְּפִשׁוּטוֹ, אֲבָל אֶתְּהַלֵּךְ לֹאֵל עֲדִין אֶתְּהַבְּחֶךָ וְכוּ':

תקמו

אות

קג, דבר לענן מלחמות המלכים שגלחמים אחד בחברו על איזה נצחון ושופקין דם הרבה בחנם. ואמר, שכבר נתבטלו כמה שטותים מן העולם מה שהיו תועים ונבוכים בדורות הראשונים, כגון עניני עבודות זרות שהיו שוחטים בגיהם למלך וכיוצא, עניני שטותים הרבה שהיה בדורות הראשונים, ועכשו נתבטלו הרבה שטותים. ועדין טעות זה ומבוכה זו של מלחמות לא נתבטלו. והיה מתלוצץ מן חכמיהם, ואמר בלשון ליצנות שהם חכמים גדולים, וחושבים וחוקרים בחכמתם איך לעשות כלי זין נפלא שיוכל להרג אלפים נפשות בפעם אחד. וכי יש שטות יותר מזה לאבד ולהרג נפשות

תקמו

אות

קד, בעת שהיתה השורפה פה פעם אחת בשבת ופעם אחת ביום הכפורים, היה רצונו שנקל מאד בענין הצלת ממונו ולבלי להחמיר בזה כלל (פשוט דסבירא ליה באפן המתר על-פי דין בלי חמרות יתרות). ואחר יום-כפור דבר מזה, ואמר שיש כמה שו"ת [שאלות ותשובות] שמקלין ומתירין הרבה בזה. ואמר שאין ראוי להחמיר בענין בזה. ואמר: זה אני יודע מכבר, שיש אנשים שבשביל חמרא אחת מבטלין הרבה מאד מעבודת ה' כמעט הכל. כי הלא כמה האדם מגיע עצמו בשביל חפציו וממונו, ונוסע לדרכים ומבטל עצמו הרבה מתורה ותפלה ועבודת ה' זמנים הרבה בשביל להרויח ממון, ואחר-כך בשביל חמרא אחת יאבד הכל חס ושלום, ויצטרף שנית לבטל עצמו הרבה. ואמר על עצמו, שכשהוא מוליך ממון אצלו בדרך, הוא מדקדק מאד לגנוזו לפה בבגד שלו בתוך ביתו כנגד לבו, ושלם יהיה בו שום קרע ונקב. ואף-על-פי-כן בכל עת שהוא בדרך הוא ממשמש בכיסו בכל שעה אם יש אצלו הממון. ובכל עת שנגדמן שאחד מאנשי-שלומנו נאבד אצלו איזה סך ממון בדרך, והיו באים בקבלנא לפניו, היה מבזה ומוכיח אותו מאד על-זה, על שלא נזדהר בשמירתו לפה:

תקמח

אות

קה, פעם אחת אמר לי פשהיייתי עומד לבד לפניו: אליהו מלא לבו וקרא להקדוש-ברוך-הוא "עלת כל העלות וסבת כל הסבות" (פתח אליהו. תיקוני זוהר דף לב:). ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון שהוא "דער וויגעניש". ואיני יודע פרושו של דבר היטב.

אות

תקמט

קו, ספרו לי שפעם אחת דבר הרבה מהפסוק: "אמת קנה ואל תמכר" (משלי כ"ג). והקשה: שהפסוק מזוהר לבלי למכר, אם-כן ממי יקנה? ואיך יתכן שהפסוק מזוהר תחלה אמת קנה, לקנות האמת. ואחר-כך מזוהר ואל תמכר - ששום אדם לא ימכר, אם-כן ממי יקנה? ודבר הרבה מזה, אף לא זכיתי לשמע

אות

תקנ

קז, שמעתי בשמו שאמר, שפשווהוין השקר שתי פעמים נעשה אמת, כלומר שנעשה אצלו כאמת על-ידי שחזר הדברים של שקר שתי פעמים. גם אמר שיש אחד ששוכב על מטתו ובודה מלבו דבר שקר על חברו, שחברו דבר עליו או עשה לו שלא כהגון להכעיסו וכיוצא בזה, ומתחיל להתרגז על-זה, ובווער כעסו על חברו ונתמלא רגז עליו חנם על לא דבר, כי הוא בעצמו חשב ובה זאת על חברו, ובאמת חברו נקי מזה לגמרי:

אות

תקנא

קח, פעם אחת דבר מענין תפלת הצדיקים האמתיים, שלפעמים אין פועלים בתפלתם, כי "זמנין דשמע וזמנין דלא שמע" כמבאר בזהר הקדוש (בראשית קה:):

אות

תקנב

קט, (שיחה) זו לעיל (תקמב-ב)

אות

תקנג

קי, פעם אחת ספרתי לפניו מענין החסיד מאמשטרדם שהיה מפרסם בבראד שנסע לארץ ישראל, וראיתיו בקהלת קרעמיניץ בחזירתו מארץ ישראל. וספרתי לו ששמעתי ממנו שאמר שכבר הרג את היצר הרע. השיב לי בלשון גערה, ואמר: וכי מה צריכין לדבר שהרג את היצר הרע מאחר שהתענה כל-כך, כי החסיד הנ"ל התענה הרבה מאד. כי שמעתי מחותני ז"ל שהתענה מאה וששה פעמים משבת לשבת. שמעתי שפעם אחת ספרו לפניו ז"ל אודות הרב דקהלת ברדיטשוב, שלא רצה לילך למקוה בבקר של חג השבועות עד שיראו לו המרכבה שראה יחזקאל, והתפלאו העולם מאד על זה. וגער בהם רבנו ז"ל ואמר: ומה זאת לפלא כל-כך בעיניכם הלא גם יחזקאל היה בן אדם וכי, כמבאר במקום אחר. וכבר מבאר במקום אחר ההפלות שהפליג בשבח מעלת קדשת הרב הנ"ל (לעיל סימן ע"ר). ושמעתי

שְׁאֵמַר עָלָיו, שְׁאֵלְמָלָא מַה שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבִרְדֵיטְשׁוּב וְכוּי, הִיָּה זֹכָה עַל-יְדֵי עֲבוּדָתוֹ הַגְּדוּלָה לְמִדְרַגַת הָרֵב הַמְּגִיד ז"ל מִמְעוֹזְרִיטְשׁ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁאֵמַר שְׁהִיָּה זֹכָה לְמִדְרַגַת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל. וְשִׁמְעָתִי מֵאֶחָד מִחֲשׁוּבֵי אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ, שְׁסַפֵּר עִמּוֹ רַבְּנוּ ז"ל מִקְדָּשֵׁת הָרֵב הַנִּי"ל בְּסִמּוּף אַחַר פְּטִירָתוֹ ז"ל, וְאָמַר עָלָיו שְׁהִיָּה חַד שְׁבָכֵל הַסֵּתְפָלוֹת

וּפְעַם אַחַת סָפְרוּ לְפָנָיו מִצְדִיק אֶחָד שְׁאֵמַר עַל הָרֵב הַמְּגִיד הַקְּדוֹשׁ רַבִּי דָב הַנִּי"ל, שְׁבָכֵל הַסֵּתְפָלוֹת שְׁהִיָּה הַמְּגִיד ז"ל מִסֵּתְפָל רָאָה כָּל הַשְּׁבָעָה רוּעִים. וְהַשִּׁיב רַבְּנוּ ז"ל: עַל הַמְּגִיד ז"ל יֵשׁ לְהֶאֱמִין הַכֹּל. וְכֵן עוֹד הַפְּלָגוֹת גְּדוּלוֹת שְׁהַפְּלִיג בְּעֵנֶן קְדָשֵׁת הַמְּגִיד ז"ל. וְאִין פֶּאן [מְקוֹם] לְבָאָרְס, וְהָרֵב נִשְׁפַח מֵאֲתָנוּ. וְאִין צְרִיף לומר אִיף שְׁהַפְּלִיג בְּקְדָשֵׁת מִדְרַגַת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל בְּלִי שְׁעוֹר וְעָרְף פְּלָל. וְכִשְׁאֵמַר מְעֵנֶן הַמְּנַהֵיג שְׁצָרִיף אִישׁ שְׁהִיָּה קְדוֹשׁ וּפְרוֹשׁ גְּדוֹל, בְּבַחֲיַנַת קְדָשֵׁת וּפְרִישׁוֹת מְשֶׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (לְקוּטִי תַנִּינָא סִימֵן ע"ב), אָמַר אָז: וְסִמּוּף לְיַמִּינוּ הִיָּה הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל וְכוּי. וְשִׁמְעָתִי מִהָרֵב רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל, שְׁפַעַם אַחַת סָפַר מְרִשִׁי וּבְעָלִי תוֹסְפּוֹת ז"ל, שְׁרַבְסֵם מְנוּחָתְסֵם בְּמִדְיַנַת צְרַפַת, וְאֶנְחֵנוּ זְכִינוּ שְׁבַמְדִינֵנוּ מְקוֹם מְנוּחָתוֹ וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל. וְאָמַר אָז שְׁהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל הִיָּה רַבִּי עַל אֲלָפִים וְרַבּוֹת עוֹלָמוֹת. וּפְעַם אַחַת אָמַר לְפָנָיו: עֲלִינוּ (הִיָּנוּ עַל זָרַע הַקְּדָשׁ שֶׁל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל) הַפְּתוּב אוֹמֵר: "וּפְרִי הָאָרֶץ לְגֵאוֹן וּלְתַפְאָרַת" וְכוּי (יִשְׁעִיָה ד'), וְכַמְבָּאָר בְּמִקוֹם אַחַר עוֹד (לְעִיל סִימֵן צ"א).

וּפְעַם אַחַת הַפְּלִיג בְּמַעֲלַת קְדָשֵׁת הָרֵב רַבִּי פִינְחָס ז"ל מִקְאָרִיץ, וְאָמַר שְׁהִיָּה אִיזָה זְמַן שְׁהִיָּה הָרֵב רַבִּי פִינְחָס חַד בְּדָרָא. וּפְעַם אַחַת אָמַר: אֲשֶׁרִי הַעֵינִים שְׁרָאוּ אֶת רַבִּי פִינְחָס ז"ל. וּפְעַם אַחַת שָׁבַת אֶחָד מִתְלַמְּדֵי שֶׁל צְדִיק אֶחָד בְּבִרְסָלָב, וְרַבְּנוּ ז"ל לֹא הִיָּה אָז בְּבִיתוֹ. וְכִשְׁחִזַר לְבֵיתוֹ סָפְרוּ לְפָנָיו ז"ל מְעֵנֶן זָה, וְשָׁאֵל אִם נִהְגוּ בּוֹ כְּבוֹד כְּרָאוּי לוֹ (אָף-עַל-פִּי שְׁהֵאִישׁ הַזֶּה לֹא הִיָּה מִפְּרָסֵם כָּל-כָּד בְּעוֹלָם). וְאָמַר אָז: לֹאִישׁ כְּשֶׁר כְּזֶה לֹא יִסְפִּיק לְנַהֵג בּוֹ כָּל הַכְּבוֹד שְׁבַעוֹלָם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר "וְאֶת יְרֵאָה ה' יִכְבֹּד" (תְּהִלִּים ט"ו).

וּפְעַם אַחַת סָפַר מִקְדָּשֵׁת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ מִפּוֹלְנָאָה, וְהַפְּלִיג בְּשַׁבְחוֹ ז"ל. וְאָמַר: אָף-עַל-פִּי שְׁסַפְרוּ "תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף" וְכֵן שְׁאָר סְפָרָיו ז"ל כְּלָם קְדוֹשִׁים וְנִפְלְאִים מְאֹד כְּיָדוּעַ וּמְפָרְסֵם, אָף-עַל-פִּי-כֵן קְדָשֵׁת מִדְרַגַת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ הַנִּי"ל בְּעַצְמוֹ הִיָּה לְמַעְלָה הָרַבָּה מִמָּה שְׁנִרְאָה וּמוֹבָן מִתּוֹף סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְכֵן כְּשִׁרְאָה אֶת הַסְּפָר הַקְּדוֹשׁ "נַעַם אֱלִימֶלֶךְ" הַתְּפִלָּא מְאֹד וְאָמַר שְׁקְדָשֵׁת מַעֲלַת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ ז"ל נִשְׁגָּבָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִמָּה שְׁנִרְאָה וּמוֹבָן מִתּוֹף סְפָרוֹ הַנִּי"ל. וְגַם בְּקְדָשֵׁת אַחֵיו הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי זוֹסְרָא ז"ל הַפְּלִיג מְאֹד מְאֹד וְכוּי כְּיָדוּעַ אֶצְלָנוּ (עֵינִן לְעִיל סִימֵן תְּקִי"ח). וְכֵן הַפְּלִיג מְאֹד מְאֹד בְּקְדָשֵׁת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִיכָל ז"ל, וּבְקְדָשֵׁת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי אַבְרָהָם קְלִיסְקִיר ז"ל, וּבְקְדָשֵׁת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מְנַחֵם מְנַדִּיל ז"ל מוּיִטְפֶּסֶק, וּבְקְדָשֵׁת הָרֵב רַבִּי נַחוּם ז"ל, וּבְקְדָשֵׁת הָרֵב רַבִּי שְׁלוֹם ז"ל. וְכֵן בְּקְדָשֵׁת שְׁאָר תְּלַמְּדֵי הַמְּגִיד ז"ל, וּבְקְדָשֵׁת תְּלַמְּדֵי תְּלַמְּדֵי ז"ל, כְּגוֹן הָרֵב הַקְּדוֹשׁ מְנַאֲסָכִיו וְהָרֵב הַקְּדוֹשׁ מְאֵלִיק, וְהָרֵב הַמְּגִיד הַקְּדוֹשׁ מְקַאֲנִיץ וְהָרֵב הַקְּדוֹשׁ מְלֵאֲנָצֵט וְלוּבְלִין. וְכֵן עוֹד מַה שְׁנוֹדַע לָנוּ מַה שְׁהַפְּלִיג בְּקְדָשֵׁת שְׁאָר צְדִיקִים עוֹד כְּמָה וְכָמָה, וְעַל כָּל אֶחָד אָמַר הַפְּלָגוֹת וּשְׁבָחִים אַחֲרֵים, כָּל אֶחָד לְפִי בַחֲיַנָתוֹ וּמִדְרַגָתוֹ. וְאִין צְרִיף לומר מַה שְׁהַפְּלִיג בְּמַעֲלַת קְדָשֵׁת הַקְּדוֹשִׁים שְׁהֵם כְּכִי הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל, כְּגוֹן הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי אֶהָרֵן מְטִיטְיָאב ז"ל, וְהָרֵב הַקְּדוֹשׁ מְסִדִּילְקָאב וְהָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי בְרוּךְ ז"ל. וְאִין פֶּאן מְקוֹם לְבָאָר בְּפִרְטִיּוֹת מַה שְׁשִׁמְעוּ מִמֶּנּוּ ז"ל בְּעֵנֶן כָּל צְדִיק וְצְדִיק מְכָל הַצְּדִיקִים הַנִּי"ל, וְהָרֵב נִשְׁפַח מֵאֲתָנוּ (וְאוּלַי יְבָאָר עוֹד בְּמִקוֹם אַחַר אִם יִרְצָה הַשֵּׁם):

תקנד אות

קִיא, חֲכָמוֹת אֵינָם פְּלוּם, וְהַעֲקָר רַק הַלֵּב וְהַעֲשִׂיָה שֶׁל הַאֵיבָרִים, שְׁלֵבּוּ יִשְׁתַּוְּקַק וְיִכְסֹף תְּמִיד לְעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיָה מִתְּגַעְגַע תְּמִיד מְתִי יְבוּא לְעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּרָאוּי. וְהוּא דְבַר גְּדוֹל מְאֹד. וְיִתְפַּלֵּל עַל זֶה תְּמִיד, בְּפִרְט בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹ שְׁרִגְלִין לְדַבֵּר בּוֹ, כְּמַבְאָר בְּמִקוֹם אַחַר (לְקוּטִי מוּהַר"ן תַּנִּינָא כ"ה). וְיִתְמִיד הָרַבָּה יָמִים וְשָׁנִים בְּהַגְּעוּגוּעִים וְהַכְּסוּפִין וְהַתְּפָלוֹת שְׁיִקְרְבוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעֲבוּדָתוֹ. וְיַעֲשֶׂה עֲשִׂיּוֹת וְעֲבָדוֹת כָּל מַה שְׁיִוָּכַל, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְקַרֵב בְּוַדָּאִי לְעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ:

אות

תקנה

קיב, שיחה (זו לקמן תקס-ב)

אות

תקנו

קיג, שיחה (זו לקמן תקס-ג)

אות

תקנז

קיד, שיחה (זו לקמן תקס-ד)

אות

תקנח

קטו, שמעתי מפיו הקדוש לענין מראין רחמנא לצלן, שאמר, שהקלפות של המקרות של האיש הולכים אליה, ומנה בא מראין שלהם רחמנא לצלן.

אות

תקנח-ב

קטו-ב, שמענו פעם אחת משיחותיו הקדושות שאמר בפיו הקדוש, שהעבודה הגדולה שבגדולות בעבודת השם קלה ביותר לעשות מעסק קנין שמטריחין עצמן בשביל פרנסה ועסקי העולם הזה. כי הלא אנו רואין כמה יגיעות יגע האדם בשביל לנסע על איזה יריד ויומא דשוקא, שתכף במוצאי שבת צריף לטרח ולחפש אחר עגלה, ונחפו מאד לטען סחורתו על העגלה ביגיעה גדולה, ואחר-כך צריף לנסע כל הלילה ולגדד שנה מעיניו, ומשבר כל גופו מחמת שצריף לישב על עגלה טעונה, ושאר טרחות ויגיעות פיוצא בהן כדוע להעולם. ואחר-כך צריף לעמד כל היום על רגליו וכו', ובפרט בימות הקור העצום וכו'. וכל אלו הטרחות והיגיעות הכבדות והקשות הוא מטריח עצמו על ספק, כי ספק אם ירויח איזה רוח קטן או אולי יאבד גם ההוצאות כמצוי ברב הפעמים. נמצא שעל עסקי פרנסת העולם הזה מטריחין עצמן כל-כך ביגיעות פאלה על ספק רוח קטן. והעבודה הגדולה שבגדולות היא התפלה, ואף-על-פי-כן פשעומדין להתפלל מתפללין וגומרין התפלה (הובא בלקוטי הלכות תפלת ערבית הלכה ד' אות ז')

אות

תקנט

קטז, הבנתי משיחת רבנו ז"ל, שבכל פסיעה שהאדם הולך ממקום למקום הוא בא בכל פעם בעולמות אחרים (הובא בהלכות תחומין הלכה ב'):
הובא בהלכות תחומין הלכה ב'):

אות

תקס

קיו, שמעתי מאדמו"ר ז"ל שכל אחד יש לו בחינת מה לפניו ומה לאחור לפי מדרגתו (שם):

אות

תקס-ב

קיו-ב, (המשך מסימן תקצ"ד) אמר לי: וכי אתה יודע מה שהשם יתברך חפץ? השם יתברך אוהב אדם מרחוק ("גאט האט לייעב א גיפגעגילטן מענטשן").

אות

תקס-ג

קיו-ג, על מה שספרו לפניו מגדול אחד שלמד מאה ותשעה-עשר (איני זוכר אם למד מאה ותשעה-עשר דפים גמרא בכל יום, או אם חזר מאה ותשעה-עשר דפים בכל יום) ואמר שזה מעט. ורמז בדבריו "מעט" גימטריא מאה ותשעה-עשר:

אות

תקס-ד

קיו-ד, מהבעל-שם-טוב ז"ל מספרים שהשיג וראה כל הרפואות כמו שהם נקראים בכל השבעים לשון בפרשת עשרים וארבעה מיני עופות טמאים (ויקרא י"א). כמדמה לי שגם רבנו ספר זאת בשם הבעל-שם-טוב ז"ל:

אות

תקסא

קית, שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ שְׁכָל יוֹם יֵשׁ לוֹ שְׁפַע שְׁלוֹ (הלכות ראש חדש הלכה וא"ו והלכות נטילת-
ידיים): א' הלכה

אות

תקסב

קית, שְׁמַעְתִּי מִרְבְּנוּ ז"ל שְׁזָמַן נְתִיבַת הַצְּדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא בְּאֶדָר (ענין ארבע פרשיות הלכה
א'):

אות

תקסב-ב

קית-ב, מוּבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל שֶׁעֲקָר הַנְּפִילָה עַל-יְדֵי גְדֻלוֹת. כִּי בְּאֵמַת אֵין שׁוּם נְפִילָה בְּעוֹלָם כָּלֵל כִּי
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מְקוֹם, כִּי "מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (ישעיהו ו'). אֲדָּ כְּשֵׁיט לֹא גְדֻלוֹת אֵז "אוֹמֵר
הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לְדוֹר" וְכוּ' (סוטה ה.). נִמְצָא, שְׁכָל הַנְּפִילוֹת הֵם עַל-יְדֵי גְדֻלוֹת
(הלכות) שחיטה הלכה ג')

אות

תקסג

קכ, שְׁמַעְתִּי מִרְבְּנוּ ז"ל שְׁבִימֵי אֲבָרְהָם אָבִינוּ הִיְתָה הַשְּׂכִינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם שָׂרָה, וּבִימֵי יִצְחָק בְּשֵׁם
רַבֶּקָה, וּבִימֵי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רַחֵל וְלֵאָה (הלכות בשר וחלב הלכה ב'). וְכֵן מוּבָן בְּאַחַר הַקָּדוֹשׁ מַעֲיֵן זָה
(בראשית) קיב):

אות

תקסד

קכא, אָמוּנָה הִיא מְדָה אַחְרוּנָה, וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן עַל יְדֵה דִיקָא עוֹלִין עַל כָּל הַמְדַרְגוֹת כָּלֵן. כִּי אָמוּנָה
הִיא בְּבַחֲיַנַּת "אָבֵן מֵאֲסוֹ הַבּוֹנִים הִיְתָה לְרֵאשׁ פְּנָה" (תהלים קי"ח) כִּיְדוּעַ. וְכֵמוּ שְׂאֵמֵר רַבְּנוּ ז"ל
בְּשִׁיחוֹתָיו הַקָּדוֹשִׁים שְׂדָבֵר עָמְנוּ אַחַר הַתּוֹרָה "כִּי מִרְחֵמִים נִנְהָגִים" (לקוטי תנינא סימן ז').
וְאֵמֵר אֵז, שְׂאֵמוּנָה הִיא מְדַרְגָּה אַחְרוּנָה, אָבֵל עַל יְדֵה זֹכִיין לַעֲלוֹת עַל הַכֵּל, וְלַהֲגִיעַ לְבַחֲיַנַּת רַצוֹן מִפְּלֵג
וְכוּ' שְׁעוֹלָה עַל הַכֵּל. עֵינֵן שֵׁם בְּהַשְׂיחוֹת שְׂאֵחַר הַסְּפִוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת (נדריים הלכה ד' אות ט"ז ובשיחות
הר"ן): ל"ב)

אות

תקסה

קכב, שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ שִׁיחָה נִרְאָה מִנֹּרָאֹת גְּדֻלַּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשֶׁר לְבַאֲרָה בְּכֶתֶב. אַף אַחֲר־כֵּן נִכְנַס עַל-יְדֵי-זֶה לְדַבְּרֵי הַתְּחִיזוֹת, שֶׁאֶפְלוּ אִם נִפְלוּ לְמִקּוֹם שֶׁנִּפְלוּ, כֹּל אֶחָד לְפִי נִפְלֵתוּ רַחֲמֵנָא לְאָלֹהִים, אֶף-עַל-פִּי-כֵן יִחִזַּק אֶת עֲצָמוֹ וְאֵל יִתְנַאֵשׁ עֲצָמוֹ לְעוֹלָם. כִּי גְדֻלַּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׂגָבָה מְאֹד לְמַעַלְהָ מִהַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם יָכוֹל הַכֹּל לְהִתְתַּקֵּן וְכוּ', כִּי תְּשׁוּבָה לְמַעַלְהָ מִהַתּוֹרָה. וְשֶׁאֶלְתֵּי אוֹתוֹ: אֲבָל אֵיךְ זֹכִיךְ לָזֶה? וְהַשִּׁיב: יָכוֹלִין לְבוֹא לָזֶה, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְנַאֲשׁוּ עֲצָמוֹן מִן הַצְּעָקָה וְהַתְּפִלָּה וּבִקְשָׁה, רַק לְעִסֵּק בַּצְּעָקָה וְהַתְּפִלָּה וְהַתְּחִנָּה וְכוּ', וְלֹא יִתְנַגַּע לְעוֹלָם עַד שֶׁיָּבוֹא לָזֶה לְעֵלוֹת וְכוּ'. כִּי עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה הוּא צְעָקָה וְזִעְקָה לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' (שם אות כ"ז עין שם דברים נפלאים):

אות

תקסו

קכג, עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה הוּא לְכֹל חַד כְּפִיּוֹם מִה דְּמִשְׁעֵר בְּלִבָּהּ. כְּמוֹ שֶׁשְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ ז"ל. (הלכות לא ילבש גבר שבהלכות רבית הלכה ה' אות נ"ב):

אות

תקסז

קכד, פֶּעַם אַחַת מְכַלֵּל דְּבָרָיו הַקְדוֹשִׁים הֵייתִי שׁוֹמֵעַ, שֶׁעָקֵר שֵׁם עֲשִׂיָה דְקִדְשָׁה הוּא צְדָקָה (הלכות צדקה א'): הלכה

אות

תקסח

קכה, עֵקֶר הַתְּקוּנָה עַל-יְדֵי בְּחִינַת לְמַעַלְהָ מִהֲזָמֵן שֶׁמִּשְׁיָגִים הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם בְּבַחֲינַת מְשִׁיחַ. בְּאֶשֶׁר הַבְּנֵי מִפִּי הַקְדוֹשׁ שֶׁאָמַר סְמוּךְ לְהַסְתַּלְקוֹתוֹ, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עִתָּה עִם הַמַּאֲמָר שֶׁגִּלָּה עַל פְּסוּק "אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ" (תהלים ב'), שֶׁהוּא בְּחִינַת לְמַעַלְהָ מִהֲזָמֵן וְכוּ' (לקוטי מוהר"ן תנינא ס"א). וְאִי אֶפְשֶׁר לְבַאֲרָה עֲנִינָן זֶה בְּכֶתֶב כָּלֵל, רַק מִה שֶׁהַבְּנֵי אֲנִי מִדְּבָרָיו הוּא, שֶׁאָמַר זֹאת לְעִנְיָן זֶה שֶׁהוּא עוֹסֵק בִּיגִיעוֹת גְּדוּלוֹת כָּל-כֵּן לְקָרֵב נְפֻשׁוֹת רַבּוֹת לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעֵדִין לֹא עֲלֵתָה בִּידוֹ כְּרָצוֹנוֹ, וְהַמְחִלּוֹקוֹת וְהַמִּנְיָנוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת מִתְגַּבְּרִין וּמִתְפַּשְׁטִין מְאֹד מְאֹד בְּכִלְיוֹת וּבְפִרְטִיּוֹת עַל כֹּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד אֶשֶׁר כָּשָׁל כַּח הַסֶּבֶל, וְרַבִּים נִכְשְׁלוּ וְנִפְלוּ עַל-יְדֵי זֶה וְכוּ'. וְלְעִנְיָן זֶה אָמַר, שֶׁהוּא מְחַיֶּה עֲצָמוֹ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל "אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ", הֵינּוּ שֶׁהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזָרֵנוּ לְדַלֵּג עַל הַכֹּל, וְסוּף-כָּל-סוּף יִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת, וְכִלְנוּ נְשׁוּב לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֱמֶת, וְהֵימִים הָרֵאשׁוֹנִים יִפְלוּ, כִּי כֹל הַזָּמֵן יִתְבַּטֵּל, וְיִכְלַל הַכֹּל בְּבַחֲינַת לְמַעַלְהָ מִהֲזָמֵן, וְשֵׁם יִתְתַּקֵּן הַכֹּל וְכוּ'. (הלכות מילה והלכות עבדים, הלכה ד' אות י"ז, עין שם):

אות

תקסט

קכו, שמעתי מרבנו ז"ל, שבזה שמחדשין בתורה, עושין טובה גדולה מאד מאד לאביו ולאמו:

אות

תקסט-ב

קכו-ב, ספר לי רבנו ז"ל, שדבר עם אחד שהיה קובל לפניו מאד על רבוי מעשיו המכוערין. כי זה האיש היה חפץ מאד להתקרב להשם יתברך ולצאת ממעשיו הרעים, אך בכל פעם התגברו עליו יותר, עד שעברו עליו ימים ושנים הרבה ולא זכה לצאת ממה שהיה צריך לצאת. אך אף-על-פי-כן התחזק את עצמו ביותר, וחתר בכל פעם להתקרב להשם יתברך. והיה קובל מאד מאד לפניו ז"ל על עכירת מעשיו רחמנא לצלן. והשיב לו רבנו ז"ל בהכמתו בתמימות ובפשטות: אין לי עם מי לדבר, כי כבר כלו רע. ותכף נתעורר האיש הנ"ל וענה ואמר לרבנו ז"ל: הלא על כל זה אני מתגבר לפעמים להמשיך את עצמי לקדשת ישראל וכו'. ענה רבנו ז"ל ואמר לו: הוא מעט דמעט. ותכף אמר לו, שירגיל עצמו לילך עם מאמר "אזמרה לאלקי בעודי וכו' (לקוטי מוהר"ן רפ"ב). כל זה ספר לי רבנו ז"ל. והבנתי פונתו הקדושה שדיקא על-ידי-זה החיה את האיש. כי כבר נפל בעיני עצמו כל כך עד שלא היה אפשר להחיותו בשום דבר. רק כשאמר לו שהוא כלו רע, אז נתעורר בעצמו והתחיל להרגיש מעט קדשת הנקודות טובות שנמצאין בו עדיו, ואז אמר לו שילך עם מאמר "אזמרה" וכו' כנ"ל (הלכות ראשית הגז הלכה ד' אות ו')

אות

תקע

קכז, שמעתי מפי רבנו ז"ל, שאמר לענן מה שהיו בני הנעורים קובלין לפניו על צרת נפשם שאינם זוכים להתקדש באמת ולעבד את השם כראוי, ופעם אחת ענה ואמר שיש עצות שהיו מועילים בודאי. אבל גם העצות בעצמן קשה לקיים. (הלכות ערובי תחומין הלכה ה' אות כ"ה):

אות

תקעא

קכח, שמעתי מאדמו"ר שיש טיקלא [קלפת נה] שגלכדו בה כמה גדולי הדור. ועל-כן לפעמים מתפללים כראוי כדרך הגדולים, וגם עושים טוב הרבה, ואף-על-פי-כן לפעמים להפך חס ושלום. וזה על-ידי אמה ידועה שלכדה וכבשה את המדינה וכו'. אך עכשו מחמת שישראל הרבה יושבין אצלם על-ידי-זה אינו רע כל כך כמקדם. ה' ישמרנו וכו'. (הלכות טוען ונטען הלכה א')

אות

תקעב

קכט, שמעתי מפיו הקדוש ז"ל שאמר, שזה יצר הרע גדול אצל כמה בני אדם ובפרט הגדולים

במעלה, שבשביל דבר אחד שנדמה להם שהוא מצוה הם מפקירים הכל ובאים על-ידי זה לקלוקלים רבים. ובפרט כשבאים על-ידי זה לידי מחלוקות וכיו. (הלכות גזלה הלכה ה' אות י').

תקעג

אות

קל, אמר המעתיק: שמעתי שבשעה שאמר רבנו ז"ל מאמר "נכספתי מאד להמשיך העולם אל העשיה" וכיו, והפליג אז בשבח עסק התורה, במבאר בהשיחות שאחר הספורי-מעשיות סימן י"ט (שיחות הר"ן). שאל לו הרב רבי נתן ז"ל: ואם אחד הוא בעל עברה ממש רחמנא לצלן? השיב לו רבנו ז"ל: וכי אתה יודע גדל מעלת התורה הקדושה? הלא עסק התורה הוא גדול במעלה משמירת הברית. פי ברית ביסוד ואורייתא בתפארת (עין בתקונים בסוף תקונא תליתאה):

תקעד

אות

קלא, לענן מה שמבאר במקום אחר מהסודות שבספר הנשרף (לעיל סימן קס"ט, ק"ע). שמעתי, ששם היה מבאר סוד גדל קדשות ומעלת מצות הכנסת אורחים, וענן מעלת מצות הצעת המטה בשביל

תקעה

אות

קלב, ראיתי מאמר אחד בשם רבנו ז"ל מלשון החברים, והמאמר הזה נאמר פרשת עקב תקס"ו. ויסוד הענין: כי פאשר האדם צריך לעצה אזי ישאל עצה מהצדיקים או מתלמידיהם או על-כל-פנים מבני הצדיקים וכיו עין שם, ועל-ידי זה נמתקין כל הדינים וזוכה להנצל מיסורים שלא יבואו עליו כלל. ואפלו אם חס ושלום יבואו עליו היסורים, זוכה על-ידי זה לקבל אותם באהבה ובשמחה. וזוכה לראות ההתגלות אלקות, איך שהשם יתברך מצמצם את עצמו כביכול ומתלבש עצמו בהם. ועל-ידי זה מגיע על-ידי היסורים לרב טוב ולחסד גדול. גם על-ידי שמחה הנ"ל זוכה לשמירת הברית, שהשם יתברך בעצמו כביכול ישמר את בריתו וכיו (מובא בתורות כת"י בסוף לקוטי מוהר"ן):

תקעו

אות

קלג, יכול להיות שימות אחד בן שמונים שנה ואף על-פי-כן מת בקצור ימים לגמרי. כלומר, מאחר שלא הטיב מעשיו בודאי כל שנותרו הבל. אין צריכין רק לחיות אפלו מעט, רק שיהיה יפה ונאה ("מע דארך מיין ניט נאר אביסל שוין לעביון"):

אות

תקעז

קלד, שמעתי שאמר לאחד, שיהדר שיהיה לו כוס נאה ויקרה לקדוש וזה מסגל לעשירות. ואמר לו אז, כי "כוס" גימטריא "אלקים", ואלקים הוא בחינת יראה, ויראה היא בחינת אשה. ואמרו רבותינו ז"ל: "אוקירו לנשיכו כי היכי דתתערתו" (בבא מציעא נט.).

אות

תקעח

קלה, עוד שמעתי שאמר רבנו ז"ל: "פסל לך, הפסלת יהיה שלך" (נדרים לח.). הינו שבכל מקום שתראה איזה פסלת יהיה הפסלת שלך, שתתלה הפסלת בך. "משם נתעשר משה" (שם) הינו "על-די-זה זכה לחכמה" וכי' (אולי רצונו לומר, על דרך שאמרו רבותינו ז"ל "דעת קנית מה חסרת" (נדרים מא.. כי "החכמה מאין תמצא" (איוב כ"ח), ומחמת שהיה לו מדת הענוה כל-כך שכל הפסלת היה רק שלו, על-די-זה זכה לחכמה:

אות

תקעט

קלו, שמעתי איד שספר רבנו ז"ל לאחד מאנשי החשובים, שבעת היותו בלבוב אז היה שם גם-כן הרב הקדוש רבי צבי אריה ז"ל מאליק. ופעם אחת נסעו שניהם יחד לתוף איזה יער, ודברו אז מפל הצדיקים ומה היה עבודתם. ונשא רבנו ז"ל עיניו למעלה וסיים: אבל מה הוא הענין שלי, זה אינו יודע שום אדם (ובלשון אשכנז: "אבער וואס מיין זאך איז דאס ווייסט קיינער ניט"). אחר-כך אמר להאיש הנ"ל: אספר לך מהו החולאת שלי וכי', זכות אבות לא יספיק על רפואת החולאת. רק בדבר אחד בטחתי קצת, על שכמה אנשים החזרתי אותם למוטב. השיב לו האיש הנ"ל: אמת הדבר. כי דעתי שהרב רבי נתן בודאי יהיה צדיק (גוטער יוד). השיב לו: מה שאתה יכול לומר ("וואס דוא קאנסט זאגן"), אני אומר לך שהוא כבר גם עכשו צדיק ("ער איז שוין א גוטער יוד").

אות

תקפ

קלו, אמר המעתיק: עוד שמעתי מאחד שספר לו האיש שהיה משמש אז את הרב רבי צבי אריה הנ"ל, שפשוט רבי צבי אריה לביתו מהנסיעה להיער הנ"ל אמר אז: אני ראיתו (הינו את רבנו ז"ל) לפני כמה שנים בהיותו בביתי, וגם אז לא היה לי בו שום השגה כלל, רק עכשו איני יודע כלל ("נאר היינט ווייס איד שוין גאר נישט"). וכפי הנראה צריכין כלנו להתביש מפניו:

אות

תקפא

קלח, שמעתי איך שרבונו ז"ל כתב פעם אחת מכתב לבתו שרה ז"ל באהבה וחבה גדולה, ואיך שהוא משתוקק מאד שתהיה על שלחנו בכדי שיוכל להשתעשע עמה בכל יום, ולקבל מדבוריה חכמה ונראה. הלא אתה דומה שם פהדס במדבר שאין מי שיקבל ממנו ריחו הטוב וכיו':

אות

תקפב

קלט, ושמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומו, שעמד אז עם עוד כמה אנשים מאנשי-שלומו בשעה שקבלה את המכתב הנ"ל וקראה אותו, ובכתה לפנייהם בדמעות שלישי ואמרה: מסתמא אני עכשו במדרגה פחותה ושפלה מאד כשאבי משבח אותי בעיני כל-כף. כי שמעתי מאבי שאמר להרב רבי נתן, שלפעמים הוא משבח את אחד בעיניו ובפניו, מחמת שרואה שנפל ממדרגתו ועל-כן צריך לחזק אותו:

אות

תקפג

קמ, עוד שמעתי שאמר רבנו ז"ל: הבנים שלי (רצונו לומר בנותיו) יש להם רוח הקדש שהוא קרוב לנבואה, ומבתי שרה אין אני מדבר כלל (יפון שארקע שמיס איך ניטי"). הפלל, אם באנו לדבר ולכתב מקדשות זרעו הקדושים, תקצר המון יריעות לספר אפלו מקצת שבחם ומדותיהם הטובות וצדקתם וחסידותם ותמימותם וענותנותם הגדולה ורוח נמוכה ושפלה שהיה להם, וכיוצא בשאר כל המדות טובות וישרות, ומכל שכן מפנימיות קדשות אשר אין לנו שום השגה בזה כלל. ואלמלי היו זוכין העולם שיהיה נשאר מרבנו ז"ל בן הממלא מקומו, כבר היה העולם נתתקן על מלואו ותקונו ושלמותו על צד היותר טוב. ושמעתי פעם אחת מהרב רבי נתן ז"ל שיחה נוראה בענין זה אשר תסמר שערות ראש אדם בשמעו זאת, ואי אפשר לבאר זה בכתב אפלו ברמז:

אות

תקפד

קמא, שמעתי בשם רבנו ז"ל שאמר, שעל כל דברי האלף-בית שלו (ספר המידות) יש מהיכא תיתי (רצונו לומר מאיזה מקום נלמד הדבר מאיזה פסוק או מאמר רבותינו ז"ל וכיוצא), ומאי טעמא. רק על דבר אחד מהאלף-בית החדש אמר: מהיכא תיתי יודע אני, ומאי טעמא איני יודע עדן. (אמר המעתיק: בזה מובן מה שהפליג כל-כף בשבח הא"ב השני החדש כמבאר בהקדמה, היתה פונתו העקר על המאי טעמא, הינו פנימיות ההשגה שהיה לו ז"ל בכל ענין וענין המבאר שם. אבל מהיכא תיתי יכול למצא גם על כמה דברים המבארים בהאלף-בית החדש, איך מרמזים בדברי רבותינו ז"ל. וכבר מצאו אנשי-שלומו הרבה מהם, ואיזה מאמרים מהם מבאר בדברי רבנו ז"ל להדיא):

אות

תקפה

קמב, שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת סָפְרוּ לְפָנָיו מְנַסִּיעַת הָרַב הַקְדוֹשׁ מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב ז"ל לֵיאָס, וְאִידֵךְ שְׁאָסֵף שֵׁם מִמּוֹן הַרְבֵּה. אָמַר רַבְּנּוּ ז"ל: נִגּוֹן טוֹב מְזָה, וּבִפְרִט נִגּוֹן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנֹדָאֵי טוֹב מְזָה. אִם הָיוּ לֹקְחִין בַּעַל תְּאַוֹת מִמּוֹן שְׁעָלְיוּ דְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "וּבְכָל מְאֻדָּךְ - יֵשׁ לְךָ אֲדָם שְׁמֻמוֹנוּ חֲבִיב עָלָיו מִגּוֹפּוֹ" (בְּרֻכּוֹת ס"א:), אֶף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיוּ מְרַאֲיוֹן לְפָנָיו נִגּוֹן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֲיָה נִתְבַּטֵּל אֲצִלּוֹ כָּל תְּאַוֹתוֹ הַמְּעַתִּיק עֵינָי בְּלִקּוּטֵי תַנּוּנָא "מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מְאֻרָךְ-יִשְׂרָאֵל" וְכוּי' (סִימָן מ"ס), בְּסוּף הַמְּאָמֵר מוֹבָן שֶׁם שְׁשַׁפַּע שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת "שְׁפַע כְּפוּלָה" שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן תְּאַוֹת מִמּוֹן. וְכֵן מִבְּאֵר בְּלִקּוּטֵי הַלְכוֹת עֵינָי שֶׁם (הַלְכוֹת בְּרַכַּת הַמְזוֹן הַלְכָה ד' אוֹת ט"ז). וְעֵינָי בְּלִקּוּטֵי תַנּוּנָא עַל עֵינָי קָחוּ מִזְמֶרֶת הָאֶרֶץ רְצוֹנוֹ לֹמַר נִגּוֹן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּי' עֵינָי שֶׁם (סִימָן ס"ג). וְיֵשׁ לֹמַר שֶׁזֶהוּ שְׁסִימָא אַחֲרָ-כֵן "וְכִסְף מְשֻׁנָּה קָחוּ בְּיַדְכֶם", בְּחִינַת "שְׁפַע כְּפוּלָה" הַנִּזְכָּר (ל):

אות

תקפו

קמב, אָמַר לְאַחַד סְמוּדָה לְחַתְנָתוֹ: "כִּי־צַד מְרַקְדִין לְפָנָי הַכְּלָה" (כְּתוּבוֹת ט"ז:). וְרַמְזוֹ לוֹ כִּי־צַד מְרַקְדִין וּמְדַלְגִין עַל מַה שֶׁהִיא לְפָנָי הַכְּלָה, הֵינּוּ לְפָנָי הַחַתְנָה:

אות

תקפז

קמב, שְׁמַעְתִּי אִידֵךְ שְׁאַחַד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים הִיא שׁוֹכֵב בְּחֶדְרוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל. פַּעַם אַחַת נִגַּשׁ אֶל רַבְּנּוּ ז"ל, וְהִתְחִיל לְבַכּוֹת לְפָנָיו בְּאִשְׁר שְׁרוּצָה לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר. וְרַבְּנּוּ ז"ל כָּבַר הִיא שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ. וְעַמֵּד רַבְּנּוּ ז"ל וְיָשָׁב עַל מִטָּתוֹ, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמוֹ, וְהוֹרָה לוֹ הַדְּרָךְ בְּזָה. וְגַם צָוָה עָלָיו אֵיזָה לְמוֹדִים שְׁיִלְמֹד. וְגַם צָוָה עָלָיו שֶׁיְהִי מִמְּאֵרֵי דְחוּשְׁבָנָא, הֵינּוּ שְׁבָכַל לִילָה קִדְּם שְׁיִשְׁכּוּב עַל מִטָּתוֹ וְחָשַׁב אִידֵךְ עָבַר עָלָיו הַיּוֹם. אִם לָמַד וְהִתְפַּלֵּל כְּרֵאוּי בְּיוֹם זֶה, יוֹדֵה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיֹאמַר לוֹ שְׁבַח וְהוֹדָאָה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל שֶׁזְכִּיתִנִּי לְלַמֵּד וְלְהִתְפַּלֵּל בְּיוֹם הָעֶבֶר כְּרֵאוּי קִצָּת, וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלוֹקֵי שְׁתַּעֲזָרְנִי בְּיוֹם הַבָּא לְמַחֵר לְהוֹסִיף בְּעַבְדֻתְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה מְרַבָּה בְּיוֹתֵר, וּבְכּוֹנֵה שְׁלָמָה בְּיוֹתֵר. וְאִם חָס וְשָׁלוֹם לֹא לָמַד וְהִתְפַּלֵּל כְּרֵאוּי בְּיוֹם הָעֶבֶר, יִתְוַדֵּה וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְיֹאמַר: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם יְדַעְתִּי כִּי פְשַׁעְתִּי בְּיוֹם הַזֶּה וְלֹא עַבְדְּתִיךָ כְּרֵאוּי, לֹא בְּתוֹרָה וְלֹא בְּתְפִלָּה וְכוּי', וְעַתָּה מִבְּקִשׁ וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ וְכוּי' שֶׁתִּמְחַל וְתִסְלַח לִי עַל הָעֶבֶר שֶׁלֹּא עַבְדְּתִיךָ כְּרֵאוּי, וְתַעֲזָרְנִי לְמַחֵר בְּיוֹם הַבָּא לְעַבֵּד עַבְדֻתְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכּוֹנֵה וּבְשִׁלְמוֹת הָרֵאוּי כְּרֵאוּיךָ. (אָמַר הַמְּעַתִּיק: עֲמוּד וְהִתְבּוֹנֵן עַל צְדָקָתוֹ וְתַמִּימוֹתוֹ, אִידֵךְ שֶׁהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל בְּנֵי אֲדָם נְמוּכִים וְשִׁפְלִים לְלַמֵּד גַּם אוֹתָם דַּעַת וְיִרְאַת ה' בְּתַמִּימוֹת וּפְשִׁיטוֹת כְּזֶה):

אות

תקפח

קמב, אַחַד מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ הִיא קוֹבֵל וּמִתְנַצֵּל לְפָנָיו ז"ל בְּאִשְׁר שְׁיֵשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מְזָה שְׂאִין לוֹ מְקוֹם מְיַחַד לְעַבְדֵי הַשָּׁם. כִּי בֵיתוֹ קָטָן וְצָר מְאֹד, וּבְכָל פַּעַם יוֹשְׁבֵינָי שֵׁם עֶפוּ"ם כְּמוֹ שְׁרַגְלִין בְּבֵית הַמְּזוּיָגָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה דַּעַתוֹ מְבַלְבֶּלֶת מְאֹד. הַשִּׁיב לוֹ רַבְּנּוּ ז"ל: מִסְתַּמָּא אִם הִיא הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ שֶׁכָּל בְּחִירְתְּךָ וְעַבְדֻתְךָ תְּלוּי בְּזָה שֶׁיְהִי לְךָ מְקוֹם מְיַחַד, מִסְתַּמָּא הִיא נוֹתֵן לְךָ מְקוֹם מְיַחַד, וְעַכְשָׁו בְּנֹדָאֵי מִסְתַּמָּא

אתה יכול להיות איש כשר גם בבית זה. ועוד דבר עמו כדברים האלה:

אות

תקפט

קמו, פעם אחת, דבר אחד מאנשי-שלומנו עם רבנו ז"ל מענין שישי לפעמים שמרגישין בעצמן שיוצא הדבור מן הערף ולא מן הלב (וכעין זה מבאר בדבריו ז"ל בלקוטי מוהר"ן קס"ג). השיב לו רבנו ז"ל: אתה יודע מה הוא לב ומה הוא ערף? ("די ווייסט וועליכעס עס איז הארץ אדער אין אקויו"):

אות

תקצ

קמו, פעם אחת היה קובל איש אחד לפניו ז"ל איך שקשה לו מאד להתפלל, כי המחשבות זרות מבלבלין אותו מאד. השיב לו רבנו ז"ל: מקבלין זאת לכפרת עון ("נעמט מען דאס אהן פאר אכפרת עון") וחיך קצת. וקצת היה נראה פונתו בזה, כי הלא באמת אלו המחשבות הם בעצמם עוונות, ועל-כן חיד קצת. אך על-פי-כן בודאי כל דבריו אמת וצדק, כי על-כל-פנים בזה שאין מהרהר אחריו יתברך חס ושלום, ויודע שבודאי השם יתברך רוצה לקרבו ולקבל תפלתו רק שעוונותיו גרמו לו כל אלו המחשבות הבאין לבלבלו, ויש לו צער מזה ובורח מהם בכל כחו, יכול להיות בודאי שזה בעצמו נחשב לו לכפרת עון, עד שאם היה זוכה להתנהג בזה בתמימות ובאמת כראוי (כי אי אפשר לבאר זאת בכתב) כבר היו עוונותיו נמחלין על-ידי-זה בעצמו, ואז ממילא היו מסתלקין ממנו כל המחשבות זרות. וכעין שאמרו רבותינו ז"ל, "העובר עברה ומתבייש בה מוחלין לו" וכיו (ברכות יב:) ועין בלקוטי תנ"א (סימן מ"ו) ובהשיחות (שיחות הר"ן י"ב) שמה שגלחמין עם המחשבות זרות בשעת התפלה להכניע אותם, או על-כל-פנים לברח מהם, הוא בחינת "פי עליך הרגנו כל היום" (תהלים מ"ד), בחינת מסירת נפש ובחינת קרבות וכיו. וכבר מבאר הרבה בדבריו ז"ל מענינים אלו:

אות

תקצ-ב

קמו-ב, איש אחד מאנשי-שלומנו היה בפטעבורג. והיה כותב לו ז"ל משם מכתבים הרבה באשר שישי לו צער גדול מזה שזרק לשם, כי כמה פעמים שמעו ממנו ז"ל ששם במקום זה הנ"ל קשה מאד להתחזק בעבודתו יתברך, כי הוא מקום מסכן מאד. ופעם אחת ספר רבנו ז"ל מזה, ואמר בזה הלשון: "דאס וואס ער האט מורא און ציטערט טאמער חס ושלום וועט ער זיך ניט דער האלטן. האט דאס דער האלט אים". דבר זה בעצמו שהוא מתירא וחרד כל-כך שמה מחמת זהמת המקום לא יוכל לעמוד במדרגתו, דבר זה בעצמו מעמיד ומחזק אותו לעמוד על עמדו, ולכלי לפל במדרגתו:

אות

תקצא

קמח, אחד שאל אותו אם להיות מלמד, השיב לו לא (כי אמר הוא ז"ל ששלשה דברים אינם חשובים

בענינו שוחט ומלמד וחסיד בעיר קטנה מחמת שבנקל לו להכשל בגאות חס ושלום). טוב לך יותר להיות סוחר ובעל משא ומתן, רק בשעה שתלך בשוק תמאס ותבזה את העולם הזה בפיך:

תקצב

אות

קמט, אחד מבני הנעורים דבר עמו ז"ל, ואמר: אני רוצה להיות איש כשר (איך וייל זיין איין ערליכער יוד?). והשיב לו רבנו ז"ל: "וויילסטו אבער וועלן?" [רוצה אתה לרצות]. והמשפיל גבין פי דבורים אלו המועטים מחזיקים הרבה מאד פדוע ומוכן למען בשיחותיו הקדושים והנפלאים מאד. יהי רצון שזכה לקימם אמן:

תקצב

אות

קנ, הלך אנה ואנה בבית המיוחד שהיה לו פה ברסלב, וספר עמי מענין דרכי עבודת ה'. שיש לפעמים על-פי רב יסורים גדולים לעבודתו, ואחר-כך מניחין לו לפעמים מעט, ויש לו איזה ניהא פדוע למי שנקנס קצת בעבודת ה'. ענה ואמר: אין רשאים לוותר להשם יתברך. ואמר בלשון אשכנזי בזה הלשון: "מע טאר ניט דעם אייבערשטן נאך געבין". כלומר שבתחלה היו לו יסורים ובלבולים, ואחר-כך כשיש לו ניהא קצת יאמר, שכבר מלא השם יתברך שאלתו ואין צריכים להפצירו עוד. כי באמת עדין לא נתן השם יתברך הישועה בשלמות, ועדין צריכין להסתכל לישועה ולהתחטא לפני הרבה כבן המתחטא לפני אביו, ולהרבות בגעגועים והפצרות וכו' שיעזר לו השם יתברך עוד ועוד וכו'. אחר-כך אמר: אבל לכם אין צריכין לומר זאת, כי אתם צריכים להיות בשמחה תמיד. כלומר, שאם נחוש בכל עת, אפלו כשהשם יתברך מרויח לנו קצת, לחשב תמיד על חסרונו הישועה המכרחת לנו עוד, אם-כן תתגבר חס ושלום המרה-שחורה והעצבות ביותר. אשר זאת המדה של עצבות מזקת לנו לעבודתו יתברך יותר מהכל, וצריך כל אחד להתחזק להיות בשמחה תמיד איך שהוא. על-כן אפלו בעת הצער והרחוק מעבודתו צריכין להתחזק להיות אף שמח תמיד, ולשמח את עצמו בכל מה דאפשר, במה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה עדין, ובמה שזכה שלא עשאני גוי וכיוצא בזה, ולהפך כל היגון והאנחה והצער ויסורין לשמחה. לומר: אף-על-פי שאני כמו שאני, אף-על-פי-כן זכיתי להיות מזרע ישראל, ולקיים כמה מצוות בכל יום, ציצית ותפלין וקריאת שמע וצדקה וכיוצא. ואף-על-פי שעשית המצוות הם כמו שהם, אף-על-פי-כן על-כל-פנים יש בהם נקדות טובות מאד שנגעשה מהם שעשועים גדולים למעלה ואפלו על-ידי המצוות שנעשין על-ידי פושעי ישראל. כי כל זמן ששם ישראל נקרא עליו מתפאר בו השם יתברך הרבה בבחינת "ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיה מ"ט), וכמבאר בדברינו בענין זה תלי תלים של הלכות, כמה וכמה דרכי עצות נפלאות איך לשמח את עצמו תמיד יהיה איך שיהיה. אשרי שיאחז בהם. ועל-פי רב צריכין לשמח את עצמו במלי דשטותא, לעשות עניני צחוק ומלתא דבדיחותא כדי לשמח את עצמו במה דאפשר. ועל-פי רב אי אפשר לשמח את עצמו כי-אם על-ידי-זה, כי המרה-שחורה והעצבות מתגבר על האדם יותר מן הכל, וקשה לשברה יותר מכל המדות, ומזקת להאדם מאד יותר מהכל. וכל עקר התרחקות כל אדם מהשם יתברך היא רק מחמת עצבות ומרה שחורה, על-כן צריכין לראות לשמח את עצמו בכל הכחות בכל מה דאפשר, אפלו בעת שצד להאדם ורחוק לו מאד בגשמיות וברוחניות, הן בפרנסת הנפש הן בפרנסת הגוף, אף-על-פי-כן צריך לראות לבטח בה' תמיד שסוף כל סוף לא יעזב ה' אותנו לנצח חלילה, ולשמח את עצמו בכל מה דאפשר. מכל-שכן כשהשם יתברך מרחיב לו בעת צרתו ודחקו קצת, ויש לו איזה ניהא בעלמא, בודאי צריך להיות בשמחה תמיד ולהגדיל השמחה ביותר. והבן דברים אלו, כי דברי רבנו ז"ל הם עמקים מאד. ועקר העמקות הוא להבין הדברים לקימם בפשיטות גמור. ואף-על-פי שאחר-כך היה נראה פאלו סותר רבנו ז"ל בעצמו הדברים שאמר לפני שאין צריכין לוותר להשם יתברך, מחמת שאנו צריכים להיות בשמחה תמיד. אף-על-פי-כן הדברים נצרכים מאד לפני ולפני בני אדם כגילנו. כי הבנתי פונתו קצת, שרוצה שלא נפל חס ושלום לעצבות על-ידי-זה, מחמת שנחשב תמיד אפלו בעת ההרחבה על חסרונו הישועה החסרה עדין, כי באמת צריכין להיות בשמחה תמיד אפלו בעצם הדחקות בעבודת השם, ובגדל הרחוק. וגם אם יש לו עוד לזה שאר יסורים

מפרנסה ומונעים וכו', אף-על-פי-כן צריך לשמח את עצמו במה שיוכל כנ"ל. מכל-שכן כשמיניח לו השם יתברך ברחמיו ומרחיב לו קצת. אבל אף-על-פי-כן אל יעלה על דעתו שפבר הגיע למה שצריך, וכבר אין חסר לו כלום בעבודתו יתברך כאלו השם יתברך נתן לו כבר כל בקשתו. כי באמת עדין נשאר אצל השם יתברך רב ישועות, ואין צריכין לותר לו יתברך וכו'. רק אף-על-פי-כן יהיה בשמחה תמיד, כי איך שהוא צריכין להיות בשמחה תמיד. והולך בתם יוכל להבין דברים אלו בפשיטות:

תקצד

אות

קנא, לזכרון מה שאמר לי לבדי כבר בעת שבאתי אליו מנעמרוב אני וחברי רבי נפתלי קדם שביעות. ואז נדמה לי שהוא מקפיד קצת על שאני שוקד על דלתותיו יותר מדאי, כי נסעתי אז כמה פעמים רצופים אליו, ותכף כשנכנסתי אליו ומצאתיו בבית הגדול שלו שהיה סמוך לבית המדרש ונתן לי שלום, ואמר לי: שלום עליכם - "פאר גיונד" [סע לשלום]. וחיך קצת. אחר-כך נשאר יושב במקום שישב שם, סמוך להדלת שהיתה לחוץ נגד הבית המדרש הישן, ואז דבר עמי ונחם אותי מאד, ואמר לי: איך אתה יודע מה השם יתברך רוצה לעשות ממך, היום אתה כד וילאחר-כך תהיה וכו'. ענה ואמר: יהיה נעשה עמך וכו'. ורמז לי שאהיה בסכנות גדולות מאד מאד כמה וכמה פעמים בלי שיעור, וכמעט כמעט וכו'. ואני אפתח לך שביילי השכל, ותלך ותטייל דרך כל התורות שלי, כדרך ההולך ומטייל בהיכלות ובנינים ונפלאים ונוראים. ואז באר לי הענין קצת, ואמר לי, כי התורות שלו הם כמו מי שנכנס לפלטיין שיש בו היכלות וחדרים ואכסדראות ופושפושין נאים ונפלאים ונוראים נאים מאד, ועליות על-גבי עליות שונות בדרך חדושים ונוראים, ותכף כשנכנסין בחדר אחד ומתחילין להסתכל בו ולהתפלא על נפלאות החדושים אשר בו, בתוך כך רואין שנפתח לו פתח נפלא לחדר אחר, וכן מחדר זה לחדר עוד וכן מחדר לחדר ומחדר לעליה וכו', מכלם פתוחים מזה לזה פתחים וחלונות ומקשרים ומשלבים זה בזה בסדר נפלא ובחכמה עמקה ובתכלית היפי והנוי וכו' (וכך זה אי אפשר לבאר בכתב, כי-אם למי שנכנס קצת בהבנת עמק דברי רבנו ז"ל. אשרי הזוכה לטעם נעם מתיקת עמקות תורתו אשר אין דגמיתה). אבל אף-על-פי-כן עדין לא יהיה שלף, רק כמו שמיטייל בשל אחרים. אבל אני רוצה שיהיה שלף לגמרי, וגם זה יהיה (איך וייל אפער זייל זאלין טאקי דיין זיין. וועט דאס אויך זיין. דיא מיינסט פאר דייע מעשים טובים נאר ווארים איך וייל אזוי!) [אתה חושב עבור המעשים טובים שלף? רק בשביל שאני

רוצה

ואז ספר לי מצדיק אחד גדול, שפמה פעמים היה חושב בדעתו, ואפלו אם יהיה נעשה ממני חס ושלום אפר תחת פנות רגלי הצדיקים וכו' כמו שאמרו רבותינו ז"ל על נשמות הרשעים (ראש השנה יז.), יהיה מה שיהיה, על-כל-פנים אין ואפס לא יהיה ממני. (ואמר בזה הלשון: "נישט וועט שוין אויס מיר ניט זיין"). וספר זאת לענין התחזקות שגם הצדיק הגדול נפל בדעתו כמה פעמים כל-כך, עד שנדמה לו שאבדה תקותו חס ושלום, עד שהכרח להחיות את עצמו ולחזק את עצמו בזה שעל-כל-פנים לא יהיה ממנו ולא כלום. אמר בזה הלשון: כי בנדאי מה שאמרו רבותינו ז"ל שיהיו נעשין אפר בנדאי יהיה בזה האפר איזה בחינת חיות, וגם זה טוב, כי אפס לא יהיה עוד ממני. והנראה מדברי שפמה וכמה פעמים החיה עצמו בזה ונתרצה גם לזה, שאפלו אם חס ושלום יהיה כד, הוא מרצה לעסק בעבודת השם כמה שיוכל לחטף כל ימי חייו, והי הטוב יעשה עמו מה שיעשה כרצונו הטוב:

תקצה

אות

קנא, שמעתי בשמו בעת שבא מהנסיעה הגדולה שנסע לנאוריתש עד שבא לזאסלב ושם נפטר אשתו, ואחר-כך נשתדף מבראד עם אשתו השנייה. ואז כשבא לביתו לפה ברסלב דבר הרבה משדוכים, שאמר: ואין מי שיודע מענין זה של שדוכים וכו'. וכבר נרשם מעט מזה במקום אחר. ואמר: שכשהיה בקהלת-קדש ראדוויל בשביל להשתדף עם אשתו השנייה מקהלת קדש בראד, אז באו כמה עגלות עם נשים שבאו בשביל להשתדף עמו, ואמר שכל איש יש לו כמה וכמה זוגים, רק שיש בזה כמה בחינות שונות וענינים נפלאים. כי מכל הדבורים

שְׂמֵדְבָרִים בְּעֵינֵי הַשְּׂדוּכִים, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינָם נִגְמָרִים, זֶה בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת זְווג וְשְׂדוּף. וְלַפְעָמִים יוֹשְׁבִים בְּנֵי אֲדָם בְּבִתְיָהֶם וְאוֹמְרִים שְׂרָאוּי שֶׁזֶה יִשָּׂא אֶת זֹאת וְעַל-יְדֵי-זֶה נִגְמַר הַשְּׂדוּף שֶׁל זֶה הָאִישׁ עִם אוֹתָהּ הָאִשָּׁה. וְלַפְעָמִים בָּאִים שְׂדַכְנִים וּמְדַבְרִים הַשְּׂדוּף אֲבָל אֵינוֹ נִגְמַר, וְגַם זֶה בְּחִינַת זְווג וְשְׂדוּף. וּבִדְאִי הוּא בְּחִינַת זְווג יוֹתֵר מִהָרְאוּשׁוֹן. וְלַפְעָמִים נוֹסְעִים לַעֲשׂוֹת הַשְּׂדוּף וּבִשְׂעַת הַגְּמָר נִפְרָדִים מֵאִיזָה סִבָּה. וְלַפְעָמִים נִגְמַר הַשְּׂדוּף וְאַחֲרֵי-כֵן מִפְסִיקִים הַקָּשֶׁר שֶׁל תְּנָאִים. וְלַפְעָמִים בָּאִין לִיְדֵי נִשְׂוֹאִין וְאַחֲרֵי-כֵן בְּסִמּוּף נַעֲשֶׂה גִט בִּינְיָהֶם. וְלַפְעָמִים אֵינוֹ נַעֲשֶׂה הַגִּט עַד אַחֲרַי אִיזָה זְמַן, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כְּמָה בְּחִינּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעֵינֵי הַשְּׂדוּכִים וְהַזְווגִים שְׂאִינָם נִגְמָרִים אַחֲרֵי-כֵן, אֲבָל כָּל־הֵם בְּחִינַת זְווגִים שְׁלוֹ. כִּי כָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ כְּמָה זְווגִים, רַק שְׂאֵצֶל זֶה נִגְמַר אִיזָה זְווג שְׁלוֹ עַל-יְדֵי אִיזָה דְבוּר בְּעֶלְמָא שְׂמֵדְבָרִים מְזַה הַשְּׂדוּף. וְלַפְעָמִים עַל-יְדֵי אִיזָה דְבוּר יוֹתֵר אוֹ עַל-יְדֵי אִיזָה הַתְּקַשְׁרוֹת אוֹ נִסְיָה אוֹ עֲבָדָא בְּשִׁבְלֵי הַשְּׂדוּף לְפִי שְׂעָה וְכוּ' כְּנ"ל. וְזֶה הַדְּבָר הוּא עֵנִין נִפְלָא וְנוֹרָא שְׁלֵא נִשְׁמַע כְּזֹאת שֶׁהַדְּבוּר בְּעֶלְמָא שְׂמֵדְבָרִים מִהַשְּׂדוּף זֶה בְּעֶצְמוֹ הוּא בְּחִינַת שְׂדוּף. וְכֵן מְבַאֵר בְּהַאֲלָף-בֵּית שְׁלוֹ הַחֲדָשׁ (סַפְרֵי הַמִּידוֹת) שֶׁהַדְּבוּר בְּעֶצְמוֹ מִהַשְּׂדוּף עוֹשֶׂה רֶשֶׁם בּוֹ וּבָה, עֵינֵן שֶׁם בְּאוֹת חֲתוּן סִימָן ז'. וְהַדְּבָר נִרְאֶה לְעֵינַיִם כִּי יָדַע בְּזֶה סוּדוֹת נוֹרָאִים שְׁלֵא נִתְגַּלּוּ בְּעוֹלָם, כְּדַרְכּוֹ בְּכָל הַשְּׂגוּתֵי הַנוֹרָאוֹת. וּבְאֲמַת סַפְרוֹ שֶׁהַתְּפָאֵר אִזּו שְׂיֻדַע מַעֲנֵן זֶה מִהַשְּׂדוּכִים מֵהַ שְׂאִין יוֹדְעִין כָּל גְּדוּלֵי הַדּוֹר מְאוּמָה מְזַה:

אות תקצו

קנג, אָמַר: "אִישׁ בְּעַר לֹא יָדַע וְכִסִּיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת" (תהלים צ"ב). שְׂאִינָם יוֹדְעִים וּמְבִינִים עֵנִין זֶה הַכְּסִילִים וְהַבוֹעֲרִים מֵהַ עֲשֶׂה ה'. "בְּפִרְחֵי רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב, וַיִּצְיָצוּ כָּל פְּעֻלֵי אֲנֹן לְהַשְׁמֵדֵם עֲדֵי עַד", לָמָּה לוֹ לְהַפְרִיחֵם וְלְהַשְׁמִידֵם עֲדֵי עַד. אֲבָל בְּאֲמַת יִשְׂרָאֵל דְרָכֵי ה' "וְלֹא עוֹלָתָה בּוֹ", רַק שְׂאִי אֲפָשֶׁר לְהַבִּין זֹאת בְּשׁוֹם שְׁכָל אֲנוּשֵׁי:

אות תקצז

קנד, שְׂמַעְתִּי בְשִׁמוֹ שְׂאֵמַר, שְׂמַשִּׁיחַ יְבוֹא פְתָאוֹם, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל שְׁבֵא מְשִׁיחַ, וְכָל אֶחָד יִשְׁלִיף הַמְּשֵׂא-וּמִתֵּן לְהוֹעִיב עוֹסֵק בּוֹ. הַשְּׁלַחְנֵי יִשְׁלִיף הַשְּׁלַחֵן שְׁלוֹ, וְזֶה יִשְׁלִיף הַשְּׁעוּה. וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּיִשְׁעִיָּה "וְהַשְּׁלִיכוּ אִישׁ אֶלְיִי כִסְפוֹ וְאֶלְיִי זֶהְבוּ" (ישעיה ב'). וְלֹא כְמוֹ שֶׁסוֹבְרִין קֶצֶת שֶׁכְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ יְהִי עוֹלָם אַחֲרַי מְשִׁל עֲכָשׁוֹ, רַק הוּא כְּנ"ל. וְכָל אֶחָד יִתְבַּיֵּשׁ מִשְׁטוֹת מַעֲשָׂיו כָּל אֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו, וְצִרִיכִין חֻקִּירָה וְשִׂאֲלָה עֲדִין מִי שְׂמַע שִׁיחָה זֹאת מִפְּנֵי הַקְּדוּשׁ:

אות תקצח

קנה, פַּעַם אַחַת עֲמַדְנוּ לְפָנָיו, וְהִגִּיעַ זְמַן סְעֻדַת הַלְּלָה וְהִיָּה רוּצָה לְאָכֵל עִמָּנוּ יַחַד. וְאֵינִי לֹא הַתְּפַלְלָתִי עֲרִבִית עֲדִין, וְהַתְּחַלְתִּי לְהַשְׁמִיט מִמָּנוּ וּמִן הָעוֹלָם שְׂעַמְדוֹ לְפָנָיו כְּדֵי לִילֵף וְלְהַתְּפַלֵּל עֲרִבִית. וְהוּא ז"ל רָאָה זֹאת וְשָׂאל מֵהַ זֹאת, וְהַשִּׁיבוֹ לוֹ כִּי לֹא הַתְּפַלֵּל עֲרִבִית עֲדִין. עֲנָה וְאָמַר: אֵיךְ אֲנִי יְכוֹלִין לְהַמְתִּין עֲלָיו עַד שִׁיתְּפַלֵּל, כִּי מִי יוֹדַע מֵהַ יְהִיָּה נַעֲשֶׂה מִמָּנוּ עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי תִפְלָה צִרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ. וְאִם-כֵּן, מִי יוֹדַע מֵהַ יְהִיָּה נַעֲשֶׂה מִמָּנוּ. וְהִבֵּן הַדְּבָרִים, כִּי כָּד צִרִיכִין בְּאֲמַת לְהַתְּפַלֵּל, בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ כְּזֶה וּבְבִטּוֹל כְּזֶה עַד שִׁיּוּכֵל לְהִיּוֹת שִׁיְהִיָּה נַעֲשֶׂה מִמָּנוּ עֵנִין אַחֲרַי לְגַמְרֵי עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה:

אות

תקצט

קנו, פעם אחת אמר לי בזה הלשון: "דאס ווייסטו ניט, אז דער בארדיטשופער רב זאגט דער בורא, שפריצט איהם פייער פון דיא אויגן" [זה אינד יודע, שפשהרב מברדיטשוב אומר הבורא, ניתז אש מעיניו]. ודחק תבת "דער בורא" [הבורא], ואמרם באימה ויראה. והיו הדבורים מרתתין פשפאאו מפיו הקדוש:

אות

תר

קנו, שמעתי בשמו, שאחד ספר לו שחלם לו אש, ענה רבנו ז"ל ואמר לו: ומה פתרת לך? השיב לו האיש, שפתר לעצמו שיהיה לו היום קריד טוב וירויח ממון. השיב לו רבנו ז"ל: כן דברתי, שאש מרמז על ממון. כי "כסף" במלואו גימטריא "אש", כזה: כ"ף סמ"ד פ"א עולה מכון "אש":

אות

תרא

קנט, ספר עם אחד מצדיק מפרסם, ושבח אותו לפני רבנו ז"ל שמשבר כל התאוות שהם אכילה ושתיה. שאל אותו רבנו ז"ל: אבל זאת התאוה איך הוא אוהו? השיב לו: מי יודע זאת. ענה רבנו ז"ל ואמר: אבל באמת העקר הוא רק התאוה הזאת, כי שאר כל התאוות בקל יכולים לשברם. ועקר מעלת הצדיק הוא כפי קדשותו בתאוה הזאת, כשזוכה לשברה לגמרי:

אות

תרב

קנט, שמעתי בשמו על מאמר רבותינו ז"ל שאמר רבי יוחנן בן זכאי: "ולא עוד אלא שיש שני דרכים לפני אחד לגן-עדן ואחד לגיהנם, ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי" (ברכות כח:). שאמר: וכי שיד שרבו יוחנן בן זכאי יהיה מספק בזה אם יוליכו אותו לגיהנם. אף הצדיק הגדול מוליכין אותו אחר מותו דרך הגיהנם כדי להעלות משם נשמות כידוע. נמצא, שהצדיק הגדול הוא עובד את ה' גם אחר מותו, כי הוא עוסק גם אחר מותו להעלות נשמות הנפולות מהמקומות שנגלו לשם ולהחזירם להשם יתברך. וזהו: "ויהי אחרי מות משה עבד ה'" (יהושע א'), שגם אחרי מות משה היה עובד ה'. כי משה עובד ה' גם עתה אחרי מותו, כי הוא עוסק להעלות נשמות הנפולות להשם יתברך. ועין בלקוטי א' סימן רט"ו, שם מבאר גם-כן שמשך גם עתה לאחר מותו הוא עוסק להעלות ולתקון נפשות להחזירם בתשובה ולעשות גרים. וזה שהיה רבו יוחנן בן זכאי מתירא ומסתפק אם יוליכו אותו בגן-עדן או בגיהנם, כי היה חושש שיליכו אותו דרך הגיהנם בשביל להעלות נשמות פני"ל. (אמר המעתיק: עין בהרי"ף לעין יעקב מפרש גם-כן באפן זה). כל זה שמעתי בשמו. אף בענין רבו יוחנן בן זכאי נסתפקו השומעים בפרושו על-פי הקדמה הנ"ל, אם הפונה שרבו יוחנן בן זכאי היה בוכה פן יוליכו אותו דרך הגן-עדן מחמת שאינו גדול במעלה גדולה כל כך שיוכל לילך לגיהנם להעלות משם נשמות, נמצא שהפרוש הוא בהפך מפרוש הפשוט. או שהפרוש כפשוטו שהיה מתירא שלא יוליכו אותו לגיהנם, הינו בשביל להעלות נשמות פני"ל, ואף-

על-פי-כן הִיָּה מְתִירָא מֵאֵד וּבּוֹכָה עַל זֶה. כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִיָּה צְדִיק גָּדוֹל, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הִיא עֲבוּדָה גְּדוֹלָה לְהַצְדִּיק וְיִגְיַעַה גְּדוֹלָה וּפְחַד גְּדוֹל כְּשֶׁצָּרִיךְ לִילֵךְ לְגִיְהֵנָם בְּשִׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת, וְכַמוֹכּוֹ קֶצֶת בְּסִפְרִים:

תרג

אות

קס, ספרו לי בשמו שְׁאֵמֶר לְעֵנֵן עֶסֶק הַקְּבוּץ שֶׁלּוֹ מִשָּׁל: עוֹף אֶחָד יֵשׁ שֶׁמְטִיל בֵּיצִים הַרְבֵּה מֵאֵד רַבּוּי מִפְּלֶג, עַד שֶׁאֵי אֶפְשֶׁר לוֹ לִישֵׁב עֲלֵיהֶם עַל כָּלֵם לְהוֹלִיד מֵהֶם עוֹפּוֹת. וְנִתְּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּטַבְעוֹ שֶׁהוֹלֵךְ וּמְשַׁלֵּךְ בְּעֶרְמָה אֵיזָה בֵּיצִים בְּקוֹן עוֹף אֶחָד, וְכֵן מְשַׁלֵּךְ עוֹד אֵיזָה בֵּיצִים בְּאֵיזָה קוֹן אַחֵר, וְכֵן מְשַׁלֵּךְ בֵּיצִים שֶׁלּוֹ בְּקִנּוּיִם שֶׁל עוֹפּוֹת אַחֲרִים, וְאֵלּוֹ הָעוֹפּוֹת אַחֲרִים אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהַבֵּיצִים אֵינָם שֶׁלָּהֶם וְהֵם יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם עַד שֶׁמוֹלִידִים מֵהֶם עוֹפּוֹת. וְגַם זֶה הָעוֹף הַנִּיֵּל לֹקֵחַ לְעֶצְמוֹ כַּמָּה בֵּיצִים שֶׁלּוֹ וְיוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם וּמוֹלִיד לְעֶצְמוֹ עוֹפּוֹת. וְאַחֲרֵי-כֵן פּוֹרֵחַ הָעוֹף הַנִּיֵּל עִם הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ וּמִתְחִיל לְצַפֵּץ, וְאַזִּי שׁוֹמְעִים כָּל הָעוֹפּוֹת שֶׁנֶּעֱשׂוּ אֶצֶל אַחֲרִים מְבִיצִים שֶׁלּוֹ, וְהֵם מְכִירִים הַקּוֹל וְנִמְשָׁכִים מִיַּד אַחֵר הָעוֹף הַנִּיֵּל שֶׁבְּאֵמַת יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ, וְחוֹזְרִים אֵלָיו. וְהַנִּמְשָׁל מוֹכֵן מֵעַט לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיזָה רֶמֶז מַעֲנֵן גְּדֻלַּת עֶסֶק הַנְּהַגַּת שֶׁל רַבָּנוּ ז"ל עִם הָעוֹלָם. וְהַמְשָׁל הַנִּיֵּל כַּמְדַּמָּה שְׁמוּבָא בְּסִפְרֵי גֹן הַמְּלָךְ:

תרג

אות

קסא, (התחלת שיחה זו סימן ד"ש שיחות הר"ן) אָמֵר: שֶׁאֶצְלוֹ אִישׁ וְאִשָּׁה שׁוּיָן. הִינּוּ שְׂאֵיִן מְגִיעַ לוֹ שׁוּם צַד מִחֲשֵׁבָה כְּשֶׁרוֹאֶה אִשָּׁה, רַק הַכֹּל שׁוֹה אֶצְלוֹ בְּעֵינָיו כְּאֵלוֹ רוֹאֶה אִישׁ. וְאָמֵר שֶׁאֵינּוּ מְתִירָא לֹא מֵאִשָּׁה וְלֹא מִמְּלֶאךָ. וּבְזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְבֹאֵר, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִין אֵיזָה צַד פְּחַד כָּל שְׂהוּא מִהַרְהוּרֵי אִשָּׁה, אֶפְלוֹ אִם הוּא צְדִיק גְּדוֹל בְּאֵמַת, רַק שֶׁאֵינּוּ נָקִי בְּתַכְלִית הַזְּכוּף וְעֵדִין יֵשׁ לוֹ אֵיזָה פְּחַד כָּל שְׂהוּא מְזָה, הוּא צָרִיךְ לְפַחַד מִמְּלֶאךָ. אֲבָל הוּא ז"ל הִתְפָּאֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פְּחַד מְזָה, עַל-כֵּן אֵין לוֹ פְּחַד מִמְּלֶאךָ. וְזֶה מִרְמֵז בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אֵנָּה בְּשָׂרָא וְאֵנָּה אֵשׁ וְאֵנָּה עֲדִיפְנָא מִנָּךְ" (קדושין פא.), שֶׁאָמֵר רַב עֲמֵרָם חֲסִידָא אֶל הַמְּלֶאךָ. וּמוּבָא בְּדַבְרֵיו ז"ל בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ מִמְּשָׁלָה, עֵין שָׁם הֵיטֵב (לקוטי תנינא בסימן א')

תרה

אות

קסב, שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ ז"ל שֶׁאָמֵר: אֶפְלוֹ אִם אֵינּוּ אִישׁ כְּשֶׁר, אֶף-עַל-פִּי-כֵן טוֹב לוֹ מֵאֵד מֵהַתְּקַרֵּב עֶצְמוֹ לְהַצְדִּיק. וְעַל זֶה הַזְּהִיר הַתַּנָּא: "וְאֵל תְּהִי רְשָׁע בְּפִנֵּי עֲצָמֶךָ" (אבות ב'), שֶׁאֶפְלוֹ אִם הוּא רְשָׁע חֵס וְשָׁלוֹם, לֹא יִהְיֶה רְשָׁע בְּפִנֵּי עֶצְמוֹ, רַק הוּא גַם הוּא יִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּקַרֵּב לְהַצְדִּיק כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזָה עַל-כָּל-פְּנִים: אַחֲרִית וְתַקוּהָ

אות

תרו

קסג, לרשם המעשה של מטי ולא מטי שהיה מרקד וח' מנגן והרגיש אז את רבי שמעון בר יוחאי. בפעם שהיה בבחינת מטי לא שמע כלל את ח' מנגן, ואחר-כך כשחזר בבחינת ולא מטי אז שמע קצת:

אות

תרז

קסד, שיד למאמר "שמי שנכתב בקדשה" (לקוטי תנינא סימן ל"ב). זה המאמר נאמר על-פי שאלה ששאל המגיד מטיראוויצע את רבנו ז"ל, באשר שהאבות ושאר הצדיקים הקדמונים בודאי חברו ספרים הרבה, והיכן הם אלו הספרים? והשיב לו רבנו ז"ל ענין הנאמר במאמר הנ"ל ששם מתרץ הדבר היטב, עין שם. אחר-כך בא המגיד ז"ל לאיזה מקום אשר נר שם חתנו רבי יצחק ז"ל, כי היה שם מלמד. ושאל אותו חתנו הנ"ל על שלום אשתו ובניו. והשיב לו חתנו המגיד: עד שאתה שואלני על שלומם שאל אותי מהיכן אני בא. כי אני בא מברסלב, והייתי שם אצל רבנו רבי נחמן ז"ל ושאלתי אותו מה שפבר שאלתי לכמה צדיקים ולא השיבו לי תשובה נכונה, והוא השיב לי תשובה נכונה וברורה. כי שאלתי אותו באשר שהאבות ושאר הצדיקים הקדמונים בודאי חברו ספרים הרבה, והיכן הם אלו הספרים. ודבר זה כבר שאלתי לכמה צדיקים ולא מצאתי מענה בפייהם, והוא גלה לי על זה תורה נפלאה. ובשעה שאמר לפני התורה הזאת ראיתי להבות אש יוצאין מפיו הקדוש, ונדמה לי שאי אפשר בשום אופן להעלות זאת על הכתב. ולמחר בבקר בא האברך רבי נתן והביא המאמר הזה פתוב על הנר ובדיו:

אות

תרח

קסה, מעשה בימי הבעל-שם-טוב הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא. שהיה איש אחד רב בשנים והיה מפלג מאד וחרוף גדול והיה מתנגד מאד על הבעל-שם-טוב הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא. וצוה הבעל-שם-טוב הקדוש ז"ל לאנשיו, שישתדלו לקרב אותו אליו, וכן עשו והשתדלו והביאו אותו להבעל-שם-טוב ז"ל. ובתחלה רחק אותו הבעל-שם-טוב ז"ל מאד ולא דבר אותו מאומה, ולא קבל ממנו שלום. וכשראה האיש הנ"ל שהוא מרחקו, הצטער מאד ודחק עצמו ונכנס אליו כמה פעמים. והבעל-שם-טוב ז"ל היה מרחקו בכל פעם. פעם אחת נתעורר מאד ובה לפני הבעל-שם-טוב ז"ל בהכנעה גדולה ובבכינה רבה, והתחיל לקרבו. ואמר לו שיעמדו עליו מחלקת הרבה, מתחלה מבני-ביתו ואחר-כך משכניו, אחר-כך מכל העיר וכל העולם, ואפלו עופות וחלקו עליו. וחרז לביתו. וכן הנה, שבתחלה התחילו בני-ביתו להתגרות בו ולחלק עמו, ואשר מקדם היה חשוב בעיניהם ונחמד בעיני כל מחמת שהיה איש טוב וכשר, ועתה התחילו לחלק עמו בתחלה בני-ביתו, ואחר-כך חלקו עמו השכנים, ואחר-כך כל העיר. וכן גם הסביבות כלם חלקו עליו. פעם אחד היה עומד ומתפלל, והיה מתפלל כראוי בהתלהבות, ובתוך תפלתו והתלהבותו פרח עליו עוף אחד שקורין "אינדיק" [תרנגול הדג] ובלבל אותו באמצע התלהבותו, וחרה לו מאד. והיה מפריח אותו. וחרז לתפלתו והתלהבותו כבתחלה, ופרח עוד הפעם העוף הנ"ל ובלבל אותו שנית באמצע התלהבותו. וחרה לו ביותר והפריח אותו פעם שנית וחרז לתפלתו. בתוך תפלתו והתלהבותו חזר עוד העוף הנ"ל ובלבל אותו עוד, וחרה לו מאד, והיה רץ וחסוף גרון ורצה להתזו ראש העוף מחמת רגזו שבלבל אותו כל כך. בתוך כך נזכר מה שאמר לו הבעל-שם-טוב, שאפלו עופות וחלקו עליו ועל ידי זה נח רגזו. והניח העוף ונמנע מלהתזו ראשו. וככל פונת מעשה זאת, לידע כמה וכמה ענינים ונסיונות צריכין לעבר על כל מי שרוצה להתקרב להשם יתברך ולילך בדרכיו יתברך. כי זה האיש הנ"ל היה צריך לנסיון כזה שיתנסה על-ידי הבעל-שם-טוב ז"ל בעצמו דיקא, שהבעל-שם-טוב ז"ל בעצמו יהיה מודה אותו וירחיק אותו ויבה אותו כל כך. ויהיה צריך לעמוד בנסיון זה לבלי להשגיח על התרחקות הבעל-שם-טוב ז"ל, רק אדרבא יכתת עצמו תחת רגליו ויסע אחריו כל כך. גם לסבל כל מה שסבל אחר-כך מרובי המחלקת שעליו

כל-כך. ועל-ידי שפעמד בכל זה זכה להיות צדיק גדול אשרי לו. גם הבנתי ממנו ז"ל, שגם זה היה לו לישועה גדולה, מה שנתאפק על כעסו ולא הרג את העוף, על ידי שזכר שהבעל-שם טוב ז"ל אמר לו שגם העופות יחלקו עמו. כי אם היה הורג את העוף היה מזיק לו הרבה לעבודתו, אף הבעל-שם טוב ז"ל הקדים לו רפואה, שרמז לו תחלה זאת שגם עופות יחלקו עליו, ואחר-כך היה כן שפמעט הרג את העוף, ובחמלת ה' עליו נזכר מה שאמר לו הבעל-שם טוב ז"ל, ועל ידי זה פסק כעסו ונצל וזכה אחר כך למה שזכה:

אות תרט

קסו, שמעתי: רבנו ז"ל היה בחרף אצל המגיד מטירהאנוויצע. ועמד אצל הכירה (שקורין "ריבע"). והמגיד לא היה בביתו ואנשיו עמדו אצלו. ואמר להם רבנו ז"ל: תפרסו בשלום המגיד עבורי, ותגידו לו: "וישב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף" (שמות י"ג). "וישב אלקים" - כשדינין חס ושלום מקיפין את האדם - "דרך המדבר" מיוסף, הינו צריכין לדבר מהצדיק הנקרא יוסף. "והמשים עליו" פרש רש"י: מחמשה. הינו על-ידי חמשה מוצאות הפה שהוא הדבור, עליו בני-ישראל ממצרים, הינו מקל המצר:

אות תרט-ב

קסו, אמר המעתיק, שמעתי מאנשי שלומנו: פעם אחת היה מוהרנ"ת מדבר בנחד עם אנשי אדמו"ר ז"ל בעודו בחיים חיותו, מגדולות נוראות קדשת אדמו"ר ז"ל. ותוך דבריהם נזדמן אשר אמו הצדקת של אדמו"ר ז"ל, המפרסמת בשמה הטוב מרת פייגא זצ"ל, עברה דרך מקום שהיו עומדים ומדברים, ושמעה איך שמדברים מקדשת אדמו"ר זצ"ל. ענתה ואמרה להם: אלכי אספר לכם איזה רבי יש לכם ותדעו קדשתו וקדשת נשמתו. בעלי הצדיק הרב ר' שמחה זצ"ל נסע פעם אחת לדרך, ויתמהמה שם לערף ב' שבועות, ואמר לי אשר על שבת קדש יבוא לביתו. ועל אותו השבת שאמר לי שיבוא, עמדתי ביום ו' בבקר למען דעת אם יבוא על שבת לביתו (כי היא היתה פאחת מן הנביאות פידוע, אשר אחיה הצדיק הרב ר' ברוך זצ"ל ממעז'בוז' קרא אותה בשם נביאה), ולא ראיתי אותו. וכן אחר-כך פשעשיתי איזה דבר לכבוד שבת, חפשתי אותו גם-כן ולא ראיתו. וכן כמה פעמים. ואחר-כך בעת הדלקת הנרות לכבוד שבת-קדש, גם כן חפשתי ולא ראיתי (וימנהגה היה להדליק נרות לכבוד שבת קדש בעוד היום גדול שעות הרבה קדם לערב). ואחר הדלקת הנרות שכבתי על מטתי והייתי מנמנם. ובאה אלי אמי הצדקת מרת אדיל, עם האמהות שרה רבקה רחל לאה, ואמרו לי: אל תצטערי, בעלך יבוא על שבת לביתו. ולקחו אותי והוליכוני לחדר הנשמות. וראיתי נשמה אשר אורה גדול מאד, ושאלתי אותם מי היא הנשמה הזאת? ואמרו לי זאת היא נשמת זקנה הבעל שם טוב הקדוש זצ"ל. ואחר כך הוליכו אותי להלן יותר, וראיתי נשמה אשר אורה היה גדול מאד מאד בלי שעור, ושאלתי אותם מי היא הנשמה הזאת, ואמרו לי, זאת הנשמה רוצים לתת לך וכו' וכו'. ותכף הקיצותי, ובעלי בא מדרכו לביתו. ושאלתי אתו, מה זאת שחפשתי אותך ולא ראיתך בשום מקום? והשיב לי, כי ביום ששי בבקר נסע בדרכו והיה רחוק ערף חמש עשרה פרסאות ממעז'בוז', ותעה בדרכו כל היום, ולעת ערב הביט והנה הוא קרוב לעיר מעז'בוז', ונתפלא מאד, ובא לביתו בעוד היום גדול. ובאותו הלילה היה ליל טבילתי ונתעברתי עם בני אשר הוא הרבי שלכם. עתה תוכלו לידע גדלת הרבי שלכם ויגדלת נשמתו:

אות

תרטג

קסח, עוד שמעתי: מה שמוכא בשוחות הר"ן שאמר: "עם דבר אחד הצלחתי, ועל-ידי-זה זכיתי למה שזכיתי" (ואמר בזה הלשון: "מיט איין זאך איז מיר גיפאטיון"). ולא נתפרש שם מהו הדבר (סימן קס"ו). ושמעתי שאמר: כי איתא בדרשי המקבילים, אשר אדם הראשון בעת שאכל מעץ הדעת, טעמו כל הנשמות מעץ הדעת, אבל נשמתו הקדושה זכתה שלא טעמה כלל מעץ הדעת:

אות

תרי

קסט, שמעתי: פעם אחת אמר רבנו ז"ל ל'הרב יודיל חתן הרב ליבל מטראסטין, שהיה מקרב להרב הצדיק הרב פינחס מקריץ: הגידו לי דבר מהרב הצדיק הרב פינחס מקריץ ז"ל. אמר לו: כך אמר הרב פינחס הנ"ל: אנו אומרים: "אשמנו בגדנו גזלנו", לשון רבים. כי צריכים לומר: אשמתי וכו'. רק אנו אומרים כביכול בלשון טענה להשם יתברך: "אשמנו". דאם שלא נתת לנו פח ורשות לא היינו יכולין לחטא. אמר רבנו ז"ל: אני גם-כן מפרש כך: "ויגש אליו יהודה" (בראשית מ"ד). כאשר איש ישראל נגש להשם יתברך לבקש מחילה על עוונותיו, "ויאמר בי אדני". רצונו לומר, כחך בי. באם שנטלת את כח שלך ממני לא יכלתי לחטא. וידמה האדם בנפשו שהוא פוטר את עצמו בטענה זו, על-זה הוא אומר: "ידבר נא עבדך דבר באזני אדני". הנני מדבר דברי כדי שתבוא תפילתי באזנך, אבל: "אל יחר אפך בעבדך", כי ידעתי אשר אני החיב:

אות

תריא

התקרבות הרב יודיל הנ"ל היה חתן הרב ליבלי מטראסטין. הרב לייב הנ"ל נסתלק על היס בנסיעת ארץ קע, הרב יודיל הנ"ל היה בראש חתני הרב יודיל, אזי לא היה מניח אותי להסתלק כאן. שמעתי בשעה שנסע הרב ליב הנ"ל על היס, הושיטה חנה אחת את ראשה מהמים והלכה כנגד הספינה. ונפלה אימה וחרדה גדולה על האנשים מהספינה, שלא תהפך את הספינה. ולבש הרב ליב הנ"ל את הטלית ותפליו והלך לנגדה, ונכנסה להים. לאחר הסתלקותו הניחו אותו על דף על המים וצפה הדף אל הנמל. ועמד עליו עמודא דנורא, ויצאו כל אנשי העיר וקבלו אותו. ובאותה העיר מכמה שנים מקדם היה חכם, ועשה צוואה, שלא יניחו אצלו שום בר-נש, וכשיבוא חכם מארץ פולניה ועמד עליו עמודא דנורא אזי יניחו אותו אצלו. והרב יודיל הנ"ל חתנו היה למדן גדול גם בעל מקבל וזקן בשעה שנתקרב אל רבנו ז"ל. ורבנו ז"ל היה אז רך בשנים, והיה באותה העת במעדועדיוקע. והוא היה דר בעיר דאשיב, בערך עשרים פרסאות ממעדועדיוקע, ואמר: איך יכולין לישב מרחק כזה מרבי כזה? ועקר דירתו משם סמוך למעדועדיוקע:

אות

תריב

קעא, מצינו בקוטרסים שנים מכתב יד החברים וכו' אשר שם הלשון מתקן יותר, בהתורה "אמר אל הכהנים" (בסימן ב' באות ז') בהספר הנדפס. כתוב שם: והנשמות עם התפלה נקרא כבוד על שם שהיא מלבשת אותם וכו':

אות

תריג

קעא-ב, ז'ה בחינת תפלה, כמו שכתוב: "את ה' האמרת היום" (דברים כ"ו). פהנים בחינת תורה, בבחינת נשמות כמו שכתוב: "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו" (מלאכי ב'). אהרן בחינת משפט כמו שכתוב: "ונשא אהרן את משפט בני ישראל" (שמות כ"ח), כי צריך לזה בחינת משפט. "ואמרת אליהם", "ואמרת" דיקא, כי צריך להביא כל התפלות לבחינת משה משיח והוא יקים אותם, כמו שכתוב: "ויביאו את המשכן אל משה, ויקם משה את המשכן" (שם ל"ט). "ולגפש לא יטמא בעמיו" הינו שמירת הברית הנ"ל:

אות

תריד

קעב, ז'ה מצאתי בספר חיי מוהר"ן כתיבת ד', שכתב שם מורנו הרב רבי נתן ז"ל בזה הלשון: מי יפאר גדל פאר הדבור הקדוש כשיצא מפיו בקדשה ובטהרה, בצחות ובזכות, בתכלית הבהירות, שאפלו בגשמיות היה מנח על דבוריו הקדושים כל מיני חן שבעולם, אשר אפלו אנשים פשוטים נבהלו מאד מדבוריו, והיו נכספים תמיד לשמע דבוריו מפיו. וכל מי שהיה מדבר עמו היה נמשך ונכרך אחריו בהשתוקקות גדול. ואפלו הרשעים שבקהלת קדש אומאן כלם היו פרוכים אחריו ונתעוררו קצת, עד שהיה להם כמה וכמה הרהורי תשובה, מה שלא עלה על לבם מעולם. כאשר ספרו בפיהם בפרוש, שכבר התנאשו עצמן, והיו כמשבעים ועומדים שבודאי לא יהיה להם שום הרהור תשובה, והיו רחוקים לגמרי משום צד הרהור תשובה, כמפרסם לכל מי שהיה מכיר אותם. ועל ידי דבוריו הקדושים הגיע אליהם גם-כן הרהור תשובה, אף-על-פי שמעולם לא דבר עמהם מעניני תשובה ומעניני קדשה, כלל כלל לא, רק אדרבא תמיד היה מדבר עמהם שיחת חלון וספורים בעלמא, אף-על-פי-כן נמשכו אחריו הקדשה מדבורים שלו לבד, עד שהיו סמוכין מאד לשוב אליו ותברך. ואם לא היתה נטרפה השעה שהתגבר הקטרוג מאד ונסתלק באמצע, בודאי היו שבים אליו ותברך וכו'.

וכל מה שאנו מספרים ממנו הכל נחשב לגנות אצלו בערך עצם הפלגת מעלתו. כי אלו כל הימים דיו וכו', אי אפשר לספר אפס קצתו מעצם מעלתו וקדשתו, הן גדלת חכמתו ותורתו המפרסם, והן עצם קדשתו וכו'. סמא דמלתא משתוקא [רפואה לפה לשחק]. עד כי נבוא שילה אז ידעו ויראו עצם גדלת רבנו הקדוש והנורא ז"ל, כי אז יספרו ממנו הרבה בעת שיבוא משיח צדקנו שיצא מחלציו, כאשר ספר ברבים שפעל אצל השם ותברך שהגואל צדק יהיה מיוצאי חלציו. יהי רצון שיבוא במהרה בימינו ונשלם שבת לאל בורא עולם: